John Steinbeck • Cennetin Doğusu

*

# John Steinbeck

## Cennetin Doğusu*

*Türkçesi: Roza Hakmen*



*SEL

# CENNETİN DOĞUSU*

JOHN STEINBECK, babası Prusya, annesi ise İrlanda göçmeni ırgat bir ailenin çocuğu olarak, 1902 yılında Kaliforniya'nın Salinas kentinde doğdu. Çocukluk ve ilkgençlik yılları boyunca okul dışındaki zamanını Salinas Vadisi'ndeki çiftliklerde çalışarak geçirdi. Eserlerinin çoğunda da mekân olarak burayı seçti. Erken yaşlarda yazar olmaya karar veren Steinbeck, 1919'da girdiği Stanford Üniversitesi'nde yalnızca yazarlığına katkısı olacağını düşündüğü derslere katıldı. Öğrenimini sürdürdüğü altı yıl boyunca tezgâhtarlık, ırgatlık, marangozluk, laborantlık, boyacılık, kapıcılık gibi pek çok işte çalıştı. Steinbeck'in ilk romanlarından başlayarak emekçilerin yaşam koşullarını ve ilişkilerini başarıyla yansıtabilmesinde bu yaşam deneyimi etkili oldu. Üniversiteyi bıraktıktan sonra New York'a giderek gazetecilik yapmayı denedi ancak yazılarının büyük kısmını yayınlatmayı başaramayarak Kaliforniya'ya döndü. İlk romanı *Altın Kupa* (1929) fazla ilgi görmedi. Yazarlık yeteneği 1935 yılında *Yukarı Mahalle*'nin yayınlanmasının ardından dikkat çekti. Bu eserini her biri birer klasik sayılan *Bitmeyen Kavga* (1936), *Fareler ve İnsanlar* (1937) ve Pulitzer Ödülü kazanan *Gazap Üzümleri* (1939) takip etti. Kitaplarında işçi sınıfının gündelik ilişkilerini, yaşam koşullarını ve mücadelelerini, döneminin ve çağımızın en temel toplumsal meselelerini tüm insani ayrıntılarıyla resmetti. *Sardalye Sokağı*, *Cennetin Doğusu*, *Al Midilli* ve daha pek çok başyapıt veren yazar 1962 yılında edebiyata katkılarından dolayı Nobel Edebiyat Ödülü ile onurlandırıldı. Eserleri edebi değerleri kadar güncelliğiyle de övgü alan ve birçoğu sinemaya da uyarlanan Steinbeck, 1968 yılında öldü.

*SEL YAYINCILIK / ROMAN

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 875
ISBN 978-975-570-883-6

**CENNETİN DOĞUSU**
**John Steinbeck**
Roman

*Özgün Adı:*
East of Eden

*Türkçesi:* Roza Hakmen

© John Steinbeck, 1952 (Elaine Steinbeck, Tom Steinbeck, and John Steinbeck IV, 1980)
© McIntosh&Otis ve Anatolialit Telif Ajansı aracılığıyla Sel Yayıncılık, 2015

*Genel Yayın Yönetmeni:* İrfan Sancı
*Editör:* Bülent Doğan
*Yayına hazırlayan:* Mısra Gökyıldız
*Kapak tasarım ve teknik hazırlık:* Gülay Tunç

*Birinci Baskı:* Eylül, 2017

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

John Steinbeck

# Cennetin Doğusu

*Türkçesi:* Roza Hakmen

Roman

# PASCAL COVICI

*Sevgili Pat,*

*Tahtadan heykele benzer küçük bir şey yontarken rastladın bana; "Benim için bir şey yapsana" dedin.*

*Ne istediğini sordum, "Bir kutu" dedin.*

*"Ne için?"*

*"İçine bir şeyler koymak için."*

*"Ne gibi şeyler?"*

*"Elinde ne varsa" dedin.*

*İşte kutun burada. Elimde olan neredeyse her şey var içinde, ama boş yer de var. Kutuda acı var, heyecan var, iyi duygular, kötü duygular var, kötü düşünceler ve iyi düşünceler var – tasarımın zevki, biraz umutsuzluk ve yaratmanın tarifsiz mutluluğu.*

*Hepsinin üstünde de sana beslediğim minnet ve sevgi var.*

*Ve hâlâ yer var kutuda.*

JOHN

# BİRİNCİ BÖLÜM

# 1

## [i]

Salinas Vadisi Kuzey Kaliforniya'dadır. İki dağ sırası arasında yer alan uzun, dar çukurun ortasından yukarı, büküle kıvrıla akan Salinas Nehri, sonunda Monterey Körfezi'ne dökülür.

Otlara ve gizli çiçeklere çocukluğumda verdiğim adları hatırlıyorum. Kurbağaların nerelerde yaşayabileceğini, yazın kuşların saat kaçta uyandığını hatırlıyorum, ağaçların ve mevsimlerin kokusunu da; insanların görünüşünü, nasıl yürüdüğünü, hatta kokusunu bile hatırlıyorum. Koku hafızası çok zengindir.

Vadinin doğusundaki Gabilan Dağları'nın ışıklı ve neşeli olduğunu hatırlıyorum; güneşliydiler, güzeldiler, davetkârdılar adeta; öyle ki, insan onların sıcak yamaçlarına neredeyse sevgili annesinin kucağıymışçasına tırmanmak isterdi. Kahverengi otların sevgisiyle dolu, insanı çağıran dağlardı. Santa Lucia Dağları batıda göğe uzanır, vadiyi açık denizden ayırırdı; karanlık ve efkârlıydılar, düşmancıl ve tehlikeliydiler. İçten içe batıdan hep korkmuş, doğuyu sevmişimdir. Bu fikri nasıl edindiğimi bilmiyorum; olsa olsa, sabah Gabilan'ların zirvelerini aşıp geldiği, gece de Santa Lucia'ların sırtlarından süzüldüğü için olabilir. Günün doğumuyla ölümü, iki sıradağa ilişkin duygularımla bağlantılıydı belki.

Vadinin her iki yanında, tepelerdeki kanyonlardan aşağı kayıveren dereler Salinas Nehri'nin yatağına dökülürdü. Sulak yıllarda kışın dereler sel gibi çağlar, nehri kabartırdı; bazen nehir öfkelenip köpürür, yatağından taşar ve yıkar geçerdi. Çiftlik arazilerinin kenarını koparıp alır, hektarlarca toprağı götürürdü; ahırlarla evleri devirip kendine katar, yüzdürür, hoplatırdı. İnekleri, domuzları, koyunları tuzağa düşürüp çamurlu, kahverengi sularında boğar, denize taşırdı. Sonra, geciken ilkbaharla birlikte nehir kenarlarından içeriye çekilir, kumluk kıyılar ortaya çıkardı. Yazın ise nehir toprağın üstünde hiç

görünmezdi. Yer yer, yüksek kıyıların altındaki girdaplı sulardan geriye havuzlar kalırdı. Sazlarla otlar tekrar biter, söğütler en yüksek dallarında selin kalıntılarını taşıyarak dikelirdi. Salinas Nehri yarı zamanlı bir nehirdi. Yaz güneşi onu toprağın altına iterdi. Pek matah bir nehir değildi ama tek nehrimiz olduğu için onunla övünürdük – yağışlı kışlarda ne kadar tehlikeli, kurak yazlarda ne kadar kuru olduğuyla. İnsanın başka şeyi yoksa, sahip olduğu her neyse onunla övünür. Belki ne kadar az şeyi varsa, o kadar çok övünmesi gerekir.

Salinas Vadisi'nin tabanı, dağ sıralarının arasında ve tepelerin eteklerinde düzdür, çünkü bu vadi eskiden yüz elli kilometrelik bir halicin tabanıymış. Moss Landing'deki nehir ağzı yüzyıllar önce bu uzun halicin girişiymiş. Bir keresinde babam vadinin yetmiş beş metre aşağısında bir kuyu kazmıştı. Sondaj makinesi önce üst toprak çekti, sonra çakıl, ardından da denizkabuklarıyla, hatta balina kemiği parçalarıyla dolu beyaz deniz kumu. Altı metre kum vardı, sonra tekrar kara toprak, hatta bir parça da sahil sekoyası, o çürümeyen ölümsüz ağaç. Vadi iç deniz olmadan önce ormandı mutlaka. Ve bütün bunlar ayağımızın bastığı yerde olup bitmişti. Geceleyin bazen hem denizi hem de önceki sekoya ormanını hissediyormuşum gibi gelirdi bana.

Vadinin hektarlarca uzanan geniş ve düz arazisinde üst toprak derin ve bitekti. Otlarla çiçeklerin fışkırması için bol yağışlı bir kış mevsimi yeterliydi. Sulak yıllardaki bahar çiçekleri inanılmazdı. Vadi tabanının tamamı ve dağların etekleri acı bakla ve gelinciklerle kaplanırdı. Kadının biri söylemişti: Renkli çiçekler, aralarına renkleri belirginleştirecek birkaç beyaz çiçek eklendiğinde daha canlı görünür. Mavi acı bakla çiçeklerinde taç yapraklarının her birinin kenarı beyaz bir şeritle çevrilidir, dolayısıyla bir acı bakla tarlası, hayal edebileceğinizden daha mavidir. Aralarına da Kaliforniya gelincikleri serpiştirilmiş olurdu. Bu gelinciklerin de rengi, ne turuncu ne altın sarısı, alevli bir renktir – saf altın sıvı olsa ve kaynatıldığında bir kaymak oluşsa, o altın kaymağı gelinciklerin rengine benzerdi muhtemelen. Onların mevsimi geçtiğinde sarı hardallar çıkar ve boylandıkça boylanırdı. Dedem vadiye geldiğinde hardalların boyu o kadar yüksekmiş ki, at üstündeki bir adamın sarı çiçeklerin üstünde başı görünürmüş sade-

ce. Yüksek arazide otların arasında düğün çiçekleri, dam korukları, ortası siyah sarı menekşeler olurdu. Mevsim biraz ilerledikten sonra da sıra sıra kırmızı ve sarı şahin otları. Bunlar güneş gören açıklık yerlerin çiçekleriydi.

Gölgeli, loş, her dem yeşil meşelerin altında baldırıkaralar biter, etrafa güzel bir koku yayardı; akarsuların yosunlu kıyılarında beş parmaklı eğreltilerle altınsırtlılar kümeler halinde aşağı sarkardı. Sonra yuvarlak yapraklı çançiçekleri vardı – kaymak beyazı, neredeyse günahkâr görünümlü minik fenerler; o kadar nadir bulunan, o kadar büyülü çiçeklerdi ki, bunlardan bir tane bulan çocuk gün boyu kendini seçilmiş, özel biri gibi hissederdi.

Haziran geldiğinde otlar başaklanır, kahverengiye dönerdi; tepeler kahverengiye bürünürdü ama tam kahverengi değil de, altın, safran, kırmızı karışık bir renge, tarifsiz bir renge. Ve ardından, bir sonraki yağmura kadar toprak kurur, akarsular dururdu. Düz arazide çatlaklar oluşurdu. Salinas Nehri kuma gömülürdü. Rüzgâr vadiden aşağı eser, tozları, çerçöpü havalandırıp güneye indikçe güçlenir, şiddetlenirdi. Akşam durulurdu. Tırmalayan, sinirli bir rüzgârdı; toz zerreleri adamın derisini yırtar, gözlerini yakardı. Tarlalarda çalışanlar koruyucu gözlük takar, burunlarına toprak kaçmasın diye yüzlerine mendil bağlarlardı.

Vadinin toprağı derin ve bitekti, ama tepelerin eteklerindeki incecik üst toprak tabakası otların kökünden daha derin değildi; yamacın üst kısımlarında toprak daha da incelir, aradan çakmak taşları fırlardı; nihayet fundalığın sınırına gelindiğinde, toprak yerini kızgın güneşi gözleri kör edercesine yansıtan kuru, taşlı bir çakıllığa bırakırdı.

Yağmurun bol olduğu bitek yıllardan bahsettim. Ama kurak yıllar da olur, bunlar vadiye korku salardı. Yağışlar otuz yıllık dönemler halinde tekrarlanırdı. Yağmurun elli altmış santime ulaştığı beş altı sulak, harika yıl olur, topraktan gürül gürül ot fışkırırdı. Ardından otuz kırk santim yağmur yağan, oldukça bereketli altı yedi yıl gelirdi. Bunu kurak yıllar izler, bazen yağmur miktarı on altı on yedi santimi geçmezdi. Toprak kurur, otlar zar zor dört parmak kadar uzardı; vadide yer yer geniş, kel araziler belirirdi. Her dem yeşil meşeler kabuğumsu bir görünüme bürünür, yavşan otları bozarırdı.

Toprak çatlar, pınarlar kurur, sığırlar isteksizce kuru dalları kemirirdi. O zaman çiftçilerle hayvan sahipleri Salinas Vadisi'nden nefret ederdi. İnekler zayıflar, bazen de açlıktan ölürdü. İnsanlar içme suyunu çiftliklerine fıçılarla taşımak zorunda kalırdı. Bazı aileler çiftliklerini yok pahasına satıp göçerdi. Hiç şaşmazdı: Kurak yıllarda insanlar bitek yılları unutur, sulak yıllarda da kuraklık yıllara ait bütün anılar silinirdi. Bu hep böyleydi.

**[ii]**

İşte uzun Salinas Vadisi'nin durumu buydu. Tarihi, eyaletin geri kalanının tarihiydi. Önceleri Kızılderililer vardı, enerjiden, yaratıcılıktan, kültürden nasibini almamış, ilkel bir cins; avlanamayacak, balık tutamayacak kadar tembel, börtü böcek, çekirge ve deniz kabuklusu yiyerek beslenen bir millet. Ne toplayabilirlerse onu yer, hiçbir şey ekmezlerdi. Acı meşe palamutlarını dövüp un yaparlardı. Savaşları bile gönülsüz bir tiyatroydu.

Sonra katı ve duygusuz İspanyollar keşfe geldi; açgözlü ve gerçekçiydiler, altına ve Tanrı'ya açtılar. Mücevherleri topladıkları gibi ruhları da topladılar. Dağlar, vadiler, nehirler, koskoca ufuklar biriktirdiler; günümüzde insanların arsa tapusu edindikleri gibi. Bu dirençli, içleri kurumuş adamlar kıyı boyunca huzursuzca yukarı aşağı dolaştılar. Bazıları birer prenslik kadar geniş, bağışlanmış arazilere yerleştiler; bunları kendilerine bağışlayan İspanyol krallarının verilen armağan hakkında en ufak bir fikirleri yoktu. Bu ilk toprak sahipleri yoksul feodal yerleşimlerde yaşadılar, hayvanları serbestçe otlayıp çoğaldı. Hayvan sahipleri belirli aralıklarla postları ve içyağları için sığırları öldürüp etini akbabalarla kır kurtlarına bırakırlardı.

İspanyollar geldiğinde gördükleri her şeyi adlandırmak zorunda kaldılar. Her kâşifin ilk görevi budur – hem görev hem de ayrıcalık. Bir şeyi elle çizilmiş haritanıza not etmek için önce adlandırmanız gerekir. Bunlar dindar insanlardı elbette; okuma yazma bilen, kayıt tutup haritalar çizen adamlar ise, askerlerle birlikte seyahat eden

dirençli, yorulmak bilmez papazlardı. Bu nedenle ilk verilen adlar ya aziz isimleri ya da mola verilen yerlerde kutlanan dini bayramlardı. Azizlerin sayısı çok olmakla birlikte sınırsız da değildir; dolayısıyla ilk adlandırmalarda tekrarlara rastlanır. San Miguel, St. Michael, San Ardo, San Bernardo, San Benito, San Lorenzo, San Carlos ve San Francisquito'ya rastlarız. Sonra bayramlara: Natividad – Noel, Nacimiente – Doğum, Soledad – Yalnızlık. Birtakım yerler de keşif yolculuğuna o anda hâkim olan duygulardan yola çıkarak adlandırıldı: Buena Esperanza – iyi umut, Buena Vista – güzel manzara, güzelliğine istinaden de Chualar. Ardından betimleyici adlar geldi: meşe ağaçları yüzünden Paso de los Robles, defnelerine istinaden Los Laureles, bataklık sazlarından ötürü Tularcitos ve tuz kadar beyaz olan alkali nedeniyle Salinas.

Sonra orada görülen hayvanlarla kuşların adları verildi yerlere: dağlarda uçan şahinlerinden ötürü Gabilanes, köstebekten ötürü Topo ve yaban kedilerinden ötürü de Los Gatos. Bazen de mekânın özelliği adını dayattı: Tassajara fincanla tabağıydı, Laguna Seca kuru bir göl, Corral de Tierra toprak çit, Paraiso da cennet.

Sonra Amerikalılar geldi; sayıları daha çok olduğu için onlar daha da açgözlüydü. Toprakları ele geçirdiler, kanunları yeniden yazıp tapularını meşrulaştırdılar. Vadilerden başlayıp dağların yamaçlarına doğru çiftlikler yayılmaya başladı – çatısı sekoya kiremitli küçük ahşap evler, kereste ağıllar. Topraktan iki damla suyun çıktığı her yerde bir ev bitiyor, bir aile büyüyüp çoğalıyordu. Kapı önlerine kırmızı sardunyalar, güller dikildi. Patikaların yerini yaylı araba tekerleklerinin izleri aldı; sarı hardalların arasında dört köşe mısır, arpa ve buğday tarlaları belirdi. Kullanılan yolların üzerinde, her on beş kilometrede bir, bir bakkalla bir nalbant peydahlandı ve bunlar da küçük kasabaların çekirdeği oldu: Bradley, King City, Greenfield.

Amerikalılar İspanyollara kıyasla mekânlara insan ismi vermeye daha meyilliydiler. Vadilerde yerleşimler kurulduktan sonra yer adları daha ziyade orada yaşanmış olaylardan kaynaklandı; bunlar benim için en büyüleyici adlardır, çünkü her ad unutulmuş bir öyküyü çağrıştırır. Mesela Bolsa Nueva – yeni cüzdan, Morocojo – Topal Mağripli (kimdi acaba, oraya nasıl gelmişti?), Wild Horse Canyon –

vahşi at kanyonu, Mustang Grade – Mustang bayırı, Shirt Tail Canyon – gömlek eteği kanyonu. Yer adları onları uyduran insanların iddiasını taşır; edepli de olabilir edepsiz de, betimleyicidir, şiirsel ya da aşağılayıcıdır. Herhangi bir yere San Lorenzo diyebilirsiniz, ama Shirt Tail Canyon ya da Lame Moor (Topal Mağripli) başka bir şeydir.

Öğleden sonraları rüzgâr yerleşimlerin üstünde ıslık çalardı; çiftçiler sürülmüş üst toprağın uçup gitmesine mani olmak için okaliptus ağaçlarından bir buçuk kilometre uzunluğunda rüzgârkıranlar oluşturmaya başlamıştı. İşte, dedem karısıyla birlikte King City'nin doğusundaki tepelerin eteğine yerleştiğinde, Salinas Vadisi bu durumdaydı.

## 2

### [i]

Size Hamilton'ları anlatmaya çalışırken söylentiye, eski fotoğraflara, anlatılanlara ve masalla karışık, bulanık hatıralara bel bağlamak zorundayım. Hamilton'lar önemli insanlar değillerdi; olağan doğum, evlilik, toprak sahipliği ve ölüm evrakı dışında, kendilerine ait pek fazla kayıt yok.

Genç Samuel Hamilton İrlanda'nın kuzeyinde doğmuştu, karısı da öyle. Yüzlerce yıl boyunca tek bir arazide, tek bir taş evde yaşamış olan, ne zengin ne yoksul, küçük bir çiftçi ailesinin oğluydu. Hamilton'lar dikkati çekecek derecede tahsilli ve kültürlü olmayı becermişti; o yeşillik ülkedeki birçok kişi gibi onlar da hem çok önemli hem çok sıradan insanlarla akrabaydılar; öyle ki, iki kardeş çocuğundan biri baron, diğeri dilenci olabilirdi. Ve elbette her İrlandalı gibi Hamilton'lar da eski İrlanda krallarının soyundan geliyorlardı.

Samuel'ın, atalarının taş eviyle yeşil topraklarını niçin terk ettiğini bilmiyorum. Hiçbir zaman siyasete karışmadığı için asilikle suçlanıp sürülmüş olması ihtimali yok; son derece dürüst olduğu

için de, onu polisin harekete geçirmediği kesin. Ailemizde dolaşan bir –söylenti bile değil de, dile getirilmeyen bir his– fısıltıya göre onu memleketinden süren şey aşktı, üstelik de evlendiği kadına aşkı değil. Ama sebebi fazlasıyla karşılık görmüş bir aşk mıydı, yoksa Samuel aşkına karşılık bulamayınca darılıp gitmiş miydi, bilmiyorum. Biz hep ilki olduğunu düşünmeyi tercih ederdik. Samuel yakışıklıydı, sevimliydi, neşeliydi. Herhangi bir İrlandalı köylü kızının onu reddetmiş olabileceğini hayal etmek zor.

Salinas Vadisi'ne hayatının baharında, güçlü kuvvetli geldi; kafası icatlarla, bedeni enerjiyle doluydu. Gözleri masmaviydi, yorgunken bir gözü hafifçe kayardı. İriyarı bir adam olmakla beraber bir zarafeti de vardı. Hayvancılık gibi tozlu bir iş yaptığı halde hep tertemiz görünürdü. Elleri maharetliydi. İyi bir demirci ve iyi bir marangozdu; tahta ve metal parçalarıyla akla gelebilecek her şeyi yapıverirdi. Bildik işleri daha iyi ve daha hızlı yapmak için yeni yöntemler icat ederdi durmadan, ama hayatı boyunca para kazanma yeteneğine sahip olmadı. Bu yeteneğe sahip başka insanlar Samuel'ın icatlarını alıp sattı, zengin oldu ama kendisi ömrü boyunca geçimini ancak sağlayabildi.

Onu Salinas Vadisi'ne getiren neydi bilmiyorum. Yeşillik bir ülkeden gelinecek yer değildi pek, ama yüzyıl sonundan yaklaşık otuz yıl önce geldi, yanında da miniminnacık İrlandalı karısını getirdi; bir tavuk kadar esprisiz, kaskatı, germeger, ufacık bir kadın. Haşin, Presbiteryen kafa yapısı ve ahlak kurallarıyla, keyif alınarak yapılan aşağı yukarı her şeyi yakalayıp canına okurdu.

Samuel'ın onunla nerede tanıştığını, nasıl kur yapıp evlendiğini bilmiyorum. Kalbinin bir köşesinde başka bir kız vardı mutlaka, çünkü o aşk adamıydı, karısıysa duygularını gösterecek kadın değildi. Buna rağmen, Salinas Vadisi'ne geldiği genç yaşından ölümüne kadar Samuel'ın başka bir kadına gittiğine dair hiçbir işaret yoktu.

Samuel'la Liza Salinas Vadisi'ne geldiklerinde düz arazilerin hepsi, verimli ovalar, tepelerdeki küçük, bitek çukurluklar ve ormanlar sahipliydi ama işlenebilecek sınır toprakları vardı hâlâ; Samuel Hamilton da şimdi King City'nin olduğu yerin doğusundaki çorak tepelere yerleşti.

Herkesin yaptığını yaptı. Kendi adına 65 hektar, karısı adına 65 hektar, karısı hamile olduğu için çocuğu adına da 65 hektar aldı. Yıllar içinde dördü oğlan, beşi kız, dokuz çocuk doğdu; her doğumda çiftliğe bir 65 hektar daha eklendi – toplam yedi yüz on beş hektar.

Arazide iş olsa Hamilton'lar zengin olurdu. Ama toprak sert ve kuruydu. Su kaynağı yoktu, üst toprak tabakası o kadar inceydi ki, çakmak taşları fırlak kemikler gibi görünürdü. Yavşan otları bile varoluş mücadelesi verirdi; meşeler susuzluktan cüceydi. Bereketli sayılabilecek yıllarda bile o kadar az ot olurdu ki, hayvanlar yiyecek bulmak için gezip durmaktan hiç semirmezdi. Hamilton'lar çorak tepelerinden batıya, aşağıya baktıklarında ovaların bitekliğini, Salinas Nehri'nin etrafındaki yeşilliği görürlerdi.

Samuel evini kendi elleriyle inşa etti; bir de ahırla demirci dükkânı yaptı. Dağlık arazide beş bin hektarı bile olsa, o kemikli topraktan geçimini su olmadan sağlayamayacağını kısa zamanda öğrendi. Maharetli elleri bir kuyu kazma düzeneği yaptı; kendisinden daha şanslı adamların arazilerinde kuyular açtı. Bir harman makinesi icat ve imal etti, hasat zamanı ovalardaki çiftlikleri gezerek kendi çiftliğinde yetişmeyen ekinleri dövdü. Dükkânında pullukları biledi, sürgüleri onardı, kırılmış dingilleri lehimledi, atları nalladı. Bölgenin her yanından adamlar, onarması, düzeltmesi için aletlerini ona getirirdi. Ayrıca Samuel'ın dünyayla, dünyanın ne düşündüğüyle, Salinas Vadisi dışında gelişen şiir ve felsefeyle ilgili anlattıklarını dinlemeye bayılırlardı. Samuel'ın kalın, tok bir sesi vardı, hem konuşması güzeldi hem şarkı söyleyişi; İrlanda şivesi yoktu ama konuşmasındaki iniş çıkışlar, oynaklık ve ahenk, vadinin suskun çiftçilerinin kulağını okşardı. Yanlarında viski getirir, mutfak penceresinden ve Mrs. Hamilton'ın kınayan bakışlarından gizlenmeye özen göstererek şişeden bir fırt çeker, nefeslerindeki viski kokusunu bastırmak için taze rezene yaprağı topakları kemirirlerdi. Ocağın etrafında üç dört adam toplanmış Samuel'ın çekiç sesleriyle anlattıklarını dinlemiyorlarsa o gün kötü geçiyor demekti. Samuel bir güldürü dâhisi olarak tanınırdı; dinleyenler anlattığı hikâyeleri özenle evlerine kadar taşır, sonra öykülerin yolda nasıl döküldüğüne şaşıp kalırlardı; çünkü kendi mutfaklarında tekrarlandığında öyküler hep çok farklı gelirdi kulağa.

Samuel kuyu düzeneği, harman makinesi ve dükkânı sayesinde zengin olmalıydı, ama ticaret kafası yoktu onda. Daima nakit sıkıntısı çeken müşteriler hasat sonrası ödeme yapacaklarına söz verir, Noel sonrasına erteler, erteledikçe erteler, sonunda unuturlardı. Samuel hatırlatına becerisinden yoksundu. Dolayısıyla Hamilton'lar hep yoksuldu.

Çocuklar, tıpkı yıllar gibi şaşmadan, düzenli biçimde doğdu. İşleri başlarından aşkın az sayıdaki il doktoru, doğum için bir çiftliğe ancak doğum sevinci kâbusa dönüştüğünde ve günlerce sürdüğünde giderlerdi. Samuel Hamilton çocuklarının hepsini kendi doğurttu, kordonlarını güzelce bağlayıp popolarına şaplak attı ve ortalığı temizledi. En küçük çocuk küçük bir tıkanıklıkla doğduğunda morarmaya başlayınca Samuel ağzını bebeğin ağzına yapıştırdı, içine hava üfledi, geri çekti, bebek bu işi kendi yapacak hale gelinceye kadar devam etti. Samuel'ın elleri o kadar becerikli ve şefkatliydi ki, komşular otuz kilometre öteden doğumda yardımcı olsun diye onu çağırırlardı yanlarına. Doğuran ister kısrak olsun, ister inek, ister kadın, Samuel aynı derecede başarılıydı.

Samuel'ın elinin altındaki bir rafta koskoca siyah bir kitap dururdu; adı kapağın üstüne altın yaldızlı harflerle yazılmıştı: *Dr. Gunn'dan Aile Hekimliği.* Bazı sayfalar kullanılmaktan kıvrılmış, aşınmış, bazılarıysa gün ışığı görmemişti. *Dr. Gunn*'ın sayfalarını karıştırarak Hamilton'ların tıbbi geçmişi öğrenilebilir. Yıpranmış bölümler şunlardır: kırıklar, kesikler, bereler, kabakulak, kızamık, sırt ağrısı, kızıl, difteri, romatizma, kadın hastalıkları, fıtık ve elbette hamilelikle doğum hakkında her şey. Hamilton'lar ya şanslı ya da ahlaklıydı ki, belsoğukluğuyla frengi bölümleri hiç açılmamıştı.

İsteriyi yatıştırmakta, korkuya kapılmış bir çocuğu sakinleştirmekte Samuel'ın üstüne yoktu. Tatlı diliyle şefkatli ruhunun marifetiydi bu. Bedeni nasıl hep temizse, düşünüşü de temizdi. Onun demirci dükkânına konuşmaya ve onu dinlemeye gelen adamlar küfretmeye bir süre ara verirdi; kısıtlandıkları için değil de otomatik olarak, sanki orası küfrün yeri değilmiş gibi.

Samuel yabancılığını bir şekilde korumuştu hep. Belki konuşmasının ahengi yüzündendi; bu ahenk adamların, hatta kadınların, akrabalarına ve yakın dostlarına söylemeyecekleri şeyleri ona anlatmasına

yol açardı. Hafif yabancı oluşu onu başkalarından ayırır, güvenilir bir sır küpü haline getirirdi.

Liza Hamilton ise bambaşka türden bir İrlandalıydı. Kafası küçük ve yuvarlaktı, içinde küçük, yuvarlak kanaatler barındırırdı. Düğme burunlu, içerlek, köşeli ve küçük çeneliydi; Tanrı'nın meleklerinin itirazlarına rağmen yoluna devam etmeye kararlı bir mengene.

Liza basit ve güzel yemekler pişirirdi, evi –ev hep onun eviydi– güzelce fırçalanmış, dövülmüş, yıkanmış olurdu. Doğum yapmak onu pek engellemez, en fazla iki hafta biraz dikkatli hareket ederdi. Leğen kemiği balina kemiğinden mamul olsa gerekti; peş peşe iri çocuklar doğurmuştu.

Liza'nın gelişkin bir günah duygusu vardı. Aylaklık günahtı, dolayısıyla onun nezdinde bir çeşit aylaklık olan iskambil oyunu da öyle. Eğlencenin her türüne, dans etmeye, şarkı söylemeye, hatta gülmeye şüpheyle yaklaşırdı. Eğlenen insan şeytana kapılarını açmış gibi gelirdi ona. Yazıktı, çünkü Samuel gülmeyi severdi, ama sanırım Samuel gerçekten şeytana kapılarını açmıştı. Karısı elinden geldiğince korurdu onu.

Liza saçlarını dümdüz geriye tarayıp arkada sımsıkı bir topuz halinde düğümlerdi. Kıyafetlerini hiç hatırlamadığıma göre, kendine tıpatıp uyan kıyafetler giydiğini varsayabiliriz. Mizah duygusundan tamamen yoksundu, sadece zaman zaman bıçak gibi keskin bir zekâ kıvraklığı sergilerdi. Hiçbir zaafı olmadığı için torunları ondan korkardı. Hayata cesurca, yakınmadan katlanır, Tanrı'sının herkesin bu şekilde yaşamasını istediğinden kuşku duymazdı. Ödülün daha sonra verileceğini düşünürdü.

[ii]

İnsanlar Batı'ya ilk geldiklerinde, özellikle Avrupa'nın sahipli, çekişmeli küçük çiftliklerinden gelmişlerse, sırf bir kâğıt imzalayıp bir temel atarak bunca toprağın sahibi olunabileceğini görünce gözlerini toprak hırsı bürüdü. Giderek daha çok toprak ister oldular; mümkünse iyi arazi, değilse de nasıl olursa. Belki de nüfuzlu ailelerin

nüfuzlarını bir şeylere sahip olmaları sayesinde kazanıp koruduğu feodal Avrupa'dan bölük pörçük anılar taşıyorlardı. İlk yerleşimciler ihtiyaçlarından fazla, kullanamayacakları miktarda arazi, sırf sahip olmak için hiçbir işe yaramayacak topraklar aldılar. Ve bütün dengeler değişti. Avrupa'da dört hektarlık arazide hali vakti yerinde olabilecek biri, Kaliforniya'da sekiz yüz hektarlık arazide meteliksizdi.

Çok geçmeden King City ve San Ardo yakınındaki çorak tepelerde bütün araziler alındı; tepelere yayılmış, paçavralar içindeki aileler taşlı, incecik topraktan dişleriyle tırnaklarıyla geçimlerini sağlamaya çalışıyorlardı. Kır kurtlarıyla birlikte açlık sınırında, kurnazca, umutsuzca yaşıyorlardı. Buraya parasız, donanımsız, aletsiz, itibarsız ve bilhassa bu yeni topraklarla ilgili hiçbir şey bilmeden ve onu kullanma tekniklerinden yoksun olarak geliyorlardı. Bunu onlara yaptıran ilahi bir aptallık mıydı, yoksa büyük bir inanç mıydı, bilmiyorum. Böyle bir girişimciliğin yeryüzünde artık var olmadığı kesin. Ve aileler hayatta kalıyor, büyüyordu. Onlar, aynı şekilde artık yeryüzünde rastlanmayan, belki de bir süreliğine uykuda olan bir araca ya da silaha sahiptiler. Adil ve ahlaklı bir Tanrı'ya sorgusuz sualsiz inandıkları için ona güvendikleri ve daha küçük güvencelerden vazgeçebildikleri ileri sürülür. Ama bence kendilerine birer birey olarak güvendikleri ve saygı duydukları, ahlaklılığa eğilimli varlıklar olduklarından şüphe etmedikleri için kendi cesaret ve onurlarını Tanrı'ya bağışlayıp sonra da geri alabiliyorlardı. Belki de bütün bunların artık var olmamasının sebebi insanların artık kendilerine güvenmemeleridir; bu durumda belki tek çare, yanılıyor olsa da kuvvetli ve güvenilir birini bulup onun eteğine sığınmaktır.

Birçok kişi Salinas Vadisi'ne meteliksiz geldiği halde, başka yerdeki mülkünü satıp bir miktar parayla yeni bir hayata başlamak üzere gelenler de vardı. Bunlar genellikle arazi, ama iyi arazi satın alır, evlerini keresteden yaparlardı, yerlerde halıları, renkli cam baklavalı pencereleri vardı. Bu tür epeyce aile vardı; bunlar vadideki bitek arazileri alıp sarı hardalları temizlediler ve buğday ektiler.

Adam Trask bu adamlardan biriydi.

# 3

**[i]**

Adam Trask Connecticut'ın büyük bir kasabasına fazla uzak olmayan küçük bir kasabanın dışında, bir çiftlikte doğmuştu. Tek çocuktu; babası 1862 yılında asker olarak bir Connecticut alayına alındıktan altı ay sonra doğmuştu. Adam'ın annesi çiftliğin işlerini yürütmüş, Adam'ı doğurmuş, bunların yanı sıra ilkel bir teozofiyi benimsemeye de vakit bulmuştu. Kocasının mutlaka vahşi ve barbar Konfederasyon askerleri tarafından öldürüleceği kanısındaydı; onunla "mahşerde" buluşmaya hazırladı kendini. Babası, Adam doğduktan altı hafta sonra evine döndü. Sağ bacağı dizinden kesilmişti. Kayın ağacından kendi yonttuğu kaba bir tahta bacakla, topallayarak girdi içeri. Tahta yarılmaya başlamıştı bile. Parçalanmış bacağını keserlerken ısırsın diye verdikleri kurşun mermiyi cebinden çıkarıp salondaki sehpanın üstüne bıraktı.

Adam'ın babası Cyrus şeytan adamdı –öteden beri delişmen olmuştu–, iki tekerlekli arabasını çılgınca sürer, tahta bacağını hava atıp kendini beğendirmek için kullanmayı başarırdı. Askerlikten, yani yaşadığı kadarından hoşlanmıştı. Doğuştan delişmen olduğu için kısa eğitim dönemini ve beraberindeki alkol, kumar ve fuhşu sevmişti. Sonra bir grup yedekle birlikte güneye yürümüş, bundan da hoşlanmıştı – memleket görmüş, tavuk aşırmış, güneyli kızları samanlıkta sıkıştırmıştı. Uzatmalı manevra ve çarpışmaların kurşuni, umutsuz bitkinliğini tatmadı. Düşmanı ilk kez bir bahar sabahı saat sekizde gördü; sekiz otuzda sağ bacağından tek bir ağır kurşunla vurulmuş, kemikleri tamiri imkânsız şekilde ezilip parçalanmıştı. Bu durumda bile şanslıydı, çünkü Konfederasyon askerleri çekilmiş, saha cerrahları derhal harekete geçmişti. Et parçalarının kesilip kemiğin testereyle düzlenmesi ve açıktaki etlerin yakılması süresince Cyrus Trask beş dakikalık bir dehşet yaşamıştı gerçi. Merminin üstündeki diş izleri de bunu kanıtlıyordu. O dönem hastanelerinin olağanüstü mikroplu koşullarında yarası iyileşirken de epeyce acı çekmişti. Ama Cyrus enerjikti, havalıydı. Bir yandan ka-

yın ağacından tahta bacağını yontar, bir yandan koltuk değneğiyle topal topal gezerken, kendisine bir kereste yığınının altından ıslık çalıp on sentini alan bir zenci kızdan berbat bir belsoğukluğu kaptı. Yeni bacağını tamamladıktan ve hastalık ağrılarla başgösterdikten sonra günlerce topal topal dolaşıp kızı aradı. Onu bulduğunda neler yapacağını koğuş arkadaşlarına anlatıyordu. Çakısıyla kızın kulaklarını ve burnunu kesecek, parasını da geri alacaktı. Tahta bacağının üzerinde kızı nasıl keseceğini gösteriyordu arkadaşlarına. "Onunla işim bittiğinde acayip bir şey olacak fahişe" diyordu. "Öyle bir hale gelecek ki, sarhoş bir Kızılderili bile düşmeyecek peşine." Hayatının nuru niyetini sezmiş olmalı ki, onu bir türlü bulamadı. Cyrus hastaneden taburcu, ordudan da terhis edildiğinde belsoğukluğu kurumuştu. Connecticut'a, evine döndüğünde sadece karısına yetecek miktarda kalmıştı.

Mrs. Trask solgun, içine kapanık bir kadındı. Yanakları güneşten asla pembeleşmez, dudakları içten bir gülüşle yukarı kıvrılmazdı. Dünyanın dertlerinin de, kendi dertlerinin de dermanını dinde bulur; dini, derde uyacak şekilde değiştirirdi. Ölü bir kocayla iletişim kurmak amacıyla geliştirdiği teozofinin gerekli olmadığını öğrenince yeni bir mutsuzluk kaynağı aradı. Arayışı kısa sürede Cyrus'ın savaştan getirdiği enfeksiyonla ödüllendirildi. Bir hastalık olduğunu fark eder etmez de yeni bir teoloji icat etti. İletişim tanrısı intikam tanrısına dönüştü; kendisine sorulursa o güne kadar türettiği en başarılı tanrıydı ve zaten sonuncusuydu. Hastalığını kocası yokken gördüğü bazı rüyalara atfetmek onun için oldukça kolaydı. Ama hastalık, gece hovardalıklarına karşılık yeterli bir ceza değildi. Yeni tanrısı ceza konusunda uzmandı. Ondan bir kurban istedi. Uygun, bencilce bir aşağılanma bulmak için kafa patlattı ve neredeyse mutlulukla kurbanı buldu: kendisi. Son mektubunu yazıp bazı cümleleri ve imla hatalarını düzeltmek iki haftasını aldı. Mektupta işlemesi mümkün olmayan suçları, kapasitesinin çok ötesinde kusurlarını itiraf etti. Sonra, mehtaplı bir gecede, gizlice diktiği kefene bürünüp evden çıktı ve küçük bir gölde kendini öldürdü; göl o kadar sığdı ki, boğulabilmek için çamura diz çöküp kafasını suyun altında tutması gerekti. Bunu yapmak müthiş bir irade gerektiriyordu. Ilık bilinçsiz-

lik hali nihayet kendisini ele geçirirken, sabah onu gölden çıkardıklarında beyaz patiska kefeninin ön tarafında çamur lekesi olacağını düşünüyordu hafif bir sinirle. Tahmin ettiği gibi de oldu.

Cyrus Trask karısının matemini bir fıçı viski ve memleketleri Maine'e dönerken ona uğramış olan askerden üç eski arkadaşıyla tuttu. Ölünün başını beklerlerken bebek Adam başlangıçta epeyce ağladı, çünkü matemi tutanlar bebekten anlamadığından onu doyurmayı ihmal etmişlerdi. Cyrus çok geçmeden sorunu çözdü. Viskiye bir bez batırıp, emsin diye bebeğe verdi; aynı işlemi üç dört kere tekrarladıktan sonra minik Adam uyudu. Matem süresince çeşitli aralıklarla uyanıp ağladı, tekrar viskili bezi emdi ve uyudu. Bebek iki buçuk gün boyunca sarhoştu. Gelişen beyninde ne olduysa metabolizmasına iyi geldi: O iki buçuk günün ardından turp gibi sağlıklı oldu. Üç günün sonunda babası nihayet gidip bir keçi satın aldığında Adam sütü lıkır lıkır içti, kustu, biraz daha içti ve yoluna devam etti. Babası onun tepkisini görünce telaşlanmadı, çünkü kendisi de aynı şeyi yapıyordu.

Aradan bir ay geçmeden Cyrus Trask seçimini komşu çiftçilerden birinin on yedi yaşındaki kızından yana yaptı. Flört dönemi kısa ve gerçekçiydi. Cyrus'ın niyeti konusunda kimsenin şüphesi yoktu. Niyetinde ciddiydi ve mantıklıydı. Kızın babası ilişkiyi destekledi. İki genç kızı daha vardı, en büyükleri Alice on yedi yaşındaydı. Bu aldığı ilk teklifti.

Cyrus, Adam'a bakacak bir kadın istiyordu. Evi çekip çevirecek, yemek pişirecek birine ihtiyacı vardı; hizmetçi tutmak masraflıydı. Cyrus gücü kuvveti yerinde bir erkekti; bir kadın bedenine ihtiyacı vardı; o da masraf demekti, meğerki kadınla evli olsun. Cyrus iki hafta içinde kızla flört etmiş, evlenmiş, yatmış ve onu hamile bırakmıştı. Komşuları acele ettiğini düşünmemişti. O devirde bir erkeğin ortalama bir ömür boyunca üç dört zevce tüketmesi gayet normaldi.

Alice Trask'in takdire şayan birçok meziyeti vardı. Evini dip köşe temizliyor, ovup parlatıyordu. Pek güzel değildi, dolayısıyla göz hapsinde tutulması gerekmiyordu. Gözlerinin rengi çok açık, benzi soluk, dişleri de yamuktu, ama son derece sağlıklıydı; hamileliği boyunca hiç şikâyet etmedi. Çocuk sevip sevmediğini kimse hiçbir zaman bilmedi. Kimse sormadı; Alice ise sorulmadıkça bir şey söyle-

mezdi. Cyrus muhtemelen bunu karısının en büyük meziyeti olarak görüyordu. Hiçbir zaman fikir belirtmez, iddiada bulunmaz, erkek konuşurken hem ev işini yapar hem de bir kulağı ondaymış gibi bir izlenim uyandırırdı.

Alice Trask'in gençliği, tecrübesizliği ve suskunluğu Cyrus açısından birer avantajdı. Çiftliğini yöredeki diğer çiftliklere benzer biçimde işletmeye devam ederken bir meslek daha edindi: kıdemli asker. Eskiden onu delişmen kılan enerji şimdi düşüncelere sevkediyordu. Artık Savunma Bakanlığı dışında hiç kimse Cyrus'ın hizmetinin niteliğini ve süresini bilmiyordu. Tahta bacağı hem yaptığı askerliğin onay belgesiydi hem de bir daha yapmak zorunda kalmayacağının teminatı. Katıldığı harekâtları Alice'e çekine çekine anlatmaya başladı ama tekniği ilerledikçe çarpışmalar çoğaldı. En başta yalan söylediğini biliyordu, ama çok geçmeden, anlattığı her hikâyenin doğru olduğundan kuşku duymamaya başladı. Askere gitmeden önce savaş ilmiyle pek ilgilenmemişti; şimdiyse savaşla ilgili bulduğu her kitabı alıyor, her yazıyı okuyordu; New York gazetelerine abone olup haritaları inceledi. Coğrafya bilgisi zayıf, savaşla ilgili malumatı sıfırken şimdi konunun uzmanı olmuştu. Sadece çarpışmaları, manevraları, harekâtları değil, ilgili birlikleri, alay ve albayları, nereden toplandıklarını biliyordu. Anlata anlata da, bizzat orada bulunduğuna ikna olmuştu.

Bütün bunlar zamana yayılmış, Adam bebeklikten çocukluğa geçer, üvey kardeşi de onu izlerken olmuştu. Babaları her generalin neler düşünüp planladığını, nerelerde hata yaptığını ve yapması gerekeni açıklarken Adam'la küçük Charles sessizce, saygılı otururlardı. Sonra, Grant'le McClellan'a –kendisinin ta o zaman fark ettiği– hatalarını söylemiş, onun çözümlemelerine kulak versinler diye yalvarmıştı. Her seferinde tavsiyeleri geri çevrilmiş, Cyrus'ın haklı olduğu sonradan ortaya çıkmıştı.

Cyrus bir şeyi yapmadı, akıllılık etti belki de. Bir kez olsun terfi ettirmedi kendisini. Er Trask olarak başladı, Er Trask olarak kaldı. Anlattıklarının toplamına bakıldığında, savaş tarihinin hem en hareketli hem de aynı anda en çok yerde bulunan eriydi. Bazen aynı anda dört yerde birden olması gerekiyordu. Ama belki içgüdüyle, o hikâyeleri birbirine yakın zamanda anlatmazdı. Alice'le oğlanların kafasında

net bir görüntüsü vardı: bütün gösterişli ve önemli çarpışmaların olduğu yerde hazır bulunmakla kalmayıp bütün kurmay toplantılarına serbestçe giren çıkan, kurmay subayların kararlarına katılan ya da itiraz eden, erliğiyle gurur duyan bir er.

Lincoln'ın ölümü Cyrus'ı kalbinden vurmuştu. Haberi ilk duyduğunda neler hissettiğini hep hatırlardı. Ne zaman bahsi geçse hemen gözleri dolardı. Açıkça hiçbir zaman söylemediği halde, Er Cyrus Trask'in Lincoln'ın en yakın, en samimi, en güvendiği dostları arasında olduğuna dair sarsılmaz bir izlenim edinirdiniz. Mr. Lincoln orduya, omuzları sırmalı, gösterişçi kuklalara değil, gerçek orduya ilişkin bilgi edinmek istediğinde Er Trask'e başvururdu. Cyrus'ın bunu söylemeden anlaşılmasını sağlaması, anıştırmanın zaferiydi. Kimse ona yalancı diyemezdi. Bunun başlıca sebebi, yalanın kafasının içinde olması ve ağzından çıkan her doğrunun yalanın rengine bürünmesiydi.

Daha ilk zamanlardan itibaren savaşın yürütülüşüne ilişkin mektuplar, sonra da makaleler yazmaya başladı; vardığı sonuçlar akıllıca ve ikna ediciydi. Cyrus gerçekten de mükemmel bir askeri düşünüş geliştirdi. Hem savaşın yürütülüş şekline, nem de halihazırdaki ordu teşkilatına ilişkin eleştirileri karşı koyulmaz derecede isabetliydi. Çeşitli dergilerde çıkan makaleleri dikkati çekti. Savunma Bakanlığı'na yazdığı, gazetelerde eşzamanlı yayınlanan mektuplar orduya ilişkin kararları belirgin biçimde etkilemeye başladı. Grand Army of the Republic* siyasi bir güç ve yönelim edinmiş olmasa, sesi Washington'da bu kadar açıkça duyulmayabilirdi, ama neredeyse bir milyon kişilik bir kitlenin sözcülüğünü yapan birini duymazdan gelmek olmazdı. İşte Cyrus Trask askeri meselelerde sesini böyle duyurdu. Ordu teşkilatı, subay ilişkileri, personel ve teçhizat konularında kendisine danışılmaya başladı. Onu dinleyen herkesin gözünde uzmanlığı aşikârdı. Askerlik konusunda bir dâhiydi. Dahası, ulusun hayatında GAR'nin birleştirici ve etkili bir güç olarak örgütlenmesinde rol oynayanlardan biriydi. Teşkilatın içinde çok sayıda ücretsiz mevki işgal ettikten

* Grand Army of the Republic (GAR): Büyük Cumhuriyet Ordusu, Amerika İç Savaşı'nda Kuzey / Federaller ordusunda çarpışmış gaziler derneği. (ç.n.)

sonra hayatının sonuna kadar sürdüreceği paralı bir yazmanlık işine girdi. Ülkenin bir ucundan diğerine gezdi, konferanslara, toplantılara katıldı, karargâhlarda bulundu. Sosyal hayatı işte böyleydi.

Özel hayatı da yeni mesleğiyle iç içeydi. Cyrus Trask kendini adamış biriydi. Evini ve çiftliğini askeri düzene göre örgütledi. Evin mali işleriyle ilgili rapor verilmesini istedi ve elde etti. Alice'in bunu tercih etmiş olması muhtemeldir. Alice konuşkan değildi. Kısa ve öz bir rapor onun için en kolayıydı. Oğlanlar büyüyor, evi temizleyip çamaşırları yıkamak onu meşgul ediyordu. Ayrıca enerjisinden tasarruf etmek zorundaydı; fakat raporlarından hiçbirinde buna değinmedi. Gücü hiç işaret vermeden bedenini bir anda terk ediyor, Alice oturup geri dönmesini bekliyordu mecburen. Geceleri ter içinde kalıyordu. Yaygın tabiriyle ince hastalığa yakalandığını gayet iyi biliyordu; gücünü tüketen kuru öksürük hatırlatmasa da anlardı. Daha ne kadar yaşayacağından emin değildi. Bazılarının eriyip bitmesi yıllar sürüyordu. Belirli bir kuralı yoktu. Kocasına söylemeye cesaret edememişti belki. Cyrus hastalıkların üstesinden gelmek için cezaya benzeyen bir yöntem icat etmişti. Karın ağrısı o kadar şiddetli bir müshille tedavi ediliyordu ki, herhangi birinin tedaviden sağ çıkması mucizeydi. Alice hastalığından söz etse, Cyrus onu ince hastalıktan önce öldürecek bir tedaviye başlayabilirdi. Ayrıca, Cyrus askerleştikçe karısı bir askerin hayatta kalmak için uygulayabileceği tek tekniği öğrenmişti. Asla kendine dikkat çekmez, kendisiyle konuşulmadıkça konuşmaz, bekleneni yapar, fazlasını yapmaz, yükselmeye çalışmazdı. Geri saflardaki er olmuştu. Böylesi daha kolaydı. Alice arka plana çekildikçe çekildi, neredeyse görünmez oldu.

Okkanın altına giden oğlanlar oldu. Cyrus, ordu mükemmel sayılmasa da bir erkek için tek şerefli mesleğin askerlik olduğuna hükmetmişti. Tahta bacağı yüzünden daimi asker olamayacağına hayıflanıyor, oğulları için askerlikten başka meslek düşünemiyordu. Kendinden yola çıkarak, askerliğin er olarak öğrenilmesi gerektiği kanısındaydı. Böylece neyin ne olduğu şemalarla ders kitaplarından değil, şahsi tecrübeyle öğrenilirdi. Çocuklar daha yürümeyi yeni öğrenmişken onlara silah tutmayı öğretti. İlkokul çağına geldiklerinde yanaşık düzen talim denen şey onlar için nefes almak

kadar doğal, aynı zamanda cehennem kadar korkunçtu. Cyrus tahta bacağına sopayla vurarak tempo tutup yaptırdığı idmanlarla onları güçlendiriyordu. Omuzları güçlensin diye sırt çantalarına taş doldurtup kilometrelerce yürütüyordu. Evin arkasındaki ağaçlıkta sürekli nişancılık çalıştırıyordu.

**[ii]**

Bir çocuk yetişkinlerin açığını ilk kez yakaladığında –yetişkinlerin ilahi zekâya sahip olmadığı, kararlarının mutlaka akıllıca, düşüncelerinin doğru ve hükümlerinin adil olmadığı o küçücük ciddi kafasına ilk kez dank ettiğinde– dünyası başına yıkılır, paniğe kapılır. Tanrılar devrilmiş, güvenlik kalmamıştır. Tanrıların devrilişiyle ilgili kesin olan bir şey varsa o da şudur: Azıcık yamulmazlar, ya çarpıp parçalanırlar ya da yeşil çamurun dibine gömülürler. Onları tekrar ayağa kaldırmak meşakkatli iştir; eskisi gibi parlamazlar asla. Çocuğun dünyası da eskisi gibi kusursuz ve sağlam olmaz bir daha. Sancılı bir büyüme evresidir.

Adam babasının açığını yakaladı. Babası değiştiği için değil de, Adam yeni bir meleke edindiği için. Her normal hayvan gibi o da öteden beri disiplinden nefret ederdi, ama disiplin adaletliydi, doğruydu ve kaçınılmazdı; tıpkı kızamık gibi reddedilecek, lanet okunacak bir şey değil, sadece nefret edilecek bir şeydi. Sonra –çok hızlı olmuştu, neredeyse beyninde bir şimşek çakmış gibi– Adam en azından kendisi açısından, babasının yöntemlerinin yeryüzünde babasından başka hiçbir şeyle bağlantısı olmadığını anladı. Teknikler ve talim oğlanlar için değil, sadece Cyrus'ı büyük adam haline getirmek üzere tasarlanmıştı. Aynı şimşek çakışıyla Adam babasının büyük bir adam olmadığını, kocaman kalpaklı, iradesi çok güçlü, bir konuya yoğunlaşmış küçücük bir adam olduğunu da öğrendi. Sebebi kimbilir nedir? Belki bir bakış, yakalanan bir yalan ya da bir anlık bir tereddüt – ve tanrı çocuğun zihninde devrilip paramparça olur.

Küçük Adam hep itaatkâr bir çocuk olmuştu. Mizacı gereği şiddetten, münakaşadan, bir evi parçalayabilecek sessiz, çığlık çığlığa

gerginliklerden kaçardı. Kendisi hiçbir şiddet ve münakaşa sunmayarak, arzuladığı sükûnete katkıda bulunur, bunu yapabilmek içinse mecburen gizliliğe sığınırdı, çünkü herkesin içinde bir miktar şiddet mevcuttur. Hayatını bir belirsizlik perdesiyle örterken sakin bakışlı gözlerinin ardında zengin, hareketli bir hayat sürerdi. Bu onu saldırılardan korumamakla birlikte ona bir bağışıklık sağlardı.

Kendisinden yaklaşık bir yaş küçük olan üvey kardeşi Charles, büyüdükçe babasının iddialı mizacını sergiliyordu. Charles doğuştan atletikti, içgüdüsel bir zamanlamaya, koordinasyona ve rekabetçi kişilerin hayatta başarı kazanmayı sağlayan, başkalarını geride bırakma iradesine sahipti.

Küçük Charles, beceri, güç ya da kıvrak zekâ konusunda Adam'la girdiği bütün yarışmaları kazanırdı; hem de o kadar kolay kazanırdı ki, daha küçücükken sıkılmış ve kendine rakip olarak başka çocuklar bulmuştu mecburen. Böylece iki çocuk arasında bir çeşit sevgi doğmuştu ama bu, iki erkek kardeş arasında değil de, bir kızla bir erkek kardeş arasındaki ilişkiye benziyordu. Charles, Adam'a meydan okuyan ya da hakaret eden her oğlanla kavga eder, genellikle de kazanırdı. Yalan söyleyerek, hatta suçu üstüne alarak Adam'ı babasının acımasızlığından korurdu. Charles'ın ağabeyine sevgisi, insanın savunmasız şeylere, kör köpek yavrularına, yeni doğmuş bebeklere duyduğu sevgiydi.

Adam dünyasındaki insanlara örtülü zihninin içinden –uzun göz tünellerinin derinliklerinden– bakardı. Babası ilk başlarda, küçük oğlan çocuklarının kendilerini iyice küçük hissetmesi, aptal oğlanların da aptallıklarının farkına varması amacıyla, adaletli biçimde tesis edilmiş, tek bacaklı bir tabiat kuvvetiydi; sonra –tanrı devrildikten sonra– babasını doğuştan görevlendirilmiş, savuşturulması, kandırılması mümkün ama asla meydan okunamayacak bir polis olarak gördü. Adam uzun göz tünellerinin derinliklerinden bakınca üvey kardeşi Charles'ı da başka türden muhteşem bir varlık olarak görüyordu; tanrı vergisi kas ve kemiklere, sürat ve uyanıklığa sahip, bambaşka bir düzlemde yaşayan, kesinlikle kendisiyle kıyaslanamayacak, siyah bir leoparın sergilediği parlak, tembel tehlikeye hayran olur gibi hayran olunacak bir yaratık. Nasıl ki güzel bir

ağaçla ya da havada uçan bir sülünle düşüncelerini paylaşmazsa, aynı şekilde kardeşine açılmak –göz tünellerinin arkasındaki açlığı, tekdüze hayalleri, planları ve sessiz hazları ona anlatmak– da Adam'ın aklından geçmezdi. Adam'ın Charles'tan memnuniyeti, bir kadınının koca bir pırlantadan dolayı duyduğu memnuniyete benzerdi; tıpkı pırlantanın parıltısına ve değerinin barındırdığı güvenliğe bağımlı bir kadın gibi o da kardeşine bağımlıydı; ne var ki sevgiyi, şefkati, empatiyi hayal etmesi mümkün değildi.

Adam'ın Alice Trask'e gizlice beslediği duygu, hararetli bir utanca benzer bir histi. Alice onun annesi değildi; defalarca söylenmiş olduğu için biliyordu. Söylenen sözlerden değil de, başka şeylerin söylendiği tondan, bir zamanlar bir annesi olduğunu ve utanç duyulacak bir şey yaptığını biliyordu, tavukları unutmak ya da ağaçlıktaki atış alanında hedefi vuramamak gibi bir şey. Kabahatinin sonucu olarak da annesi burada değildi. Adam bazen annesinin ne günah işlediğini öğrenebilse, kendisinin de aynı günahı işleyebileceğini düşünürdü – burada olmazdı o zaman.

Alice oğlanlar arasında ayrım yapmaz, onları yıkayıp yedirir, geri kalan her şeyi babalarına bırakırdı; oğlanların bedenleriyle zihinlerini eğitmenin tamamen kendi yetkisi altında olduğunu Cyrus açıkça bildirmişti. Övgü ve azar yetkisini bile devretmezdi. Alice asla yakınmaz, kavga etmez, gülmez ve ağlamazdı. Dudakları hiçbir şeyi gizlemeyen, ama hiçbir şey de sunmayan bir çizgide birleşmeye alıştırılmıştı. Ama Adam epeyce küçükken bir gün sessizce mutfağa girmişti. Alice onu görmemişti. Gülümseyerek çorap yamıyordu. Adam belli etmeden çekildi ve evden çıkıp ağaçlığa, iyi bildiği, bir ağaç gövdesinin arkasındaki korunaklı yere gitti. Koruyucu köklerin arasına iyice yerleşti. Sanki Alice'i çıplak yakalamış gibi dehşet içindeydi. Heyecanla nefes alıyor, nefes soluk borusundan inmiyordu sanki. Alice çıplaktı gerçekten: Gülümsüyordu. Adam onun böyle bir ahlaksızlığa nasıl cüret edebildiğine şaşıyordu. Ayrıca ona sancılı bir özlem duyuyordu, tutkulu, alev alev bir özlem. Kendisi ne olduğunu bilmiyordu, ama uzun süre yaşadığı yoksunluklar, kucaklanma, pışpışlanma, okşanma yoksunluğu, memeye, yumuşak bir kucağa, sevgi ve şefkatin ses tonuyla tatlı endişe hissine duy-

duğu açlık – bunların hepsi tutkusunun birer parçasıydı ve o bunu bilmiyordu, çünkü bu şeylerin var olduğunu bilmiyordu, dolayısıyla nasıl özleyebilirdi?

Elbette yanılmış olabileceği, münasebetsiz bir gölgenin yüzüne düşerek görüşünü bulandırmış olabileceği geçti aklından. Bunun üzerine kafasının içindeki net görüntüye döndü ve gözlerdeki gülümsemeyi de gördü. Fakat ışık kırılması yalnızca birinin sebebi olabilirdi.

Bunun üzerine Alice'i bir avı izlercesine, sezdirmeden takip etmeye koyuldu; tepedeki dağsıçanlarını da aynı şekilde izlemiş, günler boyunca küçük bir taş gibi kıpırtısız yatarak yaşlı ve temkinli sıçanların çocuklarını güneşe çıkarışını seyretmişti. Alice'i gizlenerek, umulmadık yerlerden belli etmeden gözetledi, doğruydu. Bazen yalnızken ve yalnız olduğunu bildiğinde zihninin bir bahçede oyun oynamasına izin veriyor ve gülümsüyordu. Gülümseyişini tıpkı sıçanların çocuklarını deliğe tıktığı gibi çabucak gömdüğünü görmek harika bir şeydi.

Adam hazinesini tünellerinin derinliklerinde saklıyor ama hazzına karşılık bir bedel ödemek istiyordu. Alice dikiş sepetinde, eski püskü çantasında, yastığının altında armağanlar bulmaya başladı: iki bahçe karanfili, bir mavikuşun kuyruk tüyü, yarım çubuk yeşil mühür mumu, çalıntı bir mendil. Başlangıçta şaşırıyordu ama sonra alıştı; beklemediği bir armağan bulduğunda, tıpkı bir alabalığın suyu bıçak gibi kesen bir güneş ışınından geçişi gibi, bahçe gülümsemesi bir parlayıp bir kayboluyordu. Alice hiçbir soru sormuyor, yorum yapmıyordu.

Geceleri çok kötü öksürüyordu; o kadar gürültü çıkarıyor, rahatsızlık veriyordu ki, Cyrus sonunda onu başka bir odaya göndermek zorunda kaldı, yoksa hiç uyuyamayacaktı. Ama çok sık ziyaretine gidiyordu – tek çıplak ayağı üzerinde sıçrayarak, eliyle duvardan destek alarak. Alice'in yatağına gidip gelirken vücudunun evi sarsışını oğlanlar hem işitiyor hem hissediyorlardı.

Adam büyüdükçe en çok askere alınacağı günden korkar oldu. O günün geleceğini babası ona asla unutturmuyor, sık sık sözünü ediyordu. Adam olmak için askere gitmesi gereken Adam'dı. Char-

les zaten adam olmuş sayılırdı. Charles on beşinde bile koca adamdı, hem de tehlikeli bir adam; Adam o sırada on altı yaşındaydı.

[iii]

İki oğlanın arasındaki sevgi yıllar içinde gelişmişti. Charles'ın sevgisine küçümseme de karışıyordu belki, ama koruyucu bir küçümsemeydi bu. Bir akşam oğlanlar kapının önünde çelik çomak oynuyorlardı, yeni öğrenmişlerdi. Küçük, sivri bir çıta yere konuyor, sonra ucuna yakın bir yerine sopayla vuruluyordu. Küçük çıta havaya uçuyor, sonra yine sopayla vurarak mümkün olduğunca uzağa atılıyordu.

Adam oyunlarda başarılı değildi. Ama tesadüfen doğru bir görüş ve zamanlama sonucu çelik çomakta kardeşini yendi. Çeliği dört kere Charles'tan daha uzağa attı. Onun için yeni bir deneyimdi, hummalı bir heyecana kapıldı; öyle ki, genellikle yaptığı gibi kardeşinin ruh haline dikkat kesilmedi. Beşinci vuruşunda çelik arı gibi vızıldayarak tarlanın ortasına uçtu gitti. Adam sevinçle Charles'a döndü ve ansızın göğsünün ortası buz kesti. Charles'ın yüzündeki nefret korkuttu onu. "Tesadüfen oldu herhalde" diye geveledi. "Bir daha denesem yapamam, eminim."

Charles çeliğini yerleştirdi, vurdu, havalanırken çomağı salladı ve ıskaladı. Gözlerinde soğuk ve ifadesiz bir bakışla yavaş yavaş Adam'a yaklaştı. Adam korku içinde geri çekildi. Dönüp koşmaya cesaret edemiyordu, çünkü kardeşi daha hızlı koşardı. O da yavaş yavaş gerilemeye başladı, gözlerinde bir korku, boğazı kuru. Charles yaklaşıp çomağıyla suratına vurdu. Adam kanayan burnunu elleriyle kapattı, Charles çomağını sallayıp kaburgalarına indirdi, nefesini kesti, sonra başına vurdu ve bayılttı. Adam yerde baygın yatarken Charles var gücüyle karnına bir tekme indirdi, sonra da çekti gitti.

Bir süre sonra Adam'ın bilinci yerine geldi. Göğsü ağrıdığı için derin nefes alamıyordu. Doğrulup oturmaya çalıştığında yırtık karın kaslarının acısıyla geriye devrildi. Alice'in evden dışarıya baktığını gördü; yüzünde Adam'ın daha önce hiç görmediği bir ifade vardı. Ne olduğunu bilmiyordu, ama yumuşak ya da zayıf bir şey değildi, nef-

ret olabilirdi. Alice, Adam'ın ona baktığını gördü, perdeyi kapattı ve gözden kayboldu. Adam yerden nihayet kalkıp iki büklüm mutfağa gittiğinde onun için hazırlanmış bir leğen sıcak su, yanında da temiz bir havlu buldu. Üvey annesinin, odasında öksürdüğünü duydu.

Charles'ın müthiş bir meziyeti vardı. Asla pişman olmazdı, asla. Dayağın hiç sözünü etmedi, görünürde hiç düşünmedi bile. Ama Adam bir daha kazanmamaya –hiçbir şeyi kazanmamaya– çok dikkat etti. Kardeşinin barındırdığı tehlikeyi hep hissetmişti, ama şimdi, Charles'ı öldürmeyi göze alamayacaksa asla kazanmaması gerektiğini anlamıştı. Charles pişman değildi. İçindeki potansiyeli gerçekleştirmişti, o kadar.

Charles dayaktan babasına bahsetmedi, Adam da bahsetmedi, Alice'in bahsetmediği de kesin; buna rağmen biliyordu sanki. Dayağı izleyen aylar boyunca Adam'a karşı daha anlayışlı davrandı. Onunla daha yumuşak bir tonda konuşuyordu. Artık ceza vermiyordu. Hemen her gece nutuk çekiyordu, ama sertçe değil. Adam eski şiddete kıyasla bu anlayıştan daha çok korkuyordu, çünkü kurbanlık olarak hazırlanıyormuş gibi geliyordu ona; mutsuzluklarıyla tanrıları kızdırmasınlar, sunağa mutlu gitsinler diye kurbanların elbebek gülbebek tutulmaları gibi, ona da ölmeden önce iyi davranılıyordu sanki.

Cyrus, Adam'a bir askerin özelliklerini tatlı tatlı açıklıyordu. Bilgisi tecrübeden değil, araştırmadan kaynaklanmakla birlikte çoktu ve doğruydu. Bir askerin sahip olabileceği hüzünlü haysiyetten bahsetti oğluna; insanoğlunun bütün kusurları nedeniyle gerekli olduğunu, zaaflarımızın cezası olduğunu anlattı. Cyrus belki de bunları anlattıkça keşfediyordu içinde. Gençlik günlerinin bağırgan, şoven saldırganlığından çok farklıydı. Cyrus'ın dediğine göre, askerin defalarca aşağılanması, zamanı geldiğinde son aşağılanmaya –anlamsız ve pis bir ölüm– fazla içerlemesin diyeydi. Ayrıca Cyrus, Adam'la tek başına konuşuyor, Charles'ın onları dinlemesine izin vermiyordu.

Bir akşamüzeri Cyrus, Adam'ı yanına alarak yürüyüşe çıktı; bütün araştırmalarının ve düşünüp taşınmalarının kara sonuçları dökülmeye, yoğun bir korkuyla birlikte oğlunun üstüne yığılmaya

başladı. "Şunu bil ki" dedi, "asker bütün insanlar arasında en mübarek olandır, çünkü en çok sınanandır – asker herkesten çok sınanır. Anlatmaya çalışayım. Bak şimdi – tarih boyunca insanlara adam öldürmenin affedilmeyecek bir kötülük olduğu öğretildi. Öldüren her kişi yok edilmelidir, çünkü öldürmek büyük bir günahtır, belki de bildiğimiz en büyük günah. Sonra bir askeri karşımıza alıp eline cinayeti verir, 'Bunu iyi kullan, akıllıca kullan' deriz. Kısıtlamayız. Git kardeşlerinin belirli bir türünden ya da sınıfından öldürebildiğin kadarını öldür. Önceki eğitiminin ihlali olduğu için de bu yüzden seni ödüllendireceğiz."

Adam kurumuş dudaklarını ıslatıp bir şey sormaya çalıştı, beceremedi, tekrar denedi. "Neden öyle yapmaları gerekiyor?" dedi. "Neden öyle?"

Cyrus çok etkilendi, daha önce hiç konuşmadığı şekilde konuştu. "Bilmiyorum" dedi. "Olayların nasıl olduğunu araştırdım, öğrendim de belki, ama nedeni hakkında hiçbir fikrim yok. İnsanların yaptıkları şeyleri anlamalarını da bekleme. İnsanlar birçok şeyi içgüdüsel olarak yapar, bir arının bal yaptığı gibi, tilkinin köpekleri aldatmak için patilerini suya batırdığı gibi. Tilkiye sorsan sebebini söyleyemez; kışı hangi arı hatırlar, tekrarlanacağını düşünür? Senin gitmen gerektiği anlaşıldığında, önce geleceği açık bırakayım, kendi keşiflerini kendisi yapsın diye düşündüm, sonra az da olsa bildiklerimle seni korumam daha iyi olur gibi geldi. Yakında gideceksin – yaşın geldi."

"Gitmek istemiyorum" deyiverdi Adam.

"Yakında gideceksin" diye devam etti babası, kulak asmadan. "Şaşırma diye anlatmak istiyorum. Önce giysilerini sıyırıp atacaklar, ama daha derine de inecekler. Haysiyetini son zerresine kadar söküp alacaklar; en doğal hakkın olarak gördüğün yaşama hakkını, kendi haline bırakılma hakkını kaybedeceksin. Başka adamlarla yan yana yaşamak, yemek, uyumak ve sıçmak zorunda kalacaksın. Sonra tekrar giydirdiklerinde, kendini diğerlerinden ayıramayacaksın. Göğsüne bir şey takıp, bir not iğneleyip, 'Bu benim, diğerlerinden ayrıyım' bile diyemeyeceksin."

"Yapmak istemiyorum" dedi Adam.

"Bir süre sonra" dedi Cyrus, "diğerlerinin düşünmediği tek bir fikir düşünmeyeceksin. Diğerlerinin söyleyemediği tek laf bilmeyeceksin. Ne yaparsan, diğerleri de yaptığı için yapacaksın. En ufak bir farklılığın bile, bir tehlike –benzer düşünen, benzer davranan koca kalabalık için bir tehlike– olduğunu hissedeceksin."

"Yapmazsam?" diye sordu Adam.

"Evet" dedi Cyrus, "bazen bu dediğin olur. Arada bir kendinden isteneni yapmayan bir adam çıkar, o zaman ne olur, biliyor musun? Bütün çark soğukkanlılıkla adamın farklılığını yok etmeye adar kendini. Ruhunu, sinirlerini, bedenini ve zihnini tehlikeli farklılık yok oluncaya kadar demir çubuklarla döverler. Sonunda teslim olmazsan kusarlar seni, kusmuk kokusuyla dışarıda bırakırlar – ne onlara ait ne özgür. Onlara ayak uydurmak en iyisi. Bütün bunları sırf kendilerini korumak için yaparlar. Ordu kadar muzaffer ve mantıksız, muhteşem ve anlamsız bir şeyin bir soruyla zayıflatılmasına izin verilemez. Eğer ki kıyaslayıp alaya almak için başka şeylerle karşılaştırmazsan, zamanla ordunun kendi içinde mutlaka bir akıl, bir mantık ve korkunç bir güzellik bulacaksın. Bunu kabullenebilen adam her zaman daha kötü biri olmaz, bazen de çok daha iyi biri olur. Sözlerimi iyi dinle, çünkü bu konuya çok kafa yordum. Bazı adamlar vardır, askerliğin iç karartıcı enkazına batıp teslim olur, kimliklerini yitirirler. Ama bunların zaten başından beri pek bir kimliği yoktur. Sen de böylesin belki. Ama bazıları da vardır, ortak batağa dalar, sonra eskisinden de fazla kendileri olarak çıkarlar, çünkü kibir denen hasisliği kaybetmiş, birliğin ve alayın sırmalarını kazanmışlardır. O kadar derine batabilirsen, düşünebildiğinden daha da yükseğe çıkabilirsin, mübarek bir mutluluk, adeta meleklerin ilahi dostluğu gibi bir arkadaşlık tadarsın. O zaman konuşmayı bilmeseler de insanların içyüzünü bilirsin. Ama ta dibe batmadan bunu bilemezsin."

Eve doğru yürürlerken Cyrus sola dönüp ağaçların arasına girdi; ortalık alacakaranlıktı. Ansızın Adam, "Şuradaki ağaç gövdesi var ya," dedi. "Arka tarafındaki köklerin arasına saklanırdım eskiden. Siz beni cezalandırdığınızda oraya gidip saklanırdım; bazen de sırf canım sıkkın olduğu için giderdim."

"Gidip görelim şurayı" dedi babası. Adam yolu gösterdi, vardıklarında Cyrus köklerin arasındaki yuvaya benzer çukura baktı. "Çoktandır biliyordum" dedi. "Bir keresinde çok uzun süre ortadan kaybolmuştun, böyle bir yerin varolacağını düşündüm ve senin ne gibi bir yere ihtiyaç duyacağını hissettiğim için de buldum. Toprak ezilmiş, küçük otlar kopmuş, görüyor musun? Orada otururken de ağaç kabuklarını lime lime ediyordun besbelli. Gördüğümde burası olduğunu hemen anlamıştım."

Adam hayretler içinde babasına bakıyordu. "Beni gelip burada bulmadınız hiç" dedi.

"Hayır" dedi Cyrus. "Yapmam öyle şey. İnsanın dayanabileceğinin bir sınırı vardır. Yapmam. Karşındakine daima ölümden önce bir kaçış yolu bırakman gerekir. Bunu sakın unutma! Seni ne kadar zorladığımın farkındaydım mutlaka. Çıldırtmak istemezdim."

Ağaçların arasında huzursuzca ilerlediler. Cyrus, "Sana söylemek istediğim o kadar çok şey var ki" dedi. "Çoğunu unutacağım. Şunu söyleyeyim ki asker bunca şeyden karşılığında bir şey almak için vazgeçer. Çocuk doğduğu andan itibaren her olaydan, yasadan, kuraldan ve haktan, kendi hayatını koruması gerektiğini öğrenir. O müthiş içgüdüyle başlar ve her şey onu doğrular. Sonra asker olur ve bütün bunları ihlal etmeyi öğrenmesi gerekir; hayatını kaybetmek üzere hareket etmeyi soğukkanlılıkla, çıldırmadan öğrenmelidir. Eğer bunu yapabilirsen –herkes yapamaz bak– o zaman en büyük mükâfat senin olur. Bak evlat" dedi Cyrus içtenlikle, "hemen hemen bütün insanlar korkar; üstelik neden korktuklarını bile bilmezler – gölgelerden, şaşkınlıktan, adsız, sayısız tehlikeden, meçhul bir ölümden korkarlar. Ama gölgelerle değil gerçek ölümle, tanımlı, tanınabilir, mermi ya da kılıç, ok ya da mızrak ölümüyle yüzleşebilirsen bir daha asla korkman gerekmez; en azından eskisi gibi korkman gerekmez. Bunu becerebilirsen başka adamlardan ayrı, başkaları korkuyla bağırırken sen güvende olursun. En büyük mükâfat budur. Belki tek mükâfat budur. Belki etrafı pislikle çevrili nihai saffet budur. Hava kardı kararacak. Yarın akşam, sana söylediklerimi ikimiz de düşündükten sonra tekrar konuşmak istiyorum seninle."

Ama Adam, "Kardeşimle konuşsanız?" dedi. "Charles gider. O daha iyi yapar, benden çok daha iyi becerir."

"Charles gitmeyecek" dedi Cyrus. "Anlamı yok gitmesinin."

"Ama daha iyi bir asker olur."

"Sadece görünürde, derisiyle" dedi Cyrus. "İçinden değil. Charles korkmuyor, dolayısıyla cesaret hakkında hiçbir şey öğrenemez. Kendi dışında hiçbir şeyi bilmediği için sana açıklamaya çalıştığım şeyleri asla kazanamaz. Onu bir orduya sokmak, Charles'ın içinde salıverilmesi değil, zincirlenmesi gereken şeyleri serbest bırakmak olur. Onu göndermeye cesaretim yok."

Adam yakındı: "Onu hiç cezalandırmadınız, hayatını yaşamasına izin verdiniz, övdünüz, eziyet etmediniz, şimdi de askere göndermiyorsunuz." Söylediklerinden korkup sustu; sözlerinin uyandırabileceği öfkeden, aşağılamadan, şiddetten korktu.

Babası cevap vermedi. Yürümeye devam ederek ağaçlıktan çıktı; başı öne eğik, çenesi göğsündeydi, tahta bacağı yere çarptıkça kalçası tekdüze bir tempoda yükselip alçalıyordu. Tahta bacak, sırası geldiğinde öne geçmek için yanda bir yarım daire çiziyordu.

Bu arada hava tamamen kararmıştı; açık mutfak kapısından dışarı lambaların altın sarısı ışığı vuruyordu. Alice eşiğe gelip dışarı baktı, onları arıyordu; sonra topallayarak yaklaşan ayak seslerini duyunca mutfağa döndü.

Cyrus mutfak sahanlığına vardığında durup başını kaldırdı. "Neredesin?" diye sordu.

"Burada, hemen arkanızdayım, buradayım."

"Bana bir soru sordun. Cevap vermem gerekecek galiba. Cevap verilmesi belki iyi olacak, belki de kötü. Sen zeki değilsin. Ne istediğini bilmiyorsun. Doğru dürüst bir yırtıcılığın yok. Başkalarının seni ezmesine izin veriyorsun. Bazen senin doğuştan güçsüz olduğunu, senden hiçbir bok olmayacağını düşünüyorum. Soruna cevap oldu mu? Seni daha çok seviyorum. Her zaman daha çok sevdim. Bunu sana söylemekle kötü ediyorum belki, ama öyle. Seni daha çok seviyorum. Yoksa seni hırpalama zahmetine niye katlanayım ki? Şimdi çeneni kapa da git yemek ye. Yarın akşam konuşacağım seninle. Bacağım ağrıdı."

**[iv]**

Akşam yemeğinde konuşulmadı. Sessizliği bölen tek şey çorba şapırtısıyla çiğneyen dişlerin gıcırtısıydı; babası elini sallayarak gece kelebeklerini gaz lambasının şişesinden uzaklaştırmaya çalışıyordu. Kardeşi sezdirmeden kendisini izliyormuş gibi geliyordu Adam'a. Bir ara ansızın başını kaldırdığında Alice'in bakışını yakaladı. Adam yemeğini bitirdikten sonra iskemlesini arkaya itti. "Ben biraz dolaşmaya çıkacağım" dedi.

Charles ayağa kalktı. "Ben de seninle geleyim."

Alice'le Cyrus ikisinin kapıdan çıkışını izledi, sonra Alice ender sorularından birini yöneltti. Gergin bir tavırla, "Ne yaptın?" dedi.

"Hiçbir şey" dedi Cyrus.

"Gönderecek misin onu?"

"Evet."

"Haberi var mı?"

Cyrus sert bakışlarını açık kapının dışındaki karanlığa dikmişti. "Evet, var."

"Hoşlanmayacak. Ona uygun bir şey değil."

"Önemli değil" dedi Cyrus, sonra yüksek sesle tekrarladı: "Önemli değil." Ses tonu, "Kapa çeneni. Seni ilgilendirmez" diyordu. Bir süre ikisi de sustu, sonra Cyrus neredeyse özür dilercesine, "Senin çocuğun değil ki" dedi.

Alice cevap vermedi.

Oğlanlar tekerlek izleriyle dolu karanlık yolda yürüyorlardı. İleride, köyün olduğu yerde birkaç solgun ışık görünüyordu.

"Gidip bir hareket var mı diye hana bakalım mı?" diye sordu Charles.

"Aklımda han yoktu" dedi Adam.

"Öyleyse gece vakti ne bok yemeye çıktın dolaşmaya?"

"Sen gelmek zorunda değildin" dedi Adam.

Charles ona yaklaştı. "Akşamüstü neler dedi sana? Birlikte yürüdüğünüzü gördüm. Ne dedi?"

"Askerlikten bahsetti hep – her zamanki gibi."

"Bana öyle görünmedi" dedi Charles şüpheyle. "İyice sokulup eğildiğini gördüm sana doğru, bir erkekle konuşur gibi konuşuyordu – bir şeyler söylemiyordu, konuşuyordu."

"Bir şey anlatıyordu" dedi Adam sabırla, nefesini kontrol altına almaya çalışarak; hafif bir korku midesine baskı yapmaya başlamıştı. Alabildiği kadar derin bir nefes alıp korkuyu geri itmek üzere içinde tuttu.

"Ne dedi sana?" diye sordu tekrar Charles.

"Ordunun, askerliğin nasıl bir şey olduğunu anlattı."

"İnanmıyorum sana" dedi Charles. "Allahın belası, ikiyüzlü yalancı. Ne haltlar karıştırıyorsun sen?"

"Hiçbir şey karıştırdığım yok" dedi Adam.

Charles sert konuştu: "Deli annen kendini boğdu. Belki senin suratına baktı da ondan. Seni görünce karar vermiştir."

Adam nefesini usul usul vererek o zalim korkuyu bastırdı. Hiçbir şey demedi.

Charles haykırdı: "Onu elimden almaya çalışıyorsun! Nasıl beceriyorsun bilmiyorum. Ne yapıyorsun sen?"

"Hiçbir şey" dedi Adam.

Charles sıçrayarak önüne geçince Adam durmak zorunda kaldı; kardeşiyle göğüs göğüselerdi neredeyse. Adam geriledi, ama dikkatle, yılandan kaçar gibi.

"Doğum gününü hatırlasana!" diye bağırdı Charles. "Yetmiş beş sent verip Alman malı bir çakı aldım ona – üç bıçaklı, tirbuşonlu, sedef saplı. Nerede çakı? Hiç kullandığını gördün mü? Sana mı verdi? Biledigini bile görmedim. Senin cebinde mi çakı? Ne yaptı ki çakıyı? 'Sağol' dedi, o kadar. Yetmiş beş sentlik Alman malı sedef saplı çakıyı bir daha da ne gördüm ne duydum."

Sesi öfkeliydi, Adam korkunun tırmandığını hissetti ama bir iki dakikası daha olduğunu biliyordu. Yoluna çıkan her şeyi parçalayan yıkım makinesini defalarca görmüştü. Önce öfke geliyordu, ardından soğuk bir trans hali: ifadesiz bakışlar, kendinden memnun bir gülümseme, fısıltıya yakın, alçacık bir ses. O durumda cinayet yolda demekti, ama soğukkanlı, maharetli bir cinayet, kesinlikle, incelikle çalışan eller. Adam kuru boğazını ıslatmak amacıyla tü-

kürüğünü yuttu. Söyleyecek laf bulamıyordu, ne söylese faydası olmayacaktı, çünkü kardeşi bir kere öfkelendi mi dinlemez, hatta duymazdı. Adam'ın karşısında heyula gibi dikiliyordu; ondan daha kısa boylu, daha geniş, daha kalındı, henüz çömelmemişti. Yıldızların ışığında dudakları ıslak ıslak parlıyordu, ama şimdilik gülümsemiyordu, sesi de öfkeliydi hâlâ.

"Sen ne yaptın ona doğum gününde? Görmedim mi sanıyorsun? Yetmiş beş, hatta elli sent mi harcadın? Ağaçlığın orada bulduğun yavru kırma köpeği getirip verdin. Gerizekâlılar gibi güldün, bundan iyi kuş avcısı olur dedin. O köpek şimdi onun odasında uyuyor. Kitap okurken bir yandan onunla oynuyor. Eğitti basbayağı. Peki çakı nerede? 'Sağol' dedi, o kadar. 'Sağol.'" Charles fısıltıyla konuşuyordu, omuzları çöküktü.

Adam son bir umutsuzca hamleyle geriye sıçradı, yüzünü korumak için ellerini kaldırdı. Kardeşi ayaklarını sağlam basıyor, az ve öz hareket ediyordu. Menzil belirlemek için hafif bir yumruğun ardından keskin buzu çağrıştıran peş peşe hamleler: mideye Adam'ın gardını düşüren sert bir yumruk, sonra kafaya dört yumruk. Adam burun kemiğiyle kıkırdaklarının çatırdadığını hissetti. Ellerini tekrar kaldırınca Charles kalbine yöneldi. Bütün bu süre boyunca Adam kardeşine mahkûmun cellada baktığı gibi umutsuzlukla ve şaşkınlıkla bakıyordu.

Adam ansızın kendini de şaşırtarak ne gücü ne hedefi olan, yukarıdan, serseri, zararsız bir yumruk savurdu. Charles kaçmak için yaklaşıp eğilince çaresiz kol boynuna sarıldı. Adam kardeşine sımsıkı sarılıp hıçkırmaya başladı. Köşeli yumrukların midesine kamçı gibi inişini bir bulantıyla hissediyor, buna rağmen kardeşini bırakmıyordu. Zaman yavaşlamıştı onun için. Kardeşinin, bacaklarını zorla ayırmak amacıyla yana hareket ettiğini bedeniyle hissetti. Dizin yukarı kalktığını, Adam'ın dizlerinden daha yukarı çıkıp bacağının üst kısmını sıyırdığını, sonra hayalarına çarpışını hissetti; şimşek gibi çakan beyaz bir acı bedenini yırttı, vücudunun her yanında yankılandı. Kolları çözüldü. İki büklüm eğilip kusarken soğuk katliam devam ediyordu.

Adam yumrukları şakaklarında, yanaklarında, gözlerinde hissediyordu. Dudağının patlayıp dişlerinin üstünde parçalandığını hissetti ama derisi kalınlaşmış, uyuşmuş gibiydi; kalın bir kauçuk tabakasıyla kaplanmıştı sanki. Dizlerinin neden çözülmediğini, neden yere düşmediğini, bilincini neden kaybetmediğini merak etti. Yumrukların ardı arkası kesilmiyordu. Kardeşinin balyoz indiren biri gibi hızlı hızlı, tempolu nefes aldığını işitebiliyor, yıldızların karanlığa süzülen solgun ışığında, gözlerinden akan, gözyaşıyla sulanmış kanların ardından onu görebiliyordu. Masum ve ifadesiz bakışlarını, ıslak dudaklardaki hafif gülümsemeyi görüyordu. Ve bunları görürken: bir ışık çakımı, sonra karanlık.

Charles tepesinde durmuş, koşmaktan bitkin düşmüş bir köpek gibi kesik kesik soluyordu. Sonra dönüp hızla eve doğru yürüdü; bir yandan da morarmış parmak boğumlarını ovalıyordu.

Adam'ın bilincine kavuşması hızlı ve korkutucu oldu. Zihni sancılı bir sisin içinde yuvarlanıyordu. Vücudu ağrıdan ağırlaşmış, kalınlaşmıştı. Ama hemen ardından acılarını unuttu. Yolda süratle ilerleyen ayak sesleri işitti. Bir sıçanın içgüdüsel korkusuyla yırtıcılığı fışkırdı içinden. Kendini iterek dizlerinin üzerinde doğruldu ve sürünerek yolun ortasından kenarındaki hendeğe doğru ilerledi. Yolu akaçlayan hendeğin içinde otuz santim su vardı, kenarlarında yüksek otlar bitmişti. Adam sessizce emekleyerek, en ufak bir şıpırtı çıkarmamaya çok dikkat ederek suya girdi.

Ayak sesleri yaklaştı, yavaşladı, biraz ilerledi, geri geldi. Adam saklandığı yerden sadece karanlıkta bir karaltı görebiliyordu. Sonra bir kibrit çakıldı, minicik mavi bir alev yandı, tahta tutuşunca kardeşinin alttan aydınlanan yüzü acayip bir şekle büründü. Charles kibriti havaya kaldırıp etrafa bakındı; Adam sağ elindeki baltayı gördü.

Kibrit söndüğünde karanlık öncekinden de koyuydu. Charles yavaşça ilerleyip bir kibrit daha çaktı, biraz daha ilerleyip bir kibrit daha çaktı. Yolda iz aradı. Sonunda vazgeçti. Sağ eli havaya kalktı, baltayı uzağa, tarlaya attı. Köyün solgun ışıklarına doğru hızla yürüdü.

Adam uzun süre serin suda yattı. Kardeşinin neler hissettiğini merak ediyordu; şimdi, tutkusu soğurken paniğe mi kapılacaktı, üzülecek miydi, vicdan azabı mı çekecekti, yoksa hiçbir şey hisset-

meyecek miydi? Adam bunları onun yerine hissetti. Vicdanı kardeşiyle arasında köprü işlevi görüyor, nasıl ki eskiden ev ödevlerini onun yerine yaptıysa, şimdi de acısını onun yerine çekiyordu.

Adam sudan emekleyerek çıktı, sonra ayağa kalktı. Ağrıları katılaşmaktaydı, yüzündeki kan kuruyup kabuk bağlamıştı. Babasıyla Alice yatıncaya kadar dışarıda, karanlıkta beklemeyi düşünüyordu. Herhangi bir soruya cevap veremeyeceğini, çünkü hiçbir sorunun cevabını bilmediğini hissediyordu; cevap bulmaya çalışmak hırpalanmış zihnine işkenceydi. Mavi ışıkların çerçevelediği bir baş dönmesi alnını kuşatınca birazdan bayılacağını anladı.

Bacakları birbirinden iyice ayrık, ayaklarını sürüyerek, yavaş yavaş yoldan yukarıya yürümeye koyuldu. Sahanlıkta durup içeriye baktı. Tavandan sarkan bir zincirin ucundaki lamba sarı bir daire oluşturuyor, Alice'le önündeki masanın üstünde duran dikiş sepetini aydınlatıyordu. Babası öteki tarafta tahta kalemini çiğniyor, açık mürekkep şişesine batırıyor ve siyah deftere bir şeyler kaydediyordu.

Alice bir an başını kaldırdığında Adam'ın kanlar içindeki yüzünü gördü. Eli ağzına gitti, parmakları altdişlerine asıldı.

Adam topallayarak ilk basamağı, sonra ikinciyi tırmandı ve eşiğe tutundu.

Cyrus o anda başını kaldırdı. Mesafeli bir merakla baktı. Karşısındaki deformasyonun kimliğini yavaş yavaş kavradı. Ayağa kalktı, şaşkındı, merak içindeydi. Tahta kalemi mürekkep şişesine sapladı, parmaklarını pantolonuna sildi. "Niye yaptı?" diye sordu alçak sesle.

Adam cevap vermeye çalıştı ama ağzı kurumuş, sertleşmişti. Dudaklarını yalayınca tekrar kanattı. "Bilmiyorum" dedi.

Cyrus topallayarak yanına geldi ve kolundan öyle bir şiddetle tuttu ki, Adam irkilip kurtulmaya çalıştı. "Yalan söyleme bana! Neden yaptı? Tartıştınız mı?"

"Hayır."

Cyrus kolundan sertçe çekti. "Söyle! Sebebini öğrenmek istiyorum. Söyle! Mecbursun söylemeye. Zorla söyletirim! Allah kahretsin, hep koruyorsun onu! Bilmiyor muyum sanki? Beni kandırdığını

mı sanıyorsun? Söyle şunu, yoksa Tanrı şahidimdir, bütün gece burada ayakta tutarım seni!"

Adam bir cevap bulmaya çalıştı. "Sizin onu sevmediğinizi düşünüyor."

Cyrus, Adam'ın kolunu bıraktı, aksayarak iskemlesine dönüp oturdu. Kalemi mürekkep şişesinin içinde takırdattı, görmeyen gözlerle kayıt defterine baktı. "Alice" dedi, "Adam'ı yatır. Gömleğini kesmek zorunda kalacaksın herhalde. Yardım et ona." Tekrar kalkıp ceketlerin çivilere asılı olduğu köşeye gitti, giysilerin arkasına elini uzatıp çiftesini çıkardı, ortasından kırıp dolu mu diye kontrol etti ve paldır küldür kapıdan çıktı.

Alice onu havadan mamul bir iple geri çekecekmişçesine elini kaldırdı. İpi koptu, çehresi aklından geçenleri gizledi. "Odana git" dedi. "Ben leğenle su getireyim."

Adam yatağa uzanmış, çarşafı beline kadar çekmişti; Alice ılık suya batırılmış keten bir mendili yaralara hafif hafif bastırıyordu. Uzun bir süre sustu, sonra Adam'ın cümlesine sanki hiç ara verilmemiş gibi devam etti: "Babasının onu sevmediğini düşünüyor. Ama sen seviyorsun onu – hep sevdin."

Adam cevap vermedi.

Alice alçak sesle devam etti. "Tuhaf bir çocuk o. İyice tanımak gerekiyor – tanıyıncaya kadar sırf sert bir kabuk, sırf öfke." Alice sözlerine ara verip eğilerek öksürmeye başladı, kriz geçtiğinde yanakları kızarmış, kendisi bitkindi. "Tanımak gerekiyor" dedi tekrar. "Ne zamandır bana küçük armağanlar getiriyor, fark ettiğini bile düşünemeyeceğin güzel şeyler. Ama açıkça getirip vermiyor. Benim bulacağımdan emin olduğu yerlere saklıyor. Saatler boyunca ona baksam da kendi yaptığına dair en ufak bir ipucu vermiyor. Tanımak gerekiyor onu."

Alice, Adam'a gülümsedi, o da gözlerini kapattı.

# 4

[i]

Charles köydeki hanın barında ayakta duruyordu; gece orada konaklayan seyyar satıcıların anlattığı komik hikâyelere gülüyordu şen şakrak. Pek az şıkırdayan tütün kesesini çıkarıp içinden aldığı parayla konuşmaya devam etmeleri için adamlara birer içki ısmarladı. Durduğu yerde sırıtıyor, yaralı parmak boğumlarını ovalıyordu. Seyyar satıcılar ısmarladığı içkiyi kabul edip kadehlerini kaldırarak, "Sana içelim" dediğinde Charles bayıldı. Yeni dostlarına birer içki daha ısmarladı, sonra da onlarla birlikte başka bir yerde serserilik etmeye gitti.

Cyrus gecenin karanlığında topallayarak yola çıktığında içi Charles'a karşı umutsuz bir öfkeyle doluydu. Yolda bakındı ona, sonra hana bakmaya gitti, ama Charles oradan ayrılmıştı. Oğlunu o gece bulsa öldürürdü muhtemelen ya da öldürmeye çalışırdı. Büyük bir eylemin yönelimi tarihi çarpıtır, ama her eylemin de bir ölçüde aynı etkiyi yarattığı söylenebilir; yolda bir taşın üstünden atlamak, güzel bir kız görünce nefesin kesilmesi ya da bahçe toprağında tırnağını yarmak kadar küçücük eylemlerin bile.

Babasının elinde çifteyle onu aradığı haberinin Charles'a ulaşması doğal olarak uzun sürmedi. İki hafta boyunca saklandı; nihayet döndüğünde cinayet basit bir öfkeye dönüşmüştü; cezasını ağır çalışıp sahte bir alçakgönüllülük rolü oynayarak çekti.

Adam dört gün yataktan çıkmadı; o kadar kaskatı kesilmişti ve acı çekiyordu ki, en ufak harekette inliyordu. Üçüncü gün babası ordu nezdindeki nüfuzunu kanıtladı. Bunu hem kendi gururuna merhem olsun diye yaptı hem de Adam için bir çeşit ödül olarak. Bir süvari yüzbaşısıyla mavi tören üniformalı iki çavuş eve, Adam'ın yatak odasına geldi. Atlarını kapı önünde iki er tutuyordu. Yatağında yatan Adam, süvari eri olarak askere alındı. Babasıyla Alice'in karşısında ordu tüzüğünü imzalayıp andını içti. Babasının gözleri doldu.

Askerler gittikten sonra babası uzun süre Adam'ın yanında oturdu. "Seni süvari sınıfına yazdırmamın belirli bir sebebi var" dedi.

"Kışla hayatı uzun sürerse iyi bir hayat değildir. Ama süvarinin yapacak işi vardır. Bunu sağlama aldım. Kızılderili toprakları için savaşmak hoşuna gidecek. İşler kızışıyor. Nereden bildiğimi söyleyemem. Önümüzde savaş görünüyor."

"Evet efendim" dedi Adam.

[ii]

Askerliği genellikle Adam gibi adamların yapmak zorunda kalması bana hep tuhaf gelmiştir. Adam zaten kavgayı seven biri değildi, zamanla sevmeyi öğrenen kimi erkeklerin aksine, şiddetten giderek daha fazla nefret etti. Komutanları birçok kere hastalık numarası yaptığından şüphelenip onu yakın takibe aldılarsa da bir suçlamada bulunulmadı. Beş yıllık askerliği boyunca Adam taburundaki herkesten daha fazla özel görevi yerine getirdi, ama herhangi bir düşmanı öldürdüyse, kazara, kurşun sektiği için öldürdü. Keskin nişancı sıfatıyla ıskalamayı özellikle iyi beceriyordu. Bu arada Kızılderililerle savaş, sığır gütmenin tehlikeli bir şekline dönüşmüştü: Kabileler isyana zorlanıyor, sürülüyor, birçoğu öldürülüyor, geriye kalanlar kederle, asık suratlarla çorak topraklara yerleştiriliyordu. Hoş bir iş olmasa da ülkenin gelişme modeli bunu gerektiriyordu.

Bir araçtan ibaret olan, baktığı yerde geleceğin çiftliklerini değil, sadece sağlıklı insanların deşilmiş karınlarını gören Adam'a sorulursa iğrenç bir şeydi, yararı da yoktu. Iskalamak üzere karabinasıyla ateş ettiğinde birliğine ihanet etmiş oluyordu ama umurunda değildi. İçinde şiddet aleyhtarlığı güçlendikçe, düşünceyi boşa çıkaran herhangi bir önyargıdan farksız bir duyguya dönüştü. Herhangi bir şeye herhangi bir amaçla zarar verme fikrine düşman oldu. Bu duygu –duyguydu şüphesiz– onda takıntıya dönüştü ve sonunda civarında herhangi bir düşünceye izin vermez oldu. Fakat Adam'ın askerlik sicilinde korkaklığa işaret edebilecek en ufak bir şey yoktu. Hatta cesareti üç kez övgüye değer bulundu, ardından madalyaya layık görüldü.

Adam şiddetten giderek uzaklaştıkça dürtüleri ters yönde ilerledi. Yaralıları taşımak için defalarca kendi hayatını tehlikeye attı.

Zorunlu görevlerinden bitkin düşmüşken bile gönüllü olarak sahra hastanelerinde çalıştı. Silah arkadaşları ona küçümseyici bir sevgi ve anlamadıkları güdülerin insanlarda uyandırdığı korkuyla yaklaşıyordu.

Charles ağabeyine düzenli olarak mektup yazıyordu; çiftlikten, köyden, hastalanan ineklerden, yeni doğan taydan, yeni eklenen otlaktan, ahıra yıldırım düştüğünden, Alice'in veremden nefesi tıkanarak öldüğünden, babasının Washington'da, GAR'de daimi ve ücretli bir işe girdiğinden bahsediyordu. Konuşmayı beceremeyen birçok kişi gibi Charles da yazmanın hakkını veriyordu. Yalnızlığını, şaşkınlıklarını kelimelere döküyor, kendisiyle ilgili bilmediği birçok şeyi kâğıda aktarıyordu.

Adam askerde olduğu yıllarda kardeşini daha önce hiç tanımadığı ve daha sonra da tanıyamayacağı kadar yakından tanıdı. Mektuplaşmaları ikisinin de hayal edemeyeceği bir yakınlık doğurdu aralarında.

Adam kardeşinden aldığı mektuplardan birini sakladı; tam olarak anladığından değil de, çıkaramadığı örtük bir anlamı varmış gibi geldiği için. "Sevgili ağabeyim Adam" diyordu, "sağlığının yerinde olduğunu umarak kalemi elime aldım..." Kendini mektup yazma işine alıştıra alıştıra koşmak için her mektuba bu cümleyle başlardı. "Son mektubuma senden cevap alamadım, ama herhalde yapacak başka işin olduğu içindir – ha-ha-ha! Yağmur zamansız bastırıp elma çiçeklerini berbat etti. Gelecek kışa fazla elmamız olmayacak, ama kurtarabildiğimi kurtaracağım. Bu akşam evi temizledim; içerisi ıslak, sabunlu ve belki eskisinden temiz de değil. Annem nasıl öyle temiz tutuyordu acaba? Ev bir türlü eskisi gibi görünmüyor. Üzerine bir şey çöküyor. Ne olduğunu bilmiyorum ama fırçalayıp ovmakla çıkmıyor. Neyse, en azından pisliği eşit biçimde dağıtmış oldum. Ha-ha-ha!"

"Babam yolculuğuyla ilgili bir şey yazdı mı sana? Grand Army karargâhına, ta Kaliforniya'ya, San Francisco'ya gitti. Savunma Bakanı da gidecekmiş, üstelik onu babam sunacak. Ama babam için fasarya. Başkan'ın karşısına üç dört kere çıktı, hatta Başkanlık Sarayı'nda yemek yedi. Ben de sarayı görmek istiyorum. Sen dön-

düğünde ikimiz gideriz belki. Babam birkaç gün misafir eder bizi; seni görmek isteyecektir zaten."

"Kendime evlenecek bir kız arasam iyi olur gibime geliyor. Burası güzel bir çiftlik; ben matah olmasam da, çiftliğe hayır diyemeyecek kız çok. Ne dersin? Askerliğin bitince dönüp evde mi yaşayacaksın, bir şey demedin. Umarım öyle yaparsın. Seni özlüyorum."

Mektup burada bitiyordu. Sayfada bir çizik, bir mürekkep lekesi vardı, sonra kurşunkalemle devam ediyordu ama üslup değişmişti.

Kurşunkalemle yazılmış bölüm şöyleydi: "Daha sonra. Ya, tam orada kalem su koyverdi. Uçlarından biri kırıldı. Köyden kaleme uç alınam lazım – olduğu gibi paslanmış."

Kelimeler daha rahat akmaya başlıyordu. "Kurşunkalemle yazmayıp yeni bir uç alana kadar beklemem lazım herhalde. Ama işte mutfakta oturuyordum öyle, lamba da yanıyordu, düşüncelere dalmışım, saat de ilerlemişti – on ikiyi geçmişti herhalde, bakmadım gerçi. Kümeste kara karga gaklamaya başladı. Sonra annemin sallanan koltuğu sanki o içinde oturuyormuş gibi gıcırdamaya koyuldu. Bilirsin o mevzularla işim olmaz, ama öyle eskilere daldım işte, olur ya bazen. Bu mektubu yırtıp atayım diyorum, çünkü böyle şeyler yazmanın ne manası var."

Artık kelimeler sanki yazmaya yetişemiyormuş gibi dökülüyordu: "Madem atacağım, bari yazayım. Sanki ev baştan aşağı canlanmış gibiydi, her yerde gözleri vardı, kapının arkasında insanlar birikmiş de, başını çevirsen içeri girivereceklermiş gibiydi. Tüylerim diken diken oluyor. Demek istediğim... demek istediğim... yani bir türlü anlayamadığım... babam niye öyle yaptı ki? Yani doğum gününde ona aldığım çakıyı niye beğenmedi? Neden? İyi bir çakıydı, onun da iyi bir çakıya ihtiyacı vardı. Kullansaydı yeterdi, hatta bileseydi de yeterdi, cebinden çıkarıp baksa da olurdu... başka bir şey yapması gerekmiyordu. O çakıyı beğenmiş olsa peşine düşmezdim. Senin peşine düşmek zorundaydım. Bana annemin koltuğu biraz sallanıyormuş gibi geliyor. Işıktan öyle görünüyor. İşim olmaz öyle mevzularla. Sanki bir şey yarım kalmış gibi geliyor bana. Hani bir işi yarım bırakırsın da hatırlayamazsın neydi diye. Bir iş bitmedi. Benim burada olmamam gerekirdi. Burada, güzel bir çiftlikte oturup evlenecek kız arayaca-

ğıma dünyayı dolaşmam gerekirdi. Bir terslik var, sanki bitmemiş gibi, fazlasıyla erken olmuş, bir şey eksik kalmış gibi. Benim senin yerinde, senin burada olman gerekirdi. Daha önce hiç böyle düşünmemiştim. Belki geç olduğu içindir... iyice geç olmuş. Az önce dışarı baktım, şafak söküyor. Uyuyakaldığımı sanmıyorum. Gece nasıl bu kadar hızlı geçer ki? Artık yatamam. Zaten yatsam da uyuyamam."

Mektubun altında imza yoktu. Belki Charles mektubu yırtıp atmaya karar verdiğini unutmuş ve gönderivermişti. Ama Adam mektubu bir süre sakladı; her okuyuşunda içi ürperiyor, sebebini anlamıyordu.

## 5

### [i]

Hamilton'ların çocukları çiftlikte büyümeye başladı; her yıl bir yenisi geliyordu. George uzun boylu, yakışıklı bir çocuktu, nazikti, tatlıydı, doğuştan bir zarafete sahipti. Daha küçük bir çocukken bile kibardı, "zahmetsiz" dedikleri türden bir çocuktu. Kılık kıyafetinin, vücudunun ve saçlarının temiz paklığı konusunda babasına çekmişti; kıyafeti düzgün değilken bile düzgün görünürdü. George günahsız bir oğlandı ve büyüdüğünde de günahsız bir adam oldu. Kendisine asla fiili bir suç atfedilmedi, ihmal suçlarıysa kabahat niteliğindeydi sadece. Orta yaşta, bu konularda yeni bilgi edinilmeye başladığı sıralarda, kötücül kansızlığı olduğu ortaya çıktı. Erdemliliğinin enerji yoksunluğuyla beslenmiş olması mümkündür.

George'un ardından gelen Will tıknaz ve duygusuzdu. Hayal gücü pek geniş değildi ama müthiş bir enerjisi vardı. Çocukluğundan itibaren çalışkandı, yeter ki ne yapacağı kendisine söylensin; bir kere söylendi mi, yorulmak bilmezdi. Tutucuydu, yalnızca siyasi açıdan değil, her konuda. Fikirler onun gözünde devrimciydi; onlardan şüphelenir, hoşlanmaz ve uzak dururdu. Will kimsenin kendisine kusur bulamayacağı şekilde yaşamaktan hoşlanırdı; bu-

nun için de mümkün olduğu kadar başkalarına benzer şekilde yaşamak zorundaydı.

Will'in değişiklikten, değişkenlikten hoşlanmamasında babasının parmağı vardı muhtemelen. Will büyüme çağındayken babası henüz "demirbaş" sayılacak kadar uzun süredir Salinas Vadisi'nde değildi. Dahası, yabancıydı ve İrlandalıydı. O dönem Amerika'sında İrlandalılardan hiç hoşlanılmazdı. İrlandalılar özellikle Doğu Yakası'nda aşağılanırlardı, ama bu küçümseme bir ölçüde Batı'ya da sızmış olsa gerekti. Samuel değişken olmakla kalmayıp fikir ve icatların adamıydı. Küçük ve kapalı topluluklarda bu tür insanlara, diğerleri için tehlike arz etmedikleri kanıtlanıncaya kadar şüpheyle bakılır. Samuel gibi parlak bir adam çok dert yaratabilirdi – hâlâ da öyledir. Mesela kendi donukluklarının farkındaki adamların kanlarına fazlasıyla cazip görünebilirdi. Ayrıca eğitimliydi, sürekli okurdu, satın veya ödünç aldığı kitapları, yenmeyen, giyilmeyen, birlikte yaşanmayan şeylere dair bilgisi, şiire ilgisi, güzel yazıya saygısı vardı. Samuel, Thorne'lar ya da Delmar'lar gibi zengin bir adam olsaydı, onlar gibi koskoca bir evi ve geniş, engebesiz toprakları olsaydı müthiş bir kütüphanesi olurdu.

Delmar'ların bir kütüphanesi vardı; içinde kitaptan başka şey yoktu, meşe lambriliydi. Samuel'ın Delmar kütüphanesinden ödünç alıp okuduğu kitapların sayısı Delmar'ların kendilerinin okuduğu kitaplardan çok daha fazlaydı. O günlerde zengin bir erkeğin eğitimli olması kabul edilebilir bir şeydi. Aileler oğullarını yüksekokula gönderebilir, arkalarından konuşulmazdı; hafta ortası yelek ve beyaz gömlek giyip kravat bağlayabilir, eldiven takıp tırnaklarını temiz tutabilirdi. Zengin adamların hayatları ve alışkanlıkları da birer muamma olduğuna göre, ne kullanıp ne kullanamayacaklarını kim bilebilir? Oysa şiir ve resim, şarkı söyleyip dans etmeye yaramayan müzik fakir bir adamın nesineydi? Bunlar onun mahsul elde etmesine, çocuklarını iyi kötü giydirmesine yaramazdı ki. Yok, o yine de vazgeçmiyorsa, fazla incelemeye gelmeyecek sebepleri olabilirdi.

Mesela Samuel'ı ele alalım. Yapmayı düşündüğü demir ya da ahşap aletleri, eşyaları çizerdi. Bu iyi ve anlaşılır, hatta imrenilecek

şeydi. Ama çizdiği planların kenarlarına başka şeyler de çizerdi, bazen ağaçlar, bazen yüzler, hayvanlar ya da böcekler, bazen de hiçbir anlam veremeyeceğiniz şekiller. Bunlar insanları huzursuz eder, utanıp gülerlerdi. Ayrıca Samuel'ın ne düşüneceğini, ne diyeceğini, ne yapacağını asla önceden bilemezdiniz, herhangi bir şey olabilirdi.

Salinas Vadisi'ne geldikten sonraki ilk yıllarda Samuel'a karşı belli belirsiz bir güvensizlik duyuluyordu. Küçüklüğünde, San Lucas'taki dükkânda Will'in kulağına bir şeyler çalınmış olabilir. Oğlan çocukları babalarının başka adamlardan farklı olmasını istemez. Will belki de oracıkta tutucu olmuştu. Daha sonra, yeni çocuklar doğup büyürken Samuel artık vadiye aitti ve Salinas Vadisi Samuel'la bir tavus kuşu sahibi misali gururlanıyordu. Artık korkmuyorlardı ondan, çünkü karılarını baştan çıkarmıyor, onları sıradanlığın konforundan vazgeçmeleri için kışkırtmıyordu. Salinas Vadisi Samuel'ı sevdi, ama o arada Will'in gelişimi tamamlanmıştı.

Bazı kişiler tanrılar tarafından gerçekten sevilir; bu sevgiye layık olmaları da şart değildir. Hiçbir çaba göstermeden, plan yapmadan her şey ayaklarına gelir. Will Hamilton da bu insanlardan biriydi. Kendisine verilen armağanlar da takdir edebileceği şeylerdi. Will büyüme çağındayken şanslıydı. Nasıl ki babası para kazanamıyorsa, Will de kazanmadan duramıyordu. Will Hamilton tavuk beslediğinde, tavukları yumurtlamaya başladığı an yumurta fiyatları yükseldi. Delikanlılığında, küçük bir dükkânın sahibi olan iki arkadaşı iflasın eşiğine geldiklerinde, üç aylık borçlarını kapatmak için Will'den biraz borç istediler; küçük bir meblağ karşılığı üçte bir faiz verdiler. Will cimrilik etmedi. İstedikleri parayı verdi. Bir yıl içinde dükkân toparlanmış, iki yıl içinde genişlemiş, üçüncü yıl dükkânın şubeleri açılmaya başlamıştı; torunları şimdi koskoca bir ticari sistemi yönetir ve bölgenin büyük bölümüne hâkim durumda.

Will ayrıca tahsil edemediği bir alacak karşılığında bir bisiklet tamircisi dükkânını devraldı. Sonra vadinin birkaç zengini otomobil aldı; işlerini Will'in yanında çalışan tamirci yapıyordu. Hayalleri pirinç, dökme demir ve kauçuktan, kararlı bir şair Will'e baskı yaptı. Adamın adı Henry Ford'du, planları yasaya aykırı denemese de gülünçtü. Will vadinin güney yarısının kendi tekelindeki bölge olması-

ni homurdana homurdana kabul etti; on beş yıl sonra Ford'lar vadide sıra sıraydı, Will de altında bir Marmon olan zengin bir adamdı.

Üçüncü oğul Tom, babasına en çok benzeyendi. Öfke içinde doğdu, şimşek içinde yaşadı. Tom dünyaya bodoslama daldı. Neşesi ve heyecanı devasaydı. Dünyayı ve insanlarını keşfetmedi, yarattı. Babasının kitaplarını ilk okuyan oydu. Pırıl pırıl, taptaze, altıncı günde Aden kadar keşfedilmemiş bir dünyada yaşıyordu. Zihni otlağa dalan mutlu bir taya benzerdi; daha sonra, dünya karşısına çitler diktiğinde tellere daldı, en sonunda kazıklı çite vardığında da doğrudan içine dalıp öbür yanından çıktı. Tıpkı devasa mutluluklar gibi dev üzüntüler de yaşardı; köpeği öldüğünde dünyanın sonu gelmişti.

Tom babası kadar yaratıcı olmasının yanı sıra ondan daha gözüpekti. Babasının cesaret edemeyeceği şeyleri denerdi. Ayrıca onu mahmuzlayan, güçlü bir şehvet güdüsüne sahipti, Samuel'da olmayan bir şey. Belki de onun bekârlıktan vazgeçmemesinin sebebi cinsel ihtiyacının yarattığı itici güçtü. Tom çok ahlaklı bir ailenin evladıydı. Belki hayalleri ve özlemi, hatta bulduğu çıkışlar da onda bir değersizlik hissine yol açıyor, bazen inleye inleye dağlara vuruyordu kendini. Tom yabanilikle nezaketin güzel bir karışımıydı. Sırf ezici güdülerinden çabalayarak kurtulmak için deliler gibi çalışırdı.

İrlandalılar umutsuzca neşeli olmak gibi bir özelliğe sahiptir, ama omuzlarına tüneyip düşüncelerinin içine sızan asık suratlı, efkârlı bir hayaletleri de vardır. Biraz fazla yüksek sesle gülmeye görsünler, hayalet hemen uzun parmağını boğazlarına sokuverir. Daha suçlanmadan kendi kendilerine hüküm giydirirler, bu yüzden de hep savunmadadırlar.

Tom dokuz yaşındayken güzel kardeşi Molly'nin konuşma bozukluğu var diye üzülüyordu. Kıza ağzını iyice açtırıp baktı ve soruna dilinin altındaki bir zarın yol açtığını gördü. "Ben bunu düzeltebilirim" dedi. Onu evden uzakta, gizli bir yere götürdü, çakısını bir taşa sürterek biledi ve sorun yaratan konuşma yularını kesti. Sonra koşarak oradan uzaklaştı ve kustu.

Aile büyüdükçe Hamilton'ların evi de büyüdü. Tamamlanmamak üzere tasarlanmıştı, böylece ihtiyaç oldukça eklentilerle geniş-

letilebiliyordu. Başlangıçtaki oda ve mutfak çok geçmeden bu eklentiler kargaşasında kaybolmuştu.

Bu arada Samuel eskisinden daha zengin değildi. Birçok erkeğin mustarip olduğu bir patent illetine tutulmuştu. Var olan bütün harman makinelerinden daha iyi, daha ucuz ve daha etkin bir harman makinesi parçası icat etti. Patent avukatı mütevazı yıllık kârının büyük bölümünü yedi. Samuel modellerini bir imalatçıya gönderdi; adam planları derhal reddedip yöntemi kullandı. Bundan sonraki birkaç yıl tazminat davası yüzünden kemerler sıkıldı; fakat davayı kaybettiğinde para akıtmanın da sonu geldi. "Paran yoksa parayla mücadele edemezsin" kuralını ilk kez şiddetle yaşıyordu. Ama patent hummasına yakalanmıştı bir kez; peş peşe yıllar boyunca harmandan, demircilikten kazandığı para patente harcandı. Hamilton kardeşler yalınayaktı, tulumları yamalıydı, yemek de bazen kısıtlıydı, çünkü çarklar, düzlemler ve dikey kesitlerle dolu gevrek ozalit baskılara para ödemek gerekiyordu.

Bazı insanlar büyük düşünür, bazıları küçük. Samuel'la oğullarından ikisi, Tom ve Joe büyük düşünürdü, George'la Will ise küçük. Joseph dördüncü oğlandı; bütün ailenin çok sevip koruduğu, hayal âleminde yaşayan bir çocuktu. Güleryüzlü bir çaresizliğin işten korunmanın en iyi yolu olduğunu küçük yaşta keşfetmişti. Ağabeyleri dirençli ve çalışkandı, hepsi öyleydi. Joe'ya iş yaptırmaktansa işi kendi yapmak daha kolaydı. Annesiyle babası elinden başka iş gelmediği için onun şair olduğunu düşünüyordu. Bunu kafasına o kadar soktular ki, Joe kanıtlamak için çalakalem mısralar yazdı. Joe bedenen tembeldi, muhtemelen zihnen de. Hayatını hayal ediyor, annesi çaresiz olduğunu düşündüğü için onu diğerlerinden çok seviyordu. Aslında o en çaresiz olmayan çocuktu, çünkü ne istiyorsa, asgari çaba karşılığında eksiksiz elde ediyordu. Joe ailenin gözbebeğiydi.

Feodal dönemde kılıçla mızrak kullanma becerisinden yoksun olmak gençleri kiliseye yöneltirdi; Hamilton Ailesi'nde de Joe'nun çiftçilik ve demircilikteki beceriksizliği onu tahsile yöneltti. Marazi ya da zayıf değildi ama pek ağırlık kaldıramıyordu; iyi at binemiyor, atlardan nefret ediyordu. Pulluk sürmeyi öğrenme çabaları hatırlandığında bütün aile şefkatle gülerdi; açtığı ilk iz ovada akan

dereler gibi kıvrım kıvrımdı, ikincisiyse ilkine tek bir yerde dokunuyor, sonra da onu kesiyor ve alıp başını gidiyordu.

Zamanla kendini bütün çiftlik işlerinden soyutladı. Annesi açıklama olarak Joe'nun aklının bulutlarda olduğunu söylüyordu, sanki bu görülmemiş bir meziyetmiş gibi.

Joe her işte başarısız olduktan sonra babası umutsuzluğa kapılıp onu altmış koyuna çobanlık etme işine koştu. İşlerin en kolayı buydu, genelde hiçbir beceri gerektirmezdi. Tek yapacağı koyunların yanında durmaktı. Joe kaybetti onları – altmış koyunu kaybetti, bir koyakta, kurumuş dere yatağında gölgeye sığınmış hayvanları bulamadı. Aile içinde anlatılana göre, Samuel bütün aileyi, kızlarla oğlanları bir araya topladı ve kendisi göçtükten sonra Joe'ya bakacaklarına dair söz aldı; onlar bakmazsa Joe'nun açlıktan öleceği kesindi.

Hamilton kardeşlerin arasına serpiştirilmiş beş de kız kardeş vardı: En büyükleri Una düşünceli, çalışkan, esmer bir kızdı; Lizzie'ye gelince, –aslında en büyükleri Lizzie olsa gerekti, çünkü annesinin adını taşıyordu– onun hakkında fazla bir şey bilmiyorum. Küçük yaşta ailesinden bir nedenle utanıyordu herhalde. Genç yaşta evlenip başka bir yere taşındı ve sonra da sadece cenazelerde boy gösterdi. Lizzie'nin nefret ve hınç kapasitesi Hamilton'lar arasında istisnaiydi. Bir oğlu oldu; oğlu büyüyüp evlendiğinde, gelinini sevmeyen Lizzie uzun yıllar oğluyla küs kaldı.

Onun ardından gelen Dessie sürekli gülerdi; yakınındaki herkes orada olduğuna sevinirdi, çünkü Dessie'yle vakit geçirmek başka herhangi biriyle beraber olmaktan daha eğlenceliydi.

Bir sonraki kız kardeş Olive'di, yani annem. Sonuncu Mollie ise harika sarı saçları ve menekşe rengi gözleriyle bir içim suydu.

İşte Hamilton'lar bunlardı; ufak tefek, sıska Liza'nın onları peş peşe her sene doğurup beslemesi, ekmek pişirip giysilerini dikmesi, ayrıca görgü ve sarsılmaz bir ahlakla donatması mucize gibi bir şeydi.

Liza'nın çocuklarını biçimlendirişi akıl almazdı. Hiçbir dünyevi tecrübesi yoktu, tahsili yoktu, İrlanda'dan Amerika'ya yaptığı uzun yolculuk hariç seyahat de etmemişti. Erkeklerle yegâne tecrübesi kocasıydı, onu da can sıkıcı ve bazen eziyetli bir görev olarak görürdü. Hayatının büyük bölümü çocuk doğurmak ve yetiştirmekle

geçmişti. Zihinsel tek bağlantısı Kutsal Kitap'tı; Samuel'la çocukların konuşmaları da vardı, ama onları dinlemezdi. Tek bir kitap, ona gerekli olan tarihle şiiri, insanlara ve nesnelere dair bilgiyi, ahlak, maneviyat ve kurtuluşu sağlardı. Kutsal Kitap'ı hiçbir zaman incelemedi, irdelemedi; okudu sadece. Kitabın birçok yerde kendini yalanlaması Liza'nın kafasını hiç karıştırmadı. Sonunda onu o kadar iyi ezberlemişti ki, okumaya devam ediyor ama dinlemiyordu.

Liza iyi bir kadın olduğu ve iyi çocuklar yetiştirdiği için herkesten saygı görürdü. Başı her yerde dikti. Kocası, çocukları, torunları ona saygı gösterirdi. Çivi gibi sert oluşu, hiçbir tavize yanaşmaması, onca yanlışlığın karşısında doğruluğu sebebiyle karşısındakinde huşu uyandırırdı, ama sıcak duygular uyandırmazdı.

Liza alkollü içkilerden hararetle nefret ederdi. Alkolün herhangi bir türünü içmeyi, hakkıyla öfkelenen bir tanrıya karşı işlenmiş bir suç kabul ederdi. Kendisi ağzına içki alınamakla kalmaz, başka herhangi birinin içmesine de itiraz ederdi. Bunun doğal sonucu olarak kocası Samuel da, bütün çocukları da içkiyi tutkuyla severdi.

Samuel çok hasta olduğu bir gün, "Liza, bir bardak viski alıp rahatlasam olmaz mı?" diye sormuştu.

Liza'nın küçük, köşeli çenesi kasıldı. "Tanrı'nın huzuruna nefesinde alkolle çıkar mısın?" dedi. "Çıkmazsın!"

Samuel yan döndü ve rahatlayamadan hastalığını çekti.

Liza aşağı yukarı yetmiş yaşındayken boşaltım zorluğu çekmeye başladı; doktoru ilaç niyetine bir kaşık porto şarabı içmesini söyledi. İlk kaşığı suratını ekşiterek, zorla yuttu; gerçi pek de kötü değildi. Ve o andan itibaren tamamen ayık hiçbir anı olmadı. Şarabı daima yemek kaşığıyla içti, her zaman ilaçtı, ama bir süre sonra günde bir litre şarabı bitiriyordu; çok daha rahat ve mutlu bir kadın oldu.

Samuel ve Liza Hamilton yüzyıl sona ermeden önce bütün çocuklarını yetiştirmişlerdi; hepsi birer yetişkin olma yolundaydı. King City'nin doğusundaki çiftlikte koca bir Hamilton'lar öbeği büyüyordu. Hepsi Amerikalı çocuklar, delikanlılar ve genç kızlardı. Samuel İrlanda'ya hiç dönmedi ve zamanla orayı tamamen unuttu. Meşgul bir adamdı o. Nostaljiye vakti yoktu. Salinas Vadisi dünyanın tamamıydı. Vadinin başındaki Salinas'a gitmek üzere kuzeye yapılan

doksan kilometrelik yolculuk bir yıla yetecek bir olaydı; çiftliğin bitmeyen işleri, bereketli ailesinin bakımı, yedirilmesi, giydirilmesi zamanının çoğunu meşgul ediyordu – ama hepsini değil. Enerjisi boldu.

Kızı Una efkârlı bir öğrenci olmuştu, gergin ve esmerdi. Babası onun delişmen, kâşif zihniyle gurur duyuyordu. Olive Salinas'taki liseye devam etmiş, il sınavına hazırlanıyordu. Öğretmen olacaktı; İrlanda'da bu, ailede bir papaz olması gibi bir şerefti. Joe başka hiçbir halta yaramadığı için yüksekokula gönderilecekti. Will tesadüfler sonucu servet yapma yolunda ilerliyordu. Tom dünyaya çarpıp çarpıp yaralanıyor, yaralarını yalıyordu. Dessie terzilik öğreniyordu, Mollie'nin, güzel Mollie'nin de hali vakti yerinde bir adamla evleneceği aşikârdı.

Miras diye bir mesele yoktu. Dağlık arazideki çiftlik geniş olmakla birlikte müthiş yoksuldu. Samuel kuyu üzerine kuyu açıyor, kendi arazisinde su bulamıyordu. Bulsa her şey çok farklı olurdu. Su onları görece zengin edebilirdi. Tek su kaynağı, evin yakınında bir borucukla derinlerden pompalanan suydu; bazen tehlikeli ölçüde alçalırdı, iki kere de kurumuştu. Hayvanlar çiftliğin ta öbür ucundan su içmeye gelip otlamak üzere tekrar gitmek zorundaydı.

Sonuç olarak Salinas Vadisi'ne kalıcı olarak yerleşmiş düzgün, kökleri sağlam, başarılı bir aileydiler; onlardan daha yoksul aileler çoktu, ama daha zenginler de çoktu. Tutucuları ve radikalleriyle, hayalperestleri ve gerçekçileriyle dengeli bir aileydiler. Samuel soyundan memnundu.

## 6

### [i]

Adam orduya katılıp Cyrus Washington'a taşındıktan sonra, Charles çiftlikte yalnız yaşamaya başladı. Ortalıkta şişinip evlenecek bir kız bulmaktan söz ediyor, ama bir kızla tanışıp onu dansa götürmek, ahlaklı olup olmadığını sınamak ve sonunda çaresiz evlenmekten

ibaret olağan süreci takip etmiyordu. İşin aslı şuydu ki, Charles kızlardan ölesiye çekiniyordu ve çoğu utangaç erkek gibi o da ihtiyaçlarını fahişelerin anonimliğinde doyuruyordu. Utangaç bir erkek, bir fahişede büyük bir güven bulur. Parası ödenen, üstelik peşinen ödenen kadın mala dönüşür; utangaç erkek de onunla neşelenebilir, hatta ona zulmedebilir. Ayrıca çekingen erkekler, kasıklarını kurutan reddedilme korkusunu bir fahişeyle yaşamazlar.

Basit ve oldukça gizli tutulan bir sistemdi. Hanın sahibi üst kattaki odalardan üçünü kısa süreli müşterilere ayırıyor ve kızlara ikişer haftalık sürelerle kiralıyordu. İki haftanın sonunda onların yerini başka bir grup kız alıyordu. Hancı Mr. Hallam'ın işleyişte bir rolü yoktu. Hiçbir bilgisi olmadığını söylese yalan olmayacaktı neredeyse. O sadece bu üç odadan normalin beş katı kira alıyordu. Kızları tayin eden, tedarik eden, taşıyan, eğiten ve soyup soğana çeviren, Boston'da yaşayan Edwards adında bir pezevenkti. Edwards'ın kızları küçük kasabalar arasında vardiyalı dolaşır, hiçbir yerde iki haftadan fazla kalmazlardı. Çok pratik bir sistemdi. Kızların hiçbiri yurttaşların ya da polisin dikkatini çekecek kadar uzun süre bulunmazdı kasabada. Odalarından pek çıkmaz, halka açık yerlerde bulunmaktan kaçınırlardı. İçki içmeleri, patırtı etmeleri ve herhangi birine âşık olmaları yasak, cezası dayaktı. Yemeklerini odalarında yerlerdi; müşteriler didik didik aranıp öyle alınırdı içeriye. Sarhoş erkeklerin kızların yanına çıkmasına katiyen izin verilmezdi. Her kıza altı ayda bir sarhoş olup dağıtması için bir ay izin verilirdi. İş başında kurallara uymayan kız bizzat Mr. Edwards tarafından soyulur, ağzı bağlanır ve eşek sudan gelinceye kadar kırbaçlanırdı. Bir daha yaparsa kendini avarelik ve fahişelik suçlarından hapiste bulurdu.

İki haftalık süre bir avantaja daha sahipti. Kızların birçoğunda hastalık vardı; tek tük istisnalar dışında, hediyesi müşterinin birinde kuluçka dönemini tamamlayıncaya kadar kız da oradan gitmiş olurdu. Adam karşısında kızacak birini bulamazdı. Mr. Hallam'ın hiçbir şeyden haberi olmaz, Mr. Edwards ise hiçbir yerde mesleki kimliğiyle bulunmazdı. Devriye sistemi çok başarılıydı.

Kızların hepsi aşağı yukarı benzerdi: iriyarı, sağlıklı, tembel ve kalın kafalı. Erkekler değişikliğin farkına bile varmazdı. Charles Trask hana

en az iki haftada bir gitmeyi alışkanlık haline getirmişti; usulca üst kata çıkar, işini çabucak halleder ve bara inip çakırkeyf olurdu.

Trask'lerin evi hiçbir zaman neşeli olmamıştı ama içinde sadece Charles yaşarken kasvetli, hışır hışır bir çürüme başladı. Dantel perdeler bozardı; yerler süpürülmekten nemli ve yapış yapıştı. Mutfak – duvarlar, pencereler ve tavan– kızartma tavasından sıçrayan yağlarla sıvanmıştı.

Orada yaşayan kadınların her yeri sürekli fırçalayıp ovalaması ve yılda iki kere yapılan dip köşe temizlikler pisliği uzak tutmuştu. Charles ise süpürmekten fazlasını nadiren yapıyordu. Yatak çarşaflarından vazgeçip battaniyeyle idare etmeye başladı. Görecek kimse olmadıktan sonra evi temizlemenin ne anlamı vardı? Sadece hana gideceği geceler yıkanıp temiz bir kıyafet giyiyordu.

Charles'ın üstüne şafakla birlikte evden çıkmasına sebep olan bir huzursuzluk geldi. Yalnızlıktan, kendini çiftlik işlerine verdi. İşi bittiğinde tıka basa kızartma yiyor ve sonra da üstüne çöken rehavetle yatıp uyuyordu.

Esmer yüzü hemen her zaman yalnız olan bir adamın ciddi ifadesizliğine büründü. Annesiyle babasından çok ağabeyini özlüyordu. Adam'ın gidişinden önceki zamanı gerçeğe aykırı şekilde mutlu zamanlar olarak hatırlıyor ve o zamanların geri gelmesini istiyordu.

O yıllar boyunca hiç hastalanmadı; tek başına yaşayan, yemeğini kendi pişiren ve yalnız başına yiyen erkeklerin o zaman da, şimdi de değişmez illeti olan kronik hazımsızlık hariç elbette. Bunun için de George Baba'nın Hayat İksiri adlı kuvvetli bir müshil kullanıyordu.

Yalnız yaşamaya başladığının üçüncü yılında bir kaza geçirdi mamafih. Toprağı kazarak çıkardığı kaya parçalarını kızakla taş duvara taşıyordu. İri bir kayayı kıpırdatmakta zorlanıyordu. Charles kayayı uzun, demir bir çubukla kanırtmaya çalışıyor, kaya her defasında önce yerinden oynayıp sonra geri yuvarlanıyordu. Ansızın Charles'ın tepesi attı. O küçük gülümseme yerleşti suratına; taşla sanki insanmış gibi, sessiz bir öfkeyle boğuşmaya başladı. Çubuğunu taşın arkasına, iyice derine saplayıp bütün ağırlığını arkaya verdi. Çubuk yerinden oynayınca üst ucu alnına çarptı. Charles birkaç dakika boyunca tarlada bilinçsiz yattı, sonra yerde yuvarlanarak döndü ve yarı kör halde,

sendeleyerek eve gitti. Alnında, saç çizgisinden iki kaşının arasına uzanan koca bir kesik ve kabarıklık vardı. Birkaç hafta boyunca başı sargılı, altındaki yara akıntılı ve cerahatliydi, ama bu Charles'ı kaygılandırmıyordu. O günlerde iltihap zararsız zannedilirdi; bir yaranın gereğince kapanmakta olduğunun kanıtıydı. Yara iyileştiğinde geride uzun ve kırışık bir iz kaldı. Çoğunlukla etrafındaki deriden daha açık olan yara dokusunun aksine, Charles'ın yara izi koyu kahverengiydi. Belki demirle birlikte derinin altına pas girmiş ve bir çeşit dövme oluşturmuştu.

Yara Charles'ı kaygılandırmamıştı, ama izi kaygılandırıyordu. Alnına yapıştırılmış uzun bir parmağın izi gibiydi. Ocağın yanındaki küçük aynada sık sık inceliyordu onu. Elinden geldiğince kapatmak için saçını öne, alnının üstüne doğru tarıyordu. Yara izinden utanıyordu, nefret ediyordu ondan. Birisi yara izine baktığında huzuru kaçıyor, soru sorulduğunda ise içinden bir öfke yükseliyordu. Ağabeyine yazdığı mektuplardan birinde bu konudaki hislerini yazdı.

"Sanki biri inek misali beni işaretlemiş gibi görünüyor" diyordu. "Allahın cezası koyulaştıkça koyulaşıyor. Sen döndüğünde belki simsiyah olacak. Bir tane de çaprazlamasına olsa, Kül Çarşambası'ndaki* Katoliklerden farkım kalmayacak. Neden sinirime dokunduğunu bilmiyorum. Başka bir yığın yara izim var. Bu işaretlenmişim gibi görünüyor işte. Kasabaya gittiğimde, hana mesela, insanlar bakıp duruyor. Duymuyorum sandıklarında konuştuklarını duyuyorum onunla ilgili. Niye bu kadar merak ettiklerini bilmiyorum. Kasabaya gidesim yok artık, o hale geldi."

**[ii]**

Adam 1885'te terhis oldu ve zorlu dönüş yoluna koyuldu. Görünüşü pek değişmemişti. Duruşunda, yürüyüşünde asker hali yoktu.

---

* Paskalya Bayramı'ndan önce başlayan Büyük Perhiz'in ilk günü. Bu güne "Kül Çarşambası" denmesinin sebebi kutsanmış küllerin ayinlerde kilise cemaatinin alnına sürülmesidir. (y.h.n.)

Süvariler o şekilde hareket etmezdi. Hatta bazı birlikler gevşek tavırlarıyla gurur duyardı.

Adam uyurgezer gibi hissediyordu kendini. Köklü bir rutin üzerine kurulmuş bir hayatı bırakmak zordur, o hayattan nefret etseniz bile. Adam sabah bir anda uyanıyor ve yattığı yerde kalk borusunu bekliyordu. Baldırları tozlukların sarılışını özlüyor, dar yakası olmayınca boğazı kendini çıplak hissediyordu. Chicago'ya vardığında sebepsiz yere bir haftalığına mobilyalı bir oda tuttu, iki gün orada kaldı, sonra Buffalo'ya gitti, fikir değiştirdi, Niagara Şelalesi'ne devam etti. Eve gitmek istemiyor, mümkün olduğunca erteliyordu. Ev kafasında hoş bir yer değildi. Orada yaşadığı türden duygular ölmüştü içinde, onları canlandırmak konusunda isteksizdi. Şelaleyi saatlerce seyrediyordu. Çağıltısı onu sersemletiyor, hipnotize ediyordu.

Bir akşam kışladaki, çadırdaki insan yakınlığını özledi, yalnızlık nefesini kesti. Isınmak için bir kalabalığa, herhangi bir kalabalığa dalmak geliyordu içinden. Bulabildiği ilk kalabalık ve halka açık yer küçük bir bardı; içerisi tıklım tıklım ve dumanlıydı. Zevkle iç çekti, odun yığınına yerleşen bir kedi gibi insan kümesine sokuldu. Viski söyledi, içti, ısındı, iyi hissetti kendini. Görmüyor, duymuyordu. Sadece teması içine sindiriyordu.

Saat ilerleyip adamlar birer birer dağıldıkça eve dönme vaktinin geleceğinden korkmaya başladı. Çok geçmeden barmenle yalnız kaldılar; barmen maun tezgâhı durmadan siliyor, bakışları ve tavırlarıyla Adam'ı göndermeye çalışıyordu.

"Bir kadeh daha içeyim" dedi Adam.

Barmen şişeyi çıkardı. Adam onu yeni fark ediyordu. Alnında kırmızı bir leke vardı.

"Ben buraların yabancısıyım" dedi Adam.

"Şelaleye gelenlerin çoğu yabancıdır" dedi barmen.

"Askerden dönüyorum. Süvariydim."

"Sahi mi!" dedi barmen.

Adam'ın içinden ansızın bu adamı etkilemek geldi, onu bir şekilde kışkırtmak zorunda hissetti kendini. "Kızılderililerle savaştım" dedi. "Acayipti."

Barmen cevap vermedi.

"Kardeşimin başında bir iz var."

Barmen lekeye parmağıyla dokundu. "Doğuştan" dedi. "Her yıl biraz daha büyüyor. Kardeşinde de mi var?"

"Onunki yara izi. Mektupta yazdı."

"Benimki kediye benziyor, fark ettin mi?"

"Gerçekten benziyor."

"Takma adım Kedi'dir. Kendimi bildim bileli. Anam beni doğururken kediden korkmuş herhalde diyorlar."

"Ben evime dönüyorum. Uzun zamandır evimden uzaktayım. Bir kadeh içsene."

"Sağol. Nerede kalıyorsun?"

"Mrs. May'in pansiyonunda."

"Biliyorum onu. Dediklerine göre fazla et yeme diye çorbayla dolduruyormuş adamı."

"Her işin bir raconu var herhalde" dedi Adam.

"Doğru diyorsun. Benimkinde çok racon olduğu kesin."

"Öyledir mutlaka" dedi Adam.

"Ama ihtiyacın olan bir racon var ki, onu da ben bilmiyorum. Keşke bilseydim."

"Neymiş o?"

"Seni evine gönderip burayı kapatmayı nasıl becereceğimi."

Adam barmene gözlerini dikti, bir şey demedi.

Barmen tedirgin oldu, "Şaka yapıyordum" dedi.

"Evime sabah gideceğim galiba" dedi Adam. "Yani gerçek evime demek istiyorum."

"İyi şanslar" dedi barmen.

Adam karanlık kasabada yürürken sanki yalnızlığı da peşinden onu izlermiş gibi giderek hızlanıyordu. Kaldığı pansiyonun girişindeki çökük basamaklar, üzerlerine bastığında gıcırtıyla onu uyardı. Alevi iyice kısılmış, söndü sönecek gaz lambasından yayılan titrek sarı ışık noktası holü kasvetli bir loşluğa gömmüştü.

Pansiyon sahibi kadın açık kapının eşiğinde duruyor, burnunun gölgesi çenesinin altına kadar uzanıyordu. Soğuk bakışları tıpkı cepheden bir portrenin gözleri gibi Adam'ı takip ediyor, burnu Adam'ın içindeki viskinin sesini dinliyordu.

"İyi geceler" dedi Adam.

Kadın cevap vermedi.

Adam ilk sahanlıkta dönüp baktı. Kadının başı havaya çevrilmişti; çenesinin gölgesi boğazına düşmüş, gözbebekleri yok olmuştu.

Adam'ın odası tekrar tekrar ıslatılıp kurutulmuş toz kokuyordu. Kibrit blokundan bir kibrit alıp blokun kenarına sürttü. Vernikli şamdanda duran yarım mumu yakıp yatağa baktı: Bir hamak kadar omurgasızdı, üstüne yama işi pis bir yorgan örtülmüştü; pamuk dolgular kenarlarından pörtlemişti.

Verandanın basamakları tekrar inledi; Adam kadının konuksevmezliğini yeni gelene püskürtmeye hazır, eşikte durduğundan emindi.

Adam arkası düz bir iskemleye oturup dirseklerini dizlerine, çenesini ellerine yasladı. Koridorun ilerisindeki bir pansiyoner sessiz gecede sabırla, kesintisiz öksürmeye koyuldu.

Ve Adam eve gidemeyeceğini anladı. Yapacağı şeyi yapmış olan eski tüfeklerden dinlemişti.

"Dayanamadım. Gidecek yerim yoktu. Kimim kimsem yoktu. Orada burada dolaşıyordum, çok geçmeden çocuk gibi paniğe kapıldım; sonra bir baktım, çavuşa beni tekrar içeriye alsın diye yalvarıyorum – sanki lütuf istiyorum."

Adam Chicago'ya dönüp tekrar orduya yazıldı ve eski alayına katılmak istedi. Trenle Batı'ya doğru yol alırken taburundaki adamlar candı, makbuldü gözünde.

Kansas City'de aktarmayı beklerken isminin haykırıldığını duydu, eline bir mesaj sıkıştırıldı: Washington'a, Savunma Bakanlığına gitme emri. Adam beş yılda, bir emirle ilgili asla meraka kapılmamayı öğrenmekten çok içine sindirmişti. Rütbesiz bir askerin gözünde, Washington'daki yüksek ve uzak tanrılar deliydi; akıl sağlığını korumak isteyen asker, generalleri mümkün olduğunca az düşünürdü.

Adam vardığında adını bir memura söyledi ve bekleme odasına geçti. Babası Adam'ı orada buldu. Adam'ın Cyrus'ı tanıması bir iki dakika sürdü, ona alışması ise çok daha fazla. Cyrus ekâbir olmuştu. Ekâbir gibi giyinmişti: siyah gabardin ceket-pantolon, geniş kenarlı siyah şapka, kadife yakalı palto, kılıçmış gibi taşıdığı abanoz baston.

Cyrus'ın tavırları da ekâbirdi. Konuşması yavaş ve yumuşak, ölçülü ve soğukkanlıydı; el kol hareketleri genişti, yeni takma dişleri ise duygusuyla tamamen orantısız bir tilki gülümsemesi kazandırmıştı ona.

Adam karşısındakinin babası olduğunu anladıktan sonra bile şaşkınlığı geçmedi. Ansızın aşağı baktı – tahta bacak yoktu. Bacak düzdü, dizden bükülmüştü, ayak da kenarı lastikli, oğlak derisi parlak bir botun içindeydi. Hareket ettiğinde topallıyordu, ama paldır küldür bir tahta bacak topallaması değildi.

Cyrus onun bakışını fark etti. "Mekanik" dedi. "Menteşeyle çalışıyor. Yayı var. Kafama koyduğumda topallamıyorum bile. Çıkardığımda gösteririm. Gel benimle."

Adam, "Ben celple geldim efendim" dedi. "Albay Wells'i görmem emredildi."

"Biliyorum. Wells'e emri vermesini ben söyledim. Hadi gel."

Adam tedirgin bir tavırla konuştu: "Sizin için sakıncası yoksa efendim, sanıyorum Albay Wells'i görmem daha iyi olur."

Babası çark etti. "Seni sınıyordum" diye yüksekten attı. "Orduda disiplin kalmış mı görmek istedim. Aferin. Sana iyi geleceğini biliyordum. Sen adam olmuşsun, asker olmuşsun evladım."

"Emir kuluyum efendim" dedi Adam. Karşısındaki adam bir yabancıydı. Adam'ın içinde tatsız bir duygu kabardı. Gerçek olmayan bir şeyler vardı. Kapıların süratle, doğrudan albaya açılması, subayın yaltaklanmaya varan saygısı, "Bakan sizi derhal kabul edecek beyefendi" sözleri de Adam'ın içindeki duyguyu yok etmedi.

"Sayın Bakan, bu benim oğlum, kendisi –tıpkı benim gibi– ABD ordusunda basit bir er."

"Terhis olduğumda onbaşıydım efendim" dedi Adam. Karşılıklı iltifatları duymuyordu. Düşünüyordu: Bu adam Savunma Bakanı. Babamın böyle biri olmadığını görmüyor mu? Babam rol yapıyor. Ne olmuş ona böyle? Bakanın bunu görememesi çok tuhaf.

Cyrus'ın kaldığı küçük otele yürüdüler; yolda giderlerken Cyrus görülecek şeyleri, binaları, tarihî yerleri gösteriyor, konferans verir gibi kapsamlı açıklamalar yapıyordu. "Otelde yaşıyorum" dedi. "Ev bulmayı düşündüm ama o kadar çok seyahat ediyorum ki, değmez. Çoğunlukla memleketin dört bir yanında geziyorum."

Oteldeki görevli de göremiyordu. Cyrus'ın karşısında eğiliyor, ona "Senatör" diye hitap ediyordu; birisini otelden atması da gerekse Adam'a bir oda ayarlayacağını belirtti.

"Benim odaya bir şişe viski gönderin lütfen."

"Arzu ederseniz kırılmış buz da gönderebilirim."

"Buz mu!" dedi Cyrus. "Benim oğlum asker." Bastonuyla bacağına pat pat vurdu, kof bir ses çıktı. "Ben de asker oldum – erat. Buzu ne yapalım?"

Adam, Cyrus'ın kaldığı yeri görünce çok şaşırdı. Yalnız yatak odası değil, yan tarafında bir de oturma odası vardı; tuvalet yatak odasının içinde bir dolaptaydı.

Cyrus yumuşak bir koltuğa oturup iç geçirdi. Pantolonunun paçasını sıyırınca Adam demir, kösele ve sert tahtadan yapılmış mekanizmayı gördü. Cyrus bacağı bedenine bağlayan deri kılıfı çözüp et taklidini koltuğunun yanına bıraktı. "Epey kötü sıkıyor bazen" dedi.

Bacağını çıkarınca babası yine eski haline döndü, Adam'ın hatırladığı adama dönüştü. Hafif bir küçümseme hissetmişti, ama şimdi çocukluğundaki korku, saygı ve düşmanlık geri geliyordu; beladan kaçınmak için babasının o andaki ruh halini çözmeye çalışan küçük bir çocuktu adeta.

Cyrus hazırlıklarını yaptı, viskisini içti ve yakasını gevşetti. Adam'a gözünü dikti. "Ee?"

"Efendim?"

"Neden tekrar yazıldın?"

"Şey... bilmem ki efendim. Öyle geldi içimden."

"Sen ordudan hoşlanmıyorsun, Adam."

"Hayır, efendim."

"Neden döndün orduya?"

"Eve dönmek istemedim."

Cyrus iç çekip parmak uçlarını koltuğun kolçaklarında gezdirdi. "Orduda mı kalacaksın?" diye sordu.

"Bilmiyorum, efendim."

"West Point'e sokabilirim seni. Nüfuzum var. West Point'e girebilmen için terhis edilmeni sağlayabilirim."

"Oraya gitmek istemiyorum."

"Bana karşı mı geliyorsun?" diye sordu Cyrus, sesini yükseltmeden.

Adam'ın cevap vermesi uzun sürdü, zihni bir kaçış aradı, sonunda, "Evet efendim" dedi.

Cyrus, "Bana bir viski koy evlat" dedi, kadehi doldurulduktan sonra devam etti: "Ne kadar nüfuzum olduğunu biliyor musun, merak ediyorum. İstediğim adayın karşısına Grand Army'yi çıkarmak benim için işten bile değil. Memleket meseleleri hakkında ne düşündüğümü Başkan bile merak eder. Senatörleri alt edebiliyorum, elma toplar gibi görev tayin ediyorum. İnsanları var edebiliyorum, yok edebiliyorum. Bunları biliyor musun?"

Adam fazlasını da biliyordu. Cyrus'ın tehditlerle kendini savunduğunu biliyordu. "Evet efendim, duydum."

"Seni Washington'a tayin ettirebilirim –hatta yarıma tayin ettirebilirim– kılavuzluk edebilirim sana."

"Kendi alayıma dönmeyi tercih ederim, efendim." Adam yenilgi gölgesinin babasının çehresini kararttığını gördü.

"Bir hata yapmış olabilirim. Sen bir askerin aptalca direncini öğrenmişsin." Cyrus iç çekti. "Alayına gönderteceğim seni. Kışlada çürüyeceksin."

"Teşekkür ederim, efendim." Adam kısa bir sessizlikten sonra sordu: "Charles'ı niçin buraya getirtmiyorsunuz?"

"Çünkü ben... Hayır, Charles olduğu yerde daha iyi... olduğu yerde iyi o."

Adam babasının ses tonunu ve görünüşünü hatırlıyordu. Hatırlayacak bol bol da vakti oldu, çünkü gerçekten kışlada çürüdü. Cyrus'ın yalnızlık çektiğini ve tek başına olduğunu hatırlıyor... ve biliyordu.

**[iii]**

Charles, Adam'ın beş yılın sonunda dönmesini iple çekmişti. Evi ve ahırı boyamış, vakit yaklaştığında evi temizlemesi, kırklaması için bir kadın tutmuştu.

Kadın temiz, huysuz bir ihtiyardı. Bozarmış, eprimiş perdelere şöyle bir bakıp hepsini attı, yenilerini dikti. Ocakta Charles'ın annesinin ölümünden beri birikmiş olan yağları kazıdı. Duvarları içyağ ve gaz lambasının çökeltileriyle oluşan parlak kahverengi pislik tabakasından arıttı. Yerleri potas kostikle ağarttı, battaniyeleri çamaşır sodasına yatırdı; bir yandan da kendi kendine yakınıp duruyordu: "Erkekler... pis hayvanlar. Domuz daha temizdir bunlardan. Kendi çirkeflerinde çürüyorlar. Kadınlar nasıl evleniyor bunlarla anlamam. Leş gibi de kokarlar. Şu fırına bak... Nuh Nebi'den kalma güveç suyu."

Charles burun deliklerini potas kostik, soda, amonyak ve arap sabununun tertemiz ama geniz yakan kokularının saldırısından korumak için bir barakaya taşınmıştı. Bununla birlikte, kadının evi onun çekip çevirişini tasvip etmediği izlenimi edindi. Kadın nihayet pırıl pırıl parlayan evi homurdanarak terk ettiğinde Charles barakadan taşınmadı. Adam'ın evi temiz bulmasını istiyordu. Yattığı barakada çiftlik aletleriyle onları onarmaya, bakımını yapmaya yarayan gereçler duruyordu. Charles haşlamalarla kızartmaları demirci ocağının üstünde pişirmenin mutfak ocağına kıyasla çok daha hızlı ve pratik olduğunu gördü. Körük süratli ve alevli bir kömür ateşi sağlıyordu. Ocağın ısınmasını beklemek zorunda kalmıyordu. Bunu daha önce nasıl akıl etmediğine şaşırdı.

Charles, Adam'ı bekliyor, Adam gelmiyordu. Adam mektup yazmaya utanıyordu belki. Adam'ın babasının arzusu hilafına orduya tekrar yazıldığını Cyrus öfkeli bir mektubunda haber verdi Charles'a. Ayrıca Charles'ın bir ara Washington'a gelip kendisini ziyaret edebileceğini de yazdı, ama bir daha çağırmadı.

Charles tekrar eve taşınıp vahşice bir pislik içinde yaşamaya başladı; homurdanan kadının işini berbat etmek ona bir tatmin sağlıyordu.

Adam, Charles'a yazdığında, aradan bir yılı aşkın zaman geçmişti; utanarak yazılmış mektubunda kendinden haberler veriyor, sonra da cesaretini toplayıp şöyle bitiriyordu: "Niye tekrar yazıldığını bilmiyorum. Sanki bir başkası yapıyor gibiydi. Acele cevap yaz, bana kendinden haber ver."

Charles ancak dört kaygılı mektup aldıktan sonra cevap yazdı; soğuk bir "Zaten ben de seni beklemiyordum"dan sonra çiftlikten ve hayvanlardan ayrıntılı haberler veriyordu.

Zaman yapacağını yapmıştı. Bu haberleşmenin ardından Charles yılbaşından hemen sonra bir mektup yazdı ve Adam'dan yılbaşından hemen sonra yazılmış bir mektup aldı. O kadar ayrı düşmüşlerdi ki, karşılıklı mektuplara değinilmiyor, soru sorulmuyordu.

Charles peş peşe çeşitli pasaklı kadınlarla metres hayatı yaşamaya başladı. Bir kadın sinirine dokunduğunda, domuz satar gibi onu kapı dışarı ediveriyordu. Onlardan hoşlanmıyor, onların kendisinden hoşlanıp hoşlanmadığını hiç umursamıyordu. Köyden uzaklaştı. Tek teması han ve postane müdürüydü. Köylüler Charles'ın hayat tarzını kınıyor olabilirlerdi, ama çirkin hayatını onların gözünde bile dengeleyen bir şeyi vardı. Çiftlik hiç bu kadar iyi işletilmemişti. Charles arazi açtı, duvarlar ördü, drenaj sistemini geliştirdi ve çiftliğe kırk hektar ekledi. Bütün bunlara ek olarak tütün yetiştiriyordu, evin arkasında etkileyici, yeni, uzun bir tütün ambarı vardı. Bunlar sayesinde komşuları onu sayıyordu. Hiçbir çiftçi, iyi bir çiftçi hakkında aşırı kötü düşünemez. Charles parasının çoğunu, enerjisinin de tamamını çiftliğe harcıyordu.

## 7

### [i]

Adam sonraki beş yılını ordunun adamlarına çıldırmasınlar diye yaptırdığı şeyleri yapmakla geçirdi: metal ve derilerin durmadan parlatılması, resmigeçit, talim, eskort, borazan-bayrak töreni, hiçbir şey yapmayan adamların faaliyet balesi. 1886'da Chicago'daki büyük mezhaba grevi başladığında Adam'ın alayı trenlere bindirildi ama onlara ihtiyaç duyulmadan grev sona erdi. 1888'de hiçbir barış anlaşmasına imza atmamış olan Seminoleler arasında huzursuz kıpırdanmalar başgösterdi, süvariler tekrar trenlere bindirildi ama Seminoleler bataklıklarına çekilip duruldular, birlikler de tekrar rüyamsı rutinlerine yerleştiler.

Zaman aralığı, zihinde garip ve çelişkili bir meseledir. Rutin ya da olaysız geçen bir sürenin insana bitmez tükenmez geleceğini varsaymak mantıklıdır. Öyle olması gerekir ama değildir. Asıl sıkıcı ve olaysız zamanlar şıp diye gelip geçer. İlgiyle renklenmiş, trajediyle yaralanmış, sevinçle bölünmüş zamanlar ise hatırada uzun görünen sürelerdir. Düşünülürse öyle de olması gerekir. Olaysızlığın direği yoktur ki üzerine bir süre asabilesiniz. Hiçbir şeyden hiçbir şeye geçen zaman sıfırdır.

Adam ikinci beş yılının nasıl geçtiğini anlamadı. 1890 sonuydu, San Francisco'da, Presidio'da çavuş rütbesiyle terhis oldu. Charles'la Adam artık nadiren mektuplaşıyorlardı, ama Adam terhisinden hemen önce kardeşine, "Bu sefer eve dönüyorum" diye yazdı; Charles ondan tekrar haber aldığında aradan üç yılı aşkın zaman geçmişti.

Adam kışı geçirmek için oyalandı, nehir yukarı Sacramento'ya kadar uzandı, San Joaquin vadisinde dolaştı; bahar geldiğinde parası kalmamıştı. Bir battaniyeyi dürüp doğuya doğru ağır ağır yola koyuldu; bazen yürüyor, bazen de başka adamlarla grup halinde yavaş yük trenlerinin altında, kirişlerin üzerinde seyahat ediyordu. Geceleri kentlerin sınırlarındaki kamp yerlerinde gezginlerle birlikte kalıyordu. Dilenmeyi, para değil, yemek dilenmeyi öğrendi. Ve bir de baktı ki, kendisi de evi sırtında bir aylak olup çıkmış.

Günümüzde bu tür adamlar enderdir, ama doksanlarda çoktular, gezgin, yalnız ve öyle olmasını isteyen adamlar. Bazıları sorumluluktan kaçar, bazıları da haksızlığa uğradığını ve toplumdan dışlandığını düşünürdü. Biraz çalışırlardı, ama uzun süre değil. Biraz çalarlardı, ama sadece yiyecek çalar, ara sıra da bir çamaşır ipinden ihtiyaç duydukları giysileri alırlardı. Her tür adam vardı aralarında –tahsilli adamlar da, cahiller de, temiz adamlar da, pis adamlar da– ama hepsinin ortak yanı huzursuzluktu. Isıyı izlerler, çok sıcaktan, çok soğuktan kaçınırlardı. Bahar mevsimi ilerledikçe doğuya doğru yürürlerdi; ilk donlar onları batıya ve güneye yönlendirirdi. İnsanlarla ve onların kümeslerine yakın yaşayan vahşi kır kurtlarıyla kardeştiler; kasabaların yakınındaydılar, ama içinde değildiler. Başkalarıyla ilişkileri haftalık ya da günlüktü, sonra dağılırlardı.

Üzerinde ortak bir yahninin fokurdadığı küçük ateşlerin etrafında her türden konuşma geçer, sadece kişisel konular ağza alınmazdı. Adam Dünya Sanayi İşçileri Birliği'nin (IWW) öfkeli melekler tarafından nasıl kurulduğunu dinledi. Felsefi tartışmalar, metafizik, estetik ve kişisel olmayan deneyimler dinledi. O geceki yoldaşları bir katil, papazlıktan kovulmuş ya da istifa etmiş bir papaz, sıkıcı bir kadro yüzünden sıcacık kürsüsünü terk etmiş bir profesör, hafızadan kaçan yalnız, takıntılı bir adam, sürgüne uğramış bir başmelek ve eğitim gören bir şeytan olabilirdi; herkes yahniye havuç, patates, soğan ve et katkısı yaptığı gibi, bölük pörçük düşüncelerle de ateş başına katkıda bulunurdu. Adam kırık cam parçalarıyla tıraş olma tekniğini, bir evin kapısını çalıp sadaka istemeden önce evi tartmayı öğrendi. Düşman polislerden kaçınmayı ya da onlarla geçinmeyi ve kadınları kalplerinin sıcaklığıyla değerlendirmeyi öğrendi.

Adam bu yeni hayattan zevk alıyordu. Sonbahar ağaçlara el uzattığında Omaha'ya varmıştı; sorgu sual etmeden, akıl mantık yürütmeden aceleyle batıya ve güneye ilerledi, dağlardan kaçıp Güney Kaliforniya'ya vardı ve rahatladı. Kuzey sınırından deniz kıyısını dolaşarak San Luis Obispo'ya kadar uzandı; gelgit havuzlarından denizkulağı, yılan balığı, midye ve tatlısu levreği aşırmayı, sahil kordonlarını eşeleyip tarak çıkarmayı, kum tepelerinde balık oltasından kement yapıp tavşan avlamayı öğrendi. Güneşin ısıttığı kumlara yatıp dalgaları saydı.

Bahar onu tekrar doğuya yönlendirdi, ama bu kez daha yavaş ilerledi. Yaz mevsimi dağlarda serin, dağlılar da iyilikseverdi, yalnızlık çeken bütün insanlar gibi. Adam Denver yakınında dul bir kadının yanında iş bulup kadının sofrasını ve yatağını tevazuyla paylaştı; sonra donla birlikte güneye yöneldi. Rio Grande'yi izleyerek Albuquerque'den, El Paso'dan, Big Bend'den ve Laredo'dan geçip Brownsville'e vardı. Yemek ve zevkle ilgili İspanyolca kelimeler öğrendi; çok yoksul insanların, yine de verecek bir şeyleri ve verme güdülerinin olduğunu öğrendi. Kendisi de yoksul olmasa hayal edemeyeceği bir sevgiyle yoksullara bağlandı. Bu süre içinde berduşlukta ustalaşmıştı; işleyiş ilkesi tevazuydu. Zayıftı, güneşte esmerleşmişti; kimsede öfke ya da kıskançlık uyandırmayacak şe-

kilde kendi kişiliğini geri çekebiliyordu. Ses tonu yumuşamıştı, konuşmasına birçok şive ve lehçe karıştırmıştı, böylece konuşması hiçbir yerde kulağa yabancı gelmiyordu. Berduş için en büyük güvenlik buydu, koruyucu bir örtüydü. Trene nadiren biniyordu, çünkü berduşlara karşı, IWW'nin öfkeli şiddet eylemlerinden kaynaklanan, acımasız misillemelerle beslenen ve giderek artan bir öfke mevcuttu. Adam avarelikten tutuklandı. Polisin ve mahpusların hemen alevlenen acımasızlığı onu korkuttu, berduşların toplandığı yerlerden uzaklaştı. Bundan sonra tek başına seyahat etti; tıraşlı ve temiz dolaşmaya özen gösteriyordu.

Tekrar bahar geldiğinde kuzeye doğru yola çıktı. Dinlenme ve huzur süresinin bittiğini düşünüyordu. Kuzeye, Charles'a ve çocukluğunun solmakta olan anılarına yöneldi.

Adam süratle yol alarak bitmez tükenmez Doğu Texas'ı katetti, Louisiana'dan, Mississippi'yle Alabama'nın dibinden geçip Florida'ya yandan girdi. Hızlı hareket etmesi gerektiğini düşünüyordu. Zenciler iyi kalpli olacak kadar yoksuldu, ama ne kadar yoksul olursa olsun, beyaz bir adama güvenemiyorlardı; yoksul beyazlar ise yabancılardan korkuyordu.

Tallahassee yakınında şerifin adamları tarafından yakalandı; avare olduğuna karar verildi ve yol inşaatı cezası yedi. Yollar böyle yapılıyordu. Cezası altı aydı. Salıverildi ve derhal tekrar tutuklanıp bir altı ay daha yedi. Bu sefer insanların başka insanları hayvan olarak görebildiğini ve bu tür adamlarla geçinmenin en kolay yolunun hayvanlaşmak olduğunu öğrendi. Temiz bir yüz, aydınlık bir yüz, gözünü kaçırmamak – bunların hepsi dikkati çeken şeylerdi ve dikkat çekmek ceza getiriyordu. Adam insanın çirkin ya da acımasızca bir şey yaptığında kendine zarar verdiğini ve bu zararı telafi etmek için birini cezalandırması gerektiğini düşünüyordu. Eli tüfekli gardiyanlar denetiminde çalışmak, geceleri prangaya vurulmak basit birer önlemdi, ama en hafif bir irade kıpırdanmasında, en ufak bir haysiyet ya da direniş işaretinde vahşice kırbaçlanmak, gardiyanların mahkûmlardan korktuğunu gösteriyordu; Adam korkan bir adamın tehlikeli bir hayvan olduğunu orduda geçirdiği yıllardan biliyordu. Dünyadaki herkes gibi Adam da, kırbaçlanmanın bedenini ve ruhu-

nu ne hale getireceğini düşününce korkuyordu. Kendi etrafına bir perde çekti. Yüzünden ifadeyi, gözlerinden ışığı sildi, konuşmasını susturdu. Daha sonraları, bunların başına gelmiş olmasından çok katlanabilmiş olmasına, üstelik asgari acıyla katlanmış olmasına şaşırmıştı. Yaşadığı âna kıyasla, sonradan düşündüğünde çok daha korkunç geliyordu. Bir adamın, sırtındaki kaslar kesiklerin altından bembeyaz parlayarak açığa çıkıncaya kadar kırbaçlandığını görüp de herhangi bir acıma, öfke ya da ilgi belirtisi göstermemek, kendine yüzde yüz hâkim olmak demekti. Adam bunu yapmayı öğrendi.

İlk birkaç dakikadan sonra insanları görmekten çok hissederiz. Adam Florida yollarında ikinci cezasını çekerken kişiliğini sıfırın altına indirdi. Hiçbir kıpırdanmaya sebep olmuyor, hiçbir titreşim yaymıyordu, mümkün mertebe görünmez olmuştu. Gardiyanlar onu hissetmediğinde ondan korkmuyorlardı. Ona kampları temizleme, mahkûmlara bulamaçlarını dağıtma, su kovalarını doldurma görevlerini veriyorlardı.

Adam ikinci cezasının bitiminden üç gün öncesine kadar bekledi. O gün öğlenden hemen sonra su kovalarını doldurdu, sonra tekrar doldurmak üzere küçük ırmağa gitti. Kovaları taşla doldurup suya batırdı, sonra kendi de suya girdi ve ırmak aşağı uzun süre yüzdü, dinlendi, yüzmeye devam etti. Suyun içinde ilerleyerek alacakaranlıkta altına saklanabileceği çalılıkları olan bir kıyıya geldi. Sudan çıkmadı.

Gece geç saatte tazıların sesini duydu; ırmağın her iki yakasını tarıyorlardı. Adam insan kokusunu bastırsın diye saçlarını yeşil yapraklarla iyice ovalamıştı. Sadece gözleri ve burnu dışarıda kalacak şekilde suyun içinde oturdu. Sabah tazılar tekrar geldi, ilgisizdiler; adamlar da kıyıları doğru dürüst tarayamayacak kadar yorgundu. Gittiklerinde Adam cebinden sırılsıklam bir kızarmış tirsi parçası çıkarıp yedi.

Aceleye karşı kendini eğitmişti. Kaçanların çoğu yakalanırdı. Adam'ın çok yakındaki Georgia sınırını geçmesi beş gün sürdü. Hiçbir riske girmedi, sabırsızlığını demirden bir iradeyle dizginledi. Bunu nasıl becerebildiğine şaşıyordu.

Georgia'da, Valdosta'nın kıyısında bir yere yatıp saklanarak vakit geceyarısını epeyce geçinceye kadar bekledi; sonra bir gölge gibi kasabaya girdi, ucuz bir dükkânın arkasına sürünerek yanaştı, bir pencereyi yavaş yavaş zorlayarak kilidin vidalarını güneşten çürümüş ahşaptan çıkardı. Sonra kilidi tekrar yerine takıp pencereyi açık bıraktı. Pis pencere camlarından içeri süzülen ay ışığında işini görmek zorundaydı. Ucuz bir pantolon, beyaz bir gömlek, siyah ayakkabı, siyah bir şapka ve bir muşamba yağmurluk çaldı; hepsini deneyip üstüne tam oturduğundan emin oldu. Pencereden dışarı çıkmadan önce her şeyin yerli yerinde olduğunu kontrol etmeye zorladı kendini. Stokta yeteri kadar bulunmayan hiçbir şey almamıştı. Paranın durduğu çekmeceyi aramamıştı bile. Pencereyi dikkatle indirdi ve ay ışığında bir gölgeden diğerine süzüldü.

Gündüzleri saklanıyor, geceleri yiyecek peşine düşüyordu; şalgam, bir ahırdan birkaç mısır koçanı, ağaç diplerinden üç beş elma, yokluğu fark edilmeyecek şeyler. Ayakkabıları kumla ovalayarak, yağınurluğu yoğurarak eskitti. İhtiyacı olan ya da aşırı tedbiriyle ihtiyacı olduğunu düşündüğü yağmura kavuşmak için üç gün bekledi.

Yağmur akşamüzeri başladı. Adam muşambasının altına büzüşerek karanlığı bekledi; hava karardığında, ıslak gecede Valdosta kasabasına yürüyerek girdi. Siyah şapkasını gözlerinin üstüne indirmiş, sarı muşambasını çenesine kadar sımsıkı kapamıştı. İstasyona gidip yağmurdan arkası zor görünen bir pencere camından içeriye baktı. Yeşil göz siperliğiyle siyah alpaka kolluk takmış olan istasyon memuru gişe camından eğilmiş bir arkadaşıyla konuşuyordu. Arkadaşı ancak yirmi dakika sonra gitti. Adam onu peronun karşı tarafından seyretti. Kendini sakinleştirmek için derin bir nefes aldı ve içeri girdi.

**[ii]**

Charles nadiren mektup alırdı. Bazen haftalar boyunca postaneye uğramaz, mektup gelip gelmediğini sormazdı. 1894 Şubat'ında, Washington'daki bir avukatlık şirketinden kalın bir zarf gelince postane müdürü bunun önemli olabileceğini düşündü. Trask çiftliğine

kadar yürüdü; odun kesmekte olan Charles'a zarfı verdi. Bu kadar zahmete girmiş olduğu için de, mektupta neler yazılı olduğunu öğrenmek için bekledi.

Charles onu bekletti. Beş sayfanın beşini de ağır ağır, dudaklarını kıpırdatarak okudu, dönüp tekrar okudu. Sonra mektubu katlayıp eve yöneldi.

Postane müdürü arkasından seslendi: "Kötü haber mi Mr. Trask?"

"Babam ölmüş" dedi Charles; sonra da eve girip kapıyı kapattı.

Postane müdürü, "Sarsıldı" diye haber verdi kasabalılara. "Perişan oldu. Ketum adam. Pek konuşmuyor."

Charles eve girdiğinde içerisi henüz karanlık olmadığı halde lambayı yaktı. Mektubu masanın üstüne koydu, ellerini yıkadı ve tekrar okumak üzere başına oturdu.

Ona telgraf çekecek kimse yoktu. Avukatlar Charles'ın adresini babasının evrakı arasında bulmuştu. Üzülmüşlerdi, başsağlığı diliyorlardı. Ayrıca oldukça da heyecanlıydılar. Trask'in vasiyetnamesi hazırlanırken oğullarına bırakacağı birkaç yüz doları olabileceğini düşünmüşlerdi. O kadar parası varmış gibi görünüyordu. Banka hesaplarını incelediklerinde bankada doksan üç bin dolardan fazla parası ve on bin dolar değerinde sağlam hissesi olduğunu gördüler. Bunun üzerine Mr. Trask'le ilgili düşünceleri tamamen değişti. O kadar parası olan insan zengindi. İki kardeşin hiç para derdi olmayacaktı. O kadar para hanedan kurmaya yeterdi. Avukatlar Charles'la ağabeyi Adam'ı kutluyorlardı. Vasiyetnameye göre mirasın eşit olarak paylaştırılacağını bildiriyorlardı. Paradan sonra merhumdan kalan kişisel eşyayı sıralamışlardı: Cyrus'a çeşitli GAR konferanslarında verilmiş beş tören kılıcı, zeytin ağacından altın plakalı bir tokmak, pergeline elmas kakılmış Mason simgeli bir madalyon, takma diş takılmadan önce çekilen dişlerinden çıkan altın kaplamalar, saat (gümüş), altın topuzlu baston vs.

Charles mektubu iki kere daha okuyup alnını avuçlarının arasına aldı. Adam'ı düşündü. Keşke evde olsaydı.

Charles'ın üzerinde bir şaşkınlık, bir donukluk vardı. Ateşi yaktı, tavayı ateşin üstüne koydu ve içine kalın tuzlanmış domuz dilim-

leri kesti. Sonra tekrar gözünü mektuba dikti. Ansızın mektubu alıp mutfak masasının çekmecesine koydu. Bir süre konuyu hiç düşünmemeye karar verdi.

Başka pek bir şey düşünemiyordu tabii, ama düşünceleri sıkıcı bir halka halinde hep aynı noktaya dönüyordu: Nereden bulmuştu bu parayı?

İki olayın nitelik, zaman ya da mekân açısından ortak bir noktası varsa, benzer oldukları sonucunu çıkarırız ve bu eğilimden sihirler üretip anlatmak üzere depolarız. Charles hayatında hiç çiftliğe, ayağına getirilen bir mektup almamıştı. Birkaç hafta sonra bir çocuk elinde telgrafla koşarak çiftliğe geldi. Nasıl ki iki ölümü bir araya getirip bir üçüncüsünü beklersek, Charles da hep mektupla telgraf arasında bir bağlantı kurdu. Elinde telgrafla alelacele köyün tren istasyonuna gitti.

"Şunu bir dinle bak" dedi memura.

"Okudum zaten."

"Okudun mu?"

"Hattan geliyor" dedi memur. "Ben yazdım."

"Ha! Öyle ya. 'Acilen telgrafla yüz dolar gönder. Eve dönüyorum. Adam.'"

"Ödemeli geldi" dedi memur. "Bana altmış sent borcun var."

"Valdosta, Georgia – hiç duymadığım bir yer."

"Ben de duymadım ama varmış işte."

"Carlton, baksana, telgrafla para nasıl gönderiliyor?"

"Şimdi sen bana yüz iki dolar altmış sent getiriyorsun, ben Valdosta'daki memura telgraf çekip Adam'a yüz dolar ödemesini söylüyorum. Altmış sent de bana borcun var."

"Ödeyeceğim... peki ama parayı Adam'ın aldığını nereden bileceğim? Herhangi biri gidip alabilir."

Memur bilmiş bilmiş gülümsemeyi hak etmişti kendince. "Şimdi şöyle yapıyoruz, sen bana başka kimsenin cevabını bilemeyeceği bir soru söylüyorsun. Ben de soruyla cevabı gönderiyorum. Memur o adama soruyu soruyor, cevabı bilemezse parayı alamıyor."

"Çok iyiymiş yahu. İyi bir soru düşünmem lazım demek."

"Breen Amca gişeyi kapatmadan yüz doları getirmen lazım."

Charles bu oyuna bayılmıştı. Elinde parayla tekrar geldi. "Soruyu buldum" dedi.

"Annenin kızlık soyadı olmasın da. Hatırlamayan çok oluyor."

"Yok, yok, öyle bir şey değil. Soru şu: Askere gitmeden hemen önce babama doğum gününde ne hediye verdin?"

"Güzel soru ama destan gibi. Beş kelimeye sığdıramaz mısın?"

"Parasını ben veriyorum nasılsa. Cevabı: Bir yavru köpek."

"Kimse tahmin edemez" dedi Carlton. "Sen bilirsin, parayı sen ödüyorsun, ben değil."

"Unutmuşsa amma komik olur" dedi Charles. "Hayatta eve dönemez."

[iii]

Adam köyden yürüyerek çıktı. Gömleği pisti, çalıntı kıyafeti bir haftadır giyinik yatıp kalkmaktan kırışmış, kirlenmişti. Adam evle ahır arasında durup kardeşi nerede diye dinledi; bir dakika sonra yeni, büyük tütün ambarından çekiç sesleri geldi. "Hey, Charles!" diye seslendi Adam.

Çekiç sesi kesildi, bir sessizlik oldu. Adam kardeşi ambarın çatlaklarından onu inceliyormuş gibi bir hisse kapıldı. Sonra Charles alelacele dışarı çıkıp hızla Adam'ın yanına gelerek elini sıktı.

"Nasılsın?"

"İyiyim" dedi Adam.

"Aman Allahım, ne kadar zayıfsın!"

"Öyle galiba. Çok daha yaşlıyım ayrıca."

Charles onu tepeden tırnağa inceledi. "Pek varlıklı görünmüyorsun."

"Değilim."

"Bavulun nerede?"

"Bavulum yok."

"Hey Allahım! Nerelerdeydin sen?"

"Çoğunlukla orada burada dolaşıyordum."

"Serseriler gibi mi?"

"Serseriler gibi."

Charles'ın derisini kırışık köseleye dönüştürüp kara gözlerini kızartan onca yıllık hayatın ardından Adam, hatırladıklarından yola çıkarak, Charles'ın iki şey düşündüğünü biliyordu: sorular ve başka bir şey daha.

"Neden eve dönmedin?"

"Öyle dolaşmaya başladım. Duramadım sonra. İnsanın içine işliyor. Fena yaralanmışsın."

"Yazmıştım mektupta. Gittikçe daha kötü oluyor. Neden mektup yazmadın? Aç mısın?" Charles'ın kaşınan elleri ceplerine girip çıktı, çenesine dokundu, kafasını kaşıdı.

"Geçer belki. Adamın biriyle karşılaşmıştım –barmendi– kediye benzeyen bir izi vardı. Doğuştanmış. Takma adı Kedi'ydi."

"Aç mısın?"

"Evet, açım galiba."

"Kalmayı düşünüyor musun?"

"Ben mi... herhalde. Söyleyecek misin artık?"

"Ben mi... herhalde" dedi Charles da. "Babamız öldü."

"Biliyorum."

"*Sen* nereden biliyorsun yahu?"

"İstasyon memuru söyledi. Ne kadar oldu öleli?"

"Bir ay falan."

"Neden öldü?"

"Zatürre."

"Burada mı gömüldü?"

"Hayır. Washington'da. Bana mektup gönderdiler, gazetelerle birlikte. Tabutu cephane arabasında taşınmış, üzerine bayrak örtülüp. Başkan Yardımcısı katılmış, Başkan çelenk göndermiş. Hepsi gazetede var. Resimler de var, gösteririm. Hepsi var bende."

Adam kardeşinin yüzünü inceliyordu, sonunda Charles gözünü kaçırdı. "Bir şeye mi kızdın sen?" diye sordu Adam.

"Neye kızacakmışım?"

"Öyle geldi..."

"Kızacak bir şey yok. Hadi gel, yiyecek bir şeyler hazırlayayım sana."

"Tamam. Çok uzun sürmüş mü?"

"Yok. Akut zatürreymiş. Hemen gitmiş."

Charles'ın gizlediği bir şey vardı. Söylemek istiyor ama nasıl söyleyeceğini bilemiyordu. Kelimelerin arasına sığınıyordu. Adam suskunluğa gömüldü. Susup Charles'ın havayı iyice koklamasına, daireler çizmesine, sonra da baklayı ağzından çıkarmasına izin verse daha iyi olacaktı galiba.

"Ahiretten gelen mesajlara pek itibar etmem ben" dedi Charles. "Ama nereden bileceğiz? Bazı insanlar mesaj geldiğini iddia ediyor: yaşlı Sarah Whitburn mesela. Yemin etti. İnsan ne düşüneceğini bilemiyor. Sana mesaj falan gelmedi, değil mi? Baksana, dilini mi yuttun sen?"

"Düşünüyordum" dedi Adam. Gerçekten de hayretler içinde düşünüyordu: İşe bak, kardeşimden korkmuyorum! Ödüm patlardı eskiden, şimdi korkmuyorum. Neden acaba? Askerlik yüzünden mi? Yoksa prangalı mahkûmiyet mi? Babamın ölümü mü yoksa? Belki... yine de anlamıyorum. Korku olmayınca Adam ne isterse söyleyebileceğini biliyordu, oysa eskiden başını derde sokmamak için her lafını uzun uzun ölçüp biçerdi. İyi bir histi içindeki, neredeyse kendisi ölmüş de dirilmiş gibi.

Hatırladığı ama hatırlayamadığı mutfağa girdiler. Hatırındaki mutfaktan daha küçük ve pis görünüyordu. Adam neredeyse neşeyle konuştu: "Charles, dinledim seni. Bana bir şey söylemek istiyorsun, ama lafı geveleyip duruyorsun. Boğazına takılmadan söyle en iyisi."

Charles'ın gözlerinde bir öfke kıvılcımı çaktı. Başını kaldırdı. Gücü yok olmuştu. Onu pataklayamam artık, diye düşündü kederle. Tepesine binemem.

Adam güldü. "Babamız yeni ölmüşken ayıp oluyor belki, ama biliyor musun Charles, hayatta hiç bu kadar iyi hissetmemiştim kendimi. Bu kadar iyi olmadım. Söyle Charles. Zihnini kemirip durmasına izin verme."

Charles sordu: "Babamızı sever miydin?"

"Nereye varacağını söylemeden cevap vermeyeceğim."

"Sever miydin, sevmez miydin?"

"Seninle ne alakası var?"

"Söyle."

Yaratıcı, özgür cesaret Adam'ın kemiklerine, beynine işlemişti. "Peki, söyleyeyim. Hayır. Sevmezdim. Bazen korkardım ondan. Bazen... evet, bazen takdir ederdim, ama çoğunlukla nefret ederdim. Şimdi söyle bakalım niye sorduğunu."

Charles başını eğmiş ellerine bakıyordu. "Anlamıyorum" dedi. "Bir türlü akıl erdiremiyorum. Seni dünyada her şeyden çok severdi."

"Buna inanmıyorum."

"İnanmak zorunda değilsin. Senin verdiğin her şeyi beğenirdi. Beni sevmezdi. Benim verdiğim hiçbir şeyi beğenmezdi. Ona aldığım hediyeyi hatırlıyor musun, çakıyı? O çakıyı alabilmek için ben bir araba odun kesip sattım. Ama o, çakıyı yanında Washington'a götürmedi bile. Hâlâ yazı masasının çekmecesinde duruyor. Senin hediyen ise bir yavru köpekti. Hiçbir masraf etmedin. Sana resmini göstereceğim o yavrunun. Babamızın cenaze törenine katılmış. Bir albayın kucağında... kör olmuş, yürüyemiyormuş. Cenazeden sonra vurmuşlar."

Adam kardeşinin sesindeki saldırganlığa şaşırdı. "Anlamıyorum. Nereye varmak istediğini anlamıyorum."

"Ben onu severdim" dedi Charles e Adam'ın hatırladığı kadarıyla ilk kez ağlamaya başladı. Başını kollarına dayayıp ağladı.

Adam tam yanına gidecekken eski korku hafiften dürttü onu. Hayır, diye düşündü, dokunursam öldürmeye kalkar beni. Açık kapıya gidip eşikte durarak dışarıya baktı; arkasında kardeşinin burnunu çeke çeke ağladığını işitiyordu.

Çiftlik evinin etrafı güzel değildi – hiçbir zaman güzel olmamıştı. Etrafta çerçöp vardı, bakımsızdı, köhneydi, gelişigüzeldi; hiç çiçek yoktu, yere kâğıt e tahta parçaları saçılmıştı. Evin kendisi de güzel değildi. Barınmak ve yemek pişirmek için yapılmış sağlam bir kulübeydi. Çiftlik de, ev de kasvetliydi, sevilmemiş, sevgisizdiler. Özlenecek, dönülecek bir ev, bir yer değildi. Adam ansızın üvey annesini düşündü – çiftlik kadar sevilmemiş, yeterli ve kendince temizdi, ama çiftlik ne kadar yuvaysa o da o kadar eşti.

Kardeşinin hıçkırıkları kesilmişti. Adam arkasına döndü. Charles boş boş karşıya bakıyordu. "Anneni anlatsana" dedi.

"Öldü. Yazdım sana."

"Anlatsana."

"Dedim ya. Öldü. Çok zaman oldu. Senin annen değildi zaten."

Bir keresinde kadının yüzünde yakaladığı gülümseme Adam'ın zihninde şimşek gibi çaktı. Kadının yüzünü karşısında gördü.

Charles'ın sesi içinden geçerek görüntüyü patlattı. "Bir şey soracağım sana –acele etme– düşünüp cevap ver; doğruyu söylemeyeceksen hiç cevap vermeyebilirsin."

Charles sorusunu sormadan önce dudaklarını oynattı. "Sence babamız... sahtekârlık yapmış olabilir mi?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Açık değil mi? Açıkça söylüyorum işte. Sahtekârlığın tek manası var."

"Bilmiyorum" dedi Adam. "Bilmiyorum. Kimseden öyle bir şey duymadım. Baksana nerelere gelmiş. Başkanlık Sarayı'nda kalmış. Başkan Yardımcısı cenaze törenine katılmış. Sahtekâr bir adam olsa olur muydu bunlar? Hadi Charles" dedi yalvararak, "kapıdan girdiğim dakikadan itibaren söylemek istediğin neyse söyle."

Charles dudaklarını yaladı. Kanı çekilmiş gibi görünüyordu, kanıyla birlikte enerjisi ve bütün yırtıcılığı da. Tekdüze bir sesle konuştu: "Babam vasiyetname yazmış. Her şeyi ikimize eşit bölüştürmüş."

Adam güldü. "Aslında çiftlikte yaşayabiliriz tabii. Açlıktan ölmeyiz herhalde."

Tekdüze ses devam etti: "Yüz bin dolardan fazla."

"Delirdin mi sen? Yüz dolardır herhalde. Nereden bulur o parayı?"

"Bir yanlışlık yok. GAR'deki maaşı ayda yüz otuz beş dolarmış. Yeme yatma masraflarını kendi ödüyormuş. Yolculuğa çıktığında kilometre başına üç sent harcırah alıyormuş, otel parası da ödeniyormuş."

"Belki öteden beri vardı parası da biz bilmiyorduk."

"Hayır, eskiden beri yokmuş."

"GAR'ye mektup yazıp sorsak ya? Orada bilen birileri olabilir."

"Ben cesaret edemem" dedi Charles.

"Bak şimdi! Hemen öyle alevlenme. Spekülasyon diye bir şey var. Bir yığın adam öyle zengin oldu. Babamız ekâbirle tanışıyordu.

Belki kârlı bir işe girmiştir. Kaliforniya'daki altına hücuma katılıp zengin dönen adamları düşünsene."

Charles perişan görünüyordu. Sesi o kadar alçaktı ki, Adam işitebilmek için ona yaklaşmak zorunda kaldı. Rapor okurmuş gibi tonlamasız konuşuyordu. "Babamız Haziran 1862'de Birlik Ordusu'na katılmış. Bu eyalette üç ay eğitim görmüş. Yani Eylül'e kadar. Güneye yürüyüşe geçilmiş. 12 Ekim günü bacağından vurulup hastaneye kaldırılmış. Ocak ayında da evine döndü."

"Nereye varmak istiyorsun, anlamıyorum."

Charles'ın sözleri çelimsizdi, solgundu. "Chancellorsville'e gitmemiş. Gettysburg'da, Wilderness'ta, Richmond'da, Appomatox'ta bulunmamış."

"Nereden biliyorsun?"

"Terhisinden. O da diğer evrakla birlikte geldi."

Adam derin bir iç çekti. Göğsünden sevinç fışkırdı, güm güm atan yumruklar gibi. Neredeyse inanamayarak başını iki yana salladı.

"Nasıl becerdi?" dedi Charles. "Nasıl yutturabildi? Kimse sorgulamadı. Sen sorguladın mı? Ben sorguladım mı? Annem sorguladı mı? Kimse sorgulamadı. Washington'dakiler bile."

Adam ayağa kalktı. "Evde yenecek ne var? Bir şey ısıtayım ben."

"Dün akşam bir piliç öldürdüm. Beklersen kızartırım."

"Hazır bir şeyler yok mu?"

"Tuzlanmış domuz var biraz. Bol bol yumurta var."

"Tamam, onu yerim" dedi Adam.

Konuyu oracıkta bıraktılar, zihinleri etrafından dönüp dolaşıyor, üstünden atlıyordu. Kelimeleri onu görmezden geliyor, ama zihinleri hiç ayrılmıyordu yanından. Onu konuşmak istiyor, konuşamıyorlardı. Charles tuzlanmış domuz kızarttı, bir tencere fasulye ısıttı, yumurta pişirdi.

"Otlağı sürdüm" dedi. "Çavdar ektim."

"Nasıl oldu?"

"İyi, taşları söktüm önce." Alnına dokundu. "Bu kahrolası yara da bir taşı yerinden sökerken oldu."

"Yazmıştın mektupta" dedi Adam. "Söyledim mi bilmiyorum, mektupların benim için çok değerliydi."

"Sen yaptıklarından pek bahsetmiyordun" dedi Charles.

"Düşünmek istemiyordum da ondan herhalde. Çoğunlukla berbattı."

"Savaşları gazetelerde okudum. Onlara katıldın mı?"

"Evet. Düşünmek istemiyordum. Hâlâ istemiyorum."

"Kızılderili öldürdünüz mü?"

"Evet, öldürdük."

"Çok adi tipler herhalde."

"Herhalde."

"İstemiyorsan konuşmak zorunda değilsin."

"İstemiyorum."

Yemeği gaz lambasının ışığında yediler. "Şu lambanın şişesini bir yıkayabilseydim daha aydınlık olurdu."

"Ben yıkarım" dedi Adam. "Her şeyi düşünemez insan."

"Dönmen iyi oldu. Yemekten sonra hana gitmek ister misin?"

"Bakarız. Belki öylece oturmak isterim biraz."

"Mektupta yazmadım ama handa kızlar var. Benimle gelmek ister misin bilemedim. İki haftada bir değişiyorlar. Gelip bir bakmak ister misin bilemedim."

"Kızlar mı?"

"Evet, yukarıda. Çok pratik. Sen de yeni geldin ya..."

"Bu gece istemem. Sonra belki. Kaç para alıyorlar?"

"Bir dolar. Kızların çoğu güzel."

"Belki daha sonra" dedi Adam. "Kızlara izin vermelerine şaşırdım."

"Başta ben de şaşırmıştım. Ama bir sistem kurdular."

"Sık gidiyor musun?"

"İki üç haftada bir. Buralarda yalnızlık çekiyor insan, tek başına yaşayan bir erkeksen."

"Bir ara evlenmeyi düşündüğünü yazmıştın."

"Düşünüyordum. Uygun bir kız bulamadım galiba."

İki kardeş esas konunun etrafında dönüp duruyordu. Ara sıra konuya bir adım atacakmış gibi oluyor, hemen geri çekilip mahsul, köy dedikodusu, siyaset ve sağlığa dönüyorlardı. Adam'a kıyasla Charles konunun derinine inmeye daha hevesliydi; öte yandan Charles'ın ko-

nuyu düşünecek zamanı olmuştu, Adam içinse düşünce ve duygu olarak yeni bir alandı. Ona kalsa üzerinden bir gün geçmesini tercih ederdi, fakat kardeşinin buna izin vermeyeceğini de biliyordu.

Bir ara açıkça, "Şu öbür mevzuyu yarın sabaha bırakalım" dedi.

"Tabii, nasıl istersen" dedi Charles.

Sonunda kaçış konuşmaları tükendi. Her tanıdık, yöredeki her olay konuşuldu. Sohbet yavaşlıyor, vakit geçiyordu.

"Yatalım mı?" diye sordu Adam.

"Birazdan."

Sustular, gece evin içinde huzursuzca hareket ediyor, onları dürtüp kışkırtıyordu.

"O cenaze törenini görmek isterdim doğrusu" dedi Charles.

"Epey şatafatlıydı herhalde."

"Gazete kupürlerini görmek ister misin? Hepsi odamda duruyor."

"Yok. Bu gece istemem."

Charles iskemlesini çevirip dirseklerini masaya dayadı. "Çözmek zorundayız" dedi gergin bir tavırla. "İstediğimiz kadar erteleyelim, sonunda ne yapacağımıza karar vermek zorundayız."

"Onu biliyorum" dedi Adam. "Biraz düşünmek için vakit istedim işte."

"Ne faydası olacak? Benim vaktim oldu, çok vaktim oldu, dönüp dolaşıp aynı şeyi düşündüm. Vaktin yararı olacak mı sanıyorsun?"

"Olmayacak herhalde. Sanmıyorum. Önce neyi konuşmak istersin? Konuşalım bitsin iyisi mi. Başka şey düşünemiyoruz nasılsa."

"Para meselesi var" dedi Charles. "Yüz bin dolardan fazla para – bir servet."

"Paranın nesini konuşacağız?"

"Yani nereden geldi bu para?"

"Nereden bileyim ben? Dedim ya, belki spekülasyon yapmıştır. Washington'da birileri ona bir tüyo vermiştir belki."

"Buna inanıyor musun?"

"Hiçbir şeye inandığım yok" dedi Adam. "Bilmiyorum, bilmeyince neye inanabilirim ki?"

"Çok para" dedi Charles. "Bize kalan para bir servet. İster hayatımızın geri kalanı boyunca o parayla geçiniriz, ister bol bol toprak

alıp topraktan gelir sağlarız. Sen bunu düşünmemiş olabilirsin, ama biz zenginiz. Bu civardaki herkesten daha zenginiz."

Adam güldü.

"Hapis cezası yemiş gibi söylüyorsun."

"Nereden geldi bu para?"

"Sana ne?" dedi Adam. "Belki en iyisi ayağımızı uzatıp tadını çıkarmak olur."

"Gettysburg'a katılmamış. Koskoca savaşta tek çarpışmaya bile katılmamış. Küçük bir çatışmada yaralanmış. Anlattığı her şey yalanmış."

"Sen nereye varmaya çalışıyorsun?" dedi Adam.

"Bence çaldı o parayı" dedi Charles yıkılmış bir halde. "Sordun, ben de söylüyorum işte."

"Nereden çaldığını biliyor musun?"

"Hayır."

"Öyleyse neden çaldığını düşünüyorsun?"

"Savaşla ilgili hep yalan söylemiş."

"Ne?"

"Yani savaşla ilgili yalan söylediyse... o zaman hırsızlık da yapmış olabilir."

"Nasıl?"

"GAR'de çeşitli görevler aldı – önemli görevler. Belki maliyeye girdi, defterlerde hile yaptı."

Adam iç geçirdi. "Öyle düşünüyorsan mektup yazıp anlatsana. Defterleri kontrol etsinler. Öyleyse parayı geri veririz."

Charles'ın yüzü çarpılmış, alnındaki yara izi kararmıştı. "Başkan Yardımcısı cenaze törenine katılmış. Başkan çelenk göndermiş. Sekiz yüz metrelik araba kuyruğu varmış, yüzlerce de yaya. Tabutu kim taşımış, biliyor musun?"

"Sen neyi deşiyorsun?"

"Farzet hırsız olduğunu öğrendik. O zaman Gettysburg'a da, diğer çarpışmaların hiçbirine de katılmadığı ortaya çıkar. O zaman herkes onun yalancı olduğunu, hayatının baştan sona yalan olduğunu öğrenir. Arada bir doğru söylemiş olsa da, artık kimse inanmaz doğru olduğuna."

Adam tamamen kıpırtısızdı. Bakışları kaygısız ama ilgiliydi. "Onu sevdiğini sanıyordum" dedi sakin bir tonda. Kurtulmuş hissediyordu kendini, özgür hissediyordu.

"Seviyordum. Seviyorum. Bu durumdan onun için nefret ediyorum; hayatı yok oluverdi, baştan sona yok oldu. Hatta mezarını kazıp onu dışarı bile atabilirler." Charles, sesi duygusallıktan çatlayarak, "Hiç mi sevmedin onu?" diye haykırdı.

"Şu âna kadar emin değildim" dedi Adam. "Ne hissetmem gerektiğiyle ne hissettiğim karışıyordu kafamda. Hayır. Hiç sevmiyormuşum onu."

"Öyleyse hayatının berbat olmasına, zavallı bedeninin kazılıp çıkarılmasına aldırmıyorsun... Tanrım, yüce Tanrım!"

Adam hissettiklerini tarif edecek kelimeleri bulmak için beynini zorluyordu. "Aldırmak zorunda değilim."

"Hayır, değilsin" dedi Charles hınçla. "Madem sevmiyormuşsun, aldırmayabilirsin. Bir tekme de sen atabilirsin suratına."

Adam kardeşinin artık tehlikeli olmadığını biliyordu. Onu harekete geçirecek bir kıskançlık yoktu. Babasının bütün ağırlığı omuzlarındaydı, ama onun babasıydı ve kimse babasını ondan alamazdı.

"Kasabada yürürken nasıl hissedeceksin kendini, herkes öğrendikten sonra?" diye sordu Charles. "İnsanlarla nasıl yüz yüze geleceksin?"

"Söyledim ya, aldırmıyorum. Aldırmak zorunda da değilim, çünkü inanmıyorum."

"Neye inanmıyorsun?"

"Para çaldığına inanmıyorum. Savaşta ne dediyse onu yaptığına ve nerede bulundum dediyse orada bulunduğuna inanıyorum."

"Ama kanıtı var, terhisi var."

"Para çaldığına dair hiçbir kanıt yok. Paranın nereden çıktığını bilmediğin için sen uydurdun böyle bir şeyi."

"Askerlik evrakı..."

"Hatalı olabilir" dedi Adam. "Ben hata olduğuna inanıyorum. Babama inanıyorum."

"Nasıl inanırsın anlamıyorum."

Adam, "Anlatayım" dedi. "Tanrı'nın var olmadığına dair kanıtlar çok güçlü ama birçok kişi için, varolduğu hissi kadar kuvvetli değil."

"Ama babamızı sevmediğini söyledin. Sevmiyorsan nasıl inanırsın ona?"

"Belki bu yüzden" dedi Adam yavaşça, el yordamıyla ilerleyerek. "Belki onu sevseydim kıskanırdım. Sen kıskanıyordun. Belki de... sevgi insanın kafasına bir kurt, bir şüphe sokuyor. Bir kadını sevdiğinde ondan hiçbir zaman emin olamaz insan... kendinden emin olmadığı için mi acaba? Apaçık görüyorum şimdi. Onu nasıl sevdiğini ve bunun seni nasıl etkilediğini görüyorum. Ben onu sevmiyordum. O belki beni seviyordu. Beni sınar, canımı acıtır, cezalandırırdı, sonunda kurban gibi gönderdi, belki bir şeyi telafi etmek için. Ama seni sevmiyordu, bu yüzden de sana güveniyordu. Yani... tersine işleyen bir şey belki."

Charles gözlerini Adam'a dikmişti. "Anlamıyorum" dedi.

"Ben de anlamaya çalışıyorum" dedi Adam. "İlk kez düşünüyorum bunu. İyi hissediyorum kendimi. Belki hayatımda hiç bu kadar iyi olmamıştım. Bir şeyden kurtulmuş gibiyim. Belki daha sonra senin hissettiklerini hissederim, ama şu anda hissetmiyorum."

"Anlamıyorum" dedi Charles tekrar.

"Babamızın hırsız olduğunu düşünmüyorum, anladın mı? Yalancı olduğuna inanmıyorum."

"Ama evrak..."

"Evrak umurumda değil. Benim babama olan inancımla hiçbir evrak boy ölçüşemez."

Charles sesli sesli nefes alıyordu. "Yani parayı alır mısın?"

"Tabii."

"Çalmışsa da alır mısın?"

"Çalmadı. Çalmış olamaz."

"Anlamıyorum" dedi Charles.

"Anlamıyor musun? Aslında meselenin sırrı bu olabilir. Bak, daha önce bundan bahsetmedim hiç – tam ben gitmeden önce beni dövmüştün, hatırlıyor musun?"

"Evet."

"Sonrasını hatırlıyor musun? Elinde baltayla beni öldürmeye gelmiştin."

"Çok iyi hatırlamıyorum. Delirmiş olmalıyım."

"O sırada bilmiyordum bunu, ama şimdi biliyorum, sen sevgin uğruna mücadele ediyordun."

"Sevgi mi?"

"Evet" dedi Adam. "Parayı akıllıca kullanırız. Belki burada kalırız. Belki başka yere gideriz, mesela Kaliforniya'ya. Bakalım, bir karar veririz. Tabii babamıza bir anıt dikmemiz şart – büyük bir anıt."

"Ben buradan asla ayrılamam."

"Canım, bakarız. Acelemiz yok. Bakalım nasıl olacak."

## 8

**[i]**

Dünyada insan evladı hilkat garibeleri olduğunu biliyoruz. Bunların bazıları çarpık, korkunç fizikleriyle görünürdürler; dev bir kafaları ya da minik bir bedenleri vardır, bazıları kolsuz ya da bacaksız doğar, bazısı üç kollu, bazısı da kuyruklu ya da olmayacak yerde bir ağızla. Bunlar tesadüflerin sonucudur ve eskiden sanıldığının aksine, kimsenin kabahati değildir. Bir zamanlar, gizlenen günahların görünür cezaları olarak algılanırlardı.

Tıpkı fiziksel hilkat garibeleri olduğu gibi zihinsel ya da ruhsal hilkat garibeleri de olamaz mı? Yüz ve beden kusursuz olabilir, ama çarpık bir gen ya da kusurlu bir yumurta fiziksel hilkat garibeleri üretebiliyorsa, aynı işleyiş kusurlu bir ruh üretemez mi?

Hilkat garibeleri normal kabul edilenden az ya da çok farklılık gösteren örneklerdir. Nasıl ki bir bebek kolsuz doğabiliyorsa, bir başkası da merhametsiz ya da vicdan potansiyeli olmadan doğabilir. Kollarını bir kazada kaybeden adam bu eksikliğe kendini uyarlamak için büyük bir mücadele verir, ama kolsuz doğan kişi, sadece onu tuhaf bulan insanlar yüzünden acı çeker. Öteden beri kolsuz olduğu için eksikliğini çekmez. Çocukken, kanatlarımız olsa nasıl olurdu diye hayal kurarız, ama kurduğumuz hayalin kuşların hislerinin aynısı olduğunu varsaymak için bir sebep yoktur. Normal olan, bir hilkat

garibesinin gözüne korkunç görünür muhtemelen, çünkü her insan kendine normal görünür. İçsel hilkat garibesi için durum daha da anlaşılmaz olsa gerektir, çünkü başkalarıyla kıyaslayabileceği görünür bir şey yoktur. Vicdansız doğmuş bir adama ruhu yaralı adam gülünç görünse gerektir. Bir sabıkalının gözünde dürüstlük aptallıktır. Şunu unutmamak gerekir ki, hilkat garibesi bir farklılıktan ibarettir ve hilkat garibesinin gözünde normal olan korkunçtur.

Bana sorarsanız Cathy Ames, hayatı boyunca onu yönlendiren ve zorlayan eğilimleri, daha doğrusu eğilimlerin yokluğunu doğuştan beri taşıyordu. Bir balans çarkının ağırlığı yanlıştı, bir dişlinin orantısı bozuktu. Başka insanlardan farklıydı, doğduğundan beri. Nasıl ki sakat bir insan, eksikliğini sınırlı bir alanda sağlam insanlardan daha verimli olacak şekilde kullanmayı öğrenebilirse, Cathy de farklılığını kullanarak dünyasında acılı ve şaşırtıcı bir çalkantı yarattı.

Bir zamanlar Cathy gibi bir kız, içine şeytan girmiş diye tanımlanırdı. Kötü ruhu içinden çıkarıp atmak için şeytan kovmaya tabi tutulur, işlem birçok kez denenip sonuç vermezse cadı olduğuna hükmedilir ve toplumun iyiliği için yakılırdı. Bir cadıda asla affedilemeyecek olan şey, insanları üzme, huzurunu kaçırma, tedirgin etme, hatta kıskandırma becerisidir.

Cathy doğuştan masum yüzlüydü; tabiatın kurduğu gizli bir tuzaktı adeta. Altın sarısı güzel saçları vardı; ayrık ela gözlerinin üstündeki düşük gözkapakları ona gizemli bir mahmurluk havası verirdi. Burnu narin ve incecikti; çıkık ve ayrık elmacıkkemikleri ve küçük çenesiyle yüzü tam bir kalp şeklindeydi. Dolgun dudaklı ağzı biçimli ama anormal derecede küçüktü – eski tabiriyle gonca dudaklıydı. Kulakları minicik ve memesizdi, kafasına o kadar yakındılar ki, saçını tepesinde topladığında bile siluetinde bir çıkıntı yaratmazlardı. Başına yapışık ince birer kanattılar.

Cathy büyüdükten sonra bile hep bir çocuk vücuduna sahipti, inceydi, kollarıyla elleri narindi – elleri minnacıktı. Göğüsleri hiçbir zaman çok büyümedi. Ergenlikten önce meme uçları içe döndü. Cathy on yaşındayken fazlasıyla acı verince annesi onları dışarı döndürmek zorunda kaldı. Vücudu bir oğlan çocuğu gibi dar kalçalı, düz bacaklıydı, ama ayak bilekleri narin değilse de ince ve düzdü.

Ayakları küçük, yuvarlak, küt ve taraklıydı, neredeyse küçük birer toynak gibi. Güzel bir çocuktu, güzel de bir kadın oldu. Sesi hafif boğuk ve yumuşaktı, bazen karşı koyulamayacak bir tatlılığa bürünürdü. Ama boğazında çelik bir kablo olsa gerek ki, Cathy'nin sesi istediğinde bir eğe kadar kesici olabilirdi.

Daha çocukken bile öyle bir yanı vardı ki, insanlar ona bakar, bakışlarını çevirir, sonra tekrar bakar, bir yabancılık hissedip tedirgin olurlardı. Gözünden dışarı bakan bir şey vardı sanki, ama tekrar bakıldığında asla orada olmazdı. Cathy sessizce hareket eder, az konuşurdu, ama bir odaya girdiğinde mutlaka bütün başlar ona çevrilirdi.

İnsanları tedirgin eder, ama uzaklaşma arzusu uyandırmazdı. Erkekler de, kadınlar da onu incelemek, ona yakın olmak, böylesine sezdirmeden yaydığı dalgalanmanın kaynağını bulmak isterdi ve bu öteden beri böyle olduğu için de Cathy'ye tuhaf gelmezdi.

Cathy başka çocuklardan birçok bakımdan farklıydı, ama özellikle bir şey onu diğerlerinden ayırıyordu. Çoğu çocuk farklı olmaktan nefret eder. Tıpatıp diğerleri gibi görünmek, konuşmak, giyinmek ve hareket etmek ister. Giyimde gülünçlük modaysa, o gülünçlüğü giymemek bir çocuğa acı ve keder verir. Domuz pirzolasından mamul kolyeler kabul görse, domuz pirzolasından kolye takamayan çocuk üzülürdü. Topluluğun kölesi olma hali genelde her oyuna, sosyal ya da kişisel her alışkanlığa sızar. Çocukların güvenlik amacıyla kullandığı koruyucu bir boyadır.

Cathy'de böyle bir şey yoktu. Ne giyimde uyum gösterirdi ne de davranışta. Canı ne isterse onu giyerdi. Sonuçta, çoğu kez diğer çocuklar onu taklit ederdi.

Cathy büyüdükçe, yetişkinlerin hissettiği şeyi, çocukların oluşturduğu her topluluk gibi bir sürü olan yaşıtları da sezmeye başladı: Cathy'de bir yabancılık vardı. Bir süre sonra diğerleri onunla tek tek ilişki kurmaya başladı. Oğlanlı kızlı gruplar, adı konmamış bir tehlikeyi üzerinde taşıyormuşçasına kaçınıyorlardı ondan.

Cathy yalancıydı, ama çoğu çocuk gibi yalan söylemezdi. Onunkiler hayallere dayalı yalanlar değildi; kurulan hayali anlatıp daha gerçek görünsün diye gerçekmiş gibi anlatmazdı. Öylesi dışsal gerçeklikten olağan bir sapmadır. Bana kalırsa yalanla öykü arasındaki

fark, öyküde gerçeğin tuzaklarıyla görünümünün hem söyleyenin hem dinleyenin çıkarına kullanılmasıdır. Bir öyküde kazanç ya da kayıp yoktur. Oysa yalan kazanç ya da kaçış aracıdır. Sanıyorum tanıma tıpatıp uyacak olursak, öykü yazarı da yalancıdır – eğer ki mali açıdan şanslıysa.

Cathy'nin yalanları hiçbir zaman masum değildi. Yalanlarının amacı cezadan, işten ya da sorumluluktan kaçmaktı ve kazanç sağlamak için kullanılıyorlardı. Çoğu yalancı daha önce ne dediğini unuttuğu ya da yalan ansızın tartışmasız bir gerçekle karşı karşıya kaldığı için yakalanır. Ama Cathy yalanlarını unutmazdı; ayrıca yalan söylemenin en etkili yöntemini geliştirmişti. Gerçekten hiçbir zaman fazla uzaklaşmadığından, karşısındaki asla emin olamazdı. Bildiği iki yöntem daha vardı: yalanlarının arasına gerçekler serpiştirmek ve bir gerçeği yalanmış gibi anlatmak. İnsan yalan söylemekle suçlanır ve söylediğinin doğru olduğu anlaşılırsa, uzun sürecek ve çok sayıda yalanı örtecek bir birikim elde etmiş olur.

Cathy tek çocuk olduğundan, annesinin aile içinde kıyaslama yapabileceği biri yoktu. Annesi bütün çocukların kendi çocuğu gibi olduğunu sanıyordu. Bütün anne babalar gibi evhamlı olduğu için de, bütün arkadaşlarının aynı sorunları yaşadığından kuşku duymuyordu.

Cathy'nin babası o kadar emin değildi. Massachusetts'ın bir kasabasında küçük bir tabakhane işletiyordu; çok çalışırsa, rahat ama dikkatli bir hayat sürecek parayı kazanıyordu. Mr. Ames evin dışında başka çocuklarla karşılaşıyor, Cathy'nin diğer çocuklar gibi olmadığını hissediyordu. Bilmekten ziyade sezdiği bir şeydi. Kızıyla ilgili bir tedirginliği vardı, ama sorsalar sebebini söyleyemezdi.

Dünyada hemen herkesin hevesleri ve dürtüleri, tetikleyici duyguları, bencillik adaları, yüzeye yakın ihtirasları vardır. Çoğu insan bunları ya bastırır ya da gizli gizli tatmin eder. Cathy bu dürtüleri başkalarında saptamanın yanı sıra, onları kendi yararına kullanmayı da bilirdi. İnsanlarda başka eğilimler bulunmadığını düşünüyor olması çok mümkündür; çünkü bazı konularda olağanüstü uyanık olmasına rağmen bazılarında tamamen kördü.

Cathy bütün özlemleri ve acıları, kıskançlıkları ve tabularıyla cinselliğin insanoğlunun en rahatsız edici güdüsü olduğunu daha kü-

çücükken öğrenmişti. Üstelik o zamanlar şimdi olduğundan daha da rahatsız ediciydi, çünkü ağza alınamayan ve alınmayan bir konuydu. Herkes o küçük cehennemi içinde gizleyip dışarıya karşı sanki öyle bir şey yokmuş gibi rol yapıyordu – cinselliğin ağına düştüğünde de tamamen çaresiz kalıyordu. Cathy insanların bu tek yanını yönlendirip kullanarak hemen herkesin üzerinde iktidar kurabileceğini ve iktidarını sürdürebileceğini öğrendi. Aynı zamanda hem bir silahtı hem de tehdit. Karşı konulmazdı. Görünüşe bakılırsa o kör çaresizlik Cathy'yi asla ele geçirmediğine göre de, muhtemelen söz konusu güdü kendisinde pek az bulunuyor ve hatta bu güdüye sahip insanları küçümsüyordu. Düşünülürse, bir bakıma haklıydı da.

Cinsellikleri onları sürekli aldatıp tuzağa düşürmese, köleleştirmese, işkenceden geçirmese erkeklerle kadınlar ne kadar özgür olurdu! Bu tür bir özgürlüğün tek sakıncası şudur: O olmasa insan olunmazdı. Hilkat garibesi olunurdu.

Cathy on yaşına geldiğinde cinsel dürtünün gücüne ilişkin bir şeyler öğrenmişti, soğukkanlılıkla deneyler yapmaya başladı. Her şeyi soğukkanlılıkla planlıyor, zorlukları öngörüyor ve onlara hazırlanıyordu.

Çocuklar öteden beri cinsellik oyunları oynamışlardır. Tahminimce anormal olmayan herkes ağaçlık, gölgelik bir yerde, bir yemliğin dibinde, bir söğüdün altında, bir yol altı geçidinde küçük kızlarla bir araya gelmiştir – en azından bunun hayalini kurmuştur. Hemen hemen bütün anne babalar er veya geç bu sorunla karşı karşıya kalır; o zaman, anne baba kendi çocukluğunu hatırlıyorsa çocuk şanslıdır. Ne var ki Cathy'nin çocuk olduğu yıllarda daha zordu. Cinselliği kendilerinde inkâr eden anne babalar, çocuklarında gördüklerinde dehşete düşerdi.

## [ii]

Bir bahar sabahı, taze çimenler güneşin altında, kurumakta gecikmiş çiyle diken diken olurken, sıcaklık toprağa sızıp sarı karahindiba çiçeklerini yukarı iterken Cathy'nin annesi yıkanmış çamaşırları asma işini

bitirdi. Ames'ler kasabanın sınırında otururdu, evlerinin arkasında ahır ve arabalık, bostan ve iki at için çitle çevrili küçük bir otlak vardı.

Mrs. Ames, Cathy'yi ahıra doğru yürürken gördüğünü hatırladı. Kızına seslenip cevap alamayınca yanılmış olacağını düşündü. Tam eve girecekken arabalıktan bir kıkırtı geldi kulağına. "Cathy!" diye seslendi. Cevap gelmedi. Bir tedirginlik kapladı içini. Zihninde kıkırtıya döndü. Cathy'nin sesi değildi. Cathy kıkırdamazdı.

Bir anne ya da babanın korkuya nasıl ya da niçin kapıldığı bilinmez. Elbette birçok kez herhangi bir sebebi olmadan bir korku hissedilir. En çok da tek çocukların anne babalarının, kayıp kâbusları görmüş anne babaların başına gelir.

Mrs. Ames kıpırdamadan durup dinledi. Alçak, mahrem sesler duydu, sessizce arabalığa yaklaştı. Kapının iki kanadı da kapalıydı. İçeriden mırıltılar geliyordu, ama Cathy'nin sesini çıkaramıyordu. Hızla bir adım atıp kapıyı açtı, parlak güneş içeriye doldu. Annesi gördüğü şey karşısında ağzı açık donup kaldı. Cathy yerde yatıyordu, eteğini sıvamıştı. Beline kadar çıplaktı; yanıbaşında on dört yaşlarında, diz çökmüş iki oğlan. Ansızın içeri dolan ışıkta onlar da donakalmıştı. Cathy'nin gözleri korkudan camlaşmıştı. Mrs. Ames oğlanları da, anne babalarını da tanıyordu.

Ansızın oğlanlardan biri ayağa fırladı, Mrs. Ames'in yanından şimşek gibi geçip koşarak evin köşesini döndü. Öteki oğlan çaresizlik içinde kadının yanından usulca süzülüp haykırarak eşiğe attı kendini. Mrs. Ames yakalamaya çalıştı, ama oğlanın ceketi parmaklarının arasından kaydı gitti, oğlan yok oldu. Dışarıdan koşan ayak sesleri geliyordu.

Mrs. Ames konuşmaya çalıştığında sesi boğuk bir hırıltıydı. "Kalk ayağa!"

Cathy boş gözlerle annesine baktı, hareket etmedi. Mrs. Ames Cathy'nin bileklerinin kalın bir iple bağlanmış olduğunu gördü. Bir çığlık atıp yere kapandı, parmakları birbirine dolanarak düğümleri çözdü. Cathy'yi kucağında eve götürüp yatırdı.

Aile doktoru Cathy'yi muayene ettiğinde şiddete uğramış olduğuna dair bir iz bulamadı. "Tanrı'ya şükredin ki vaktinde yetişmişsiniz" dedi Mrs. Ames'e tekrar tekrar.

Cathy uzun bir süre konuşmadı. Doktor şokta olduğunu söylüyordu. Nihayet şoktan çıktığında da konuşmayı reddetti. Sorguya çekildiğinde iri iri açılan gözlerinin akı gözbebeklerini çevreliyor, soluğu kesiliyor, bedeni kasılıyor, nefesini tutmaktan yanakları kızarıyordu.

Oğlanların anne babalarıyla yapılan görüşmeye Dr. Williams da katıldı. Mr. Ames çoğunlukla suskundu. Cathy'nin bileklerinin bağlandığı ip elindeydi. Gözlerinde şaşkınlık okunuyordu. Anlamadığı şeyler vardı, ama onlara değinmedi.

Mrs. Ames istikrarlı bir histeri tutturdu. O şahitti. Görmüştü. Son söz onundu. Histerisinin içinde sadist bir şeytan gizleniyordu. Kan istiyordu. Ceza talep edişinde bir tür haz vardı. Kasabayı, ülkeyi korumak gerekiyordu. Argümanı buydu. Tanrı'ya şükür vaktinde yetişmişti. Ama bir dahaki sefere yetişemeyebilirdi; o zaman başka anneler nasıl hissedeceklerdi kendilerini? Üstelik Cathy daha on yaşındaydı.

Cezalar o zamanlar şimdikinden daha vahşiydi. Kırbacın bir erdem aracı olduğuna gerçekten inanılıyordu. Oğlanlar önce teker teker, ardından birlikte kırbaçlandılar, kan içinde kalıncaya kadar kırbaçlandılar.

İşlenen suç zaten yeterince ağırdı, ama yalanlar kırbaçların bile üstesinden gelemediği bir kötülüğü karıtlıyordu. Savunmaları başından beri gülünçtü. Her şeyi Cathy'nin başlattığını, ona beşer sent verdiklerini söylemişlerdi. Ellerini onlar bağlamamıştı. Elinde bir iple oynadığını hatırladıklarını söylüyorlardı.

Önce Mrs. Ames dile getirdi, ardından bütün kasaba tekrarladı: "Kendi ellerini kendi mi bağladı yani? On yaşında bir çocuk!"

Oğlanlar suçu kabullenseler cezanın bir kısmından kurtulurlardı. İnkâr etmeleri sadece kırbaçlamayı üstlenen babalarını değil, bütün kasabayı öfkeden kudurttu. Oğlanların ikisi de anne babalarının onayıyla ıslahevine gönderildi.

"Çocuk olayı kafasından atamıyor" diyordu Mrs. Ames komşularına. "Bir konuşabilse belki iyileşirdi. Ama bir soru soracak olsam – sanki tekrar aynı şeyi yaşıyormuş gibi oluyor, yine şoka giriyor."

Ames'ler bir müddet sonra Cathy'ye olayın sözünü etmediler. Konu kapandı. Mr. Ames çok geçmeden zihnine musallat olan çekin-

celeri unuttu. İki oğlan çocuğu yapmadıkları bir şey için ıslahevinde yatıyor olsa huzursuz olurdu.

Cathy şoktan tamamen çıktığında oğlanlar da, kızlar da onu önce uzaktan izleyip sonra yaklaştılar, onları büyülüyordu. On iki on üç yaşlarında yaygın olarak görülenin aksine, herhangi bir kıza hayran değildi. Oğlanlar ise onunla okuldan eve birlikte yürüyüp arkadaşlarının alay konusu olma ihtimalini göze alamıyordu. Ama hem oğlanlar, hem kızlar üzerinde güçlü bir etkisi vardı. Oğlanlardan biri Cathy'yle tek başına kaldığında, anlayamadığı ve alt edemediği bir güçle ona çekildiğini hissederdi.

Cathy narindi, çok tatlıydı, sesi pesti. Tek başına uzun yürüyüşlere çıkardı; bir ağaçlıktan paldır küldür bir oğlanın çıkıp ona rastlamadığı günler nadirdi. Fısıltılar gırla gittiği halde Cathy'nin ne yaptığı belli değildi. Bir şeyler oluyorsa da arkasından sadece muğlak fısıltılar dolaşıyordu; zaten kendi başına bu, çok fazla sırrın olduğu ve hiçbirinin pek uzun tutulmadığı bir yaşta tuhaftı.

Cathy hafif bir tebessüm edindi – bir tebessümün gölgesiydi daha çok. Yana, sonra aşağıya doğru bir bakışı vardı ki, tek başına bir oğlana paylaşabileceği sırları ima ederdi.

Babasının zihnini kurcalayan başka bir soru vardı; onu iyice derinlere itiyor, düşünmekle namussuzluk ettiği hissine kapılıyordu. Cathy bir şeyler bulmak konusunda çok şanslıydı – altın bir nazarlık, para, küçük ipekli bir kese, yakut olduğu söylenen kırmızı taşlar kakılı gümüş bir haç. Çok şey buluyordu; babası haftalık *Courier* dergisine haçla ilgili bir ilan verdiğinde kimse sahiplenmedi.

Cathy'nin babası Mr. William Ames kapalı bir adamdı. Aklından geçenleri nadiren dile getirirdi. Kendini komşularına ifşa edecek kadar ileri gitmeye cüret edemezdi. Küçük şüphe alevini kendine sakladı. Hiçbir şey bilmemek daha iyiydi; daha güvenli, daha akıllıca ve çok daha rahattı. Cathy'nin annesine gelince, o hepsi Cathy'nin aşıladığı puslu yarı-yalanlar, çarpıtılmış gerçekler ve imalardan oluşan bir kozayla öyle sarmalanıp dolanmıştı ki, gerçek karşısına dikilse tanımazdı onu.

[iii]

Cathy giderek güzelleşiyordu. Işıl ışıl ince teni, altın sarısı saçları, ayrık gözleri, iffetli ama umut veren bakışları, tatlı mı tatlı küçük ağzı dikkati çekiyor ve ilgiyi üzerinde tutuyordu. Sekiz yıl süren ilköğrenimini o kadar iyi notlarla tamamladı ki, anne babası onu küçük liseye yazdırdı; halbuki o zamanlar kız çocuklarının eğitimlerini sürdürmesi yaygın değildi. Ama Cathy öğretmen olmak istediğini söylüyor, bu da annesiyle babasını çok sevindiriyordu, çünkü iyi ama varlıklı olmayan ailelerin kızlarının edinebileceği tek onurlu meslek buydu. Kızları öğretmen olan bir anne baba bundan şeref duyardı.

Cathy liseye başladığında on dört yaşındaydı. Anne babası için her zaman değerli olmuştu, ama cebir ve Latince muammalarına girmesiyle birlikte anne babasının onu izleyemeyeceği bulutlara yükseldi. Ellerinden uçup gitmişti. Onun daha yüce bir mertebeye nakledildiği hissini taşıyorlardı.

Latince hocası soluk benizli, tutkulu bir gençti; ilahiyat okulunu bitirememişti ama asgari dilbilgisi, Caesar ve Cicero'yu öğretebilecek kadar tahsilliydi. Başarısızlık duygusunu bağrına basan sessiz bir gençti. İçten içe Tanrı'nın onu reddettiğini, reddetmekte de haklı olduğunu düşünüyordu.

Bir aralar James Grew'nun içinde bir alevin parladığı, gözlerinde bir gücün ışıldadığı fark edildi. Cathy'yle birlikte hiç görülmedi, bir ilişkiden şüphelenilmedi bile.

James Grew erkek oldu. Yaylanarak yürüyor, kendi kendine şarkı söylüyordu. O kadar ikna edici mektuplar yazdı ki, ilahiyat okulu yöneticileri onu tekrar öğrenciliğe kabul etme fikrine olumlu bakmaya başladı.

Sonra alev söndü. Dimdik geride duran omuzları kederle çöktü. Gözleri çakmak çakmak, elleri titrekti. Geceleri kilisede diz çökmüş, dudaklarını kıpırdatarak dua ettiğini görenler vardı. Hastayım diye haber gönderip okula gitmedi; oysa kasabanın ötesindeki dağlarda bir başına dolaştığı biliniyordu.

Bir gece geç vakitte Ames'lerin kapısını çaldı. Mr. Ames söylene söylene yataktan çıktı, bir mum yaktı, geceliğinin üstüne bir palto aldı

ve kapıyı açtı. Karşısında gözü dönmüş, çıldırmış bir James Grew duruyordu; gözleri parlıyor, bedeni tümüyle sarsılıyordu.

"Sizinle görüşmem lazım" dedi boğuk bir sesle Mr. Ames'e.

"Saat geceyarısını geçti" dedi Mr. Ames sertçe.

"Sizinle yalnız görüşmem lazım. Üstünüzü giyinip dışarıya gelin. Sizinle konuşmam lazım."

"Delikanlı, bence sen ya sarhoşsun, ya hasta. Evine gidip uyu. Saat geceyarısını geçiyor."

"Sabahı bekleyemem. Sizinle konuşmam lazım."

"Sabah tabakhaneye gel" dedi Mr. Ames; sonra yalpalayan ziyaretçinin yüzüne kapıyı sıkıca kapatıp içeride, kapının arkasında durdu ve dinledi. Sızlanan bir ses duydu: "Bekleyemem. Bekleyemem." Sonra basamaklardan aşağı sürüklenen ayak sesleri.

Mr. Ames mumun ışığı gözünü almasın diye elini siper ederek yatağına döndü. Cathy'nin kapısının sessiz sedasız kapandığını görür gibi oldu, ama mumun titrek alevi gözünü yanıltmış olabilirdi, çünkü bir kapı perdesi de hareket eder gibi olmuştu.

"Ne oldu kuzum?" diye sordu karısı yatağa döndüğünde.

Mr. Ames nedense – belki tartışmaya girmemek için, "Sarhoşun biri" dedi. "Yanlış kapıyı çalmış."

"Ne günlere kaldık!" dedi Mrs. Ames.

Kocası ışığı söndürdükten sonra karanlıkta yatarken mum ışığının gözünde bıraktığı yeşil halkayı ve bu dönen, zonklayan çerçeve içinde James Grew'nun çılgın, yakaran bakışını gördü. Tekrar uykuya dalması uzun sürdü.

Sabah kasabada yer yer çarpıtılıp eklemeler yapılmış bir söylenti dolaşıyordu, ama ikindi olduğunda olay açıklığa kavuşmuştu. Zangoç James Grew'yu altarın önünde, yere uzanmış halde bulmuştu. Kafasının üst kısmı tamamen dağılmıştı. Yanıbaşında bir çifte, onun yanında da tetiği itmek için kullandığı tahta parçası duruyordu. Yakınında altardan aldığı bir şamdan vardı. Üç mumdan biri hâlâ yanmaktaydı. Öbür iki mum yakılmamıştı. Yerde ayrıca üst üste iki kitap da vardı: ilahiler kitabıyla toplu dualar kitabı. Zangocun tahminine göre James Grew silahın namlusunu şakağıyla aynı hizaya getirmek için kitapların üstüne dayamıştı. Silah patladığında geri teperek kitapların üstünden yere düşmüştü.

Birçok kişi sabah erken saatte, gün doğmadan önce bir patlama sesi duyduğunu hatırlıyordu. James Grew mektup bırakmamıştı. Niçin böyle bir şey yaptığını kimse anlayamadı.

Mr. Ames'in içinden ilk gelen, savcılığa gidip geceyarısı ziyaretini anlatmak oldu. Sonra, ne faydası olacak, diye düşündü. Bir şeyler bilseydim, tamam. Ama hiçbir şey bilmiyorum. Midesi bulanır gibiydi. Benim kabahatim yok deyip durdu kendi kendine. Ben ne yapabilirdim ki? Ne istediğini bile bilmiyordum. Suçluluk hissediyor, kahroluyordu.

Akşam yemeğinde karısı intihardan bahsettiğinde Mr. Ames bir şey yiyemedi. Cathy sessizdi, ama her zamankinden daha sessiz değildi. Yemeğinden ufak, kibar lokmalar alıyor, peçetesiyle ağzını sık sık siliyordu.

Mrs. Ames ceset ve tüfek meselesi üzerinde ayrıntıyla durdu. "Aklıma takılan bir şey var" dedi. "Dün gece kapıyı çalan o sarhoş adam – Grew olabilir miydi acaba?"

"Hayır" dedi hemen Mr. Ames.

"Emin misin? Karanlıkta görebildin mi?"

"Elimde mum vardı" dedi kocası sertçe. "Onunla alakası yoktu, koca bir sakalı vardı."

"Terslemene gerek yok" dedi Mrs. Ames. "Aklıma geldi, sordum."

Cathy ağzını sildi, peçetesini kucağına koyarken gülümsüyordu.

Mrs. Ames kızına döndü. "Sen onu okulda her gün görüyordun, Cathy. Son zamanlarda üzgün görünüyor muydu? Dikkatini çeken bir şey oldu mu, bunu düşündürebilecek?"

Cathy tabağına baktı, sonra başını kaldırdı. "Ben hasta diye düşünmüştüm" dedi. "Evet, kötü görünüyordu. Bugün herkes okulda onu konuşuyordu. Birisi –kim olduğunu hatırlamıyorum– Mr. Grew'nun Boston'da başının belaya girdiğini söylüyordu. Ne tür bir bela olduğunu duymadım. Mr. Grew'yu hepimiz severdik." Sonra da zarif bir tavırla dudaklarını sildi.

Cathy'nin yöntemi buydu. Ertesi gün akşam olduğunda kasabada herkes James Grew'nun Boston'da başının belaya girdiğini biliyordu, söylentiyi Cathy'nin uydurduğu kimsenin aklından bile geçmezdi. Mrs. Ames bile kimden duyduğunu unutmuştu.

**[iv]**

On altı yaşını bitirdikten kısa bir süre sonra Cathy'de bir değişiklik oldu. Bir sabah okula gitmek üzere kalkmadı. Annesi odasına gittiğinde onu yatağında buldu; uzanmış tavana bakıyordu. "Acele et, geç kalacaksın. Saat dokuza geliyor."

"Gitmeyeceğim." Cathy'nin sesi düzdü.

"Hasta mısın?"

"Hayır."

"Hadi öyleyse, kalk hemen."

"Gitmeyeceğim."

"Hastasın herhalde. Bugüne kadar hiç gitmemezlik etmedin."

"Okula gitmeyeceğim" dedi Cathy sakin bir tavırla. "Bir daha okula hiç gitmeyeceğim."

Annesinin şaşkınlıktan ağzı açık kaldı. "Nasıl yani?"

"Hayat boyu" dedi Cathy ve tavana bakmaya devam etti.

"Ya, bakalım baban ne diyecek duyunca! O kadar çalıştık çabaladık, masraf ettik, sertifikanı alınana iki yıl kaldı!" Sonra Cathy'ye yaklaşıp usulca sordu: "Evlenmeyi düşünmüyorsun ya?"

"Hayır."

"Ne o sakladığın kitap?"

"Bak! Saklamıyorum ki."

"Aa! *Alice Harikalar Diyarında*. Ama sen büyüdün artık."

"O kadar küçücük olurum ki, göremezsin bile beni."

"Ne diyorsun sen Allahaşkına?"

"Kimse bulamaz beni."

Annesi kızdı. "Şakayı bırak. Ne var senin aklında bilmem. Küçük Hanım ne yapmayı düşünüyor acaba?"

"Henüz bilmiyorum" dedi Cathy. "Buradan gideceğim galiba."

"Ya, sen orada yatmaya devam et Küçük Hanım; baban gelince ne diyecek bakalım."

Cathy başını çok yavaşça çevirip annesine baktı. Bakışları ifadesiz ve soğuktu. Mrs. Ames ansızın kızından korktu. Sessizce odadan çıkıp kapıyı kapattı. Mutfağa gidip oturdu, ellerini kucağında kavuşturdu ve pencereden dışarıya, boyası atmış arabalığa dikti gözlerini.

Kızı sanki bir yabancıydı. Çoğu anne babanın bir noktada hissettiği şeyleri hissediyordu: Denetimi kaybetmekteydi, Cathy'yi yönlendirmek için eline verilen dizginler parmaklarının arasından kayıp gitmekteydi. Cathy üzerinde hiçbir zaman otoritesi olmadığını bilmiyordu. Her zaman Cathy'nin çıkarı için kullanılmıştı. Mrs. Ames bir müddet sonra bir başlık takıp tabakhaneye gitti. Kocasıyla evden uzakta konuşmak istiyordu.

Cathy öğleden sonra gönülsüzce yataktan kalkıp aynanın karşısında uzun uzun vakit geçirdi.

O akşam Mr. Ames yapacağı şeyden nefret etmesine rağmen kızına bir nutuk çekti. Ona görevlerinden, zorunluluklarından, anne babasına duyduğu içten sevgiden bahsetti. Konuşmasının sonuna doğru Cathy'nin onu dinlemediğini fark etti. Öfkelenerek tehditler savurdu. Tanrı'nın çocuğu üzerinde ona bir otorite bahşettiğini ve devletin bu doğal otoriteyi silahlandırdığını söyledi. Şimdi kızının ilgisini çekmeyi başarmıştı. Cathy doğrudan gözlerinin içine baktı. Dudaklarında hafif bir tebessüm vardı; hiç göz kırpmadan bakıyor gibiydi. Sonunda babası bakışlarını çevirmek zorunda kaldı; bu kez daha da çok öfkelendi. Bu saçmalığa bir son vermesini emretti. İtaat etmediği takdirde onu kırbaçlayacağına dair muğlak bir tehdit savurdu.

Son sözü söylerken yumuşadı. "Sabah okula gideceğine ve bu saçmalığı noktalayacağına söz ver bana."

Cathy'nin yüzü ifadesiz, küçük ağzı dümdüzdü. "Tamam" dedi.

Mr. Ames o gece daha geç saatte, hissetmediği bir özgüvenle, "Gördüğün gibi biraz otoriter olmak gerekiyor" dedi karısına. "Belki biz fazla gevşek davrandık. Ama Cathy iyi bir çocuk. Kimin sözü geçtiğini unuttu herhalde. Biraz disiplinin kimseye zararı olmaz." Mr. Ames sözlerindeki güveni hissedebilmek isterdi.

Sabah olduğunda Cathy gitmişti. Hasır yolculuk sepeti ve giysilerinin çoğu yoktu. Yatağı toplanıp düzeltilmişti. Oda kişisellikten uzaktı, içinde bir kız çocuğunun büyüdüğüne işaret eden hiçbir şey yoktu. Ne bir resim vardı, ne bir andaç ne de büyümenin sıradan dağınıklığı. Cathy hiçbir zaman bebeklerle oynamamıştı. Odada Cathy'nin damgası yoktu.

Mr. Ames kendine göre akıllı bir adamdı. Başına melon şapkasını geçirip hızla tren istasyonuna yürüdü. İstasyon memuru emindi. Cathy sabah erken saatteki trene binmişti. Boston'a bir bilet almıştı. Mr. Ames'in Boston emniyetine bir telgraf yazmasına yardımcı oldu. Mr. Ames gidiş dönüş bilet alıp dokuz elli Boston trenine yetişti. Kriz durumunda çok başarılıydı.

O gece Mrs. Ames kapıyı kapatıp mutfakta oturdu. Yüzü bembeyazdı, titremesine engel olmak için masanın kenarına sımsıkı tutunmuştu. Önce inen darbelerin sesi, sonra da çığlıklar kapalı kapıya rağmen açıkça duyuluyordu.

Mr. Ames kırbaçlama konusunda başarılı değildi, çünkü daha önce hiç yapmamıştı. Araba kırbacıyla Cathy'nin bacaklarına vurdu; Cathy sakin ve soğuk bakışlarını ona dikerek sessiz durunca tepesi attı. İlk kırbaç darbeleri çekingen ve tereddütlüydü, ama Cathy ses çıkarmayınca böğrüne, omuzlarına indirdi kırbacı. Kırbaç yalayıp yarıyordu. Mr. Ames öfkeden birkaç kere ıskaladı; bazen de fazla yaklaştığından kırbaç Cathy'nin vücuduna dolanıyordu.

Cathy çabuk öğrendi. Babasını yakaladı, kavradı; öğrenince de çığlıklar attı, kıvrandı, ağladı, yalvardı ve kırbacın ânında daha hafif indiğini saptamanın tatminini yaşadı.

Mr. Ames sebep olduğu gürültüden ve acıdan korktu. Vurmayı kesti. Cathy hıçkırarak sırtüstü yatağa bıraktı kendini. Babası bakmış olsa, gözlerinde yaş olmadığını, boynundaki kasların gergin ve şakaklarının hemen altındaki çene kası boğumlarının da şişkin olduğunu görürdü.

Mr. Ames, "Söyle bakalım, bir daha yapacak mısın?" dedi.

"Hayır, ah, hayır! Affet beni" dedi Cathy. Babası yüzündeki soğuk ifadeyi görmesin diye yan döndü.

"Kim olduğunu hatırlasan iyi olur. Benim kim olduğumu da sakın unutma."

Cathy'nin sesi çatladı. Kuru bir hıçkırık sesi çıkardı. "Unutmayacağım" dedi.

Mrs. Ames mutfakta ellerini yoğuruyordu. Kocası parmaklarıyla omzuna dokundu.

"Nefret ede ede yaptım" dedi. "Yapmak zorundaydım. Bence faydası da oldu. Başka bir kız oldu sanki. Ağaç yaşken eğilir. Biz onu hiç dövmedik. Hata ettik belki." Mr. Ames karısının kırbaç konusunda ısrarlı davrandığı, Cathy'yi kırbaçlamaya onu zorladığı halde şimdi ondan nefret ettiğini biliyordu. Üzerine bir umutsuzluk çöktü.

**[v]**

Cathy'nin meğer buna ihtiyacı olduğu su götürmezdi. Mr. Ames'in deyişiyle "sanki bu sayede açıldı". Öteden beri yumuşak başlıydı, ama şimdi düşünceli de olmuştu. Sonraki haftalarda annesine mutfak işinde yardım etti, gereğinden fazla yardım teklif etti. Annesi için bir battaniye örmeye başladı, aylar sürecek kapsamlı bir projeydi. Mrs. Ames komşularına anlatıyordu. "Renkleri o kadar güzel yakıştırıyor ki – pas rengiyle sarı. Üç parçayı bitirdi bile."

Cathy babasını hep gülümseyerek karşılıyordu. Babası eve geldiğinde şapkasını alıp asıyor, okurken zorlanmasın diye koltuğunu lambaya göre ayarlıyordu.

Okulda bile değişmişti. Her zaman iyi bir öğrenci olmuştu, ama şimdi gelecek için planlar da yapıyordu. Müdürle öğretmenlik sertifikası sınavlarına bir yıl erken girebilir mi diye konuştu. Müdür notlarına baktı ve ona şansını deneyebileceğini söyledi. Tabakhaneden Mr. Ames'i arayıp konuyu görüştü.

"Bize hiç bahsetmedi bundan" dedi Mr. Ames gururla.

"Ya, söylememeliydim belki. Sürprizi mahvetmedim umarım."

Mr. ve Mrs. Ames tesadüfen bütün sorunlarını çözen bir tılsım bulmuş gibiydiler. Sadece anne babalara nasip olan bilinçdışı bir bilgeliğe yordular. "Hayatımda hiç kimsede böyle büyük bir değişiklik görmedim" dedi Mr. Ames.

"Ama Cathy hep iyi bir çocuktu" dedi karısı. "Çok da güzelleşti, fark ettin mi? Enikonu güzel bir kız oldu. Yanaklarına renk geldi."

"Bence o fizikle uzun süre öğretmenlik yapmayacak" dedi Mr. Ames.

Doğruydu, Cathy ışıl ışıldı. Hazırlıklarını sürdürürken o çocuksu tebessüm dudaklarından hiç eksik olmuyordu. Hiç acelesi yoktu. Bodrumu temizleyip cereyanı kesmek için temelin kenarlarına çepeçevre kâğıt sıkıştırdı. Mutfak kapısı gıcırdadığında menteşeleri, ardından zor dönen kilidi yağladı; hazır yağı çıkarmışken ön kapının menteşelerini de yağladı. Lambalara gaz doldurup şişelerini temizlemeyi görev edindi. Şişeleri bodrumda tuttuğu büyük gaz tenekesine daldırmak için yeni bir yöntem icat etti.

"Görmesem inanmazdım" diyordu babası.

Üstelik sırf evde böyle değildi. Tabakhanenin kokusunu göze alıp babasını ziyarete gitti. On altısını yeni doldurmuştu, babası onu bebek gibi görüyordu tabii. İşle ilgili sorularına şaşırdı kaldı.

"İsmi lazım değil bazı erkeklerden daha zeki" dedi ustabaşına. "Günün birinde işin başına geçebilir."

Cathy sadece tabaklama işlemiyle değil, işin idaresiyle de ilgilendi. Babası ona borçları, ödemeleri, faturalandırmayı ve maaş bordrolarını açıkladı. Kasanın nasıl açıldığını gösterdi; Cathy'nin ilk denemede şifreyi ezberlemiş olmasına sevindi.

"Ben şöyle düşünüyorum" dedi Mr. Ames karısına. "Hepimizin içinde biraz şeytanlık var. Pısırık bir çocuğum olsun da istemezdim. Bana sorarsan bu bir çeşit enerji. Dizginleyip denetlersen doğru yönde ilerler."

Cathy bütün giysilerini onarıp eşyalarını düzenledi.

Mayıs ayında bir gün okuldan eve geldiğinde, doğru örgü şişlerini aldı eline. Annesi dışarı çıkmak üzere giyinmişti. "Benim kilise derneğine gitmem gerekiyor" dedi. "Gelecek hafta yapılacak pasta satışıyla ilgili. Ben başkanım ya. Baban bankaya uğrayıp maaşları alır, tabakhaneye götürür müsün diye soruyor. Benim pasta satışı yüzünden gidemeyeceğimi söylemiştim ona."

"Seve seve" dedi Cathy.

"Parayı onlar hazırlayıp bir torbaya koyacaklar" dedi Mrs. Ames ve aceleyle evden çıktı.

Cathy hızlı ama telaşsız hareket etti. Giysileri kirlenmesin diye eski bir önlük geçirdi üstüne. Bodrumdan kapaklı bir reçel kavanozu bulup aldı ve alet edevatın durduğu arabalığa götürdü. Kümesin

oraya gidip küçük bir piliç yakaladı, kesme kütüğüne götürüp kafasını keserek kıvranan boğazı kavanozun üstüne tuttu, kavanozu yarıya kadar kanla doldurdu. Sonra titreyen pilici gübre yığınına götürüp iyice derine gömdü. Tekrar mutfağa gidip önlüğü çıkardı, ocağa attı, kumaşın üstüne alev sıçrayıncaya kadar kömürleri karıştırdı. Ellerini yıkadı, ayakkabılarıyla çoraplarını inceledi ve sağ ayakkabısının burnundan koyu renk bir lekeyi sildi. Aynada yüzüne baktı. Yanakları al aldı, gözleri parlıyordu, dudakları o hafif, çocuksu tebessümle kıvrılmıştı. Çıkarken reçel kavanozunu mutfak basamaklarının en altına gizledi. Annesi evden çıkalı daha on dakika olmamıştı.

Cathy hafif adımlarla, neredeyse dans ederek evin etrafını dolaşıp sokağa vardı. Ağaçlar yapraklanmaya başlamış, bahçelerde, çimenlerin üstünde birkaç erkenci karahindiba çiçeği sarı sarı açmıştı. Cathy bankanın bulunduğu kasaba merkezine neşeyle yürüdü. O kadar gencecik ve güzeldi ki, yolda görenler dönüp arkasından bakıyorlardı.

**[vi]**

Yangın sabaha karşı üç civarı çıktı. Bir fark eden oluncaya kadar yükseldi, alevlendi, kükreyerek, çatırdayarak çöktü. Gönüllüler hortum makarasını çeke çeke koşarak geldiklerinde, yangının sıçramasını önlemek için komşu evlerin çatılarını sulamaktan başka yapacak şey kalmamıştı.

Ames'lerin evi roket gibi havaya uçmuştu. Her yangının cezbettiği olağan seyirci kalabalığı ve gönüllüler, etraflarına, alevlerin aydınlattığı yüzlere bakıp Mr. ve Mrs. Ames'le kızlarını görmeye çalışıyorlardı. Aralarında olmadıklarını herkes birden fark etti. İnsanlar geniş kor yatağına bakıp orada kendilerini ve çocuklarını gördü; yürekler hoplayıp boğazlarda zonkladı. Gönüllüler sanki bu saatte ailenin maddi bir parçasını kurtarabilecekmiş gibi yangına su boca etmeye koyuldu. Ames Ailesi'nin olduğu gibi yandığı bütün kasabada korkuyla konuşuluyordu.

Güneş doğarken kasabadaki herkes, dumanlar tüten kara tümseğin etrafına balık istifi toplaşmıştı. Öndekiler yüzlerini sıcaktan korumaya çalışıyordu. Gönüllüler kömür yığınını soğutmak için su pompalamaya devam ediyordu. Öğlen olduğunda adli tıp görevlisi yere ıslak kalaslar atıp sırılsıklam kömür yığınlarını bir levyeyle eşeleyebildi. Mr. ve Mrs. Ames'den, iki ceset olduğunu saptayacak kadar kalıntı vardı. Yakın komşular Cathy'nin odasının olduğu yeri aşağı yukarı gösterdi, ama adli tıp görevlisi, birçok kişinin yardımıyla kalıntıları tırmıkla taradığı halde ne bir diş bulunabildi ne bir kemik.

Bu arada gönüllülerin başkanı mutfak kapısının kulplarıyla kilidini bulmuştu. Kararmış metale şaşkınlıkla bakıyor, ama neye şaşırdığını tam bilmiyordu. Adli tıp görevlisinin tırmığını alıp çılgınca deşmeye koyuldu. Ön kapının olduğu yere gidip orayı taradı ve sonunda o kapının kilidini buldu, yamulmuş, yarı yarıya erimişti. Bu arada onun etrafında da küçük bir kalabalık toplanmış, "Ne arıyorsun George?", "Ne buldun George?" diye soruyorlardı.

Sonunda adli tıp görevlisi yanına geldi. "Ne var aklında George?"

"Kilitlerde anahtar yok" dedi başkan tedirgin bir tavırla.

"Düşmüşlerdir belki."

"Nasıl?"

"Belki erimişlerdir."

"Kilitler erimemiş."

"Belki Bill Ames çıkarmıştır anahtarları."

"İçeriden mi?" Ganimetlerini havaya kaldırıp gösterdi. Her iki kilidin dili dışarıdaydı.

Patronun evi ve evle birlikte, anlaşılan patronun kendisi de yanmış olduğundan, tabakhanenin işçileri saygı ifadesi olarak işe gitmediler. Yanmış evin etrafında dolanıp ellerinden gelen her yardımı yapmayı teklif ediyor, kendilerini önemsiyor ve genelde ayak altında dolaşıyorlardı.

Ustabaşı Joel Robinson ancak öğleden sonra tabakhaneye gitti. Kasayı açık, evrakları yerlere dağılmış halde buldu. Kırık bir pencere hırsızın içeriye nasıl girdiğini gösteriyordu.

İşin rengi değişmişti. Demek ki kaza değildi. Heyecanla üzüntünün yerini korku aldı, korkunun kardeşi öfke onu izledi. Kalabalık çevreye yayılmaya başladı.

Fazla uzağa gitmeleri gerekmedi. Arabalıkta "boğuşma olduğuna dair işaretler" adı verilen ipuçları bulundu: kırık bir kutu, parçalanmış bir araba lambası, tozların üzerinde yol yol izler, yere saçılmış samanlar. Yerlerde epeyce kan olmasa, görenler bunun bir boğuşmanın işaretleri olduğunu anlamayabilirdi.

Polis memuru kontrolü ele aldı. Bu onun yetki alanıydı. Herkesi ite kaka arabalıktan çıkardı. "Bütün ipuçlarını yok etmek mi istiyorsunuz?" diye bağırıyordu. "Hepiniz kapının dışında bekleyin."

İçeriyi aradı, yerden bir şey aldı, sonra bir köşede bir şey daha buldu. Bulduklarını elinde tutarak kapıya geldi: üstünde kan lekeleri olan mavi bir saç kurdelesi ve kırmızı taşlı bir haç. "Bunları tanıyan var mı aranızda?" diye sordu.

Herkesin herkesi tanıdığı küçük bir kasabada bir tanıdığınızın herhangi birini öldürebileceğine inanmak neredeyse imkânsızdır. Bu yüzden, eğer işaretler belirli bir yöne yoğunlaşmıyorsa olayın faili karanlık bir yabancı, bu tür şeylerin olduğu dış dünyadan gelen bir serseridir mecburen. Bu durumda serserilerin kaldığı kamplara baskın yapılır, berduşlar toplanıp götürülür, otel kayıtları incelenir. Tanınmayan her kişiden otomatikman şüphelenilir. Hatırlayacak olursanız aylardan mayıstı, gezginler kısa süre önce yollara düşmüştü, artık giderek ısınan aylarda battaniyelerini herhangi bir dere kenarına serebilirlerdi. Çingeneler de yollardaydı; yedi kilometre uzakta koca bir kervan konaklıyordu. O zavallı çingeneler oradan öyle bir kovuldu ki!

Etrafta kilometrelerce arazide yeni kazılmış toprak arayarak, ihtimal dahilindeki göletlerin dibini tarayarak Cathy'nin bedenini bulmaya çalıştılar. "Çok güzel kızdı" diyordu herkes; Cathy'nin niye kaçırılmış olabileceğini içten içe anladıklarını kastediyorlardı. Sonunda saçı sakalına karışmış, sarsak bir yarımakıllı getirdiler sorguya. Tam asılacak adamdı; suçsuzluğunu kanıtlayacak hiçbir şey olmadığı gibi hayatının herhangi bir ânında ne yaptığını hatırlamuyordu. Zayıf zihni bu sorgucuların ondan bir şey istediğini seziyor-

du; iyi huylu bir yaratık olduğundan, istediklerini onlara vermeye çalışıyordu. Ona bir tuzak soru sunulduğunda şen şakrak tuzağa düştü, polis memuru mutlu olmuş gibi görününce de sevindi. Bu üstün varlıkları memnun etmeye çalıştı mertçe. Çok hoş bir tarafı vardı. İtirafının tek kusuru, çok fazla yönde çok fazla şey itiraf etmiş olmasıydı. Ayrıca ne yaptığının da sürekli hatırlatılması gerekiyordu. Korku içindeki katı bir jüri onu suçladığında gerçekten sevindi. Nihayet bir şeyleri becerdiğini hissediyordu.

Bazı yargıçlar vardı ki –hâlâ da var– hukuka ve adalet prensibine besledikleri aşk, bir kadına duyulan aşka benzerdi. Savunma öncesi sorgu yargıcı böyle bir adamdı; o kadar temiz ve iyi bir insandı ki, hayatı boyunca yaptıklarıyla birçok kötülüğü telafi etti. Sanık alışkın olduğu şekilde yönlendirilmeyince itirafı saçmalıktan öteye geçmedi. Yargıç onu sorguladı ve sanığın talimatlara uymaya çalıştığı halde ne yaptığını, kimi öldürdüğünü, nasıl ve niçin öldürdüğünü kesinlikle hatırlamadığını tespit etti. Bezgin bir edayla iç çekip sanığı mahkeme salonundan dışarı çıkarmaları için işaret etti ve elini sallayarak polis memurunu yanına çağırdı.

"Bak Mike" dedi, "böyle şeyler yapmaman lazım. Adamcağız azıcık daha akıllı olsaydı astıracaktın onu."

"Kendisi söyledi yaptığını." Polis memuru vicdanlı bir adam olduğu için incinmişti.

"Ona kalsa altın merdiveni tırmanıp Aziz Petrus'un boğazını bovling topuyla kestiğini de itiraf ederdi" dedi yargıç. "Daha dikkatli ol Mike. Kanunlar korumak için yapılır, yok etmek için değil."

Bu tür yerel trajedilerin hepsinde, zaman suluboyanın üstünde gezdirilen ıslak fırça işlevi görür. Keskin hatlar bulanır, acılar diner, renkler birbirine karışır ve çok sayıdaki ayrı çizgiden düz bir gri çıkar ortaya. Bir ay içinde birini asmak şart olmaktan çıkmıştı; iki ay sonra hemen herkes, aslında kimsenin aleyhinde herhangi bir kanıt olmadığını keşfetmişti. Cathy öldürülmüş olmasa, yangınla hırsızlık tesadüfi de olabilirdi. Sonra insanlar, ortada Cathy'nin cesedi olmadıkça, öldüğünü düşünseler bile hiçbir şeyin kanıtlanamayacağını akıl ettiler.

Cathy ardında tatlı bir rayiha bıraktı.

[i]

Mr. Edwards pezevenklik işini düzenli ve duygusuz biçimde yürütüyordu. Karısıyla terbiyeli iki çocuğunu Boston'ın güzel bir semtinde güzel bir evde yaşatıyordu. İkisi de oğlan olan iki çocuğunu daha bebekken Groton lisesine yazdırmıştı.

Mrs. Edwards'ın evi daima tertemiz, hizmetkârlar denetim altındaydı. Mr. Edwards'ın işi gereği evde olmadığı zamanlar çoktu elbette, ama şaşırtıcı derecede evcimen bir hayat sürüp hayal edemeyeceğiniz kadar çok sayıda geceyi evde geçirmeyi başarırdı. İşini bir mali müşavirin düzen ve titizliğiyle yürütürdü. İri yapılı, güçlü bir adamdı, kırklı yaşlarının sonlarında biraz şişmanlamıştı ama erkeklerin sırf başarılarını kanıtlamak için bile olsa şişman olmak istediği bir dönemde yaşadığı düşünülürse, şaşırtıcı derecede formdaydı.

İşini kendi icat etmişti: küçük kasaba turnelerini, kızların bir yerde kısa süre kalmasını, disiplini ve yüzdeleri. Temkinli ilerleyip pek az hata yaptı. Kızlarını asla şehirlere göndermedi. Köylerin aç polis memurlarını idare edebilirdi, ama deneyimli, obur büyük şehir polisine saygısı vardı. Onun için ideal durak, bir ipotekli otele sahip, tümden sıkıcı, nikâhlı eşlerle tek tük yoldan çıkmış kızlar dışında rekabetin olmadığı küçük kasabalardı. O sırada on ekip vardı elinde. Boğazına bir tavuk kemiği takılıp boğularak, altmış yedi yaşında öldüğünde, New England'ın otuz üç küçük kasabasında dörder kız çalıştırıyordu. Hali vakti yerinde olmanın da ötesinde, zengindi; ölüm şekli bile başarı ve refahı simgeliyordu.

Günümüzde randevuevi kurumunun bir ölçüde çökmekte olduğu söylenebilir. Uzmanlar çeşitli nedenler gösteriyor. Bazıları kızlar arasında ahlaki çöküşün randevuevlerine ölümcül bir darbe indirdiğini söylüyor. Daha idealist denebilecek başkaları ise, artan polis denetimlerinin randevuevlerini silip süpürdüğünü ileri sürüyor. Geçen yüzyılın son günleriyle bu yüzyılın başlarında randevuevleri, açıkça konuşulmasa da kabullenilmiş bir kurumdu. Randevuevlerinin varlığının namuslu kadınları koruduğu söylenirdi. Bekâr

erkekler bir yandan bu evlerde kendilerini tedirgin eden cinsel enerjiyi boşaltırken bir yandan da kadının saflığı ve güzelliği konusundaki yaygın görüşü benimseyebilirdi. Bir muammaydı, ama öyle bakılacak olursa, toplumsal düşüncemizde muammalar çoktur.

Bu evler, altın ve kadifeyle kaplı saraylardan kokusuna domuzların dayanamayacağı sefil kerhanelere, geniş bir yelpazeye yayılmıştı. Dönem dönem genç kızların sektörün patronları tarafından kaçırılıp köleleştirildiğiyle ilgili söylentiler dolaşırdı; söylentilerin birçoğu da doğruydu belki. Yine de fahişelerin büyük çoğunluğu mesleklerine tembellik ve aptallıktan düşerlerdi. Evlerde hiçbir sorumlulukları olmazdı. Yaşları geçinceye kadar yedirilip giydirilir, bakılırlar, sonra da kapı dışarı edilirlerdi. Bu son kimse için caydırıcı olmazdı. Gençler asla yaşlanmaz.

Ara sıra zeki bir kız başlardı işe, ama genellikle daha iyi bir yerlere yükselirdi. Kendi randevuevini açar, şantajda başarılı olur ya da zengin bir adamla evlenirdi. Zeki kızlara verilen özel bir ad bile vardı. Onlara kibar fahişeler denirdi.

Mr. Edwards kızlarını edinmekte de, denetlemekte de zorluk çekmezdi. Kızın biri gereğince aptal değilse atardı onu işten. Fazla güzel kızları çalıştırmak da istemezdi. Kasabalı gençlerden biri güzel bir fahişeye âşık olabilir, o zaman başı belaya girerdi. Kızlardan biri hamile kaldığında iki seçeneği vardı: Ya işi bırakırdı ya da vahşice koşullarda kürtaj olurdu. Kürtajların büyük bir bölümü ölümle sonuçlandığı halde kızlar genellikle kürtajı seçerdi.

Mr. Edwards'ın işleri her zaman tıkır tıkır yürümezdi. Onun da sorunları olurdu. Sözünü ettiğim dönemde üst üste bazı aksilikler gelmişti başına. Her biri dört kızdan oluşan iki ekip, tren kazasında ölmüştü. Bir başka ekibini de kızlar dine döndükleri için kaybetmişti; küçük bir kasabanın vaizi ansızın alev almış, vaazlarıyla kasabalıları tutuşturmaya başlamıştı. Giderek büyüyen cemaat, kiliseden tarlalara taşmıştı. Sonra sık sık görüldüğü gibi vaiz garantili gizli kozunu oynamıştı. Kıyamet günü için tarih vermiş, ilin tamamı kuzu kuzu ona gelmişti. Mr. Edwards kasabaya gitti; bavulundan kalın örme kamçısını alıp kızları kıyasıya kırbaçladı; kızlar yola geleceklerine, sözde günahları silinir umuduyla daha çok kırbaçlasın

diye ona yalvarıyorlardı. Mr. Edwards ikrah getirip vazgeçti, kızların giysilerini alıp Boston'a döndü. Kızlar günah çıkarıp iman beyanında bulunmak üzere çadır toplantısına çıplak gittiklerinde kendilerince bir şöhret edindiler. İşte bu yüzden de, Mr. Edwards şuradan buradan tek tük kızlar toplayacağına, çok sayıda kızla görüşüp işe almak durumunda kalmıştı. Sıfırdan kurulacak üç ekibi vardı.

Cathy Ames'in Mr. Edwards'ı nereden duyduğunu bilmiyorum. Bir faytoncu söylemiş olabilir. Gerçekten öğrenmek isteyen kızın kulağına gelirdi bir yerden. Cathy ofisine girdiği gün Mr. Edwards kötü bir sabah geçirmişti. Midesindeki ağrıyı karısının akşam yemeği olarak sunduğu balık çorbasına veriyordu. Bütün geceyi ayakta geçirmişti. Çorba alttan üsten fışkırmıştı; hâlâ bir zafiyet vardı üstünde, ağrıları da dinmemişti.

Bu nedenle adının Catherine Amesbury olduğunu söyleyen kızı bir anda kavrayamadı. Bu iş için fazla güzeldi. Sesi pes ve boğuktu, ufak tefek, hatta narindi ve teni çok güzeldi. Kısacası Mr. Edwards'a göre bir kız değildi hiç. Mr. Edwards zafiyetine denk gelmese anında geri çevirirdi onu. Ama çoğu başa dert açabilecek akrabalarla ilgili rutin soruları sorarken ona pek dikkatli bakmamakla birlikte, Mr. Edwards'ın bedeninde bir şey kızı hissetmeye başladı. Mr. Edwards şehvetli bir adam değildi; ayrıca profesyonel hayatıyla özel zevklerini asla birbirine karıştırmazdı. Kendi tepkisini garipsedi. Şaşkınlıkla başını kaldırıp kıza baktı; kızın gözkapakları tatlı tatlı, esrarengiz bir edayla kapandı; hafifçe kabarık kalçaları belli belirsiz dalgalanır gibi oldu. Küçük ağzında bir kedi tebessümü vardı. Mr. Edwards hızlı ve sesli nefes alarak masasının üstünden öne doğru uzandı. Bu kızı kendine istediğini anladı.

"Anlamıyorum, senin gibi bir kız neden..." diye söze başlayıp dünyanın en eski inancına gömüldü: âşık olunan kızın illa ki vefalı ve namuslu olduğu.

"Babam öldü" dedi Catherine tevazuyla. "Ölmeden önce sıfırı tüketmiş. Çiftliğe karşılık kredi aldığını bilmiyorduk. Bankanın çiftliği annemden almasına göz yumamam. Kaldıramaz, ölür." Catherine'in gözleri yaşlardan buğulandı. "Faizini ödeyebilecek kadar para kazanabileceğimi düşünmüştüm."

Mr. Edwards tek şansını o anda elde etmişti. Gerçekten de beyninde küçük bir uyarı sinyali çalmıştı, ama yeterince yüksek değildi. Ona gelen kızların yaklaşık yüzde sekseni, bir ipoteği ödemek için paraya ihtiyacı olduğunu söylerdi. Ayrıca Mr. Edwards kızlarının herhangi bir zamanda söylediği herhangi bir şeye inanmamayı katı bir kural haline getirmişti – kahvaltıda ne yedikleri hariç, kaldı ki o konuda bile yalan söyledikleri olurdu. Buyrun bakalım, koskoca, şişman, yaşını başını almış bir pezevenk karnını masasına dayamış, yanaklarına kan yürümüştü, bacaklarında heyecanlı ürpertiler dolaşıyordu.

Mr. Edwards, "Dur bakalım yavrucuğum, şunu bir konuşalım" derken buldu kendini. "Belki şu faizi ödemenin bir yolunu buluruz." Üstelik bunu sadece fahişe olarak iş istemiş olan bir kıza söylüyordu – bir dakika, kız iş istemiş miydi?

**[ii]**

Mrs. Edwards derin olmasa da ısrarlı bir inanca sahipti. Zamanının büyük bölümünü mezhebinin işleyişine harcar, temeline ya da sonuçlarına kafa yormaya vakti kalmazdı. Ona sorulursa Mr. Edwards ithalat işi yapıyordu; aslında ne iş yaptığını bilse de –ki muhtemelen biliyordu– inanmazdı. Bu da bir başka muammaydı. Kocası ona karşı hep soğuk ve düşünceli bir adam olmuştu; tensel talepleri sınırlı ve görev duygusuyla doluydu. Hiçbir zaman sıcak davranmamakla birlikte, zalimlik de etmemişti. Mrs. Edwards'ın dramları ve duyguları oğlanlarla, kilise heyetiyle ve gıdayla ilgiliydi. Hayatından memnundu, şükrediyordu. Mizacı bozulan kocası huzursuz, huysuz bir adama dönüşmeye başladığında, oturduğu yerde gözlerini boşluğa dikmiş bakarken bir sinir ve öfke patlamasıyla bir hışım evden çıktığında, önce midesine verdi, sonra işlerinin ters gitmesine. Bir gün onu tesadüfen banyoda klozetin üstüne oturmuş, sessizce kendi kendine ağlarken bulunca, kocasının hasta olduğunu anladı. Mr. Edwards yaşlara boğulmuş kızarık gözlerini ondan saklamaya çalıştı hemen. Bitki çaylarının da, ilaçların da faydası olmayınca karısı çaresiz kaldı.

Mr. Edwards onca yıl boyunca kendi hikâyesini başkasından duysa gülerdi. Çünkü pezevenklerin en soğukkanlısı olan Mr. Edwards, Catherine Amesbury'ye umutsuzca, sefilce âşık olmuştu. Ona sevimli, küçük bir tuğla ev kiralamış, sonra da hediye etmişti. Akla gelebilecek her türlü lüksü sağlıyor, evi eşyalarla dolduruyor, aşırı ısıtıyordu. Halılar aşırı kalındı, duvarlar ağır çerçeveli resimlerden geçilmiyordu.

Mr. Edwards hayatında böyle sefalet yaşamamıştı. İşi gereği kadınlara ilişkin o kadar çok şey öğrenmişti ki, hiçbir kadına, bir an bile güvenmezdi. Catherine'i yürekten sevdiği, sevgi de güven gerektirdiği için, duyguları onu paramparça ediyordu. Hem ona güvenmek zorundaydı hem de güvenmiyordu. Sadakatini armağanlarla, parayla satın almaya çalışıyordu. Ondan uzakta olduğunda, başka erkeklerin gizlice evine girdiği kuruntusuyla kendi kendine işkence ediyordu. Mr. Edwards, Catherine'i yalnız bırakmamak için ekiplerini denetlemek üzere Boston'dan ayrılmak istemiyordu. İşini bir ölçüde ihmal etmeye başladı. Bu tür bir aşkı ilk defa yaşıyordu; ölecekti neredeyse.

Mr. Edwards'ın bilmediği, Catherine izin vermediği için de bilemeyeceği bir şey vardı: Catherine ona sadıktı, daha doğrusu eve başka erkek almıyor, kendi de başka erkekleri ziyaret etmiyordu. Catherine için Mr. Edwards, duygudan bağımsız, işiyle ilgili bir mevzuydu – Mr. Edwards'ın gözünde ekipleri neyse oydu. Ve tıpkı onun gibi Catherine'in de kendi teknikleri vardı. Mr. Edwards'ı bir kez elde ettikten sonra, yani çok kısa süre sonra, hep hafif bir memnuniyetsizlik sergilemeyi başarıyordu. Her an kaçıp gidebilirmiş gibi bir huzursuzluk izlenimi uyandırıyordu. Mr. Edwards'ın onu ziyarete geleceğini bildiğinde mutlaka dışarı çıkıyor ve inanılmaz bir şey yaşamışçasına ışıl ışıl dönüyordu eve. Sokakta ondan uzak duramayan erkeklerin şehvetli bakışlarıyla dokunuşlarından kaçınmanın zorluklarından şikâyet ediyordu. Eve sık sık korku içinde, koşarak geliyordu; onu takip eden bir erkekten ucu ucuna kurtulmuş oluyordu. Akşamüzeri eve dönüp Mr. Edwards'ı evde onu bekler bulduğunda, "Şey, alışveriş yapıyordum" diye açıklamada bulunuyordu. "Alışveriş yapmam gerekiyor, biliyorsun." Açıklaması yalan gibi geliyordu kulağa.

Cinsel ilişkilerinde sonuçtan tam memnun olmadığına, istediği gibi bir erkek olsa, onda inanılmaz tepkiler uyandırabileceğine inandırıyordu Mr. Edwards'ı. Yöntemi onu sürekli şaşırtmaktı. Mr. Edwards'ın sinirlerinin yıprandığını, ellerinin titremeye başladığını, kilo verdiğini ve camlaşmış gözlerindeki vahşi bakışı gördükçe memnun oluyordu. Çılgın ve cezalandırıcı öfkenin yaklaştığını incelikle sezdiğinde kucağına oturup onu teskin ediyor, bir süreliğine masum olduğu düşüncesini yerleştiriyordu kafasına. Onu ikna edebiliyordu.

Catherine para istiyordu; parayı mümkün olduğunca hızlı ve kolay elde etmek üzere harekete geçti. Mr. Edwards'ı başarıyla pelteye dönüştürdükten sonra –zamanlaması kusursuzdu– ondan para çalmaya başladı. Ceplerini karıştırıp bulduğu bütün yüksek rakamlı banknotları alıyordu. Mr. Edwards çeker gider korkusuyla onu suçlamaya cesaret edemiyordu. Ona armağan ettiği mücevherler yok olduğunda Catherine kaybettiğini söylese de o satıldığını biliyordu. Catherine ev masraflarını şişiriyor, giysilerin fiyatını katlıyordu. Mr. Edwards duruma bir son veremiyordu. Catherine evi satınadı ama alabileceği son senti de alabilmek için ipotekledi.

Bir akşam Mr. Edwards'ın anahtarı ön kapının kilidine uymadı. Catherine yumruklanan kapıyı uzun bir süre sonra açtı. Evet, kilidi değiştirmişti, çünkü anahtarını kaybetmişti. Tek başına yaşadığı için korkuyordu. Herhangi biri girebilirdi içeri. Ona yeni anahtar yaptıracaktı – ama hiç yaptırmadı. O günden sonra Mr. Edwards her gelişinde zili çalmak zorunda kaldı; kapı bazen uzun süre sonra açılıyordu, bazen de hiç açılmıyordu. Catherine'in evde olup olmadığını öğrenmesinin yolu yoktu. Peşine adam taktı – ne kadar sık takip edildiğini Catherine bilmiyordu.

Mr. Edwards temelde basit bir adamdı, ama basit bir adamın bile karanlık ve çarpık karmaşıklıkları vardır. Catherine akıllıydı ama akıllı bir kadın bile bir erkeğin içindeki garip dehlizlerin bazılarını gözden kaçırabilir.

Catherine tek bir büyük hata yaptı; üstelik bundan kaçınmaya çalışmıştı. Mr. Edwards güzelim küçük yuvaya bir şampanya stoku yapmıştı gereğince. Catherine başından beri şampanyaya dokunmayı reddetmişti.

"Bana dokunuyor" diye açıklamıştı. "Denedim, içemiyorum."

"Olur mu canım" dedi Mr. Edwards. "Bir kadehçik içiver. Bir kadehin zararı olmaz."

"Hayır, teşekkür ederim. Hayır. İçemem."

Mr. Edwards onun bu isteksizliğini hanım hanımcık bir hassasiyet olarak gördü. Sonra da ısrar etmedi, ta ki bir akşam onun hakkında hiçbir şey bilmediğini düşününceye kadar. Şarap dilini çözebilirdi. Düşündükçe fikir ona daha iyi göründü.

"Benimle bir kadeh içmemekle kabalık ediyorsun."

"Söyledim ya, bana iyi gelmiyor."

"Hadi canım."

"Dedim ya, istemiyorum."

"Saçmalama" dedi Mr. Edwards. "Beni kızdırmak mı istiyorsun?"

"Hayır."

"Öyleyse iç bir kadeh."

"İstemiyorum."

"İç şunu." Mr. Edwards bir kadeh uzattı, Catherine geri çekildi.

"Bilmiyorsun. İyi gelmiyor bana."

"İç şunu."

Catherine kadehi alıp bir dikişte içti, olduğu yerde titreyerek duruyor, sanki bir şeyi dinliyordu. Yanaklarına kan yürüdü. Kendine bir kadeh daha doldurdu, sonra bir tane daha. Bakışları sabitleşti, soğudu. Mr. Edwards ondan korktu. İkisinin de denetleyemediği bir şeyler oluyordu Catherine'e.

"Ben istemedim içmeyi. Bunu unutma" dedi Catherine sakin bir tavırla.

"Daha fazla içme istersen."

Catherine gülerek kendine bir kadeh daha doldurdu. "Artık fark etmez" dedi. "Daha fazla içmek pek bir şey değiştirmez."

"Bir iki kadeh içince iyi oluyor" dedi Mr. Edwards tedirgin bir tavırla.

Catherine alçak sesle konuştu. "Seni hımbıl gebeş" dedi. "Benim hakkımda ne biliyorsun ha? Kafandan geçen her kokuşmuş düşünceyi okuyamıyor muyum sanıyorsun? Anlatayım ister misin? Benim gibi bir iyi aile kızının bu numaraları nerede öğrendiğini merak edi-

yorsun. Söyleyeyim. Kerhanede öğrendim –duydun mu?– kerhanede. Senin adını duymadığın yerlerde çalıştım, dört yıl. Denizciler Port Said'de gördükleri numaraları gösterirdi bana. Senin o boktan vücudundaki her siniri biliyorum, kullanmasını da."

"Catherine, sen ne dediğini bilmiyorsun" diye karşı çıktı Mr. Edwards.

"Adım gibi biliyordum. Konuşurum diye düşündün. Konuşuyorum işte."

Catherine yavaş yavaş ona doğru yürüdü; Mr. Edwards geri çekilme dürtüsünü bastırdı. Ondan korkuyor ama kıpırtısız oturuyordu. Tam önüne geldiğinde Catherine kadehindeki şampanyayı içip bitirdi, kenarını usulca masanın kenarına çarptı ve tırtıklı kısmı Mr. Edwards'ın yanağına sapladı.

Bunun üzerine Mr. Edwards evden koşarak kaçtı; uzaklaşırken Catherine'in kahkahalarını duyuyordu.

**[iii]**

Mr. Edwards gibi bir erkek için aşk sakatlayıcı bir duygudur. Aşk sağduyusunu mahvetti, bilgisini sildi, onu zayıf düşürdü. Kendi kendine Catherine'in isterik olduğunu söylüyor ve buna inanmaya çalışıyordu; Catherine de bunu kolaylaştırıyordu. Catherine kendi çıkışından çok korkmuştu; bir süre boyunca Mr. Edwards'ın gözünde eski tatlılığına kavuşmak için elinden geleni yaptı.

Böylesine umarsızca âşık olan bir adam kendini inanılmayacak işkencelere tabi tutabilir. Mr. Edwards, Catherine'in iyi olduğuna inanmayı yürekten istiyor ama onun çıkışı kadar kendi içindeki şeytan da inanmamaya zorluyordu onu. Neredeyse içgüdüyle gerçeği öğrenmeye koyuldu; aynı zamanda da öğrendiklerine inanmıyordu. Örneğin Catherine'in parasını bankaya yatırmadığını biliyordu. Adamlarından biri karmaşık bir ayna sistemiyle parayı küçük tuğla evin bodrumunda nereye sakladığını buldu.

Günün birinde tuttuğu dedektiflik bürosundan bir gazete kupürü geldi. Küçük bir kasabanın haftalık gazetesinden kesilmiş eski ku-

pürde bir yangın haberi vardı. Mr. Edwards haberi inceledi. Göğsü ve karnı erimiş madene dönüştü; kafasında, gözlerinin arkasında parlak bir kırmızılık vardı. Aşkına gerçek bir korku karışmıştı; bu ikisi karıştığında ortaya çıkan çökelti ise gaddarlıktır. Mr. Edwards başı dönerek, sendeleyerek ofisindeki kanepeye gidip yüzüstü uzandı; alnını serin siyah deriye dayadı. Bir süre boyunca adeta havada asılı kaldı, nefes bile almıyordu neredeyse. Zihni yavaş yavaş netleşti. Ağzında tuz tadı vardı, omuzlarında da müthiş bir öfke ağrısı. Ama sakindi; zihni tıpkı karanlık bir odadaki ışıldağın parlak huzmesi gibi niyetini zamanda gezdiriyordu. Yavaş hareket ediyor, ekiplerini denetlemek üzere yola çıkmadan önce hep yaptığı gibi bavulunu yerleştiriyordu: temiz gömlek ve çamaşır, bir gecelikle bir çift terlik, bir de bavulun içinde kıvrılan kalın örme kamçı.

Tuğla evin önündeki küçük bahçeyi ağır adımlarla geçip zili çaldı.

Catherine kapıyı hemen açtı. Üstünde paltosu vardı, şapkası başındaydı.

"Aa!" dedi. "Ne aksilik! Benim çıkmam gerekiyor."

Mr. Edwards bavulunu yere bıraktı. "Hayır" dedi.

Catherine onu inceledi. Bir şeyler değişmişti. Mr. Edwards paldır küldür yanından geçip bodruma indi.

"Nereye gidiyorsun?" Catherine'in sesi kulak tırmalayıcıydı.

Mr. Edwards cevap vermedi. Bir iki dakika sonra, elinde meşe ağacından küçük bir kutuyla geri geldi. Bavulu açıp kutuyu içine koydu.

"Benim o" dedi Catherine alçak sesle.

"Biliyorum."

"Ne yapıyorsun?"

"Birlikte biraz gezelim diyorum."

"Nereye gideceğiz? Ben gelemem."

"Connecticut'ta küçük bir kasabaya. Orada bir işim var. Çalışmak istediğini söylemiştin bana. Çalışacaksın."

"Şimdi çalışmak istemiyorum. Zorla çalıştıramazsın. Polis çağırırım!"

Mr. Edwards'ın gülümsemesi o kadar korkunçtu ki, Catherine geri çekildi. Mr. Edwards'ın şakaklarında kan zonkluyordu. "Belki

de kendi kasabana gitmeyi tercih edersin" dedi. "Yıllar önce büyük bir yangın çıkmıştı orada. Hatırlıyor musun o yangını?"

Catherine'in onu tarayan gözleri zayıf bir nokta arıyordu ama Mr. Edwards'ın bakışları donuk ve sertti. "Ne istiyorsun benden?" diye sordu Catherine usulca.

"Benimle gezmeye gel yeter. Çalışmak istediğini sen söyledin."

Catherine'in aklına tek bir çare geliyordu. Onunla birlikte gidip fırsat kollayacaktı. Adam her an tetikte olamazdı. Şu anda ona karşı gelmek tehlikeli olurdu – iyisi mi suyuna gidip beklemeliydi. Daima işe yarardı. Bugüne kadar yaramıştı. Ama sözleri Catherine'i gerçekten korkutmuştu.

Alacakaranlıkta, küçük kasabada trenden indiler; kasabanın tek sokağından aşağı karanlıkta yürüyüp kırlara çıktılar. Catherine temkinli ve tetikteydi. Mr. Edwards'ın planını öğrenmesi imkânsızdı. Çantasında ince ağızlı bir bıçak taşıyordu.

Mr. Edwards ne yapmaya niyeti olduğunu biliyordu zannınca. Niyeti Catherine'i kırbaçlayıp handaki odalardan birine yerleştirmek, kırbaçlayıp bir başka kasabaya götürmek ve hiçbir işe yaramaz hale gelinceye kadar böyle devam etmekti. Kasabanın polis memuru Catherine'in kaçmasına mani olurdu. Bıçağı dert etmiyordu. Haberi vardı.

Taş bir duvarla bir sıra sedir ağacının arasında kuytu bir yere geldiklerinde Mr. Edwards'ın ilk yaptığı şey, çantayı Catherine'in elinden çekip duvarın üstünden fırlatmak oldu. Bıçağı halletmişti. Ama kendinden emin değildi, çünkü hayatı boyunca bir kadına âşık olmamıştı hiç. Onu sadece cezalandırmaya niyetli olduğunu sanıyordu. İki kere şaklattıktan sonra örme kamçı yetmedi. Kamçıyı yere atıp yumruklarını kullanmaya başladı. Nefesi iniltili çığlıklar halinde çıkıyordu.

Catherine paniğe kapılmamak için elinden geleni yapıyordu. Peş peşe inen yumrukları savuşturmaya, en azından etkisiz hale getirmeye çalışıyordu ama sonunda korkuya yenildi ve kaçmaya çalıştı. Mr. Edwards üzerine atlayıp yere devirdi onu; bu arada yumruklar da yetersiz kalmıştı. Telaşlı eli yerde bir taş buldu; soğuk, kontrollü hali kükreyen kızıl bir dalga misali patladı.

Daha sonra Catherine'in dağılmış yüzüne baktı. Kalp atışlarını duymaya çalıştı ama kendi güm güm atan kalbinin sesini bastıran bir ses duyamadı. Zihninden iki net ve ayrı düşünce geçiyordu. Biri, "Gömmek lazım onu, bir çukur kazıp içine atmak gerek" diyordu. Ötekiyse çocuk gibi ağlaşıyordu: "Dayanamam. Dokunamam ona." Sonra öfkeyi izleyen bulantıya yenildi. Bavulunu, kamçıyı, içi para dolu, meşe ağacından kutuyu bırakıp koşarak ayrıldı oradan. Alacakaranlıkta düşe kalka ilerliyordu; tek düşündüğü, bulantısını bir müddet nerede gizleyebileceğiydi.

Kendisine hiç soru sorulmadı. Bulantısı geçinceye kadar karısı ona şefkatle baktı; sonra işinin başına döndü ve bir daha da aşk çılgınlığını yanına yaklaştırmadı. Yaşadıklarından ders almayan adam aptaldır, diye düşünüyordu. Sonrasında kendine korkuyla karışık bir saygı duydu hep. Öldürme güdüsüne sahip olduğunu hiç düşünmemişti.

Catherine'i öldürmemiş olması tesadüftü. Her darbeyi onu ezmek amacıyla indirmişti. Catherine uzun müddet baygın, uzun müddet de yarı baygın kaldı. Kolunun kırıldığını ve yaşamak istiyorsa yardım bulması gerektiğini anladı. Yaşama arzusu onu karanlık yolda sürüklenerek yardım aramaya zorladı. Bir bahçe kapısından içeri girdi; evin basamaklarına tam varmıştı ki, bayıldı. Kümeste horozlar ötüyor, doğuda gri bir şafak şeridi uzanıyordu.

## 10

**[i]**

İki erkek beraber yaşadığında, genellikle birbirlerine bir öfke beslemeye başlar ve bundan ötürü de kırık dökük bir düzen tuttururlar. Baş başa iki erkek sürekli kavganın eşiğindedir ve ikisi de bunu bilir. Adam Trask eve döneli fazla zaman geçmemişti ki, gerginlikler birikmeye başladı. İki kardeş birbirleriyle fazla zaman geçiriyor, başka hiç kimseyle de yeterince görüşmüyorlardı.

Birkaç ay boyunca Cyrus'ın parasını toparlayıp faize yatırmakla meşgul oldular. Mezarını ziyaret etmek üzere birlikte Washington'a gittiler – güzel bir taş, üstünde demirden bir yıldız ve mühür, tepesinde de Anma Günü'nde küçük bir bayrağın sopasının takılabileceği bir delik. İki kardeş uzun süre mezarın başında durdular; sonra oradan ayrıldılar ve Cyrus'tan bahsetmediler.

Cyrus sahtekârlık yapmışsa da iyi becermişti. Parayla ilgili soru soran olmadı. Ama mevzu Charles'ın aklındaydı.

Çiftliğe döndüklerinde Adam, "Üstüne başına bir şeyler alsana" dedi kardeşine. "Zengin adamsın. Tek sent harcamaya korkarmış gibi davranıyorsun."

"Korkuyorum zaten."

"Neden?"

"Parayı geri vermek zorunda kalabilirim."

"Hâlâ onu mu kuruyorsun? Bir terslik olsaydı şimdiye kadar haberimiz olmaz mıydı sence?"

"Bilmiyorum" dedi Charles. "Konuşmak istemiyorum bu konuyu."

Ama o gece tekrar konuyu açtı. "Kafama takılan bir şey var" dedi.

"Parayla ilgili mi?"

"Evet, parayla ilgili. İnsan o kadar çok para kazandığında illa ki bir keşmekeş olur."

"Nasıl yani?"

"Yani evraktı, hesap defteriydi, faturaydı, senetti, hesaptı – halbuki biz babamın eşyalarını gözden geçirdik, öyle bir şey yoktu."

"Belki yakmıştır."

"Olabilir" dedi Charles.

İki kardeş, Charles'ın belirlediği ve asla değiştirmediği bir rutine göre yaşıyordu. Charles her günkü gibi saat dört otuzda, sanki saatin pirinç sarkacı dürtmüş gibi şaşmadan uyandı. Hatta dört otuzdan bir salise önce uyandı. Saat "ding" demeden önce gözlerini açmış, bir kere kırpmıştı. Bir iki dakika boyunca karanlığa bakarak, karnını kaşıyarak öylece yattı. Sonra başucundaki masaya uzandı, eli orada duran kibrit blokunun tam üzerine denk geldi. Parmakları kibritlerden birini çekip kopardı ve blokun kenarına sürttü. Tahta tutuşmadan önce küçük mavi kükürt boncuğu yandı. Charles yatağının yanıba-

şında duran mumu yaktı. Battaniyesini üstünden atıp kalktı. Dizleri bolarmış, paçaları gevşek, uzun, gri iç çamaşırı vardı üstünde. Esneyerek kapıya gitti, kapıyı açtı ve seslendi: "Adam, saat dört buçuk. Kalkma vakti. Uyan."

Adam'ın sesi boğuk geliyordu. "Hiç unutmaz mısın sen?"

"Kalkma vakti geldi." Charles pantolonunu bacaklarına geçirip kalçalarından yukarı çekti. "Senin kalkman gerekmiyor" dedi. "Zenginsin. Bütün gün yatabilirsin."

"Sen de öyle. Yine de gün doğmadan kalkıyoruz."

"Senin kalkman gerekmiyor" diye tekrarladı Charles. "Ama çiftçilik yapacaksan o başka."

Adam, "Yani daha çok çalışalım diye daha çok arazi satın alacağız" dedi kederli bir sesle.

"Yeter yahu" dedi Charles. "İstiyorsan yat tekrar."

Adam, "Bahse girerim, yataktan çıkmasan uyuyamazdın" dedi. "Ne düşünüyorum, biliyor musun? Bence sen istediğin için kalkıyorsun, sonra da kendine pay çıkarıyorsun – yani altı parmaklı olduğun için kendine pay çıkarmak gibi bir şey."

Charles mutfağa gidip lambayı yaktı. "Yatakta yatıp çiftçilik yapılmaz" dedi ve ocağın ızgarasına vurarak küllerin bir kısmını boşalttı, sonra kâğıt yırtıp açıktaki kömürlerin üstüne attı ve alev alıncaya kadar üfledi.

Adam kapıdan onu seyrediyordu. "Kibrit kullansan olmaz tabii" dedi.

Charles öfkeyle ona döndü. "Sen kendi işine baksana. Bana bulaşma."

"Tamam" dedi Adam. "Öyle yapacağım. Benim burada işim yok belki de."

"Orası sana kalmış. Gitmek istediğin zaman çekinme, git."

Saçma sapan bir kavgaydı ama Adam kendini tutamıyordu. Sesi iradesi dışında devam ediyor, öfkeli, sinir bozucu laflar üretiyordu. "Hah şunu bileydin, istediğim zaman gideceğim tabii" dedi. "Burası senin kadar benim de malım."

"Öyleyse niye işin bir ucundan tutmuyorsun?"

"Hey Allahım!" dedi Adam. "Niye çekişiyoruz ki? Dırdır etmeyelim."

"Ben kavga istemiyorum" dedi Charles. İki kâseye ılık mısır unu lapası doldurup masanın üstüne kaydırdı.

İki kardeş sofraya oturdu. Charles bir dilim ekmeğe tereyağı sürdü, bıçakla reçel alıp onu da yağın üstüne sürdü. İkinci dilimi için bıçağı yağa batırdı, topağın üstüne reçel bulaştırdı.

"Allah kahretsin! Bıçağını silsene. Şu tereyağının haline bak!"

Charles bıçağıyla ekmeğini masanın üstüne bırakıp ellerini avuçları yere bakacak şekilde iki yanına koydu. "Gitsen iyi olacak" dedi.

Adam ayağa kalktı. "Domuz ahırında yaşamayı tercih ederim" dedi ve evden çıktı.

**[ii]**

Charles onu bir daha gördüğünde aradan sekiz ay geçmişti. Dışarıdaki işini bitirip eve döndüğünde, Adam mutfak kovasından saçlarına ve yüzüne su çarpıyordu.

"Merhaba" dedi Charles. "Nasılsın?"

"İyiyim" dedi Adam.

"Nerelerdeydin?"

"Boston'da."

"Başka bir yere gitmedin mi?"

"Hayır. Şehre baktım sadece."

İki kardeş eski hayatlarına geri döndüler, ama ikisi de öfkeye karşı ihtiyatlıydı. Bir bakıma biri diğerini koruyor, böylece kendini kurtarıyordu. Her zaman erken kalkan Charles, Adam'ı uyandırmadan önce kahvaltıyı hazırlıyordu. Adam da evi temizliyor ve çiftlik işleriyle ilgili hesap defterleri tutuyordu. İki yıl böyle temkinli yaşadıktan sonra kızgınlıkları tekrar denetlenemeyecek hale geldi.

Bir kış akşamı Adam başını hesap defterinden kaldırdı. "Kaliforniya güzel" dedi. "Kışın çok güzel. Orada ne istersen yetiştirebilirsin."

"Yetiştirirsin tabii. Ama yetiştirdikten sonra ne yapacaksın?"

"Buğday olmaz mı? Kaliforniya'da çok buğday yetişiyor."

"Pas olur."

"Nereden biliyorsun? Bak Charles, Kaliforniya'da her şey o kadar çabuk büyüyor ki, tohumu ektikten sonra hemen geri çekilmen gerekir, yoksa altında kalırsın diyorlar."

Charles, "Kalk git o zaman Kaliforniya'ya" dedi. "İstediğin zaman ben senin payını satın alırım."

Adam bunun üzerine sustu, ama sabah küçük aynada kendini görmeye çalışarak saçlarını tararken tekrar konuyu açtı.

"Kaliforniya'da kış yok" dedi. "Yıl boyu ilkbahar havası var."

"Ben kışı severim" dedi Charles.

Adam ocağa yaklaştı. "Kızma" dedi.

"Sen de üstüme varma öyleyse. Kaç yumurta?"

"Dört" dedi Adam.

Charles ısınmakta olan fırının üstüne yedi yumurta koyup küçük çıraları özenle yerleştirerek harlı bir ateş yaktı. Tavayı ateşin yakınına koydu. Beykını kızartırken somurtkanlığı da geçti.

"Adam" dedi, "farkında mısın bilmiyorum ama iki lafından biri Kaliforniya. Gerçekten gitmek mi istiyorsun?"

Adam hafifçe güldü. "Ben de onu anlamaya çalışıyorum" dedi. "Bilmiyorum. Sabah uyanırken de öyle. Kalkmak istemiyorum, ama yatakta kalmak da istemiyorum."

"Amma da mesele yapıyorsun" dedi Charles.

Adam devam etti: "Askerde o Allah'ın belası borazan her sabah çalardı. Şuradan çıkacak olursam her gün öğlene kadar uyuyacağım diye yemin ederdim. Ama burada kalk borusundan yarım saat önce kalkıyorum. Söyler misin Charles, biz ne diye çalışıyoruz?"

"Yattığın yerden çiftçilik yapamazsın" dedi Charles. Cızırdayan beykını çatalla ileri geri oynattı.

"Bak bir düşün" dedi Adam ciddiyetle. "İkimizin de çoluğu çocuğu yok, karısı zaten yok. Bu gidişle olacak gibi de görünmüyor. Kız bakacak vaktimiz yok. Bir de tutmuş fiyatı uygunsa Clark çiftliğini bizimkine eklemeyi düşünüyoruz. Ne diye?"

"Dört dörtlük bir yer orası. Bizimkiyle birleştiğinde bu parselin en iyi çiftliği olur. Baksana buraya! Sen evlenmeyi mi düşünüyorsun?"

"Hayır. Ben de onu diyorum ya. Birkaç yıl sonra bu parselin en iyi çiftliği bizimki olacak. İt gibi çalışan iki aksi kukumav kuşu. Sonra birimiz ölecek, güzelim çiftlik tek bir aksi kukumav kuşuna kalacak, sonra o da ölecek..."

"Sen ne diyorsun yahu?" diye sordu Charles. "Bir nefes aldırmadın. Fıtık ettin adamı. Çıkar baklayı ağzından – ne var aklında?"

"Ben hiç eğlenemiyorum" dedi Adam. "En azından yeterince eğlenmiyorum. Pek az bir karşılık uğruna pek çok çalışıyorum, üstelik hiç çalışmam gerekmiyor."

"Madem öyle çek git!" diye bağırdı Charles. "Bas git o zaman. Seni tutan mı var? Derdin buysa Güney Denizi'ne gidip hamakta yat."

"Kızmasana" dedi Adam alçak sesle. "Sabah kalkmak gibi. Kalkmak da istemiyorum, yatmak da. Kalmak da istemiyorum, gitmek de."

"Fıtık ettin beni" dedi Charles.

"Bir düşünsene Charles. Sen burayı seviyor musun?"

"Evet."

"Hayatın boyunca burada mı yaşamak istiyorsun?"

"Evet."

"Vay be, keşke benim işim de o kadar kolay olsaydı. Benim derdim ne sence?"

"Bence kızışmışsın. Bu gece hana gel, iyileşirsin."

"Olabilir" dedi Adam. "Ama fahişelerden pek hazzetmiyorum."

"Hiçbirinin birbirinden farkı yok" dedi Charles. "Gözünü kapatırsın, anlamazsın."

"Bizim birlikteki çocukların bazılarının Kızılderili kapatmaları vardı. Benim de bir süre oldu."

Charles ilgiyle Adam'a döndü. "Babam senin Kızılderililerle yatıp kalktığını bilse mezarında ters dönerdi. Nasıldı peki?"

"Gayet iyiydi. Çamaşırımı yıkayıp sökülerimi dikerdi, iyi kötü yemek de pişirirdi."

"Ötekini diyorum – o nasıldı?"

"İyiydi. İyiydi evet. Tatlıydı, yumuşacık ve tatlı. Şefkatliydi, yumuşacıktı."

"Şansın varmış ki sen uyurken bıçağı saplamamış."

"Yapmazdı öyle bir şey. Çok tatlıydı."

"Gözlerin bir tuhaf bakıyor. Sen o Kızılderiliye abayı yakmıştın galiba."

"Galiba" dedi Adam.

"Ne oldu peki?"

"Çiçek hastalığı."

"Başkasını bulmadın mı?"

Adam'ın gözleri kederliydi. "Kütük gibi üst üste istifledik onları, iki yüz kişiden fazlaydılar; kollar, bacaklar karmakarışık. Tepesine çalı çırpı yığdık, üstüne de gazyağı döktük."

"Çiçeğe dayanamıyorlarmış diye duymuştum."

"Öldürüyor onları" dedi Adam. "Beykın yanıyor."

Charles hemen ocağa döndü. "Yanmamış, gevrek olmuş" dedi. "Ben gevrek severim." Beykını bir tabağa alıp yumurtaları kızgın yağa kırdı; yumurtalar hoplayıp zıpladı, kenarları kahverengi dantele dönüştü, gıdaklar gibi ses çıkarıyorlardı.

"Bir ilkokul öğretmeni vardı" dedi Charles. "Dünya güzeli bir kız. Ayakları minnacıktı. Bütün kıyafetleri New York'tan alınma. Sapsarı saçlar; o kadar küçük ayak görmemişsindir hayatında. Kilise korosunda şarkı da söylüyordu. Herkes kiliseye gitmeye başladı. Bir itiş kakış, bir izdiham. Bu dediğim çok önceydi."

"Mektupta evlenmeyi düşündüğünü yazmıştın, o zamanlar ını?"

Charles sırıttı. "Herhalde. Koca ilde evlenme sevdasına kapılmayan delikanlı kalmamıştır."

"Ne oldu peki?"

"Her zaman olan şey. Kızın burada olması kadınları huzursuz etti. Kafa kafaya verdiler. Ne oldu demeye kalmadan gönderiverdiler. Duyduğuma göre iç çamaşırları ipekliymiş. Aklı beş karış havadaydı. Okulun yönetim kurulu dönemin ortasında yol verdi. Ayakları şu kadarcıktı. Bileklerini de gösterirdi, kazara gibisinden. O bilekler hep açıktaydı."

"Tanışabildin mi onunla?" diye sordu Adam.

"Hayır. Kiliseye gittim sadece. Zor girebildim içeri. O kadar güzel bir kız küçük bir kasabada duramaz. Herkesi huzursuz eder. Başa bela olur."

Adam, "Samuels'ların kızını hatırlıyor musun?" diye sordu. "Çok güzel kızdı. O ne oldu?"

"Aynı şey. Başa bela oldu. Gitti buradan. Duyduğuma göre Philadelphia'da yaşıyormuş. Terzilik yapıyormuş. Bir tek elbiseyi on dolara dikiyormuş diyorlar."

"Belki biz de gitmeliyiz buradan" dedi Adam.

"Hâlâ Kaliforniya mı var aklında?"

"Herhalde."

Charles'ın nevri döndü. "Defol git!" diye bağırdı. "Burada istemiyorum artık seni. Satın alırım, satarım neyse ne. Defol, orospu çocuğu..." Sustu. "O son lafı demek istemedim herhalde. Allah kahretsin, sinirimi bozuyorsun."

"Giderim" dedi Adam.

**[iii]**

Üç ay sonra Charles'a Rio körfezini gösteren renkli bir kartpostal geldi; Adam arkasına akıtan bir kalemle şöyle yazmıştı: "Orada kışken burası yaz. Gelsene."

Altı ay sonra bir kart daha geldi, Buenos Aires'ten. "Sevgili Charles – yahu burası çok büyük şehir. Hem Fransızca konuşuyorlar, hem İspanyolca. Sana bir kitap gönderiyorum."

Ama kitap filan gelmedi. Charles kış boyunca, hatta bahar epey ilerleyene kadar kitabı bekledi. Sonra kitap yerine Adam geldi. Esmerdi, kıyafetinde bir yabancılık vardı.

"Nasılsın?" diye sordu Charles.

"İyiyim. Kitabı aldın mı?"

"Hayır."

"Ne oldu acaba? Resimliydi."

"Kalacak mısın?"

"Herhalde. Sana orayı anlatayım."

"Dinlemek istemiyorum" dedi Charles.

"Amma hainsin" dedi Adam.

"Her şey tekrarlanacak, biliyorum. Bir yıl falan kalacaksın burada, sonra huzursuzlanacaksın, beni de huzursuz edeceksin. Birbirimize kızacağız, sonra kibarlaşacağız – o daha da beter aslında. Sonra patlayacağız, sen tekrar gideceksin, sonra döneceksin, hep başa saracağız."

"Kalmamı istemiyor musun?" diye sordu Adam.

"İstemem mi yahu?" dedi Charles. "Sen yokken özlüyorum seni. Ama hep aynı şey olacağını da tahmin ediyorum aynı zamanda."

Tam öyle oldu gerçekten. Bir süre eski günleri yadettiler, bir süre ayrı oldukları zamanları anlattılar, sonunda aynı uzun, çirkin suskunluklara, saatler boyunca hiç konuşmadan çalışmaya, temkinli kibarlığa, öfke patlamalarına döndüler. Zamanın hiç sınırı olmadığından geçmek bilmiyordu.

Bir akşam Adam, "Otuz yedi yaşıma geldim" dedi. "Bir ömrün yarısı."

"Hah, başladık" dedi Charles. "Hayatını boşa harcıyorsun. Baksana Adam, bu sefer kavga etmesek olmaz mı?"

"Nasıl yani?"

"Şimdi her zamanki gibi yaparsak üç dört hafta boyunca kavga edip senin gidişini hazırlayacağız. Huzursuzlanmaya başladıysan doğrudan gitsen de o kadar zahmete girmesek diyorum."

Adam güldü, havadaki gerginlik yok oldu. "Benim kardeşim cin gibidir" dedi. "Tabii, iyice kaşındığımda kavgasız giderim. Evet, beğendim bunu. Zengin olma yolundasın, değil mi Charles?"

"Durumum iyi. Zengin diyemem."

"Dört bina, bir de köydeki hanı satın alabilirim der misin?"

"Hayır, diyemem."

"Alabilirsin oysa. Charles, burayı civardaki en güzel çiftlik haline getirdin. Yeni bir ev yapsak ya – küvet, musluktan akan su, tuvalet. Artık yoksul insanlar değiliz. Yahu senin bu parselin en zengin adamı olduğunu söylüyorlar."

"Yeni eve ihtiyacımız yok" diye tersledi Charles. "Alengirli fikirlerini de al, başka yere git."

"Evden çıkmadan tuvalete gidebilmek iyi olurdu."

"Alengirli fikirlerini de al, git."

Adam eğleniyordu. "Belki de ağaçlığın orada güzel küçük bir ev yaparım. Ne diyorsun buna? O zaman birbirimizin sinirine dokunmayız."

"Öyle bir şey istemiyorum burada."

"Buranın yarısı benim."

"Hisseni satın alırım."

"Satmak zorunda değilim ki."

Charles'ın gözlerinden ateş fışkırıyordu. "Yakarım senin kahrolası evini."

"İnanırım, yakarsın." Adam ansızın ciddileşmişti. "İnanırım, gerçekten yakarsın. Niye öyle bakıyorsun?"

Charles ağır ağır konuştu: "Bunu çok düşündüm. Konuyu senin açmanı istiyordum. Ama hiç açmayacaksın galiba."

"Neden bahsediyorsun?"

"Hatırlıyor musun, bana telgraf çekip yüz dolar istemiştin?"

"Hatırlamaz mıyım! Hayatımı kurtardı herhalde. Neden sordun?"

"O parayı geri vermedin."

"Vermiş olmalıyım."

"Vermedin."

Adam eski masaya baktı; Cyrus aynı masanın başında oturup tahta bacağına sopayla vururdu. Eski gaz lambası tepeden masanın ortasına sarkıyor, yuvarlak Rochester fitilinin titrek sarı ışığını yayıyordu.

Adam yavaşça, "Sabah veririm" dedi.

"Sana çok zaman tanıdım teklif etmen için."

"Elbette Charles. Hatırlamam gerekirdi." Durup düşündü, sonunda, "Paraya neden ihtiyacım olduğunu bilmiyorsun" dedi.

"Hiç sormadım."

"Ben de hiç söylemedim. Utandım belki. Ben hapisteydim Charles. Firar ettim – kaçtım hapisten."

Charles'ın ağzı ayrılmıştı. "Ne diyorsun sen?"

"Anlatacağım. Berduşluk yapıyordum, yakalanıp avarelikten ceza aldım, yol inşaatına verildim – geceleri prangaya vuruluyorduk. Altı ay sonra salıverildim, hemen yakalandım tekrar. Yolları öyle yapıyorlar. İkinci altı ayın üç gün eksiğini çektim, sonra kaçtım; Georgia çizgisini geçtim, bir dükkânı soyup kıyafet aldım ve sana o telgrafı çektim."

"İnanmıyorum" dedi Charles. "İnanıyorum, evet. Sen yalan söylemezsin. Tabii ki inanıyorum. Niye bana söylemedin?"

"Utandım belki. Ama borcumu ödemediğim için daha çok utandım."

"Aman, boşver" dedi Charles. "Ne demeye söyledim bilmem."

"Yok canım. Sabah ödeyeceğim."

"Vay be!" dedi Charles. "Ağabeyim azılı mahkûm ha!"

"O kadar sevinmesen de olur."

"Neden bilmem" dedi Charles, "ama gururlandım işte. Ağabeyim azılı mahkûmmuş meğer! Söylesene Adam, kaçmak için niye bitmesine üç gün kalıncaya kadar bekledin?"

Adam gülümsedi. "İki ya da üç sebepten ötürü" dedi. "Cezamı sonuna kadar çekersem tutup tekrar yakalayacaklarından korktum. Bir de düşündüm ki, sonuna kadar beklersem kaçacağına ihtimal vermezler."

"Mantıklı, evet" dedi Charles. "Bir sebep daha var demiştin."

"Galiba öbürü en önemlisiydi" dedi Adam, "açıklaması da en zoru. Devlete altı ay borçlu olduğumu düşündüm. Cezam o kadardı. Düzenbazlık yapmak istemiyordum. Üç günlük bir düzenbazlık yaptım sadece."

Charles bir kahkaha patlattı. "Çatlaksın oğlum sen" dedi muhabbetle. "Ama dükkân soymuşsun."

"Parayı üstüne yüzde on faiz ekleyip gönderdim" dedi Adam.

Charles öne doğru uzandı. "Bana yol inşaatını anlatsana Adam."

"Anlatırım tabii Charles. Anlatırım tabii."

## 11

**[i]**

Charles hükümlülüğünü öğrendikten sonra Adam'a daha fazla saygı duymaya başladı. İnsanın sadece mükemmel olmayan, dolayısıyla nefretin hedefi de olmayan birine duyabileceği yakınlığı hissediyordu ağabeyine. Adam da bunu biraz sömürüyordu, kışkırtıyordu Charles'ı.

"Hiç düşündün mü Charles, canımız ne istiyorsa onu yapabilecek kadar çok paramız var."

"Pekâlâ, ne istiyoruz?"

"Avrupa'ya gidebiliriz, Paris'te dolaşabiliriz."

"O ne?"

"Ne ne?"

"Saharlıkta biri var galiba, bir ses duydum."

"Kedidir herhalde."

"Herhalde. Yakında birkaçını öldürmek gerekecek."

"Charles, Mısır'a gidebiliriz, Sfenks'in etrafında dolaşabiliriz."

"Buracıkta kalıp paramızı doğru dürüst bir işe harcayabiliriz. Ayrıca çıkıp çalışabilir, günümüzü doğru dürüst harcayabiliriz. Kahrolası kediler!" Charles bir hamlede sıçrayarak kapıya gidip ardına kadar açtı, "Hadi!" dedi. Sonra sustu; Adam onun basamaklara baktığını gördü. Yanına gitti.

Paçavralarla çamurdan oluşan pis bir çıkın, sürünerek basamakları tırmanmaya çalışıyordu. Sıska bir el yavaş yavaş basamaklara tutunuyordu. Öteki el çaresizce sürükleniyordu. Dudakları çatlamış, gözleri şişip morarmış gözkapaklarının arasından bakan, pıhtılaşmış bir surat vardı. Alnı yarılmış, keçeleşmiş saçlarına kan sızıyordu.

Adam aşağı inip yanına diz çöktü. "Bir el ver" dedi. "Hadi, içeri alalım onu. Aman – şu kola dikkat et. Kırık gibi görünüyor."

İkisi onu içeri taşırlarken kız bayıldı.

"Benim yatağıma yatır onu" dedi Adam. "Bence gidip doktoru getirsen iyi olur."

"Sence arabaya yükleyip götürsek daha iyi olmaz mı?"

"Taşıyalım mı onu? Hayır. Delirdin mi?"

"Senin kadar delirmedim herhalde. Bir düşünsene."

"Hay Allah'ım, neyi düşüneyim?"

"Yalnız yaşayan iki erkek, evlerinde böyle bir şey."

Adam dehşete düştü. "Ciddi olamazsın."

"Ciddiyim tabii. Bence götürelim onu. İki saate kalmaz ilin tamamına yayılır. Kimin nesi olduğunu nereden biliyorsun? Nasıl gelmiş buraya? Ne gelmiş başına? Adam, kendini ateşe atıyorsun."

Adam soğuk bir tonda, "Hemen gitmezsen ben gidip seni burada bırakacağım" dedi.

"Bence hata ediyorsun. Gideceğim, ama söylemedi deme, cezasını çekeceğiz."

"Cezayı ben çekerim" dedi Adam. "Sen git."

Charles gittikten sonra Adam mutfağa gidip çaydanlıktan bir leğene sıcak su döktü. Yatak odasında, ıslattığı bir mendille kızın yüzündeki pıhtılaşmış kanları ve toprağı temizledi. Kız derinlerden çıkarak ayıldı, Adam'a bakan mavi gözleri parlıyordu. Adam'ın zihni geriye gitti – bu odadaydı, bu yatakta. Üvey annesi elinde ıslak bir bez, başucunda duruyor, Adam suyun akışıyla hareket eden küçük acı çizgilerini hissediyordu. Üvey annesi tekrar tekrar aynı şeyi söylemişti. Sesi kulağındaydı, ama ne dediğini hatırlamıyordu.

"Merak etme" dedi kıza. "Doktor çağırıyoruz. Hemen gelir."

Kızın dudakları hafifçe oynadı.

"Konuşmaya çalışma" dedi Adam. "Hiçbir şey söylemeye çalışma." Elindeki bezle usulca kızın yüzünü temizlerken sıcacık bir yakınlık duygusu kapladı içini. "Burada kalabilirsin" dedi. "Burada istediğin kadar kalabilirsin. Ben sana bakarım." Bezi sıktı, kızın yapağılaşmış saçlarını sildi, saç tellerini kafa derisindeki kesiklerden çekti çıkardı.

Bir yandan çalışırken bir yandan da kendi konuştuklarını duyuyor, adeta bir yabancıymış gibi dinliyordu. "İşte oldu, acıyor mu? Vah zavallı gözler – gözlerinin üstüne kahverengi kâğıt koyacağım. İyileşeceksin. Şu alnındaki yabana atılır gibi değil. Korkarım yara izi kalacak orada. Adını söyleyebilir misin? Yok, yok, uğraşma. Zamanımız çok. Vaktimiz çok. Duydun mu? Doktorun arabası bu. Ne çabuk geldi, değil mi?" Adam mutfak kapısına yaklaştı. "Burası Doktor. Buradayız" diye seslendi.

[ii]

Kızın yaraları ağırdı. O zamanlar röntgen olsaydı, doktor daha da fazla hasar bulabilirdi. Onsuz da yeterince bulmuştu zaten. Kızın sol koluyla üç kaburgası kırılmış, çenesi çatlamıştı. Kafatası da çatlamıştı; sol taraftaki dişleri dökülmüştü. Kafa derisi yırtılıp parçalanmıştı, alnındaki yarıktan kafatası görünüyordu. Doktor bu kadarını görüp

saptayabildi. Kolunu yerine oturttu, kaburgalarını sardı, kafa derisini dikti. Çatlak çenesini oynatmadan su içip sıvı besin alabilsin diye bir pipet ve alkol alevi kullanarak cam bir tüpü, dökülmüş bir dişin olduğu boşluktan içeri girecek şekilde kıvırdı. Kuvvetli bir morfin iğnesi yaptı, bir şişe afyon hapı bıraktı, ellerini yıkadı ve paltosunu giydi. Daha o odadan çıkmadan hastası uyumuştu.

Doktor mutfakta masanın başına oturup Charles'ın önüne koyduğu sıcak kahveyi içti.

"Söyleyin bakalım, ne gelmiş başına?" diye sordu.

"Biz nereden bilelim?" dedi Charles saldırgan bir tavırla. "Verandada bulduk onu. İsterseniz yoldaki izlere bakın, sürünerek geldiğini görürsünüz."

"Kim olduğunu biliyor musun?"

"Yok canım!"

"Sen handa üst kata çıkıyorsun – oradan biri mi?"

"Son zamanlarda gitmedim. Zaten bu halde tanıyamam ki."

Doktor, Adam'a döndü. "Sen gördün mü daha önce?"

Adam başını ağır ağır iki yana salladı.

Charles, "Siz neyi kurcalıyorsunuz?" dedi sertçe.

"Madem merak ediyorsun, söyleyeyim. Bu kız öyle görünse de sürgü tırmığı altında kalmamış. Onu bu hale birisi getirmiş, ondan hiç hoşlanmayan biri. Doğrusunu isterseniz, biri onu öldürmeye çalışmış."

"Kendisine sorsanıza" dedi Charles.

"Uzunca bir süre konuşamayacak. Ayrıca kafatası çatlamış, kimbilir nelere yol açacak. Söylemeye çalıştığım şu: Meseleyi şerife açayım mı?"

"Hayır!" Adam öyle bir patlamıştı ki, ikisi birden ona baktılar. "Rahat bırakın kızı. Bırakın dinlensin."

"Kim bakacak ona?"

"Ben bakacağım" dedi Adam.

"Bak şimdi..." diye söze başladı Charles.

"Sen karışma!"

"Burası senin olduğu kadar benim de evim."

"Gitmemi mi istiyorsun?"

"Ben onu demedim."

"Onun gitmesi gerekiyorsa ben de giderim."

Doktor, "Yavaş ol biraz" dedi. "Sen niye bu kadar ilgileniyorsun?"

"Yaralı it olsa kapı önüne koymam ben."

"Ama böyle celallenmezsin de. Sakladığın bir şey mi var? Dün gece dışarı çıktın mı? Sen mi yaptın bunu?"

"Bütün gece buradaydı" dedi Charles. "Lokomotif gibi horluyor herif."

Adam, "Rahat bırakamaz mısınız kızı? Bırakın bir iyileşsin" dedi.

Doktor ayağa kalkıp ellerini silkeledi. "Adam" dedi, "baban benim en eski arkadaşlarımdan biriydi. Seni de, aileni de tanıyorum. Aptal değilsin. Sıradan gerçekleri niçin göremediğini bilmiyorum, ama belli ki göremiyorsun. Seninle bebekmişsin gibi konuşmam gerekiyor. O kız saldırıya uğramış. Her kim yaptıysa onu öldürmeye çalışmış olduğunu sanıyorum. Şerife bundan bahsetmezsem yasayı çiğnemiş olurum. Evet, kabul ediyorum, çiğnediğim yasalar var ama bu onlardan biri değil."

"Peki, söyleyin şerife. Ama biraz iyileşinceye kadar onu rahatsız etmesin."

"Hastalarımın rahatsız edilmesine izin vermek âdetim değildir" dedi doktor. "Hâlâ burada tutmak istiyor musun onu?"

"Evet."

"Kendi bileceğin iş. Yarın uğrarım. Uyuyacaktır. Tüpten su ve isterse ılık çorba verirsin." Doktor çıktı.

Charles ağabeyine yüklendi. "Adam, Allah aşkına, ne yapıyorsun?"

"Rahat bırak beni."

"Sana ne oldu böyle?"

"Rahat bırak, tamam mı? Rahat bırak."

"Aman be!" dedi Charles, yere tükürdü ve huzursuz, tedirgin bir halde çalışmaya gitti.

Adam tek başına kaldığına memnundu. Mutfakta hareket halindeydi; kahvaltı bulaşığını yıkadı, yerleri süpürdü. Mutfağı derleyip topladıktan sonra içeri gidip yatağın yanına bir iskemle çekti. Kız morfinin derinliklerinden boğuk boğuk horluyordu. Yüzündeki şiş-

lik iniyordu, ama gözleri mor ve şişti. Adam hiç kıpırdamadan oturup onu seyretti. Kızın yerine oturtulup tahtayla sabitlenmiş kolu karnının üstündeydi, ama sağ kolu örtünün dışındaydı, kıvrık parmakları kuş yuvasını andırıyordu. Çocuk eliydi, neredeyse bebek eli. Adam parmağıyla kızın bileğine dokundu, parmaklar istandışı olarak hafifçe hareket etti. Bileği sıcaktı. Bunun üzerine Adam gizli gizli, sanki yakalanmaktan korkarcasına kızın elini düzeltti ve parmak uçlarındaki minik yastıklara dokundu. Parmaklar pembe ve yumuşaktı, elin üst kısmının derisi ise, inci gibi için için parıldıyordu sanki. Adam'ın o kadar hoşuna gitti ki, güldü. Kızın nefes alışı durdu, Adam dikkat kesildi, sonra kızın boğazı çıtladı ve tempolu horultusu devam etti. Adam onun kolunu usulca örtünün altına sokup parmak ucunda odadan çıktı.

Cathy günler boyunca şok ve afyonun oluşturduğu bir mağarada yattı. Derisi kurşun gibiydi, ağrıları yüzünden pek az hareket ediyordu. Etrafındaki hareketin farkındaydı. Yavaş yavaş zihni ve gözleri açıldı. Yanında iki genç erkek vardı; biri ara sıra görünüyordu, öteki sık. Arada gelen bir başka adamın doktor olduğunu biliyordu; bir de uzun boylu, ince bir adam vardı; Cathy diğerlerinden çok onunla ilgileniyor, ilgisi korkudan kaynaklanıyordu. Belki ilaç etkisinde uyurken kulağına bir şeyler çalınmış, zihninde yer etmişti.

Zihni çok yavaşça son günleri toparlayıp bir düzene soktu. Mr. Edwards'ın yüzünü gördü; o yüzün her zamanki sakin kendine yeterliliğini kaybedip bulanışını ve cinayete kayışını gördü. Hayatında hiç bu kadar korkmamıştı, ama artık korkuyu öğrenmişti. Zihni sıçan gibi etrafı koklayarak bir çıkış arıyordu. Mr. Edwards yangından haberdardı. Başka haberi olan var mıydı? O nereden biliyordu? Bunu düşününce içinden mide bulandırıcı, akıldışı bir korku yükseldi.

Duyduklarından, uzun boylu adamın şerif olduğunu ve onu sorguya çekmek istediğini, Adam adlı gencin de onu sorgudan koruduğunu öğrendi. Şerif yangından haberdar olabilirdi.

Yükselen sesler Cathy'ye benimseyeceği yöntemin ipucunu verdi. Şerif, "Bir adı var mutlaka" diyordu. "Elbet bir tanıyan vardır."

"Nasıl cevap versin? Çenesi kırık." Adam'ın sesi.

"Solak değilse cevapları yazabilir. Bak Adam, biri onu öldürme-

ye çalıştıysa çok geç olmadan yakalamalıyım adamı. Sen bana bir kalem ver, bırak konuşayım onunla."

Adam, "Doktorun söylediğini duydunuz, kafatası çatlamış" dedi. "Hatırlayacağı ne malum?"

"Sen bana bir kâğıt kalem ver, bakalım hatırlıyor mu?"

"Onu rahatsız etmenizi istemiyorum."

"Allah kahretsin Adam, senin ne istediğin önemli değil. Sana kâğıt kalem ver diyorum."

Sonra öteki gencin sesi: "Senin derdin ne? Duyan sen yaptın zanneder. Bir kalem versene."

Üç adam sessizce odaya girdiklerinde Cathy'nin gözleri kapalıydı.

"Uyuyor" diye fısıldadı Adam.

Cathy gözlerini açıp onlara baktı.

Uzun boylu adam yatağın yanına geldi. "Küçük hanım, seni rahatsız etmek istemiyorum. Ben şerif. Konuşamayacağını biliyorum, ama şuna bir şeyler yazabilir misin?"

Cathy evet anlamında başını sallamaya çalıştı ama acıdan yüzü buruştu. Onayladığını ifade etmek için gözlerini hızlı hızlı açıp kapadı.

"Aferin sana" dedi şerif. "Gördün mü? İstiyor." Bloknotu yatağın üzerine, Cathy'nin yanıbaşına koydu, kızın parmaklarının arasına kalemi yerleştirdi. "Oldu işte. Evet. Adın ne?"

Üç adamın gözleri Cathy'nin yüzüne dikilmişti. Cathy'nin ağzı gerildi, gözleri kısıldı. Gözlerini kapadı, sonra kalem hareket etti. "Bilmiyorum" diye zorlukla, iri iri harflerle yazdı.

"Boş bir sayfa açalım. Ne hatırlıyorsun?"

"Kapkara. Kafam boş" diye yazdı kalem ve sonra bloknotun kenarından aşağı düştü.

"Kim olduğunu, nereden geldiğini hatırlamıyor musun? Düşün!"

Cathy görünüşe bakılırsa müthiş bir mücadele veriyordu, sonra çehresinde bir yılgınlık ve keder belirdi. "Hayır. Karmakarışık. Yardım edin."

"Zavallı yavrucak" dedi şerif. "Yine de uğraştığın için teşekkür ederim. Biraz daha iyileştiğinde tekrar deneriz. Hayır, daha fazla yazman gerekmiyor."

Kalem, "Teşekkür ederim" diye yazıp parmakların arasından düştü.

Şerifi kazanmıştı. O da Adam'ın saflarında yer alıyordu. Sadece Charles ona karşıydı. İki kardeş, Cathy'nin yattığı odadayken (onu incitmeden altına sürgüyü yerleştirebilmek için iki kişi olmaları gerekiyordu) Cathy, Charles'ın karanlık somurtkanlığını inceliyordu. Çehresinde Cathy'nin tanıdığı, onu tedirgin eden bir şey vardı. Charles'ın alnındaki yaraya fazlasıyla sık dokunduğunu, ovaladığını ve parmaklarını konturunda gezdirdiğini gördü. Charles bir keresinde bakarken yakaladı onu. Suçlulukla parmaklarına baktı. Sonra da kabaca, "Merak etme" dedi. "Sende de olacak bundan bir tane, daha da iyisi belki."

Cathy ona gülümseyince başını çevirdi. Adam, Cathy'nin ılık çorbasını getirdiğinde Charles, "Ben kasabaya, bira içmeye gidiyorum" dedi.

**[iii]**

Adam hiç bu kadar mutlu olduğunu hatırlamıyordu. Kızın adını hatırlamaması onu rahatsız etmiyordu. Kız ona Cathy diyebileceğini söylemişti; bu da Adam'a yetiyordu. Cathy'ye yemek pişiriyor, annesiyle üvey annesinin kullandığı tarifleri deniyordu.

Cathy'nin hayatiyeti müthişti. Çok hızlı iyileşiyordu. Yanaklarındaki şişler indi, yüzüne bir nekahet güzelliği geldi. Çok geçmeden, biraz yardımla yatakta doğrulabiliyordu. Ağzını çok dikkatli açıp kapayarak pek çiğnenmesi gerekmeyen yumuşak besinler yemeye başladı. Alnı hâlâ sargılıydı ama yüzünün geri kalanında pek az iz vardı; dişlerin döküldüğü taraftaki yanak içe çökmüştü bir de.

Cathy'nin başı dertteydi; zihni bu dertten kurtulmanın yolunu arıyordu. Çok zorlanmadığı zamanlarda bile az konuşuyordu.

Bir gün öğleden sonra, mutfakta birinin bir şeyler yaptığını işitti. "Adam, sen misin?" diye seslendi.

Charles'ın sesi, "Hayır, benim" diye cevap verdi.

"Bir dakika buraya gelebilir misin lütfen?"

Charles gelip eşikte durdu. Ters ters baktı.

"Sen pek sık gelmiyorsun" dedi Cathy.

"Öyle."

"Benden hoşlanmıyorsun."

"O da doğru galiba."

"Nedenini söyler misin?"

Charles bir cevap bulmak için çabaladı. "Sana güvenmiyorum."

"Neden?"

"Bilmiyorum. Hafızanı kaybettiğine de inanmıyorum."

"Niye yalan söyleyeyim ki?"

"Bilmiyorum. Onun için güvenmiyorum sana. Sende bir şey var – tanıdığım bir şey sanki."

"Beni daha önce hiç görmedin ama."

"Belki görmedim. Ama beni rahatsız eden bir şey var – bilmem gereken bir şey. Peki seni daha önce hiç görmediğimi nereden biliyorsun?"

Cathy bir şey demedi, Charles gitmeye yeltendi. "Gitme" dedi Cathy. "Niyetin ne, ne yapacaksın?"

"Hangi konuda?"

"Benimle ilgili."

Charles ona taze bir ilgiyle baktı. "Gerçeği öğrenmek istiyor musun?"

"İstemesem sorar mıydım?"

"Bilmiyorum ama söyleyeyim. Seni buradan çıkarabileceğim an göndereceğim. Ağabeyim serseme döndü, ama dövmek zorunda kalsam da ikna edeceğim onu."

"Dövebilir misin? Koca adam."

"Döverim."

Cathy gözlerini kaçırmadan baktı ona. "Adam nerede?"

"Senin kahrolası ilacını almak için kasabaya gitti."

"Sen kötü bir adamsın."

"Sana bir şey söyleyeyim mi? Bana kalırsa senin o güzel teninin altındaki kötülüğün yanında benimki solda sıfır kalır. Sen şeytansın bence."

Cathy hafifçe güldü. "Sen de benden aşağı kalmazsın" dedi. "Charles, ne kadar vaktim var?"

"Ne için?"

"Beni kapının önüne koymana ne kadar var? Doğruyu söyle."

"Olur, söyleyeyim. Bir hafta, on gün kadar. Kalkıp yürüyebilecek hale gelir gelmez."

"Ya gitmezsem?"

Charles ona hin hin baktı, savaşma fikri ona zevk verdi neredeyse. "Peki, söyleyeyim. Bütün o ilaçları yuttuğun günlerde bol bol konuştun, uykuda konuşur gibi."

"İnanmıyorum bu dediğine."

Charles güldü; Cathy'nin ağzının bir an gerildiğini görmüştü. "Peki, inanma. Bir an önce alıp başını gidersen söylemeyeceğim. Ama gitmezsen, sen de öğreneceksin, şerif de."

"Kötü birşey söylemiş olduğuma inanmıyorum. Ne diyebilirdim ki?"

"Seninle tartışmayacağım. Zaten işim var. Sen sordun, ben de söyledim."

Charles dışarı çıktı. Kümesin arkasına vardığında eğilip dizine vura vura güldü. "Daha zeki olduğunu sanıyordum" dedi kendi kendine. Ve günlerdir hissetmediği kadar rahat hissetti kendini.

**[iv]**

Charles, Cathy'yi fena korkutmuştu. Charles'ın onu tanıdığı gibi o da Charles'ı tanıyordu. Bu oyunu kendisi gibi oynayan ilk kişiydi karşılaştığı. Cathy onun zihnini takip edebiliyordu; gördüğü manzara iç açıcı değildi. Numaralarının ona sökmeyeceğini biliyordu; korunmaya ve dinlenmeye ihtiyacı vardı. Parasını kaybetmişti. Bir yerde barındırılması gerekiyordu, uzun süre de gerekecekti. Yorgun ve hasta olmasına rağmen zihni ihtimaller arasında mekik dokuyordu.

Adam kasabadan bir şişe Pain Killer getirdi. Bir yemek kaşığı ölçtü ilaçtan. "Tadı feci" dedi. "Ama etkili."

Cathy itiraz etmeden içti, yüzünü fazla ekşitmedi bile. "Bana iyi davranıyorsun" dedi. "Neden acaba? Başınıza dert açtım."

"Dert açmadın. Evimizi şenlendirdin. Bu halde bile, ne şikâyet ediyorsun ne bir şey."

"Sen çok iyisin, iyi yüreklisin."

"Öyle olmak istiyorum."

"Dışarı çıkmak zorunda mısın? Yanımda kalıp konuşur musun benimle?"

"Tabii kalırım. O kadar önemli bir şey yok yapılacak."

"Bir iskemle çekip otur."

Adam oturduğunda Cathy sağ elini uzattı, Adam da elini iki elinin arasına aldı. "Sen çok iyisin, iyi yüreklisin" diye tekrarladı Cathy. "Adam, verdiğin sözü tutarsın, değil mi?"

"Tutmaya çalışırım. Ne var aklında?"

"Yalnızım ve korkuyorum" dedi Cathy yakarır gibi. "Korkuyorum."

"Ben yardım edemez miyim?"

"Kimsenin bana yardım edebileceğini sanmıyorum."

"Anlat bana, izin ver deneyeyim."

"En kötüsü de o. Sana söylemem bile mümkün değil."

"Niye? Sırsa kimseye söylemem."

"Sır ama benim sırrım değil, anladın mı?"

"Hayır, anlamadım."

Cathy'nin parmakları Adam'ın elini sıktı. "Adam, ben hafızamı kaybetmedim."

"Öyleyse neden..."

"Ben de onu anlatmaya çalışıyorum. Adam, babanı sever miydin?"

"Sevmekten çok saygı duyardım galiba."

"Peki, saygı duyduğun birinin başı dertte olsa, o mahvolmasın diye ne olsa yapmaz mıydın?"

"Tabii ki. Yapardım herhalde."

"İşte benim durumum da öyle."

"Peki ama nasıl yaralandın?"

"O da meselenin bir kısmı. O yüzden anlatamıyorum."

"Baban mı yaptı?"

"Yo, hayır. Ama her şey birbirine bağlı."

"Yani seni bu hale kimin getirdiğini söylersem babanın başı belaya mı girecek?"

Cathy iç çekti. Hikâyeyi Adam kendi uyduracaktı. "Adam, bana güvenebilecek misin?"

"Elbette."

"İstediğim çok zor bir şey."

"Hayır, değil, madem ki babanı koruyorsun."

"Anlıyorsun değil mi? Sır benim sırrım değil. Olsa hemen söylerdim sana."

"Tabii anlıyorum. Ben de olsam aynı şeyi yapardım."

"Ah, ne kadar anlayışlısın!" Cathy'nin gözleri doldu. Adam ona doğru eğildi, Cathy onu yanağından öptü.

"Sen hiç merak etme" dedi Adam. "Ben sana bakacağım."

Cathy başını yastığa bıraktı. "Bakabileceğini sanmıyorum."

"Ne demek istiyorsun?"

"Çünkü kardeşin benden hoşlanmıyor. Gitmemi istiyor buradan."

"Kendi mi söyledi bunu sana?"

"Yok canım. Hissediyorum ama. O senin gibi anlayışlı değil."

"İyi kalplidir aslında."

"Biliyorum, ama senin gibi yardımsever değil. Ayrıca gitmem gerektiğinde... şerif soru sormaya başlayacak, bir başıma olacağım."

Adam gözlerini boşluğa dikti. "Kardeşim seni zorla gönderemez. Bu çiftliğin yarısı benim. Kendi param var."

"O gitmemi isterse gitmek zorundayım. Hayatınızı mahvedemem."

Adam ayağa kalkıp iri adımlarla odadan çıktı. Arka kapıya gidip dışarıya, öğle sonrasının manzarasına baktı. Kardeşi uzakta, tarladaydı; bir kızağın üstünden aldığı taşları duvarın üstüne yığıyordu. Adam başını kaldırıp gökyüzüne baktı. Balıksırtı bulutlardan bir yorgan, doğudan yuvarlanarak yaklaşıyordu. Adam derin bir iç çekti; nefesi göğsünde bir gıdıklanma, bir heyecan yarattı. Kulakları ansızın açılır gibi oldu; tavukların gıdakladığını, doğu rüzgârının toprağın üzerinde esişini duyabiliyordu. Yoldan geçen atların nal seslerini, ta uzaktan, ahırının çatısına tahta kiremit çakan bir komşunun çekiç seslerini duydu. Bütün bu sesler bir müzik gibi ahenkliydi. Görüşü de çok açıktı. Sarı öğle sonrasında çitler, duvarlar ve kulübeler belirgindi, onlar da ahenkliydi. Her şeyde bir değişiklik vardı. Bir serçe sürüsü yere inip tozları eşeleyerek yiyecek aradı, sonra ışıkta kıvrılan

gri bir eşarp gibi uçup gitti. Adam tekrar kardeşine baktı. Zamanı unutmuştu, ne zamandır eşikte durduğunu bilemiyordu.

Hiç zaman geçmemişti. Charles hâlâ aynı büyük taşla boğuşuyordu. Adam zaman durduğunda alıp tuttuğu derin nefesi henüz bırakmamıştı.

Ansızın mutlulukla kederin iç içe geçmiş tek bir doku olduğunu anladı. Cesaretle korku da birdi. Tekdüze bir ezgiyi mırıldanmakta olduğunu fark etti. Döndü, mutfağı geçip eşikte durarak Cathy'ye baktı. Cathy halsiz halsiz ona gülümseyince, "Çocuk bu! Çaresiz bir çocukcağız!" diye düşündü ve içinden bir sevgi fışkırdı.

"Benimle evlenir misin?" diye sordu.

Cathy'nin yüzü gerildi, eli kasılarak kapandı.

"Şu anda cevap vermek zorunda değilsin" dedi Adam. "Düşünmeni istiyorum. Ama benimle evlenirsen seni koruyabilirim. Bir daha kimse seni incitemez."

Cathy bir anda kendini toparladı. "Gelsene buraya Adam. Gel, otur. Elini ver bana. Evet, güzel." Adam'ın elini alıp tersini yanağına bastırdı. "Canım" dedi kırık dökük bir sesle. "Ah, canım! Bak Adam, bana güvendin. Şimdi bana bir söz verir misin? Kardeşine bundan bahsetmeyeceğine söz verir misin?"

"Sana evlenme teklif ettiğimden mi? Niye bahsetmeyeyim?"

"Mesele o değil. Bu gece düşünmek istiyorum. Belki daha da uzun bir süre. Düşünmeme izin verebilir misin?" Cathy elini başına götürdü. "Biliyorsun, doğru düzgün düşünebileceğimden emin değilim. Ama düşünmek istiyorum."

"Sence benimle evlenme ihtimalin var mı?"

"Lütfen Adam. Yalnız kalıp düşünmeme izin ver. Lütfen canım."

Adam gülümseyip telaşla konuştu: "Uzun sürmesin. Ağacın ta tepesine çıkmış inemeyen kedi gibiyim."

"Bırak düşüneyim. Ha, Adam... sen iyi kalpli bir insansın."

Adam dışarı çıkıp taş yığan kardeşinin yanına gitti.

Adam çıktığında Cathy yataktan kalkıp sendeleyerek konsolun önüne gitti. İleriye uzanıp yüzüne baktı. Alnı hâlâ sargılıydı. Kenarını azıcık kaldırdı, altındaki iltihaplı kırmızılık ortaya çıktı. Adam'la evlenmeye karar vermişti, hatta Adam teklif etmeden

önce vermişti kararını. Korkuyordu. Korunmaya ve paraya ihtiyacı vardı. Adam ikisini de sağlayabilirdi. Onu kontrol de edebilirdi – bunu biliyordu. Evlenmek istemiyordu, ama şimdilik bir sığınaktı. Onu rahatsız eden tek bir şey vardı: Adam ona anlayamadığı bir yakınlık besliyordu; anlamıyordu çünkü o Adam'a hiçbir yakınlık hissetmiyordu, kimseyle de hissetmemişti. Mr. Edwards da onu gerçekten korkutmuştu. Hayatı boyunca bir durumun kontrolünü bir tek o zaman kaybetmişti. Bir daha olmasına izin vermemeye kararlıydı. Charles'ın ne diyeceğini düşünüp kendi kendine gülümsedi. Charles'la arasında bir akrabalık hissediyordu. Ondan şüphelenmesi Cathy'yi rahatsız etmiyordu.

**[v]**

Adam yaklaştığında Charles doğruldu. Avuçlarıyla belinin arkasındaki yorgun kasları ovdu. "Amma çok taş var yahu" dedi.

"Askerde biri söylemişti, Kaliforniya'da bazı vadiler varmış –kilometrelerce uzunlukta vadiler–, arasan tek bir taş bulamazmışsın, ufacık bir taş bile."

"Başka bir şey vardır" dedi Charles. "Derdi olmayan çiftlik yoktur bence. Orta Batı'da çekirgeler var, başka yerde hortumlar. Üç beş taştan ne çıkar?"

"Haklısın galiba. Yardıma geldim."

"Çok düşüncelisin. Ömrünün geri kalanını içeridekinin elini tutmakla geçireceksin sanıyordum. Daha ne kadar kalacak o?"

Adam teklifinden bahsetmek üzereyken Charles'ın ses tonu yüzünden fikir değiştirdi.

"Baksana" dedi Charles, "az önce Alex Platt uğradı. Ne olmuş bilsen, insanın aklına gelmez. Hazine bulmuş."

"Nasıl yani?"

"Arazisinde bir sıra sedir ağacının olduğu yer vardır hani, bildin mi – karayolunun üstünde hemen?"

"Biliyorum. Ne olmuş oraya?"

"Alex kendi taş duvarıyla o ağaçların arasına girmiş. Tavşan avlıyormuş. Bir bavul bulmuş yerde; güzelce yerleştirilmiş erkek kıyafetleriyle dolu bir bavul. Ama yağmurdan sırılsıklammış. Bir süredir oradaymış gibi görünüyormuş. Bir de kilitli tahta kutu varmış, kilidi kırıp açtığında dört bin dolara yakın para bulmuş içinde. Bir de kadın çantası bulmuş. İçi boşmuş."

"İsim filan yok muymuş?"

"İşin tuhaf yanı da o zaten – hiç isim yok; ne giysilerin üstünde isim, ne de takımların içinde marka. Sanki adam izi bulunsun istemiyormuş gibi."

"Alex tutacak mı parayı?"

"Şerife götürmüş, şerif ilan edecekmiş, kimse sahiplenmezse Alex'te kalacakmış."

"Biri mutlaka sahiplenir."

"Herhalde. Alex'e öyle söylemedim. O kadar sevinmiş ki. Marka meselesi acayip ama – varmış da kesilmiş değil, yokmuş."

"Çok para" dedi Adam. "Mutlaka sahibi çıkar ortaya."

"Alex biraz oyalandı burada. Karısı çok geziyor biliyorsun." Charles sustu. "Adam" dedi sonunda, "konuşmamız lazım. Millet konuşup duruyor."

"Hangi konuda? Ne demek istiyorsun?"

"Allah kahretsin, o – o kız hakkında. İki erkeğin evinde bir kız yaşayamaz. Alex anlattı, kadınlar burnundan soluyormuş. Olmaz Adam. Biz burada yaşıyoruz. Namuslu insanlar olarak tanınıyoruz."

"İyileşmeden sokağa mı atayım onu, bunu mu istiyorsun?"

"Ondan kurtulmanı istiyorum... gönder onu buradan. Hoşlanmıyorum kendisinden."

"Başından beri hoşlanmadın."

"Biliyorum. Güvenmiyorum ona. Bir şey var... bir şey var... ne olduğunu bilmiyorum ama hoşlanmıyorum. Ne zaman göndereceksin onu?"

"Bak, şöyle yapalım" dedi Adam yavaşça. "Bir hafta daha ver ona, sonra ben halledeceğim."

"Söz mü?"

"Söz tabii."

"İyi bari. Alex'in karısına haber göndereyim. O haberi yayar. Oh, ev yine ikimize kalınca iyi olacak. Hafızası geri gelmedi herhalde, değil mi?"

"Hayır" dedi Adam.

**[vi]**

Beş gün sonra, Charles sığır yemi almaya gittiğinde Adam at arabasını mutfak basamaklarının önüne çekti. Cathy'yi arabaya bindirdi, dizlerine bir battaniye örttü, bir battaniyeyi de omuzlarına sardı. İl merkezine gittiler, bir sulh hakimi onları evlendirdi.

Döndüklerinde Charles evdeydi. Mutfağa girdiklerinde ters ters baktı. "Onu trene bindirmeye gittin sanıyordum."

"Biz evlendik" dedi Adam sadece.

Cathy, Charles'a gülümsedi.

"Niye? Niye böyle bir şey yaptın?"

"Niye yapmayayım? Neyim eksik evlenmek için?"

Cathy hemen yatak odasına gidip kapıyı kapadı.

Charles verip veriştirmeye başladı. "Hayır gelmez ondan, bak söylüyorum. Fahişenin teki o."

"Charles!"

"Üç paralık fahişe diyorum sana. Günahımı emanet etmem ona – o kahpeye, o sürtüğe!"

"Charles, yeter! Yeter diyorum! Karımın adını o pis ağzına alma!"

"Sokak kedisinden ne kadar karı olursa ondan da o kadar olur."

Adam yavaş yavaş konuştu: "Bence sen kıskanıyorsun Charles. Bana sorarsan sen istiyordun onunla evlenmeyi."

"Seni ahmak! Ben mi kıskanacağım? Ben onunla aynı evde oturmam!"

Adam sakin bir sesle, "Oturman gerekmiyor zaten" dedi. "Ben gidiyorum. İstersen hissemi sana satarım. Çiftlik senin olsun. İstediğin hep oydu zaten. Burada kal ve çürü."

Charles'ın sesi alçaldı. "Sepetleyemez misin onu? Lütfen Adam. Kov onu buradan. Paralayacak o seni. Mahvedecek Adam, mahvedecek seni!"

"Sen onun hakkında bunca şeyi nereden biliyorsun?"

Charles'ın bakışları umutsuzdu. "Bilmiyorum" dedi ve ağzını kapadı.

Adam, Cathy'ye akşam yemeği için odadan çıkmak isteyip istemediğini sormadı bile. Yatak odasına iki tabak götürüp yanına oturdu.

"İkimiz buradan gideceğiz" dedi.

"Bırak ben gideyim. Lütfen, bırak. Benim yüzümden kardeşinden nefret etmeni istemiyorum. Merak ediyorum, benden niye nefret ediyor?"

"Bence kıskanıyor."

Cathy'nin gözleri kısıldı. "Kıskanıyor mu?"

"Bana öyle geliyor. Merak etmene gerek yok. Biz gidiyoruz. Kaliforniya'ya gidiyoruz."

Cathy alçak sesle, "Ben Kaliforniya'ya gitmek istemiyorum" dedi.

"Daha neler! Orası çok hoş, hep güneşli, güzel."

"Ben Kaliforniya'ya gitmek istemiyorum."

"Sen benim karımsın" dedi Adam usulca. "Benimle gelmeni istiyorum."

Cathy sustu ve bir daha bu konuyu açmadı.

Charles'ın dışarı çıkıp kapıyı çarptığını duydular; Adam, "İyi gelir ona" dedi. "Biraz sarhoş olur, daha iyi hisseder kendini."

Cathy iffetli bir edayla parmaklarına baktı. "Adam, iyileşinceye kadar senin karın olamam" dedi.

"Biliyorum" dedi Adam. "Anlıyorum. Beklerim."

"Ama yanımda kalmanı istiyorum. Charles'tan korkuyorum. O kadar nefret ediyor ki benden."

"Sedirimi buraya getiririm. Korkarsan seslenirsin bana. Uzanıp dokunabilirsin."

"Ne kadar iyisin" dedi Cathy. "Biraz çay içsek mi?"

"Aa, tabii, benim de canım istedi." Adam buharı tüten fincanları getirip tekrar gitti, şekerliği getirdi. Cathy'nin yatağına yakın bir iskemleye yerleşti. "Epey demli. Senin için çok mu demli?"

"Ben demli severim."

Adam çayını içip bitirdi. "Tadı sana garip geldi mi? Tuhaf bir tadı var."

Cathy'nin eli ağzına gitti. "Eyvah, şunu bir tadayım." Kalan son bir iki yudumu içti. "Adam" diye bağırdı, "yanlış fincanı almışsın – o benimkiydi. İçinde ilacım vardı."

Adam dudaklarını yaladı. "Zararı olmaz herhalde."

"Yok, olmaz." Cathy yavaşça güldü. "Gece sana seslenmem gerekmez umarım."

"Nasıl yani?"

"Uyku ilacımı içtin ya. Kolay uyanmayabilirsin."

Adam uyanık kalmaya çabaladığı halde ağır bir afyon uykusuna gömüldü. "Doktor bu kadar çok almanı söylemiş miydi sana?" diye sordu dili dolanarak.

"Alışık değilsin de ondan" dedi Cathy.

Charles saat on birde döndü. Cathy onun çakırkeyf ayak seslerini duydu. Charles odasına gitti, üstündekileri çıkarıp attı ve yatağa girdi. Homurdanıp dönerek yerleşti, sonra gözlerini açtı. Cathy başucunda duruyordu. "Ne istiyorsun?"

"Sence? Kaysana biraz."

"Adam nerede?"

"Yanlışlıkla benim uyku ilacımdan içti. Kay biraz."

Charles sesli sesli nefes aldı. "Orospudan geliyorum."

"Sen güçlü kuvvetli çocuksun. Kay biraz."

"Kırık kolun ne olacak?"

"Ben ilgilenirim onunla. Sen merak etme."

Charles birden güldü. "Yazık herife, gariban" dedi ve battaniyeyi sıyırıp Cathy'ye yer açtı.

# İKİNCİ BÖLÜM

# 12

Gördüğünüz gibi, kitap 1900 adı verilen büyük sınıra vardı. Bir yüz yıl daha öğütülüp çalkalandı; olan bitenler insanların isteği doğrultusunda bulandırıldı – ne kadar eskiyse o kadar zengin ve anlamlı bulundu. Bazı hafızaların ürünü olan kitaplarda, dünyayı kateden en güzel zamandı – eski zamanlar, neşeli, tatlı ve basit zamanlar, sanki zaman genç ve korkusuzmuşçasına. Yüzyılın sınırını düşe kalka geçebileceklerinden emin olamayan yaşlılar, yüzlerini ekşiterek bekliyordu onu. Çünkü dünya değişiyordu, tatlılığı kalmamıştı, fazilet keza. Çürüyen bir dünyaya tasa sızmıştı; kaybolan neydi, terbiye, rahatlık ve güzellik mi? Hanımlar artık hanım değildi, beylerin sözüne güvenilmiyordu.

Bir zamanlar insanlar uçkuruna sağlamdı. İnsanların özgürlüğü buharlaşıyordu. Çocukluk bile matah değildi artık – eskisi gibi değildi. O zamanlar tek dert iyi bir taş bulmaktı; eskimiş bir pabucu keserek yapılan sapanla kullanılacak, yusyuvarlak değil de, suyun biçimlendirdiği, yassı bir taş. Ne olmuştu bütün iyi taşlara, bütün o basitliğe?

Adamın zihni bulanıyordu azıcık; öyle ya, hazzın, acının ya da nefes kesen bir heyecanın hissi hatırlanabilir mi? İnsan sadece bunları yaşadığını hatırlayabilir. Bir ihtiyar, küçük kızlara nazik doktorculuk dokunuşlarını bularak biçimde gerçekten hatırlayabilir, ama bir oğlanı yeni bitmiş yabani yulafların arasına yüzükoyun yatıp toprağı yumruklayarak, "Tanrım! Tanrım!" diye hıçkırmaya mecbur eden, ciğerini dağlayan o keskin duyguyu unutur, unutmak da ister zaten. Aynı ihtiyar, "Otların arasında ne halt etmeye yatıyor bu çocuk böyle? Üşütecek" diyebilir, dedi zaten.

Ah, çileklerin tadı eskisi gibi değil, kadınların butları da eskisi gibi kavramıyor artık adamı!

Bazı adamlarsa, kuluçkaya yatan tavuklar gibi ölümün yuvasına yavaşça yerleştiler.

Tarih bir milyon tarihçinin bezlerinde salgılandı. Bu haşat olmuş yüzyıldan çıkmamız lazım dedi bazısı; bu namussuz, cani yüzyıldan, isyan ve gizli ölüm yüzyılından, kamu arazilerinin mücadeleyle, ne şekilde olursa olsun mutlaka ele geçirildiği bu yüzyıldan çıkmamız lazım.

Geçmişe dönüp okyanusların kenarındaki küçük ulusumuzu hatırlayalım – karmaşıklığın parçaladığı, kendini dev aynasında gören ulusumuzu. Tam yola çıkmıştık ki, İngilizler tekrar saldırdı bize. Yendik onları, ama bize pek faydası olmadı. Elimizde yanmış bir başkanlık sarayıyla devletten emekli maaşı alan on bin dul kaldı.

Sonra askerler Meksika'ya gitti; zahmetli bir piknik gibiydi. Evde rahat rahat, güzel güzel yemek varken neden rahatsız olmak üzere pikniğe gidildiğine akıl sır ermez. Meksika Savaşı'nın iki yararı oldu ama. Batıda bol bol toprak elde ettik, neredeyse iki misli büyüdük; ayrıca generaller için de talim alanı oldu; öyle ki, hazin biçimde kendi kendimizi katletmeye giriştiğimizde, liderler durumu gereğince korkunçlaştırmak için kullanılacak teknikleri biliyorlardı.

Sonra tartışmalar:

Köle sahibi olabilir misin?

Namusunla satın aldıysan niye olamayasın?

Yakında at sahibi de olamazsın diyecekler. Benim malımı almak isteyen kim?

İşte böyle, kendi suratını tırmıklayıp kanını kendi sakalına akıtan bir adam gibiydik.

Sonra o da geçti, yavaş yavaş kana bulanmış topraktan doğrulup batıya yöneldik.

Sonra piyasalarda patlama, çöküntü, iflas ve buhran birbirini izledi.

Büyük kamu hırsızları çıktı ortaya ve cebi olan herkesin cebini boşalttı.

Bu kokuşmuş yüzyılın canı cehenneme!

Bitirelim, arkasından da kapıyı kapatalım! Kitap gibi kapatıp okumaya devam edelim! Yeni bölüm, yeni hayat. Bu leş yüzyılın kapağını bir kapadık mı ellerimiz temiz olacak. Önümüzdeki manzara güzel. Bu temiz yeni yüzyılda çürüme yok. Bu deste hilesiz, bu yeni yıl destesinden hileli kâğıt dağıtan bir şerefsiz olursa – onu bir helanın tepesine tersten çarmıha gereriz, işte o kadar.

Ah, ah, çileklerin tadı asla o kadar güzel olmayacak ama; kadınların butları da eskisi gibi kavramıyor artık adamı!

[i]

Bazen adamın zihni sanki bir nurla aydınlanır. Hemen herkesin başına gelir. Güçlendiğini ya da yanarak dinamite yaklaşan fitil misali hazırlandığını hissedersiniz. Midede bir his, sinirlerde, kolların dirsekten aşağısında bir keyiftir. Deri havayı tadar, derin derin çekilen her nefes tatlıdır. Başlangıcı koskocaman, germeger bir esnemenin zevkine benzer; beyinde çakar ve dünyanın tamamı gözlerinizin önünde ışıldar. Adam hayatının tamamını bir grilik içinde yaşamış olabilir – toprağı, ağaçları koyu ve karanlık. Olaylar, önemli bile olsalar, yüzleri seçilemeden, solgun yürüyüp gitmiş olabilir. Sonra –nurla birlikte– ağustosböceğinin ezgisi kulağını okşar, toprağın kokusu bir ilahiyle burnuna yükselir, bir ağaç altındaki benek benek ışıklar gözlerini kutsar. O zaman adam dışarı taşar, sel olur, yine de azalmaz. Sanıyorum ki adamın dünyadaki önemi, nurunun niteliği ve niceliğiyle ölçülebilir. Yalnızlık içinde yaşanan bir şeydir, ama bizi dünyaya bağlar. Her türlü yaratıcılığın anasıdır ve her adamı diğerlerinden ayrı kılar.

Gelecek yıllarda nasıl olacağını bilmiyorum. Dünyada müthiş değişiklikler oluyor, bazı güçler yüzünü tanımadığımız bir geleceği biçimlendiriyor. Bu güçlerin bazıları bize kötü görünüyor, kendi içlerinde kötü olmasalar da iyi diye bildiğimiz başka şeyleri ortadan kaldırma eğiliminde oldukları için. İki adamın tek adamdan daha büyük bir taşı kaldırabileceği doğru. Bir ekip tek adamdan daha hızlı ve iyi otomobil üretebilir; devasa bir fabrikanın ekmeği de daha ucuz ve daha birörnektir. Besinlerimiz, giysilerimiz ve barınaklarımız hep seri üretimin karmaşıklığı içinde imal edildiğinde, seri yöntemi düşüncemize de sızarak diğer bütün düşünüşleri ortadan kaldıracaktır. Zamanımızda seri ya da kolektif üretim ekonomimize, siyasetimize, hatta dinimize yayılmış durumda; öyle ki bazı uluslar Tanrı düşüncesinin yerine kolektiflik düşüncesini koydular. Benim zamanının tehlikesi bu. Dünyada müthiş bir gerilim var, kopma noktasına yaklaşan bir gerilim; insanlar mutsuz, kafaları karışık.

Böyle bir zamanda kendime şu soruları sormak bana doğal ve iyi bir şey gibi geliyor: Ben neye inanıyorum? Ne için ve neye karşı mücadele etmeliyim?

Bizim türümüz yaratıcı olan tek tür; onun da tek bir yaratma aracı var: bir insanın bireysel zihniyle ruhu. İki kişi asla bir şey yaratmamıştır. Müzikte olsun, sanatta olsun, şiirde, matematikte, felsefede olsun, iyi işbirliği yoktur. Bir kez yaratma mucizesi meydana geldikten sonra, ekip onu büyütüp genişletebilir, ama ekip asla bir şey icat etmez. Kıymetli olan, bir insanın yalnız zihninde yatar.

Şimdi de ekip kavramı etrafında toplanan güçler, o kıymetli şeyi imha etmek üzere insan zihnine savaş açtı. Özgür ve avare zihin aşağılanarak, aç bırakılarak, bastırılarak, zorla yönlendirilerek ve şartlandırmanın sersemletici çekiç darbeleriyle kovalanmakta, kıskıvrak bağlanmakta, köreltilip uyuşturulmakta. Türümüz hazin ve intihari bir yol seçmiş gibi görünüyor.

Şuna inanıyorum: Tek bir insanın özgür, kâşif zihni dünyadaki en değerli şeydir. Ve şunun için savaşırım: zihnin yönlendirilmeden, istediği yönde ilerleme özgürlüğü. Ve şuna karşı da savaşmam gerekir: bireyi sınırlandıran ya da yok eden her fikir, din ve yönetim. Ben buyum, böyleyim. Bir kalıba uygun şekilde inşa edilmiş bir sistemin özgür zihni yok etmeye çalışmak zorunda olmasını anlıyorum; çünkü böyle bir sistemi incelemek suretiyle yok edebilecek tek şey özgür zihindir. Elbette bunu anlıyor, bundan nefret ediyorum; bizi yaratıcı olmayan hayvanlardan ayıran tek şeyi korumak için ona karşı savaşacağım. Nur öldürülebilir hale gelirse mahvoluruz.

**[ii]**

Adam Trask griliğin içinde yetişmişti, hayatının perdeleri tozlu örümcek ağlarına, günleri yarı-kederlerle marazi tatminsizliklerin ağır geçit törenine benzerdi; sonra, Cathy aracılığıyla nur ona indi.

Cathy'nin benim ifademle hilkat garibesi olması önemli değil. Cathy'yi anlayamayız belki; fakat bir yandan da çeşitli yönlerde çok şeyi, büyük erdemleri ve büyük günahları içimizde barındırırız. Karanlık suları kafasında kim deşmemiştir?

Belki hepimizin içinde kötü ve çirkin şeylerin filizlenip güçlendiği gizli bir havuz vardır. Ama bu, etrafı çevrili bir alanda yapılan bir üretimdir, yüzerek yukarı tırmanan yavrular tekrar aşağı düşer. Bazı adamların karanlık havuzlarında, kötülük tırmanarak çitin üzerinden aşıp özgürlüğe yüzebilecek kadar güçleniyor olamaz mı? Bu tür bir adam hilkat garibesi olmaz mı; biz kendi gizli sularımızda onunla akraba değil miyizdir? Hem melekleri hem şeytanları anlamamak saçma olurdu, çünkü onları biz icat ettik.

Cathy her ne olursa olsun, Adam'daki nuru tetikledi. Adam'ın ruhu havalandı, onu korkudan, hınçtan, ekşimiş anılardan kurtardı. Nur dünyayı aydınlatır ve tıpkı bir işaret fişeğinin savaş alanını değiştirdiği şekilde değiştirir onu. Belki de Adam, gözleri Cathy'yi aşırı aydınlattığı için onu hiç göremiyordu. Adam'ın zihnine güzellik ve şefkatten oluşan bir suret dağlanmıştı: hayal edilemeyecek kadar değerli, temiz ve sevecen, tatlı mı tatlı bir azize; işte Cathy kocasının gözünde bu suretti ve Cathy'nin yaptığı, söylediği hiçbir şey Adam'ın Cathy'sini çarpıtamazdı.

Cathy Kaliforniya'ya gitmek istemediğini söylediğinde Adam kulak asmadı, çünkü *onun* Cathy'si koluna girip ilk adımı kendi atardı. Adam'ın nuru o kadar parlaktı ki, kardeşinin somurtkan ıstırabını, gözlerindeki kıvılcımları fark etmiyordu. Çiftlikteki hissesini değerinden daha düşük bir meblağa Charles'a sattı; bunu babasından kalan paranın yarısına eklediğinde özgür ve zengin bir adam oldu.

İki kardeş birbirine yabancıydı artık. İstasyonda el sıkıştılar; Charles trenin harekete geçişini ve uzaklaşmasını izledi, yara izini ovaladı. Hana gitti, peş peşe dört viski içip üst kata çıktı. Kızın parasını verdi, faaliyete geçemedi. Kızın kucağında ağladı, sonunda kapı dışarı edildi. Hırsını çiftlikten çıkardı, zorladı, ekledi, ekti, budadı, sınırları genişledi. Hiç dinlenmedi, eğlenmedi, keyifsiz bir zengin, saygı gören, dostsuz bir adam oldu.

Adam New York'ta kendisine ve Cathy'ye kıyafet alacak kadar kaldı sadece; sonra onları kıtanın öbür ucuna götürecek trene bindiler. Salinas Vadisi'ne nasıl olup da gittiklerini anlamak son derece kolay.

O günlerde demiryolları –şirketler büyüyor, birbirleriyle mücadele ediyor, çoğalmaya ve hâkim olmaya çalışıyorlardı– seferlerini artır-

mak için her yolu deniyordu. Her şirket gazetelere reklam vermekle kalmayıp Batı'nın güzelliğiyle zenginliğini anlatan resimli broşürler ve afişler bastırıyordu. İddiada aşırılıktan kaçınılmıyordu – sınırsız bir zenginlik vardı. Leland Stanford'un çılgın enerjisiyle yönettiği Southern Pacific Railroad, yalnız ulaştırmada değil, siyasette de Büyük Okyanus kıyısına hâkim olmaya başlamıştı. Döşedikleri demiryolları vadilerden aşağı uzanıyordu. Yeni kasabalar mantar gibi bitiyor, yeni parseller açılıp iskân ediliyordu, çünkü şirketin iş yapabilmesi için müşteri yaratması gerekiyordu.

Uzun Salinas Vadisi de reklam kampanyasının bir parçasıydı. Adam vadiyi cennetin taklit etmeye çalışıp başaramadığı bir bölge olarak tanıtan güzel, renkli bir afiş görüp incelemişti. Yazılanları okuduktan sonra Salinas Vadisi'ne yerleşmek istemeyen kişiye deli denirdi ancak.

Arazi alımını aceleye getirmedi. Bir at arabası satın alıp etrafı dolaştı, daha önce gelenlerle tanışıp toprakla suyu, iklimle ürünleri, fiyatlarla tesisleri konuştu. Adam'ın niyeti spekülasyon değildi. Buraya yerleşmeye, bir yuva, bir aile, belki bir sülale kurmaya gelmişti.

Adam büyük bir coşkuyla çiftlikten çiftliğe gidiyor, yerden toprak alıp parmaklarının arasında eziyor, konuşuyor, planlar yapıyor, hayaller kuruyordu. Vadide yaşayanlar onu sevdi, oraya yaşamak üzere geldiğine sevindi, çünkü varlıklı bir adamı gördüklerinde tanıyorlardı.

Adam'ın tek kaygısı vardı, o da Cathy'ydi. Cathy iyi değildi. Onunla birlikte oradan oraya gidiyordu, ama halsizdi. Bir sabah hasta olduğundan yakınarak King City'de otel odasında kaldı; bu arada Adam arabayla şehir dışına gitti. Öğleden sonra beş sıralarında döndüğünde, Cathy'yi kan kaybından ölmek üzere buldu. Neyse ki Dr. Tilson'ı akşam yemeğinde yakaladı, rozbifinin başından kaldırıp sürükledi. Doktor hızlı bir muayenenin ardından tampon yaptı ve Adam'a döndü.

"Sen aşağıda beklesen?" dedi.

"İyi mi kendisi?"

"Evet. Birazdan çağıracağım seni."

Adam, Cathy'nin omzunu okşadı, Cathy ona yattığı yerden gülümsedi.

Adam çıkınca Dr. Tilson kapıyı kapatıp yatağa döndü. Yüzü öfkeden kıpkırmızı kesilmişti. "Niye yaptın bunu?"

Cathy'nin ağzı incecik, gergin bir çizgiydi.

"Kocan hamile olduğunu biliyor mu?"

Cathy'nin başı ağır ağır bir yandan bir yana çevrildi.

"Ne kullandın?"

Cathy yattığı yerden bakıyordu sadece.

Doktor odayı kolaçan etti. Tuvalet masasına yaklaşıp üstünden bir örgü şişi aldı. Cathy'nin yüzüne doğru salladı. "Mükerrer suçlu – sabıkalı" dedi. "Seni sersem. Neredeyse öldürüyordun kendini; ayrıca bebeğini de kaybetmedin. Sen bir şeyler de almışsındır, zehirlemişsindir kendini, kâfuru, gazyağı, kırmızı biber doldurmuşsundur içine. Hey Allahım! Siz kadınlar daha neler yapacaksınız!"

Cathy'nin gözleri cam gibi soğuk bakıyordu.

Doktor yatağın başucuna bir iskemle çekti. "Bebeği niçin doğurmak istemiyorsun?" dedi usulca. "İyi bir kocan var. Onu sevmiyor musun? Hiç mi konuşmayacaksın benimle? Söylesene yahu! İnat etme."

Cathy'nin dudakları kıpırdamadı, bakışları oynamadı.

"Evladım" dedi doktor, "anlamıyor musun? Hayatı yok etmemelisin. Beni delirten bir şey varsa, o da bu. Tanrı biliyor ya, bilgim yetersiz olduğu için hastalarımı kaybettiğim oluyor. Ama çabalıyorum – her zaman çabalarım. Sonra kasıtlı bir öldürmeyle karşılaşıyorum." Doktor hızlı hızlı konuşuyordu. Cümlelerin arasındaki tekinsiz sessizlikten korkuyordu. Bu kadın kafasını karıştırmıştı. İnsanlıkdışı bir yanı vardı. "Mrs. Laurel'la tanıştın mı? Bebek diye eriyip bitti, gözünde yaş kalmadı. Bir bebek uğruna nesi var nesi yok verir, yoksa da bulur; sense – sense kendi bebeğine örgü şişi saplamaya kalkışıyorsun. Peki!" diye haykırdı. "Konuşmuyorsun – konuşmak zorunda değilsin ama ben söyleyeceğim. Bebek sağ salim kurtuldu. Iskalamışsın. Sana bir şey daha söyleyeyim: O bebeği doğuracaksın. Bu eyalette yasalar çocuk düşürmek konusunda ne diyor biliyor musun? Cevap vermek zorunda değilsin ama kulaklarını aç da dinle! Aynı şey tekrarlanırsa, bu bebeği düşürürsen ve bir katakulliden şüphe-

lenirsem şikâyette bulunurum, aleyhinde ifade veririm, cezanı çekmeni sağlarım. Evet, umarım söylediklerime inanacak kadar aklın başındadır, çünkü hepsi ciddiydi."

Cathy ufacık, sivricik bir dille dudaklarını ıslattı. Gözlerindeki soğuk ifade silindi, yerini çaresiz bir keder aldı. "Özür dilerim" dedi. "Özür dilerim. Ama bilmiyorsunuz."

"Söylesene madem öyle?" Doktorun öfkesi sis gibi dağılıverdi. "Söyle çocuğum."

"Söylemesi çok zor. Adam çok iyi, çok güçlü. Bense... ben kusurluyum. Sara."

"Sende sara var ha!"

"Bende yok, ama hem dedemde hem babamda var... hem de ağabeyimde." Cathy gözlerini eliyle kapattı. "Kocama bunu yapamam."

"Vah zavallı yavrucak" dedi doktor. "Yavrucuğum. Emin olamazsın. Büyük bir ihtimalle bebeğin iyi ve sağlıklı olacak. Bir daha bu numaralara kalkışmayacağına söz verecek misin bana?"

"Evet."

"Peki öyleyse. Yaptığından kocana bahsetmeyeceğim. Şimdi arkana yaslan, bakalım kanaman durmuş mu."

Doktor birkaç dakika sonra çantasını kapatıp şişi cebine attı. "Yarın sabah uğrayacağım" dedi.

Dar merdivenden inerek lobiye geldiğinde Adam üzerine atladı. Dr. Tilson, "Nasıl? Durumu iyi mi? Neden olmuş? Yanına çıkabilir miyim?" şeklindeki soru yağmurunu savuşturdu.

"Hop, dur bakalım – dur." Ve her zamanki numarasını, mutat esprisini yaptı. "Karın hasta."

"Doktor..."

"Dünyanın tek güzel hastalığına tutulmuş..."

"Doktor..."

"Karın bebek bekliyor." Adam'ı şaşkın bırakarak yanından geçti gitti. Ocağın etrafına oturmuş üç adam Adam'a sırıttı. Aralarından biri, o değilden, "Ben olsam" dedi, "bir iki, belki üç arkadaşa birer içki ısmarlardım." Dokundurması boşa gitti. Adam paldır küldür dar basamakları tırmandı.

Adam'ın ilgisi King City'nin birkaç kilometre güneyinde, esasen San Lucas'la King City'ye neredeyse eşit mesafedeki Bordoni çiftliğinde yoğunlaştı.

Bordoni'lerin arazisi, Mrs. Bordoni'nin büyükdedesine İspanya krallığının bağışladığı dört bin hektardan kalan üç yüz altmış hektardı. Bordoni'ler İsviçreliydi ama Mrs. Bordoni çok eski zamanlarda Salinas Vadisi'ne yerleşmiş İspanyol bir ailenin evladı ve mirasçısıydı Ve eski ailelerin çoğu gibi onların da toprakları eriyip gitmişti. Bir kısmı kumarda kaybedilmiş, bir kısmı vergi olarak kırpılmış, bazı hektarlar da kupon gibi yırtılıp yırtılıp lükse harcanmıştı: bir ata, bir pırlantaya, güzel bir kadına. Geriye kalan üç yüz altmış hektar, Sanchez'lere bağışlanan toprağın göbeğindeydi ve bölgedeki en iyi araziydi. Nehrin iki yanında uzanıp her iki tarafta tepelerin yamaçlarına yaslanıyorlardı; vadi bu noktada daralır, sonra tekrar genişlerdi. Yapılan ilk Sanchez evi hâlâ kullanılır durumdaydı. Dağ eteğindeki minik bir açıklıkta, hiç kurumayan değerli bir tatlı su kaynağının beslediği minyatür vadide, kerpiçten bir evdi. İlk gelen Sanchez'in evi oraya inşa etmesinin sebebi de bu kaynaktı tabii. Vadiyi her dem yeşil ulu meşeler gölgeliyordu, toprak ülkenin bu kısmında görülmeyen bir bitekliğe, yeşilliğe sahipti. Alçak evin duvar kalınlığı yüz yirmi santimdi, çatı kirişi işlevi gören direkler ıslak ham deriyle bağlanmıştı. Deri kuruyup çekince dikmeyle kiriş birbirine sıkıca bağlanmış oluyor, deri ipler demir gibi sertleşip sağlamlaşıyordu. Bu tür inşaatın bir tek sakıncası vardır. Sıçanlar fırsat bulursa deriyi kemirir.

Eski ev sanki topraktan bitmiş gibi görünüyordu ve çok güzeldi. Bordoni burayı inek ahırı olarak kullanmıştı. İsviçreliydi, göçmendi, ulusuna has temizlik tutkusuna sahipti. Çamurdan kalın duvarlara güvenmiyordu; biraz uzağa ahşap bir ev yaptı; eski Sanchez evinin içerlek pencerelerinden inekler başlarını çıkarır oldu.

Bordoni'lerin çocuğu yoktu, kadın ilerlemiş bir yaşta öldüğünde, yalnızlık çeken kocasının içini Alpler'deki geçmişine bir özlem kapladı. Çiftliği satıp yurduna dönmek istiyordu. Adam Trask alımı aceleye getirmeye yanaşmıyor, Bordoni ise yüksek fiyat istiyor ve satıp satmamak umurunda değilmiş gibi yapma yöntemine başvu-

ruyordu. Bordoni, arazisini Adam'ın satın alacağını Adam'dan çok daha önce biliyordu.

Adam yerleştiği yerde kalmaya, henüz doğmamış çocuklarının da kalmasını sağlamaya niyetliydi. Bir yeri satın alır da sonra daha çok hoşuna giden başka bir yer görür diye korkuyor, bu arada da Sanchez arazisi onu cezbediyordu. Cathy'nin gelişiyle önünde uzun ve hoş bir hayat uzanıyordu şimdi. Ama dikkatli davranmanın gerektirdiği bütün adımları attı. Arabayla, at üstünde ve yaya olarak araziyi karış karış dolaştı. Alttaki toprağı tahlil etmek, hissetmek ve koklamak üzere burguyla alt katmana indi. Tarlada, nehir kıyısında ve tepedeki küçük kır bitkilerini soruşturdu. Rutubetli yerlerde diz çöküp çamurdaki hayvan izlerini inceledi: puma, geyik, kır kurdu, yaban kedisi, kokarca, rakun, gelincik ve tavşan izleriyle iç içe geçmiş bıldırcın izleri. Söğütlerle çınarların arasında, nehir yatağındaki yaban böğürtleni asmaları arasında yürüdü, her dem yeşil meşelerle bodur meşelerin, *madrone* ağaçlarının, defnelerin, *toyon* çalılarının gövdelerini yokladı.

Bordoni onu kısık gözlerle ve yamaçtaki küçük bağının üzümlerinden sıkılmış bardak bardak kırmızı şarap eşliğinde seyrediyordu. Bordoni her öğleden sonra azıcık sarhoş olmayı zevk haline getirmişti. Daha önce ağzına şarap koymamış olan Adam da bundan hoşlanmaya başladı.

Cathy'ye araziyi nasıl bulduğunu tekrar tekrar sordu. Hoşuna gitmiş miydi? Orada mutlu olur muydu? Cathy'nin tercih belirtmeyen cevaplarını dinlemiyordu. Cathy'nin kendi heyecanıyla kol kola olduğunu sanıyordu. King City otelinin lobisinde sobanın etrafında toplanıp San Francisco'dan gönderilmiş gazeteleri okuyan adamlarla konuşuyordu.

"Benim düşündüğüm şey su" dedi bir akşam. "Acaba kuyu açmak için ne kadar derine inmek gerekir?"

Kot pantolonlu bir hayvan sahibi bacak bacak üstüne attı. "İyisi mi sen Sam Hamilton'la konuş" dedi. "Su konusunu buralarda herkesten iyi bilir. Hem su bulucudur hem kuyu kazar. O söyler sana. Vadinin bu tarafındaki kuyuların yarısını o açmıştır."

Arkadaşı güldü. "Sam'in suyla ilgilenmesi için meşru sebebi var. Kendi arazisinde bir damla suyu yok adamın."

"Nerede bulurum onu?" diye sordu Adam.

"Bak ne diyeceğim. Ben zaten köşebent yaptırmaya ona gideceğim. İstersen seni de götürürüm. Seversin Mr. Hamilton'ı. İyi adamdır."

"Bir güldürü dâhisi diyebilirsin" dedi arkadaşı.

**[iii]**

Louis'yle Adam Trask, Hamilton çiftliğine Louis Lippo'nun yaylı arabasıyla gittiler. Demir şeritler kutunun içinde tangırdıyor, serinde dursun diye ıslak çuvala sarılmış bir geyik budu demirlerin üstünde zıplıyordu. O günlerde bir adamı ziyarete gittiğinde armağan olarak hatırı sayılır miktarda yiyecek götürmek âdettendi, çünkü ailesine hakaret etmek istemiyorsan yemeğe kalman gerekirdi. Ama yok ettiğin şeyi yerine koymazsan, birkaç misafir haftanın beslenme programını berbat edebilirdi. Bir domuz ya da sığır budu iş görürdü mesela. Geyiği Louis kesmişti; Adam da bir şişe viski götürüyordu.

"Şimdiden söyleyeyim" dedi Louis. "Mr. Hamilton'ın hoşuna gidecek o şişe, ama Mrs. Hamilton tiksinir. Senin yerinde olsam şişeyi oturağın altında bırakırdım; sonra dükkâna gittiğimizde çıkarırsın yerinden. Biz hep öyle yaparız."

"Kocasının bir içki içmesine izin vermiyor mu?"

"Kuş kadar kadındır" dedi Louis, "ama dediği dediktir. Sen iyisi mi şişeyi oturağın altında bırak."

Vadi yolundan ayrılıp arabaların yol yol aşındırdığı dağlara saparak kış yağmurlarıyla su dolmuş tekerlek izlerinin üzerinde ilerlemeye başladılar. Atlar hamutlarını zorluyor, araba sarsılıp sallanıyordu. O yıl tabiat dağlara iyi davranmamıştı; aylardan daha hazirandı ama etraf şimdiden kupkuruydu. Kısa, yanık otların altından taşlar görünüyordu. Yabani yulaflar sanki ellerini çabuk tutmazlarsa hiç tohumlanamayacaklarını bilirmiş gibi daha on beş santim boylanmışken baş vermişti.

"Arazi pek matah görünmüyor" dedi Adam.

"Matah mı? Yahu Mr. Trask, buraları adamın ciğerini söker, yer bitirir. Matah ha! Mr. Hamilton'ın arazisi ufak sayılmaz, yine de çiftliğe kalsalar, o kadar çocukla açlıktan ölürlerdi. Çiftlik doyurmuyor onları. Kendisi her tür işi yapar, şimdi oğlanlar da az biraz kazanmaya başladı. İyi insanlardır."

Adam bir hendekten başını uzatmış bir sıra koyu *mesquite* çalısına baktı. "Böyle bir yere ne demeye yerleşmiş acaba?"

Herkes gibi Louis Lippo da, bilhassa bir yabancıya, itiraz edecek bir yerli yoksa yorum ve açıklamalarda bulunmaya bayılırdı. "Anlatayım" dedi. "Mesela ben – babam İtalyan'dı. Orası karıştıktan sonra gelmiş buraya, ama biraz parası varmış. Benim arazi çok büyük olmasa da iyidir. Babam orayı seçip satın almış. Mesela sen – halin vaktin nasıldır bilmem, sormam da, ama eski Sanchez arazisini almaya çalıştığını duydum; Bordoni'nin bedavaya bir şey verdiği görülmemiştir. Belli ki halin vaktin yerinde, yoksa sormazdın bile."

"Fena sayılmaz" dedi Adam alçakgönüllülükle.

"Uzun lafın kısası" dedi Louis, "Mr. ve Mrs. Hamilton bizim vadiye parasız pulsuz geldiler. Ne buldularsa onu aldılar mecburen: başka kimsenin istemediği devlet arazisi. On hektarı bereketli bir yılda bir ineği doyurmaz, kurak yıllarda kır kurtları bile çeker gidermiş derler. Hamilton'lar nasıl ölmedi bilmem der kimileri. Ama Mr. Hamilton hemen çalışmaya başladı tabii; o sayede ölmediler. Harman makinesini icat edinceye kadar da ırgatlık yaptı."

"İşini iyi yapan bir adam belli ki. Herkesten duydum adını."

"Hem de nasıl. Dokuz çocuk yetiştirdi. Bana sorarsan bir kenarda üç kuruş parası yoktur. Nasıl olsun?"

Arabanın bir tarafı yükseldi, iri, yuvarlak bir taşın üstünden yuvarlandı, sonra tekrar alçaldı. Atların terden rengi koyulaşmıştı, hamutlarının, eyer kayışlarının altı köpürmüştü.

"Onunla tanışacağıma memnunum" dedi Adam.

"Şu kadarını söyleyeyim, çalıştı didindi, semeresini aldı: İyi çocukları oldu; iyi yetiştirdi onları. Hepsinin durumu iyi... Joe hariç belki. Joe –en küçükleri– yüksekokula gidecek diyorlar, ama diğerleri iyi. Mr. Hamilton ne kadar gurur duysa yeridir. Ev şu tepenin

hemen ardında. Sakın unutup da o viskiyi çıkarma dışarı – olduğun yerde donar kalırsın."

Kuru toprak güneşin altında çıtırdıyor, cırcır böcekleri kulak tırmalıyordu. "İn cin top oynuyor" dedi Louis.

"Utandım burayı görünce" dedi Adam.

"Niye ki?"

"Böyle bir yerde yaşamak zorunda değilim, durumum iyi diye."

"Ben de öyle, ama utanmıyorum. Seviniyorum basbayağı."

Araba tepeye vardığında Adam aşağıda Hamilton'ların mekânını oluşturan küçük yapı topluluğunu gördü: birçok eklenti yapılmış bir ev, bir inek ahırı, bir dükkân, bir arabalık. Kıraç ve kavruk bir manzaraydı; büyük ağaç yoktu, elle sulanan küçük bir bahçesi vardı.

Louis, Adam'a döndü; ses tonunda çok hafif bir düşmanlık vardı. "Mr. Trask, bir iki konuda kulağını bükmek istiyorum. Bazı insanlar Samuel Hamilton'ı ilk gördüklerinde işkembeden atıyormuş gibi bir hisse kapılabilir. Başka insanlara benzemez onun konuşması. İrlandalıdır. Planlarla doludur – günde yüz plan yapar. Ayrıca umutla da doludur. Allah biliyor ya, bu arazide hayatta kalmak için umut lazım adama! Ama şunu unutma: Çalışkan adamdır, becerikli dir, iyi demircidir, bazı planları tutar. Bir şeyler olacak dediğinde olduğunu da gördüm."

Adam tehditkâr tonu duyunca telaşa kapıldı. "Ben başkasını aşağılayacak adam değilim" dedi ve Louis'nin ansızın onu yabancı ve düşman gördüğünü hissetti.

"Baştan söyleyeyim dedim. Bazı insanlar var, Doğu'dan geliyorlar buraya, adamın çok parası yoksa işe yaramaz sanıyorlar."

"Ben hayatta..."

"Mr. Hamilton'ın kenarda üç parası yoktur belki, ama bizdendir, has adamımızdır. Görüp göreceğin en düzgün aileyi de yetiştirmiştir. Bunu unutma istedim."

Adam tam kendini savunacakken, "Unutmam" dedi. "Söylediğin için teşekkür ederim."

Louis tekrar ön tarafa döndü. "İşte orada – dükkânın orada, gördün mü? Duydu herhalde geldiğimizi."

"Sakalı mı var?" diye sordu Adam, gözlerini kısıp bakarak.

"Evet, güzel bir sakalı vardır. Beyazları çoğalıyor, ak sakallı olacak yakında."

Arabayla ahşap evin önünden geçerlerken Mrs. Hamilton'ın pencereden onlara baktığını gördüler; dükkânın önüne yanaştıklarında Samuel onları bekliyordu.

Adam karşısında peygamber sakallı, iriyarı bir adam gördü; kır düşmüş saçları havada şeytanarabası gibi uçuşuyordu. Sakalın üstünde pembe yanaklar görünüyordu; İrlandalı teni güneşten yanmıştı. Üstünde temiz mavi bir gömlek, tulum ve deri önlük vardı. Kollarını yukarı sıvamıştı; kaslı kolları da temizdi. Sadece elleri ocaktan kararmıştı. Adam ona şöyle bir göz attıktan sonra gözlerine döndü: açık mavi, gençlik sevinciyle dolu gözler. Gözlerin etrafındaki kırışıklar kahkahalarla merkezde toplanan radyal çizgilerdi.

"Louis" dedi, "seni görmek ne güzel. Bu küçük tatlı cennetimizde bile dostları görmek bizi sevindiriyor." Adam'a gülümsedi; Louis, "Sana Mr. Adam Trask'i getirdim" dedi. "Doğu'dan gelen bir yabancı, yerleşmeye gelmiş."

"Sevindim" dedi Samuel. "Başka zaman tokalaşırız. Bu ocak maşalarıyla ellerini kirletmeyeyim."

"Mr. Hamilton, demir şerit getirdim. Bana köşebent yapar mısın? Patoz yatağının kafesi paramparça oldu."

"Yaparım tabii Louis. İnsenize, inin. Atları gölgeye alalım."

"Arkada bir parça geyik eti var, Mr. Trask de ufak bir şey getirdi."

Samuel eve doğru bir baktı. "O 'ufak şey'i arabalığın arkasına geçtikten sonra çıkaralım isterseniz."

Adam konuşmasındaki şarkı tonlamasını işitiyordu, ama tuhaf biçimde telaffuz edilmiş bir laf duymadı; belki *t* ve *l* harfleri dilin ucundan, daha keskin söyleniyordu biraz.

"Louis, atları soyundurur musun? Ben geyiği içeri götüreyim. Liza memnun olacak. Geyik yahnisini çok sever."

"Çocuklardan kimse var mı evde?"

"Şu anda yok hiçbiri. George'la Will haftasonunu geçirmeye geldi; dün gece hep birlikte Wild Horse kanyonuna dansa gittiler, Peach Tree ilkokuluna. Günbatımında sökün eder hepsi. O yüzden

bir kanapemiz yok. Sonra anlatırım... Liza'nın intikamı acı olacak... Tom'un marifeti. Sonra anlatacağım." Gülerek elinde çuvala sarılı geyik buduyla eve doğru yürüdü. "İstersen 'ufak şey'i dükkâna getir de güneşin altında kalmasın."

Eve yaklaştığında seslendiğini duydular: "Liza, gel bak, Louis Lippo geyik eti getirmiş, senden büyük."

Louis arabayı arabalığın arkasına sürdü, Adam koşumları çıkarıp ipleri bağlamaya ve atları yularlarından gölgeye çekmeye yardım etti. "Şişe güneşin altında kalmasın derken ciddiydi" dedi Louis.

"Eli maşalı bir kadın belli ki."

"Kuş kadar, ama dediği dediktir."

"Soyundurmak" dedi Adam. "Galiba başkasından da duymuştum bu lafı ya da bir yerde okudum."

Samuel dükkâna gelip onlara katıldı. "Liza yemeğe kalmanızı istiyor" dedi.

"Ama hazırlığı yoktur" diye itiraz etti Adam.

"Sus be adam. Yahniye fazladan birkaç hamur topu katacak. Sizi ağırlamak bizim için zevk. Louis, ver şu şeritleri de bakalım nasıl bir şey istiyorsun."

Ateşlikte bir tezek ateşi yakıp körüğü çekerek hava verdi, sonra parmaklarıyla ıslak kömür parçaları koyup kor haline getirdi. "Gel Louis" dedi, "şu ateşi biraz yelle bakalım. Yavaş yavaş oğlum, yavaş, düzenli." Demir şeritleri kor halindeki kömürlerin üzerine koydu. "Merak etme, Mr. Trask, Liza dokuz aç kurt için yemek pişirmeye alışık. Onu hiçbir şey şaşırtamaz." Demiri kısaçla ateşin daha uygun bir yerine çekip güldü. "Bu son lafım kuyruklu yalan, geri alıyorum" dedi. "Karım esip gürlüyor. İkinize de tembih etmiş olayım, 'kanepe' lafını ağzınıza almayın. Liza için öfke ve kederle eşanlamlı."

"Bir şey diyordun kanepeyle ilgili" dedi Adam.

"Oğlum Tom'u tanısaydın daha iyi anlardın Mr. Trask. Louis tanır onu."

"Tanımaz mıyım" dedi Louis.

Samuel söze devam etti: "Bizim Tom'un gözü karadır. Hep bir koltukta iki karpuz. Hep biçebileceğinden fazlasını eker. Çok sevinir, çok üzülür. Bazı insanlar öyle. Liza'ya sorarsan ben de öyleyim. Tom

nereye varır bilmem. Belki tepelere, belki darağacına – eh, daha önce asılan Hamilton'lar oldu. Bir ara onu da anlatırım sana."

"Kanepe diyordun" diye hatırlattı Adam kibarca.

"Evet, haklısın. Ben laflarımı asi koyun güder gibi güdüyorum, Liza öyle söylüyor. Her neyse, dediğim gibi Peach Tree ilkokulunda bir dans düzenlemişler; oğlanlar, George, Tom, Will ve Joe hep birlikte gitmeye karar verdi. Tabii kızlar da davet edildi. George, Will ve Joe, zavallı basit çocuklar, her biri bir kız arkadaşını davet etti, ama Tom – her zamanki gibi aşırıya kaçtı. Williams kız kardeşlerin ikisini birden davet etti: Jennie'yle Belle. Kaç vida deliği istiyorsun Louis?"

"Beş" dedi Louis.

"Tamam. Yalnız şunu söyleyeyim Mr. Trask, bizim Tom çirkin olduğunu düşünen bir oğlandan beklenebileceği kadar bencildir ve kendini düşünür ancak. Genellikle nadasa bırakır kendini, ama bir kutlama varsa paskalya yumurtası gibi süslenip püslenir, bahar çiçekleri gibi donanır. Bu da epey bir vaktini alır. Fark ettiniz mi bilmem, arabalık boştu. George, Will ve Joe erken çıktılar yola, Tom kadar gösterişli değillerdi. George büyük arabayı aldı, Will hafif olanını, Joe da iki tekerlekli küçüğü. Samuel'ın mavi gözleri zevkten parladı. "Derken Tom bir Roma imparatoru kadar şık şıkırdım çıktı dışarı; ot tırmığından başka tekerlekli bir şey kalmamıştı, ona da Williams kız kardeşlerden birini bile bindiremezsin. Talih midir, talihsizlik midir bilemem ama Liza öğle uykusuna yatmıştı. Tom basamaklara oturup düşündü. Sonra ahıra gidip iki ata koşum taktığını, tırmığın üstünden araba falakasını aldığını gördüm. Kanepeyi ite kaka evden çıkarıp ayaklarının altından bir çeki zinciri geçirdi – Liza'nın her şeyden çok sevdiği, kuğuboynu, at kılı kanepe. George doğmadan önce, üstüne uzansın diye hediye etmiştim ona. Tom'u son gördüğümde Williams kız kardeşleri almak üzere kanepeye rahatça yayılmış, yokuş yukarı sürükleniyordu. Kalıbımı basarım, döndüğünde kanepe sürtünmekten zar gibi incecik kalmış olacak." Samuel kısacını bırakıp ellerini kalçalarına dayayarak serbestçe güldü. "Liza burnundan cehennem ateşleri soluyor. Zavallı Tom."

Adam gülümseyerek, "Az bir şey içmek ister misin?" dedi.

"İsterim doğrusu" dedi Samuel. Viski şişesini alıp bir yudum içerek geri verdi.

"*Uisquebaugh*: İrlanda dilinde abıhayat... gerçekten de öyle."

Tavlanmış şeritleri örsün üstüne koyup vida delikleri açtı, çekiciyle bükerek köşebent yaptı, çatal halinde kıvılcımlar çaktı. Küçük fıçının içindeki siyah suya batırdığında demir tısladı. "Al bakalım" diyerek köşebentleri yere attı.

"Teşekkür ederim" dedi Louis. "Borcum ne?"

"Borcun yok, geldiğin yeter."

"Hep böyle yapıyorsun" dedi Louis çaresizlikle.

"Hayır, yeni kuyunu açtığımda ödedin ya."

"Kuyu demişken... Mr. Trask, Bordoni'nin arazisini almayı düşünüyor; eski Sanchez arazisi, hatırladın mı?"

"Gayet iyi biliyorum" dedi Samuel. "İyi arazidir."

"Suyu soruyordu da, o konuyu bu yörede senden iyi bilen olmadığını söyledim ona."

Adam şişeyi geçirdi, Samuel ufak bir yudum alıp ağzını koluna, isten kararmamış kısmına sildi.

"Henüz karar vermedim" dedi Adam. "Soruşturuyorum şimdilik."

"Eyvah, baltayı taşa vurdun. İrlandalılara soru sormak tehlikelidir, çünkü cevabını verir derler. Bana konuşma izni verirken ne yaptığını biliyorsundur umarım. Bu mevzuda iki bakış açısı biliyorum. Birine göre susan adam akıllıdır, ötekine göre lafı olmayan adamın düşüncesi de yoktur. Tabii ki ben ikincisini benimsiyorum – Liza'ya sorulursa ifrata kaçıyorum. Nedir merak ettiğin?"

"Mesela Bordoni arazisinde suya ulaşmak için ne kadar derine inmek lazım?"

"Tam yerini görmem gerekir, bazı yerlerde on metre, bazılarında elli, bazılarında da ta dünyanın merkezine kadar."

"Ama su çıkar mı?"

"Benim arazi hariç aşağı yukarı her yerde çıkar."

"Sizin burada bir kıtlık olduğunu duydum."

"Duydun mu? Yahu, göklerdeki Tanrı bile duymuş olmalı! Avaz avaz haykırdım, duyulmuştur."

"Nehrin kenarında yüz elli hektarlık bir arazi var. Onun altında var mıdır su?"

"Bakmam gerekir. Bu vadi bir tuhaf. Sabredebilirsen anlatırım sana, çünkü ben iyice bakıp inceledim, her taşın altına baktım. Aç adamın zihni obur olur – gerçekten öyledir."

Louis Lippo, "Mr. Trask New England'lı" dedi. "Buraya yerleşmeyi düşünüyor. Ama daha önce Batı'ya gelmiş – askerken, Kızılderililerle çarpışmış."

"Sahi mi? Öyleyse sen anlat da ben öğreneyim."

"Bunu konuşmak istemiyorum."

"Neden? Ben Kızılderililerle çarpışmış olsaydım, ailemin de, komşularımın da hali dumandı!"

"Ben onlarla çarpışmak istemedim efendim." "Efendim" hitabı, Adam farkına varmadan çıkmıştı ağzından.

"Evet, anlayabilirim. Tanımadığın, nefret etmediğin bir adamı öldürmek zor iş olsa gerek."

"Belki öylesi daha kolay" dedi Louis.

"Dediğinde doğruluk payı var, Louis. Ama bazı insanlar için için bütün dünyayla dosttur, bazıları da kendilerinden nefret eder, nefretleri etrafa kızarmış ekmeğin üstündeki tereyağı gibi yayılır."

"Senin bu yöreyle ilgili bir şeyler anlatmanı tercih ederim" dedi Adam huzursuzca; zihninde üst üste yığılmış cesetlerin tüyler ürpertici görüntüsü canlanmıştı.

"Saat kaç?"

Louis dışarı çıkıp güneşe baktı. "Onu geçmemiştir."

"Bir başladım mı kendimi tutamam. Oğlum Will, insan bitkisi bulamazsam ağaçlarla konuştuğumu söylüyor." Samuel iç çekip bir çivi fıçısının üstüne oturdu. "Bu vadi bir tuhaf dedim, ama belki de yeşillik bir yerde doğduğum için bana öyle geliyordur. Sana tuhaf geliyor mu Louis?"

"Hayır, ben hiç başka yere gitmedim."

"Ben çok kazdım buraları" dedi Samuel. "Aşağıda bir şeyler olmuş – belki hâlâ oluyordur. Altta bir okyanus tabanı var, onun altında başka bir dünya. Ama bunun çiftçiye zararı olmaz. Vadinin tepesindeki toprak iyi topraktır, bilhassa düzlüklerde. Vadinin yukarı

kısmında hafif ve kumludur, ama onunla karışık, kışın yağmurlarla tepelerden inen asitsiz toprak vardır. Kuzeye doğru ilerledikçe vadi genişler, toprak orada daha siyah, daha ağır, belki daha bitektir. Bana sorarsan, bir zamanlar orada bataklıklar varmış, asırların kökleri çürüyerek toprağa karışmış, ona siyahlığını vermiş, gübrelemiş toprağı. Altüst ettiğin zaman da, hafif yağlı bir kil karışır, kıvamlıdır. Bu dediğim aşağı yukarı Gonzales'ten kuzeye, nehrin ağzına kadar. İki yanda, Salinas, Blanco, Castroville ve Moss Landing civarında bataklıklar duruyor. Günün birinde o bataklıklar kurutulunca, bu kırmızı dünyada en bitek toprak oralar olacak."

"Her zaman günün birinde neler olacağını söyler" diye araya girdi Louis.

"Ee, adamın zihni vücudu gibi zamanın içinde kalmıyor."

"Buraya yerleşeceksem, nasılını niçinini, ne olacağını bilmem gerekir" dedi Adam. "Çocuklarım doğduğunda bu topraklarda olacaklar."

Samuel'ın bakışları arkadaşlarının başlarının üstünden aşıp karanlık ocaktan sarı günışığına uzandı. "Şunu bilmen gerekir ki, vadinin büyük bölümünün altında, bazı yerlerde derinde, bazılarındaysa yüzeye oldukça yakında, pulluk tabanı denilen bir tabaka vardır. Sıkışmış kildir, yağlı gelir ele. Bazı yerlerde kalınlığı otuz santimi aşmaz, bazı yerlerde daha fazladır. Bu pulluk tabanı suya direnir. O tabaka olmasa, kış yağmurları aşağıya doğru sızarak toprağı nemlendirir, yazın tekrar köklere çıkardı. Ama pulluk tabanının üstündeki toprak suya doyduğunda, geri kalan su ya sel olup akar ya da en üstte durup çürür. İşte bizim vadinin en büyük belalarından biri budur."

"Ama yaşamak için oldukça iyi bir yer, değil mi?"

"Öyle, evet, ama daha bitek olabileceğini bilince huzur bulamıyor insan. O tabakaya binlerce delik açıp suya yol versen, sorunun çözüleceğini düşündüm. Sonra birkaç dinamit çubuğuyla bir deney yaptım. Pulluk tabanında bir delik açıp patlattım. Dinamit parçaladı tabakayı, su aşağıya geçebildi. Ama mübarek, ne çok dinamit lazım, düşünsene! Bir İsveçli –dinamiti icat eden adam– daha güçlü ve daha güvenli yeni bir patlayıcı yapmış diye okudum. Belki çare odur."

Louis yarı alaylı yarı hayran, "Hep bir şeyleri nasıl değiştirebileceğini düşünür" dedi. "Oldukları şeklinden hiç memnun değildir."

Samuel ona gülümsedi. "Derler ki insanlar bir zamanlar ağaçlarda yaşarmış. Birisi yüksek bir daldan memnun değilmiş herhalde ki, şimdi ayakların düz toprağa basıyor." Sonra yine güldü. "Kendimi toz yığınının üstüne oturmuş zihnimde bir dünya yaratırken canlandırıyorum gözümde, tıpkı Tanrı'nın bu dünyayı yarattığı gibi. Ama Tanrı yarattığı dünyayı gördü. Ben kendiminkini asla görmeyeceğim, bir tek şu hariç: Burası günün birinde çok zengin bir vadi olacak. Dünyayı besleyebilirdi burası, belki besleyecek de. Burada mutlu insanlar yaşayacak, binlerce, on binlerce..." Gözlerinden bir bulut geçer gibi oldu, yüzü hüzne büründü, sustu.

"Yerleşmek için iyi bir yer gibi anlatıyorsun" dedi Adam. "Anlattığın gibi olacaksa, çocuklarımı başka nerede yetiştirebilirim ki?"

Samuel devam etti: "Anlayamadığım bir şey var. Bu vadinin üstünde bir karaltı var. Ne olduğunu bilmiyorum, ama hissediyorum. Bazen bembeyaz, gözleri kör edecek kadar parlak bir günde o karaltının güneşi kapattığını, ışığını sünger gibi emdiğini hissediyorum." Sesi yükseldi. "Bu vadide kara bir şiddet var. Bilmiyorum – bilmiyorum. Sanki geçmişten bir hayalet onu alttaki ölü okyanustan çıkarmış ve havayı mutsuzlukla bulandırmış gibi. Gizli bir keder kadar esrarengiz. Ne olduğunu bilmiyorum, ama buranın insanlarında görüyorum, hissediyorum."

Adam ürperdi. "Şimdi hatırladım, erken dönerim diye söz vermiştim. Karım Cathy bebek bekliyor."

"Ama Liza hazırlık yapıyordu."

"Bebeği söylersen hak verir. Karım pek iyi hissetmiyor kendini. Suyla ilgili anlattıkların için de teşekkür ederim."

"Gevezeliğimle canını mı sıktım?"

"Yok canım, katiyen – hayır. Cathy'nin bu ilk bebeği olacak, perişan halde."

Adam bütün gece düşündü taşındı ve ertesi gün arabasını alıp giderek Bordoni'yle el sıkıştı, böylece Sanchez arazisinin sahibi oldu.

# 14

[i]

O günlerin Batı'sına ilişkin anlatacak o kadar çok şey var ki, insan nereden başlayacağını bilemiyor. Birinden başlayınca çorap söküğü gibi gider. Mesele önce hangisini anlatacağına karar vermek.

Hatırlarsanız Samuel Hamilton, çocuklarının Peach Tree ilkokulunda dansa gittiklerini söylemişti. O dönemde köy okulları birer kültür merkeziydi. Kasabalardaki Protestan kiliseleri, yeni oldukları bu ülkede varoluş mücadelesi veriyordu. Yöreye ilk gelen ve sağlam temeller üzerine inşa edilmiş Katolik kilisesi konforlu bir geleneğe yerleşmiş otururken misyonerlerin merkezleri bir bir terk ediliyor, çatıları çöküyor, soyulmuş altarların üstüne güvercinler tünüyordu. San Antonio'daki merkez (Latince ve İspanyolca) kütüphane olduğu gibi bir tahıl ambarına atılmış, sıçanlar meşin ciltleri yiyip bitirmişti. Kırsal kesimde sanat ve bilim yuvası okuldu, öğretmenler de irfan ve güzellik meşalesini taşıyan ve koruyan kişilerdi. Okul binası müzik ve münazaralar için toplanılan mekândı. Seçimlerde sandıklar okul binasına kurulurdu. İster bir bahar kraliçesinin taç giyme töreni olsun, ister ölmüş bir başkanı anma töreni ya da sabaha kadar süren bir danslı eğlence, sosyal faaliyetlerin başka yerde düzenlenmesi söz konusu olamazdı. Öğretmenler de sadece entelektüel ve sosyal önderler olmakla kalmayıp kırsal kesimin en makbul gelin adaylarıydılar. Oğlu öğretmenle evlenen aile ne kadar gururlansa yeriydi. Bir öğretmenin çocuklarının hem irsi hem edinilmiş entelektüel avantajlara sahip olduğu düşünülürdü.

Samuel Hamilton'ın kızlarının kaderi, çiftlik işleriyle yıpranmış ev kadınları olmak değildi. İrlanda krallarına dayanan soylarının ışıltısını taşıyan alımlı kızlardı onlar. Yoksulluklarını aşan bir gururları vardı. Onlara acınması gerektiğini düşünen asla olmamıştı. Samuel belirgin biçimde üstün çocuklar yetiştirmişti. Yaşıtlarının çoğundan daha tahsilli ve daha terbiyeliydiler. Samuel hepsine öğrenme aşkını aktarmış, onları kibirli zamane cehaletinden ayırıp öne çıkarmıştı. Olive Hamilton öğretmen oldu. Ortaöğrenime devam edebilmek için,

mecburen on beş yaşında evden ayrılıp Salinas'a gitti. On yedi yaşında bütün sanat ve bilim dallarını kapsayan il ortak sınavlarına girdi, on sekizinde de Peach Tree ilkokulunda öğretmenlik yapmaya başladı.

Okulda Olive'den yaşça ve bedenen daha büyük öğrenciler vardı. Öğretmen olmak büyük diplomasi gerektiriyordu. Disiplinsiz büyük oğlanlar arasında elinde tabanca ve kırbaç olmadan düzeni sağlamak zor ve tehlikeli işti. Bir dağ köyünün okulunda öğrenciler öğretmene tecavüz etmişti.

Olive Hamilton her şeyi öğretmek durumundaydı, üstelik her yaştaki çocuklara. O zamanlar pek az kişi sekizinci sınıftan sonrasını okur, bazıları çiftlik işleri yüzünden onu da ancak on dört, on beş yılda bitirirdi. Olive ayrıca temel tıbbi işlemleri de uygulamak zorundaydı, çünkü kazaların ardı arkası kesilmezdi. Okul bahçesindeki bir kavganın ardından bıçak yaralarını dikmesi gerekmişti. Yalınayak, küçük bir çocuğu çıngıraklı yılan soktuğunda zehri akıtmak için oğlanın ayak parmağını emme görevi Olive'e düşmüştü.

Birinci sınıfa okumayı, sekizinci sınıfa cebir öğretiyordu. Şarkıları o idare ediyor, edebiyat eleştirmenliği yapıyor, her hafta *Salinas Journal*'da yayınlanan toplum haberlerini yazıyordu. Buna ek olarak, yörenin bütün sosyal hayatı da onun sorumluluğundaydı; yalnız mezuniyet törenleri değil, danslar, toplantılar, münazaralar, korolar, Noel ve bahar bayramı festivalleri, Anma Günü ve Dört Temmuz vatanseverlik gösterileri. Seçim kurulunda yer alıyordu, bütün hayır kuruluşlarının başkanı ve toparlayıcısıydı. Kolay bir iş değildi kesinlikle; inanılmayacak görevleri ve mecburiyetleri vardı. Öğretmenin özel hayatı yoktu. Herhangi bir kişilik zaafını yakalamak için insanlar tarafından kıskançlıkla gözlenirdi. Bir ailenin yanında bir dönemden fazla kalamazdı, çünkü bu kıskançlığa yol açardı; öğretmeni evinde barındıran aile toplumsal statü kazanırdı. Öğretmenin kaldığı evde evlilik çağında bir erkek evlat varsa evlenme teklifi peşisıra gelirdi; birden fazla aday varsa öğretmen uğruna kıyasıya çekişilirdi. Aguita'ların üç oğlu Olive Hamilton uğruna birbirlerini paralıyorlardı neredeyse. Köy okullarında öğretmenler nadiren uzun süre kalırdı. O kadar zor bir işti ve o kadar çok evlenme teklifi alırlardı ki, çok kısa süre içinde evlenirlerdi.

Olive Hamilton bu yolu tutmamaya kararlıydı. Babasının entelektüel heyecanlarını paylaşmasa da Salinas'ta yaşadığı süre içinde çiftlik hanımı olmamaya karar vermişti. Bir kasabada yaşamak istiyordu, Salinas kadar büyük olmayabilirdi, ama en azından köy olmasındı. Olive Salinas'ta hayatın hoşluklarını yaşamıştı, kilise korosu ve ayin kıyafetleri, kilise derneği, Episkopal Kilise'nin fasulye geceleri. Çeşitli sanatları tatmıştı; dışarıda aromatik bir dünya vadeden, turnedeki tiyatro, hatta opera truplarını izlemişti. Davetlere gitmiş, pantomim oyunu oynamış, şiir okuma yarışmalarına, bir koroya ve orkestraya katılmıştı. Salinas kışkırtmıştı onu. Orada bir davete giderken ona göre giyinip gidebiliyor, aynı elbiseyle eve dönebiliyordu; giysilerini yuvarlayıp heybeye koymak, at üstünde on beş kilometre yol gitmek, sonra da açıp ütülemek zorunda değildi.

Öğretmenlik Olive'i çok meşgul ettiği halde şehir hayatına özlem duyuyordu; King City'deki değirmeni inşa etmiş olan genç usulünce evlenme teklif ettiğinde, uzun ve gizli bir nişanlılık şartıyla kabul etti. Gizlilik gerekliydi, çünkü bilinirse mahallenin gençleri arasında kavga çıkardı.

Olive babası kadar parlak değildi ama eğlenmekten hoşlanırdı ve annesinin güçlü, sarsılmaz iradesine sahipti. İsteksiz öğrencilerine dayatabileceği kadar ilim irfan ve güzellik dayattı.

Öğrenmenin önüne çekilmiş bir duvar vardı. Bir adamın istediği, çocuklarının okuması, hesap yapmasıydı, bu kadarı yeterdi. Daha fazlası onları hoşnutsuz kılabilir, uçarılaştırabilirdi. Tahsilin oğlan çocuklarına şehirde yaşamak üzere çiftliği bıraktırdığını, kendilerini babalarından üstün zannettirdiğini, kanıtlayan yeterince örnek de vardı. Toprağı, keresteyi ölçüp hesapları tutabilecek kadar aritmetik, mal sipariş edip akrabalara mektup yazacak kadar yazma, gazete, almanak ve çiftlik dergilerini okuyabilecek kadar okuma, din ve vatanseverlik gösterilerine yetecek kadar da müzik – bu kadarı bir oğlana yeterdi, yoldan çıkmasına da sebep olmazdı. Tahsil, doktorlar, avukatlar ve öğretmenler içindi; bunlar başka insanlarla ilişkili görülmeyen ayrı bir sınıftı. Elbette Samuel Hamilton gibi kimi efendi insanlar vardı; o hoşgörülür ve sevilirdi, ama kuyu

kazmayı, at nallamayı, harman makinesi kullanmayı beceremeseydi ailesi hakkında ne düşünülürdü, Allah bilir.

Olive nişanlısıyla evlendi ve göçtü gerçekten de; önce Paso Robles'e, ardından King City'ye, son olarak da Salinas'a. Bir kedi kadar içgüdüseldi. Eylemleri düşünceden çok duygulara dayanırdı. Annesinin kararlı çenesiyle düğme burnuna, babasının da güzel gözlerine sahipti. Hamilton'lar arasında annesi hariç, en kesin ve kararlı olan oydu. İtikadı, İrlanda perileriyle –yaşlılığında babasıyla karıştırdığı– Eski Ahit Yehova'sının tuhaf bir karışımıydı. Onun cenneti, ölü akrabalarının yaşadığı hoş bir çiftlikti. Can sıkıcı dışsal gerçekleri onlara inanmayı reddetmek suretiyle görünmez kılar, inanmamasına rağmen gözüne batmayı başaran bir gerçeklik olduğunda da ona sinirlenirdi. Bir cumartesi gecesi iki dansa birden gidemediği için acı acı ağladığı anlatılırdı. Dansların biri Greenfield'daymış, öteki San Lucas'ta, yani birbirinden otuz kilometre mesafede. İkisine de gidip sonra eve dönmek at sırtında doksan kilometrelik bir yolculuk anlamına geliyormuş. İnanmayarak yok edemediği bu gerçek karşısında siniri bozularak ağlamış ve dansların ikisine de gitmemiş.

Olive yaşı ilerledikçe tatsız gerçeklerle başetmek için eklektik bir yöntem geliştirdi. Tek oğlu olan ben, on altı yaşımda sulu zatürreye yakalandım; o zamanlar bu ölümcül bir hastalıktı. Giderek kötüleşiyordum, gözlerimde melek kanatlarının dokunuşlarını hissedecek noktaya geldim. Olive zatürreye karşı geliştirdiği eklektik yöntemi kullandı ve tedavi başarılı oldu. Episkopal Kilise'nin papazı benim için ve benimle birlikte dua etti; evimize bitişik manastırın rahibeleriyle başrahibesi günde iki kere rahatlamam için beni havaya kaldırarak gökyüzüne yaklaştırdılar; Hıristiyan Bilimi kilisesinde "okuyucu" olan uzak bir akraba benim için "şifa düşündü". Bilinen bütün nefes, büyü ve şifalı iksirlerden yararlanıldı, Olive iki iyi hemşireyle kasabanın en iyi doktorlarına başvurdu. Yöntemi pratikti. İyileştim. Ailesine, yani bana ve üç kızına karşı şefkatli ve otoriterdi; bize ev işlerini, bulaşık ve çamaşır yıkamayı öğretti, terbiye etti. Kızdığında korkunç bir bakışı vardı, bu bakış yaramaz bir çocuğun derisini kaynamış badem kabuğu gibi yüzüverirdi.

Zatürrem geçtiğinde yürümeyi yeni baştan öğrenmem gerekti. Dokuz hafta boyunca yatmıştım, kaslar gevşemiş, nekahetin rehaveti çökmüştü üstüme. Birilerinin yardımıyla ayağa kaldırıldığımda vücudumdaki bütün sinirler ciyakladı, göğüs boşluğumdaki irini akıtmak için kesilen böğrümdeki yara korkunç ağrıyordu. "Yapamıyorum! Kalkamıyorum!" diye haykırarak yatağa devrildim. Olive o korkunç bakışını üzerime dikti. "Kalk ayağa!" dedi. "Baban bütün gün çalıştı, bütün gece uyumadı. Senin için borca girdi. Kalk bakayım!"

Ben de kalktım.

Olive nezdinde borç çirkin bir kelime ve çirkin bir kavramdı. Ayın on beşine kadar ödenmemiş bir fatura, borçtu. Borç kelimesi pislik, pasaklılık ve yüzkarasını çağrıştırırdı. Ailesinin dünyanın en iyi ailesi olduğuna gerçekten inanan Olive, ailesinin borçla lekelenmesini gururuna yediremiyordu. O borç korkusunu çocuklarına öyle bir aşıladı ki, şimdi, ekonominin işleyişi değişmiş, borçlanma hayatın olağan bir parçası olmuşken bile, bir faturanın tarihini iki gün geçirdiğimde huzursuz olurum. Taksitli satışlar yaygınlık kazandığında Olive asla takside razı olmadı. Taksitle satın alınan şey sana ait sayılmazdı, onun uğruna borçlanmış olurdun. Olive bir şeyi satın almak istediğinde onun için para biriktirirdi; dolayısıyla komşular yeni çıkan aletleri bizden iki yıl önce filan edinirdi.

**[ii]**

Olive çok cesurdu. Belki de çocuk yetiştirmek cesaret gerektiren bir şeydir. Birinci Dünya Savaşı'nda ne yaptığını anlatmam lazım size. Olive uluslararası ölçekte düşünmezdi. Onun ilk sınırı ailesinin coğrafyasıydı, ikincisi kasabası Salinas, son olarak da müphem bir noktalı çizgi mevcuttu: il sınırı. Dolayısıyla savaşa tam da inanmamıştı; bizim milis süvarilerimizin oluşturduğu C Birliği silah altına alınıp atlar trene yüklendiğinde ve açık dünyaya doğru yola çıktığında bile.

Martin Hopps bizden bir sokak aşağıda otururdu. Kısa boylu, kalın gövdeli ve kızıl saçlıydı. Büyük ağızlı, kızarık gözlüydü. Salinas'ın en utangaç delikanlısı sayılırdı. Ona günaydın dendiğinde mahcubi-

yetten ne yapacağını bilemezdi. C Birliği'ne dahil olmasının sebebi, levazım deposunun basketbol sahasıydı.

Almanlar Olive'i tanısalar ve aklı başında kimseler olsalar, onu kızdırmamak için ne lazımsa yaparlardı. Ama ya haberleri yoktu ya da aptaldılar. Martin Hopps'ı öldürdüklerinde savaşı kaybettiler, çünkü annem deliye döndü ve peşlerine düştü. Martin Hopps'ı severdi. Kimseye bir zararı dokunmamıştı. Onu öldürdüklerinde, Olive Alman İmparatorluğu'na savaş ilan etti.

Bir silah arandı. Bere ve çorap örmek onun için yeterince ölümcül değildi. Bir süre boyunca üstüne bir Hızıl Haç üniforması geçirip aynı kıyafeti giymiş başka hanımlarla sargıların sarıldığı, şöhretlerin çözüldüğü levazım deposunda buluştu. Fena değildi, ama Kayzer'i canevinden vurmuyordu. Olive, Martin Hopps'ın hayatına karşılık kan istiyordu. Aradığı silahı Özgürlük Bonoları'nda* buldu. Ara sıra kilise derneği yararına Episkopal Kilise'nin bodrumunda bir kek hariç, hayatında bir şey satmamıştı, ama bonoları balyalarla satıyordu. İşin içine vahşet katıyordu. Sanırım insanları satın almamaktan korkutuyordu. Olive'den bono satın aldıklarında ise, onlarda fiili çarpışma duygusu, adeta Almanya'nın midesine bir süngü sapladıkları izlenimi uyandırıyordu.

Satışları yükseldikçe ve istikrar gösterdikçe, Maliye Bakanlığı bu çağdaş Amazon'u fark etmeye başladı. Önce basılı takdirnameler geldi, ardından Maliye Bakanı'nın imzasını (üstelik ıslak imzasını) taşıyan gerçek mektuplar. Çok gurur duyuyorduk, ama ödüller gelmeye başladığında daha da gururlandık: bir Alman miğferi (hepimize küçük gelmişti), bir süngü, abanoz bir kaidenin üstüne oturtulmuş sivri bir şarapnel parçası. Bizler tahtadan tüfeklerle uygun adım yürümenin ötesinde silahlı çarpışma yaşına gelmediğimizden, annemizin savaşı bizi mazur gösteriyordu. Sonra annemiz kendini aştı, bizim oralardaki herkesi aştı. Zaten muhteşem olan rekorunu dörde katlayarak en büyük ödülü kazandı: askeri uçakta yolculuk.

Bizden gururlu çocuk olamazdı! Bu, dolaylı olarak bile taşımakta zorlandığımız bir itibardı. Ya zavallı annem... Şunu söylemem

---

* ABD'de savaş döneminde çıkarılan hazine bonoları – *Liberty Bonds.* (ç.n.)

gerekir ki, annem bazı şeylerin varlığına her şey mevcudiyetini kanıtlasa bile inanmazdı. Bunlardan biri kötü bir Hamilton'dı, biri de uçak. Uçak görmüş olması, uçakların varolduğuna inanması için bir sebep teşkil etmiyordu.

Yaptığı şeyi düşününce, neler hissettiğini kafamda canlandırmaya çalışıyorum. Ruhu dehşetten karıncalanmış olmalı, insan varolmayan bir şeyin içinde nasıl uçar ki? Uçak yolculuğu ceza olsa, acımasızca ve olağandışı bulunabilirdi, ama ödüldü, armağandı, şerefti, itibardı. Annem bizim gözlerimize baktığında hissettiğimiz tapınmayı görmüş ve kapana kısıldığını anlamış olmalı. Gitmese ailesini hayalkırıklığına uğratacaktı. Etrafı çevrilmişti, ölümden başka şerefli bir kurtuluş yoktu. O varolmayan şeye binip havalanmayı kabul ettiğinde, canlı çıkacağını hiç mi hiç düşünmüyordu herhalde.

Olive vasiyetnamesini hazırladı; uzun uzun uğraştı, yasaya uygunluğundan emin olmak için kontrol ettirdi. Sonra kocasının ona kur yaparken ve daha sonrasında yazmış olduğu mektupların durduğu gülağacından kutusunu açtı. Ona şiirler yazmış olduğunu bilmiyorduk, yazmıştı ama. Olive şöminede bir ateş yakıp tek tek bütün mektupları yaktı. Onlar kendisine aitti, başka hiç kimsenin görmesini istemiyordu. Bütün iç çamaşırlarını yeniledi. Yamalı, hatta daha beteri, yamanamamış iç çamaşırıyla ölü bulunmaktan çok korkardı. Martin Hopps'ın büyük, yamulmuş ağzını ve kendisine bakan utangaç gözlerini görüyordu belki ve çocuğun çalınan hayatını bir bakıma tazmin ettiğini hissediyordu. Bize çok şefkatli davranıyor, kurulama bezinde yağ lekesi bırakan, iyi yıkanmamış tabağı fark etmiyordu.

Bu şerefli olay Salinas Yarış Pisti ve Rodeo Alanı'nda gerçekleşecekti. Bizi piste askeri bir otomobille götürdüler; kendimizi anlı şanlı bir cenaze törenindekinden de önemli ve değerli hissediyorduk. Babamız kasabadan sekiz kilometre uzaktaki Spreckles Şeker Fabrikası'nda çalışıyordu, izin alamadı; belki de gerilime dayanamamaktan korkup izin almak istemedi. Ama Olive gerekli ayarlamayı yapmıştı; uçağın düşmeden önce şeker fabrikasına kadar uçmaya çalışmasını şart koşmuştu, yoksa binmeyecekti.

Hazır bulunan birkaç yüz kişinin sırf uçağı görmek için geldiklerini şimdi anlıyorum, ama biz o sırada annemin onuruna geldiklerini düşünmüştük. Olive uzun boylu bir kadın değildi; ayrıca o yaşlarda kilo almaya başlamıştı. Arabadan bizim yardımımızla inebildi. Herhalde korkudan kaskatı kesilmişti, ama küçük çenesi kararlılıkla havaya dikilmişti.

Uçak yarış pistinin ortasındaydı. İnsanı dehşete düşürecek kadar küçük ve dayanıksız görünümlüydü; pilot kabini açıkta, tahta dikmeleri piyano teliyle bağlanmış çift kanatlı bir uçaktı. Kanatlar çadır beziyle kaplanmıştı. Olive afallamıştı. Bıçağın altına yatan öküz misali uçağın yanına gitti. İki çavuş, içinde gömüleceğinden kuşku duymadığı kıyafetlerinin üzerine bir ceket, bir kapitone ceket, bir de uçuş ceketi geçirdiler; Olive her katla biraz daha yuvarlak hale geliyordu. Bir de deri başlık ve pilot gözlüğü takılınca, minik düğme burnu ve pembe yanaklarıyla birlikte görülmeye değer bir şey oldu. Pilot gözlüklü bir topa benziyordu. İki çavuş onu altı okka edip kabine oturtarak sıkıştırdılar. Olive açıklığı tamamen dolduruyordu. Kemerlerle bağlanırken ansızın canlandı ve ilgi çekmek için deli gibi elini kolunu sallamaya başladı. Askerlerden biri yukarı tırmandı, dediklerini dinledi, kardeşim Mary'nin yanına geldi ve onu uçağa götürdü. Olive sol eline geçirilmiş olan kalın, kapitone uçuş eldivenini çekiştiriyordu. Ellerini kurtardı, minik pırlantalı nişan yüzüğünü çıkarıp Mary'ye verdi. Altın alyansını parmağına güzelce yerleştirdi, eldivenleri tekrar ellerine geçirdi ve önüne döndü. Pilot ön kabine tırmandı, çavuşlardan biri ağırlığını tahta pervaneye verdi. Küçük uçak pistte ilerleyip döndü, homurtuyla, sarsılarak havalandı; Olive dümdüz karşıya bakıyordu, gözleri muhtemelen kapalıydı.

Uçağın yükselip uzaklaşarak ardında ıssız bir sessizlik bırakışını izledik. Bono komitesi, dostlar ve akrabalar, sıradan seyirciler pistten ayrılmaya yeltenmedi. Uçak gökyüzünde Spreckles yönünde bir noktaya dönüştü, sonra da gözden kayboldu. Onu ancak on beş dakika sonra tekrar görebildik; çok yüksekte, sakin sakin uçuyordu. Sonra dengesi bozulur gibi olup düşüşünü izledik dehşet içinde. Düştükçe düşüyordu, toparlandı, tırmandı ve takla attı. Çavuşlar-

dan biri güldü. Uçak bir iki dakika dengede gitti, sonra sanki çıldırdı. Kendi ekseni etrafında üç yüz altmış derece döndü, Immelmann manevraları yaptı, düz ve ters taklalar attı, sonra ters dönüp pistin üstünde başaşağı uçtu. Annemizin kafasını siyah bir mermi olarak görüyorduk. Askerlerden biri alçak sesle, "Delirdi bence" dedi. "Genç sayılmaz kadın."

Uçak inerken gayet dengeliydi, gruba yaklaştı. Motor sustu. Pilot şaşkın şaşkın başını sallayarak indi. "Hayatımda gördüğüm en acayip kadın" dedi. Yukarıya uzanıp Olive'in dermansız elini sıktı ve hızla uzaklaştı.

Olive'i kabinden çıkarmak için dört adam ve epey uzun süre gerekti. O kadar kasılmıştı ki, hiçbir yanını bükemiyorlardı. Onu eve götürüp yatırdık; iki gün yataktan kalkmadı.

Olayın anlaşılması zaman aldı. Pilot biraz bir şeyler anlattı, Olive biraz bir şeyler anlattı, ikisinin anlattıkları birleştirildi, o zaman başı sonu belli oldu. Talimatlar uyarınca Spreckles Şeker Fabrikası'na gidip etrafında turlamışlardı (babam kaçırmasın diye üç tur atmışlardı); sonra pilotun aklına espri yapmak esmişti. Kötü bir niyeti yoktu. Bağırarak bir şey söylerken yüzü çarpılmıştı. Olive motorun sesi yüzünden dediğini duyamadı. Pilot hız kesti ve bağırdı: "Takla?" Espri yapıyordu aklınca. Olive onun pilot gözlüğünün ardındaki yüzünü gördü, pervanenin rüzgârı sözünü yakalayıp çarpıttı. Olive'in duyduğu kelime "takıldı" oldu.

İşte, diye düşündü, tıpkı düşündüğüm gibi oldu. Ölümle karşı karşıyaydı. Zihni şimşek gibi bir şey unutup unutmadığını taradı: vasiyetname yapıldı, mektuplar yakıldı, çamaşırlar yeni, akşam yemeği için evde bol bol yemek var. Arka odanın ışığını kapatıp kapatmadığını düşündü. Hepsi bir saniye sürdü. Sonra az da olsa bir kurtuluş umudu olabileceğini düşündü. Genç asker belli ki korkuyordu; korku, durumun üstesinden gelmesini en çok engelleyen şey olabilirdi. Olive kalbini sıkıştıran paniğe yenilirse daha da çok korkabilirdi. Olive onu cesaretlendirmeye karar verdi. Neşeyle gülümseyip cesaret vermek için başını evet dercesine salladı, sonra dünyanın dibi delindi. Pilot taklayı atıp eski pozisyonuna döndükten sonra tekrar arkaya bakıp haykırdı: "Devam edeyim mi?"

Olive'in herhangi bir şeyi işitecek hali kalmamıştı, ama çenesini kararlılıkla havaya dikmişti; yere çakılmadan önce çok korkmasın diye pilota yardımcı olmaya azmetmişti. Tekrar gülümseyerek başını salladı. Pilot her numaradan sonra arkaya baktı, Olive her defasında cesaretlendirdi onu. Pilot daha sonra, "Hayatımda gördüğüm en acayip kadın" deyip durdu. "Akrobasinin kitabını baştan yazdım, gene de doymadı. Ondan ne pilot olurdu ama!"

## 15

**[i]**

Adam arazisinde halinden memnun bir kedi gibi oturuyordu. Kökleri yeraltı suyundan beslenen dev bir meşenin altındaki küçük hendek girişinden baktığında nehre kadar uzanan toprakları, nehrin ötesindeki alüvyon ovasını ve batıdaki yuvarlak yamaçları görebiliyordu. Yazın güneş dantellediğinde bile güzel bir yerdi. Ortasında söğüt ve çınarlardan oluşan bir şerit vardı, batıdaki tepeler de sarı-kahverengi otlaklardı. Nedense Salinas Vadisi'nin batısındaki dağların üstünde toprak tabakası doğudaki yamaçlara oranla daha kalındır, dolayısıyla orada otlar daha gürdür. Belki tepeler yağmuru biriktirip daha eşit dağıttığı için, belki de daha ağaçlı olduklarından daha çok yağmur çektikleri için.

Sanchez arazisinin (şimdiki Trask arazisinin) çok azı ekiliydi, ama boy vermiş buğdaylarla nehrin yakınında yeşil yonca tarlaları Adam'ın gözünde şimdiden canlanıyordu. Arka taraftan, eski Sanchez evini baştan yapmak üzere ta Salinas'tan getirdiği marangozların çekiç gürültüleri geliyordu. Adam eski evde oturmaya karar vermişti. Burası sülalesinin tohumlarını ekebileceği bir yerdi. Hayvan pislikleri kazınıp temizlendi, eski yer döşemeleri, hayvanların boyunlarını sürttüğü pencere kasaları söküldü. Yeni, kokusu üstünde ahşap kullanılıyordu; reçineli keskin çamlar, kadifemsi sahil sekoyası, bir de uzun plaka kiremitli, yeni bir çatı. Eski kalın duvarlar,

tuzlu suya kireç karıştırarak yapılan ve kuruyunca sanki kendine has bir ışıltı edinen kat kat badanayı emiyordu.

Adam kalıcı bir konut planladı. Bir bahçıvan eski gülleri budamış, sardunyalar dikmiş, bostanı hazırlamış, kaynağın suyunu küçük kanallar halinde bahçeden geçirmişti. Adam kendisi ve soyu için konfor öngörmüştü. San Francisco'dan yüklenip King City'den alınmış, kasalar içindeki ağır mobilyalar kulübelerin birinde, üzerleri brandayla kaplanmış bekliyordu.

Hayat tarzı da rahat olacaktı. Saçı örgülü Çinli aşçı Lee, mutfağına gerekli tencere tavaları, çanak çömleği, fıçıları, kavanozları, bakırları ve cam eşyaları almak için özel olarak Pajaro'ya gitmişti. Evin uzağında, rüzgâr altında yeni bir domuz ahırı inşa ediliyordu; yakınında tavuk ve ördeklerin kümesleri, bir de kır kurtlarını uzakta tutacak köpekler için kulübe. Adam'ın düşündüğü şey alelacele yapılıp bitirilecek bir iş değildi. Adamlar dikkatle ve yavaş çalışıyorlardı. Uzun bir işti. Adam iyi yapılmasını istiyordu. Her ahşap bağlantısını kontrol ediyor, geri çekilip kiremit üzerindeki boya örneklerini inceliyordu. Odasının bir köşesine kataloglar yığılmıştı – makine, mobilya, tohum, meyve ağacı katalogları. Babası sayesinde zengin bir adam olduğuna şimdi memnundu. Zihninde Connecticut'la ilgili anılarının üzerine bir karanlık çökmekteydi. Belki de Batı'nın keskin, gözalıcı ışığı doğum yerini siliyordu. Babasının evini, çiftliği, kasabayı, kardeşinin yüzünü düşündüğünde hepsinin üstünde bir karanlık görüyordu. Adam hatıraları silkeleyip attı.

Cathy'yi geçici olarak yedekteki beyaza boyalı, temiz Bordoni evine yerleştirmişti; evi ve çocuğu orada bekleyecekti. Çocuğun ev hazır olmadan çok önce geleceği konusunda bir kuşku yoktu. Ama Adam acele etmiyordu.

"Sağlam olmasını istiyorum" diye defalarca tekrarlıyordu talimatını. "Dayanıklı olmasını istiyorum –bakır çivi, sert tahta– paslanıp çürüyecek bir şey istemiyorum."

Hep geleceği düşünen yalnız o değildi. Vadinin tamamı, Batı'nın tamamı öyleydi. Geçmişin tadını da, gücünü de kaybettiği bir dönemdi. Toz pembe bir geçmişe dönmek isteyen birini bulmak için epey yol katetmek gerekirdi; o da çok yaşlı biri olurdu. İnsanlar şim-

diki zamana tutunmuşlardı, rahattılar; evet, zordu, verimsizdi ama olağanüstü bir geleceğin eşiği gibi görüyorlardı onu. İki adam karşılaştığında, üç adam bir barda dururken ya da bir düzinesi çadır kurmuş sert geyik etini kemirirken, vadinin ihtişamı insanı felce uğratan geleceğinin bir tahmin değil, kesin bir gerçeklik olarak konu edilmediği enderdi.

"Olacak – kimbilir, belki biz de göreceğiz" derlerdi.

İnsanlar o andaki yoksunluklarına göre gelecekte mutluluk buluyordu. Mesela adamın biri, ailesini tepedeki çiftliklerinden aşağı kızakla götürmek zorunda olabilirdi; meşe ağacından ayakların üzerine çivilenmiş iri bir kutu, engebeli tepelerden aşağı hoplaya zıplaya çekilirdi. Karısı kutunun içine serilmiş samanların üzerinde çocuklarına sarılır, onları kızağın diş kıran, dil ısırtan sarsıntısından korumaya çalışırdı. Baba ise topuklarından güç almaya çalışırken düşünürdü: Yollar yapılınca... işte o zaman işimiz iş. Bir faytonun tepesine rahatça kurulup üç saatte ta King City'ye varacağız... insan bundan fazla ne isteyebilir ki hayatta?

Ya da diyelim adamın biri, her dem yeşil meşe koruluğunu gözden geçiriyor: kömür kadar sert ve ondan daha sıcak, dünyanın en iyi yakmalık odunu. Cebinde bir gazete, gazetede kısa bir haber olabilir: "Los Angeles'ta bir ster meşe odunu üç dolara satılıyor." İşe bak yahu, demiryolu buraya geldiğinde steri yarım dolara odunu kesip kurutarak rayların hemen yanına güzelce istiflerim. Hadi Southern Pacific taşımak için bir dolar aldı diyelim. Geriye ster başına bir buçuk dolar kalır yine de; sırf şu küçük koruluktan on bin ster odun çıkar. Al sana on beş bin dolar.

Bazıları alınları ışık saçarak, günün birinde –kimbilir, belki biz ölmeden– vadinin her yanına su taşıyacak hendeklerle, suyu yeryüzünün içinden pompalayıp çekecek buharlı motorlarla çalışan derin kuyularla ilgili kehanetlerde bulunuyordu. Düşünebiliyor musun? Bu topraklarda bol suyla neler yetişir bir düşün! Bildiğin bahçe olur yahu!

Bir adam da, günün birinde nah şu elimde tuttuğum şeftaliyi ta Philadelphia'ya, ama buzla, ama başka türlü göndermenin bir yolu bulunacağını söylüyordu; gerçi o deliydi.

Kasabalarda kanalizasyondan, ev içi tuvaletlerden söz ediliyordu, bazı evlere takılmıştı bile; ayrıca sokak köşelerinde ark lambaları –Salinas'ta vardı bunlardan– ve telefonlar. Gelecek sınır tanımıyordu. Öyle bir hale gelecekti ki, insanın mutluluğunu koyacak yeri kalmayacaktı. Memnuniyet vadiden aşağı sel olup akacaktı, tıpkı yağışın yetmiş beş santime ulaştığı bir yılın mart ayında Salinas Nehri gibi.

Dümdüz, kuru, tozlu vadiye, mantar gibi biten çirkin kasabalara bakıp bir güzellik görüyorlardı – kimbilir, belki biz ölmeden. Samuel Hamilton'a işte bu yüzden fazla gülünemiyordu. O zihninin keyfince dolaşmasına herkesten çok izin veriyordu; ayrıca San Jose'de yapılanları duyunca o kadar saçma gelmiyordu kulağa. Samuel'ın sapıttığı nokta, bütün bunlar gerçekleştiğinde insanlar mutlu olacak mı diye düşünmesiydi.

Mutlu mu? İşte şimdi sapıttı. Bir olsun da, mutluluğu gösteririz ona.

Samuel annesinin İrlanda'daki bir kuzeninden bahsedildiğini duymuştu; şövalyeydi, zengindi, yakışıklıydı ve ipekli bir kanepenin üzerinde, yanında onu seven dünyanın en güzel kadınıyla otururken kendini vurmuştu.

"Yeryüzüyle gökyüzünün bütün tatlılarının doyuramayacağı bir iştah kapasitesi mevcuttur" derdi Samuel.

Adam Trask mutluluğunun bir kısmını çeşitli geleceklere dağıtıyordu, ama halihazırda memnuniyet de vardı onda. Cathy'yi büyüyen bebeğiyle güneşte kıpırtısız otururken gördüğünde kalbi boğazına yapışıyordu sanki; teninin şeffaflığı Adam'a Pazar Okulu kartpostallarındaki melekleri hatırlatıyordu. Sonra bir esinti Cathy'nin parıltılı saçlarını dalgalandırdığında ya da Cathy başını kaldırıp baktığında, Adam'ın böğrü kedere benzer bir coşkunun şiddetiyle kabarıyordu.

Adam arazisinde besili, tok bir kedi gibi rahattı, ama Cathy de kedi gibiydi. İnsani olmayan bir özelliği vardı: Elde edemediğini terk eder, elde edebileceği şeyi beklerdi. Bu iki Tanrı vergisi ona büyük avantajlar sağlıyordu. Hamileliği kazaydı. Çocuğunu düşürme girişimi fiyaskoyla sonuçlanıp doktor onu tehdit ettiğinde bu yöntemden vazgeçti. Ama bu, hamileliğe razı olduğu anlamına gelmi-

yordu. Bir hastalık geçirircesine hamileliğinin bitmesini bekliyordu. Adam'la evliliği de öyleydi. Kapana kısılmıştı, mümkün olan en iyi kurtulma ihtimalini seçti. Kaliforniya'ya gitmek de istememişti, ama şimdilik başka plan yapma imkânı yoktu. Daha küçücük bir çocukken, hasmının ivmesini kullanarak kazanmayı öğrenmişti. Bir erkeğe karşı koymanın mümkün olmadığı durumda erkeğin gücünü yönlendirmek kolaydı. Cathy'nin bulunduğu yerde ve durumda olmak istemediğini yeryüzünde pek az insan bilebilirdi. Gevşeyerek mutlaka gerçekleşeceğini bildiği değişikliği bekliyordu. Cathy büyük ve başarılı bir canide bulunması gereken esas özelliğe sahipti: Kimseye güvenmez, kimseye sır vermezdi. Benliği bir ada gibiydi. Adam'ın yeni arazisine, inşa edilen eve bakmamış, onun büyük planlarını zihninde gerçekliğe dönüştürmemiş olması muhtemeldir; çünkü hastalığı geçtikten, kapanı açıldıktan sonra orada yaşamaya niyetli değildi. Ama Adam'ın sorularına gereğince cevap veriyordu; başka türlüsü boşuna hareket ve enerji kaybı olur, iyi bir kediye yakışmazdı.

"Sevgilim, bak evin açısına; pencereler vadiye bakıyor, gördün mü?"

"Çok güzel."

"Biliyormusun, aptallık gibi gelebilir, ama ister istemez Sanchez'in yüz yıl önce ne düşündüğünü tahmin etmeye çalışıyorum. O sırada vadi nasıldı acaba? Planlarını çok dikkatli yapmış olmalı. Boru döşemiş, biliyor musun? Evet, suyu kaynaktan aşağıya taşımak için, sahil sekoyasından yapılmış, oyularak ya da yakılarak delinmiş. Kazarken parçalarına rastladık."

"İnanılmaz bir şey" dedi Cathy. "Zeki bir adammış belli ki."

"Onunla ilgili daha çok şey öğrenmek isterdim. Evin yerleşimine, ondan kalan ağaçlara, evin biçimine, orantılarına bakılırsa, sanatkâr bir adam olsa gerek."

"İspanyoldu, değil mi? Duyduğuma göre İspanyollar sanatkâr insanlarmış. Okuldan hatırladığım bir ressam vardı – yok, o Yunandı."

"Şu bizim Sanchez'le ilgili nereden bilgi edinebilirim acaba?"

"Birileri biliyordur mutlaka."

"O kadar uğraşmış, planlamış, Bordoni kalkıp inek beslemiş evde. En çok neyi merak ediyorum, biliyor musun?"

"Neyi Adam?"

"Onun da bir Cathy'si var mıydı, varsa kimdi?"

Cathy gülümseyip bakışlarını yere çevirdi. "Ne biçim laflar ediyorsun!"

"Mutlaka vardı! Mutlaka vardı. Benim senden önce enerjim de yoktu, hedefim de, hatta büyük bir yaşama arzum bile yoktu."

"Adam, utandırıyorsun beni. Dikkat et Adam. Öyle sarsına beni, acıyor."

"Özür dilerim. Ne kadar sakarım."

"Yo, değilsin. Düşünmüyorsun sadece. Sence benim örgü örmem ya da dikiş dikmem mi gerekir? Öylece oturmak o kadar rahat ki."

"İhtiyacımız olan her şeyi satın alırız. Sen otur, rahatına bak. Aslında sen bir bakıma buradaki herkesten çok çalışıyorsun. Ama karşılığı – karşılığı harika."

"Adam, alnımdaki yara izi geçmeyecek korkarım."

"Doktor zamanla geçer dedi."

"Bazen rengi soluyormuş gibi görünüyor, sonra eski haline dönüyor. Bugün rengi daha koyu gelmedi mi sana?"

"Hayır, gelmedi."

Ama öyleydi. Devasa bir başparmak izine benziyordu, büzüşmüş deri iç içe halkalar bile oluşturmuştu. Adam parmağını yaklaştırdığında Cathy başını çekti.

"Yapma" dedi. "Hâlâ hassas. Dokununca kızarıyor."

"Geçecek. Biraz zaman alıyor, o kadar."

Adam dönerken Cathy gülümsüyordu, ama gittiğinde bakışları donuktu, boştu. Huzursuzca yerinde kıpırdandı. Bebek tekme atıyordu. Sonra kendini bıraktı, bütün kasları gevşedi. Bekledi.

Lee en büyük meşenin altında oturmakta olan Cathy'nin yanına geldi. "Hanım çay istel?"

"Hayır – aslında evet, isterim."

Cathy'nin gözleri onu inceledi, ama Lee'nin koyu kahverengi gözlerine nüfuz edemedi. Lee onu huzursuz ediyordu. Cathy öteden beri herhangi bir erkeğin zihnine kürekle dalar gibi dalıp güdülerini, arzularını kazıp çıkarmayı becerirdi. Ama Lee'nin beyni kauçuk gibi esniyordu. Yüzü etsiz ve hoş görünümlüydü; alnı geniş, kararlı ve hassas,

dudakları daimi bir tebessümle kıvrık. Ucu ince bir siyah ipekli parçasıyla bağlanmış uzun, parlak, siyah saç örgüsü omzundan sarkar, ritmik olarak göğsüne çarpardı. Ağır bir iş yapacaksa kuyruğunu kıvırıp başının tepesinde toplardı. Dar pamuklu pantolon, siyah topuksuz terlik ve kordon ilikli Çin gömleği giyerdi. Mümkünse ellerini adeta onlar adına korkarmış gibi kollarının içine saklardı; o günlerde çoğu Çinlinin de yaptığı gibi.

"Küçük masa getil ben" dedi, hafifçe eğilerek selam verdi ve ayaklarını sürüyerek uzaklaştı.

Cathy arkasından bakarken kaşları çatıldı. Lee'den korkmamakla birlikte yanında rahat da etmiyordu. Ama iyi ve saygılı bir hizmetkârdı – kusursuzdu. Zaten ona nasıl bir zarar verebilirdi ki?

**[ii]**

Yaz ilerledi, Salinas Nehri yerin altına çekildi ya da yüksek kıyıların aşağısında, yeşil havuzlar halinde kaldı. Sığırlar gün boyu söğütlerin altına yatıp uyukluyor, ancak gece çıkıyorlardı otlamaya. Otlar kahverengiye döndü. Vadiden aşağı mutlaka esen ikindi rüzgârları sise benzer bir toz kaldırıyor, neredeyse dağların hizasına kadar yükseltiyordu. Rüzgârın toprağı uçurduğu yerlerde yabani yulaf kökleri zenci kafası gibi görünüyordu. Saman ve ince dal parçaları adeta cilalı toprağın üstünde kaçışıyor, sonra kökü olan bir şeylere takılıyordu; rüzgâr küçük taşları da önüne katıp çarpık çurpuk yuvarlıyordu.

Sanchez'in, evini niçin o küçük hendeğin içine inşa ettiği iyice açığa çıkmıştı; çünkü rüzgâr ve toz buraya ulaşamıyor, kaynağın suyu azalmakla birlikte pınarbaşından soğuk, berrak su fışkırmaya devam ediyordu. Ama Adam tozun kararttığı kurak arazisine baktığında, her Doğulunun Kaliforniya'da ilk başta hissettiği paniği yaşadı. Connecticut yazında iki hafta yağmur yağmaması kuraklık işaretidir, dört haftayı bulunca da kuraklığın ta kendisi. Kırlar yeşil değilse ölüyor demektir. Ama Kaliforniya'da normal olarak mayıs sonundan kasım başına kadar hiç yağmur yağmaz. Doğulu adam

durumu önceden bildiği halde yağışsız aylarda toprağın hastalandığını düşünür.

Adam, Samuel'a yeni arazisinde kuyu açma meselesini görüşmek üzere gelmesini rica eden bir not yazıp Lee'yi Hamilton'lara gönderdi.

Lee, Trask'lerin arabasıyla geldiğinde, Samuel gölgede oturmuş, devrim niteliğinde bir rakun kapanı tasarlayıp yapmakta olan oğlu Tom'u izliyordu. Lee kollarını kavuşturup ellerini yenlerinin içine sokarak beklemeye koyuldu. Samuel notu okudu. "Tom" dedi, "ben susuz bir adamın yanına gidip su mevzusunu konuşurken sen burayı idare edebilir misin?"

"Ben de seninle gelsem ya? Yardıma ihtiyacın olabilir."

"Konuşmak için mi? İşte o konuda olmaz. Ben bu işten anlıyorsam daha kazmaya sıra gelmez. Kuyu söz konusu olduğunda bol bol konuşmak şart – her kürek dolusu toprak için beş altı yüz kelime."

"Ben de gitmek istiyorum – Mr. Trask, değil mi? Buraya geldiğinde tanışmamıştım onunla."

"Kazı başladığında tanışırsın. Ben senden yaşlıyım. Söz büyüğündür. Biliyor musun Tom, rakun o güzel elcağzını şuradan uzatıp kendini kurtarabilir. Ne kadar akıllı olduklarını biliyorsun."

"Şu parçayı görüyor musun? Şuraya vidalanıyor ve aşağı dönüyor. Sen bile çıkamazsın oradan."

"Ben rakun kadar akıllı değilim zaten. İyi düşünmüşsün ama. Tom, evlat, ben gidip annene haber verirken sen de Doxology'ye* eyer vurur musun?"

"Ben alaba getil" dedi Lee.

"Canım, sonunda eve dönmek zorundayım."

"Ben geli getil."

"Olur mu öyle şey!" dedi Samuel. "Giderken at yanda gelir, dönerken biner gelirim."

Samuel arabada Lee'nin yanına oturdu, paytak binek atı sarsak adımlarla onları izliyordu.

"Adın ne?" diye sordu Samuel dostane bir tavırla.

---

* Tanrı'ya övgü ilahisi. (ç.n.)

"Lee. Başka adlal val. Lee baba aile adı. Lee deyin."

"Çin'le ilgili epey şey okudum. Sen Çin'de mi doğdun?"

"Yok. Bulda doğdum."

Hafif araba, tekerleklerin açtığı yoldan tozlu vadiye doğru sarsılarak yol alırken Samuel uzun bir süre konuşmadı. "Lee" dedi sonunda, "kusura bakma ama İrlanda'nın kara bataklıklarından gelmiş, kafası Galce dolu, patates dilli, mankafa bir karacahil on yılda az buçuk İngilizce öğrenebiliyor da, sizler niye hâlâ melez dil konuşuyorsunuz, hiçbir zaman anlayamamışımdır."

Lee sırıttı. "Çinli dili ben konuş" dedi.

"Neyse, bir bildiğiniz vardır herhalde. Beni ilgilendirmez zaten. İnanmadığımı söylersem kusuruma bakmazsın umarım."

Lee ona baktı, bombeli kapakların altındaki kahverengi gözleri adeta açılıp derinleşti ve yabancılığını kaybedip anlayışlı ve sıcak insan gözlerine dönüştü. Lee güldü. "Bir kolaylıktan öte bir şey" dedi. "Hatta kendini korumanın da ötesinde. Çoğunlukla karşımızdakinin bizi anlaması için kullanmak zorundayız."

Samuel bir değişiklik fark ettiğine dair hiçbir işaret vermedi. "İlk iki sebebi anlayabiliyorum" dedi, düşünceli düşünceli, "ama üçüncüyü anlayamadım."

"İnanması zor, biliyorum" dedi Lee, "ama benim de, arkadaşlarımın da o kadar sık başımıza geldi ki, alıştık. Mesela bir hanımın ya da beyefendinin yanına gidip şimdi konuştuğum gibi konuşsam anlamaz ne dediğimi."

"Niçin?"

"Melez dil konuşmamı bekler, onu dinlerler. Ama ağzımdan çıkan İngilizceyi dinlemez, dolayısıyla da anlamazlar."

"Olabilir mi böyle bir şey? Ben nasıl anlıyorum konuştuğunu?"

"Bu yüzden sizinle konuşuyorum. Siz gözleminizi önyargınızdan ayırabilen ender insanlardansınız. Siz varolanı görüyorsunuz, çoğu kişi beklediğini görüyor."

"Hiç böyle düşünmemiştim. Senin kadar tecrübem olmadı ama söylediğinde bir doğruluk payı var. Seninle konuştuğumuza çok memnunum, biliyor musun? O kadar çok soru vardı ki sormak istediğim."

"Benim için zevk."

"Sorular, sorular. Mesela saç örgün. Okuduğuma göre Mançuların fethettikleri Güney Çin halkına dayattığı bir kölelik işaretiymiş."

"Doğru, evet."

"Öyleyse burada, Mançuların sana bulaşamayacağı yerde niye saçını örüyorsun Allahaşkına?"

"Konuş Çinli dili. Saç Çinli kuyluk – anladınız?"

Samuel kahkahalarla güldü. "Basit ve pratik olduğu doğru" dedi. "Keşke benim de böyle bir sığınağım olsaydı."

"Açıklayabilir miyim emin değilim" dedi Lee. "Tecrübeler benzer olmayınca çok zor. Anladığım kadarıyla siz Amerika'da doğmadınız."

"Hayır, İrlanda'da doğdum."

"Siz birkaç yıl sonra neredeyse görünmez olabilirsiniz; oysa Grass Valley'de doğmuş, okulu bitirmiş, yıllar boyu da Kaliforniya Üniversitesi'ne devam etmiş olan benim topluluk içinde erime şansım yok."

"Kuyruğunu kessen, başkaları gibi giyinip konuşsan?"

"Hayır. Denedim. Sözde beyazların gözünde yine Çinliydim, ama güvenilmez bir Çinli; öte yandan Çinli dostlarım benden uzaklaştı. Vazgeçmek zorunda kaldım."

Lee arabayı bir ağacın altına çekti, inip kantarma kayışını çözdü. "Yemek vakti" dedi. "Kumanya hazırlamıştım. İster misiniz biraz?"

"İsterim tabii. İnip şu gölgeye geçeyim. Bazen yemek yemeyi unutuyorum; tuhaf aslında, çünkü her zaman açım. Söylediklerin çok ilginç. Konunun erbabı olan birinin tatlı tınısını taşıyor sözlerin. Şimdi aklıma ne geldi bak: Çin'e gitsen?"

Lee hin hin güldü. "Benim ömür boyu arayışımda kaçırdığım gevşek bir çiviyi sizin birkaç dakika içinde bulabileceğinizi sanmıyorum. Çin'e gittim. Babam başarılı bir adam sayılırdı. Olmadı. Yabancı şeytana benzediğimi söylediler; yabancı şeytan gibi konuştuğumu söylediler. Davranışlarımda hatalar oluyordu; babam oradan ayrıldıktan sonra yaygınlaşan incelikleri bilmiyordum. İstemediler beni. İster inanın, ister inanmayın – burada olduğumdan daha yabancıydım Çin'de."

"İnanmak durumundayım, çünkü söylediklerin mantıklı. Bana en azından Şubat'ın yirmi yedisine kadar düşünecek malzeme verdin. Soruların seni rahatsız ediyor mu?"

"Aslında etmiyor. Melez dilin sevmediğim tarafı, sonunda insanın o dilde düşünmesi. İngilizcem gerilemesin diye bol bol yazıyorum. Dinlemek ve okumak başka, konuşmak ve yazmak başka."

"Hiç yanıldığın olmuyor mu? Yani normal İngilizce konuştuğun?"

"Hayır, hiç olmuyor. Sanıyorum ne beklendiğiyle ilgili bir şey. Bir adamın gözlerine baktığınızda melez dille ayak sürüme beklediğini görüyorsunuz, siz de melez dili konuşup ayak sürüyorsunuz."

"Doğru galiba" dedi Samuel. "Ben de mesela, insanlar ta benim oraya kadar gülmeye geliyorlar diye fıkra anlatırım. Üstümde hüzün olduğu zaman bile onlar için komik olmaya çalışırım."

"Ama İrlandalılar için neşeli insanlardır, şakacıdırlar denir."

"Aynı senin melez dilinle kuyruğun gibi. Değillerdir. Karanlık insanlardır, hak ettiklerinin çok ötesinde acı çekme melekesine sahiptirler. Dünyayı içine batırıp yumuşatabilecekleri viski olmasa kendilerini öldürürlerdi, denir. Ama onlardan beklenen bu olduğu için fıkra anlatırlar."

Lee küçük bir şişe çıkardı. "Bundan biraz ister misiniz? Çinli içki ng-ka-py."

"Nedir?"

"Çinli konyak. Selt içki – aslında pelinotu katılmış konyak. Çok kuvvetlidir. Dünyayı yumuşatır."

Samuel şişeden bir yudum aldı. "Tadı çürük elmayı andırıyor biraz" dedi.

"Evet, ama güzel bir çürük elma. Dilinizin üstünde geriye, kök kısmına doğru kaydırıp bakın tadına."

Samuel iri bir yudum alıp başını arkaya eğdi. "Anladım ne demek istediğini. Gerçekten güzel."

"Buyrun, sandviç, turşu, peynir, bir teneke de ayran var."

"Hiçbir şey eksik değil."

"Evet, olmamasına özen gösteriyorum."

Samuel bir sandviç alıp ısırdı. "Elli tane soru dönüyor kafamda. Demin söylediğin, soruların en göze batanıyla ilgili. Sakıncası yok, değil mi?"

"Katiyen. Sizden bir tek şey rica edeceğim, başka insanların yanında böyle konuşmayın benimle. Kafaları karışır, zaten inanmazlar da."

"Elimden geleni yaparım" dedi Samuel. "Ağzımdan kaçarsa da, unutma ki ben güldürü dâhisiyim. Adamı ortadan ikiye bölüp sonra hep aynı yarıma uzanmak zordur."

"Bir sonraki soruyu tahmin ediyorum galiba."

"Neymiş?"

"Neden hizmetkârlıkla yetiniyorum?"

"Nereden bildin yahu?"

"Mantıken ona sıra gelmişti."

"Seni rahatsız eden bir soru mu?"

"Siz sorunca hayır. Tenezzülle sarmalanmış sorular dışında çirkin soru yoktur. Hizmetkârlık neden aşağılanır bilmem. Hizmetkârlık filozofun sığınağı, tembelin gıdasıdır, gereğince yapıldığında iktidardır, hatta sevgidir. Meslek olarak daha çok zeki insanın hizmetkârlığı seçmemesini, inceliklerini öğrenip getirisinden faydalanmamasını anlamıyorum. İyi bir hizmetkâr mutlak güvenliğe sahiptir; efendisinin iyi kalpliliğinden değil, alışkanlık ve miskinlikten ötürü. Adamın baharatlarını değiştirmesi, kendi çoraplarını bulması zordur. Hizmetkârını değiştirmektense kötü hizmetkâr tutmayı tercih eder. İyi bir hizmetkâr ise –ben mükemmel bir hizmetkârım– efendisini tamamen denetimi altında tutabilir; ne düşüneceğine, nasıl davranacağına, kiminle evleneceğine, ne zaman boşanacağına o karar verebilir; disiplin altına almak için efendisini korkuyla sindirebilir ya da mutluluk bağışlayabilir ona ve sonunda vasiyetnamesinde adı geçer. Ben istesem, yanında çalıştığım insanların hepsini soyup soğana çevirir, dayaktan canını çıkarırdım, yine de teşekkür ederlerdi bana. Son olarak da, bu mali koşullarda benim güvencem yok. Efendim beni savunur, korur. Sizin çalışmanız ve kaygılanmanız gerekiyor. Ben daha az çalışıyor, daha az kaygılanıyorum ve iyi bir hizmetkârım. Kötü bir hizmetkâr hiç çalışmaz, hiç kaygılanmaz, buna rağmen yedirilir, giydirilir ve korunur. Ortalığın

beceriksizlerden geçilmediği, kusursuzluğun bu kadar ender görüldüğü başka bir meslek bilmiyorum."

Samuel ona doğru eğilmiş dikkatle dinliyordu.

Lee söze devam etti: "Bunun ardından melez dile dönmek rahatlatıcı olacak."

"Sanchez arazisi çok kısa mesafede. Bu kadar yakınken niye durduk?" diye sordu Samuel.

"Hep konuş. Ben bil numala Çinli. Hazıl siz?"

"Ne? Ha, tabii. Ama yalnız bir hayat olsa gerek."

"Tek kusuru da o" dedi Lee. "San Francisco'ya gidip bir iş kurmayı düşünüyorum bazen."

"Çamaşırhane gibi mi? Ya da bakkal dükkânı?"

"Hayır. Çin çamaşırhanesi ve restoranı çok var. Kitapçı olabilir diye düşünmüştüm. Hoşlanacağım bir iş, fazla rekabet de olmaz. Ama yapmayacağım herhalde sonunda. Hizmetkârlık insanın girişimciliğini öldürüyor."

**[iii]**

Samuel'la Adam öğleden sonra araziyi gezdiler. Her öğle sonrasında olduğu gibi rüzgâr çıktı ve sarı toz göğe yükseldi.

"Güzel arazi" diye bağırdı Samuel. "Böyle toprak az bulunur."

"Bana yavaş yavaş uçup gidiyormuş gibi geliyor" dedi Adam.

"Hayır, biraz öteye gidiyor sadece. Birazını James çiftliğine kaptırıyorsun, ama Southey'lerden de biraz alıyorsun."

"Yine de rüzgârı sevmiyorum. Geriyor beni."

"Çok uzun süreli rüzgârı kimse sevmez. Hayvanlar da gergin, huzursuz olur. Fark ettin mi bilmem, vadinin biraz daha yukarısına sıtma ağacı dikiyorlar, rüzgârkıran olarak. Okaliptus – Avustralya'dan geliyor. Yılda üç metre boy atıyormuş diyorlar. Birkaç sıra diksene, bakalım ne olacak. Zamanla rüzgârı biraz kesebilir, ayrıca yakacak odun olarak da müthiş."

"İyi fikir" dedi Adam. "Benim esas istediğim su. Bulabileceğim bütün suyu bu rüzgâr pompalar. Birkaç kuyu kazıp sularsam üst toprak uçup gitmez diye düşündüm. Fasulye ekmeyi deneyebilirim."

Samuel rüzgâra karşı gözlerini kıstı. "İstersen sana su bulmaya çalışırım" dedi. "Kendim yaptığım bir pompam da var, hızla çeker suyu. Kendi icadım. Yeldeğirmeni oldukça pahalıdır. Belki ben yaparım değirmenlerini, paradan tasarruf etmiş olursun."

"İyi olur" dedi Adam. "İşime yararsa rüzgâra itirazım olmaz. Suyum olsa yonca da ekebilirim."

"Fazla bir getirisi yoktur."

"O değildi düşündüğüm. Birkaç hafta önce Greenfield ve Gonzales taraflarını dolaştım. Bazı İsviçreliler yerleşmiş oralara. Güzel sağmal inek sürüleri var, yılda dört kez yonca mahsulü alıyorlarmış."

"Duydum bahsini. İsviçre ineği getirmişler."

Adam'ın yüzü planlarla ışıl ışıldı. "Ben de öyle yapmak istiyorum. Tereyağıyla peynir satıp sütü de domuzlara vereceğim."

"Bu vadiye katkın olacak" dedi Samuel. "Geleceğin mutluluk kaynağı olacaksın."

"Eğer suyum olursa."

"Su varsa bana bırak. Ben bulurum. Sihirli değneğimi getirdim." Eyerine bağlı, ucu çatallı bir sopaya dokundu.

Adam solda, alçak yavşan otu çalılarıyla kaplı geniş, düz bir alanı gösterdi parmağıyla. "Şurası" dedi, "on dört hektar ve neredeyse ev döşemesi kadar düz. Burguyla deldim. Üst toprak ortalama bir metre, üstü kum, pullukla işlenebilecek derinlikte de killi toprak. Sence orada su bulabilir miyiz?"

"Bilmiyorum" dedi Samuel. "Bakacağım."

Atından indi, dizginleri Adam'a verdi, çatallı değneğini çözdü. İki eliyle çatallarını tutarak çok yavaş yürümeye başladı; kollarını öne doğru uzatmıştı, değneğin ucu havadaydı. Adımları zikzak çiziyordu. Bir ara kaşlarını çatıp birkaç adım geri gitti, sonra başını iki yana sallayıp devam etti. Adam at üstünde ağır ağır onu izliyor, öteki atı yularından çekiyordu.

Adam'ın gözü değnekteydi. Değneğin titreştiğini, sonra görünmez bir balık oltaya vurmuşçasına hafifçe aşağı çekildiğini gördü. Samuel'ın yüzü dikkatten gerilmişti. Değneğin ucu kollarının direncine rağmen kuvvetle aşağı çekilinceye kadar yürümeye devam etti. Ağır adımlarla bir daire çizdi, bir yavşan otu dalı koparıp yere attı.

Dairesinin iyice dışına çıktı, değneğini tekrar kaldırdı ve içeriye, işaretlediği yere doğru ilerledi. Yaklaştığında değneğin ucu yine aşağı çekildi. Samuel iç çekti, gevşedi, değneği yere bıraktı. "Burada su bulurum" dedi. "Çok derinde değil üstelik. Çekiş güçlüydü, bol su var."

"Güzel" dedi Adam. "Bir iki yer daha göstermek istiyorum."

Samuel kalın bir yavşan otu dalını yontup toprağa sapladı. Tepesini yarıp enine bir parça geçirerek işaret çubuğu yaptı. Sonra işaretini kolayca bulmak için gevrek çalılığı tekmeleyerek civara dağıttı.

Üç yüz metreye varmadan ikinci bir denemede değnek neredeyse ellerinden aşağı koparırcasına çekildi. "İşte burada bir derya var" dedi.

Üçüncü deneme o kadar verimli olmadı. Yarım saatte ufacık bir işaret aldı sadece.

İkisi atlarını ağır ağır Trask'lerin evine doğru sürdüler. Altın sarısı bir öğle sonrasıydı; gökyüzündeki sarı toz ışığı yaldızlıyordu. Her zamanki gibi gün ilerledikçe rüzgâr da azalmaya başladı ama bazen tozun tamamen yere çökmesi geceyarısını bulurdu. "İyi bir yer olduğunu biliyordum" dedi Samuel. "O kadarını kim olsa anlar. Ama bu kadar iyi olduğunu bilmiyordum. Senin arazinin altında dağlardan gelen müthiş bir su yolu olsa gerek. Arazi seçmeyi biliyorsun Mr. Trask."

Adam gülümsedi. "Connecticut'ta çiftliğimiz vardı" dedi. "Altı kuşak boyunca topraktan taş söktük. İlk anılarımdan biri, taşları kızakla duvara götürdüğümdür. Bütün çiftlikler böyle zannederdim. Bana burası garip, neredeyse günah dolu geliyor. Taş bulmak için epey yol gitmen gerekir."

"Günah ilginçtir" dedi Samuel. "Bana kalırsa adamın içli dışlı her şeyinden kurtulması gerekse, sırf kendini rahatsız etmek için bir yerlere ufak birkaç günah saklamanın yolunu bulurdu. Günahlar son vazgeçeceğimiz şeylerdir."

"Belki de burnumuzu sürttüğü için iyi bir şeydir. Tanrı korkusu oluyor içimizde."

"Öyle herhalde" dedi Samuel. "Tevazu iyi bir şey olsa gerek; azıcık tevazu sahibi olmayan adam enderdir; ama burnunun sürtülmesini düşündüğünde, neden değerli olduğunu anlamak zor; acının haz verdiğini ve çok değerli olduğunu ileri sürmüyorsan elbette. Acı çekmek – acaba yeterince düşünülmüş bir konu mu?"

"Şu değneğinden bahsetsene" dedi Adam. "Nasıl işliyor?"

Samuel tekrar eyerine bağlamış olduğu çatalın üstünde elini gezdirdi. "Aslında buna inandığım yok, ama işe yarıyor." Adam'a bakıp gülümsedi. "Belki şöyle açıklanabilir. Belki suyun nerede olduğunu ben biliyorum, tenimde hissediyorum. Bazı insanların şu veya bu yönde kabiliyetleri olabilir. Şöyle diyelim: Adına tevazu da diyebileceğin, kendime büyük bir inançsızlık, zaten bildiğim şeyi yüzeye çıkarmak için beni büyü yapmaya zorladı. Bu sana bir anlam ifade ediyor mu?"

"Düşünmem lazım" dedi Adam.

Atlar başları yere eğilmiş, dizginler gevşek, yavaş yavaş kendi yollarını izliyorlardı.

"Gece kalabilir misin?" diye sordu Adam.

"Kalabilirim, ama kalmasam iyi olur. Liza'ya gece dönmem demedim. Meraklanmasını istemem."

"Ama nerede olduğunu biliyor."

"Biliyor tabii. Ama bu gece atla dönerim eve. Saati önemli değil. Akşam yemeğine kalmamı teklif edersen sevinirim. Peki, kuyulara ne zaman başlamamı istersin?"

"Hemen – ne zaman başlayabilirsen."

"Biliyorsun, suyla kendini şımartmak ucuza çıkmaz. Metresine bir buçuk dolar almak zorundayım, hatta daha fazla, aşağıda ne bulacağımıza bağlı. Epey para tutabilir."

"Param var. Kuyuları istiyorum. Bak Mr. Hamilton..."

"Samuel desen daha kolay olur."

"Bak, Samuel, ben arazimi bahçeye dönüştürmeye niyetliyim. Unutma, benim adım Âdem. Şimdiye kadar, sürülmek şöyle dursun, bir Aden'im olmadı bile."*

"Bahçe yapmak için bugüne kadar duyduğum en iyi sebep" diye haykırdı Samuel. Güldü. "Meyve bahçesi nerede olacak?"

"Elma dikmeyeceğim" dedi Adam. "O kadarı maceraya atılmak olur."

---

* Kutsal kitaplara göre Adem ve Havva'nın günahsızken yaşadığı cennet bahçeleri. Adam adı ise Türkçedeki Âdem'in İngilizcedeki karşılığıdır. (y.h.n.)

"Havva ne diyor bu işe? Hatırlarsan onun da söz hakkı var. Havvalar elmaya bayılır."

"Bu Havva bayılmıyor." Adam'ın gözleri parlıyordu. "Bu Havva'yı tanımıyorsun. Benim seçimimi onaylayacaktır. Onun ne kadar iyi biri olduğunu kimse anlayamaz bence."

"Az bulunur bir eşin var. Şu anda daha büyük bir armağan düşünemiyorum."

Sanchez evinin bulunduğu yandaki küçük vadinin girişine yaklaşmışlardı. Her dem yeşil ulu meşelerin yuvarlak tepeleri görünmüştü.

"Armağan" dedi Adam usulca. "Bilemezsin. Kimse bilemez. Benim gri bir hayatım oldu Mr. Hamilton – Samuel. Başka hayatlarla karşılaştırıldığında kötü sayılmaz, ama bir hiçti. Sana bunu neden anlattığımı da bilmiyorum."

"Belki ben dinlemekten hoşlandığım içindir."

"Annem ben kendimi bilmeden ölmüş. Üvey annem iyi bir kadındı ama dertliydi, hastaydı. Babam sert ve başarılı bir adamdı – belki büyük bir adam."

"Onu sevemedin mi?"

"Kilisede hissettiğime yakın bir duyguydu, içinde epey korku vardı."

Samuel başıyla onayladı. "Bilirim – bazı adamlar bunu ister." Hüzünlü bir ifadeyle gülümsedi. "Ben hep tersini istedim. Liza bende bunun bir zaaf olduğunu söyler."

"Babam beni askere gönderdi, Batı'ya, Kızılderililerle çarpışmaya."

"Söylemiştin. Ama aklın asker gibi çalışmıyor."

"İyi bir asker değildim. Her şeyi anlatmaya başladım sana."

"Anlatmak istiyorsun herhalde. Bir sebebi vardır mutlaka."

"Asker dediğin, o yapmaya mecbur olduğumuz şeyleri yapmayı istemeli – en azından yapmaktan memnuniyetsizlik duymamalı. Ben erkeklerle kadınları öldürmek için iyi bir sebep bulamıyordum; sebepler açıklandığında da anlamıyordum."

Bir süre sessizce at sürdüler. Sonra Adam sözüne devam etti: "Ordudan ayrılışım, bir bataklıktan çamur içinde, sürüklenerek çıkmak gibiydi. Uzun bir süre oradan oraya gezdikten sonra evime, hatırladığım ve sevmediğim bir yere gittim."

"Ya baban?"

"Öldü; ev dediğim yer öylece oturulacak ya da çalışılacak bir yerdi; korkunç bir pikniği bekler gibi ölümü beklediğim bir yer."

"Tek başına mı?"

"Hayır, bir erkek kardeşim var."

"O nerede – pikniği mi bekliyor?"

"Evet, evet, aynen öyle. Sonra Cathy geldi. Belki anlatabileceğim, senin de dinlemek isteyeceğin bir gün anlatırım."

"Ben dinlemek isterim" dedi Samuel. "Ben insanların hikâyelerini üzüm yer gibi yer, yutarım."

"İçinden bir ışık çıkıyordu sanki. Her şeyin rengi değişti. Dünya açılıp genişledi. Güne uyanmak güzel bir şey oldu. Hiçbir şeyin sınırı kalmadı. Dünyanın insanları iyiydi, güzeldi ve ben artık korkmuyordum."

"Tanıyorum onu" dedi Samuel. "Benim eski dostumdur. Hiç ölmez, ama bazen çeker gider ya da sen gidersin. Evet, tanırım onu – gözünü, burnunu, ağzını, saçını."

"Bütün bunlar ufacık tefecik, yaralı bir kızdan fışkırdı dışarı."

"Senin içinden fışkırmadı, öyle mi?"

"Yok canım, öyle olsa daha önce de olurdu. Hayır, Cathy beraberinde getirdi, o yaşatıyor hepsini. İşte böylece kuyuları niçin istediğimi de söylemiş oldum. Elde ettiğim şeyin değerini bir şekilde karşılamalıyım. O kadar iyi, o kadar güzel bir bahçe yapacağım ki, Cathy'nin layık olduğu yaşantıyı bulabileceği, ışığını layığınca yayabileceği bir yer olacak."

Samuel birkaç kere yutkundu, sonra kurumuş boğazından çıkan boğuk bir sesle konuştu. "Bana düşen görevi biliyorum" dedi. "Eğer kendime adam, sana da dost diyeceksem ne yapmam gerektiğini gayet iyi biliyorum."

"Ne demek istiyorsun?"

Samuel şakacı bir tonda konuştu. "Benim yapmam gereken, senin şu anlattığın şeyi alıp suratına bir tekme atmak, sonra yerden kaldırıp iyice çamura bulamak ki o tehlikeli ışığını saçamasın." Samuel hararetlendikçe sesi güçleniyordu. "Onu çamura bulanmış haliyle kaldırıp pisliğini, tehlikesini göstermeliyim sana. Esasen ne

kadar çirkin olduğunu görünceye kadar dikkatle bakmanı tembihlemeliyim. Sana dönekliği düşünmeni söyleyip örnekler vermeliyim. Othello'nun mendilini vermeliyim sana. Ah, biliyorum öyle yapmam gerektiğini. Senin karmakarışık düşüncelerini ayıklayıp düzeltmeli, bu güdünün kurşun rengi olduğunu, yağmur altında inek cesedi gibi çürümüş olduğunu göstermeliyim sana. Görevimi gereğince yapsam, sana eski kötü hayatını vicdan azabı çekmeden geri verebilirim, seni o küflü kulübe üyeliğine tekrar buyur ederim."

"Şaka mı ediyorsun? Keşke hiç bahsetmeseydim..."

"Bunlar bir dostun görevi. Benim bir zamanlar görevini yerine getiren bir dostum olmuştu. Ama ben yalancı dostum. Yaşıtlarım arasında paye veren olmayacak bu yaptığıma. Harika bir şey, koru onu, tadını çıkar. Ben de senin kuyularını yeryüzünün kara göbeğine kadar delmem gerekse de kazacağım. Portakalı sıkıp suyunu çıkarır gibi suyunu sıkacağım toprağın."

Ulu meşelerin altında atlarıyla ilerleyip eve vardılar. "İşte orada, dışarıda oturuyor" dedi Adam. Seslendi: "Cathy, su varmış – bol bol hem de." Sonra daha alçak sesle, heyecanla sordu: "Bebek beklediğini biliyor muydun?"

"Bu mesafeden bile güzel görünüyor" dedi Samuel.

**[iv]**

Sıcak bir gün olduğundan Lee dışarıya, bir meşe ağacının altına sofra kurdu; güneş batıdaki dağlara yaklaşırken o da mutfakla masa arasında sessiz adımlarla mekik dokuyarak şarküteri, turşu, patates salatası, hindistancevizli kek ve şeftalili turtadan oluşan akşam yemeğini taşıdı. Masanın ortasına devasa bir sert seramik sürahide süt koydu.

Adam'la Samuel, yüzleriyle saçları sudan parıl parıl, çamaşırhaneden çıkıp geldiler; Samuel'ın sakalı sabunlanmış, kabarmıştı. Çapraz ayaklı masanın başında durup Cathy'nin gelmesini beklediler.

Cathy düşmekten korkarmış gibi dikkatle, yavaş yavaş yürüyordu. Bol eteği ve önlüğü, şişmekte olan karnını bir ölçüde gizliyordu.

Yüzü tasasız ve çocuksuydu, ellerini önünde kavuşturmuştu. Ancak masanın yanına geldiğinde başını kaldırıp önce Samuel'a, sonra Adam'a baktı.

Adam iskemlesini çekti. "Mr. Hamilton'la henüz tanışmadın hayatım" dedi.

Cathy elini uzattı. "Nasılsınız?" dedi.

Samuel onu incelemekteydi. "Ne güzel bir yüz" dedi. "Tanıştığımıza sevindim. İyisinizdir umarım?"

"Aa, evet. İyiyim, evet."

Erkekler oturdu. "Cathy istese de istemese de merasim katıyor. Her yemek bir şölen" dedi Adam.

"Öyle söyleme" dedi Cathy. "Doğru değil."

"Sana da şenlik gibi gelmiyor mu Samuel?"

"Gelmez mi, hem sana bir şey söyleyeyim mi, benim kadar şenlik meraklısı adam bulamazsın. Çocuklarım benden beter. Oğlum Tom da bugün gelmek istiyordu. Çiftlikten kaçmak için bahane arıyor."

Samuel ansızın sofraya sessizlik çökmesinden korktuğu için konuşmayı uzattığını fark etti. Sustu ve sessizlik çöktü. Cathy gözü tabağında, küçücük bir parça ızgara kuzu etini ağzına götürdü. Eti küçük, sivri dişlerinin arasına koyarken başını kaldırdı. Ayrık gözleri hiçbir şey iletmiyordu. Samuel ürperdi.

"Soğuk gelmedi, değil mi?" diye sordu Adam.

"Soğuk mu? Hayır. Azrail yokladı herhalde."

"Ya, evet, bilirim o hissi."

Tekrar sessizlik çöktü. Samuel başlamayacağını bile bile bir sohbet başlasın diye bekledi.

"Vadimizi sevdiniz mi Mrs. Trask?"

"Ne? A, evet."

"Sormamı mazur görün, bebek ne zamana bekleniyor?"

"Yaklaşık altı hafta kaldı" dedi Adam. "Karım türünün ender bulunur bir örneğidir – fazla konuşmayan bir kadın."

"Bazen bir sessizlik bütün sözlerden anlamlıdır" dedi Samuel ve Cathy'nin bakışlarının hızla kalkıp indiğini gördü; alnındaki yara izinin rengi de koyulaşmış gibi geldi ona. Bir şey Cathy'yi dürtmüştü, tıpkı kamçının ucundaki örgü iple atı dürter gibi. Samuel hangi

sözünün Cathy'yi belli belirsiz irkilttiğini hatırlayamıyordu. Üzerine bir gerginlik çöktüğünü hissetti; su değneği aşağı bükülmeden hemen önce yaşadığı hisse benziyordu bir bakıma, tuhaf ve zoraki bir şeyin farkındaydı. Adam'a bir göz attı, onun mest olmuş halde karısına baktığını gördü. Tuhaf olan her neyse, Adam'a tuhaf gelmiyordu. Yüzünde mutluluk vardı.

Cathy bir et parçası çiğnemekteydi öndişleriyle. Samuel daha önce yemeği bu şekilde çiğneyen kimseyi görmemişti. Yuttuğunda küçük dili dudaklarında hızla gezindi. Samuel'ın zihni tekrarladı: "Bir şey var... bir şey var... ne olduğunu bulamıyorum. Yanlış bir şey." Masanın üzerinde sessizlik asılıydı.

Arkasında bir ayak sürüme sesi duydu. Döndü. Lee masanın üstüne bir çaydanlık bırakıp ayaklarını sürüyerek uzaklaştı.

Samuel sessizliği itmek için konuşmaya başladı. İrlanda'dan çıkıp vadiye ilk nasıl geldiğini anlattı, ama birkaç kelimesinden sonra ne Cathy dinliyordu söylediklerini ne Adam. Samuel bunu doğrulamak için, çocukları ona kitap okusun diye yalvardıklarında, bitirmesin diye ısrar ettiklerinde dinleyip dinlemediklerini anlamak için kullandığı bir numaraya başvurdu. İki saçma cümle soktu araya. Ne Adam tepki verdi, ne Cathy. Samuel vazgeçti.

Yemeğini çiğnemeden yuttu, çayını kaynar kaynar içti, peçetesini katladı. "Hanımefendi, izninizle, evime gideyim. Misafirperverliğiniz için teşekkür ederim."

"İyi geceler" dedi Cathy.

Adam ayağa fırladı. Bir rüyadan uyanmış gibiydi. "Hemen gitmeseydin. Bu gece seni burada kalmaya ikna ederim diye umuyordum."

"Hayır, teşekkür ederim ama kalamam. Zaten at üstünde uzun sürmez. Sanırım –tabii, eminim– ay ışığı olacak."

"Kuyulara ne zaman başlarsın?"

"Düzeneğimi toparlayıp biraz bilemem, çiftliği hale yola koymam gerek. Birkaç gün sonra aletleri Tom'la gönderirim."

Adam canlanmaktaydı. "Çabuk gel" dedi. "Bir an önce olsun istiyorum. Cathy, dünyanın en güzel yeri olacak. Hiçbir yerde eşi benzeri olmayacak."

Samuel gözlerini Cathy'nin yüzüne çevirdi. Değişmemişti. Bakışları donuk, uçları hafifçe yukarı kalkık dudakları adeta mermerdendi.

"Ne güzel" dedi Cathy.

Samuel kısacık bir an, onu irkilterek mesafeyi ortadan kaldıracak bir şey yapmayı ya da söylemeyi geçirdi içinden. Tekrar ürperdi.

"Yine mi Azrail?" diye sordu Adam.

"Yine o." Akşam olmaktaydı, ağaçlar şimdiden gökyüzü fonunda koyulmuştu. "İyi geceler o halde."

"Aşağıya yürüyeyim seninle."

"Hayır, karının yanında kal. Daha yemeğini bitirmedin."

"Ama..."

"Otur be adam. Atımı bulabilirim, bulamazsam da seninkilerden birini çalarım." Samuel usulca Adam'ı iskemlesine itti. "İyi geceler. İyi geceler. İyi geceler hanımefendi." Hızla ahıra doğru yürüdü.

Düztaban Doxology pisibalığını andıran dudaklarıyla kibar kibar yemlikten saman kemirmekteydi. Yuların zinciri ahşaba çarpıyordu. Samuel tahta üzengilerin birinden iri bir çiviye asılmış olan eyerini alıp hayvanın geniş sırtına vurdu. Kolan kayışını halkalardan geçirirken arkasında hafif bir kıpırtı oldu. Döndüğünde, gölgelerin arasından sızan son ışıkta Lee'nin siluetini gördü.

"Ne zaman geleceksiniz?" diye sordu Çinli alçak sesle.

"Bilmiyorum. Birkaç gün ya da bir hafta sonra. Lee, nedir?"

"Ne nedir?"

"Tüylerim diken diken oldu yahu! Bir terslik mi var burada?"

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Gayet iyi biliyorsun ne demek istediğimi."

"Çinli çalış – yok duymak, yok konuşmak."

"Evet. Haklısın galiba. Tabii, haklısın. Sorduğum için özür dilerim. Ayıp ettim." Samuel döndü, gemi Dox'ın ağzına yerleştirdi, iri kulaklarını başlığından geçirdi. Yuları sıyırıp yemliğe bıraktı. "İyi geceler Lee" dedi.

"Mr. Hamilton..."

"Evet?"

"Size aşçı lazım mı?"

"Aşçı tutacak paramız yok."

"Ucuza çalışırım."

"Liza öldürür seni. Neden – ayrılmak mı istiyorsun?"

"Öylesine sordum" dedi Lee. "İyi geceler."

**[v]**

Adam'la Cathy hava kararırken ağacın altında oturmaya devam ettiler.

"İyi adam" dedi Adam. "Sevdim onu. Keşke onu ikna edebilsem de burayı yönetse – kâhya gibi yani."

"Kendi çiftliği, kendi ailesi var" dedi Cathy.

"Evet, biliyorum. Üstelik pek de yoksul bir arazi. Benim yanımda ücretli çalışsa daha çok kazanır. Teklif edeceğim. Yeni bir yere alışmak zaman alıyor gerçekten. Sanki yeniden doğmuşsun da her şeyi yeni baştan öğreniyormuşsun gibi. Ben yağmurun hangi yönden geldiğini bilirdim. Burada farklı. Bir zamanlar rüzgârın esip esmeyeceğini, havanın ne zaman soğuyacağını tenimde hissederdim. Ama öğreneceğim. Biraz zaman alacak sadece. Rahat mısın Cathy?"

"Evet."

"Bir gün, hem de çok uzak olmayan bir gün, bütün vadiyi yemyeşil yoncalarla kaplı göreceksin – inşaatı bitmiş olan evin güzel, büyük pencerelerinden seyredeceksin. İki sıra sıtma ağacı dikeceğim, tohum ve bitkiler için de sipariş vereceğim – deneysel bir çiftlik kuracağım. Çin'den liçi getirtip deneyebilirim. Acaba burada yetişir mi? Denerim en azından. Belki Lee biliyordur. Bebek bir doğsun, benimle birlikte her yeri gezersin. Henüz görmedin. Söyledim mi? Mr. Hamilton yeldeğirmenleri yapacak, buradan göreceğiz döndüklerini." Adam bacaklarını rahatça masanın altına uzattı. "Lee mum getirseydi" dedi. "Niye gecikti acaba?"

Cathy çok alçak sesle konuştu. "Adam, ben buraya gelmek istemedim. Kalmayacağım burada. Gidebildiğim an gideceğim."

"Olur mu canım." Güldü Adam. "Evinden ilk kez ayrılmış çocuk gibisin. Bir alış bak, bebek de doğsun, bayılacaksın buraya. Biliyor musun, ben askere ilk gittiğimde memleket hasretinden öleceğim sanmıştım. Ama geçti. Herkes alışır. Öyle saçma şeyler söyleme."

"Saçma bir şey değil."

"Hiç konuşma canım. Bebek doğduktan sonra her şey değişecek. Göreceksin. Göreceksin."

Adam ellerini ensesinde kavuşturup ağaç dallarının arasından görünen soluk yıldızlara baktı.

## 16

### [i]

Samuel Hamilton at üstünde evine giderken öyle bir mehtap vardı ki, dağlar beyaz ve tozlu ayı andırıyordu. Ağaçlar ve toprak ay gibi kupkuruydu, sessiz, durgun ve ölü. Gölgeler açıklı koyulu değil simsiyahtı, açık yerlerse renksiz, bembeyaz. Samuel yer yer gizli bir hareketlilik görüyordu, çünkü mehtapta beslenenler iş başındaydı: ay varsa bütün gece gezen ve gündüz çalıların altında uyuyan geyikler. Gizleyen ışıkta kendilerini güvende hisseden tavşanlar, tarla fareleri ve bütün diğer küçük avlar sürünüyor, zıplıyor, koşuşuyor, kulaklar ya da burun tehlikeden şüphelendiğinde oldukları yerde donarak taşa ya da küçük bir çalıya dönüşüyorlardı. Avcılar da iş başındaydı: kahverengi ışık dalgalarını andıran uzun gelincikler, sarı gözleri ışığa yakalanıp bir an çaktığı zamanlar hariç neredeyse görünmez olan ve çömelip yere yapışan kısa bacaklı yaban kedileri, sivri burunlarını havaya dikmiş sıcakkanlı bir akşam yemeği umuduyla havayı koklayan tilkiler, durgun suların yakınında sessizce ilerleyen, kurbağa peşindeki rakunlar. Kır kurtları yamaçları burunlarıyla eşeliyor, keder mutluluğuyla paramparça, başlarını kaldırıp yarı ağıt yarı kahkaha olan duygularını ay tanrıçasına haykırıyorlardı ve gölgelere bürünmüş çığlıkların tepesinde baykuşlar süzülerek alttaki toprağın üzerine karanlık bir korku lekesi sürüyorlardı. İkindi rüzgârı dinmişti, sıcak ve kuru dağlardan yükselen huzursuz sıcak hava akımları, iç çekişi andıran bir esintiyi dalgalandırıyordu sadece.

Doxology'nin gürültülü, aksak nal sesleri gece halkını susturup uzaklaşıncaya kadar bekletiyordu. Samuel'ın sakalı bembeyaz parlı-

yordu, kırlaşmakta olan saçları kabarıktı. Siyah şapkasını eyerinin kaşına asmıştı. Midesinin hemen üstünde bir ağrı vardı, tekinsiz bir düşünceyi andıran bir endişe. *Weltschmerz* (*Welshrats** derdik eskiden), yani dünyanın kederiydi: Bir gaz gibi yükselerek ruha nüfuz eder, umutsuzluk yayar, öyle ki, neden kaynaklandığını arar, bulamaz insan.

Samuel güzel çiftliği ve su olduğuna dair işaretleri düşündü... bastırdığı bir kıskançlığı yoksa, oradan bir Welshrats çıkamazdı. İçinde kıskançlık aradı, bulamadı. Devam edip Adam'ın Aden bahçesi hayalini ve Cathy'ye hayranlığını gözden geçirdi. Orada da bir şey yoktu, meğerki... meğerki gizli zihni kendi iyileşmiş yarasını deşiyor olsun. Ama o kadar eskiydi ki, acısını unutmuştu. Hatırası yumuşacık, sıcacık ve rahattı, her şey geride kalmıştı. Kasıklarıyla butları açlığı unutmuştu.

Ağaç gölgesiyle açıklık arasında, aydınlıkla karanlık arasında at sürerken zihni durmuyordu. Welshrats ne zaman başlamıştı göğsünde kıpırdanmaya? O anda buldu: Cathy'ydi, güzel, miniminnacık, narin Cathy. Peki ama nesiydi? Sessizdi ama zaten birçok kadın sessizdi. Neydi? Nereden çıkmıştı? Su değneğini tutarken hissettiğine benzer bir duygu, yakında bir şeyler olacağı hissini yaşadığını hatırladı. Sonra Azrail yokladığı andaki ürperişlerini hatırladı. Şimdi zamanını da, yerini de, kişiyi de saptamıştı. Yemekte olmuştu ve Cathy'den kaynaklanmıştı.

Gözünün önünde canlandırdı yüzünü, ayrık gözlerini, incecik burun deliklerini, Samuel'ın zevkine göre fazla ufak ama sevimli ağzını, küçük kararlı çenesini; sonra tekrar gözlerini inceledi. Soğuk mu bakıyorlardı? Gözleri miydi? Hedefe yaklaşıyordu. Cathy'nin gözleri hiçbir şeyi iletmiyor, aktarmıyordu. Gözlerin ardında tanınabilecek bir şey yoktu. İnsan gözü değildiler. Ona bir şeyi hatırlatıyorlardı – neydi?– bir anı, bir görüntü. Bulmaya çabaladı, sonra kendiliğinden çıktı ortaya.

Bütün renkleriyle, çığlıklarıyla, kalabalık duygularıyla yılların içinden çıktı geldi. Kendini gördü, minicik bir çocuktu, o kadar küçüktü ki, babasının elini tutmak için ta yukarıya uzanması gerekiyor-

---

* Gal sıçanları. (ç.n.)

du. Ayaklarının altında Londonderry'nin parke taşlarını, içinde ise görmüş olduğu tek büyük şehrin kalabalığını, şenliğini hissetti. Panayırdı, kukla gösterileri, ürünlerin sergilendiği tezgâhlar, sokağın ortasında bağlanmış satılmayı, takas edilmeyi ya da açık artırmaya çıkarılmayı bekleyen atlar, koyunlar vardı; başka bazı tezgâhlarda da parlak renkli, çekici, babası neşeli olduğu için de neredeyse sahip olunabilir ıvır zıvır yer alıyordu.

Sonra insanlar güçlü bir nehir gibi döndü; dar bir sokak boyunca dalgada bir çöp gibi sürüklendiler, göğüsleri ve sırtları ezilerek, ayakları yerden kesilerek. Dar sokak bir meydana açıldı; bir binanın gri duvarının önünde kalaslardan yüksek bir yapı ve aşağı sarkan düğümlü bir ip gördüler.

İnsan seli Samuel'la babasını önüne katıp itiyordu, giderek daha yakına itiyordu. Hafıza kulağına babasının sesi geliyordu: "Çocuğun göreceği şey değil bu. Bırak çocuğu, kimsenin göreceği şey değil." Babası dönmeye, insan selini yarmaya çalıştı. "Bırakın geçelim. Lütfen bırakın geçelim. Çocuğum var yanımda."

Selin yüzü yoktu, duygusuzca itiyordu. Samuel başını kaldırıp yapıya baktı. Birtakım koyu renk giysili, koyu renk şapkalı adamlar yüksek platformun üstüne çıkmıştı. Ortalarında da saçları altın rengi, koyu renk pantolon ve yakası çözülmüş açık mavi gömlek giymiş bir adam vardı. Samuel'la babası o kadar yakındılar ki, çocuk görebilmek için başını iyice kaldırmak zorundaydı.

Altın adamın kolları yokmuş gibi görünüyordu. Kalabalığa göz gezdirdi, sonra aşağı, doğrudan Samuel'a baktı. Görüntü net, aydınlık ve kusursuzdu. Adamın gözlerinde derinlik yoktu – başka gözlere benzemiyorlardı, insan gözüne benzemiyorlardı.

Ansızın platformun üstünde hızlı bir hareket oldu; Samuel'ın babası iki elini oğlanın başının üstüne koydu; avuçları çocuğun kulaklarını kapattı, parmakları arkada kavuştu. Babasının elleri Samuel'ı başını eğmeye zorladı, yüzü babasının siyah bayramlık ceketine yapıştı. Ne kadar çabalasa da başını kıpırdatamadı. Sadece gözucuyla bir ışık şeridi görebiliyor, babasının ellerinden içeri boğuk bir uğultu sızabiliyordu ancak. Kulaklarında kalp atışlarını hissetti. Sonra babasının elleriyle kollarının kasıldığını hissetti, yüzün-

de babasının kesilen soluğunu, alıp tuttuğu derin nefesi ve titreyen ellerini hissetti.

Dahası vardı, Samuel onu da deşip çıkardı ve atın başının ilerisine, havaya, tam karşısına koydu: bir birahanede eski püskü bir masa, yüksek sesle konuşmalar, gülüşmeler. Babasının önünde kalaylı bir kupa duruyordu, kendi önünde de tatlı tatlı kokan şekerli ve tarçınlı bir kupa sıcak süt. Babasının dudakları nedense maviydi, sonra gözlerine yaşlar doldu.

"Bilsem asla getirmezdim seni. Hiçbir adamın göreceği şey değil, hele hele ufak bir çocuğun."

"Ben bir şey görmedim ki" dedi Samuel incecik sesiyle. "Başımı aşağı bastırdın."

"Neyse ki."

"Neydi?"

"Söylemek zorundayım. Kötü bir adamı öldürüyorlardı."

"Altın adamı mı?"

"Evet, onu. Sakın ona üzülme. Öldürülmesi gerekiyordu. Yalnız bir kere değil, birçok kere feci şeyler yapmış – ancak bir iblisin düşünebileceği şeyler. Beni üzen onun asılması değil, karanlıkta gizlice yapılması gereken şeyi bayrama çevirmeleri."

"Ben altın adamı gördüm. Dosdoğru bana baktı."

"İşte şimdi daha çok şükrediyorum işinin bittiğine."

"Ne yapmış?"

"Sana kâbus anlatacak değilim."

"Altın adamın gözleri çok garipti. Keçi gözünü hatırlattı bana."

"Sen şekerli sütünü iç bakalım, sonra uzun gümüş düdüklü, kurdeleli bir sopan olacak."

"İçi resimli parlak kutu?"

"O da, hadi iç şekerli sütünü, başka şey de isteme."

İşte karşısındaydı, tozlu geçmişten çekip çıkarılmıştı.

Doxology çiftliğin olduğu çukurluktan önceki son tepeyi tırmanırken iri ayakları yoldaki taşlara takılıp tökezliyordu.

Gözleri tabii, diye düşündü Samuel. Hayatımda sadece iki kere öyle göz gördüm – insan gözüne benzemeyen. Gece yüzünden, ay yüzünden, diye düşündü. Onca zaman önce asılmış altın adamla o

tatlı, ufacık müstakbel anne arasında ne alaka olabilir ki? Liza haklı. Benim bu hayalgücüm bir gün cehenneme pasaport çıkaracak bana. Şu saçmalığı kazıyıp çıkarayım, yoksa o zavallı çocukta kötülük arayacağım. İnsan böyle düşüyor tuzağa işte. Şimdi iyice düşün ve sonra unut. Göz şekliyle renginin tesadüfi bir benzerliği mutlaka. Ama hayır, değil. Bir bakış bu, şekille, renkle ilişkisi yok. Peki o zaman bir bakış nasıl kötü olur? Belki de bir zamanlar mübarek bir çehrede de aynı bakış vardı. Hadi, şimdi bırak bu romantik düşünceleri, bir daha da canını sıkmasına izin verme – asla. Ürperdi. Şu Azrail de fazla oldu, diye düşündü.

Ve Samuel Hamilton, çirkin düşünceleri için gizli bir kefaret olarak Salinas Vadisi Aden'ine canla başla yardım etmeye karar verdi.

**[ii]**

Sabahleyin Samuel mutfağa girdiğinde Liza Hamilton ocağın önünde kıpkırmızı elma yanaklarla kafese hapsedilmiş leopar gibi hareket ediyordu. Meşe odununun ateşi açık hava kapağının ardında kükrüyor, tavaların içinde beyaz, kabarık bekleyen ekmekler için fırını ısıtıyordu. Liza şafaktan önce kalkmıştı. Her günkü gibi. Onun nezdinde hava aydınlandıktan sonra yatakta yatmak, karanlıktan sonra evin dışında olmak kadar büyük bir günahtı. İkisinden de hayır gelmezdi insana. Yeryüzünde bir tek kişi şafak söktükten, güneş doğduktan sonra, hatta saat öğlene yaklaşana dek Liza'nın tertemiz, ütülü çarşafları arasında cezasız kabahatsiz yatmaya devam edebilirdi, o da son ve en küçük çocuğu Joe'ydu.

Çiftlikte yaşayan Tom'la Joe'dan başka çocuk kalmamıştı. Şimdiden gür, uzun bir bıyık uzatmakta olan iriyarı, kırmızı yanaklı Tom mutfak masasının başında, eğitimine uygun olarak kollarını sıvamadan oturmaktaydı. Liza bir sürahi yoğun bulamacı sabuntaşından bir tavaya döktü. Sıcak çörekler küçük yastıklar misali kabarıyor, ufak yanardağlar oluşup patlıyor, sonra döndürülmeleri gerekiyordu. Yer yer daha koyu çizgili, neşeli bir kahverengi tonundaydılar. Ve mutfak çöreklerin tatlı, güzel kokusuyla doluydu.

Samuel elini yüzünü yıkadığı avludan içeri girdi. Yüzü ve sakalı sudan parlıyordu, mutfağa girerken mavi gömleğinin sıvanmış kollarını aşağı yuvarladı. Mrs. Hamilton'ın sofrada sıvanmış kola tahammülü yoktu. Görgü kurallarının ya bilinmediğinin ya da çiğnendiğinin işaretiydi.

"Geciktim Valide Hanım" dedi Samuel.

Liza dönüp ona bakmadı. Elindeki spatula saldıran bir yılan gibi hareket etti, sıcak çörekler beyaz taraflarını tıslayarak sabun taşına bıraktılar. "Saat kaçtı geldiğinde?" diye sordu Liza.

"Geç bir saatti... geçti. On bire geliyordu herhalde. Seni uyandırırım diye korkumdan bakmadım."

"Uyanmadım" dedi Liza sertçe. "Sen belki bütün gece gezmeyi sağlıklı buluyorsundur ama Yüce Tanrımız bu konuda ne uygun görürse onu yapacak." Liza Hamilton'la Yüce Tanrımız'ın hemen her konuda benzer görüşleri olduğu herkesin malumuydu. Liza dönüp uzandı, Tom'un ellerinin arasına bir tabak çıtır çıtır sıcak çörek bıraktı. "Sanchez çiftliği nasıl görünüyor?" diye sordu.

Samuel karısının yanına gitti, upuzun boyuyla eğildi ve Liza'nın yuvarlak, kırmızı yanağını öptü. "Günaydın Valide Hanım. Hayır duanı esirgeme."

"Tanrı inayetini üstünden eksik etmesin" dedi Liza düşünmeden.

Samuel sofraya oturup, "Senden de eksik etmesin Tom" dedi. "Mr. Trask büyük değişiklikler yapıyor. Eski evi elden geçiriyor, orada yaşayacakmış."

Liza sert bir hareketle ocaktan sofraya döndü. "Yıllardır ineklerle domuzların yaşadığı evde mi?"

"Canım, yer döşemelerini, pencere kasalarını sökmüş. Her şey yepyeni, yeni boyalı."

"Domuz kokusunu hayatta çıkaramaz" diye kestirip attı Liza. "Domuzdan kalan keskin kokuyu hiçbir şey temizleyemez, örtemez."

"Valide Hanım, ben içeri girip etrafı dolaştım, aldığım tek koku boya kokusu oldu."

"Boya kuruyunca alırsın domuzun kokusunu" dedi Liza.

"Bir bahçe tasarlamış, içinden kaynak suyu geçiyor, çiçekler, güller filan için bir yer ayırmış, fidanların bazıları ta Boston'dan geliyor."

"Yüce Tanrım böyle israfa nasıl tahammül ediyor bilmem" dedi Liza sertçe. "Gülü ben de severim ama..."

"Benim için birkaç dal köklendireceğini söyledi" dedi Samuel.

Tom sıcak çöreklerini bitirip kahvesini karıştırdı. "Nasıl bir adam, baba?"

"Bana sorarsan düzgün bir adam – tatlı dilli, sağlam akıllı. Hayal kurmaya meyilli..."

"Tencere dibin kara, seninki benden kara" diye araya girdi Liza.

"Biliyorum, Valide Hanım, biliyorum. Ama hiç düşündün mü bilmem, benim hayalim sahip olmadığım bir şeyin yerini doldurur. Mr. Trask'in hayalleri ise pratik, onları somutlaştıracak gıcır dolarları da var. Arazisini bahçeye dönüştürmek istiyor, yapacak da."

"Karısı nasıl biri?" diye sordu Liza.

"Çok genç ve çok güzel. Sessiz bir kadın, neredeyse hiç konuşmuyor, ama unutmamak lazım ki ilk bebeğinin doğumu yakında."

"Onu biliyorum" dedi Liza. "Kızlık soyadı neymiş?"

"Bilmem."

"Nereliymiş peki?"

"Bilmem."

Liza, Samuel'ın önüne bir tabak sıcak çörek, fincanına kahve koydu, Tom'un fincanını da yeniden doldurdu. "Ne öğrendin peki? Kıyafeti nasıldı?"

"Güzeldi, çok güzeldi – mavi elbise, küçük bir ceket, pembe, ama beli dar."

"Onları kaçırmazsın. Sence evde mi dikilmiş, dükkândan mı alınmış?"

"Bence dükkândan alınmış."

"Sen ne bileceksin" dedi Liza kararlı bir tavırla. "Dessie'nin San Jose'ye gitmeden diktiği yolculuk kıyafetini de dükkândan alınma sanmıştın."

"Dessie kadar maharetlisi mi var?" dedi Samuel. "Dikiş iğnesi onun elinde canlanıyor."

"Dessie Salinas'ta terzi dükkânı açmayı düşünüyor" dedi Tom.

"Söyledi" dedi Samuel. "Çok başarılı olur bence."

"Salinas'ta mı?" Liza ellerini beline dayadı. "Dessie bana söylemedi."

"Gözbebeğimize ihanet etmiş olduk galiba" dedi Samuel. "Kız annesine sürpriz yapıp haberini gümüş tepsiyle sunacakken biz farenin kemirdiği çuvaldan dökülen buğday gibi saçıverdik ortaya."

"Söyleseydi ya bana" dedi Liza. "Ben sürprizlerden hoşlanmam. Neyse, devam et, ne yapıyordu?"

"Kim?"

"Kim olacak, Mrs. Trask."

"Ne mi yapıyordu? Oturuyordu, bir meşe ağacının altında, iskemlede oturuyordu. Doğumu yakın."

"Elleri, Samuel, elleri. Eliyle ne yapıyordu?"

Samuel hatırlamaya çalıştı. "Hiçbir şey yapmıyordu galiba. Hatırladım, küçücük elleri vardı, kucağında kavuşturmuştu ellerini."

Liza burun kıvırdı. "Dikiş, yama, örgü, hiçbir şey mi?"

"Hayır Valide Hanım."

"Bence sen oraya gitmesen iyi olur. Zenginlik ve aylaklık şeytanın aletleridir, senin güçlü bir direncin yok."

Samuel başını geriye atıp mutlulukla güldü. Karısı bazen onu mest ediyordu, ama bunu hiçbir zaman karısına açıklayamıyordu. "Ben oraya sadece zenginlik için gideceğim Liza. Kahvaltıdan sonra söyleyeyim de oturup dinle istemiştim. Ona dört beş kuyu açınamı istiyor, belki yeldeğirmeni ve su deposu da yaptıracak."

"Laftan ibaret mi? Suyla mı dönecek değirmen? Para verecek mi, yoksa her zamanki bahanelerle mi döneceksin?" Liza, "Mahsul alınca ödeyecek" diye taklit etti kocasını. "'Zengin amcası ölünce ödeyecek.' Samuel, benim tecrübeme göre, ki senin tecrüben de olması gerekir, hemen ödemeyen hiç ödemez. Senin vaatlerinle vadide çiftlik alırdık."

"Adam Trask ödeyecek" dedi Samuel. "Hali vakti yerinde. Babası servet bırakmış ona. Koca bir kış sürecek iş demek bu, Valide Hanım. Kenara bir şeyler koyarız, layığınca bir Noel kutlaması yaparız. Metresine bir buçuk dolar ödeyecek. Yeldeğirmenleri ayrı Valide Hanım. Sondaj boruları hariç her şeyi burada yapabilirim.

Oğlanların yardımına da ihtiyacım olacak. Tom'la Joe'yu da götürmeyi düşünüyorum."

"Joe gidemez" dedi Liza. "Joe naziktir, biliyorsun."

"Nezaketini biraz törpülerim diye düşünmüştüm. Nezaket karın doyurmaz."

"Joe gidemez" dedi Liza noktayı koyarak. "Peki senle Tom yokken çiftliği kim idare edecek?"

"George'u çağırırım diye düşündüm. King City'de bile olsa memuriyetten hoşlanmıyor."

"Hoşlanmıyor olabilir, ama haftada sekiz dolar karşılığı biraz rahatsız oluversin."

"Valide Hanım" diye haykırdı Samuel, "adımızı First National Bank'e yazdıracak bir fırsat çıktı karşımıza! Dilinin ağırlığını talihin yoluna çıkarma. Lütfen Valide Hanım!"

Liza öğlene kadar bir yandan çalışıp bir yandan kendi kendine homurdandı; bu arada Tom'la Samuel sondaj aletlerini gözden geçirdiler, delgileri bilediler, yeni tasarımlı yeldeğirmeni taslakları çizdiler, keresteler ve sahil sekoyasından su depoları için ölçü aldılar. Öğle üzeri Joe yanlarına geldi; o kadar hayran oldu ki yaptıklarına, onu da götürmesini rica etti Samuel'dan.

"Hiç düşünmeye gerek yok, ben gelmene karşıyım Joe" dedi Samuel. "Annenin sana çiftlikte ihtiyacı var."

"Ama ben gitmek istiyorum baba. Hem unutma, gelecek yıl Palo Alto'da yüksekokula gideceğim. O da evden ayrılmak değil mi? Lütfen izin ver. Çok çalışacağım."

"Gelebilsen çalışırdın, eminim. Ama ben karşıyım. Bu konuda annenle konuştuğunda benim karşı olduğumu da ağzından kaçırırsan memnun olurum. Hatta seni benim geri çevirdiğimi de söyleyebilirsin."

Joe sırıttı, Tom yüksek sesle güldü.

"Annemin seni ikna etmesine izin verir misin?" diye sordu Tom.

Samuel kaşlarını çatıp oğullarına baktı. "Ben dediği dedik bir adamım" dedi. "Bir kere kararımı verdim mi Nuh derim, peygamber demem. Enine boyuna düşündüm meseleyi, bir hükme vardım: Joe gelemez. Hükmümü çiğnememi istemezsin herhalde?"

"Hemen gidip konuşacağım onunla" dedi Joe.

"Evladım, yavaştan al" diye seslendi arkasından Samuel. "Kafanı kullan. İşin çoğunu ona bırak. Ben bu arada inadımı bilerim."

İki gün sonra büyük araba kereste ve palanga yüklenmiş olarak yola çıktı. Tom dört atı sürüyordu, yanında da Samuel'la Joe oturmuş, ayaklarını sallıyorlardı.

## 17

### [i]

Cathy'nin hilkat garibesi olduğunu söylerken bana öyle gelmişti. Şimdi elimde büyüteç, kişiliğinin satır aralarını inceledikten ve dipnotları tekrar okuduktan sonra, acaba öyle miydi diye düşünüyorum. Mesele şu: Onun ne istediğini bilemeyeceğimiz için, elde edip etmediğini de asla öğrenemeyeceğiz. Bir şeye doğru koşmaktan ziyade bir şeyden kaçıyorduysa da, kurtulup kurtulmadığını öğrenemeyeceğiz. Kimbilir, belki de birine ya da herkese nasıl biri olduğunu söylemek istedi de ortak dili olmadığından söyleyemedi. Onun dili hayatıydı belki: biçimsel, gelişmiş, çözülmesi imkânsız. Onun kötü biri olduğunu söylemek kolay ama sebebini bilmediğimiz sürece pek bir anlamı yok.

Cathy'nin suretini zihnimde oluşturdum; sessizce oturmuş hamileliğinin bitmesini bekliyor, hoşlanmadığı bir çiftlikte sevmediği bir adamla birlikte yaşıyordu.

Meşe ağacının altındaki iskemlesinde oturuyor, elleri sevgi ve korumacılıkla birbirlerine kenetleniyordu. Çok irileşti – kadınların büyük bebeklerle övündüğü, her fazla kiloyu gururla saydığı bir dönemde bile anormal derecede irileşti. Şekilsizdi, gergin, ağır ve geniş göbeği yüzünden elinden güç almadan ayağa kalkamıyordu. Ama kütlenin sınırları belliydi. Omuzları, boynu, kolları, elleri, yüzü değişmemişti, ince ve çocuksuydu. Göğüsleri büyümemiş, meme

uçlarının rengi koyulmamıştı. Süt bezleri harekete geçmemişti, yeni doğacak bebeği beslemek için fiziksel bir program yoktu. Cathy bir masanın ardında otururken hamile olduğu bile anlaşılmıyordu.

O günlerde pelvis ölçümleri, kan tahlilleri, kalsiyum takviyeleri yoktu. Kadınlar çocuk uğruna dişlerinden vazgeçerdi. Kanun böyleydi. Ayrıca kadınların tuhaf zevkler geliştirmesi de muhtemeldi, bazıları pisliğe merak salar denirdi ve bu da ilk günah yüzünden hâlâ hükümlü olan Havva mizacına atfedilirdi.

Cathy'nin tuhaf iştahı kimileriyle karşılaştırıldığında basitti. Eski evi onaran marangozlar çırpı iplerine sürdükleri tebeşir kalıplarını dayandıramadıklarından şikâyetçiydiler. Çentiklenmiş topaklar tekrar tekrar yok oluyordu. Cathy onları çalıp küçük parçalara bölüyordu. Çentikleri önlüğünün cebinde tutuyor, etrafta kimse yoksa yumuşak kireci dişlerinin arasında eziyordu. Çok az konuşuyordu. Gözleri dalgındı. Sanki kendisi gitmiş, yerine yokluğunu kapatmak üzere nefes alıp veren bir taşbebek bırakmıştı.

Etrafında faaliyetler gırla gidiyordu. Adam mutlu mesut Aden'ini planlayıp inşa etmekteydi. Samuel'la oğulları on iki metre derinliğinde bir kuyu kazmış, yeni moda, pahalı madeni sondaj borusu döşemişlerdi, çünkü Adam her şeyin en iyisini istiyordu.

Hamilton'lar düzeneklerini taşıyıp başka bir çukur kazmaya giriştiler. Çalıştıkları yerin yanıbaşında kurdukları çadırda uyuyor, kamp ateşinde yemek pişiriyorlardı. Ama aralarından biri sürekli bir alet almaya ya da mesaj iletmeye eve gidip geliyordu.

Adam fazla çiçekten kafası karışmış şaşkın bir arı gibi çırpınıyordu. Cathy'nin yanına oturup yeni gelen ravent fidanlarının muhabbetini yaptı. Samuel'ın yeldeğirmeni için icat ettiği yeni pervane kanadının taslağını çizip gösterdi. Açısı değişkendi ve daha önce duyulmadık bir şeydi. At üstünde kuyunun açıldığı yere gidip ilgi göstererek işi yavaşlattı ve doğal olarak, nasıl ki Cathy'yle kuyuları konuşuyorsa, kuyu başında doğumla bebek bakımından başka şey konuşmuyordu. Adam için güzel bir dönemdi, en güzel dönemdi hatta. Geniş ve ferah hayatının kralıydı. Sonra yaz mevsimi yerini sıcak ve rayihalarla yüklü bir sonbahara bıraktı.

[ii]

Hamilton'lar kuyunun başında Liza'nın hazırladığı ekmek ve çedar peyniriyle ateş üstünde bir teneke kutuda pişirdikleri zehir gibi kahveden oluşan öğle yemeklerini bitirmişlerdi. Joe'un gözleri kapanıyordu, bir süre uyumak üzere çalılıkların arasına nasıl kaçacağını düşünüyordu.

Samuel kumlu toprağın üstüne diz çökmüş, delgisinin kopmuş, kırılmış kenarlarına bakıyordu. Tam öğle yemeği için mola vermek üzerelerken sondaj makinesi dokuz metre aşağıda bir şeye rastlamış, çelik delgi sanki kurşundanmış gibi parçalanmıştı. Samuel delginin keskin kenarını çakısıyla sıyırıp kazıntıları avcuna alarak inceledi. Gözleri çocuksu bir heyecanla parlıyordu. Elini uzatıp kazıntıları Tom'un eline döktü.

"Şuna bir baksana evlat. Sence ne bu?"

Joe çadırın önünden kalktı geldi. Tom elindeki parçaları inceledi. "Her neyse, çok sert" dedi. "O kadar büyük elmas olamaz. Maden herhalde. Sence toprağa gömülü bir lokomotifi mi deldik?"

Babası güldü. "Dokuz metre derinde" dedi hayranlıkla.

"Takım çeliği gibi görünüyor" dedi Tom. "Onunla boy ölçüşebilecek bir şeyimiz yok." Sonra babasının yüzündeki dalgın ve neşeli ifadeyi görüp ortak bir sevinçle ürperdi. Hamilton kardeşler babalarının zihninin serbest kalmasına bayılırdı. O zaman dünya harikalarla dolardı.

"Maden diyorsun" dedi Samuel. "Çelik diye düşünüyorsun. Tom, ben bir tahminde bulunacağım, sonra da tahlil ettireceğim. Şimdi tahminimi dinleyin – ve hatırlayın. Bence içinde nikel bulacağız, belki gümüş de, ayrıca karbon ve manganez. Şunu kazıp çıkarmayı öyle isterdim ki! Deniz kumunun içinde. Çektiğimiz buydu."

Tom sordu: "Peki ne sence? Nikel ve gümüş..."

"Binlerce asır önce olmuş olmalı" dedi Samuel; oğulları, gözünün önünde sahneyi canlandırdığını anladı. "Belki buraları hep suydu – bir iç denizdi belki, deniz kuşları çığlık çığlığa havada dönüyordu. Gece olduysa, çok güzel bir görüntüydü mutlaka. Bir ışık çizgisi görünmüştür, ardından kalem gibi beyaz bir ışık, sonra

gökyüzünden uzun bir yay halinde çizilmiş gözü kör eden bir ışık ağacı. Sonra müthiş bir su püskürmesi ve koca bir buhar mantarı. O giderek yükselen bir çığlıkla gelirken aynı anda su patlamıştır; kulaklar neye uğradığını şaşırmış olmalı. Sonra o kör edici ışık yüzünden yine kapkara bir gece. Sonra ölen balıklar yavaş yavaş su yüzüne çıkmıştır, yıldızların ışığında gümüş gibi parlayarak, kuşlar da çığlık atarak onları yemeye gelmiştir. Ipıssız, güzel mi güzel bir şey düşününce, değil mi?"

Her zamanki gibi, gördüğü şeyi onların da görmesini sağladı.

Tom usulca, "Göktaşı olduğunu düşünüyorsun, değil mi?" dedi.

"Evet öyle, tahlille de kanıtlayabiliriz."

Joe hevesle, "Kazıp çıkaralım" dedi.

"Sen kaz Joe, biz o arada su kazısı yaparız."

Tom ciddi bir tonda sordu: "Tahlilde yeterince nikel ve gümüş bulunursa çıkarmak kârlı olmaz mı?"

"Hık demiş babasının burnundan düşmüş" dedi Samuel. "Ev kadar büyük mü, şapka kadar küçük mü bilmiyoruz."

"Ama sondaj yapıp öğrenebiliriz."

"Eğer gizlice yapar, düşündüklerimizi de kendimize saklarsak olabilir."

"Aa, ne demek istiyorsun?"

"Oğlum, Tom, anneni hiç mi düşünmüyorsun? Yeterince dert açıyoruz zaten başına. Bana açıkça söyledi, patente bir daha para harcarsam, hiç unutmayacağımız işler açacakmış başımıza. Acı kadına! Bizim ne yaptığımızı sorduklarında ne kadar utanacağını tahmin edemiyor musun? Anneniz doğrucu bir kadındır. 'Yıldız kazıyorlar' demesi gerekir o durumda." Samuel mutlulukla güldü. "Hayatta yediremez kendine. Bizim de canımızı yakar. Üç ay boyunca turtayı unut."

"Bitiremeyiz" dedi Tom. "Başka yere gitmemiz gerekecek."

"Aşağıya biraz barut atacağım" dedi babası, "o çatlatmazsa yeni bir çukur açarız." Ayağa kalktı. "Barut alıp delgiyi bilemek için eve gitmem gerekecek. İsterseniz siz de benimle gelin, Valide Hanım'a sürpriz yapalım, böylece bütün gece yemek pişirip söylenir. Memnuniyetini gizlemiş olur."

Joe, "Biri geliyor, hem de son sürat" dedi. Gerçekten de dörtnala onlara doğru gelen bir atlı gördüler, ama atını eyere bağlanmış bir tavuk gibi savrula savrula süren, tuhaf bir atlıydı. Biraz yaklaştığında Lee olduğunu gördüler; dirseklerini kanat gibi çırpıyor, saç örgüsü yılan gibi havayı kamçılıyordu. Atı doludizgin sürdüğü halde düşmemesi şaşırtıcıydı. Nefes nefese yanlarına gelip durdu. "Bey Adam gelin diyol! Hanım Cathy kötü – hemen gelin diyol. Hanım çığlık, çığlık."

"Yavaş ol Lee" dedi Samuel. "Ne zaman başladı?"

"Kafaltı belki."

"Tamam. Sakin ol. Adam ne halde?"

"Bey Adam deli. Ağla – gül – kus."

"Öyle ya" dedi Samuel. "Acemi baba. Bir zamanlar ben de öyleydim. Tom, bana bir at eyerlesene."

"Ne oluyor?" dedi Joe.

"Mrs. Trask doğum yapmak üzere, ne olacak? Adam'a ben yardım ederim demiştim."

"Sen mi?" diye sordu Joe.

Samuel en küçük oğluna dikti gözlerini. "İkinizi de bu dünyaya ben getirdim" dedi. "Kötü iş çıkardığımı düşündüğünüzü de sanmıyorum. Tom, sen takımları topla. Sonra çiftliğe dönüp bileme işini hallet. Alet kulübesindeki rafta duran barut kutusunu getir gelirken; kollarınla bacakların kıymetli olduğu için de miktarı abartma. Joe, senin burada kalıp her şeye göz kulak olmanı istiyorum."

Joe, "Ama ben burada tek başıma ne yapacağım?" diye sızlandı.

Samuel bir iki dakika bir şey demedi. Sonra sordu: "Joe, beni seviyor musun?"

"Tabii ki."

"Benim büyük bir suç işlediğimi duysan polise teslim eder miydin?"

"Ne diyorsun?"

"Eder miydin?"

"Hayır."

Tamam öyleyse. Benim sepette, giysilerimin altında iki kitap bulacaksın – yeni kitaplar, nazik davran onlara. Bütün dünyanın adını öğreneceği bir adamın iki ciltlik bir kitabı bu. İstersen okumaya başla-

yabilirsin, biraz gözün açılır. Adı *Psikolojinin İlkeleri*, yazarı Doğu'dan, William James. Tren soyguncusuyla akrabalığı yok. Joe, bu arada, ağzından kitaplarla ilgili bir şey kaçırırsan seni çiftlikten kovarım. Annen parayı kitaplara harcadığımı duysa kovar beni çiftlikten."

Tom eyerlediği atı getirdi. "Sonra da ben okuyabilir miyim?"

"Evet" dedi Samuel ve bacağını eyerin üstünden aşırıverdi. "Hadi Lee."

Çinli doludizgin sürmek istiyordu ama Samuel onu tuttu. "Acele etme Lee. Doğum genellikle tahminlerden daha uzun sürer."

Bir süre boyunca sessizce at sürdüler, sonra Lee, "O kitapları satın almanıza üzüldüm" dedi. "Bende kısaltılmış şekli var, tek cilt, ders kitabı. Onu ödünç alabilirdiniz."

"Sahi mi? Çok kitabın var mı?"

"Burada çok yok – otuz kırk tane var. Ama aralarında okumadığınız varsa seve seve ödünç veririm."

"Teşekkür ederim Lee. İlk fırsatta bakacağımdan emin olabilirsin. Biliyor musun, benim oğlanlarla konuşabilirsin. Joe biraz havaidir ama Tom iyidir, hem ona da iyi gelecektir."

"Aşılması zor bir köprü Mr. Hamilton. Yeni biriyle konuşurken utangaç oluyorum, ama madem öyle diyorsunuz, denerim."

Atları hızlı yürüterek Trask çiftliğinin olduğu küçük hendeğe doğru yol alıyorlardı. "Söyle bakalım, anne ne durumda?"

"Kendiniz görüp kendiniz yorumlasanız daha iyi olur" dedi Lee. "İnsan benim kadar yalnız yaşadığında sırf sosyal hayatının ayarı bozulduğu için zihni de akıldışı bir yöne sapabiliyor, biliyor musunuz?"

"Evet, bilirim. Ama ben yalnız değilim, buna rağmen benim de zihnim aynı şeyi yapıyor. Gerçi aynı yöne sapmıyordur belki."

"Demek ki benim hayalimin ürünü olduğunu düşünmüyorsunuz?"

"Ne olduğunu bilmiyorum, ama seni rahatlatmak için şunu söyleyeyim, bir tuhaflık olduğu hissini taşıyorum."

"Galiba benimki de bundan ibaret" dedi Lee. Gülümsedi. "Yine de nereye vardırdığımı söyleyeceğim. Buraya geldiğimden beri, babamdan dinlediğim Çin masalları gelip duruyor aklıma. Biz Çinlilerin gelişmiş bir şeytan söylencesi geleneği vardır."

"Onun bir şeytan olduğunu mu düşünüyorsun?"

"Tabii ki hayır" dedi Lee. "Böyle saçmalıkları aştığımı umuyorum. Tam adını koyamıyorum. Biliyor musunuz Mr. Hamilton, hizmetkârlar rüzgârın tadına bakıp çalıştıkları evin iklimini anlama melekesini geliştirirler. Burada bir tuhaflık var. Belki bana babamın anlattığı şeytanları hatırlatan şey budur."

"Baban inanır mıydı şeytanlara?"

"Yok canım. Geçmişimizi öğrenmem gerektiğini düşünüyordu. Siz Batılılar da birçok söylenceyi sürdürüyorsunuz."

"Zihninin yönünü saptıran neydi, söylesene. Bu sabah demek istiyorum."

"Eğer geliyor olmasaydınız açıklamaya çalışırdım" dedi Lee. "Ama bir şey söylememeyi tercih ederim. Kendiniz göreceksiniz zaten. Ben delirdim belki de. Zaten Mr. Adam o kadar gergin ki, banjo teli gibi kopuverebilir."

"Küçük bir ipucu ver. Zaman kazandırır belki. Ne yaptı kadın?"

"Hiçbir şey. Mesele de o zaten. Mr. Hamilton, ben daha önce doğum gördüm, hem de çok, ama böyle bir şey görmedim."

"Nasıl yani?"

"Yani, şöyle – en iyisi aklıma gelen tek şeyi söyleyeyim. Bu, doğumdan çok acı ve ölümcül bir çarpışmaya benziyor."

Hendeğe, meşe ağaçlarının altına vardıklarında Samuel, "Umarım söylediklerinden dolayı gerilmemişimdir Lee" dedi. "Tuhaf bir gün bu, sebebini de bilmiyorum."

"Rüzgâr yok" dedi Lee. "Bir aydır öğleden sonra rüzgârın çıkmadığı ilk gün bugün."

"Doğru. Ayrıntılara o kadar dikkat ettim ki, günün kılığıyla ilgilenmedim bile. Önce toprağın altında bir yıldız bulduk, şimdi de yepyeni bir insanı çıkarmaya gidiyoruz." Meşe dallarının arasından sarı ışıklı tepelere baktı. "Doğmak için ne güzel bir gün!" dedi. "Eğer işaretler bir hayata damgasını vuruyorsa, gelen güzel bir hayat. Bu arada, Lee, benim bildiğim Adam ayağıma dolanır. Sen uzaklaşma, olur mu? Belki bir şeye ihtiyacım olur. Bak, adamlar, marangozlar ağaç altında oturuyor."

"Mr. Adam işi durdurdu. Çekiç sesleri karısını rahatsız edebilir diye düşündü."

"Sen bir yere ayrılma" dedi Samuel. "Bu tam Adam'lık bir hareket. Bizzat Tanrı gökyüzüne dövme yapsa karısının muhtemelen duymayacağını bilmiyor."

Ağacın altında oturan işçiler ona el salladı. "Nasılsın Mr. Hamilton? Ailen nasıl?"

"İyidir, iyidir. Baksana şu işe, Tavşan Holman değil mi o? Nerelerdeydin sen Tavşan?"

"Maden aramaya gittim Mr. Hamilton."

"Bir şey buldun mu Tavşan?"

"Yok be Mr. Hamilton, üstünde gittiğim katırı bile bulamadım."

Eve doğru ilerlediler. Lee aceleyle, "Fırsat bulup bir dakika ayırabilirseniz bir şey göstermek istiyordum size" dedi.

"Nedir Lee?"

"Birkaç eski Çin şiirini İngilizceye çevirmeye çalıştım. Çevrilebileceğinden emin değilim. Bir bakar mısınız?"

"Seve seve Lee. Doğrusu benim için zevk olur."

**[iii]**

Bordoni'nin beyaz ahşap evi çok sessizdi – neredeyse kasvetli bir sessizlik; storlar da çekilmişti. Samuel sahanlığın önünde attan indi, şişkin heybelerini çözdü ve atını Lee'ye verdi. Kapıyı çaldı, cevap alamayınca içeri girdi. Dışarıdaki aydınlıktan girince salon loştu. Lee'nin ovalaya ovalaya ağarttığı mutfağa baktı. Ocağın arka tarafında gri sert seramik bir demlikte kahve fokurduyordu. Samuel yatak odasının kapısını hafifçe tıklatıp içeri girdi.

İçerisi neredeyse zifiri karanlıktı; storlar indirilmekle kalmamış, pencerelere battaniyeler asılmıştı. Cathy büyük sayvanlı yatakta yatıyor, Adam onun yanında oturuyordu, yüzü yorgana gömülmüştü. Başını kaldırıp göremeyerek baktı.

Samuel tatlılıkla, "Neden karanlıkta oturuyorsunuz?" dedi.

Adam'ın sesi boğuktu. "Cathy ışık istemiyor. Gözlerini acıtıyor ışık."

Odanın içinde attığı her adımla Samuel'ın otoritesi de artıyordu. "Işık olması şart" dedi. "Gözlerini kapatabilir. İsterse siyah bir bezle de bağlarım." Pencereye gidip çekmek üzere battaniyeyi tuttu ama çekmeye fırsat bulamadan Adam üstüne atladı.

"Bırak kalsın. Işıktan rahatsız oluyor" dedi hiddetle.

Samuel ona döndü. "Bak Adam, neler hissettiğini biliyorum. Sana ben her şeyi hallederim diye söz vermiştim, halledeceğim de. Yalnız halledeceğim şeylerden biri sen olmazsın diye umuyorum." Battaniyeyi aşağı çekip storu yukarı doğru yuvarlayarak yaldızlı ikindi ışığının içeri girmesine izin verdi.

Cathy yataktan miyavlar gibi bir ses çıkardı, Adam onun yanına gitti. "Kapat gözlerini canım. Gözlerini kumaşla örteceğim."

Samuel heybelerini bir iskemleye bırakıp yatağın yanında durdu. "Adam" dedi kararlı bir ses tonuyla, "odadan çıkmanı ve dışarıda kalmanı rica edeceğim."

"Hayır, çıkamam. Neden?"

"Çünkü seni ayak altında istemiyorum. Mesela sarhoş olman hoş karşılanan bir gelenektir."

"Mümkün değil."

Samuel, "Bende öfke yavaştır" dedi, "bezginlik ondan da yavaştır, ama ikisinin de başlangıcını hissediyorum. Ya odadan çıkıp başıma bela olmazsın ya da ben giderim, o zaman başın epey belaya girer."

Sonunda Adam çıktı, Samuel eşikten seslendi: "Bir ses duyarsan içeri dalmanı da istemiyorum. Benim çıkmamı bekleyeceksin." Kapıyı kapattı, kilitte anahtar olduğunu fark etti ve anahtarı çevirdi. "Altüst olmuş, hiddetli bir erkek" dedi. "Seni seviyor."

O âna kadar dikkatle bakmamıştı Cathy'ye. Gözlerinde gerçek bir nefret gördü; affetmeyen, ölümcül bir nefret.

"Uzun sürmez yavrucuğum. Söyle bakalım, suyun geldi mi?"

Cathy düşman bakışlarını ona dikti, dudakları bir hırıltıyla minik dişlerinden geriye çekildi. Samuel'a cevap vermedi.

Samuel ona dik dik baktı. "Buraya isteyerek gelmedim, dostluk adına geldim sadece" dedi. "Benim için bu bir zevk değil küçük

hanım. Derdinin ne olduğunu bilmiyorum ve her geçen dakikayla daha az umursuyorum. Belki sayemde biraz daha az acı çekersin, kimbilir? Sana bir soru daha soracağım. Eğer ki cevap vermezsen, o hırlayan bakışlarını üstüme dikersen çekip gideceğim, kendi başına debeleneceksin."

Sözleri Cathy'nin kavrayışına suya düşen kurşun saçma gibi düştü. Cathy büyük bir çaba gösterdi. Yüzünün değişimini, gözlerindeki çeliğin yok oluşunu, dudaklarının çizgiyken yaya dönüşerek uçlarının yukarı kıvrılışını görmek Samuel'ı ürpertti. Ellerinde bir hareket fark etti; yumruklar çözülüp parmaklar pembe pembe yukarı çevrildi. Yüzü genç, masum ve cesurca acılıydı. Sanki bir hayali fener camının yerini bir başkası almıştı.

Cathy usulca, "Suyum şafakta geldi" dedi.

"Güzel. Şiddetli sancı çektin mi?"

"Evet."

"Ne kadar aralıklı?"

"Bilmiyorum."

"Ben on beş dakikadır bu odadayım."

"İki küçük sancı oldu – keskin sancı gelmedi siz buradayken."

"İyi. Bezlerin nerede bakalım?"

"Şu sepette."

"Merak etme yavrucuğum" dedi Samuel şefkatle.

Samuel heybelerini açıp iki ucu düğümlü, mavi kadife kaplı kalın bir ip çıkardı. Kadifenin üstüne yüzlerce minik pembe çiçek işlenmişti. "Liza çekme ipini kullan diye sana gönderdi" dedi. "İlk çocuğumuza hazırlanırken yapmıştı bunu. Bizim çocuklar, dostların çocukları derken bu ip çok sayıda insanı çekti yeryüzüne." Yatağın ayak ucundaki iki direğe ipin birer düğümünü geçirdi.

Ansızın Cathy'nin gözleri camlaştı, sırtı bir yay gibi büküldü ve yanaklarına kan yürüdü. Samuel onun haykırmasını, çığlık atmasını bekleyerek tedirginlik içinde kapalı kapıya bakıyordu. Ama çığlık falan gelmedi – sadece peş peşe homurtulu ciyaklamalar. Birkaç saniye sonra Cathy'nin bedeni gevşedi, nefret tekrar yüzüne yerleşti.

Sancı tekrar geldi. "Korkma çocuğum" dedi Samuel yatıştırır bir tonda. "Tek sancı mıydı bu, iki mi? Bilemedim. İnsan ne kadar çok

doğum görürse, hiçbirinin başkasına benzemediğini daha iyi anlıyor. Ben ellerimi yıkasam iyi olur."

Cathy'nin başı bir yandan diğerine savruluyordu. "Aferin, aferin yavrucuğum" dedi Samuel. "Bence bebeğinin gelmesi uzun sürmeyecek." Elini Cathy'nin alnına, rengi koyulaşmış, kızarmış yara izinin üstüne koydu. "Başını nasıl yaraladın?" diye sordu.

Cathy'nin başı şimşek gibi yukarı kalktı, sivri dişleri Samuel'ın elini küçük parmağına yakın bir yerinden kavradı. Samuel acıyla haykırıp elini çekmeye çalıştı ama Cathy'nin çenesi kenetlenmişti, başını sağa sola çeviriyor, çuval kemiren bir teriyer gibi elini parçalıyordu. Kenetlenmiş dişlerinin arasından tiz bir hırıltı çıkıyordu. Samuel yanağına bir tokat attı, hiç faydası olmadı. Bunun üzerine bir köpek boğuşmasını durdurmak için yapacağı şeyi yaptı otomatik olarak. Sol eli Cathy'nin boğazına uzandı, nefesini kesti. Cathy çırpınıp elini dişlemeye devam etti, sonunda çenesi açıldı, Samuel elini çekebildi. Et parçalanmıştı, kanıyordu. Yataktan geriye doğru bir adım atıp dişlerin bıraktığı hasara baktı. Sonra korkuyla Cathy'ye baktı. Baktığında Cathy'nin yüzü bir kez daha sakin, genç ve masumdu.

"Affedersiniz" dedi Cathy hemen. "Ah, çok affedersiniz."

Samuel ürperdi.

"Acıya dayanamadım" dedi Cathy.

Samuel hafifçe güldü. "Ağzını bağlamak zorunda kalacağım galiba" dedi. "Bir keresinde dişi bir İskoç çoban köpeği aynı şeyi yapmıştı." Nefretin bir saniye için Cathy'nin gözlerinden dışarı bakıp sonra geri çekildiğini gördü.

"Şuna sürebileceğim bir şey var mı?" dedi Samuel. "İnsanlar yılanlardan daha zehirlidir."

"Bilmiyorum."

"Viski var mı? Üstüne biraz viski dökerim."

"İkinci çekmecede."

Samuel kanayan eline viski döküp alkolün yanmasını almak için ovaladı. Midesinde güçlü bir sarsıntı hissediyordu, bir bulantı içinden gözlerine kadar yükseldi. Toparlanmak için bir yudum viski içti. Tekrar yatağa bakmaya korkuyordu. "Elim bir süre pek bir işe yaramayacak" dedi.

Samuel daha sonra Adam'a, "Karın balina kemiğinden yapılmış olmalı" dedi. "Doğum daha ben hazırlanamadan oldu bitti. Tohum gibi pörtleyiverdi. Bebeği yıkayacak suyum yoktu. Güç almak için çekme ipine dokunmadı bile yahu. Safi balina kemiği." Samuel kapıya koşup açtı, Lee'ye seslenip sıcak su istedi. Adam odaya daldı. "Oğlan!" diye haykırdı Samuel. "Bir oğlun oldu! Yavaş ol, dur" dedi, çünkü Adam yatağın üstündeki keşmekeşi görmüş, yüzü yeşermişti.

Samuel, "Lee'yi gönder buraya" dedi. "Sen de Adam, eğer hâlâ ellerinle ayaklarına söz geçirebiliyorsan mutfağa gidip bana bir kahve yap. Sonra da lambalara gaz doldurup şişelerini temizle."

Adam hortlak gibi dönüp odadan çıktı. Az sonra Lee başını içeri uzattı. Samuel çamaşır sepetinde duran kundağı işaret etti. "Ilık suyla, süngerle temizle Lee" dedi. "Cereyanda kalmasın sakın. Hey Allahım! Keşke Liza burada olsaydı. Aynı anda her şeyi yapamam ki."

Tekrar yatağa döndü. "Yavrucuğum, gel seni temizleyelim."

Cathy yine yay gibi gerilmiş, acıyla hırlamaktaydı. "Birazdan geçer" dedi Samuel. "Etenenin çıkması biraz zaman alır. Zaten sen çok hızlısın. Liza'nın ipine asılmana bile gerek kalmadı." Samuel bir şey gördü, gözleri açıldı, sonra hızla işe girişti. "Ulu Tanrım, bir tane daha geliyor!"

Samuel hızlı hareket etti; bu doğum da ilk seferki kadar inanılmaz derecede hızlıydı. Samuel tekrar kordonu bağladı. Lee ikinci bebeği aldı, yıkadı, kundakladı ve sepete koydu.

Samuel anneyi temizleyip usulca kaydırarak yatak çarşafını değiştirdi. Cathy'nin yüzüne bakmaya gönülsüz olduğunu fark etti. Elinden geldiğince hızlı çalışıyordu, çünkü yaralı eli sertleşmeye başlamıştı. Temiz beyaz bir çarşafı Cathy'nin çenesine kadar çekip başının altına temiz bir yastık yerleştirmek üzere doğrulttu. Sonunda mecburen baktı yüzüne.

Cathy'nin altın sarısı saçları terden sırılsıklamdı ama yüzü değişmişti. Taş gibi, ifadesizdi. Boğazındaki damarın atışları açıkça görünüyordu.

"İki oğlun oldu" dedi Samuel. "Tosun gibi iki oğlan. Benzer değiller. Her biri kendi torbasında, ayrı doğdu."

Cathy soğuk bakışlarla, ilgisizce Samuel'ı inceliyordu.

Samuel, "Sana oğullarını göstereyim" dedi.

"Hayır" dedi Cathy vurgusuz bir sesle.

"Yavrucuğum, olur mu, oğullarını görmek istemiyor musun?"

"Hayır. İstemiyorum onları."

"Değişirsin. Şu anda yorgunsun, sonra değişecek her şey. Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Bu doğum hayatımda gördüğüm en hızlı ve en kolay doğumdu."

Gözler Samuel'ın üstünden çekildi. "İstemiyorum onları. Pencereleri kapatıp lambayı da götürün buradan."

"Bitkinliktendir. Birkaç gün sonra o kadar farklı hissedeceksin ki kendini, hatırlamayacaksın bile."

"Hatırlayacağım. Gidin. Onları da odadan dışarı çıkarın. Adam'ı yollayın içeriye."

Samuel, Cathy'nin ses tonuna şaşırdı. Sesinde hiçbir rahatsızlık, bitkinlik, yumuşaklık yoktu. Sözler Samuel'ın ağzından iradesi dışında çıkıverdi. "Senden hoşlanmıyorum" dedi ve der demez de boğazından, aklından içeri geri çekmek istedi. Ama Cathy hiç etkilenmedi.

"Adam'ı gönderin" dedi.

Adam küçük salonda oğullarına boş boş bakıp hemen yatak odasına geçerek kapıyı kapattı. Az sonra çekiç sesleri duyuldu. Adam battaniyeleri tekrar pencerelere geriyordu.

Lee, Samuel'a kahve getirdi. "Eliniz hiç iyi görünmüyor" dedi.

"Biliyorum. Korkarım başıma bela açacak."

"Neden yaptı?"

"Bilmiyorum. Tuhaf bir kadın."

Lee, "Mr. Hamilton, izin verin şununla ilgileneyim" dedi. "Bir kolunuzdan olabilirsiniz."

Samuel'ın canı çekilmiş gibiydi. "Ne istiyorsan yap Lee" dedi. "Kalbime korkulu bir keder çöktü. Keşke çocuk olsaydım da ağlasaydım. Böyle korkmak için fazla yaşlıyım. Yıllar önce bir su başında bir kuş avcumda öldüğünden beri de böyle bir umutsuzluk hissetmedim."

Lee odadan çıkıp çok geçmeden elinde üstüne kıvrım kıvrım ejderhalar işlenmiş küçük bir abanoz kutuyla döndü. Samuel'ın

yanına oturup kutusundan kama biçiminde bir Çin usturası çıkardı. "Acıyacak" dedi usulca.

"Dayanmaya çalışacağım Lee."

Çinli verdiği acıyı içinde hissederek dudaklarını ısırdı, elin ön ve arkasındaki diş izlerinin etrafında derin yarıklar açtı; her yaradan temiz, kırmızı kan akıncaya kadar parçalanmış etleri temizledi. Hall's Cream Salve etiketli bir şişeyi sallayıp içindeki sarı emülsiyonu derin yarıklara döktü. Bir mendili merheme bulayıp eli sardı. Samuel yüzünü buruşturup sağlam eliyle oturduğu koltuğun kolçağını sıktı.

"Büyük ölçüde asit fenik" dedi Lee. "Kokusundan belli."

"Teşekkür ederim Lee. Böyle kaskatı kesilerek şımarıklık ediyorum."

"Ben olsam bu kadar sessiz kalamazdım" dedi Lee. "Size bir fincan kahve daha getireyim."

Elinde iki fincanla dönüp Samuel'ın yanına oturdu. "Galiba ayrılacağım buradan" dedi. "Asla kendi isteğimle mezbahaya gitmedim."

Samuel kasıldı. "Ne demek istiyorsun?"

"Bilmem. Sözler ağzımdan çıkıverdi."

Samuel ürperdi. "Lee, bütün erkekler ahmak. Daha önce düşünmemişim herhalde, ama Çinli erkekler de ahmak."

"Neden aksini düşünmüştünüz ki?"

"Yabancıları kendimizden daha güçlü, daha iyi gördüğümüz içindir belki."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Ahmaklık gereklidir belki" dedi Samuel, "ejderhalarla savaşmak, böbürlenmek, acınası bir cesaretle sürekli Tanrı'nın damarına basmak, hava kararırken yol kenarındaki ölü ağacı hayalete dönüştüren çocuksu korku. Belki bunlar iyi ve gereklidir ama..."

"Ne demek istiyorsunuz?" diye tekrarladı Lee sabırla.

"Bir rüzgâr sersem zihnimdeki korları alevlendirdi diye düşünmüştüm" dedi Samuel. "Şimdi senin sesinde de aynı şeyi duyuyorum. Bu evin üzerinde kanatlar hissediyorum. Bir felaketin geldiğini hissediyorum."

"Ben de hissediyorum."

"Biliyorum hissettiğini, bu yüzden de ahmaklığımda her zamanki teselliyi bulamıyorum. Bu doğum aşırı hızlı, aşırı kolaydı – bir ke-

dinin doğurması gibi. Ben bu kedi yavruları için endişeleniyorum. Korkunç düşünceler beynimi kemiriyor, zihnime girmeye çalışıyor."

"Ne demek istiyorsunuz?" diye üçüncü defa sordu Lee.

"Karımı istiyorum" diye haykırdı Samuel. "Hayallere, hayaletlere, sersemliğe son. Onu yanımda istiyorum. Madenciler havayı kontrol etmek için ocağa kanarya indirirmiş. Liza'nın sersemlikle işi olmaz. Ayrıca Lee, Liza bir hayalet görürse o hayalettir, bir rüyanın parçası değildir. Liza felaket kokusu alırsa kapıları sürgüleriz."

Lee ayağa kalkıp çamaşır sepetine yaklaştı, bebeklere baktı. İyice yakından bakması gerekti, çünkü ışık hızla azalmaktaydı. "Uyuyorlar" dedi.

"Birazdan yaygarayı basarlar. Lee, arabayla Liza'yı almaya benim çiftliğe gider misin? Ona burada ihtiyacım olduğunu söyle. Tom hâlâ oradaysa, çiftlikle ilgilensin. Değilse sabaha gönderirim onu. Liza gelmek istemezse burada bir kadın eline ve bir kadının net görüşüne ihtiyacımız olduğunu söylersin. Anlar ne demek istediğini."

"Giderim" dedi Lee. "Belki de karanlıkta iki çocuk gibi birbirimizi korkutuyoruzdur."

"Benim de aklımdan geçti" dedi Samuel. "Bir de, Lee, elimi kuyuda yaraladığımı söylersin. Allahaşkına nasıl olduğunu söyleme."

"Birkaç lamba yakıp gideceğim" dedi Lee. "O burada olursa rahat bir nefes alırız."

"Kesinlikle öyle Lee. Kesinlikle. O bu mahzene biraz ışık tutar."

Lee karanlıkta yola çıktıktan sonra Samuel sol eline bir lamba aldı. Yatak odasının kapısının önünde durup kulbu çevirebilmek için lambayı yere bıraktı. İçerisi zifiri karanlıktı, lambanın sarı ışığı yukarı vurdu, yatağı aydınlatmadı.

Cathy'nin sesi yataktan güçlü ve sert geldi. "Kapıyı kapatın. Işık istemiyorum. Adam, dışarı çık! Karanlıkta kalmak istiyorum – tek başıma."

Adam boğuk sesle, "Ben senin yanında kalmak istiyorum" dedi.

"İstemiyorum seni."

"Kalacağım."

"Kal öyleyse. Ama konuşma artık. Lütfen kapıyı kapatıp lambayı götürün."

Samuel salona döndü. Lambayı çamaşır sepetinin yanındaki masaya bıraktı ve bebeklerin uykudaki minik yüzlerine baktı. Gözleri yumuluydu, ışıktan biraz rahatsız, burunlarını çekiyorlardı. Samuel işaretparmağını sıcak alınlarında gezdirdi. İkizlerden biri ağzını koskocaman açıp esnedi, sonra tekrar uykuya gömüldü. Samuel lambayı uzaklaştırdı, sonra ön kapıya gidip açtı ve dışarı bir adım attı. Akşam yıldızı o kadar parlaktı ki, batıdaki dağlara doğru batarken çatırtılarla alevlenir gibiydi. Hava durgundu, Samuel'ın burnuna gündüzün ısınmış adaçayının kokusu geliyordu. Çok karanlık bir geceydi. Samuel karanlığın içinden konuşan bir ses duyunca irkildi.

"Anne nasıl?"

"Kim o?" diye sordu Samuel.

"Benim, Tavşan." Tavşan öne çıkıp kapıdan gelen ışıkta biçimlendi.

"Anneyi mi soruyorsun Tavşan? İyi o, iyi."

"Lee ikiz dedi."

"Evet, iki oğlan. Daha ne olsun? Mr. Trask şimdi nehri kökünden sökecek herhalde. Şekerleme tarlası ekecek."

Samuel sebebini bilmeden konuyu değişirdi. "Tavşan, bugün kuyu kazarken neye rastladık, biliyor musun? Göktaşına."

"O ne Mr. Hamilton?"

"Bir milyon yıl önce düşmüş bir kayan yıldız."

"Sahi mi? Şu işe bak yahu! Eline ne oldu?"

"Kayan yıldız diyecektim ama" diyerek güldü Samuel, "o kadar ilginç değil. Palangaya kıstırdım."

"Kötü mü?"

"Yok, kötü değil."

"İki oğlan ha" dedi Tavşan. "Benim hanım kıskanacak."

"İçeri gelip otursana."

"Girmeyeyim, teşekkür ederim. Gidip uyuyayım. Her sene sabah biraz daha erken oluyor sanki."

"Doğrudur Tavşan. İyi geceler öyleyse."

Liza Hamilton sabah saat dörde doğru geldi. Samuel oturduğu yerde uyuyor, rüyasında elinde kızgın bir demir tuttuğunu ve bıra-

kamadığını görüyordu. Liza onu uyandırıp daha bebeklere bir göz bile atmadan eline baktı. Bir yandan Samuel'ın hantalca, erkeksi şekilde yaptığı işleri gereğince yaparken bir yandan da ona talimat verip yola çıkardı. Derhal kalkacaktı, Doxology'ye eyer vuracak ve doğru King City'ye gidecekti. Saat kaç olursa olsun, o beş para etmez doktoru uyandırıp eline baktıracaktı. Eğer iyi görünüyorsa eve gidip bekleyebilirdi. Ayrıca insanın en küçük çocuğunu, neredeyse bebek sayılabilecek evladını bir çukurun başında, bakacak kimsesi olmadan bırakmak da canilikti. Hatta bizzat Yüce Tanrımız'ın dikkatini çekebilecek bir meseleydi.

Samuel'ın gerçekçiliğe ve faaliyete ihtiyacı vardıysa, bulmuştu. Liza şafak sökmeden onu göndermişti. Saat on birde eline pansıman yapılmıştı; akşamüzeri beşte, kendi evindeki masanın başında, kendi sandalyesinde oturmuş alev alev yanıyor, Tom da ona tavuk çorbası yapmak için tavuk haşlıyordu.

Samuel üç gün boyunca yatağında yatarak yüksek ateşin hayaletleriyle savaştı, onlara isimler verdi hatta; sonunda müthiş kuvveti iltihabı çökertti, viyaklayarak kaçırttı.

Samuel berrak bakışlarını Tom'a çevirdi, "Kalkmam gerekecek" dedi, denedi ve beceremeyip gülerek kendini geriye bıraktı; dünyada herhangi bir güç kendisini yenilgiye uğrattığında hep gülerdi zaten. Yenilmiş olsa bile, yenilgiye gülmek suretiyle zaferin birazını çalabilirmiş gibi gelirdi ona. Tom ona o kadar çok tavuk çorbası getirdi ki, sonunda öldüresi geldi oğlunu. Töresel bilgi dünyada var olmaya devam ediyor; bazı insanlar hâlâ çorbanın her yarayı, her hastalığı iyileştireceğine, ayrıca cenaze yemeği olarak da fena sayılmayacağına inanır.

**[iv]**

Liza bir hafta gelmedi. Trask'lerin evini tepeden aşağıya, ahşap yer döşemelerinin damarları iyice görünene kadar temizledi. Çamaşır teknesine sığdıracak kadar bükebileceği her şeyi yıkadı, geri kalanını süngerle temizledi. Bebekleri bir düzene oturttu, günün büyük

bölümünde çığlık çığlığa ağladıklarını ve kilo almaya başladıklarını saptayıp memnun oldu. Lee'yi köle olarak kullanıyordu, çünkü ona tam inanamıyordu. Adam'ı ise, hiçbir şekilde kullanamayacağı için görmezden geliyordu. Gerçi camları sildirdi ona, ama onun peşinden kendi tekrar yaptı.

Liza, Cathy'nin yanında onun fazla konuşmayan, tereciye tere satmaya kalkmayan mantıklı bir kız olduğuna kanaat getirmesine yetecek kadar süre oturdu. Ayrıca tepeden tırnağa muayene edip tamamen sağlıklı olduğunu, yarası beresi, hastalığı olmadığını ve ikizleri asla emzirmeyeceğini anladı. "İsabet olur" dedi. "O koca hödükler senin gibi bir avuç bir şeyi çiğ çiğ yer bitirir." Kendinin Cathy'den daha ufak tefek olduğunu ve tek tek bütün çocuklarını emzirdiğini unutmuştu.

Cumartesi öğleden sonra Liza yaptığı işleri gözden geçirdi, kolikten hırsız karınca istilasına her türlü ihtimali kapsayan, kolu kadar uzun bir talimat listesi bıraktı, yolculuk sepetini hazırladı ve Lee'nin kendisini arabayla eve götürmesini sağladı.

Evini pis, iğrenç bir ahırdan farksız buldu ve iş başında bir Herkül'ün şiddeti ve nefretiyle temizliğe koyuldu. Samuel yakalayabildikçe sorular soruyordu ona.

Bebekler nasıldı?

İyilerdi, büyüyorlardı.

Adam nasıldı?

İşte, canlıymış gibi hareket ediyordu, ama arkasında bir iz bırakmıyordu. Hikmetinden sual olunmaz yüce Tanrı çok garip insanlara para veriyordu; parasız kalırlarsa açlıktan ölürler diye belki.

Mrs. Trask nasıldı?

Suskundu, ilgisizdi, çoğu zengin Doğulu kadın gibiydi (Liza hayatında zengin Doğulu bir kadınla tanışmamıştı), öte yandan uysal ve saygılıydı da. "Tuhaf şey" dedi Liza, "belki biraz tembel oluşu dışında önemli bir kusurunu göremiyorum, buna rağmen pek hoşlanmadım ondan. Belki o yara izi yüzündendir. Nasıl olmuş o?"

"Bilmiyorum" dedi Samuel.

Liza işaretparmağını tabanca gibi Samuel'ın iki gözünün arasına doğrulttu. "Sana bir şey söyleyeyim mi? Gerçi kendi de farkında de-

ğil ama, kocasına büyü yapmış o. Adam kızın etrafında hasta ördek gibi dolanıp duruyor, hayal âleminde. Henüz ikizlere doğru dürüst baktığını sanmıyorum."

Samuel karısının tekrar yanından geçmesini bekledi. "İyi de, kadın tembel, adam da hayal âlemindeyse, o tatlı bebelere kim bakacak? İkiz oğlan büyütmek kolay mı?"

Liza hamlesinin ortasında durdu, Samuel'ın yakınına bir iskemle çekti ve oturdu, ellerini dizlerine koydu. "Söylediklerime inanmazsan, doğruyu asla hafife almadığımı hatırla" dedi.

"Senin yalan söyleyebileceğini sanmıyorum hayatım" dedi Samuel, Liza da bunu iltifat sanıp gülümsedi.

"Bunu bilmesen şimdi söyleyeceğim şey inanmanı güçleştirebilirdi."

"Söyle bakalım."

"Samuel, o çekik gözlü, tuhaf tuhaf konuşan, saç örgülü Çinliyi bildin mi?"

"Lee mi? Tabii, tanıyorum onu."

"Şimdi, sorsalar, hiç düşünmeden kâfir demez misin?"

"Bilmem."

"Yapma Samuel, kim olsa öyle der. Ama değil." Liza sırtını dikleştirdi.

"Neymiş peki?"

Liza Samuel'ın koluna demirden bir parmakla vurdu pat pat. "Presbiteryen, hem de çok bilgili – bilgili diyorsam, o deli saçması konuşmasını anlaman lazım. Ne diyorsun bakalım buna?"

Samuel'ın sesi gülüşünü bastırmaya çalıştığından çatlak çıktı: "Olamaz!"

"Aynen öyle. Şimdi söyle bakalım, sence ikizlere kim bakıyor? Bir kâfire günahımı emanet etmem, ama Presbiteryen olunca... ne dediysem hepsini öğrendi."

"Tevekkeli bebeler kilo alıyor" dedi Samuel.

"Hem övgüye değer, hem duaya."

"Yaparız elbet" dedi Samuel. "Her ikisini de."

Cathy bir hafta boyunca dinlenerek gücünü toparladı. Ekim ayının ikinci haftasında cumartesi günü öğlene kadar yatak odasından çıkmadı. Adam kapıyı açmaya çalıştığında kilitli buldu.

"Meşgulüm" diye seslendi Cathy, Adam da gitti.

Herhalde dolabını düzenliyor, diye düşündü; içeride çekmeceleri açıp kapadığını duyuyordu.

Öğleden sonra geç saatte Lee sahanlıkta oturan Adam'ın yanına geldi. "Hanım diyol ben King City'ye git, bibelon al" dedi tedirgin bir tonda.

"Dediğini yap öyleyse" dedi Adam. "O senin hanımın."

"Hanım diyol dönme belki pazaltesi..."

Cathy eşikten sakin bir sesle konuştu: "Uzun zamandır hiç izin almadı. Biraz dinlense iyi olur."

"Elbette" dedi Adam. "Düşünemedim. Keyfine bak. Bir şey lazım olursa marangozların birinden isterim."

"Adamlal eve gitti, pazal."

"Kızılderiliyi bulurum. Lopez yardım eder."

Lee, Cathy'nin gözlerini üstünde hissediyordu. "Lopez salhoş. Şişe viski bul."

Adam hırçınlaşarak, "Aciz değilim Lee" dedi. "Tartışmayı kes."

Lee eşikte duran Cathy'ye baktı. Gözleri kısıldı. "Belki geç dönel" dedi ve Cathy'nin gözlerinin arasında iki koyu çizginin belirip kaybolduğunu görür gibi oldu. Sırtını döndü. "Güle güle" dedi.

Akşam olurken Cathy odasına döndü. Adam saat yedi buçukta kapısını tıklattı. "Sana yiyecek bir şeyler hazırladım canım. Fazla bir şey değil." Kapı sanki Cathy ayakta bekliyormuş gibi açılıverdi. Üzerinde düzgün bir yolculuk elbisesi, kenarlarına siyah kordon geçirilmiş, yakası siyah kadifeden, iri kara kehribar düğmeli bir ceket vardı. Geniş kenarlı, alçacık bir hasır şapka uzun, kara kehribar boncuklu şapka iğneleriyle başına tutturulmuştu. Adam'ın ağzı ayrıldı.

Cathy onun konuşmasına fırsat tanımadı. "Ben gidiyorum."

"Cathy, ne demek istiyorsun?"

"Önceden söylemiştim sana."

"Söylemedin."

"Sen dinlemedin. Önemli değil."

"İnanmıyorum sana."

Cathy'nin sesi ölü, metalikti. "Neye inandığın umurumda bile değil. Gidiyorum."

"Bebekler..."

"Kuyulardan birine atıverirsin."

Adam panik içinde haykırdı: "Cathy, hastasın sen. Gidemezsin... bırakamazsın beni, bırakamazsın."

"Sana ne istersem onu yaparım. Herhangi bir kadın yapabilir. Ahmağın tekisin."

Bu söz Adam'ı sarmalayan sisi deldi. Elleri birdenbire Cathy'nin omuzlarına uzanıp onu geriye itti. Cathy sendelerken Adam kapının iç tarafındaki anahtarı alıp kapıyı çarptı ve kilitledi.

Nefes nefese, kulağı kapıda duruyor, içinde çılgınca bir bulantı zehir gibi yükseliyordu. Cathy'nin sessizce hareket ettiğini işitiyordu. Bir çekmece açıldı, Adam'ın kafasında bir düşünce sıçradı: Kalıyor. Sonra çıkaramadığı bir tıkırtı duydu. Kulağı kapıya yapışıktı neredeyse.

Cathy'nin sesi o kadar yakından geldi ki, Adam başını geri çekti. Cathy'nin sesi toktu. "Hayatım" dedi usulca, "böyle karşılayacağını bilmiyordum. Özür dilerim Adam."

Adam'ın boğazından boğuk bir nefes çıktı. Anahtarı çevirmeye çalışırken eli titriyordu; çevirdikten sonra anahtar yere düştü. Kapıyı itip açtı. Cathy bir metre uzağındaydı. Sağ elinde Adam'ın 44'lük Colt'u vardı, namlunun siyah deliği Adam'a doğrultulmuştu. Adam ona doğru bir adım attı ve horozun geride olduğunu gördü.

Cathy ateş etti. Ağır kurşun Adam'ın omzuna girerek kürek kemiğine çarptı ve bir parçasını kopardı. Adam bir şimşek ve gümbürtüyle sersemleyip sendeleyerek sırtüstü yere düştü. Cathy yavaşça, dikkatle ona yaklaştı, yaralı bir hayvana yanaşır gibi. Adam kendisini duygusuzca inceleyen gözlere dikti gözlerini. Cathy revolveri yere, Adam'ın yanına fırlatıp evden çıktı.

Adam ayak seslerini verandada, yolu kaplayan gevrek, kuru meşe yapraklarının üstünde duydu, sonra başka ses duymadı. Bü-

tüm bu süre boyunca devam eden tekdüze ses ise akşam yemeği isteyen ikizlerin ağlamasıydı. Onları yedirmeyi unutmuştu.

## 18

### İlİ

Horace Quinn, King City yöresine mukayyet olmakla görevlendirilmiş yeni şerif yardımcısıydı. Yeni işi yüzünden çiftliğinden uzun süre uzak kaldığı için yakınıyordu. Karısı ondan çok yakınıyordu ama işin aslı şuydu ki, Horace şerif yardımcısı olalı pek fazla bir suç işlenmemişti. İsmini duyurup şerifliğe adaylığını koyma hayalleri kurmaya başlamıştı. Şeriflik önemli bir makamdı. Görevi savcınınki kadar değişken değildi, neredeyse üst mahkeme yargıçlığı kadar sabit ve onurluydu. Hayatı boyunca çiftlikte kalmak istemiyor, karısı da akrabalarının olduğu Salinas'ta yaşamaya heves ediyordu.

Adam Trask'in vurulmuş olduğu söylentisi Kızılderiliyle marangozlar tarafından yayılarak Horace'a ulaştığında derhal atını eyerledi, o sabah öldürdüğü domuzu kesme işini tamamlamayı karısına bıraktı.

Hester yolunun sola kıvrıldığı noktadaki büyük çınar ağacının hemen kuzeyinde Julius Euskadi'ye rastladı. Julius bıldırcın avına mı gitsin, King City'ye gidip trene binerek kurtlarını dökmeye Salinas'a mı, karar veremiyordu. Euskadi'ler Bask kökenli, alımlı ve varlıklı insanlardılar.

"Sen de gel, Salinas'a gidelim" dedi Julius. "Jenny'nin hemen bitişiğinde, Long Green'den iki kapı sonra Faye's diye yeni bir yer açılmış. Epey güzelmiş diye duydum, San Francisco tarzı. Piyanist de varmış."

Horace dirseğini eyerinin kaşına yaslayıp ham deriden örme kamçısıyla atının omzundaki sineği kovdu. "Başka zaman" dedi. "İlgilenmem gereken bir iş var."

"Trask'lerin oraya mı gidiyorsun yoksa?"

"Evet, öyle. Sen bir şey duydun mu?"

"Akla yakın bir şey duymadım. Mr. Trask bir 44'lükle kendini omzundan vurmuş, sonra da çiftlikteki herkesi kovmuş diye duydum. İnsan kendini 44'lükle nasıl vurur Horace?"

"Bilmem. Bu Doğulular cin gibidir. Gidip bir bakayım dedim. Karısı yeni doğurmamış mıydı?"

"İkiz diye duydum" dedi Julius. "Belki onlar vurmuştur."

"Biri silahı tutmuş, öteki tetiği çekmiştir, öyle mi? Başka bir şey duydun mu?"

"Karmakarışık bir iş Horace. Yanında birini ister misin?"

"Seni yardımcılıkla görevlendirmeyeceğim Julius. Şerif söyledi, müfettişler maaşlar yüzünden kıyameti koparıyormuş. Alisal'da Hornby büyükteyzesini yardımcılığa atayıp Paskalya'dan önceki üç hafta ekipte tutmuş."

"Dalga geçiyorsun!"

"Hayır, geçmiyorum. Yıldız da yok."

"Ben yardımcı olmak istemiyorum ki yahu. Sırf yarenlik etmek için yanında gelirim diye düşünmüştüm. Merak ediyorum."

"Ben de öyle. Sevindim geleceğine Julius. Başımız belaya girerse yemini boynuna geçiriveririm. Neymiş dedin yeni yerin adı?"

"Faye'in yeri. Sacramento'luymuş kadın."

"Sacramento'da iyi yapıyorlar bu işi" dedi Horace ve bir yandan at sürerlerken bir yandan da Sacramento'da işi nasıl yaptıklarını anlattı.

At binmek için güzel bir gündü. Sanchez hendeğine giden yola döndüklerinde son yıllarda av olmadığına lanet ediyorlardı. Yeryüzünde üç şey asla –başka yıllara kıyasla– iyi gitmez: tarım, balıkçılık ve avcılık. Julius, "Yahu keşke bütün boz ayıları öldürmeselerdi" diyordu. "Dedem bin sekiz yüz seksende Pleyto tarafında sekiz yüz kiloluk bir tane vurmuş."

Meşelerin altında ilerlerken üzerlerine bir sessizlik çöktü; mekânın kendisinden geçen bir sessizlikti. Hiçbir ses, hiçbir hareket yoktu.

"Acaba eski evin onarımını tamamlamış mıydı?" dedi Horace.

"Yok yahu. Tavşan Holman orada çalışıyordu, o söyledi, Trask hepsini çağırıp kovmuş. Bir daha gelmemelerini söylemiş."

"Trask'in çok parası varmış diyorlar."

"Hali vakti yerinde herhalde" dedi Julius. "Sam Hamilton dört kuyu açıyor – eğer o da kovulmadıysa."

"Mr. Hamilton nasıl? Ona da uğrasam iyi olur."

"İyidir. Her zamanki gibi gırgır şamata."

"Mutlaka uğramalıyım ona" dedi Horace.

Lee onları sahanlıkta karşıladı.

Horace, "Selam Çing Çong" dedi. "Patron var?"

"Hasta" dedi Lee.

"Onunla görüşmek istiyorum."

"Yok gölüş. Hasta."

"Tamam, uzatma" dedi Horace. "Söyle kendisine, Şerif Yardımcısı Quinn görüşmek istiyor."

Lee gözden kayboldu, bir iki saniye sonra döndü. "Siz gil" dedi. "Ben al at."

Adam ikizlerin doğduğu sayvanlı yatakta yatıyordu. Yastıklara yaslanmış, iyice doğrulmuştu; sol göğsüyle omzu ev yapımı kat kat sargılarla kaplıydı. İçerisi buram buram Hall's Cream Salve kokuyordu.

Horace daha sonra karısına, "Nefes alıp veren bir ölü hayal et, işte öyleydi" dedi.

Adam'ın yanakları kemiklerine yapışmıştı; burnunun derisi germeger, yapış yapıştı. Adeta kafasından dışarı fırlayarak yüzünün üst kısmını olduğu gibi kaplayan gözleri hastalıktan parıl parıl, bakışları yoğun ve miyoptu. Kemikli sağ eli, avcunu dolduran yatak örtüsünü yoğuruyordu.

"Nasılsın Mr. Trask?" dedi Horace. "Yaralanmışsın diye duydum." Durup cevap bekledi. Sonra devam etti. "Bir uğrayıp iyi misin diye bakayım dedim. Nasıl oldu?"

Adam'ın yüzüne şeffaf bir heves yayıldı. Yatakta hafifçe kımıldadı.

"Konuşmak acı veriyorsa fısıltıyla da söyleyebilirsin" dedi Horace, yardım etmeye çalışarak.

"Bir tek derin nefes aldığımda acıyor" dedi Adam alçak sesle. "Silahımı temizliyordum, ateş aldı."

Horace, Julius'a bakıp sonra gözlerini çevirdi. Adam bakışını görünce yanakları biraz kızardı.

"Hep olan şey" dedi Horace. "Silah buralarda mı?"

"Lee kaldırdı galiba."

Horace kapıya gitti. "Baksana, Çing Çong, revolveri getir."

Bir iki dakika sonra Lee tabancayı kabzası ileride kapıdan uzattı. Horace tabancaya baktı, sallayıp topu döndürdü, fişekleri çıkardı ve tek boş kovanın boş pirinç silindirini kokladı. "Lanet olası şeyler nişan alırken değil, temizlerken daha iyi çalışıyor. İl merkezine rapor yazmam gerek Mr. Trask. Fazla vaktini almayacağım. Namluyu temizliyordun, herhalde bir çubukla, tabanca ateş alıp omzuna isabet etti, öyle mi?"

"Aynen öyle efendim" dedi Adam hemen.

"Temizlerken topu döndürmemiştin, öyle mi?"

"Aynen öyle."

"Namlu kendine bakar halde, horoz kalkık çubuğu sokup çıkarıyor muydun?"

Adam ani ve hırıltılı bir nefes aldı.

Horace devam etti: "Çubuk seni delip geçmiş, bu arada sol elini de alıp götürmüş olmalı." Horace'ın güneşte rengi atmış gibi görünen solgun gözleri Adam'ın yüzünden hiç ayrılmadı. Tatlılıkla konuştu: "Ne oldu Mr. Trask? Anlat bana ne olduğunu."

"Doğru söylüyorum, kazaydı efendim."

"Bak şimdi, az önce söylediğim şekilde bir rapor yazamam. Şerif delirdim zanneder. Ne oldu?"

"Doğrusu benim silahlarla pek aşinalığım yok. Belki tam o şekilde olmadı, ama temizlerken patladı."

Horace'ın burnundan bir ıslık sesi çıktı. Sesi kesebilmek için ağzından nefes almak zorunda kaldı. Yatağın ayak ucundan yavaşça yürüyerek Adam'ın başına ve iri iri açılmış gözlerine yaklaştı. "Bir süre önce Doğu'dan geldin buraya, değil mi Mr. Trask?"

"Evet. Connecticut'tan."

"Herhalde insanlar orada artık silah kullanmıyor pek."

"Pek kullanmıyor."

"Avlanılmıyor mu?"

"Biraz."

"Yani çifteyle aşinalığın daha mı çok?"

"Evet. Ama ben pek fazla avlanmazdım."

"Herhalde hiç revolver kullanmamıştın ki nasıl tutulacağını da bilmiyordun."

"Aynen öyle" dedi Adam hevesle. "Orada neredeyse kimsede yoktur revolver."

"Demek buraya geldiğinde herkesin revolveri var diye bu 44'lüğü aldın, niyetin kullanmayı öğrenmekti."

"Öğrensem iyi olur diye düşündüm."

Julius Euskadi gergindi, yüzü ve bedeni tetikte dinliyor ama iletişim kurmuyordu.

Horace iç çekerek başını çevirdi. Gözleri Julius'un üzerinden geçerek kendi ellerine döndü. Silahı yazı masasının üstüne bırakıp pirinç ve kurşun kartuşları özenle yan yana koydu. "Sana bir şey söyleyeyim mi?" dedi. "Kısa bir süredir şerif yardımcısıyım. Eğlenceli olur, belki birkaç yıl sonra şerifliğe adaylığımı koyarım diye düşünmüştüm. Bu işi yapacak cesaret yok bende. Bana göre bir eğlence değilmiş."

Adam tedirginlikle onu izliyordu.

"Daha önce herhangi birinin benden korktuğunu sanmıyorum – kızmışlığı vardır birilerinin, ama korkmamışlardır. Kötü bir şey, insan kendini kötü biriymiş gibi hissediyor."

Julius sinirli bir tonda konuştu: "Hadisene. Şu anda istifa edemezsin ya."

"Bal gibi ederim... istesem ederim. Peki, tamam! Mr. Trask, ABD Süvari Birliği'nde görev yapmışsın. Süvarinin silahı karabinayla revolverdir. Sen..." Durup yutkundu. "Ne oldu Mr. Trask?"

Adam'ın gözleri irileşir gibi oldu, gözleri yaşlı, kenarları kızarıktı. "Kazaydı" diye fısıldadı.

"Gören oldu mu? Karın yanında mıydı o sırada?"

Adam cevap vermedi, Horace gözlerinin kapalı olduğunu gördü. "Mr. Trask" dedi, "hasta olduğunu biliyorum. Bu işi senin için elimden geldiğince kolaylaştırmaya çalışıyorum. İstersen şimdi biraz dinlen, ben de bu arada karınla görüşeyim." Biraz bekleyip Lee'nin hâlâ ayakta beklediği eşiğe döndü. "Çing Çong, hanıma söyle onunla birkaç dakika konuşmak istiyorum mümkünse."

Lee cevap vermedi.

Adam gözlerini açmadan konuştu: "Karım burada değil, yolculuğa çıktı."

"Olay olduğunda burada değil miydi?" Horace, Julius'a baktı ve dudaklarında garip bir ifade gördü. Ağzının kenarları alaylı bir gülümsemeyle hafifçe yukarı kalkmıştı. Benden ileride, diye düşündü hemen Horace. İyi şerif olurdu ondan. "Bak sen" dedi, "ilginç bir durum. Karın iki hafta önce çocuk doğurdu –iki çocuk doğurdu– şimdi yolculuğa çıkmış. Bebekleri de aldı mı yanına? Az önce seslerini duydum gibi geldi bana." Horace yatağın üstüne eğilip Adam'ın sıkılı sağ yumruğuna dokundu. "Bu işi yapmaktan nefret ediyorum, ama yarıda kesemem. Trask!" dedi yüksek sesle. "Ne olduğunu bana anlatmanı istiyorum. Burnunu sokmak değil bu yaptığım. Kanun böyle. Şimdi aç gözlerini ve anlat, yoksa yemin ederim, yarana filan aldırmam, kaldırıp şerifin yanına götürürüm seni."

Adam gözlerini açtı; gözleri uyurgezerlerinki gibi boş boş bakıyordu. Sesi de iniş çıkışsız, vurgusuz, duygusuzdu. Sanki anlamadığı bir dilde kelimeleri mükemmel şekilde telaffuz eder gibiydi.

"Karım gitti" dedi.

"Nereye gitti?"

"Bilmiyorum."

"Nasıl yani?"

"Nereye gittiğini bilmiyorum."

Julius ilk kez ağzını açıp araya girdi: "Niye gitti?"

"Bilmiyorum."

Horace öfkeyle konuştu: "Trask, ayağını denk al. Şansını fazla zorluyorsun, aklımdan geçenler hiç hoş şeyler değil. Neden gittiğini biliyorsundur."

"Bilmiyorum neden gittiğini."

"Hasta mıydı? Tuhaf mı davranıyordu?"

"Hayır."

Horace döndü. "Çing Çong, sen bu konuda bir şey biliyor musun?"

"Ben git King City cumaltesi. Dön gece belki on iki. Bey Tlask yelde."

"Yani olay sırasında burada değildin, öyle mi?"

"Hayıl."

"Pekâlâ Trask, sana dönmek zorundayım. Çing Çong, şu storu azıcık aç da görebileyim. Hah şöyle. Şimdi ben sana uyacağım uyabildiğim kadar. Karın gitti. O mu vurdu seni?"

"Kazaydı."

"Tamam, kazaydı ama silah onun elinde miydi?"

"Kazaydı."

"Bu işi pek kolaylaştırmıyorsun. Tamam, diyelim ki gitti, bizim de onu bulmamız gerekiyor – anladın mı, çocuk oyunu gibi yani. Senin yüzünden, mecburen böyle yapıyoruz. Ne zamandır evlisiniz?"

"Yaklaşık bir yıldır."

"Evlenmeden önce soyadı neydi?"

Uzun bir sessizlik oldu, sonra Adam alçak sesle, "Söyleyemem. Söz verdim" dedi.

"Ayağını denk al Trask. Nereliydi?"

"Bilmiyorum."

"Mr. Trask, her lafınla il hapishanesine biraz daha yaklaşıyorsun. Tarifini alalım. Boyu kaç?"

Adam'ın gözleri parladı. "Uzun boylu değil – ufak tefek, narin yapılı."

"Güzel. Saçı ne renk? Gözleri?"

"Çok güzeldi."

"İdi ha?"

"Güzeldir."

"Yara izi var mı?"

"Aman Tanrım, hayır. Evet... alnında bir yara izi var."

"Soyadını, nereli olduğunu, nereye gittiğini bilmiyorsun ve onu tarif edemiyorsun. Herhalde benim salak olduğumu düşünüyorsun."

"Bir sırrı vardı" dedi Adam. "Sormayacağıma dair ona söz vermiştim. Birisi adına korkuyordu." Sonra Adam birdenbire ağlamaya başladı. Bütün vücudu sarsılıyor, nefes alıp verirken tiz sesler çıkarıyordu. Umutsuz bir ağlayıştı.

Horace içinden bir mutsuzluğun fışkırdığını hissetti. "Yan odaya gelsene Julius" diyerek önden salona girdi. "Julius, ne düşünüyorsun, söylesene bana. Delirmiş mi bu?"

"Bilmiyorum."

"Kadını öldürdü mü sence?"

"Aklıma o geldi benim."

"Benim de" dedi Horace. "Hay Allah!" Aceleyle yatak odasına gidip elinde revolver ve kovanlarla döndü. "Bunları unutmuşum" dedi özür dilercesine. "Bu işte fazla dayanmam ben."

"Ne yapacaksın?" diye sordu Julius.

"Doğrusu, bu iş beni aşar. Seni bordroya yazdırmam dedim ama, sağ elini havaya kaldırsana."

"Yemin etmek istemiyorum Horace. Ben Salinas'a gitmek istiyorum."

"Sana soran yok Julius. Kaldır şu Allahın belası elini, yoksa mecburen tutuklayacağım seni."

Julius istemeye istemeye elini havaya kaldırdı ve tiksintiyle yemini tekrarladı. "Sana yarenlik etmenin karşılığı da bu" dedi. "Babam derimi yüzecek. Peki, ne yapacağız şimdi?"

Horace, "Ben büyüğüme sığınacağım" dedi. "Şerifin yanına gitmek zorundayım. Trask'i alıp götürürdüm ama yerinden kıpırdatmak istemiyorum. Senin burada kalman lazım Julius. Kusura bakma. Silahın var mı?"

"Yok yahu!"

"Neyse, bunu al, yıldızımı da vereyim." Yıldızı gömleğinden çıkarıp uzattı.

"Ne kadar sürer dönmen?"

"En kısa zamanda dönmeye çalışacağım. Mrs. Trask'i hiç gördün mü Julius?"

"Hayır, görmedim."

"Ben de görmedim. Şerife, Trask kadının soyadını da, başka bir şey de bilmiyor demek zorundayım. Iriyarı değil, çok güzel. Tarife baksana! Şerife söylemeden önce istifamı versem iyi olur herhalde, nasılsa söyledikten sonra kapının önüne koyacak. Sence öldürmüş müdür onu?"

"Ben nereden bileyim yahu?"

"Kızmasana."

Julius silahı alıp fişekleri topa yerleştirdi ve eliyle tarttı. "Horace, aklıma bir fikir geldi, söyleyeyim mi?"

"Fikre ihtiyacım yokmuş gibi mi görünüyorum?"

"Diyorum ki, Sam Hamilton kadını tanıyordu – Tavşan, bebeleri onun doğurttuğunu söyledi. Doğumdan sonra da Mrs. Hamilton baktı. Yolda Hamilton'ların oraya uğrayıp doğru düzgün bir tarif ettirsene."

"Bence o yıldız sende kalsa daha iyi olacak" dedi Horace. "Harika fikir. Ben gideyim."

"Ben etrafa bakınayım mı?"

"Sen kaçmasın diye adama göz kulak ol yeter – kendine bir zarar da vermesin diye tabii. Anladın, değil mi? Kendine dikkat et."

**[ii]**

Horace geceyarısına doğru King City'den bir yük trenine bindi. Makinistin yanına oturdu; sabah erkenden Salinas'taydı. Salinas il merkeziydi ve hızla büyüyen bir kasabaydı. Nüfusunun her an iki bin sınırını geçmesi bekleniyordu. San Jose'yle San Luis Obispo arasındaki en büyük kasabaydı ve herkes Salinas'ı parlak bir geleceğin beklediğini düşünüyordu.

Horace Southern Pacific istasyonundan yukarıya yürüdü ve kahvaltı etmek üzere Chop House'a girdi. Bu kadar erken saatte şerifi kaldırıp lüzumsuz yere kendine düşman etmek istemiyordu. Chop House'ta Hamilton kardeşlerden Will'e rastladı; kırçıllı takım elbisesiyle epeyce varlıklı görünüyordu.

Horace onun masasına oturdu. "Nasılsın Will?"

"Gayet iyiyim."

"İş için mi buradasın?"

"Öyle sayılır, bir iş bağlıyorum."

"Belki denk düşerse bana bir tüyo verirsin." Bu kadar genç biriyle böyle konuşmak Horace'ın tuhafına gidiyordu ama Will Hamilton bir başarı aurası yayıyordu etrafa. İlde nüfuz sahibi biri olacağını herkes biliyordu. Bazı insanlar iyi ya da kötü, geleceklerini dışarıya yansıtırlar.

"Veririm Horace. Çiftlik bütün zamanını alıyor sanıyordum."

"Fırsat çıkarsa kiralamayı düşünebilirim."

Will masanın karşı tarafından ona doğru eğildi. "Biliyor musun Horace, ilin bizim bulunduğumuz yöresi neredeyse yok sayılıyor. Adaylığını koymayı düşündün mü hiç?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Şerif yardımcısısın ya... şerifliğe adaylığını koymayı düşündün mü hiç?"

"Yoo, düşünmedim."

"Bence bir düşün. Aramızda kalsın. Bir iki hafta sonra ararım seni, konuşuruz. Ama aramızda kalsın."

"Merak etme Will. Ama şimdiki şerifimiz mükemmel."

"Biliyorum. Onunla alakası yok. İl heyetinde King City'den tek kişi bile yok... bilmem anlatabildim mi?"

"Anladım. Düşünürüm. Ha, bu arada, dün annenle babana uğradım."

Will'in yüzü aydınlandı. "Sahi mi? Nasıllar?"

"Gayet iyi. Biliyor musun, baban gerçekten bir güldürü dâhisi."

Will güldü. "Biz çocukken hep güldürürdü bizi."

"Ama zeki bir adam aynı zamanda Will. Bana icat ettiği yeni bir yeldeğirmenini gösterdi, çok müthiş bir şey."

"Eyvah" dedi Will, "buyrun tekrar patent avukatlarına!"

"Ama bu çok iyi" dedi Horace.

"Hepsi iyidir. Bir tek patent avukatları para kazanır her defasında. Annemi delirten bir şey."

"Dediğin önemli tabii."

"Para kazanmanın tek yolu başkasının yaptığı şeyi satmak" dedi Will.

"Dediğin şey önemli Will, ama bu görüp görebileceğin en müthiş yeldeğirmeni."

"Senin de aklını çelmiş bakıyorum Horace."

"Öyle galiba. Ama değişmesini istemezdin, öyle değil mi?"

"Tabii ki hayır!" dedi Will. "Sen dediğimi düşün."

"Tamam."

"Aramızda kalsın" dedi Will.

Şeriflik kolay bir iş değildi; genel seçim denilen keşmekeşte iyi bir şerife düşen il, şanslı sayılırdı. Basit bir makam değildi. Şerifin en bilindik görevleri –kanunun uygulanması, huzurun korunması– en önemli görevleri değildi katiyen. Şerifin ildeki silahlı gücü temsil ettiği doğruydu ama bireylerle kaynayan bir toplulukta sert ya da aptal bir şerif uzun süre dayanmazdı. Su hakları vardı, sınır kavgaları, tartışmalar, aile ilişkileri, babalık meseleleri – hepsini de silahlı güç kullanmadan halletmek gerekiyordu. Şerif, ancak tüm çareler tükendiğinde birini tutuklardı. En iyi şerif, en mücadeleci değil, en diplomat olandı ve Monterey ilinin şerifi iyi bir şerifti. Başkasının işine karışmamak gibi dâhiyane bir becerisi vardı.

Horace şerifin eski il hapishanesindeki bürosuna saat dokuzu on geçe gibi gitti. Şerif onunla el sıkışıp havadan, mahsullerden söz etti, Horace'ın sadede gelmesi için girizgâh yaptı.

"Buraya size akıl danışmaya geldim efendim" dedi sonunda Horace. Sonra da hikâyesini bütün ayrıntılarıyla anlattı –herkesin ne dediğini ve nasıl göründüğünü, saatini– her şeyi.

Şerif bir iki dakika sonra gözlerini kapatıp ellerini kavuşturarak parmaklarını birbirine kenetledi. Ara sıra gözlerini açmak suretiyle anlatılanlara tepki gösteriyor ama bir yorumda bulunmuyordu.

"Yani zor durumda kaldım" dedi Horace. "Ne olduğunu öğrenemedim. Kadının nasıl biri olduğunu bile öğrenemedim. Gidip Sam Hamilton'la konuşma fikri bile Julius Euskadi'den geldi."

Şerif kıpırdandı, bacak bacak üstüne attı ve alıcı gözüyle baktı. "Kadını öldürdüğünü düşünüyorsun."

"Düşündüm doğrusu. Ama Mr. Hamilton öyle olmadığına ikna etti beni sanki. Trask kimseyi öldürecek adam değil diyor."

"Herkes adam öldürebilir" dedi şerif. "Tetiğini bulmaya bakar, tetiği çektin mi herkes patlar."

"Mr. Hamilton kadınla ilgili garip şeyler anlattı. Doğum yaparken adamın elini ısırmış. Eli bir görseniz, sanki kurt kapmış gibi."

"Sam tarif etti mi kadını?"

"Etti, karısı da etti." Horace cebinden bir kâğıt çıkarıp Cathy'nin ayrıntılı bir tasvirini okudu. Hamilton'lar kafa kafaya verince

Cathy'yle ilgili bilinebilecek aşağı yukarı bütün fiziksel ayrıntıları listelemişlerdi.

Horace okumayı bitirdiğinde şerif iç çekti. "Yara izi konusunda hemfikir miydiler?"

"Evet, ikisi de söyledi. Ayrıca bazen renginin koyulduğunu da ikisi ayrı ayrı belirtti."

Şerif tekrar gözlerini kapatıp iskemlesinde arkaya doğru kaykıldı. Ansızın doğruldu, kapaklı yazı masasının çekmecelerinden birini açtı ve yarım litrelik bir viski çıkardı. "Al bir yudum" dedi.

"Memnuniyetle. Şerefe." Horace ağzını silip şişeyi geri verdi. "Bir şey geldi mi aklınıza?" diye sordu.

Şerif viskiden üç iri yudum aldı, şişenin mantarını takıp tekrar çekmeceye koydu ve ancak ondan sonra cevap verdi. "Bizim il yönetimi fena değildir" dedi. "Ben polis memurlarıyla iyi geçinirim, ihtiyaçları olduğunda yardım ederim, benim ihtiyacım olunca da onlar bana yardım eder. Salinas gibi büyüyen bir kasabada, yabancıların girip çıktığı bir kasabada dikkat etmesek çeşitli sorunlar olurdu. Ben de, çalışanlarım da ahaliyle iyi geçiniriz." Horace'ın gözünün içine baktı. "Huzursuzlanma. Nutuk atmıyorum. Sana durumu anlatmak istiyorum. Biz insanları buradan kovalamıyoruz. Onlarla birlikte yaşamak zorundayız."

"Ben yanlış bir şey mi yaptım?"

"Hayır Horace, yapmadın. En doğrusunu yaptın. Buraya gelmeseydin ya da Mr. Trask'i getirseydin başımız belada olurdu. Sabırlı ol biraz. Anlatacağım..."

"Dinliyorum" dedi Horace.

"Demiryolunun öte tarafında, Çin mahallesinin orada bir sıra randevuevi var."

"Biliyorum."

"Herkes biliyor. Kapatsak yer değiştirirler, olur biter. İnsanlar istiyor randevuevlerini. Büyük sorun çıkmasın diye gözümüzü üstlerinden ayırmıyoruz. O evleri işletenler de bizimle temasta. Orada aldığım tüyolarla aranan adamlar bulmuşluğum vardır."

Horace, "Julius dedi ki..." dedi.

"Dur bir dakika. Şu söyleyeceğimi söyleyeyim de tekrar başa almayalım. Üç ay kadar önce, alımlı bir kadın beni görmeye geldi. Burada bir ev açmak, işleri yolunca yordamınca yapmak istiyordu. Sacramento'dan gelmiş. Orada bir yer işletiyormuş. Önemli birtakım insanlardan mektuplar getirmiş, sabıkası yok, başı hiç belaya girmemiş. Enikonu düzgün bir vatandaş."

"Julius anlattı. Faye'miş adı."

"Evet, öyle. İşte bu Faye, hoş, sakin bir yer açtı, güzel işletiyor. Jenny'yle Gündüz Feneri'ne çoktandır biraz rekabet lazımdı zaten. Onlar küplere bindi, ama sana söylediğimi söyledim onlara da. Çoktandır rekabete ihtiyaçları olduğunu söyledim."

"Piyanist de varmış."

"Evet, var. Hem de iyi bir piyanist – kör bir adam. Yahu, şunu anlattıracak mısın bana?"

"Özür dilerim" dedi Horace.

"Önemli değil. Yavaş anlatıyorum ama eksik gedik kalmasın diye. Her neyse, Faye aynı göründüğü gibi çıktı: düzgün, sağlam bir vatandaş. Şimdi, sakin, iyi bir randevuevini her şeyden çok korkutan bir şey vardır. Havai, hoppa bir kız evinden kaçıp randevuevine gitti diyelim. Babası kızı bulur ve ortalığı birbirine katar. Sonra kiliseler girer işin içine, ardından kadınlar, çok geçmeden o randevuevinin adı kötüye çıkar, biz de kapatmak zorunda kalırız. Anladın mı?"

"Evet!" dedi Horace alçak sesle.

"Şimdi sakın ileriye atlama. Senin zaten düşünüp bulmuş olduğun bir şeyi anlatmak istemem. Faye Pazar akşamı bana bir not gönderdi. Elinde bir kız varmış, pek anlayamamış neyin nesi olduğunu. Faye'in şaşırdığı şuymuş: Kız evden kaçmış bir kıza benziyormuş ama fahişenin hasıymış. Bilmediği numara yokmuş. Ben de gidip bir baktım. Her zamanki palavraları sıktı ama bir açığını da bulamadım. Yaşı tutuyor, kimseden de şikâyet gelmemiş." Şerif ellerini açtı. "İşte durum bu. Ne yapalım?"

"Mrs. Trask olduğundan eminsiniz, öyle mi?"

"Gözleri ayrık, sarı saçlı, alnında yara izi var, pazar günü öğleden sonra gelmiş" dedi şerif.

Horace'ın gözünün önüne Adam'ın ağlayan yüzü geldi. "Hey Allahım! Şerif, başka birini bulun ona söyleyecek. Ben söyleyeceğime istifa ederim daha iyi."

Şerif gözlerini boşluğa dikti. "Kadının soyadını, nereli olduğunu bile bilmiyor demiştin. Resmen kafakola almış adamı, değil mi?"

"Yazık herife, gariban" dedi Horace. "Garibim, âşık kadına. Yok, Allah için, başkası söylesin. Ben söylemem."

Şerif ayağa kalktı. "Gel Chop House'a gidip bir kahve içelim."

Sokağa çıktıklarında bir süre konuşmadan yürüdüler. "Horace" dedi sonra şerif, "bildiğim şeylerden birkaçını anlatsam bu ilin tamamı heba olur giderdi."

"Öyledir mutlaka."

"İkiz doğurdu mu demiştin?"

"Evet, iki oğlan."

"Dinle beni Horace. Durumu bilen üç kişi var dünyada: kendisi, sen ve ben. Onu ikaz edeceğim: Eğer ki tek kelime edecek olursa, öyle bir sepetlerim ki buradan, topukları kıçına vura vura kaçar. Bak Horace, olur da dilin kaşınırsa, herhangi birine, karına bile söylemeden önce bir düşün: O oğlanlar analarının fahişe olduğunu öğrense iyi mi olur?"

**[iii]**

Adam ulu meşe ağacının altında, iskemlesinde oturuyordu. Sol kolu omzunu oynatmasını engelleyecek şekilde, sıkıca böğrüne yapıştırılarak ustalıkla sarılmıştı. Lee elinde çamaşır sepetiyle çıkıp geldi. Sepeti Adam'ın yanı başına, yere bırakıp içeriye döndü.

İkizler uyanmıştı, ikisi de meşe ağacının rüzgârda oynayan yapraklarına kör kör, ciddiyetle bakıyordu. Kuru bir meşe yaprağı havada döne döne uçarak gelip sepete kondu. Adam uzanıp yaprağı aldı.

Samuel'ın atını neredeyse yanına gelinceye kadar duymadı, ama Lee geldiğini görmüştü. Dışarı bir iskemle çıkarıp Doxology'yi ahıra götürdü.

Samuel bir şey demeden oturdu; Adam'a ne gözlerini dikerek ne de bakışlarını kaçırarak rahatsız etti onu. Ağaçların tepelerinde

rüzgâr canlanınca bir ucu da Samuel'ın saçlarını dalgalandırdı. "Kuyuların başına dönsem iyi olur diye düşündüm" dedi alçak sesle.

Adam'ın sesi kullanılmaya kullanılmaya paslanmıştı. "Hayır" dedi, "kuyu istemiyorum. Yaptığın işin parasını vereceğim."

Samuel sepete eğilip parmağını ikizlerden birinin minik avcuna koydu, parmaklar kapanıp parmağını kavradı. "Bir adamın en son vazgeçeceği kötü alışkanlık herhalde öğüt vermektir."

"Ben öğüt istemiyorum."

"Kimse öğüt istemez. Öğüdü veren armağan eder. Rol yap Adam."

"Ne rolü?"

"Yaşıyormuşsun rolü yap, sahnede olduğunu farzet. Bir süre sonra, uzun bir süre sonra doğru olacaktır."

"Niye yapayım ki?" diye sordu Adam.

Samuel ikizlere bakıyordu. "Sen ne yaparsan yap, istersen hiçbir şey yapma, gene de bir şeyler aktaracaksın. Sen kendini nadasa bıraksan bile zararlı otlar, dikenli çalılar yetişecek. Bir şeyler yetişecek."

Adam cevap vermeyince Samuel ayağa kalktı. "Tekrar geleceğim" dedi. "Tekrar tekrar geleceğim. Rol yap Adam."

Ahırın arkasında Lee Doxology'yi tutarken Adam da bindi. "Kitapçı dükkânına güle güle de Lee" dedi.

"Neyse" dedi Çinli, "zaten o kadar istemiyordum galiba."

## 19

**[i]**

Yeni bir ülke belirli bir süreci takip eder adeta. Önce güçlü, cesur ve biraz çocuksu açılışçılar gelir. Bunlar vahşi doğada hayatta kalmayı başarırlar ama insanlara karşı saf ve savunmasızdırlar; zaten belki bu yüzden gelmişlerdir oralara. Yeni ülkenin kabası alındıktan sonra işadamlarıyla avukatlar gelir; gelişmeye yardım etmek, yani mülkiyet sorunlarını çözmek üzere gelip genellikle paylaşılamayan

her neyse kendilerine aktarırlar. Son olarak da kültür gelir, yani eğlence, gevşeme, yaşamanın acısından uzaklaşma. Kültür çok çeşitli düzeylerde olabilir ve öyledir de.

Kiliseyle randevuevi Uzak Batı'ya aynı dönemde geldi. Aynı madalyonun birer yüzü olduklarını bilseler, ikisi de dehşete düşerdi. Oysa ikisi de aynı şeyi başarmak istiyordu kuşkusuz: Kiliselerdeki ilahiler, teslimiyet ve şiirsellik adamı bir süreliğine hayatın kasvetinden uzaklaştırıyor, genelevler de aynı şeyi yapıyordu. Tarikatçı kiliseler burunları havada, gürültücü, kendinden emin, salına salına geldi. Borç ve ödemeyle ilgili yasalara aldırmayıp bedeli yüz yılda ödenemeyecek kilise binaları inşa ettiler. Tarikatlar kötülükle savaşıyordu, evet, ama bir yandan da şevkle birbirleriyle savaşıyorlardı. Bir doktrinin dönüm noktasında savaşıyorlardı. Her biri diğerlerinin topluca cehennemi boylayacağından emindi ve her biri, bütün ukalalığına rağmen, aynı şeyi getiriyordu beraberinde: ahlak kurallarımızın, sanatımızın, şiirimizin ve ilişkilerimizin temeli olan Kutsal Kitap'ı. Tarikatlar arasındaki farkın ne olduğunu anlamak için akıllı olmak lazımdı, ama ortak yanları herkes için aşikârdı. Müziği de getirdiler; belki en iyisini değil ama hiç değilse şeklini ve mefhumunu. Vicdan da getirdiler, daha doğrusu, uyuklayan vicdanı dürttüler. Lekesiz değillerdi ama lekesizlik potansiyeli taşıyorlardı, tıpkı kirli bir beyaz gömlek gibi. Ve herkes kendi içinde onu iyi kötü geliştirebilirdi. Doğru, Peder Billing'i yakaladıklarında hırsızlık ve zina yaptığı, sefih ve hayvan sevici olduğu anlaşılmıştı, ama bu, yeni fikirlere açık çok sayıda kişiye iyi bir şeyler aktarmış olduğu gerçeğini değiştirmiyordu. Billing hapse girdi, fakat yaydığı iyi şeyleri kimse zaptetmedi. Güdüsünün lekesiz olmaması pek de önemli değil. İyi malzeme kullandı, kiminde maya tuttu. Billing'i uç bir örnek olarak kullanıyorum sadece. Namuslu vaizlerde bir enerji, bir zindelik vardı. Şeytanla savaşlarında sınır tanımıyorlardı, tekme tokat girişmek, göz oymak serbestti. Doğruyu ve güzelliği haykırışlarını, bir fokun sirkte sıraya dizili havalı borazanları ısıra ısıra milli marş çalmasına benzetebilirdiniz. Ama doğruyla güzelliğin bir kısmı bakiydi, marşın da ne olduğu anlaşılıyordu. Ne var ki tarikatlar bundan fazlasını yaptı. Salinas Vadisi'ndeki sosyal hayatın yapısını

oluşturdular. Kilise yemekleri şehir kulübünün dedesidir; perşembe günleri ayin eşyası odasının altındaki bodrumda yapılan şiir toplantıları da amatör tiyatroların atasıydı.

Ruha sofuluğun tatlı rayihasını getiren kiliseler, mayalama mevsiminde bira fabrikalarının atları gibi hoplaya hoplaya, osura osura geldilerse, bedene rahatlama ve mutluluk getiren kız kardeşleri Evanjelizm sessizce, gösterişsiz sokuldu içeriye, başı eğik, yüzü örtülü.

Sinemanın sahte Batı'sında allı pullu günah ve egzotik dans saraylarını görmüş olabilirsiniz, bunların bazıları gerçekte de vardı belki, ama Salinas Vadisi'nde değil. Vadinin genelevleri sessiz, düzenli ve ihtiyatlıydı. O kadar ki, armonyumun güm güm temposu eşliğinde imana gelişin zirvesinde atılan vecd çığlıklarını duyduktan sonra, bir randevuevinin penceresinin altında durup alçak, ağırbaşlı konuşmaları dinleseniz, iki hizmet kuruluşundan hangisinin hangisi olduğunu karıştırabilirdiniz. Genelevler itiraf edilmiyor ama kabulleniliyordu.

Size Salinas'ın ağırbaşlı aşk saraylarını anlatayım. Başka kasabalardakilerle aşağı yukarı aynıydılar, ama Salinas Evleri bu anlatıyla alakalı.

Main'den aşağı, sokağın kıvrıldığı yere kadar yürürdün. Castroville sokağıyla kesiştiği yere kadar. Castroville sokağının şimdiki adı Market, Allah bilir neden. Eskiden sokaklara vardıkları yerin adı verilirdi. Mesela Castroville sokağı, on dört kilometre gittiğinde Castroville'e çıkardı, Alisal sokağı Alisal'a, vs.

Her neyse, Castroville sokağına geldiğinde sağa dönerdin. İki sokak aşağıda Southern Pacific'in rayları sokağı güney istikametinde verevine, bir sokak da Castroville'i doğudan batıya keserdi. O sokağın adını öldür Allah hatırlayamıyorum. O sokaktan sola dönüp demiryolunun öte yanına geçersen Çin mahallesine varırdın. Sağa dönersen Evler'e.

Kışları derin ve parıltılı bir çamur tabakasıyla kaplı, yazları oluklu demirdenmiş gibi kaskatı, siyah killi topraktan bir sokaktı. Baharda iki kenarında yüksek otlar biterdi – yabani yulaf, ebegümeci, arada sarı hardallar. Sabah erken saatlerde serçeler sokaktaki at dışkılarının üzerinde çığlıklar atardı.

İhtiyarlar, o sesi hatırlıyor musunuz? Peki doğu rüzgârının Çin mahallesinden getirdiği kokuları, domuz ızgara, tütsü, kara tütün ve afyon küspesi kokusunu hatırlıyor musunuz? Ya mabetteki büyük gongun gürültülü, tok sesini, havada ne kadar uzun süre asılı kaldığını, onu hatırlıyor musunuz?

Peki boyasız, onarılmayan küçük evleri de hatırlıyor musunuz? Çok küçük görünür, dışlarının ihmal edilmişliğiyle dikkat çekmemeye çalışırlardı; öndeki bakımsız, ot bürümüş bahçeler de onları sokaktan saklamaya çalışırdı. Storlar hep kapalı olur, kenarlarından sarı ışık çizgileri görünürdü, hatırlar mısınız? İçeriden sadece bir mırıltı duyulurdu. Sonra ön kapı açılır, bir köylü delikanlı içeriye alınırdı; içeriden bir kahkaha, belki açıktaki tellerinin üzerine sifon zinciri konmuş piyanonun yumuşak, duygusal ezgisi işitilir, sonra kapı kapanır, sesler tekrar kesilirdi.

Sonra toprak yolda atların nallarını duyardınız belki; Pet Bulene önde ve yüksekte oturarak sürdüğü faytonuyla çıkar gelirdi; dört beş cüsseli adam inerdi arabadan – ekâbir, zengin ya da mevki sahibi, belki bankacı ya da ilde nüfuz sahibi birileri. Pet faytonu yan tarafa çekip içine yerleşerek onları beklerdi. Kedigillerin iri üyelerinden biri dalgalanır gibi yoldan geçip yüksek otların arasında gözden kaybolurdu.

Sonra –hatırlar mısınız– trenin düdüğü duyulur, ışığı delgi gibi parlar ve King City'den gelen bir yük treni paldır küldür Castroville sokağından geçip Salinas'a girerdi; istasyonda iç çekişini duyardınız. Hatırladınız mı?

Her kasabanın ünlü çaçaları vardır; yıllar geçtikçe efsaneleştirilen ölümsüz kadınlar. Erkekler için çaçanın çok cazip bir yanı vardır. Çaça bir işadamının kafasıyla bir boksörün dayanıklılığını, bir yoldaş samimiyetiyle trajedi oyuncusunun mizahını bir araya getirir. Hakkında efsaneler anlatılır; garip şey, bu efsaneler şehvetle ilgisiz şeylerdir. Bir çaçayla ilgili hatırlanan ve aktarılan hikâyeler yatak odası dışında bütün alanları kapsar. Eski müşterileri onu hatırladıklarında bir insansever, tıp otoritesi, fedai ve bedensel duyguların tarafsız şairesi portresi çizerler.

Salinas yıllarca bu cevherlerden ikisine ev sahipliği yapmıştı: kimi zaman Osuruklu Jenny diye anılan Jenny ve Long Green'in sahibi ve yöneticisi olan Gündüz Feneri. Jenny iyi bir yoldaştı, sır saklardı ve gizlice borç verirdi. Salinas'ta Jenny'yle ilgili hikâyeler koca bir kitap doldurur.

Gündüz Feneri bembeyaz saçlı, karanlık ve korkunç bir vakara sahip, alımlı ve haşin bir kadındı. Kafatasına iyice gömülü, dalgın gözleri dışarıdaki çirkin dünyaya feylesofça bir kederle bakardı. Evini kederli fakat dimdik bir Priapus'a adanmış bir katedral gibi yönetirdi. Doyasıyla gülüp şakalaşmak istiyorsan Jenny'nin yerine gider, paranın karşılığını alırdın, ama o gözyaşlarına boğuldu boğulacak tatlı dünya kederi müzmin yalnızlığının içinden çıkıp gelmişse, seni Long Green paklardı. Oradan çıktığında, oldukça ciddi ve önemli bir olay yaşamış gibi hissederdin kendini. Samanlık sefası değildi. Gündüz Feneri'nin güzel kara gözleri günlerce aklına takılırdı.

Faye Sacramento'dan gelip evini açtığında, iki makam sahibi düşmanca bir telaşa kapıldılar. Faye'i oradan sürmek için kafa kafaya verdiler ama onun kendilerine rakip olmadığını gördüler.

Faye anaç tipti; iri göğüslü, geniş kalçalı ve sıcakkanlı. Başını dayayıp ağlayacağın bir göğüstü, rahatlatan, okşayan bir kadın. Gündüz Feneri'nin demir cinselliğiyle Jenny'nin taverna âlemciliğinin kendi müdavimleri vardı; bunlar Faye'e müşteri olmadılar. Faye'in evi kaybolan iffetlerine ağıtlar yakan, birazını daha kaybetmek için yanıp tutuşan, ergenlik çağındaki mızmız gençlere sığınak oldu. Faye gayrimeşru kocaların tesellisiydi. Onun evi frijit eşlerin boşluğunu doldurdu. Tarçın kokulu büyükanne mutfağıydı. Faye'in yerinde başınıza bir cinsellik gelirse kazara olduğunu ama bağışlanabileceğini düşünürdünüz. Onun evi Salinaslı gençleri cinselliğin dikenli yolunda mümkün olan en pembe, en iniş çıkışsız şekilde ilerletiyordu. Faye hoş bir kadındı, çok akıllı değildi, son derece ahlaklıydı, dehşete düşürülmesi kolaydı. İnsanlar ona, o herkese güvenirdi. Faye'le tanışmış olan kimse ona kötülük etmek isteyemezdi. O, diğerlerine rakip olamazdı. Üçüncü bir aşamaydı o.

Nasıl ki bir dükkânın ya da çiftliğin çalışanları patrona benzerse, randevuevi kızları da çaçaya çok benzer; hem zaten o tür kızları işe

aldığı için, hem de iyi bir çaçanın kişiliği eve damgasını vurduğu için. Faye'in yerinde çirkin ya da imalı bir söz duyabilmek için orada çok uzun zaman geçirmeniz gerekebilirdi. Yatak odalarına geçişler, ödemeler o kadar yumuşacık ve hafifti ki, tesadüfiymiş izlenimi uyandırırdı. Uzun lafın kısası, polisin de, şerifin de bildiği gibi orası son derece iyi işletilen bir evdi. Faye bütün hayır kurumlarına cömertçe bağışlar yapardı. Hastalık konusunda hassas olduğundan kızların düzenli biçimde muayene edilmesi için gereken parayı öderdi. Faye'in yerinde bir sorunla karşılaşma ihtimaliniz, Pazar Okulu öğretmeniyle sorun yaşama ihtimalinden düşüktü. Faye kısa sürede, büyümekte olan Salinas kasabasının sağlam ve istenen bir yurttaşı olmuştu.

**[ii]**

Kate denen kız Faye'i şaşırtıyordu; o kadar genç ve güzel, o kadar harum harımcık, o kadar eğitimliydi ki. Faye onu kendi el değmemiş yatak odasına götürdü ve başka türlü bir kız olsa soracağından çok daha fazla soru sordu ona. Bir randevuevinin kapısını çalan kadınlar çoktu; Faye bunların çoğunu ânında tanırdı. Etiketi yapıştırıverirdi: tembel, kindar, şehvetli, doyumsuz, açgözlü, hırslı. Kate bu kategorilerden hiçbirine uymuyordu.

"Sana bunca soru sormamdan rahatsız olmuyorsundur umarım" dedi Faye. "Buraya gelmen o kadar tuhaf ki. İstesen bir koca, bir araba ve kasabada bir köşe evi hiç zorlanmadan elde edersin, hiç zorlanmadan." Faye küçük, şişko parmağındaki alyansı çevirip duruyordu.

Kate çekingen bir edayla gülümsedi. "Açıklaması o kadar zor ki. Mutlaka öğrenmek istemeyeceğinizi umuyorum. Çok yakınım olan ve çok sevdiğim birinin mutluluğu söz konusu. Ne olur sormayın."

Faye ciddiyetle başını sallayarak onayladı. "Buna benzer durumlarla karşılaştım. Yanımda çalışan kızlardan biri bebeğine bakıyormuş, çok uzun bir süre hiç kimsenin haberi olmadı. O kızın şimdi güzel bir evi, bir kocası var... gördün mü, neredeyse yerini

söylüyordum. Dilimi koparsalar söylemem. Senin de bebeğin mi var yavrucuğum?"

Kate gözlerine dolan yaşların parıltısını gizlemek için gözlerini yere çevirdi. Sesini kontrol edebildiğinde fısıldadı: "Özür dilerim, konuşamam bu konuyu."

"Önemli değil. Önemli değil. Sen ne zaman istersen o zaman."

Faye akıllı sayılmazdı, ama aptal da değildi katiyen. Şerife gidip kendini sağlama aldı. Riske girmenin anlamı yoktu. Kate'te bir sakatlık olduğunu biliyordu, ama eve zararı olmadıkça Faye'i ilgilendirmezdi aslında.

Kate bir dolandırıcı da olabilirdi ama değildi. Derhal çalışmaya başladı. Müşteriler tekrar tekrar gelip bir kızı ismiyle sorduğunda turnayı gözünden vurduğunu bilirdin. Bunun için güzel bir yüz yeterli değildi. Kate'in yeni bir meslek öğrenmekte olmadığı Faye için aşikârdı.

Yeni bir kızla ilgili iki şeyi bilmekte yarar vardır: Birincisi, çalışacak mı? İkincisi de, diğer kızlarla iyi geçinecek mi? Bir evi huysuz bir kız kadar altüst edecek başka şey yoktur.

Faye'in ikinci soruya uzun müddet kafa yorması gerekmedi. Kate hoşa gitmek için özel çaba gösteriyordu. Diğer kızlara odalarını temiz tutmaları için yardım ediyordu. Hastalandıklarında onlara bakıyor, dertlerini dinliyor, aşk meselelerinde öğüt veriyor, biraz parası olduğunda da borç para veriyordu. Daha iyisi olamazdı. Kate evdeki herkesin en yakın arkadaşı oldu.

Kate'in girmeyeceği zahmet yoktu, angaryadan korkmazdı, bütün bunlara ek olarak müşteri getiriyordu. Çok geçmeden kendi devamlı müşteri grubu oluştu. Düşünceliydi de. Doğum günlerini hatırlar, mutlaka bir armağan, mumlu bir pasta hazırlardı. Faye bir cevher bulduğunu anladı.

Bilmeyenler çaça olmayı kolay iş zanneder; koca bir koltukta oturup bira iç, kızların kazandığı paraların yarısı topla, diye düşünürler. Ama işin aslı hiç öyle değildir. Kızları yedirmek gerekir: malzeme alımı artı aşçı. Çamaşır meselesi otellerdekinden çok daha karmaşıktır. Kızlara iyi bakmak, mümkün mertebe memnun etmek gerekir, bazıları epey adileşebilir. İntiharları asgari düzeyde tutmak

şarttır; fahişeler, özellikle yaşları ilerleyenler usturayı sorumsuzca kullanmaya eğilimlidir; bu da evin şöhretini lekeler.

O kadar kolay değildir, bir de israf olursa zarar edebilirsiniz. Kate yemek alışverişi ve planlamasına yardımcı olmayı teklif edince Faye memnun oldu; gerçi kızın nasıl vakit bulduğunu da bilemiyordu. Sonuçta, yemekler düzelmekle kalmadı, Kate'in işi ele aldığı ayın sonunda alışveriş masrafı üçte bir azaldı. Çamaşıra gelince: Kate'in adama ne dediğini Faye bilmiyordu, ama çamaşır faturası ansızın yüzde yirmi beş oranında düştü. Faye, Kate yokken bunca zaman nasıl idare edebildiğine şaşıyordu.

Akşamüzeri, iş saatinden önce ikisi Faye'in odasında oturup çay içerlerdi. Kate doğramaları boyayıp pencerelere dantel perdeler asınca oda çok güzelleşmişti. Kızlar artık bir değil iki patron olduğunu anlamaya başladı; memnundular, çünkü Kate'le geçinmek çok kolaydı. Daha çok iş yaptırıyordu onlara, ama hasislik etmiyordu. Gülüp geçiyorlardı muhtemelen.

Aradan bir yıl geçtikten sonra Faye'le Kate ana kız gibiydiler. "Gör bak, günün birinde bu evin sahibi o olacak" diyordu kızlar.

Kate'in elleri hiç boş durmazdı; genellikle incecik keten mendillere antika işi nakışlar işlerdi. Markaları harikaydı. Kızların hemen hepsi onun işlediği mendilleri kullanır, çok beğenirlerdi.

Zamanla son derece doğal bir gelişim yaşandı. Bir annelik hülasası olan Faye, Kate'i kızı gibi görmeye başladı. Bunu göğsünde, duygularında hissediyordu, doğal ahlakçılığı meseleyi ele aldı. Kızının fahişe olmasını istemiyordu. Son derece mantıklı bir gelişimdi.

Faye konuyu nasıl açacağını uzun uzun düşündü. Zor meseleydi. Faye mizacı gereği her konuya yandan yanaşırdı. "Senin orospuluktan vazgeçmeni istiyorum" diyemezdi.

"Eğer sırsa cevap verme" dedi, "ama öteden beri sormak istediğim bir şey var. Şerif sana ne demişti – Allahım, bir yıl oldu mu bile? Zaman nasıl geçiyor! Galiba yaşlandıkça daha çabuk geçiyor. Neredeyse bir saat kalmıştı yanında. Herhalde seninle... yok canım. O aile babasıdır. Jenny'nin yerine gider. Ama özel hayatına burnunu sokmak istemem."

"O konuda sır falan yok" dedi Kate. "Sorsan söylerdim. Bana evime dönmemi söyledi. Çok iyi davrandı. Ben gidemeyeceğimi açıklayınca anlayışla karşıladı."

"Sebebini ona söyledin mi?" diye sordu Kate kıskançlıkla.

"Tabii ki hayır. Sana söylemediğim şeyi ona söyler miyim? Saçmalama hayatım. Ne âlem kadınsın."

Faye gülümsedi ve memnun mesut koltuğuna gömüldü.

Kate'in çehresi dingindi ama o konuşmanın her kelimesini hatırlıyordu. Aslına bakılırsa şeriften hoşlanmıştı. Açıksözlüydü.

[iii]

Şerif, Kate'in odasına girip kapıyı kapatmış, iyi bir polisin süratli, kaydeden bakışlarıyla etrafa göz atmıştı: Fotoğraf yoktu, insanın kimliğini açığa vuran kişisel eşyalardan hiçbiri yoktu, sadece giysi ve ayakkabılar.

Şerif, Kate'in sallanan küçük hasır koltuğuna oturmuş, poposu iki yandan taşmıştı. Parmakları kafa kafaya verdi, karıncalar gibi birbirleriyle konuşmaya girişti. Şerif duygusuz bir tonda, söyledikleri neredeyse kendisini bile pek ilgilendirmiyormuş gibi konuşuyordu. Belki de Kate'i etkileyen buydu.

Kate başlangıçta hafif aptal, çekingen görünümüne büründü, ama şerifin ilk sözlerinden sonra vazgeçip düşüncelerini okumaya çalışarak gözlerini ona dikti. Şerif ne onun gözünün içine bakıyor ne de gözlerini kaçırıyordu. Ama kendisi nasıl onu inceliyorsa, şerifin de kendisini incelediğinin farkındaydı. Bakışlarının alnındaki yaranın üzerinden adeta dokunmuşçasına geçtiğini hissetti.

"Zabıt tutmak istemiyorum" dedi şerif alçak sesle. "Uzun zamandır bu görevdeyim. Bir dönem daha yaparım en fazla. Bak küçük hanım, on beş yıl önce olsa biraz sorup soruşturur, herhalde epey tatsız bir şey bulurdum." Kate'ten tepki bekledi, ama o itiraz etmedi. Şerif başını ağır ağır salladı. "Ne olduğunu öğrenmek istemiyorum" dedi. "Ben bu ilde huzur istiyorum – her bakımdan; yani insanlar gece uyuyabilmeli. Kocanla tanışmadım" derken Kate kas-

larının hafifçe kasılışını şerifin fark ettiğini biliyordu. "Duyduğuma göre çok iyi bir adammış. Yine duyduğuma göre hali harapmış." Şerif, Kate'in gözlerinin içine baktı. "Onu ne kadar yaraladığını merak ediyor musun?"

"Evet" dedi Kate.

"İyileşecek, omzu paramparça, ama iyileşecek. O çekik göz iyi bakıyor ona. Sol koluyla epey uzun süre hiçbir şey taşıyamayacak tabii. 44'lük fena parçalar adamı. Çekik göz dönmeseymiş kan kaybından ölürmüş, sen de o zaman benle hapse gelirdin."

Kate nefesini tutmuş bundan sonra gelecek olan cümle hakkında bir ipucu yakalamaya çalışıyor, hiçbir ipucu duymuyordu.

"Pişmanım" dedi alçak sesle.

Şerifin bakışları canlandı. "Bak şimdi, ilk kez hata yaptın" dedi. "Pişman değilsin. Bir zamanlar senin gibi biriyle karşılaşmıştın – on iki yıl önce il hapishanesinin önünde sallandırdık. Eskiden öyle yapardık buralarda."

Koyu renk maun yatağı, üstü mermer yıkanma tezgâhı, leğeniyle ibriği ve lazımlığın konduğu kapalı bölmesiyle, küçük gülleri biteviye tekrarlanan duvar kâğıdıyla küçük oda sessizdi, bütün sesler emilmişti.

Şerif gözlerini üç çocuk meleğin resmine dikmişti: Sadece başları görünüyordu – kıvırcık saçlar, duru bakışlar, boyun hizasından çıkan, güvercin kanadı boyunda kanatlar. Şerifin kaşları çatıldı. "Randevuevinde tuhaf kaçan bir resim" dedi.

"Geldiğimde buradaydı" dedi Kate. Belli ki girizgâh sona ermişti.

Şerif sırtını dikleştirdi, parmaklarını çözdü ve koltuğunun kolçaklarına eliyle yaslandı. Poposu bile biraz toparlandı. "Arkanda iki bebek bıraktın" dedi. "İki oğlan. Telaşlanma. Seni geri göndermeye çalışacak değilim. Aksine dönme diye ne lazımsa yaparım. Ben seni biliyorum galiba. İstesem seni ilden sınırdışı ettiririm, sonra komşu ilin şerifine sınırdışı ettiririm, böyle böyle Atlas Okyanusu'nu boylarsın sonunda. Ama öyle bir şey yapmak istemiyorum. Başıma dert açmadığın sürece ne yaptığın umurumda değil. Fahişe hep fahişedir."

Kate sakin bir sesle sordu: "İstediğiniz nedir?"

"Hah şöyle" dedi şerif. "İstediğim şu: Adını değiştirdiğini görüyorum. Yeni adını kullanmaya devam etmeni istiyorum. Herhalde nereli olduğuna dair bir şeyler uydurmuşsundur – oralısın. Sebebin ise –belki sarhoş olduğunda ortaya çıkar– sebebini King City'ye iki bin kilometre uzak tut."

Kate hafifçe gülümsüyordu, zoraki de değildi gülümsemesi. Bu adama güvenmeye, ondan hoşlanmaya başlamıştı.

"Aklıma bir şey geldi" dedi şerif. "King City civarında çok kişiyi tanıyor muydun?"

"Hayır."

"Örgü şişini duydum" dedi şerif, önemsemezmiş gibi. "Olur ya, tanıdığın biri buraya gelebilir. Saçının gerçek rengi mi bu?"

"Evet."

"Bir süre siyaha boya. Bir yığın insan başkalarına benzer."

"Bu ne olacak?" Kate ince parmağıyla yara izine dokundu.

"O mu, o sadece... neydi o kelime? Neydi yahu o kelime? Sabah aklımdaydı."

"Rastlantı mı?"

"Evet, rastlantı." Şerif söyleyeceklerini bitirmiş gibiydi. Tütününü, kâğıdını çıkarıp beceriksizce, tombul bir sigara sardı. Bir kibriti koparıp kutuya sürttü, keskin kokulu mavi alev sarıya dönüşünceye kadar bekledi. Sigarası yandan yollu yandı.

"Tehdit yok mu?" dedi Kate. "Yani, eğer ben..."

"Hayır, yok. Gerçi iş oraya gelirse, epy rezil bir şey bulabilirim. Hayır, senin –kimliğinle, işinle ya da sözlerinle– Mr. Trask'e veya oğullarına zarar vermeni istemiyorum. Kendini ölmüşsün farzedip başka biriymiş gibi yaparsan sana karışmam."

Şerif ayağa kalkıp kapıya gitti, sonra döndü. "Bir oğlum var, bu sene yirmisini bitirecek, iriyarı, yakışıklı bir delikanlı, burnu kırık. Herkes sever onu. Buraya gelmesini istemiyorum. Faye'e de tembih edeceğim. Jenny'nin yerine gitsin. Gelirse Jenny'nin yerine gitmesini söylersin." Çıkıp kapıyı arkasından kapadı.

Kate parmaklarına bakıp gülümsedi.

**[iv]**

Faye koltuğunda dönerek kahverengi cevizli krokanlardan birine uzanmaya çalıştı. Konuşurken ağzı şekerlemeyle doluydu. Kate tedirginlikle, acaba karşısındakinin düşüncelerini mi okuyor diye geçirdi içinden, çünkü Faye, "Bu halini o kadar beğenmiyorum" diyordu. "O zaman da söyledim, yine de söylüyorum. Saçların sarıyken daha güzeldi. Ne demeye değiştirdin anlamıyorum. Tenin beyaz senin."

Kate tek bir saç telini başparmağıyla işaretparmağının tırnakları arasında tutup usulca çekti. Kate çok zekiydi. Yalanların en güzelini söyledi: doğruyu. "Sana söylemek istememiştim" dedi. "Bir tanıyan olur diye korktum, birini incitmek istemedim."

Faye koltuğundan kalkıp Kate'in yanına giderek onu öptü. "Ne iyi çocuksun sen" dedi. "Ne düşünceli bir kızsın."

"Çay içelim" dedi Kate. "Ben getireyim." Odadan dışarı çıktı; mutfağa giderken koridorda parmak uçlarıyla yanağındaki öpücüğü sildi.

Faye tekrar koltuğuna yerleşip içinde bütün bir ceviz gözüken bir krokan parçası seçti. Ağzına attı ve küçük bir ceviz kabuğu parçasını ısırdı. Kabuğun sivri ucu çürük bir dişe denk geldi ve siniri deldi. Kafasında mavi acı şimşekleri çakıyordu. Alnı terden ıslandı. Kate elinde çaydanlık ve fincanları taşıdığı tepsiyle döndüğünde Faye yamulmuş parmağını ağzına sokmuş acıyla inliyordu.

"Ne oldu?" diye haykırdı Kate.

"Dişim – ceviz kabuğu."

"Dur ben bakayım. Aç ağzını, parmağınla işaret et." Kate açık ağzın içine baktı, sonra saçaklı sehpanın üstündeki çerez kâsesinden bir ceviz oyacağı aldı. Bir saniye bile geçmeden kabuğu saplandığı yerden çıkarmış, avcuna almıştı. "İşte burada."

Sinir çığlık atmayı kesti, acı ağrıya dönüştü. "O kadarcık mı? Kazma kadar sanmıştım. Bak canım" dedi Faye, "ilacımın durduğu şu ikinci çekmeceyi aç. Afyon ruhuyla bir parça pamuk getir. Şu dişe tampon yapmama yardım eder misin?"

Kate şişeyi getirdi, sıvıyı iyice emmiş küçük bir pamuk topağını ceviz oyacağının ucuyla dişin içine itti. "Çektirmen lazım bunu."

"Biliyorum. Çektireceğim."

"Benim ağzımın şu tarafında üç dişim eksik."

"Hiç belli değil gerçekten. Bir fena oldum. Bana Pinkham'ı getiriversene." Kendine sebze terkibinden bir atımlık döküp içti ve rahatlayarak iç çekti. "Harika bir ilaç bu" dedi. "Bunu icat eden kadın azizeymiş."

## 20

[i]

Hoş bir akşamüzeriydi. Faye batan güneşte pembe pembe ışıldayan Frémont's Peak'i penceresinden görebiliyordu. Castroville sokağının oradan at zillerinin tatlı çıngırtısı geliyordu: tepeden aşağıya tahıl taşıyan, sekiz atın çektiği bir araba. Aşçı mutfakta tencerelerle boğuşuyordu. Duvarda bir sürtünme sesi duyuldu, ardından kapı hafifçe tıklatıldı.

"Gel, Pamukgöz" diye seslendi Faye.

Kapı açıldı, kör gözlü kavruk piyanist girişte durup Faye'in nerede olduğunu anlamasını sağlayacak bir işaret bekledi.

"Ne istiyorsun?" diye sordu Faye.

Piyanist ona döndü. "İyi değilim Miss Faye. Yatağıma gireyim, bu gece çalmayayım istiyorum."

"Geçen hafta iki gece hastaydın Pamukgöz. İşini sevmiyor musun?"

"İyi değilim."

"Peki, tamam. Ama kendine biraz baksan daha iyi olurdu."

Kate alçak sesle konuştu: "Afyona bir iki hafta ara ver Pamukgöz."

"Aa, Miss Kate. Burada olduğunu bilmiyordum. İçmiyorum ben."

"İçiyorsun" dedi Kate.

"Tamam Miss Kate, içmeyeceğim. İyi değilim." Kapıyı kapattı, yolunu bulmak için duvara sürttüğü elinin sesini duydular.

"Bana bıraktığını söylemişti" dedi Faye.

"Bırakmadı."

"Zavallıcık" dedi Faye, "onu hayata bağlayacak pek bir şeyi yok."

Kate karşısına geçip durdu. "Ne kadar tatlısın" dedi. "Herkese inanıyorsun. Eğer dikkat etmezsen ya da ben senin adına dikkat etmezsem günün birinde biri gelip çatıyı çalacak."

"Kim benim bir şeyimi çalmak istesin ki?" diye sordu Faye.

Kate elini Faye'in tombul omuzlarına koydu. "Herkes senin kadar iyi değil."

Faye'in gözleri yaşlarla parıldıyordu. Yanındaki iskemlede duran mendili alıp gözlerini sildi, zarif bir edayla mendili burnuna dokundurdu. "Senin benim öz kızım gibisin Kate" dedi.

"Bana da öyle gelmeye başladı. Ben annemi hiç tanımadım. Ben küçükken ölmüş."

Faye derin bir nefes alıp konuya daldı.

"Kate, senin burada çalışmandan hoşlanmıyorum."

"Neden?"

Faye nasıl söyleceğini düşünerek başını iki yana salladı. "Utandığımdan değil. Ben iyi bir ev işletiyorum. Ben yapmasam bir başkası kötü bir ev açabilirdi. Kimseye bir zararım yok. Yaptığımdan utanmıyorum."

"Neden utanasın ki?" dedi Kate.

"Ama senin çalışmandan hoşlanmıyorum. Hoşuma gitmiyor işte. Sen benim kızım gibisin. Kızının çalışmasından hoşlanmıyorum."

"Saçmalama hayatım" dedi Kate. "Çalışmak zorundayım – burada ya da başka bir yerde. Söylemiştim ya. Bu paraya ihtiyacım var."

"Hayır, yok."

"Olmaz olur mu? Başka nereden bulacağım parayı?"

"Benim kızım olursun. Evi işletirsin. Benim adıma her şeyle ilgilenirsin, yukarı çıkman gerekmez. Sağlığım her zaman çok iyi olmuyor biliyorsun."

"Bilmez miyim, zavallıcık. Ama para lazım."

"İkimize bol bol yetecek para var Kate. Sana kazandığın kadar parayı, hatta fazlasını veririm, o parayı hak ediyorsun."

Kate üzgün bir edayla başını salladı. "Seni gerçekten seviyorum" dedi. "İstediğini yapmayı ben de çok isterdim. Ama senin kenarda biraz paraya ihtiyacın var, bense... farz et sana bir şey oldu, ne olacak? Hayır, çalışmaya devam etmem lazım. Biliyor musun hayatım, bu gece beş adet devamlı müşterim var."

Faye yıldırımla çarpılmışa döndü. "Çalışmanı istemiyorum."

"Mecburum anne."

O kelime bardağı taşıran damla oldu. Faye gözyaşlarına boğuldu, Kate onun koltuğuna ilişip yanağını okşadı, oluk oluk akan gözyaşlarını sildi. Sonunda kriz durularak burun çeke çeke bitti.

Akşam alacası vadiye bütün ağırlığıyla çöküyordu. Kate'in koyu saçlarla çevrelenmiş yüzü ışıl ışıl aydınlıktı. "Toparlandın artık. Ben gidip mutfağı kontrol edeyim, sonra da giyineyim."

"Kate, müşterilerine hasta olduğunu söyleyemez misin?"

"Hiç olur mu anne!"

"Kate, bugün çarşamba. Saat birden sonra kimse gelmez herhalde."

"Dünya Ormancıları'nın partisi var."

"Aa, evet. Ama çarşamba... Ormancılar ikiden sonraya kalmaz."

"Ne var aklında senin?"

"Kate, kapattığında kapımı tıklat. Sana bir sürprizim olacak."

"Nasıl bir sürpriz?"

"Aa, gizli bir sürpriz! Mutfağa gittiğinde aşçıya bana uğramasını söyler misin?"

"Pasta sürprizi galiba."

"Hayatım, soru sorma. Sürpriz bu."

Kate onu öptü. "Ne şekersin anne."

Kate dışarı çıkıp kapıyı da kapattıktan sonra koridorda bir an durdu. Parmakları küçük, sivri çenesinde gezindi. Bakışları sakindi. Sonra kollarını havaya kaldırıp tepeden tırnağa zevkle gerindi. Ellerini göğüs hizasından başlayarak gövdesinin kenarlarından kalçalarına kadar yavaşça indirdi. Dudaklarının ucu hafifçe yukarı kıvrıldı, mutfağa yöneldi.

**[ii]**

Birkaç devamlı müşteri geldi gitti, iki seyyar satıcı Sıra'yı baştan sona geçerek kızları taradı ama tek bir Dünya Ormancısı görünmedi. Kızlar saat ikiye kadar salonda oturup esneyerek beklediler.

Ormancıların gelmemesinin sebebi hazin bir olaydı. Clarence Monteith kapanış törenlerinin tam ortasında, akşam yemeğinden önce kalp krizi geçirmişti. Doktor gelinceye kadar onu halının üstüne boylu boyunca yatırıp alnını ıslak mendille sildiler. Kimsenin içinden oturup donat yemek gelmiyordu. Dr. Wilde gelip Clarence'ı muayene ettikten sonra Ormancılar iki paltonun kollarına bayrak direkleri geçirmek suretiyle bir sedye imal ettiler. Clarence yolda öldü, tekrar Dr. Wilde'ın peşine düştüler. Cenaze töreni planlanıp *Salinas Journal*'da çıkacak yazı kaleme alındıktan sonra kimsede randevuevine gitme hevesi kalmamıştı.

Ertesi gün olanları öğrendiklerinde kızların hepsi saat ikiye on kala Ethel'ın ne dediğini hatırladı.

"Hey Allahım!" demişti Ethel. "Hiç böyle sessiz görmedim burayı. Müzik yok, Kate dilini yutmuş. Sanki cenaze başında oturuyoruz."

Daha sonra Ethel söylediklerinden kendi etkilendi – sanki bilmişti de söylemişti.

Grace, "Kate dilini mi yuttun?" demişti. "İyi misin sen? Kate, iyi misin dedim!"

Kate irkildi. "Ah! Bir şey düşünüyordum herhalde."

"Ben düşünmüyorum doğrusu" dedi Grace. "Uykum var benim. Kapatsak ya? Faye'e sorup kapatalım. Bu gece tek bir çekik göz bile gelmez. Ben gidip Faye'e sorayım."

Kate ona fırsat vermedi. "Faye'i rahatsız etme. İyi değil pek. Saat ikide kapatırız."

"O saat doğru değil ki" dedi Ethel. "Faye'in nesi var?"

Kate, "Ben de onu düşünüyordum galiba" dedi. "Faye iyi değil. Çok endişeleniyorum onun için. Elinden geldiğince göstermemeye çalışıyor."

"Ben iyi sanıyordum" dedi Grace.

Ethel yine turnayı gözünden vurdu. "Aslında bana iyi görünmüyor. Fazla bir kızarıklığı var. Dikkatimi çekti."

Kate çok alçak sesle konuştu. "Kızlar, sakın ha size söylediğimi belli etmeyin. Üzülmenizi istemez. Canım benim!"

"Bugüne kadar çalıştığım en iyi kerhane" dedi Grace.

"Böyle laflar ettiğini duymasın da" dedi Alice.

"Assiktir!" dedi Grace. "Onun bilmediği laf mı var?"

"Yine de duymak hoşuna gitmiyor – bizim ağzımızdan."

Kate sabırla konuştu: "Size olanları anlatmak istiyorum. Bugün akşamüzeri onunla çay içiyorduk, durup dururken bayılıverdi. Bir doktora görünse keşke."

"Aşırı bir kızarıklığı olduğu dikkatimi çekti" dedi Ethel tekrar. "O saat çok yanlış ama ileri mi, geri mi, onu hatırlayamıyorum."

Kate, "Kızlar, siz yatın" dedi. "Ben kapatırım burayı."

Kızlar çekildikten sonra Kate odasına gidip yeni güzel emprime elbisesini giydi; bu elbiseyle kız çocuğuna benziyordu. Saçlarını tarayıp tek bir kalın örgü yaptı ve minik bir beyaz kurdeleyle bağlayarak sırtından aşağı sarkıttı. Yanaklarına biraz kolonya sürdü. Bir an duraksadı, sonra tuvalet masasının üst çekmecesinden zambak motifli bir broştan sarkan küçük altın bir saat çıkardı. İnce keten mendillerinden birine sardı ve odadan çıktı.

Koridor çok karanlıktı, ama Faye'in kapısının altında ince bir ışık çizgisi görünüyordu. Kate kapıyı hafifçe tıklattı.

"Kim o?" diye seslendi Faye.

"Ben Kate."

"Girme daha. Dışarıda bekle. Ben söylerim hazır olunca." Kate odanın içinden hafif hışırtılar, bir gıcırtı duydu. Sonra Faye seslendi: "Tamam. Gel."

Oda süslenmişti. Köşelerde bambu sopalara asılı Japon fenerlerinin içinde mumlar yanıyor, tavanın ortasından köşelere uzanan kırmızı krepon kâğıdından kedi merdivenleri odaya bir çadır havası veriyordu. Masanın üstünde, koskoca beyaz bir pasta, etrafında şamdanlar, bir kutu çikolata ve bir sepetin içinde, kırılmış buzların arasından kafasını uzatmış iri bir şampanya şişesi duruyordu. Faye en güzel dantel elbisesini giymişti, gözleri duygudan ışıl ışıldı.

"Bu da ne böyle?" diye haykırdı Kate. Kapıyı kapattı. "Kutlamaya benziyor!"

"Kutlama zaten. Canım kızım için bir kutlama."

"Doğum günüm değil bugün."

"Bir bakıma öyle de sayılabilir" dedi Faye.

"Ne demek istediğini anlayamadım. Ama sana bir armağan getirmiştim." Kate katlanmış mendili Faye'in kucağına bıraktı. "Dikkatli aç" dedi.

Faye saati tutup havaya kaldırdı. "Ah canım, canım benim! Deli kız! Hayır, kabul edemem bunu." Saati açtı, sonra tırnağıyla arkasını açtı. Üzerine bir yazı kazınmıştı: "C'ye, bütün kalbimle A."

"Annemin saatiydi" dedi Kate alçak sesle. "Yeni annemin olmasını istiyorum."

"Canım kızım benim! Canım kızım!"

"Annem çok sevinirdi."

"Ama bu benim düzenlediğim bir kutlama. Sevgili kızıma bir armağanım var... neyse, ben kendi bildiğim gibi yapacağım. Şimdi Kate, şu şişeyi açıp iki kadehe doldur, bu arada ben de pastayı keseyim. Her şey tamam olsun istiyorum."

Her şey hazır olunca Faye masanın başına oturdu. Kadehini havaya kaldırdı. "Yeni kızıma – uzun ömür ve mutluluk diliyorum." Birer yudum içtikten sonra Kate de "Anneme" diyerek kadeh kaldırdı.

"Ağlayacağım şimdi" dedi Faye. "Ağlatma beni. Konsolun üstüne bak canım. Küçük maun bir kutu var, getir onu. Hah, o. Masanın üstüne koyup aç bakalım."

Cilalı kutunun içinde kırmızı kurdeleyle bağlanmış rulo halinde beyaz bir kâğıt duruyordu. "Ne bu allahaşkına?" diye sordu Kate.

"Sana hediyem. Açsana."

Kate büyük bir dikkatle kırmızı kurdeleyi çözüp ruloyu açtı. Gölgeli harflerle, zarafetle kaleme alınmış, özenle, ayrıntılı hazırlanmıştı ve aşçı da tanık olarak imzalamıştı.

"Kendisini kızım kabul ettiğim için, istisnasız bütün mal varlığım Kate Albey'nindir."

Basit, dolaysız ve hukuken hatasızdı. Kate üç kere okudu, dönüp tarihine baktı, aşçının imzasını inceledi. Faye onu izliyordu, dudakları beklentiyle aralanmıştı. Kate dudaklarını kıpırdatarak okurken Faye'in de dudakları kıpırdıyordu.

Kate kâğıdı tekrar rulo yaptı, kurdeleyle bağladı, kutuya yerleştirip kutunun kapağını kapattı. Sandalyesine oturdu.

Faye sonunda, "Memnun oldun mu?" dedi.

Kate'in gözleri Faye'in gözlerinden içeriye, ötesine bakar gibiydi – gözlerin ardındaki beyne nüfuz eder gibi. Usulca cevap verdi: "Kendime hâkim olmaya çalışıyorum anne. Yeryüzünde bu kadar iyi bir insan olabileceğini bilmiyordum. İçimden geçenleri haykırırsam, sana fazla yaklaşırsam dağılacağımdan korkuyorum."

Faye'in beklediğinden daha dramatik bir tepkiydi, sessiz ve duygu yüklü. "Garip bir hediye, değil mi?"

"Garip mi? Hayır, değil."

"Yani hediye olarak vasiyetname tuhaf. Ama anlamı daha fazla. Artık gerçek kızım olduğuna göre söyleyebilirim sana. Benim – daha doğrusu *bizim*– nakit ve tahvil varlığımız altmış bin doların üstünde. Yazı masamda hesapların, kasaların kayıtları var. Sacramento'daki yeri çok iyi fiyata sattım. Neden bu kadar suskunsun çocuğum? Kafana takılan bir şey mi var?"

"Vasiyetname ölümü çağrıştırıyor. O yüzden tadım kaçtı."

"Olur mu, herkesin vasiyetname yapması lazım."

"Biliyorum anne." Kate hüzünle gülümsedi. "Aklıma bir şey geldi. Bütün akrabalarının böyle bir vasiyetnameye itiraz etmek üzere öfkeyle çıkıp geldiğini düşündüm de. Böyle bir şey yapamazsın."

"Ah evladım, bu mu seni üzen? Benim kimsem yok ki. Bildiğim kadarıyla tek bir akrabam yok. Hem olsa bile... kimin haberi olacak? Sırrı olan bir sen mi varsın? Doğduğumda verilen ismi mi kullanıyorum sanıyorsun?"

Kate, Faye'e uzun uzun baktı.

"Kate" diye haykırdı Faye, "Kate, bu bir kutlama. Kederlenme! Donup kalma öyle!"

Kate ayağa kalktı, usulca masayı kenara çekti ve yere oturdu. Yanağını Faye'in dizine dayadı. İnce parmakları eteğin üzerindeki bir sırma telini izleyerek karmaşık yaprak deseninin çizgilerinde gezindi. Faye de Kate'in yanağını okşayıp tuhaf kulaklarına dokundu. Faye'in parmakları çekinerek yara izinin sınırlarını keşfetti.

"Hayatımda hiç bu kadar mutlu olmamıştım" dedi Kate.

"Canım benim. Beni de mutlu ettin. Hayatımda hiç bu kadar mutlu olmadım. Artık yalnız hissetmiyorum kendimi. Güvende hissediyorum."

Kate sırma teli tırnaklarıyla hafifçe çekti.

Bu samimiyet içinde uzun süre oturduktan sonra Faye yerinde kıpırdadı. "Kate" dedi, "unuttuk. Kutlama bu. Şarabı unuttuk. Döksene kızım. Biraz eğlenelim."

Kate tedirginlikle, "İhtiyacımız var mı anne?" dedi.

"İyi olur. Neden içmeyelim? Biraz demlenmek hoşuma gider benim. Zehri akıtır. Şampanya sevmez misin Kate?"

"Aslında pek içmedim. Bana iyi gelmiyor."

"Olur mu öyle şey! Hadi dök canım."

Kate yerden kalkıp kadehleri doldurdu.

"Hadi iç bakalım" dedi Faye. "İzliyorum. Yaşlı bir kadını tek başına saçmalatmayacaksın herhalde."

"Sen yaşlı değilsin ki anne."

"Konuşma, iç şunu. Senin kadehin boşalıncaya kadar ben kendiminkine dokunmuyorum." Kate kadehini bitirinceye kadar kadehini elinde tuttu, sonra lokur lokur içti. "Güzel, çok güzel" dedi. "Doldur bakalım. Hadi yavrucuğum, yuvarla bakalım. İki üç kadehten sonra kötü şeyler yok olur."

Kate'in kimyası şaraba feryat ediyordu. Hatırlıyor ve korkuyordu.

"Dibini göreyim bakayım" dedi Faye. "Aferin kızım. Ne güzel, değil mi? Hadi doldur tekrar."

Kate ikinci kadehten neredeyse hemen sonra değişime uğradı. Korkusu uçup gitti, bütün korkuları yok oldu. Zaten korktuğu da buydu, ama artık çok geçti. Şarap özenle oluşturulmuş bütün maniaları, savunmaları ve hileleri zorla delip geçmişti ve Kate'in umurunda değildi. Gözleyip denetlemeyi öğrendiği şey yok olmuştu. Sesi buz gibi, ağzı incecikti. Ayrık gözleri birer çizgiye dönüştü, bakışları tetikte ve alaylıydı.

"Şimdi sen içeceksin anne, ben de izleyeceğim" dedi. "Hadi bakalım. Ara vermeden iki kadeh üst üste içemezsin, bahse girerim."

"Benimle bahis tutuşma Kate. Kaybedersin. Ben hiç durmadan altı kadeh içebilirim."

"Görelim bakalım."

"Ben içersem sen de içecek misin?"

"Elbette."

Yarışma başladı; masanın üzerinde bir şarap gölcüğü oluştu, şişenin içindeki şarap azaldıkça azaldı.

Faye kıkırdadı. "Ben gençken... sana öyle hikâyeler anlatabilirim ki, inanmazsın belki."

Kate, "Ben hiç kimsenin inanmayacağı hikâyeler anlatabilirim" dedi.

"Sen mi? Hadi canım. Çocuksun sen."

Kate güldü. "Sen çocuk görmemişsin. Çocuk bu, evet, çocuk!" Kahkahası tiz, keskin bir çığlıktı.

Ses Faye'i sarmalamakta olan şarabı delebildi. Gözleri Kate'e odaklandı. "Ne kadar tuhaf görünüyorsun" dedi. "Lambanın ışığından herhalde. Farklı görünüyorsun."

"Farklıyım."

"Bana 'Anneciğim' de canım."

"*Anneciğim... canım.*"

"Kate, o kadar güzel bir hayatımız olacak ki."

"Hem de nasıl. Haberin bile yok. Haberin yok."

"Ben hep Avrupa'ya gitmek istemişimdir. Gemiye bineriz, güzel kıyafetler giyeriz – Paris'ten elbiseler."

"Yaparız belki, ama şimdi değil."

"Neden olmasın Kate? Çok param var."

"Çok daha fazla paramız olacak."

Faye yakaran bir tonda konuştu: "Niye şimdi gitmiyoruz? Evi satabiliriz. Bunca müşteriyle, on bin dolara satabiliriz."

"Hayır."

"Ne demek hayır? Benim evim bu. Satarım."

"Kızın olduğumu unuttun mu?"

"Ses tonun hoşuma gitmedi Kate. Neyin var senin? Şarap kaldı mı?"

"Tabii, var biraz. Şişenin arkasından bak bakalım. Al, şişeden iç. Hah şöyle, anneciğim, boğazından aşağı dök. Korsenin içine doğru, şiş göbeğine doğru."

Faye, "Adilik etme!" diye feryat etti. "Keyfimiz yerinde, neden kaçırmaya çalışıyorsun ki?"

Kate şişeyi sertçe elinden aldı. "Ver şunu bana." Şişeyi kafasına dikip bitirdi ve yere fırlattı. Yüzü haşin, gözleri pırıltılıydı. Aralık dudaklarından küçük ağzının içindeki küçük sivri dişleri görünüyordu; köpekdişleri diğerlerinden daha uzun ve daha sivriydi. Hafifçe güldü. "Anneciğim, canım anneciğim, sana randevuevi nasıl işletilir göstereceğim. Buraya gelip pis yüklerini bir dolara bırakan içi geçmiş hımbılların icabına bakacağız. Zevk vereceğiz onlara canım anneciğim."

Faye sert çıktı: "Kate, sarhoşsun sen. Ne dediğini anlamıyorum."

"Anlamıyor musun canım anneciğim? Anlatayım ister misin?"

"Senin tatlı dilli olmanı istiyorum. Eskisi gibi olmanı istiyorum."

"Ama artık çok geç. Ben şarap içmek istememiştim. Ama sen, sen pis, şişko solucan, zorladın beni. Ben senin tatlı kızcağızınım, hatırlamıyor musun? Devamlı müşterilerim olduğunu öğrendiğinde ne kadar şaşırdığını hatırlıyorum. Onlardan vazgeçeceğiini mi sanıyorsun? Onlar bana bozuk paraları tamamlayıp bir dolar mı veriyor sanıyorsun? Hayır, on dolar veriyorlar, ücret de sürekli artıyor. Başka kimseye gidemezler. Kimse işlerine yaramaz."

Faye çocuk gibi ağlıyordu. "Kate" dedi, "böyle konuşma. Sen böyle biri değilsin. Sen böyle değilsin."

"Canım anneciğim, benim tatlı, şişko anneciğim, devamlı müşterilerimden birinin pantolonunu indir bak. Kasıklardaki topuk izlerine bak, ne güzel. Uzun uzun kanayan küçük küçük kesiklere bak. Ah, canım anneciğim, görsen benim güzel ustura takımımı, hepsi kutunun içinde ve keskin, öyle keskin ki."

Faye debelenerek koltuğundan kalkmaya çalışıyordu. Kate onu geri itti. "Biliyor musun canım anneciğim, bu evin tamamı öyle olacak. Ücret yirmi dolar olacak, küvete sokacağız hergeleleri. Kanı beyaz ipek mendillere toplayacağız –canım anneciğim– küçük küçük düğümlü kırbaçlardan damlayan kanı."

Faye oturduğu yerde boğuk çığlıklar atmaya başladı. Kate ânında üstüne atlayıp eliyle ağzını kapattı. "Gürültü etme. Aferin sana. Kızının elini sümüğe bula... ama gürültü etme." Temkinli bir şekilde elini çekip Faye'in eteğine sildi.

Faye fısıldadı: "Evden gitmeni istiyorum. Gitmeni istiyorum. Ben düzgün bir ev işletiyorum, benim evimde böyle adilik olmaz. Gitmeni istiyorum."

"Gidemem ki anneciğim. Seni yalnız bırakamam, yazık sana." Sesi yine buz gibiydi. "Sıdkım sıyrıldı senden. Sıdkım sıyrıldı." Masanın üstünden bir şarap kadehi alıp tuvalet masasına gitti, kadehi yarıya kadar afyon ruhuyla doldurdu. "Al anneciğim, iç. İyi gelecek sana."

"İstemiyorum."

"Hadi bakayım, aferin. İç." Sıvıyı Faye'e yudum yudum içirdi. "Hadi bir yudum daha, son bir yudum."

Faye bir süre ağzında anlaşılmaz bir şeyler geveledi, sonra koltuğunda gevşedi ve sesli sesli horlayarak uyumaya başladı.

**[iii]**

Kate'in zihninin köşelerinde korku birikmeye başladı; sonra korku paniğe dönüştü. Daha önceki içişini hatırladı, içinden bir bulantı yükseldi. Ellerini sımsıkı kavuşturdu, panik arttı. Lambanın aleviyle bir mum yakıp karanlık koridoru sendeleyerek geçti ve mutfağa gitti. Bir bardağa kuru hardal döktü, kısmen sıvı oluncaya kadar su katıp karıştırdı ve içti. Bulamaç yakarak boğazından aşağı inerken lavabonun kenarına tutundu. Defalarca öğürdü, ıkındı. Sonunda kalbi güm güm atıyordu, gücü tükenmişti, ama şarabın üstesinden gelmişti, zihni açıktı.

Akşamı zihninde baştan sona tekrarladı; koklaya koklaya ilerleyen bir hayvan gibi bir sahneden diğerine geçti. Yüzünü yıkayıp lavaboyu temizledi, hardalı rafa kaldırdı. Sonra Faye'in odasına döndü.

Şafak sökmekteydi; arka tarafı aydınlanan Frémont's Peak gökyüzü fonunda simsiyahtı. Faye hâlâ koltuğunda horluyordu. Kate birkaç saniye onu seyrettikten sonra Faye'in yatağını hazırladı. Uykudaki kadının ölü gibi ağırlaşmış bedenini çekip iterek, kaldırarak yatırdı. Yatakta Faye'i soydu, yüzünü yıkadı ve giysilerini kaldırdı.

Gün hızla aydınlanıyordu. Kate yatağın yanına oturup gevşemiş yüzü, açık ağzı, soluk alıp veren dudakları izledi.

Faye huzursuzca kıpırdadı, kuru dudakları bir şeyler mırıldandı, sonra iç çekip tekrar horlamaya devam etti.

Kate'in gözleri hareketlendi. Konsolun üst çekmecesini açıp evin ilaç dolabını oluşturan şişeleri inceledi: afyon ruhu, Pain Killer, Lydia Pinkham, demir-şarap kuvvet ilacı, Hall's Cream Salve, Epsom tuzu, hintyağı, amonyak. Kate amonyak şişesini yatağın yanına götürdü, bir mendile döktü ve iyice uzakta durarak mendili Faye'in burnuyla ağzının üstüne tuttu.

Boğucu, acı buharları soluyan Faye yakalandığı kara ağın içinden öksüre tıksıra, boğuşarak çıktı. İri iri açılmış gözlerinde korku vardı.

Kate, "Merak etme anne" dedi. "Yok bir şey. Kâbus gördün. Kötü bir rüya gördün."

"Evet, rüya" dedi Faye, sonra yine uyku ağır bastı, geriye devrilip horlamaya başladı, ama amonyak şokuyla bilinçlilik haline biraz daha yaklaşmıştı, daha huzursuzdu. Kate şişeyi tekrar çekmeceye kaldırdı. Masayı toparladı, dökülmüş şarabı temizledi ve kadehleri mutfağa götürdü.

Storların kenarından sızan şafağın ışığıyla ev alacakaranlıktı. Aşçı mutfağın arkasındaki müştemilatta kıpırdayarak el yordamıyla giysilerini buldu, pabuçlarını ayağına geçirdi.

Kate sessizce hareket ediyordu. İki bardak su içip bardağı tekrar doldurdu, Faye'in odasına götürdü, kapıyı kapattı. Faye'in sağ gözkapağını kaldırdı, göz fütursuzca Kate'e baktı, ama geriye doğru yuvarlanmadı. Kate'in hareketleri telaşsız ve ekonomikti. Mendili alıp kokladı. Amonyağın bir kısmı uçmuştu, ama hâlâ keskin kokuyordu. Mendili Faye'in yüzünün üstüne bıraktı; Faye kıvrılıp dönerek uyanıklığa yaklaştığında Kate mendili aldı, Faye tekrar uykuya gömüldü. Bunu üç kere tekrarladı. Mendili saklayıp konsolun mermer tablasından fildişi bir tığ aldı. Üstündeki örtüyü aşağı çekip fildişinin küt ucunu Faye'in sarkık göğsüne kararlılıkla, giderek daha kuvvetli bastırdı, sonunda kadın uykusunda inleyip kıvrandı. Bunun üzerine Kate tığla bedenin duyarlı noktalarını taradı: koltuk altı, kasık, kulak, klitoris; her defasında tam Faye uyanmadan önce bastırmayı kesiyordu.

Faye artık yüzeye çok yaklaşmıştı. İnliyor, burnunu çekiyor, debeleniyordu. Kate onun alnını okşadı, yumuşak parmaklarını kolunun iç kısmında gezdirdi, alçak sesle konuştu onunla.

"Canım, canım. Çok kötü bir rüya görüyorsun. Uyan şu kötü rüyadan anne."

Faye'in nefesleri şimdi daha düzenliydi. Derin bir iç çekti, yan döndü ve memnuniyet iniltileriyle yerleşti.

Kate doğrulduğunda başı döndü. Dengesini buldu, sonra kapıya yaklaşıp dinledi, dışarı süzüldü ve dikkatle kendi odasına gitti. Çabucak soyunup geceliğini giydi, üstüne bir sabahlık, ayağına terlik geçirdi. Saçlarını fırçalayıp topladıktan sonra gecelik takkesini taktı, yüzünü kolonyayla temizledi. Sessizce Faye'in odasına döndü.

Faye hâlâ yan yatmış uyuyordu, sakindi. Kate koridor kapısını açtı. Su bardağını yatağa götürüp Faye'in kulağına soğuk su döktü.

Faye bir çığlık attı, sonra bir çığlık daha attı. Ethel'ın korkmuş yüzü kapısında belirdiğinde, Kate sabahlığı ve terlikleriyle Faye'in odasının önündeydi. Aşçı da Kate'in hemen arkasındaydı; elini uzatıp durdurmak istedi onu.

"Girme içeri Miss Kate. Ne olduğunu bilmiyoruz."

"Daha neler, Faye'e bir şey oldu." Kate paldır küldür içeri dalıp yatağa koştu.

Faye'in gözü dönmüştü, ağlıyor, inliyordu.

"Ne var? Ne oldu canım?"

Aşçı odanın ortasındaydı, gözünden uyku akan üç kız da eşikte duruyordu.

"Söylesene, ne oldu?" diye haykırdı Kate.

"Ah, hayatım, rüyalar, o rüyalar! Dayanamıyorum!"

Kate kapıya döndü. "Kâbus görmüş, bir şeyi yok. Siz yatın. Ben yanında otururum biraz. Alex, bir demlik çay getiriver."

Kate yorulmak bilmiyordu. Diğer kızlar aralarında sözünü ettiler. Faye'in ağrıyan başına soğuk havlular koyuyor, omuzlarından tutup doğrultuyor, çayını içiriyordu. El bebek gül bebek bakıyordu ona, ama o dehşet dolu bakış Faye'in gözünden kaybolmuyordu. Saat onda Alex bir kutu bira getirip tek kelime etmeden tuvalet ma-

sasının üstüne koydu. Kate bir bardağa bira koyup Faye'in dudaklarına götürdü.

"Bu iyi gelecek canım. İçiver şunu."

"Bir daha içki içmek istemiyorum."

"Daha neler! İlaç farz et, iç işte. Aferin sana. Şimdi yaslan arkana, uyu biraz."

"Uyumaya korkuyorum."

"O kadar mı kötüydü rüyalar?"

"Feciydi! Feciydi!"

"Anlat bana anne. Belki iyi gelir."

Faye dehşetle geri çekildi. "Kimseye anlatmam. Nasıl gördüm o rüyaları! Benim rüyalarıma hiç benzemiyordu."

"Zavallı anneciğim! Seni seviyorum" dedi Kate. "Sen uyu. Ben rüyaları uzak tutarım."

Faye sonunda yavaş yavaş uykuya daldı. Kate yatağın kenarında oturup onu inceledi.

## 21

### [i]

Tehlikeli ve nazik insani meselelerde başarılı sonuca ulaşılması acele yüzünden büyük ölçüde sınırlanır. İnsanlar acele ettikleri için sık sık tökezler. Zor ve incelikli bir eylemi gereğince yapabilmek için önce hedefi incelemek, bu hedefin arzulanır olduğuna karar verdikten sonra da tamamen unutup sadece yöntemlere yoğunlaşmak gerekir. Bu sayede kaygı, acele ya da korku yüzünden yanlış bir hareket yapmaktan kaçınılmış olur. Bunu pek az kişi öğrenir.

Kate'in bu kadar başarılı olmasını sağlayan şey, bunu ya öğrenmiş ya da zaten bu bilgiyle doğmuş olmasıydı. Kate asla acele etmezdi. Karşısına bir engel çıkarsa önce ortadan kalkmasını bekler, sonra yoluna devam ederdi. İki eylem arasında tamamen gevşeyebiliyordu. Ayrıca güreşin temellerinden biri olan bir teknikte

de ustalaşmıştı: rakibini yenilgiye götürecek olan ağır işi kendisine yaptırmak ya da gücünü zaaflarına yöneltmek.

Kate'in hiç acelesi yoktu. Meseleyi hızla sonuna kadar düşünür, sonra aklından çıkarırdı. Yöntemle ilgili çalışmaya başlardı. Bir iskelet kurup ona saldırır, en ufak bir sallantı görürse hemen yıkıp baştan başlardı. Bunu sadece gece geç saatte ya da tamamen yalnızken yapardı ki tavırlarında bir değişiklik fark edilmesin, kafasına takılan bir şey olduğu sezilmesin. Kurduğu iskelet kişilikler, malzeme, bilgi ve zamandan oluşurdu. Kişiliklerle zaman zaten elinin altındaydı; bilgi ve malzeme toplamaya başlar, ama bunu yaparken, kendi kendilerine hız kazanacak olan bir dizi görünmeyen yay ve sarkacı da harekete geçirirdi.

Önce aşçı vasiyetnameyi söyledi. Olsa olsa o söylemiş olabilirdi. En azından kendisi öyle sanıyordu. Kate, Ethel'dan duydu ve aşçıyla mutfakta ekmek yoğururken yüzleşti; adamın kalın, kıllı kolları dirseklerine kadar una bulanmış, elleri mayadan bembeyaz olmuştu.

"Sence tanıklık ettiğinden bahsetmen doğru muydu?" dedi Kate yumuşak bir tonda. "Miss Faye ne düşünecek acaba?"

Aşçının kafası karışmış gibiydi. "Ama ben..."

"Sen ne – söylemedin mi, yoksa zararı olmayacağını mı düşündün?"

"Sanmıyorum..."

"Söylediğini mi sanmıyorsun? Bilen üç kişi vardı sadece. Ben mi söyledim? Yoksa Miss Faye mi?" Kate aşçının gözlerine yerleşen şaşkınlığı gördü ve artık söylemediğinden hiç de emin olmadığını anladı. Az sonra söylediğinden emin olacaktı.

Kızlardan üçü Kate'e vasiyetnameyi sordu; birbirlerinden güç almak için beraber gelmişlerdi.

"Faye bu konuyu konuşmamı istemez herhalde" dedi Kate. "Alex çenesini tutmalıydı." Kızların kararlılığı sarsılmıştı; Kate, "Faye'e sorsanıza" dedi.

"Yok canım, olur mu!"

"Ama arkasından konuşuyorsunuz! Hadi gelin, gidelim birlikte, ona sorun soracaklarınızı."

"Hayır Kate, hayır."

"Ama sorduğunuzu ona söylemek zorundayım. Ben söylerken siz de yanımda olmak istemez misiniz? Sizce arkasından konuşmadığınızı bilmek onu rahatlatmaz mı?"

"Doğrusu..."

"Ben olsam tercih ederdim. Düşündüğünü doğrudan söyleyen insanları severim." Kate usul usul kızları köşeye sıkıştırdı, dürttü, itti, sonunda kendilerini Faye'in odasında buldular.

"Kızlar bana bir mevzuyu sordu. Alex ağzından kaçırdığını itiraf etti."

Faye biraz şaşırmıştı. "Hayatım, ben saklamak için bir sebep göremiyorum."

"Oh, öyle düşündüğüne sevindim" dedi Kate. "Ama kabul edersin ki sen söyleyene kadar ben bir şey diyemezdim."

"Sence söylemek kötü bir şey mi Kate?"

"Yok canım, katiyen. Buna sevindim ama senden önce benim söylemem sadakatsizlik olur diye düşünmüştüm."

"Çok tatlısın Kate. Ben bir sakınca göremiyorum. Kızlar, bakın, ben koca dünyada yalnızım, Kate'i kızım sayıyorum. Öyle iyi bakıyor ki bana. Kate, kutuyu getir."

Kızların her biri vasiyetnameyi eline alıp inceledi. O kadar basitti ki, diğer kızlara kelimesi kelimesine aktarabildiler.

Değişecek mi, zorbalaşacak mı diye Kate'i izliyorlardı, ama o aksine, daha da iyi davranıyordu kızlara.

Kate bir hafta sonra hastalandığında evin yönetimiyle ilgili işlerini eskisi gibi sürdürdü; hasta olduğu ancak koridorda kaskatı durmuş, yüzü acıdan çarpılmış halde bulunduğunda fark edildi. Faye'e söylemesinler diye yalvardı kızlara, ama onlar kulak asmadı, Faye Kate'i zorla yatırıp Dr. Wilde'ı çağırttı.

Dr. Wilde iyi bir adam ve oldukça iyi bir doktordu. Kate'in diline baktı, nabzını dinledi, birkaç mahrem soru sordu, sonra çenesini sıvazladı.

"Şurası mı?" diyerek beline hafifçe bastırdı. "Değil mi? Ya burası? Acıyor mu? Demek öyle. Bence bir böbrek temizliği gerekiyor sadece." Sırayla alınmak üzere sarı, yeşil ve kırmızı haplar bırakıp gitti. Haplar işe yaradı.

Küçük bir alevlenme oldu ama. "Doktorun muayenehanesine gideceğim" dedi Faye'e.

"Söylerim o gelir buraya."

"Bana hap getirmek için mi? Olur mu canım! Sabah giderim ben."

[ii]

Dr. Wilde iyi ve dürüst bir adamdı. Mesleğiyle ilgili olarak hep söylediği şey, kükürtün kaşıntıyı giderdiğinden başka şeyden emin olmadığıydı. İşini hafife almazdı. Birçok köy doktoru gibi kasabanın hem doktoruydu, hem rahibi hem de psikiyatrı. Salinas'taki çoğu sırrı, zaafı ve kahramanlığı bilirdi. Ölümü hafife almayı hiçbir zaman öğrenememişti. Aksine, bir hastasının ölümü her defasında ona bir başarısızlık, çaresiz bir cehalet hissi yaşatırdı. Atılgan bir adam değildi, ameliyatı sadece son ve korkulu bir çare olarak kullanırdı. Doktorlara yardımcı olacak eczaneler açılmaya başlamıştı, ama Dr. Wilde kendi ilaç kabinesi olan ve reçetelerini kendi hazırlamayı sürdüren tek tük hekimlerden biriydi. Aşırı çalışmayla ve bölünen uykularla geçen yıllar onu biraz dalgınlaştırmış, kaygılandırmıştı.

Bir çarşamba sabahı saat sekiz buçukta, Kate Main sokağından yukarı yürüyüp Monterey County Bank binasının merdivenini tırmandı ve koridor boyunca ilerleyerek üzerinde "Dr. Wilde – çalışma saatleri: 11-2" yazan kapıyı buldu.

Dr. Wilde saat dokuz buçukta arabasını arabalığa bırakıp yorgun argın siyah çantasını yüklendi. Alisal'da, yaşlı mı yaşlı bir Alman hanımefendinin çürüme sürecini yönetmişti. Kadın hayatını derli toplu bir şekilde bitirememişti, parça parça can vermişti. Şimdi bile Dr. Wilde o sert, kuru, kılçıklı canını tamamen verdiğinden emin değildi. Doksan yedi yaşındaydı ve ölüm raporunun onun için anlamı yoktu. Onu hazırlayan rahibin yanlışını düzeltmişti yahu. Ölüm muammaası doktoru pençesine almıştı. Sık sık alırdı. Bir gün önce, otuz yedi yaşında, bir seksen beş boyunda, boğa gibi kuvvetli, yüz altmış hektar ve büyük bir aile için değerli Allen Day, kısa bir süre açıkta kaldıktan ve üç günlük ateşten sonra canını hiç itirazsız zatürreye

teslim etmişti. Dr. Wilde bunun bir muamma olduğunu biliyordu. Gözkapakları batıyordu. İlk hastalar karın ağrısı şikâyetiyle gelmeden önce silinerek temizlenmeye ve bir şey içmeye niyeti vardı.

Merdiveni tırmanıp muayenehanesinin kapısına geldi, aşınmış anahtarını kilide soktu. Anahtar dönmüyordu. Çantasını yere bırakıp bastırarak çevirmeye çalıştı. Anahtar kıpırdamıyordu. Kapının topuzunu tutup dışarı çekerek anahtarı oynatmaya çalıştı. Kapı içeriden açıldı. Karşısında Kate duruyordu.

"Aa, günaydın. Kilit sıkışmış. Siz nasıl girdiniz içeri?"

"Kilitli değildi. Erken geldim, içeride bekleyeyim diye girdim."

"Kilitli değil miydi?" Doktor anahtarı diğer yöne çevirdi ve gerçekten de dilin kolaylıkla dışarı çıktığını gördü.

"Yaşlanıyorum galiba" dedi. "Unutkan oldum." İç çekti. "Zaten ne diye kilitliyorum bilmem. Bir parça balya teliyle açılır. Ayrıca kim girmek istesin içeriye?" Doktor Kate'i ilk kez görüyor gibiydi. "Çalışma saatlerim on birde başlıyor."

"O haplardan lazımdı, daha sonra gelmem mümkün değil."

"Hap mı? Ha, tamam. Faye'in yerindeki kızsın sen."

"Evet, oyum."

"Daha iyi misin?"

"Evet, hapların faydası oldu."

"Zararı olmaz" dedi doktor. "Kabinenin kapısını da mı açık bırakmışım?"

"Kabine nedir?"

"Şurası... şu kapı."

"Açık bırakmışsınız herhalde."

"Yaşlanıyoruz. Faye nasıl?"

"Aslında endişeleniyorum onun için. Bir süre önce epey hastalandı. Sancıları vardı, kafası biraz bulandı."

"Daha önce midesiyle sorun yaşadı" dedi Dr. Wilde. "İnsan öyle yaşar, olmadık saatlerde yemek yerse çok sıhhatli olamaz. En azından ben olamıyorum. Mide sorunu diyoruz işte. Fazla yemekten ve bütün gece uyumamaktan ötürü oluyor. Evet, gelelim haplara. Hangi renkti, hatırlıyor musun?"

"Üç çeşit vardı, sarı, kırmızı, yeşil."

"Ha, evet. Evet, hatırladım."

Doktor yuvarlak mukavva bir kutuya hapları dökerken Kate kapıda duruyordu.

"Ne çok ilaç!"

"Evet" dedi Dr. Wilde, "ve ben yaşlandıkça daha az ilaç kullanıyorum. Bunların bazılarını mesleğe başladığımda almıştım. Hiç kullanmadım. Acemi stoku bu. Deney yapacaktım... simya."

"Ne?"

"Boşver. Al bakalım. Faye'e söyle uyusun biraz, biraz da sebze yesin. Ben bütün gece uyumadım. Sen kendin çıkarsın, değil mi?" Doktor yalpalayarak muayene odasına döndü.

Kate onu izledi, sonra bakışları sıra sıra dizili şişelerle kapları taradı. Kabinenin kapısını kapatıp dış odayı gözden geçirdi. Kütüphanedeki kitaplardan biri diğerleriyle aynı hizada değildi. Kardeşleriyle omuz omuza gelinceye kadar itti kitabı.

İri el çantasını deri kanepenin üstünden alıp çıktı.

Kate kendi odasına girdiğinde çantasından beş küçük şişeyle üstüne bir şeyler çiziktirilmiş bir kâğıt parçası çıkardı. Hepsini bir çorabın içine sokup topağı kauçuk bir yağmur çizmesinin içine itti ve dolabının arka tarafına, diğer tekin yanına yerleştirdi.

**[iii]**

Sonraki aylarda Faye'in evi yavaş yavaş değişmeye başladı. Kızlar pasaklı ve alıngandılar. Temizlenmeleri, odalarını da temizlemeleri söylense derin bir hınç beslerler, ev huysuzluktan geçilmezdi. Ama öyle olmadı.

Kate bir akşam sofrada tesadüfen Ethel'ın odasına bir baktığını, o kadar derli toplu ve güzel görünce ister istemez ona bir armağan aldığını söledi. Ethel paketi hemen oracıkta açtı; onu uzun süre güzel kokutacak, koskoca bir şişe Hoyt's kolonyasıydı. Ethel sevindi; Kate'in yatağın altındaki kirli giysileri görmediğini umdu. Akşam yemeğinden sonra giysileri çıkarınakla kalmayıp yerleri süpürdü, köşelerdeki örümcek ağlarını temizledi.

Sonra bir akşamüstü Grace o kadar hoş görünüyordu ki, Kate ister istemez ona kendi göğsüne takılı imitasyon elmastan kelebek broş hediye etti. Grace de mecburen yukarıya koşup broşu daha güzel gösterecek temiz bir bluz giydi.

Mutfaktaki Alex, normalde hakkında söylenenlere kulak assa kendini katil zannedecekken, kurabiye konusunda elinin sihirli olduğunu öğrendi. Aşçılığın öğrenilemeyecek bir şey olduğunu keşfetti. İçinde hissetmek gerekiyordu.

Pamukgöz kimsenin kendisinden nefret etmediğini öğrendi. Dandun piyano çalışı belli belirsiz değişti.

"İnsan eskiyi düşününce neler hatırlıyor" dedi Kate'e.

"Ne gibi?" diye sordu Kate.

"Yani bunun gibi mesela" diyerek bir şeyler çaldı.

"Ne kadar güzel" dedi Kate. "Nedir bu?"

"Bilmem ki. Galiba Chopin. Notaları görebilseydim!"

Kate'e gözlerini nasıl kaybettiğini anlattı; daha önce kimseye konuyu açmamıştı. Kötü bir hikâyeydi. O cumartesi gecesi piyano tellerinin üstündeki zinciri çıkardı ve sabah hatırlayıp çalıştığı bir şeyi çaldı; "Ayışığı" adlı bir parçaydı, Pamukgöz yanılmıyorsa Beethoven'ın bestesiydi.

Ethel kulağa ayışığı gibi geldiğini söyleyip sözlerini biliyor mu diye sordu.

"Söz yok bunda" dedi Pamukgöz.

Cumartesi gecesi eğlencesine Gonzales'ten gelmiş olan Oscar Trip, "Olması gerekirdi aslında" dedi. "Güzel şarkı."

Bir gece herkese bir hediye vardı, çünkü Faye'in yeri bütün ilin en iyi, en temiz, en hoş eviydi – peki bu kimin marifetiydi? Kızların tabii, kimin olacak? Ayrıca şu yahnideki gibi bir çeşni tadan olmuş muydu hayatta?

Alex mutfağa çekilip elinin tersiyle gözlerini utangaç utangaç sildi. Öyle bir erikli puding yapacaktı ki, akıllarını oynatacaklardı.

Georgia her sabah onda kalkıp Pamukgöz'den piyano dersi alıyordu, tırnakları da temizdi.

Bir pazar sabahı saat on birdeki ayinden dönen Grace, "Bir de fahişeliği bırakıp evleneyim diyordum. Düşünebiliyor musun?" dedi Trixie'ye.

"Rahatımız yerinde doğrusu" dedi Trixie. "Jenny'den kızlar geldi, Faye'in doğum günü pastasından yemek için, gözlerine inanamadılar. Faye'in evinden başka şey konuşmuyorlarmış. Jenny bozuluyormuş."

"Bu sabah tahtadaki rakamı gördün mü?"

"Görmez miyim, bir haftada seksen yedi müşteri. Tatiller dışında o sayıya ulaşsın bakalım Jenny'yle Gündüz Feneri!"

"Tatil mi dedin! Büyük Perhiz'de olduğumuzu unuttun galiba. Jenny'nin yerinde tek müşteri yokmuş."

Faye hastalığının ve kötü rüyaların ardından sessiz ve keyifsizdi. Kate, Faye'in gözünü üstünden ayırmadığını biliyordu, ama yapılacak bir şey yoktu. Rulo halindeki kâğıt hâlâ kutudaydı, kızların hepsinin de kâğıdı görmesini ya da duymasını da sağlamıştı.

Bir gün öğleden sonra Kate kapısını çalıp içeri girdiğinde Faye başını pasyanstan kaldırdı.

"Nasılsın anne?"

"İyiyim, gayet iyiyim." Bir şey gizlediği gözlerinden belliydi. Faye pek akıllı değildi. "Biliyor musun Kate, Avrupa'ya gitmek istiyorum."

"Ya, harika bence! Bunu hak ediyorsun, paran da var."

"Tek başıma gitmek istemiyorum. Senin de benimle gelmeni istiyorum."

Kate hayretler içinde ona baktı. "Benim mi? Beni de yanında mı götürmek istiyorsun?"

"Elbette, neden olmasın?"

"Ah, canım benim! Ne zaman gideriz?"

"İstiyor musun gitmeyi?"

"Hep hayalini kurmuşumdur. Ne zaman gidelim? Çabuk gidelim."

Faye'in gözlerindeki şüphe silindi, yüzü gevşedi. "Gelecek yaz belki" dedi. "Gelecek yaz için planlayabiliriz. Kate!"

"Evet anne."

"Sen... sen artık müşteri kabul etmiyorsun, değil mi?"

"Niye edeyim? Sen bana o kadar iyi bakıyorsun ki."

Faye kâğıtları yavaşça topladı, pat pat vurarak düzeltti, masanın çekmecesine koydu.

Kate bir sandalye çekti. "Bir konuda sana akıl danışmak istiyorum."

"Nedir?"

"Biliyorsun ki sana yardımcı olmaya çalışıyorum."

"Her şeyi yapıyorsun hayatım."

"Biliyorsun en büyük masrafımız yemek, kışları iyice artıyor."

"Evet."

"Şimdi bu mevsimde bütün meyvelerle sebzeleri kasasını üç paraya alabiliyoruz. Kışın konserve şeftaliye, konserve taze fasulyeye ne kadar para verdiğimizi biliyorsun."

"Konserve yapmayı düşünmüyorsun herhalde?"

"Neden yapmayalım?"

"Alex ne diyecek buna?"

"Anne, ister inan, ister inanma ya da kendisine sor. Alex kendi önerdi."

"Yok canım!"

"Gerçekten. Yemin ederim."

"Vay anasını... Ah, affedersin canım. Ağzımdan kaçtı."

Mutfak konserve fabrikasına döndü; kızların hepsi yardım ediyordu. Alex gerçekten de kendi fikri olduğuna inanıyordu. Mevsimin sonunda da, bunu kanıtlayan, arkasında adı yazılı gümüş bir saati vardı.

Normal olarak hem Faye, hem de Kate akşam yemeğini yemek odasındaki uzun masada yerlerdi, ama Alex'in izinli olduğu, kızların da akşam yemeği niyetine kalın sandviçler yediği Pazar akşamları, Kate Faye'in odasında iki kişilik bir sofra hazırlardı. Hanım hanımcık, hoşça zaman geçirirlerdi. Mutlaka özel bir şey olurdu yiyecek: sıradışı, lezzetli bir şey, kaz ciğeri, taze yeşil salata ya da Main sokağının karşı tarafındaki Lang's fırınından alınmış bir hamur işi. Yemek odasındaki beyaz muşamba ve kâğıt peçeteler yerine de, Faye'in sofrasında beyaz damasko örtü ve keten peçeteler olurdu. Bir kutlama havasına da girilirdi, mumlar ve –Salinas'ta nadiren görülen bir şey– bir kâse çiçek. Kate kırlardan topladığı zararlı ot çiçekleriyle bile güzel düzenlemeler yapardı.

"Ne maharetli kız" diyordu Faye. "Elinden her iş geliyor, her şeyle idare edebiliyor. Avrupa'ya gideceğiz. Fransızca bildiğini biliyor muydun? Evet, biliyor. Bir ara yalnızken konuştur bak. Bana

da öğretiyor. Fransızca ekmek nasıl deniyor, biliyor musun?" Faye harika zaman geçiriyordu. Kate ona coşku aşılıyor, bitmek tükenmez planlar yaptırıyordu.

14 Ekim Cumartesi günü ilk yaban ördekleri Salinas'ın üstünden geçti. Faye penceresinden gördü onları: güneye uçan koskoca bir V. Kate her zamanki gibi akşam yemeğinden önce uğradığında Faye ona da söyledi. "Kışa bir şey kalmadı galiba" dedi. "Alex'e söyleyelim de sobaları kursun."

"Kuvvet ilacını vereyim mi anneciğim?"

"Ver bakalım. Böyle hizmet edip tembelleştiriyorsun beni."

"Sana hizmet etmek hoşuma gidiyor" dedi Kate. Lydia Pinkham sebze terkibini çekmeceden çıkarıp ışığa tuttu. "Pek az kalmış" dedi. "Yenisini almamız gerekecek."

"Dolabımda üç şişe olacaktı yanılmıyorsam, düzineden kalanlar."

Kate bardağı aldı. "Bardağın içine sinek düşmüş" dedi. "Gidip yıkayayım."

Mutfakta bardağı duruladı. Cebinden göz damlalığını çıkardı. Ucu küçük bir patates parçasıyla kapatılmıştı, gazyağı kutusunun ağzını kapatır gibi. Bardağa dikkatle renksiz sıvıdan birkaç damla damlattı: kargabüken özü.

Faye'in odasına dönüp bardağa üç yemek kaşığı bitki terkibi koyup karıştırdı.

Faye ilacını içip dudaklarını yaladı. "Acı bunun tadı" dedi.

"Öyle mi canım? Tadayım ben de." Kate şişeden bir kaşık alıp yüzünü buruşturdu. "Acı gerçekten" dedi. "Uzun zamandır duruyor herhalde. Atacağım bu şişeyi. Of, gerçekten de acıymış. Sana bir bardak su getireyim."

Faye'in yüzü akşam yemeğinde kızarıktı. Yemeğin ortasında durup dinler gibi bir ifade takındı.

"Ne oldu?" diye sordu Kate. "Anne, ne oldu?"

Faye adeta zorla dikkatini ona yöneltti. "Bilmem ki. Kalbimde bir çarpıntı sanki. Öyle birdenbire bir korku geldi içime, kalbim güm güm attı.."

"Odana götüreyim mi seni?"

"Hayır canım, şimdi iyiyim."

Grace çatalını elinden bıraktı. "Faye, yüzün gerçekten çok kızarmış."

"Hoşuma gitmedi" dedi Kate. "Dr. Wilde'a bir görünsen?"

"Hayır, iyiyim şimdi."

"Korkuttun beni" dedi Kate. "Daha önce hiç olmuş muydu?"

"Bazen nefesim tıkanır gibi oluyor. Çok şişmanladım galiba."

Faye o cumartesi gecesi kendini pek iyi hissetmiyordu, saat on civarında Kate onu ikna edip yatmaya gönderdi. Faye'in uyuduğundan emin oluncaya kadar birkaç kere yokladı onu.

Faye ertesi gün iyiydi. "Tıknefes oldum herhalde" dedi.

"Neyse, canımın içine hasta yemeği hazırladım" dedi Kate. "Senin için tavuk çorbası yaptım, bir de börülce salatası yiyeceğiz – senin sevdiğin gibi, sırf yağ ve sirke, yanında da bir fincan çay."

"Yemin ederim Kate, iyi hissediyorum kendimi."

"Biraz hafif yesek ikimiz için de iyi olur. Dün gece korkuttun beni. Kalp hastalığından ölen bir teyzem vardı. İnsanın aklından çıkmıyor, biliyor musun?"

"Benim kalbimle hiç sorunum olmadı. Sadece merdiven çıkarken biraz nefes nefese kalıyorum."

Kate mutfakta akşam yemeğini iki tepsinin üstüne yerleştirdi. Salata sosunu ölçüyle bir fincana koyup börülcelerin üzerine döktü. Faye'in tepsisine en sevdiği kupayı koydu, çorbayı da ısıtmak üzere ocağın ön tarafına aldı. Son olarak cebinden göz damlalığını çıkarıp börülcelerin üzerine iki damla kroton yağı damlattıktan sonra karıştırdı. Odasına gitti, küçük bir Cascara Sagrada şişesini içip bitirdi ve aceleyle mutfağa döndü. Sıcak çorbayı kupalara döktü, çaydanlığa kaynar su doldurdu ve tepsileri Faye'in odasına taşıdı.

"Aç değilim sanıyordum" dedi Faye. "Ama çorba güzel kokuyor."

"Salata sosunu senin için özel yaptım" dedi Kate. "Eski bir tarif, biberiye ve kekik var içinde. Bakalım sevecek misin."

"Çok lezzetli bu" dedi Faye. "Hayatım, senin beceremediğin bir şey var mı?"

Önce Kate hastalandı. Alnında boncuk boncuk terler birikti, sancıdan iki büklüm olmuş, bağırıyordu. Gözleri yuvalarından uğramıştı, ağzından salyalar akıyordu. Faye koşarak koridora çıktı, bağırarak yardım istedi. Kızlarla birlikte birkaç Pazar müşterisi odaya doluştu.

Kate yerde kıvranıyordu. Devamlı müşterilerden ikisi onu kaldırıp Faye'in yatağına uzatmaya çalıştılar ama o çığlık atıp tekrar iki büklüm eğildi. Terler vücudundan boşanıp giysilerini ıslatıyordu.

Faye havluyla Kate'in alnını silerken ona da ağrı girdi.

Dr. Wilde'ın bulunması bir saat sürdü; bir arkadaşıyla iskambil oynuyordu. Kendini kaybetmiş iki fahişe onu sürükleyerek Evler'e götürdü. Faye'le Kate kusmaktan ve ishalden bitkin düşmüşlerdi, spazmlar da aralıklarla devam ediyordu.

"Ne yediniz?" dedi Dr. Wilde. Sonra tepsileri fark etti. "Şu börülceler evde mi konservelendi?" diye sordu.

"Tabii" dedi Grace. "Kendimiz yaptık."

"Sizlerden yiyen oldu mu?"

"Yemedik aslında. Çünkü..."

"Gidin bütün kavanozları kırın" dedi Dr. Wilde. "Kahrolası börülceler!" Sonra da mide pompasını çıkardı.

Salı günü iki solgun, halsiz kadının yanında oturuyordu. Kate'in yatağı Faye'in odasına taşınmıştı. "Artık söyleyebilirim" dedi. "Kurtulacağınızı sanmıyordum. Çok şanslısınız. Ev yapımı börülce konservesinden de vazgeçin. Hazır alın."

"Nedir bu?" diye sordu Kate.

"Botulizm. Fazla bilgimiz yok bu konuda, ama pek az insan atlatabiliyor. Herhalde sen genç olman sayesinde atlattın, o da dayanıklı." Faye'e döndü: "Dışkıda hâlâ kan var mı?"

"Evet, biraz."

"Neyse, birkaç morfin hapı bırakıyorum. Bunlar ishali keser. Herhalde bir şeyler yırtıldı. Ama fahişeler kolay kolay ölmez derler. Şimdi ikiniz de dinlenin bakalım."

O gün Ekim'in 17'siydi.

Faye bir daha tam toparlanamadı. Biraz iyileşir gibi oluyor, sonra dağılıyordu. 3 Aralık günü fenalaştı, güçlenmesi daha da uzun zaman aldı bu kez. 12 Şubat'ta kanama şiddetlendi; Faye'in kalbi zorlanmaktan zayıf düşmüş gibiydi. Dr. Wilde stetoskopuyla uzun müddet dinledi.

Kate perişandı, ince bedeni bir deri bir kemik kalmıştı. Kızlar nöbeti devralmaya çalışıyorlardı ama o, Faye'in yanından ayrılmıyordu.

"En son ne zaman uyuduğunu Allah bilir" dedi Grace. "Faye ölürse bu kız dayanamaz."

"Kafasına bir kurşun sıkıp beynini dağıtır bence" dedi Ethel.

Dr. Wilde, Kate'i gündüz karanlık olan salona alıp siyah çantasını sandalyenin üstüne koydu. "Sana söylesem iyi olacak" dedi. "Kalbi bu zorlanmaya dayanamıyor korkarım. İçi paramparça olmuş. Kahrolası botulizm. Çıngıraklı yılandan beter." Bakışlarını Kate'in bitkin yüzünden başka yöne çevirdi. "Kendini hazırla diye sana söylemek istedim" dedi çaresizce ve elini kızın kemikli omzuna koydu. "Böyle sadakat çok insanda yoktur. Eğer içebiliyorsa ılık süt verebilirsin ona."

Kate yatağın yanındaki masaya bir leğen ılık su taşıdı. Trixie yoklamak için uğradığında Kate, Faye'i ince keten peçetelerle temizliyordu. Sonra cılız uzun saçlarını fırçalayıp ördü.

Faye'in derisi gerilmiş, çenesiyle kafatasına yapışmıştı, gözleri koskocaman, bakışları boştu.

Konuşmaya çalıştığında, Kate, "Şşt! Yorma kendini. Yorma kendini" dedi.

Mutfağa gidip bir bardak ılık süt getirdi ve başucu sehpasına koydu. Cebinden iki küçük şişe çıkarıp damlalığa ikisinden biraz koydu. "Aç bakalım ağzını anne. Bu yeni bir ilaç. Dayanmaya çalış canım. Tadı çok kötü." Sıvıyı Faye'in dilinin iyice arkasına sıktı ve kötü tadı gidermek için biraz süt içebilsin diye başını kaldırıp tuttu. "Şimdi dinlen sen, ben birazdan geleceğim."

Kate sessizce odadan dışarı süzüldü. Mutfak karanlıktı. Dış kapıyı açıp parmak ucunda yabani otların arasına daldı. Toprak bahar yağmurlarından nemliydi. Arsanın arka tarafında sivri bir sopayla küçük bir çukur kazdı. İçine epey sayıda küçük, ince şişe ve bir damlalık attı. Sopayla camı parçalayıp ezdi ve üzerine toprak attı. Kate eve dönerken yağmur başlıyordu.

Başlangıçta Kate'in kendine zarar vermesini önlemek için bağlamak zorunda kaldılar onu. Şiddetin ardından kasvetli bir uyuşukluğa gömüldü. Sağlığına kavuşması çok uzun zaman aldı. Ve vasiyetnameyi tamamen unuttu. Sonunda hatırlayan Trixie oldu.

[i]

Trask çiftliğinde Adam içine kapanmıştı. Yarım kalmış Sanchez evi rüzgâra, yağmura açık, öylece duruyordu; yeni parkeler nemden kabarıp çarpıldı. Sürülü bostanlarda zararlı otlar almış başını gidiyordu.

Adam hareketlerini yavaşlatan, düşüncelerini aşağı bastıran bir yapışkanlıkla sarmalanmış gibiydi. Dünyayı gri bir suyun ardından görüyordu. Ara sıra zihni güç bela yukarıya yükseliyor, içeriye giren ışık Adam'ın zihnine hastalıktan başka şey getirmeyince o da tekrar griliğin içine çekiliyordu. Ağlayıp güldüklerini duyduğu için ikizlerin farkındaydı, ama onlarla ilgili tek duygusu sığ bir hoşlanmazlıktı. Adam için onlar kaybının simgesiydi. Komşuları arabalarına binip Adam'ın küçük vadisine geliyordu, hepsi öfkeyi ya da kederi anlayabilir, ona yardım edebilirlerdi. Ama Adam'ın üzerinde o bulut asılı oldukça bir şey yapamıyorlardı. Adam onlara direnmiyordu. Sadece görmüyordu onları; çok geçmeden komşuları meşelerin altındaki yoldan gelmez oldular.

Lee bir süre Adam'ı farkındalığa teşvik etmeye çalıştı, ama Lee'nin işi çoktu. Yemek pişiriyor, çamaşır yıkıyor, ikizleri yıkayıp yediriyordu. Var gücüyle durmadan çalışırken oğlanlara bağlandı. Onlarla Kantonca konuşuyordu; ikizlerin işitince tanıdığı, tekrarlamaya çalıştığı ilk kelimeler Çince kelimelerdi.

Samuel Hamilton iki kere daha gidip Adam'ı sarsmaya, şoktan çıkarmaya çalıştı. Sonra Liza girdi devreye.

"Oradan uzak durmanı istiyorum" dedi. "Döndüğünde başka bir adam oluyorsun. Sen onu değiştirmiyorsun Samuel. O seni değiştiriyor. Senin yüzünde onun bakışını görüyorum."

"O iki küçük oğlanı düşündün mü hiç Liza?" diye sordu Samuel.

"Senin kendi aileni düşündüm" diye yapıştırdı Liza cevabı. "Döndükten sonra ev günlerce ölü toprağı serpilmiş gibi oluyor."

"Pekâlâ Valide Hanım" dedi Samuel ama üzüldü, çünkü herhangi biri acı çekerken o kendi işine bakamazdı. Adam'ı kederine terk etmek onun için hiç de kolay değildi.

Adam çalışmasının karşılığını Samuel'a ödemişti, hatta değirmen malzemesinin parasını da vermişti ve değirmen istemiyordu. Samuel malzemeyi satıp parasını Adam'a gönderdi. Cevap gelmedi.

Adam Trask'e öfkelendiğini fark etti Samuel. Adam'ın kederi zevk haline getirmiş olabileceğini düşünüyordu. Ama oturup kara kara düşünecek vakit yoktu. Joe yüksekokula gitmişti, Leland Stanford'un Palo Alto yakınındaki çiftliğinde kurduğu okula. Tom babasını kaygılandırıyordu, çünkü kitaplara giderek daha fazla gömülmekteydi. İşini gayet iyi yapıyordu yapmasına ama Samuel onun yeterince mutlu olmadığını hissediyordu.

Will'le George'un işleri iyi gidiyordu; Joe da eve yazdığı mektuplarda kafiyeli şiir halinde, kabullenilmiş bütün doğrulara sağlıklı ölçüde, akıllıca saldırılarda bulunuyordu.

Samuel, Joe'ya yazdığı cevapta şöyle diyordu: "Ateist olmasaydın beni hayalkırıklığına uğratırdın; yaşın ve bilgeliğin icabı agnostikliği tok karnına bir kurabiye gibi kabul ettiğini okumak beni sevindirdi. Ama seni içtenlikle anlamama rağmen, aynı içtenlikle anneni ikna etmeye çalışmamanı rica ediyorum. Son mektubun senin hastalandığını düşünmesinden başka işe yaramadı. Annen şöyle güzel, koyu bir çorbanın iyileştiremeyeceği pek fazla dert olmadığına inanır. Senin uygarlığımızın yapısına yaptığın cesurca saldırıyı karın ağrısına yoruyor ve kaygılanıyor. Onun inancı bir dağdır, seninse evladım, henüz bir küreğin bile yok."

Liza yaşlanıyordu. Samuel onun yüzünde görüyordu bunu; kendisiyse, ak sakalına rağmen yaşlı hissetmiyordu kendini. Ama Liza geriye doğru yaşıyordu, kanıt ortadaydı.

Bir zamanlar Samuel'ın planlarıyla kehanetlerini bir çocuğun deli deli haykırışları gibi görürdü. Şimdiyse yetişkin bir adama yakışmadıkları kanısındaydı. Üçü, Liza, Tom ve Samuel çiftlikte yalnızdılar. Una bir yabancıyla evlenip gitmişti. Dessie Salinas'ta terzilik yapıyordu. Olive erkek arkadaşıyla evlenmişti; Mollie de evliydi ve ister inanın ister inanmayın, San Francisco'da bir apartman dairesinde yaşıyordu. Parfüm kokan yatak odasında, şöminenin önünde yere beyaz bir ayı postu seriliydi; Mollie yemekten sonra kahvesiyle birlikte ucu yaldızlı bir sigara –Violet Milo– içiyordu.

Samuel bir gün bir saman balyasını kaldırırken belini incitti; belinden çok gururu incinmişti, çünkü Samuel Hamilton'ın bir saman balyasını kaldırma imtiyazına sahip olmadığı bir hayat düşünemiyordu. Belinin sakatlanmasını kendine hakaret addediyordu, neredeyse çocuklarından biri dolandırıcı olsa hissedeceği gibi.

King City'deki Dr. Tilson onu şöyle bir muayene etti. Ağır çalışmayla geçen yıllar doktoru giderek asabileştirmişti.

"Belini incitmişsin."

"Evet, incittim."

"Ve sırf sana belini incittiğini söyleyip iki dolarını alayım diye ta buraya kadar araba sürdün, öyle mi?"

"Buyrun, iki dolarınız."

"Ne yapman gerektiğini merak ediyor musun?"

"Elbette."

"Daha fazla incitme. Şimdi paranı geri al. Salak değilsin ya Samuel, ama belki çocuklaşıyorsun."

"Ama ağrıyor."

"Tabii ağrıyacak. Ağrımasa incittiğini nereden bilecektin?"

Samuel güldü. "Bana iyi geliyorsunuz" dedi. "Benim için değeriniz iki dolardan fazla. Para sizde kalsın."

Doktor ona dikkatle baktı. "Galiba söylediğin doğru Samuel. Geri vermeyeceğim paranı."

Samuel gidip Will'i yeni, güzel dükkânında gördü. Oğlunu neredeyse tanımayacaktı; Will şişmanlamıştı, zenginleşiyordu, üzerinde yelek ve ceket, serçeparmağında altın yüzük vardı.

"Anneme bir koli hazırlattım" dedi Will. "Fransa'dan küçük konserveler. Mantar, ciğer ezmesi, neredeyse göremeyeceğin kadar küçük sardalyalar."

"Tutup hepsini Joe'ya gönderecek" dedi Samuel.

"Ona yediremez misin?"

"Hayır" dedi babası. "Ama Joe'ya göndermek onu mutlu edecektir."

İçeriye Lee girdi, gözleri parladı. "Melaba bey" dedi.

"Merhaba Lee. Oğlanlar nasıl?"

"İyi."

"Ben yan tarafta bir bira içeceğim Lee. Bana eşlik edersen sevinirim."

Lee'yle Samuel yandaki barda küçük, yuvarlak bir masaya oturdular; Samuel bira bardağının dışında biriken damlacıklarla cilalanmış ahşabın üzerine şekiller çiziyordu. "Gelip seni ve Adam'ı görmek istiyordum ama bir yararım dokunmayacağını düşündüm."

"Zararınız da dokunmaz. Zamanla düzelir sandım. Ama hâlâ hayalet gibi dolaşıyor ortalıkta."

"Bir yılı geçti, değil mi?" diye sordu Samuel.

"On beş ay oldu."

"Peki ben ne yapabilirim sence?"

"Bilmiyorum" dedi Lee. "Belki sarsabilirsiniz onu. Başka hiçbir şey işe yaramadı."

"Ben sarsmak konusunda pek başarılı değilimdir. Herhalde sonunda kendim sarsılırım. Bu arada, ikizlere ne ad verdi?"

"Adları yok."

"Şaka ediyorsun Lee."

"Hiç şaka etmiyorum."

"Ne diyor onlara?"

"'Onlar' diyor."

"Yani seslenirken ne diyor?"

"Onlarla konuşurken 'sen' diyor veya ikisine birden 'siz'."

"Daha neler!" dedi Samuel öfkeyle. "Deli mi bu adam?"

"Gelip size anlatmaya niyetim vardı. Ölüden farksız, ancak siz uyandırabilirsiniz onu."

"Geleceğim" dedi Samuel. "Yanımda kırbaçla geleceğim. Adları yok ha! Geleceğim elbette Lee."

"Ne zaman?"

"Yarın."

"Ben bir tavuk keserim" dedi Lee. "İkizleri seveceksiniz Mr. Hamilton. Güzel çocuklar. Geleceğinizi Mr. Trask'e söylemeyeceğim."

Samuel çekinerek karısına Trask çiftliğine gitmek istediğini söyledi. Onun itirazlarını sağlam bir barikat gibi üst üste yığacağını ve kendisinin de hayatta birkaç kere yaptığı gibi ne kadar itiraz ederse etsin, itaat etmeyeceğini düşünüyordu. Karısına itaat etmeyeceğini düşünmek midesinde hazin bir his yaratıyordu. Amacını karısına adeta günah çıkarır gibi açıkladı. O konuşurken Liza ellerini beline götürünce Samuel'ın cesareti kırıldı. Sözü bittiğinde Liza ona bakmaya devam etti – bakışları soğuk geliyordu Samuel'a.

Sonunda konuştu: "Samuel, bu kaya gibi adamı kıpırdatabileceğini düşünüyor musun?"

"Bilmem ki Valide Hanım." Samuel bunu beklemiyordu. "Bilmiyorum."

"Sence o bebeklere derhal isim verilmesi çok önemli bir mesele mi?"

"Doğrusu bana öyle göründü" diyebildi Samuel.

"Samuel, niçin gitmek istediğini düşündün mü? İflah olmaz, doğuştan meraklılığın yüzünden mi? Başkalarının işine karışmamayı becerememe illetin yüzünden mi?"

"Bak Liza, kusurlarımı gayet iyi biliyorum. Bu o kadar basit gibi gelmedi bana."

"O kadar basit olmamalı zaten" dedi Liza. "Bu adam oğullarının yaşadığını kabul etmemiş. Onları öylece havada bırakmış."

"Bana da öyle görünüyor Liza" dedi Samuel.

"Sen kendi işine bak, derse ne olacak?"

"Aslında bilemiyorum."

Liza'nın çenesi çat diye kapandı, dişleri kenetlendi. "O oğlanlara isim vermeyi beceremezsen bu evde sana sıcak bir yer olmayacak. Yaptıramadım, dinletemedim diye sızlana sızlana dönme sakın. O zaman bizzat ben giderim."

"Sert çıkacağım" dedi Samuel.

"İşte onu yapmayacaksın. Sende acımasızlık eksik Samuel. Ben seni bilmez miyim? Tatlı diller dökeceksin ona, sonra süklüm püklüm dönüp, gittiğini bile unutturmaya çalışacaksın bana."

"Dayaktan geberteceğim onu" diye bağırdı Samuel.

Yatak odasına girip kapıyı çarptı; Liza duvarlara gülümsedi.

Az sonra siyah takım elbisesi, kaskatı, parlak gömlek ve yakasıyla çıktı. Liza'nın önünde eğilip siyah ip kravatını bağlattı. Beyaz sakalı taranmış, parıldamıştı.

"Pabuçlarını bir boyasan iyi olacak" dedi Liza.

Aşınmış pabuçlarını boyarken Samuel başını kaldırıp yandan Liza'ya baktı. "Kutsal Kitap'ı alabilir miyim yanıma?" diye sordu. "Kutsal Kitap'tan âlâ isim bulacak yer mi olur?"

"Evden dışarı çıkmasından pek hoşlanmıyorum" dedi Liza tedirgin bir tavırla. "Hem geç kalırsan ne okuyacağım? Ayrıca çocukların isimleri yazılı içinde." Samuel'ın yüzünün asıldığını gördü. Yatak odasına gidip küçük bir Kutsal Kitap'la döndü; eski püsküydü, yıpranmıştı, kapağı kahverengi kâğıt ve zamkla yapıştırılmıştı. "Bunu al" dedi.

"Ama o anneninki."

"Annemin itirazı olmaz. Hem buradaki isimlerin biri hariç hepsinde iki tarih var."

"Sarayım da bir zarar görmesin" dedi Samuel.

Liza sert çıktı: "Annemin itirazı, olsa olsa benim itiraz ettiğim şeye olurdu; benim neye itiraz ettiğimi de söyleyeyim. Kutsal Kitap'ı kendi haline bırakamıyorsun. Sürekli didikleyip sorguluyorsun. Islak bir taşı evirip çeviren rakun misali evirip çeviriyorsun, kızdırıyorsun beni."

"Ben anlamaya çalışıyorum sadece, Valide Hanım."

"Anlayacak ne var ki? Oku, yeter. Beyazın üstüne siyah, apaçık yazılmış işte. Kim istiyor ki anlamanı? Yüce Tanrımız anlamanı isteseydi, sana anlayışını verirdi ya da farklı söylerdi."

"Ama Valide Hanım..."

"Samuel" dedi Liza, "yeryüzünden gelmiş geçmiş en tartışmacı adamsın."

"Evet Valide Hanım."

"Sürekli bana hak verme. Samimiyetsizlik işaretidir. Kendi fikrini söyle."

Samuel arabasıyla uzaklaşırken Liza koyu renk siluetinin arkasından baktı. "Çok iyi bir koca" dedi yüksek sesle, "ama tartışmacı."

Samuel ise hayretler içinde, Tam onu tanıdığımı zannederken kalkıp böyle bir şey yapıyor, diye düşünüyordu.

**[iii]**

Çiftliğe sekiz yüz metre kala, Salinas Vadisi'nden çıkıp ulu meşe ağaçlarının altındaki düzlenmemiş yolda ilerlerken Samuel çekingenliğinin üstesinden gelmek için öfkesini kabartmaya çalışıyordu. Kendi kendine kahramanca laflar etti.

Adam hatırladığından daha zayıftı. Gözleri mattı, sanki görmek için gözlerini pek kullanmıyormuş gibi. Samuel'ın karşısında durduğunu fark etmesi Adam'ın biraz zamanını aldı. Ağzının kenarları hoşnutsuzlukla aşağı çekildi.

"Böyle davetsiz geldiğime utandım şimdi" dedi Samuel.

"Ne istiyorsun? Yaptığın işin karşılığını vermedim mi?" dedi Adam.

"Karşılığını mı?" diye sordu Samuel. "Evet, verdin. Allah için verdin. Ayrıca şunu da söyleyeyim ki o verdiğin karşılığı hak etmedim."

"Ne? Ne demek istiyorsun?"

Samuel'ın öfkesi büyüdü, yapraklandı. "Bir adam hayatı boyunca yaptıklarına aldığı karşılıkla ölçer kendini. Peki benim kendi değerimi bulmam için hayatım boyunca çalışmam gerekiyorsa, zavallı sen, beni bir deftere yazıverebilir misin?"

Adam, "Öderim" diye haykırdı. "Söyledim ya, öderim. Ne kadar? Ödeyeyim."

"Ödedin, ama bana değil."

"Öyleyse niçin geldin? Git buradan!"

"Bir zamanlar beni davet etmiştin."

"Şimdi etmiyorum."

Samuel ellerini beline koyup öne doğru eğildi. "Şimdi söyleyeceğim, sakin ol. Acı, hardal gibi acı bir gece, dün gece, iyi bir düşünce çıktı geldi; gün oturduğunda karanlık yumuşadı. Bu düşünce, akşam yıldızından şafağın ilk ışığında gecikmiş Büyük Ayı'ya uzandı – büyüklerimizin dediği gibi. Bu yüzden kendi kendimi davet ettim."

"Hoş gelmedin."

Samuel, "İstisnai bir lütuf sonucu kasıklarının ikiz doğurttuğunu duydum" dedi.

"Bundan sana ne?"

Bu kaba konuşmayı duyan Samuel'ın gözleri adeta sevinçle parladı. Lee'nin evin içinden onu gözetlediğini gördü. "Allah aşkına bana karşı şiddet kullanma. Ben mezar taşında barış işareti olacağını uman bir adamım."

"Anlamıyorum dediklerini."

"Nasıl anlayabilirsin ki? Adam Trask, iki yavrusuyla bir köpekkurt kırması, döllenmiş bir yumurtanın tonton babası kel bir horoz! Pis bir ahmak!"

Adam'ın yanakları karardı, gözleri ilk kez görür gibi baktı. Samuel midesinde hararetli bir öfke hissetti mutlulukla. "Ah, dostum!" diye haykırdı. "Geri çekil! Lütfen, yalvarırım sana!" Ağzının kenarlarında tükürükler birikti. "Lütfen!" diye bağırdı. "Hatırlayabildiğin herhangi bir kutsal şey adına, geri çekil. Cinayetin kursağımı dürttüğünü hissediyorum."

"Çık git buradan" dedi Adam. "Hadi git. Delirmiş gibisin. Gitsene. Burası benim yerim. Satın aldım ben burayı."

"Gözlerinle burnunu satın almışsın sen" diye alay etti Samuel. "Namusunu satın almışsın. Yandan başparmağını satın almışsın. Dinle beni, çünkü sonra öldüreceğim muhtemelen seni. Satın aldın ha! Tatlı bir miras sayesinde aldın. Bir düşün bakalım şimdi: Çocuklarını hak ediyor musun, be adam?"

"Hak etmek mi? Buradalar zaten – buradalardır herhalde. Anlamıyorum ne dediğini."

Samuel inledi. "Liza, Tanrı beni affetsin! Senin sandığın gibi değil Adam! Başparmağım boğazdaki o kötü noktayı bulmadan dinle beni. O kıymetli ikizler... sınanmamış, fark edilmemiş, yönlendirilmemiş – bak sakin sakin, ellerim aşağıda söylüyorum: keşfedilmemiş."

"Git buradan" dedi Adam boğuk bir sesle. "Lee, tüfek getir! Bu adam delirmiş. Lee!"

Sonra Samuel'ın elleri Adam'ın boğazına yapıştı, sıkıp şakağını zorladı; Adam'ın gözlerine kan yürüdü. Samuel bir yandan hırlayarak konuşuyordu onunla: "O muhallebi parmaklarınla kurtarmaya çalış bakalım kendini. O oğlanları satın almadın, çalmadın, onlar için

para ödemedin. Tuhaf ve güzel bir takdiriilahi sayesinde sana bahşedildiler." Samuel ansızın sert parmaklarını komşusunun boğazından çekti.

Adam nefes nefeseydi. Elini boğazına, demirci parmaklarının bastırdığı yere götürdü. "Ne istiyorsun benden?"

"Sevgi yok senin içinde."

"Vardı, beni öldürmeye yetecek kadar."

"Kimsenin içinde yeterince sevgi yoktur. Taş bahçenin taş ağaçları sevgi fazlalığından değil, azlığından çoğalır."

"Uzak dur benden. Dövüşürüm. Kendimi savunamayacağımı sanma."

"İki silahın var, adları yok ama."

"Dövüşürüm seninle ihtiyar. Yaşlı bir adamsın sen."

Samuel, "Düşünüyorum da" dedi, "en ahmak adam olsa, yerden bir taş alsa, akşam olmadan taşa bir isim verir – Peter* mesela. Oysa sen, bir yıldır yüreğinin yarasıyla yaşıyorsun ve oğlanlara bir sayı olsun vermedin."

"Ne yaptığım benim bileceğim iş" dedi Adam.

Samuel işten ağırlaşmış yumruğunu sallayınca Adam tozların üstüne devrildi. Samuel ayağa kalkmasını söyledi; Adam kalktığında tekrar vurdu, bu kez Adam kalkmadı. Tehditkâr ihtiyara duygusuz gözlerle baktı.

Samuel'ın gözlerindeki ateş söndü, sakin bir tonda konuştu: "Oğullarının ismi yok."

Adam cevap verdi: "Anneleri onları annesiz bıraktı."

"Sen de babasız. Yalnız bir çocuğun gece nasıl üşüdüğünü hissedemiyor musun? Hayatlarında hangi sıcaklık, hangi kuş cıvıltısı var, hangi gün aydın olabilir? Hiç mi hatırlamıyorsun nasıl olduğunu Adam?"

"Ben terk etmedim onları" dedi Adam.

"Telafi etmeye çalıştın mı peki? Oğullarının ismi yok." Yere eğilip Adam'ı omuzlarından kucakladı ve ayağa kalkmasına yardım etti. "Onlara isim vereceğiz" dedi. "Uzun uzun düşünüp güzel isimler giydireceğiz onlara." Eliyle Adam'ın gömleğindeki tozları silkeledi.

---

* Petrus – kelime anlamı: kaya. (ç.n.)

Adam'ın bakışları, rüzgârın getirdiği bir ezgiyi dinlercesine uzaklara yoğunlaşmıştı, ama gözleri eskisi gibi ölü değildi. "Bana hakaret ettiği ve halı gibi silkelediği için birine teşekkür edeceğim hiç aklıma gelmezdi" dedi. "Acı bir teşekkür, ama teşekkür yine de."

Samuel güldü, gözleri kırış kırış oldu. "Doğal görünüyor muydu? Becerdim mi?" diye sordu.

"Ne demek istiyorsun?"

"Aslına bakarsan karıma söz verdim yapacağım diye. O inanmadı. Ben kavgacı bir adam değilimdir de... Bir insan evladını en son County Derry'de, kırmızı burunlu bir kız çocuğuyla bir okul kitabı yüzünden marizlemiştim."

Adam gözlerini Samuel'a dikmişti, ama zihninde kardeşi Charles'ı görüyor ve hissediyordu, kapkara, cinai; sonra bu görüntü yerini Cathy'ye ve namlunun üstünde, gözlerindeki bakışa bıraktı. "Korku eksikti" dedi Adam. "Daha çok bir bitkinlik gibiydi."

"Yeterince öfkelenmemişim demek."

"Samuel, tek bir kez soracağım, sonra da konuyu bir daha açmayacağım. Herhangi bir şey geldi mi kulağına? Herhangi bir haber geldi mi onunla ilgili... ne olursa olsun?"

"Ben bir şey duymadım."

"Neredeyse iyi haber bu" dedi Adam.

"Nefret var mı içinde?"

"Hayır. Hayır, sadece yüreğimde bir çöküntü sanki. Belki daha sonra öfkeye dönüştürürüm. Güzellikten dehşete hiçbir ara basamak yoktu çünkü. Kafam karışık, çok karışık."

"Bir gün karşılıklı otururuz, meseleyi pasyans açar gibi masanın üstüne serersin, ama şimdi... şimdi kâğıtların hepsini bulamazsın ki."

Ahırın arka tarafından bir tavuğun infial çığlığı, sonra da boğuk bir küt sesi duyuldu.

"Tavukların orada bir şey oldu" dedi Adam.

İkinci bir çığlık işitildi. "Lee tavukların arasında" dedi Samuel. "Biliyor musun, tavukların hükümeti, kilisesi, tarihi olsaydı, insan mutluluğuna mesafeli ve soğuk bakarlardı. Bir adamın başına sevinçli, umutlu bir şey gelmeyegörsün, hemen tavuk ciyak ciyak kesme kütüğünü boylar."

Sonra iki erkek sustular; sadece ufak tefek nezaket konuşmaları sessizliği bölüyordu – sağlığa, havaya ilişkin manasız sorular, dinlenmeyen cevaplar. Eğer Lee araya girmese, bu şekilde devam edip sonunda birbirlerine tekrar kızabilirlerdi.

Lee dışarıya bir masayla iki iskemle çıkarıp iskemleleri karşılıklı yerleştirdi. Sonra tekrar gidip bu kez yarım litrelik bir şişe viski ve iki bardakla döndü, bardakları masanın üstüne, her birini bir iskemlenin önüne koydu. Ardından her biri bir kolunun altında ikizlerle birlikte geldi ve masanın yanıbaşına, yere bıraktı; oğlanlara ellerinde sallasınlar, gölge yapsınlar diye birer sopa verdi.

Oğlanlar ciddi ciddi oturmuş etrafa bakıyordu; Samuel'ın sakalına baktılar şaşkın şaşkın, sonra Lee'yi arandılar. Çocukların tuhaf yanı kıyafetleriydi; oğlanların üstünde Çinlilerin düz pantolonlarıyla kordon ilikli, şeritli ceketlerinden vardı. Birininki camgöbeği, ötekininki tozpembe; kordonlarla şeritler de siyahtı. Kafalarında yuvarlak, tepesi düz, siyah ipek şapkalar vardı, her birinin üstünde de parlak kırmızı birer düğme.

"Lee, bu kıfayetleri nereden buldun Allah aşkına?" diye sordu Samuel.

"Bulmadım" dedi Lee ters ters. "Zaten vardılar. Bundan başka birer kıyafetleri daha var, onları da ben diktim, yelken bezinden. İsim gününde güzel giyimli olmak gerekir."

"Melez dili bırakmışsın Lee."

"Umarım temelli olur. Tabii King City'de kullanıyorum yine." Yerdeki çocuklara şarkı söyler gibi birkaç hece söyledi, ikisi de başlarını kaldırıp ona gülümsediler, sopalarını havada salladılar. Lee, "Size birer içki koyayım" dedi. "Evde vardı."

"Dün King City'den aldın" dedi Samuel.

Samuel'la Adam karşılıklı oturmuş, manialar kaldırılmışken Samuel'ın üzerine bir çekingenlik geldi. Yumruklarıyla dayattığı şeyi tamamlaması kolay değildi. Uygulama alanı olmadığında gevşeyen cesaret ve sabır erdemlerini düşündü. Zihni içten içe gülümsedi.

İkisi oturdukları yerden tuhaf, parlak renkli giyimleriyle ikiz oğlanları izliyorlardı. Bazen rakibi insana dostundan daha fazla yardım edebilir, diye düşündü Samuel. Gözlerini Adam'a çevirdi.

"Başlaması zor" dedi. "Yazması geciktirilmiş, dakikaları kendinde zorluk olarak biriktiren bir mektup gibi. Bir el verebilir misin?"

Adam başını kaldırıp bir baktı, sonra tekrar yerdeki oğlanlara baktı. "Kafamın içinde bir çağıltı var" dedi. "Suyun altında duyulan sesler gibi. Kendimi o bir yılın içinden çekip çıkarmam gerekiyor."

"Nasıl bir şey olduğunu anlat istersen, böylece başlamış oluruz."

Adam bardağını dikip bir daha doldurdu ve elinde çevirdi. Kehribar rengi viski bardağın bir yanına doğru yükseldi, ısınan meyvenin kekremsi kokusu havaya yayıldı. "Hatırlaması zor" dedi. "Istırap değil, donukluktu. Ama yok, iğne iğne batıyordu. Destenin bütün kâğıtları yok elinde demiştin – onu düşünüyordum. Belki hiçbir zaman olmayacak."

"Bizzat o mu çıkmaya çalışıyor dışarı? Bir erkek bir şeyden bahsetmek istemediğini söylüyorsa, genellikle söylemek istediği, başka şey düşünemediğidir."

"Belki, olabilir. Donuklukla o birbirine giriyor, pek fazla şey hatırlayamıyorum, bir tek alevlerle çizilmiş o son görüntü."

"Seni o vurdu, değil mi Adam?"

Adam'ın dudakları inceldi, gözleri karardı.

"Cevaba gerek yok" dedi Samuel.

"Cevap vermemem için bir sebep de yok" dedi Adam. "Evet, o vurdu."

"Öldürmek mi istedi?"

"Bunu her şeyden çok düşündüm. Hayır, öldürmek istediğini sanmıyorum. Bana o onuru bağışlamadı. İçinde nefret yoktu, hiçbir tutku yoktu. Bunu askerde öğrendim. Birini öldürmek istiyorsan, kafasına, kalbine ya da karnına ateş edersin. O, hedeflediği yerimden vurdu beni. Silah namlusunun hareketini hatırlıyorum. Ölmemi isteseydi o kadar ağırıma gitmezdi belki. O da bir çeşit sevgi olurdu. Ama ben düşman değildim, bir karın ağrısıydım sadece."

"Epey düşünmüşsün bu konuyu" dedi Samuel.

"Çok zamanım oldu düşünecek. Sana bir şey sormak istiyorum. En son çirkinlikten öncesini hatırlayamıyorum. Çok güzel miydi Samuel?"

"Senin gözünde güzeldi, çünkü sen kurmuştun onu. Bence sen onu hiç görmedin, kendi yaratını gördün sadece."

Adam yüksek sesle düşünür gibi konuştu: "Acaba kimdi, neydi? Bilmemek beni rahatsız etmiyordu."

"Şimdi öğrenmek mi istiyorsun?"

Adam yere baktı. "Meraktan değil. Ama oğullarımın nasıl bir kan taşıdığını bilmek isterim. Büyüdüklerinde... onlarda bir şeyler aramayacak mıyım?"

"Evet, arayacaksın. Ben de seni şimdiden uyarıyorum: Onlarda kötülüğü geliştirecek olan kanları değil, senin şüphendir. Sen onların ne olmasını beklersen o olacaklar."

"Ama taşıdıkları kan..."

"Ben kana pek inanmam" dedi Samuel. "Bence bir adam çocuklarında iyilik ya da kötülük görüyorsa, onlar rahimden çıktıktan sonra kendisi onlara ne aşılamışsa onu görüyordur."

"Domuzdan yarış atı olmaz."

"Olmaz" dedi Samuel, "ama çok hızlı bir domuz olabilir."

"Buralarda kimse senin gibi düşünmez. Bence Mrs. Hamilton bile itiraz eder sana."

"Kesinlikle doğru. Herkesten çok o itiraz eder, bu yüzden de ona söylemem, böylece onun itiraz kasırgasına maruz kalmam. Karım bütün tartışmaları hararetiyle ve fikir ayrılığının şahsına hakaret olduğu inancıyla kazanır. İyi bir kadındır, ama onu idare etmeyi öğrenmek gerekir. Oğlanlardan bahsedelim biz."

"Bir içki daha içer misin?"

"İçerim, teşekkürler. İsim denen şey büyük bir muamma. Çocuk ismi biçimlendirir mi, yoksa isme uyacak şekilde kendi mi değişir, hiç bilememişimdir. Ama şundan emin olabilirsin: Bir insanın takma adı varsa, kendisine verilen isim yanlış demektir. Olağan isimlere ne dersin, John, James ya da Charles mesela?"

Adam ikizlere bakıyordu, ansızın o son ismin telaffuz edilmesiyle birlikte oğlanlardan birinin gözünden kendi kardeşinin baktığını gördü. Öne doğru uzandı.

"Ne oldu?" diye sordu Samuel.

"Bu oğlanlar benzer değil ki!" diye haykırdı Adam. "Birbirlerine benzemiyorlar."

"Tabii benzemeyecekler. Tek yumurta ikizi değiller."

"Şu... şu aynı kardeşime benziyor. Demin gördüm. Acaba öteki bana benziyor mu?"

"İkisi de benziyor sana. Bir çehrenin içinde ta en baştan itibaren her şey yer alır."

"Şu anda o kadar değil" dedi Adam. "Ama bir an hayalet gördüğümü sandım."

"Belki de hayalet denilen şey budur" dedi Samuel.

Lee tabaklar getirip sofranın üzerine koydu.

"Çinliler'de de hayalet var mı?" diye sordu Samuel.

"Milyonlarca" dedi Lee. "Bizde her şeyden çok hayalet var. Galiba Çin'de hiçbir şey ölmüyor. Çok kalabalık. En azından ben oraya gittiğimde bu hissi edindim."

Samuel, "Otursana Lee" dedi. "İsim bulmaya çalışıyoruz."

"Tavuk kızartıyorum. Az sonra hazır olacak."

İkizlere bakmakta olan Adam başını kaldırdı; bakışları daha sıcak ve yumuşaktı. "Bir içki içer misin Lee?"

"Mutfakta ng-ka-py yudumluyorum" dedi Lee ve içeri döndü.

Samuel eğilip oğlanlardan birini alarak kucağına oturttu. "Sen de öbürünü al" dedi Adam'a. "Bakalım isimleri onlara çekecek bir şeyler bulabilecek miyiz."

Adam öteki çocuğu beceriksizce kucağına oturttu. "Biraz benziyorlar" dedi, "ama dikkatli bakınca benzemiyorlar. Bunun gözleri ötekininkilerden daha yuvarlak."

"Evet, kafası da daha yuvarlak, kulakları daha büyük" diye ekledi Samuel. "Ama bu daha... daha mermi gibi. Bu daha ileriye gidebilir, ama o kadar yükseğe çıkmaz. Ayrıca bunun saçları, teni de daha koyu renk olacak. Bu bana sorarsan açıkgöz olacak; açıkgözlük zihni sınırlar. Açıkgözlük insana açıkgöz olmak için ne yapmaması gerektiğini söyler. Bak buna, nasıl kendi kendine doğruluyor! Ötekinden daha ileride, daha gelişmiş. Dikkatle baktığında bu kadar farklı olmaları ne tuhaf, değil mi?"

Adam'ın çehresi, sanki açılıp yüzeye çıkmış gibi değişiyordu. Bir parmağını havaya kaldırdı; çocuk parmağı tutmak için öne atıldı, tutamadı, neredeyse kucağından düşüyordu. "Hop!" dedi Adam. "Yavaş ol. Düşmek mi istiyorsun?"

"Sahip olduklarını düşündüğümüz özelliklerine dayanarak onları adlandırmak hata olur" dedi Samuel. "Yanılıyor olabiliriz, hem de çok. Onlara yüksek bir hedef göstersek, layık olmak için çabalayacakları bir isim versek daha iyi olur belki. Bana adı verilen adam, Yüce Tanrımız tarafından ismiyle açık açık çağrılmıştı; hayatım boyunca hep dinledim durdum. Bir iki kere ismimin söylendiğini duyar gibi oldum, ama açık seçik değildi."

Çocuğu kolunun üst kısmından tutan Adam öne eğilerek iki bardağa da viski doldurdu. "Geldiğin için teşekkür ederim Samuel" dedi. "Hatta bana vurduğun için de teşekkür ederim. Bunu söylemek tuhaf ama..."

"Yapması da benim için tuhaftı. Liza asla inanmaz böyle bir şeye, dolayısıyla ben de asla söylemeyeceğim ona. İnanılmayan bir doğru adama bir yalandan çok daha fazla zarar verebilir. Zamanımızın kabullenemeyeceği bir doğruyu desteklemek büyük cesaret gerektirir. Bir cezası vardır, genellikle de çarmıha gerilmektir bu ceza. Benim buna cesaretim yok."

"Senin kadar bilgili bir adamın niye çorak bir yamaçta çiftçilik yaptığını merak ediyorum" dedi Adam.

"Çünkü cesaretim yok" dedi Samuel. "Sorumluluğunu üstlenemedim hiç. Yüce Tanrımız bana ismimle seslenmeyince ben O'na seslenebilirdim, ama seslenmedim. İşte üstünlükle sıradanlık arasındaki fark. Yaygın sayılabilecek bir illet. Ama sıradan bir adam için üstünlüğün yeryüzündeki en yoğun yalnızlık olduğunu bilmek iyi bir şey."

"Üstünlüğün de dereceleri yok mu?" dedi Adam.

"Sanmıyorum" dedi Samuel. "Küçük bir büyüklük olabilir demek gibi bir şey. Hayır. Bence o sorumlulukla karşı karşıya kaldığında seçimi sadece büyüklük ve sen yaparsınız. Bir yanda sıcacık dostluk, tatlı bir anlayış, diğer yanda soğuk, yalnız üstünlük. İşte bu noktada seçimini yaparsın. Ben sıradanlığı seçtiğim için memnunum ama diğerinin nasıl bir mükâfatı olacağını nereden bilebilirim? Çocuklarımdan herhangi biri de üstün olmayacak, belki Tom haricinde. O şu anda seçme hakkıyla ilgili olarak kıvranıyor. Seyretmesi acı veriyor insana. İçten içe evet demesini istiyorum. Tuhaf değil mi? Bir babanın, oğlunun üstünlüğe mahkûm olmasını istemesi! Ne müthiş bir bencillik olmalı."

Adam güldü. "Bu isim verme meselesi hiç de kolay değilmiş."

"Sen kolay olacağını mı düşünmüştün?"

"Bu kadar eğlenceli olabileceğini düşünmemiştim" dedi Adam.

Lee bir servis tabağında kızartılmış tavuk, bir kâse dumanı üstünde haşlanmış patates ve derin bir tabakta pancar turşusuyla geldi; hepsini bir kesme tahtasında taşıyordu. "Güzel oldu mu bilmiyorum" dedi. "Tavuklarımız yaşlı biraz. Pilicimiz yok. Bu sene civcivleri gelincikler kaptı."

"Çek bir iskemle" dedi Samuel.

"Bekleyin ng-ka-py'mi alıp geleyim" dedi Lee.

O yokken Adam, "Tuhafıma gidiyor" dedi, "eskiden farklı konuşuyordu."

"Artık sana güveniyor" dedi Samuel. "O bir Tanrı vergisine sahip: mükâfat umudu olmadan, teslimiyetle sadakat. Her ikimizin de hayal bile edemeyeceği kadar bizden üstün bir insan olabilir."

Lee dönüp masanın ucundaki yerini aldı. "Oğlanları yere bırakıverin" dedi.

İkizler yere bırakıldıklarında itiraz ettiler. Lee onlara Kanton dilinde sertçe bir şeyler söyledi, sustular.

Adamlar neredeyse bütün köylülerin yaptığı gibi sessizce yiyorlardı. Lee ansızın kalkıp aceleyle eve gitti. Bir testi kırmızı şarapla döndü. "Unuttum" dedi. "Bunu evde buldum."

Adam güldü. "Burayı satın almadan önce burada şarap içtiğimi hatırlıyorum" dedi. "Belki de şarap yüzünden aldım burayı. Tavuk güzel olmuş Lee. Galiba uzun zamandır yemeklerin tadını almıyormuşum."

"İyileşiyorsun" dedi Samuel. "Bazı insanlar, iyileşmenin hastalıklarının şanına hakaret olduğunu düşünür. Ama zaman merhemi şana filan bakmaz. Beklerse herkes iyileşir."

**[iv]**

Lee sofrayı topladı, oğlanlara sıyrılmış birer but kemiği verdi. Oturdukları yerde ellerindeki yağlı batonları ciddiyetle kâh inceliyor, kâh emiyorlardı. Şarap ve bardaklar masanın üstünde kaldı.

"İsimlere girişsek iyi olur" dedi Samuel. "Liza'nın yularımı biraz gerdiğini hissediyorum."

"Ne isim vereceğimi hiç bilemiyorum" dedi Adam.

"İstediğin bir aile adı, zengin bir akraba için davetkâr bir tuzak, canlandırmak istediğin, gurur duyulacak bir isim yok mu?"

"Hayır, mümkün mertebe sıfırdan başlamalarını istiyorum."

Samuel kendi alnını yumrukladı. "Ne yazık ki" dedi, "kendilerine uygun isimleri vermek mümkün değil onlara."

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Adam.

"Sıfırdan dedin ya. Dün akşam düşünüyordum..." Sözüne ara verdi. "Kendi adını düşündün mü hiç?"

"Kendi adımı mı?"

"Elbette. İlk evlatların: Kabil'le Habil."

"Yo, hayır" dedi Adam. "Hayır, o isimleri veremeyiz."

"Biliyorum veremeyeceğimizi. Var olan kaderi kışkırtmak olur öylesi. Ama tuhaf değil mi: Kabil koca dünyada belki en tanınmış isim, oysa bildiğim kadarıyla tek bir kişi taşımış bu adı."

"Belki ismin etkisini hiç kaybetmemiş olmasının sebebi de bu" dedi Lee.

Adam bardağındaki mürekkep kırmızısı şaraba baktı. "Sen söylediğinde içim ürperdi" dedi.

"Bizi varoluşumuzun başından beri meşgul etmiş ve izlemiş iki öykü var" dedi Samuel. "Onları görünmez kuyruklar misali beraberimizde taşırız; biri ilk günahın öyküsü, öteki de Kabil'le Habil'in öyküsü. Ben bu öykülerin ikisini de anlamıyorum. Hiç anlamıyorum, ama hissediyorum onları. Liza bana kızıyor. O anlamaya çalışmamam gerektiğini söylüyor. Bir doğruyu açıklamaya niye çalışalım diyor. Haklı belki, haklı olabilir. Lee, Liza senin Presbiteryen olduğunu söyledi, Aden Bahçesi'ni, Kabil'le Habil'i anlıyor musun?"

"O benim bir şey olmam gerektiğini düşünüyordu, ben de uzun zaman önce San Francisco'da Pazar Okulu'na gitmiştim. İnsanlar bir şey olmandan hoşlanıyorlar, tercihen kendileri neyse o olmandan."

"Sana anlıyor musun diye sordu" dedi Adam.

"Düşüş'ü anladığımı sanıyorum. Belki onu kendi içimde de hissedebilirim. Ama kardeş katlini, hayır. Aslında ayrıntıları pek iyi hatırlamıyor olabilirim."

"Ayrıntıları çoğu kişi okumaz" dedi Samuel. "Beni afallatan da ayrıntılar. Habil'in çocuğu yoktu." Başını kaldırıp gökyüzüne baktı. "Tanrım, günler nasıl geçiyor! Tıpkı hayat gibi: bakmazken çabucak, bakarken ağır mı ağır. Hayır" dedi, "ben zevk alıyorum. Ve zevki günah saymayacağıma kendi kendime söz vermiştim. Ben meseleleri sorgulamaktan zevk alıyorum. Asla bir taşın yanından geçerken altına bakmamaya razı olmadım. Ayın bize uzak yüzünü asla göremeyecek olmam da benim için koyu bir hayalkırıklığıdır."

"Kutsal Kitap yok evde" dedi Adam. "Aileminkini Connecticut'ta bıraktım."

"Bende var" dedi Lee. "Getireyim."

"Gerek yok" dedi Samuel. "Liza annesininkini alınama izin verdi. Burada, cebimde." Samuel yıpranmış kitabı paketin içinden çıkardı. "Bu kitap kazınmış, kemirilmiş" dedi. "Kimbilir buraya ne ıstıraplar çökmüştür. Bana kullanılmış bir Kutsal Kitap ver, sanıyorum kenarlarına arayış içindeki parmakların kiri bulaşmış bölümlerine bakıp sana o adam hakkında çok şey anlatabilirim. Liza Kutsal Kitap'ı eşit olarak yıpratıyor. İşte burada: öykülerin en eskisi. Eğer bizi rahatsız ediyorsa, o rahatsızlığı içimizde buluyoruz demektir."

"Ben öyküyü çocukluğumdan beri duymadım" dedi Adam.

"Öyleyse uzun olduğunu düşünüyorsundur, oysa çok kısa" dedi Samuel. "Şunu okuyayım, sonra devam ederiz. Bana biraz şarap versene, boğazım kurudu. İşte burada... küçücük bir öykü ne kadar derin bir yara açmış." Yere baktı. "Baksanıza!" dedi. "Oğlanlar uykuya dalmış, tozun toprağın üstünde."

Lee ayağa kalktı. "Üstlerini örteyim" dedi.

"Toprak sıcak" dedi Samuel. "Öykü şöyle: 'Ve Adem karısı Havva'yı bildi; ve Havva gebe kalıp Kabil'i doğurdu; ve: Rabbin yardımıyla bir adam kazandım, dedi.'"

Adam konuşacak oldu, Samuel başını kaldırıp ona baktı, o da susup eliyle gözlerini kapattı. Samuel okudu: "'Ve yine kardeşi Habil'i doğurdu. Ve Habil koyun çobanı oldu, fakat Kabil çiftçi oldu. Ve Kabil, günler geçtikten sonra, toprağın semeresinden Rabbe takdime getirdi. Ve Habil, kendisi de sürünün ilk doğanlarından

ve yağlarından getirdi. Ve Rab Habil'e ve onun takdimesine baktı; fakat Kabil'e ve onun takdimesine bakmadı.'"

Lee, "Şimdi burada" dedi, "... yok, yok, devam edelim. Sonra döneriz."

Samuel okudu: "'Ve Kabil çok öfkelendi, ve çehresini astı. Ve Rab Kabil'e dedi: Niçin öfkelendin? Ve niçin çehreni astın? Eğer iyi davranırsan, seni kabul etmeyecek miyim? Ve eğer iyi davranmazsan, günah kapıda pusuya yatmıştır; ve onun istediği sensin; fakat sen ona hükmedeceksin.'"

"'Ve Kabil, kardeşi Habil'e söyledi. Ve vaki oldu ki, kırda oldukları zaman, Kabil, kardeşi Habil'e karşı kalktı, ve onu öldürdü. Ve Rab Kabil'e dedi: Kardeşin Habil nerede? Ve dedi: Bilmiyorum; kardeşimin bekçisi miyim ben? Ve dedi: Ne yaptın? Kardeşinin kanının sesi topraktan bana bağırıyor. Ve şimdi sen toprak tarafından lanet edildin, toprak ki kardeşinin kanını senin elinden almak için ağzını açtı; toprağı işlediğin zaman, artık sana kuvvetini vermeyecektir; yeryüzünde kaçak ve serseri olacaksın. Ve Kabil Rabbe dedi: Cezam taşınamayacak derecede büyüktür. İşte, bugün toprağın yüzü üzerinden beni kovdun; ve senin yüzünden gizli kalacağım; ve yeryüzünde kaçak ve serseri olacağım; ve vaki olacak ki, her kim beni bulursa, beni öldürecektir. Ve Rab ona dedi: Bunun için Kabil'i her kim öldürürse, ondan yedi kere öç alınacaktır. Ve Rab, her kim onu bulursa kendisini vurmasın diye, Kabil üzerine bir nişane koydu. Ve Kabil Rabbin önünden çıktı, ve Aden'in şarkında Nod diyarında oturdu.'"

Samuel kitabın kopuk kapağını neredeyse bitkin bir edayla kapattı. "İşte bu" dedi. "On altı dize, o kadar. Hem de, Tanrım! Unutmuşum ne kadar korkunç olduğunu... bir cesaretlendirici ton bile yok. Belki de Liza haklı. Anlayacak bir şey yok."

Adam derin bir iç çekti. "İnsanı rahatlatan bir öykü sayılmaz, değil mi?"

Lee yuvarlak sert seramik şişedeki koyu renk içkisinden bir bardak doldurdu, yudumladı ve çifte tadı dilinin arkasına itmek için ağzını açtı. "Doğru olduğunu, bizim için doğru olduğunu içimizde hissetmedikçe hiçbir öykünün gücü ve kalıcılığı yoktur. İnsanların ne büyük bir suçluluk yükü var!"

Samuel, Adam'a, "Ve sen bütün o yükü üstlenmeye çalıştın" dedi.

Lee, "Ben de öyle" dedi, "herkes gibi. Suçluluğu sanki değerli bir şeymiş gibi kucağımıza doldururuz. Herhalde böyle olmasını istediğimiz için."

Adam araya girdi: "Bana kötü değil, iyi geliyor."

"Nasıl yani?" diye sordu Samuel.

"Şöyle: Her oğlan çocuğu günahı kendi icat etti sanır. Erdemi öğrendiğimizi düşünürüz, çünkü bize anlatılır. Ama günah kendi icadımızdır."

"Evet, anlıyorum. Ama bu öykü niçin iyi geliyor?"

"Çünkü" dedi Adam heyecanla, "biz bundan geldik. Bu bizim babamız. Suçumuzun bir bölümü atalarımız tarafından üstlenilmiştir. Bizim elimizden ne gelirdi ki? Biz babamızın evladıyız. Yani ilk değiliz. Bir bahane, dünyada yeterince bahane yok."

"En azından inandırıcı bahaneler yok" dedi Lee. "Yoksa suçluluğumuzu çoktan silip atardık; dünya cezalandırılmış hazin insanlarla dolu olmazdı."

"Peki ama bu resme başka bir çerçeve düşünebiliyor musun?" dedi Samuel. "Bahane olsun olmasın, dön dolaş atalarımıza geliyoruz. Suçluluğu taşıyoruz."

"Ben Tanrı'ya biraz kızdığımı hatırlıyorum" dedi Adam. "Hem Kabil hem de Habil neleri varsa vermişler, Tanrı Habil'i kabul etmiş, Kabil'i reddetmiş. Bu bana öteden beri adaletli gelmedi. Hiçbir zaman anlamadım. Siz anlıyor musunuz?"

"Belki farklı bir açıdan bakıyoruz" dedi Lee. "Hatırladığım kadarıyla bu öykü çoban bir halk tarafından, onlar için yazılmış. Çiftçi değillermiş. Çobanların tanrısının besili bir kuzuyu bir bağ arpadan daha değerli bulması normal değil mi? Kurban en iyi, en değerli şey olmalıdır."

"Evet, bunu anlıyorum" dedi Samuel. "Bu arada, Lee, Doğulu mantığını Liza'ya sunmak konusunda seni uyarmış olayım."

Adam heyecanlanmıştı. "Evet, ama Tanrı Kabil'i niçin lanetledi? Adaletsizlik bu."

"Sözleri dinlemekte yarar var" dedi Samuel. "Tanrı Kabil'i katiyen lanetlemedi. Tanrı'nın bile bir tercihi olabilir, öyle değil mi? Farzedelim ki Tanrı kuzuyu sebzeden daha çok seviyordu. Galiba ben de öyleyim.

Kabil ona bir kucak havuç getirdi belki. Tanrı da, 'Ben bunu sevmem. Bir daha dene. Sevdiğim bir şey getir, seni de kardeşinle aynı kata koyayım' dedi. Ama Kabil öfkelendi. Gururu incindi. Bir adamın gururu incindiğinde bir şeyi parçalamak gelir içinden, Habil de öfkesinin karşısına çıktı."

"Aziz Pavlus İbranilere Habil'in inancı olduğunu söyler" dedi Lee.

"Tekvin'de buna değinilmiyor" dedi Samuel. "İnançtan, inançsızlıktan bahis yok. Sadece Kabil'in asabiliği ima ediliyor."

Lee sordu: "Mrs. Hamilton Kutsal Kitap'ın çelişkileri konusunda ne düşünüyor?"

"Hiçbir şey düşünmüyor, çünkü çelişki olduğunu kabul etmiyor."

"Ama..."

"Sus be adam. Kendisine sor. Alacağın cevaptan sonra yaşlanmış olacaksın ama kafa karışıklığın azalmayacak."

"Siz ikiniz bu meseleyi incelemişsiniz" dedi Adam. "Ben şöyle bir öğrendim, pek bir şey de kalmadı aklımda. Yani Kabil cinayet işlediği için mi kovuluyor?"

"Evet, cinayet yüzünden."

"Ve Tanrı onu damgalıyor mu?"

"Dinlemedin mi okuduğumu? Kabil'i mahvetmek için değil, kurtarmak için işaretliyor. Onu her kim öldürecek olursa, onu lanetliyor. İşareti onu korumak için koyuyor."

"Ben Kabil'in bu işten zararlı çıktığı hissinden kurtulamıyorum" dedi Adam.

"Öyle olabilir" dedi Samuel. "Ama Kabil yaşadı, çocukları oldu, Habil ise sadece öyküde yaşıyor. Biz Kabil'in evlatlarıyız. Yüzlerce asır sonra, bizim üç yetişkin adam olarak oturup bu cinayeti sanki dün King City'de işlenmiş ve henüz mahkemesi görülmemiş gibi tartışmamız tuhaf değil mi?"

İkizlerden biri uyanıp esnedi, Lee'ye baktı ve tekrar uykuya daldı.

"Mr. Hamilton" dedi Lee, "size bazı eski Çince şiirleri İngilizceye çevirmeye çalıştığımı söylemiştim, hatırlıyor musunuz? Yok, merak etmeyin, okumayacağım. Çevirirken bazı eski şeylerin bir sabah vakti kadar taze ve berrak olduğunu gördüm. Ve sebebini merak ettim. Tabii ki insanlar sadece kendileriyle ilgilenir. Eğer bir öykü, dinleyen

hakkında değilse dinlenmez. Bu noktada bir kural koyabiliriz: Büyük ve kalıcı bir öykü herkes hakkındadır, aksi takdirde kalıcı olmaz. Tuhaf ve yabancı olan ilginç değildir, sadece derinden kişisel ve tanıdık olan ilginçtir."

"Bunu Kabil'le Habil öyküsüne uygula bakalım" dedi Samuel.

Adam, "Ben kardeşimi öldürmedim..." derken ansızın sustu, zihni geçmişe döndü.

"Uygulayabilirim sanıyorum" diye cevap verdi Lee, Samuel'a. "Bence bunun yeryüzünde en çok bilinen öykü olmasının sebebi, herkesin öyküsü olması. Bu öykünün insan ruhunun simgesi olduğunu düşünüyorum. Şu anda el yordamıyla ilerliyorum, açıklayamazsam üstüme atlamayın. Bir çocuğun en büyük korkusu sevilmemek, en çok korktuğu cehennem reddedilmektir. Bana kalırsa dünyada herkes reddedilme hissini az veya çok yaşamıştır. Reddediliş öfke doğurur; öfkenin sonucu, reddedilişin intikamı olan suçtur; suçtan da suçluluk kaynaklanır – işte insanoğlunun öyküsü. Bence reddediliş çıkarılıp atılabilse, insanoğlu farklı olurdu. Belki delilerin sayısı daha az olurdu. İçten içe eminim ki çok sayıda hapishane olmazdı. Her şeyin başı, başlangıcı o. İhtiyacı olan sevgi kendisinden esirgenen bir çocuk kediyi tekmeler, suçluluğunu gizler; bir başkası kendini parayla sevdirmek için hırsızlık yapar; bir üçüncüsü dünyayı fetheder ve her defasında suçluluk, intikam, yine suçluluk. İnsanoğlu tek suçlu hayvandır. Bir dakika! Dolayısıyla, bence bu eski ve korkunç öykü, ruhun bir haritası olduğu için önemli – gizli, reddedilmiş, suçlu ruhun. Mr. Trask, kardeşinizi öldürmediğinizi söylediniz, sonra bir şey hatırladınız. Ne olduğunu sormuyorum ama Kabil'le Habil'den bağımsız bir şey miydi? Ya siz Mr. Hamilton, Doğulu gevezeliğime ne diyorsunuz? Benim de sizden daha Doğulu olmadığımı biliyorsunuz."

Samuel dirseklerini masaya dayamış, elleriyle gözlerini ve alnını kapatmıştı. "Düşünmek istiyorum" dedi. "Allah seni kahretsin, düşünmek istiyorum. Bunu tek başıma didikleyip incelemem lazım. Dünyamı yıkmış olabilirsin. Dünyanın yerine ne koyabilirim, bilmiyorum."

Lee alçak sesle, "Kabul görmüş gerçeğin temeli üzerine bir dünya kurulamaz mı?" dedi. "Sebepler bilinse bazı acılarla deliliklerin kökü kazınamaz mı?"

"Bilmiyorum, Allah kahretsin. Benim güzel evrenime çomak soktun. Çekişmeli bir oyunu alıp cevaba dönüştürdün. Rahat bırak beni, bırak düşüneyim! Senin kahrolası kancık şimdiden beynimde yavrulamaya başladı. Yahu, acaba bizim Tom bu konuda ne düşünecek, merak ediyorum! Zihninin avcuna alıp tartacak. Ateşte domuz çevirir gibi yavaş yavaş döndürecek beyninde. Adam, çık artık dışarı. Hangi hatıraya daldınsa yeterince kaldın orada."

Adam irkildi. Derin bir iç çekti. "Fazlasıyla basit değil mi?" diye sordu. "Basit şeylerden hep korkmuşumdur."

"Hiç basit değil" dedi Lee. "Çaresizce karmaşık. Ama sonunda bir ışık var."

"Fazla sürmeyecek" dedi Samuel. "Otura otura akşamı getirdik. Ben buraya ikizlere isim vermeye yardımcı olmak üzere geldim, hâlâ isimleri yok. Kendimizi sırığa astık. Lee, sen dolambaçlarını yerleşik kiliselerin işleyişinden uzak tut, yoksa Çinlinin birinin elleriyle ayaklarına çivi çakılabilir. Kiliseler karmaşıklıktan hoşlanır, ama kendi karmaşıklıklarından. Benim eve dönmem gerek."

Adam çaresizce, "Bana birkaç isim söyle" dedi.

"Kutsal Kitap'tan mı?"

"Nereden olursa."

"Bir düşünelim bakalım. Mısır'dan yola çıkan onca insandan sadece ikisi Vadedilmiş Topraklar'a geldi. Onları ister misin simge olarak?"

"Kim onlar?"

"Caleb ve Joshua."*

"Joshua askerdi, generaldi. Ben askerlikten hoşlanmam."

"Caleb de önderdi."

"Ama general değildi. Caleb'i sevdim aslında... Caleb Trask."

İkizlerden biri uyandı ve hemen ağlamaya başladı.

"İsmini söyledin" dedi Samuel. "Joshua'yı sevmedin, Caleb'e adı verildi. Ozeki olan, esmeri. Bak, öteki de uyandı. Aslında Aaron'dan** hep hoşlanmışımdır ama o Vadedilmiş Topraklar'ı göremedi."

---

* Kaleb ve Yeşu. (ç.n.)

** Harun. (ç.n.)

Öteki oğlan da neredeyse sevinçle ağlamaya koyuldu.

"Oldu işte" dedi Adam.

Samuel ansızın güldü. "İki dakikada" dedi, "ve bir kelime tufanının ardından. Caleb ve Aaron: Artık birer insansınız, kardeşliğe katıldınız, artık lanetlenme hakkına sahipsiniz."

Lee çocukları birer kolunun altına sıkıştırdı. "Hangisi hangisi, belli mi?" diye sordu.

"Elbette" dedi Adam. "Şu Caleb, sen de Aaron'sın."

Lee bağıran ikizleri alacakaranlıkta eve götürdü.

"Dün onları birbirinden ayıramıyordum" dedi Adam. "Aaron'la Caleb."

"Yüce Tanrı'ya şükürler olsun ki sabırlı düşüncemizin mahsulünü alabildik" dedi Samuel. "Liza Joshua'yı tercih ederdi. O Eriha'nın duvarlarının yıkılışına bayılır. Ama Aaron'ı da sever, o da olur herhalde. Ben gidip atımı arabaya koşayım."

Adam onunla birlikte ahıra kadar yürüdü. "İyi ki geldin" dedi. "Üstümden bir yük kalktı."

Samuel gemi Doxology'nin gönülsüz ağzına kaydırdı, tepe kayışını geçirdi, çene altı kayışını bağladı. "Belki şimdi ovadaki bahçeyi düşünürsün" dedi. "Tasarladığın şekliyle gözümün önünde canlanıyor."

Adam'ın cevap vermesi uzun sürdü. Sonunda, "Galiba o enerji kalmadı bende" dedi. "Çekmiyor beni. Beni geçindirecek param var. Kendim için istememiştim zaten. Yapacağım bahçeyi gösterecek kimsem yok."

Samuel hızla ona döndü, gözleri dolmuştu. "Asla ölmeyeceğini bil" diye bağırdı. "Boşuna bekleme. Sen başka adamlardan üstün müsün? Söylüyorum sana, ancak sen öldüğünde ölecek." Bir an nefes nefese durdu, sonra arabaya tırmandı, Doxology'yi kırbaçladı ve omuzları çöküktü, vedalaşmadan arabayı sürdü.

# ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

# 23

## III

Hamilton'lar tuhaf ve sinirli insanlardı; bazıları fazlasıyla gerilip koptu. Dünyada bu duruma sık sık rastlanır.

Bütün kızları arasında Una, Samuel'ın en büyük mutluluğuydu. Daha küçücük bir kızken, tıpkı akşamüzeri canı kurabiye çeken bir çocuk gibi öğrenmeye hevesliydi. Una'yla babası öğrenim konusunda kumpas kurmuşlardı; gizli kitaplar ödünç alınıp okunur, içlerindeki sırlar gizlice aktarılırdı.

Bütün çocuklar arasında mizaha en uzak olan Una'ydı. Ciddi, karanlık, parmakları kimyasallardan, özellikle de gümüş nitrattan lekelenmiş bir adamla tanışıp onunla evlendi. Araştırmalarına devam edebilmek için yoksulluk içinde yaşayan insanlardandı. Onun araştırması fotoğraf konusundaydı. Dış dünyanın kâğıda aktarılabileceğine inanıyordu; siyah beyaz hayalet gölgeleriyle değil, insan gözünün algıladığı renklerle.

Adı Anderson'dı, iletişime yatkın değildi. Çoğu teknisyen gibi o da spekülasyondan korkar ve onu küçümserdi. Tümevarım sıçrayışı ona göre değildi. Bir adımlık yeri kazar, kendini tek bir adım yukarı çekerdi; bir dağın son sırtını tırmanır gibi. Hamilton'lara korkudan kaynaklanan müthiş bir küçümseme beslerdi, çünkü hepsi kanatlı sanırdı kendini, bu yüzden de bazen fena düşerlerdi.

Anderson asla düşmez, asla geri kaymaz, asla uçmazdı. Adımları yavaş yavaş yukarı tırmanırdı; sonunda da istediğini bulduğu söylenir: renkli fotoğraf filmi. Una'yla mizaha uzak olduğu, bu sayede onu rahatlattığı için evlenmiş olabilirdi. Karısının ailesi onu korkuttuğu ve utandırdığı için de, Una'yı alıp kuzeye götürdü; gittiği yer kapkara, ıpssızdı, Oregon sınırında bir yer. Şişeleri ve kâğıtları arasında pek ilkel bir hayat yaşamış olmalı.

Una'nın yazdığı iç karartıcı mektuplarda neşeden eser yoktu, ama kendine acıma da yoktu. İyiydi, ailesinin de iyi olduğunu umuyordu. Kocası keşfini gerçekleştirmek üzereydi.

Sonra öldü, cenazesi ailesine gönderildi.

Ben Una'yı tanımadım. Hatırlayabileceğimden önce öldü, ama yıllar sonra George Hamilton anlattı bana; anlatırken gözleri doluyor, sesi çatlıyordu.

"Una, Mollie gibi güzel bir kız değildi" demişti. "Ama elleriyle ayakları çok güzeldi. Ayak bilekleri çimenler gibi incecikti, kendi de çimen gibi hareket ederdi. Parmakları uzundu, tırnakları dardı, badem şeklindeydi. Teni de çok güzeldi Una'nın, yarı saydam, hatta ışıltılı bir teni vardı."

"Bizler gibi gülüp oynamazdı o. Onda bir farklılık vardı. Hep bir şeyi dinlermiş gibiydi. Bir şey okurken yüzü müzik dinleyen bir inin yüzüne benzerdi. Kendisine bir soru sorduğumuzda, biliyorsa cevabını söyleyiverirdi; bizler gibi vurgulamaz, allayıp pullamaz, araya bol bol 'belki' ve 'olabilir' sıkıştırmazdı. Bizler işkembeden atardık. Una'nın saf, basit bir yanı vardı" demişti George.

"Sonra eve getirdiler onu. Tırnakları kırılmış, parmakları çatlamış, yıpranmıştı. O zavallı, güzelim ayakları..." George konuşmasına bir süre ara vermek zorunda kalmış, sonra kendini kontrol etmeye çalışan bir erkeğin şiddetiyle devam etmişti: "Ayakları parçalanmıştı, çakıllar, dikenler kesmişti ayaklarını. O güzelim ayaklar çok uzun zaman ayakkabı görmemişti. Teni de kösele gibi pürüzlüydü."

"Kaza olduğunu düşünüyoruz" demişti. "Etraf kimyasallarla doluydu. Öyle düşünüyoruz."

Ama Samuel düşünüyor, kazaya acı ve umutsuzluğun sebebiyet verdiğini düşünerek kahroluyordu.

Una'nın ölümü Samuel'ı sessiz bir deprem gibi sarstı. Cesur teselli sözleri söylemedi, tek başına oturup öne arkaya sallandı sadece. Kendi ihmali yüzünden olduğunu düşünüyordu.

Zamana karşı neşeyle mücadele etmiş olan dokuları pes etmeye başladı. Genç teni yaşlandı, duru gözleri bulandı, geniş omuzları hafifçe çöktü. Liza teslimiyeti sayesinde trajediyle başedebiliyordu; Cennet'in bu yanıyla ilgili pek bir umudu yoktu zaten. Ama Samuel doğa yasalarına karşı bir gülme duvarı örmüştü, Una'nın ölümü barikatlarını yıktı. Yaşlı bir adam oldu.

Öteki çocuklarının durumu iyiydi. George sigorta işindeydi. Will zenginleşiyordu. Joe doğuya gitmişti, reklamcılık adı verilen yeni bir mesleğin icadına yardımcı oluyordu. Bu alanda Joe'nun kusurları erdeme dönüşüyordu. Somut hayallerini iletebileceğini görmüştü; reklamcılık da zaten doğru uygulandığında bundan ibaretti. Joe yeni bir alanda büyük bir adamdı.

Dessie hariç kızların hepsi evlenmişti; onun da Salinas'ta başarılı bir terzi dükkânı vardı. Bir tek Tom hayata atılamamıştı.

Samuel, Adam Trask'e Tom'un üstünlükle münakaşa ettiğini söylüyordu. Baba olarak evladını seyrediyor, güdülerini ve korkularını, ilerleyişleriyle geri çekilişlerini hissedebiliyordu, çünkü kendi içinde buluyordu hepsini.

Tom'da babasının nağmeli yumuşaklığı, neşeli yakışıklılığı yoktu. Ama insan Tom'a yaklaştığında onu hissederdi; gücünü, sıcaklığını ve sarsılmaz dürüstlüğünü hissederdi. Bütün bunların altında bir büzüşme vardı, utangaç bir büzüşme. Babası kadar neşeli olurdu bazen, sonra ansızın, tam ortasında keman teli gibi kopuverirdi; Tom'un fırıl fırıl karanlığa yol alışını izlerdiniz.

Esmer yüzlü bir erkekti; belki güneşten yanmış olan yüzü kara kırmızıydı, sanki damarlarında bir İskandinav ya da Vandal kanı akarmış gibi. Saçları, sakalı ve bıyığı da koyu kızıldı, gözleri bu saç ve ten renginin arasından şaşırtıcı bir mavilikle parlardı. Güçlüydü, omuzlarıyla kolları kaslıydı, ama kalçaları dardı. Ağırlık kaldırmakta, koşmakta, tırmanmakta ve at binmede kimseden aşağı kalmazdı, ama zerre kadar rekabet duygusu yoktu. Will ve George kumarbazdılar, kardeşlerini girişimin sevinç ve üzüntülerine heveslendirmeye çalışırlardı sık sık.

"Denedim ama sıkıcı geldi" derdi Tom. "Bunun sebebini düşündüm. Kazandığımda fazla bir zafer duygusu yaşamıyorum, kaybettiğimde de üzülmüyorum. Bunlar olmayınca manası kalmıyor. Para kazanmanın yolu bu değil, bunu biliyoruz; doğumu ve ölümü, mutluluk ve kederi taklit etmediği sürece, bana öyle geliyor ki, yani bir hiç gibi geliyor. Herhangi bir şey, iyi ya da kötü herhangi bir şey hissetseydim yapardım."

Will bunu anlamıyordu. Onun hayatı rekabetten ibaretti; şu ya da bu şekilde kumar oynayarak yaşıyordu. Tom'u seviyor, kendisinin zevk aldığı şeylerle onu da tanıştırmak istiyordu. Onu işe aldı, ona alım satımın, başka adamları mat etmenin, karşısındakini ölçüp blöf yapmanın, manevralarla yaşamanın hazlarını aşılamaya çalıştı.

Tom her defasında çiftliğe şaşkın döndü; eleştirmiyor, ama bir yerlerde ipin ucunu kaçırdığını düşünüyordu. Rekabetin erkekçe hazzını yaşaması gerektiğini düşünüyordu, ama kendi kendine yaşarmış gibi rol yapamıyordu.

Samuel, Tom'un hep bir koltukta iki karpuz –ya da iki kadın– yaşadığını söylemişti. Samuel bilge bir adamdı, ama sanıyorum Tom'un sadece bir yönünü tanıyordu. Belki de Tom çocuklara daha çok açılıyordu. Benim onun hakkında yazacaklarım hafızanın ürünleri, doğru bildiğim şeyler ve bunları birleştirip yürüteceğim mantığın karışımı olacak. Doğru olup olmayacağını kim bilebilir?

Biz Salinas'ta oturuyorduk, Tom geldiğinde haberimiz olurdu; sanıyorum hep gece gelirdi, çünkü Mary'yle benim yastıklarımızın altında birer paket ciklet olurdu. O zamanlar ciklet değerliydi, tıpkı beş sentlikler gibi. Tom'un aylar boyunca hiç gelmediği olurdu ama biz her sabah uyanır uyanmaz elimizi yastığımızın altına atardık. Ben hâlâ atarım, oysa yastığımın altında ciklet bulmayalı uzun yıllar oluyor.

Kardeşim Mary kız olmak istemiyordu. Kız olması onun bir türlü alışamadığı bir talihsizlikti. O atletikti, bilye oynardı, beyzbolda atıcılık yapardı, kız giysileri onu kısıtlıyordu. Elbette bu dediğim, kız olmanın avantajlarını anlamadan önceydi.

Nasıl ki vücudumuzun bir yerinde, muhtemelen kolumuzun altında, tam gerektiği şekilde basınca uçmamızı sağlayacak bir düğme bulunduğunu biliyorsak, Mary de kendini olmak istediği bıçkın oğlan çocuğuna dönüştürecek bir sihir bulmuştu. Sihirli bir pozisyonda, dizleri belirli bir açıda bükülmüş, başı sihirli bir açıda, parmakların hepsi üst üste binmiş olarak uyursa, sabaha oğlan olarak uyanacaktı. Her gece doğru kombinasyonu arıyor, bir türlü bulamıyordu. Parmaklarını lamba-zıvana şeklinde üst üste bindirmesine ben de yardım ederdim.

Doğru kombinasyonu bulma konusunda umutsuzluğa kapılmak üzereyken, bir sabah yastıklarımızın altında ciklet bulduk. Her birimiz birer cikletin kâğıdını açıp ciddiyetle çiğnedik; naneli Beeman'dı, o gün bugündür o kadar lezzetli bir şey imal edilmedi.

Mary uzun siyah fitilli çoraplarını çekerken birden müthiş bir rahatlamayla, "Tabii ya" dedi.

"Ne tabii?" diye sordum.

"Tom Dayı" dedi ve cikletini şaklata şaklata çiğnedi.

"Ne olmuş Tom Dayı'ya?" diye sordum.

"O biliyordur nasıl oğlan olunacağını."

Öyle ya, bu kadar basitti. Benim nasıl aklıma gelmedi diye şaşırdım.

Annem mutfakta yanımızda çalışan yeni Danimarkalı kızı denetliyordu. Peş peşe çeşitli kızlar çalışmıştı yanımızda. Yeni Danimarka göçmeni çiftçi aileleri kızlarını Amerikalı ailelerin hizmetine veriyordu; böylece İngilizcenin yanı sıra Amerikan usulü yemek pişirmeyi, sofra kurmayı, görgü kurallarını ve Salinas sosyete hayatının bütün inceliklerini de öğreniyorlardı. Bunu iki yıl boyunca –ayda on iki dolara– yaptıktan sonra kızlar Amerikalı delikanlılar açısından son derece arzulanır eşler haline geliyorlardı. Hem Amerikalıların görgü kurallarına uyuyor, hem de tarlalarda at gibi çalışmaya devam edebiliyorlardı. Günümüzde Salinas'ın en seçkin ailelerinden bazıları bu kızların soyundan gelir.

Mutfaktaki kız herhalde lepiska saçlı Mathilde'di, annem de anaç tavuk gibi tepesinde gıdaklıyordu.

İçeriye daldık. "Kalktı mı?"

"Şşşt!" dedi annem. "Geç geldi. Bırakın uyusun."

Ama arka yatak odasındaki lavaboya akan suyun sesinden, dayımın kalktığını anladık. Kedi gibi kapının önüne büzüşüp çıkmasını bekledik.

Aramızda ilk anda hep hafif bir çekingenlik olurdu. Sanıyorum Tom Dayı da bizim kadar utangaçtı. Bana kalırsa asıl istediği bizi yakalayıp havalara fırlatmaktı ama hepimiz resmi davranırdık.

"Ciklet için teşekkürler Tom Dayı."

"Memnun olduğunuza sevindim."

"Sen buradayken gece geç saatte istiridyeli ekmek yer miyiz acaba?"

"Anneniz izin verirse deneriz tabii ki."

Salona geçip oturduk. Mutfaktan annemin sesi geldi. "Çocuklar, rahat bırakın dayınızı."

"Rahatsız etmiyorlar Ollie" diye seslendi dayım.

Salonda üçgen halinde oturuyorduk. Tom'un yüzü o kadar esmer, gözleri o kadar maviydi ki... Güzel kıyafetler giyer ama asla iyi giyimli görünmezdi. Bu konuda babasından çok farklıydı. Kızıl bıyığı asla düzgün durmaz, saçı yatmazdı; elleri işten sertleşmişti.

Mary sordu: "Tom Dayı, nasıl oğlan olunur?"

"Nasıl mı? Oğlan olarak doğulur Mary."

"Hayır, onu sormuyorum. *Ben* nasıl oğlan olabilirim?"

Tom ciddiyetle onu inceledi. "Sen mi?" diye sordu.

Sözler Mary'nin ağzından sel gibi döküldü: "Ben kız olmak istemiyorum Tom Dayı. Oğlan olmak istiyorum. Kızların tek derdi öpüşmek ve taş bebekler. Ben kız olmak istemiyorum. İstemiyorum." Mary'nin gözünde öfke yaşları birikti.

Tom başını önüne eğip ellerine baktı, kırık bir tırnakla bir nasırın kalkmış kenarını didikledi. Sanıyorum güzel bir şey söylemek istiyordu. Babasının sözleri gibi tatlı, kanatlı, cıvıltılı, güzel sözler. "Ben senin oğlan olmanı istemem" dedi.

"Neden?"

"Ben seni kız olarak seviyorum."

Mary'nin tapınağında bir put kırılmaktaydı. "Yani sen kızları seviyor musun?"

"Evet Mary, kızları çok severim."

Mary'nin yüzünden bir tiksinti ifadesi geçti. Eğer doğruysa, Tom salağın teki demekti. Mary "bırak, yeme beni" ifadesini takındı. "Tamam" dedi, "ama *benim*, oğlan olmak için ne yapmam lazım?"

Tom'un iyi bir kulağı vardı. Mary'nin nezdinde itibarının hızla düşmekte olduğunu biliyor, Mary'nin onu sevmesini, ona hayran olmasını istiyordu. Aynı zamanda içindeki incecik çelikten doğruculuk teli, süratli yalanların kafasını koparıveriyordu. Yeğeninin neredeyse beyaz denecek kadar açık sarı, eline dolaşmasın diye sımsıkı örülmüş ve Mary zor bir bilye vuruşundan önce ellerini saç örgüsüne sildi-

ğinden ucu kirli saçlarına baktı. Onun soğuk ve düşmanca bakan gözlerini inceledi.

"Bence sen aslında değişmek istemiyorsun."

"İstiyorum."

Tom yanılıyordu, Mary gerçekten değişmek istiyordu.

"Ama değişemezsin" dedi Tom. "Gün gelecek buna sevineceksin."

"Sevinmeyeceğim" dedi Mary ve bana dönüp buz gibi bir küçümsemeyle, "Bilmiyor!" dedi.

Mary'nin korkunç suçlamasını duyunca Tom yüzünü buruşturdu, ben tir tir titredim. Mary çoğu insandan daha cesur ve acımasızdı. Salinas'ın bütün bilyelerini bu sayede kazanıyordu.

Tom tedirgin bir tonda konuştu: "Anneniz izin verirse istiridyeli ekmeği bu sabah ısmarlar, akşama da alırım."

"Ben istiridyeli ekmek sevmem" dedi Mary ve burnu havada yatak odamıza girip kapıyı çarptı.

Tom arkasından kederle baktı. "Tipik kız" dedi.

İkimiz yalnız kalmıştık; Mary'nin açtığı yarayı benim sağaltmam gerektiğini düşünüyordum. "Ben istiridyeli ekmeğe bayılırım" dedim.

"Bilmez olur muyum! Mary de bayılır."

"Tom Dayı, sence oğlan olmasının bir yolu yok mu?"

"Hayır, yok" dedi dayım hüzünle. "Bilsem söylerdim ona."

"Batı Yakası'nın en iyi atıcısı o."

Tom iç çekip tekrar ellerine baktı; üstünde başarısızlığı taşıdığını görüyor, onun adına üzülüyordum, içim acıyordu. İçi boşaltılıp parmaklık gibi yan yana toplu iğneler batırılmış mantarımı çıkardım. "Tom Dayı, sinek kafesimi ister misin?"

Ah, müthiş bir centilmendi. "Bana mı vermek istiyorsun kafesi?"

"Evet. Bak şimdi, iğnelerden birini kaldırıp sineği içeri sokuyorsun, o da içeride oturup vızıldıyor."

"Çok isterim. Teşekkür ederim John."

Bütün gün minnacık, keskin bir çakıyla küçük bir kütük parçasını oydu; biz okuldan döndüğümüzde küçük bir yüz çıkmıştı ortaya. Gözler, kulaklar ve dudaklar hareket edebiliyordu; içi boş kafanın

içine küçük tüneklerle bağlıydılar. Boynun altında mantarla kapatılmış bir delik vardı. Harika bir şeydi. Bir sinek yakalayıp yavaşça delikten içeri soktuktan sonra mantarla deliği kapatıyordun. Ansızın kafa canlanıyordu. Deliye dönmüş sinek küçük tüneklerin üstünde debelendikçe gözler dönüyor, dudaklar konuşuyor, kulaklar oynuyordu. Mary bile azıcık affetmişti onu, ama kız olduğuna sevininceye kadar ona gerçek anlamda güvenemedi, o zaman da artık çok geçti. Dayım o kafayı bana değil, kardeşimle ikimize verdi. Hâlâ bir yerlerde duruyor ve çalışıyor.

Tom bazen beni balığa götürürdü. Güneş doğmadan büyük arabayla yola çıkar, doğru Frémont's Peak'e sürerdik; dağlara yaklaştıkça yıldızlar solar, ışık arttıkça dağlar kararırdı. Arabada giderken kulağımla yanağımı Tom'un ceketine yasladığımı hatırlıyorum. Tom'un kolunu omzuma attığını, ara sıra koluma pat pat vurduğunu da hatırlıyorum. Sonunda bir meşe ağacının altında durup atı çözer, derenin kenarına götürüp su içirir, sonra da yularını arabanın arkasına bağlardık.

Tom'un konuştuğunu hatırlamıyorum. Şimdi düşününce, sesinin tonunu, ne tür kelimeler kullandığını da hatırlamıyorum. Dedemin hem sesini hem sözlerini hatırlıyorum ama Tom'u düşündüğümde hatırladığım, samimi bir sessizlik sanki. Belki hiç konuşmuyordu. Tom'un çok güzel olta takımları vardı, sahte yemlerini kendi yapardı. Ama alabalık yakalayıp yakalamamak umurunda değilmiş gibi görünürdü. Hayvanlara üstünlük sağlama ihtiyacı duymazdı.

Küçük şelalelerin altında yetişen beş parmaklı eğreltileri hatırlıyorum; su damlaları üzerlerine çarptıkça yeşil parmakları sallanırdı. Tepelerin kokusunu da hatırlıyorum: yabani açelya, çok uzaktan bir kokarca, acı baklanın iç bayıcı tatlılığı ve koşumların üstündeki at teri. Gökyüzünde, yükseklerde hindi akbabalarının o güzel, süzülen dansı; Tom'un onları uzun uzun seyredişini hatırlıyorum ama onlar hakkında herhangi bir şey söylediğini hatırlamıyorum. Tom kazık çakıp oltayı bağlarken yemi tuttuğumu hatırlıyorum. Sepetteki ezilmiş eğrelti kokusunu ve yeşil yatağın üzerinde yatan güzelim taze, ıslak alabalıkların hafif ve tatlı kokusunu hatırlıyorum. Son olarak da, arabaya döndüğümüzü, deri yem torbasına arpa ezmesi

döktüğümüzü ve torbayı atın başının üstünden geçirip kulaklarının arkasında kayış tokasını taktığımızı hatırlıyorum. Dayımın sesi de sözleri de yok kulağımda; hafızamda dayım karanlık, sessiz, sıcacık ve samimi.

Tom kendi karanlığını hissederdi. Babası yakışıklı ve maharetliydi, annesiyse kısa boylu ve yüzde yüz emin. Bütün kız ve erkek kardeşlerinin ya güzelliği, ya yeteneği ya da talihi vardı. Tom hepsini tutkuyla sever ama kendini ağır ve toprağa bağlı hissederdi. Coşku dağlarına tırmanır, zirveler arasındaki kayalık karanlıkta bocalardı. Cesurca hamleler yaptığı olurdu ama bunlar korkaklık çizgisinde birer parantezdi.

Samuel, Tom'un üstünlük konusunda tereddüt ettiğini, o soğuk sorumluluğu üstlenip üstlenemeyeceğine karar vermeye çalıştığını söylüyordu. Oğlunun mizacını biliyor, şiddet potansiyelini hissediyor ve korkuyordu, çünkü Samuel'da şiddet yoktu – Adam Trask'e yumruk atarken bile şiddet yoktu içinde. Eve giren –kimileri gizlice giren– kitaplara gelince, Samuel kitapların sırtında usta bir binici gibi ilerler, kayalıklar arasında köpüren bir ırmakta kanoyla yol alırcasına, fikirlerin arasında mutlulukla dengesini korurdu. Oysa Tom kitabın içine girer, sayfaların arasında sürünür, düşüncelerin arasında köstebek gibi tüneller açar, kitap yüzüne gözüne bulaşmış halde çıkardı içinden.

Şiddet ve çekingenlik – Tom'un kasıklarının kadına ihtiyacı vardı ama aynı zamanda kendini bir kadına layık hissetmiyordu. Uzun süreler boyunca bekârlığın içinde uluyarak debelenir, sonra trene binip San Francisco'ya gider, kadınlar arasında yuvarlanır, ardından kendini zayıf, eksik ve değersiz hissederek sessiz sedasız çiftliğe döner ve çalışmayla cezalandırırdı; verimsiz toprakları sürüp eker, beli kopana, kolları lime lime bez parçalarına dönene kadar sert meşe odunlarını yarardı.

Babası muhtemelen Tom'la güneşin arasında duruyor, Samuel'ın gölgesi oğlunun üstüne düşüyordu. Tom gizli gizli şiir yazıyordu; o günlerde zaten mantıklı olan da şiiri gizli tutmaktı. Şairler soluk yüzlü, iğdiş edilmiş kimselerdi, Batılı erkekler küçümserdi onları. Şiir zayıflık, yozlaşma ve çöküş belirtisiydi. Şiir okumak yuhalanmaya

davetiye çıkarmaktı. Şiir yazmak ise şüphe ve dışlanmaya. Şiir gizli tutulan kötü bir alışkanlıktı ve gizli tutulması gerekirdi. Tom'un şiirlerinin herhangi bir değeri olup olmadığını bilen yok, çünkü yazdıklarını tek bir kişiye göstermiş, ölmeden önce de hepsini birer birer yakmıştı. Sobadaki küle bakılırsa epeyce şiir olsa gerekti.

Tom, ailesinden en çok Dessie'yi severdi. Dessie neşeliydi. Kahkaha onun kapısının önünü mesken tutmuştu.

Dessie'nin dükkânı Salinas'ta tekti. Bir kadın dünyasıydı. Burada bütün kurallar ve demirden kuralları yaratan korkular geçersizdi. Kapısı erkeklere kapalıydı. Kadınların oldukları gibi görünebilecekleri bir sığınaktı: kokulu, şehvetli, esrarlı, kibirli, doğrucu ve çıkarcı. Dessie'nin dükkânında balenli korseler, kadın tenini yamultup tanrıça kalıbına sokan kutsal korseler çıkarılıp atılırdı. Kadınlar Dessie'nin dükkânında tuvalete giden, yemeği fazla kaçıran, kaşınan ve osuran kadınlara dönüşürlerdi ve bu özgürlükten kahkahalar kopardı.

Erkekler kahkahaları kapalı kapının ardından duyar ve haklı olarak korkarlardı; belki kendilerinin alay konusu olduğunu düşünürlerdi, ki büyük ölçüde öyleydi de.

Dessie şu anda gözümde canlanıyor: Kelebek gözlük taşıyacak kadar kemerli olmayan burnunun üstünde düştü düşecek altın kelebek gözlüğü, gülmekten gözlerinden oluk oluk yaş akıyor, vücudunun önü baştan aşağı kahkahalarla kasılmış. Saçları önüne düşer, gözlüğüyle gözlerinin arasına girer, gözlük ıslak burnundan kayıp düşer ve siyah kurdelesinin ucunda dönüp sallanırdı.

Dessie'ye elbisenizi aylar öncesinden ısmarlamak zorundaydınız; kumaşı ve modeli seçmek için dükkâna yirmi kere gidip gelirdiniz. Salinas daha önce Dessie kadar sağlıklı bir şey yaşamamıştı. Erkeklerin locaları, kulüpleri ve randevuevleri vardı; kadınlarınsa kilise derneğiyle papazın yapmacık cilveleri dışında bir şeyleri yoktu, ta ki Dessie ortaya çıkıncaya kadar.

Sonra Dessie âşık oldu. Aşk macerasının ayrıntılarını hiç bilmiyorum – adamın kim olduğunu, şartları, din mi, yaşayan bir eş mi, hastalık mı, bencillik mi olduğunu bilmiyorum. Annem biliyordu sanırım ama aile dolabına kaldırılıp asla çıkarılmayan konulardan

biriydi. Salinas'ta başka bilenler var idiyse de, kasabanın sırrı olarak sadakatle saklamışlardı. Tek bildiğim, kasvetli, korkunç, umutsuz bir macera olduğuydu. Bir yıl sonra Dessie'nin bütün neşesi çekilmiş, kahkahalar kesilmişti.

Tom dağlarda korkunç acı çeken bir aslan misali kükredi. Sabahki treni beklemeyip bir geceyarısı atını eğerledi ve Salinas'a gitti. Samuel peşine düştü, King City'den Salinas'a telgraf çekti.

Sabah Tom kapkara bir suratla bitkin atını Salinas'ta John sokağından yukarı sürerken şerif onu bekliyordu. Silahını elinden alıp Tom'u bir hücreye attı, Samuel onu almaya gelinceye kadar sade kahve ve konyak içirdi.

Samuel, Tom'a nutuk çekmedi. Onu eve götürdü ve olaya hiç değinmedi. Hamilton'ların evine bir kıpırtısızlık çöktü.

**[ii]**

1911 yılının Şükran Günü, bütün aile çiftlikte toplandı – New York'ta olan Joe, aileden ayrılıp bir başka aileyle birleşmiş olan Lizzie ve ölmüş olan Una dışında bütün çocuklar. Ellerinde hediyeler ve bu kabilenin bile yiyebileceğinden fazla yiyecekle geldiler. Dessie'yle Tom dışında hepsi evliydi. Çocuklar Hamilton'ların evini cümbüşe çevirdi. Aile ocağı harlandı, eskisinden de gürültülüydü. Çocuklar ağlıyor, bağrışıyor, kavga ediyordu. Erkekler sık sık ocağı ziyaret ediyor, bıyıklarını mahcup mahcup silerek dönüyorlardı.

Liza'nın küçük yuvarlak yüzü giderek kızarıyordu. Düzeni sağlıyor, emir veriyordu. Mutfakta ocak hiç sönmüyordu. Yataklar doluydu, çocuklar için de yerde yastıkların üzerine yorganlar seriliyordu.

Samuel eski neşesini gömüldüğü yerden çekip çıkarmıştı. Alaycı zihni ışıldıyordu, konuşması eski şarkı ritmine kavuşmuştu. Sohbetle, şarkılarla, anılarla bir müddet dayandı, sonra birden, üstelik geceyarısı bile olmadan yoruldu. Üstüne bir bitkinlik çöktü; Liza'nın iki saat önce gitmiş olduğu yatağına gitti. Kendine şaşırmıştı; yatmak zorunda kaldığına değil de, yatmak istemesine.

Anneyle baba gittikten sonra Will ocaktan viskiyi getirdi, kabile mutfakta bir toplantı yaptı; viski altı yuvarlak reçel kavanozlarında içiliyordu. Anneler parmak ucunda yatak odalarına çıkıp çocukların üstünü örttükten sonra döndüler. Hepsi çocuklarla yaşlıları rahatsız etmemek için alçak sesle konuşuyordu. Tom'la Dessie, George ve güzel karısı, Dempsey'lerden Mamie, Mollie ve William J. Martin, Olive ve Ernest Steinbeck, Will ve karısı Deila.

Hepsi aynı şeyi söylemek istiyordu, on kardeşin onu da. Samuel yaşlı bir adamdı. Ansızın hayalet görmüş kadar şaşırtıcı bir keşifti bu. Nedense bunun olabileceğine hiç inanmamışlardı. Viskilerini içerek alçak sesle bu yeni fikri konuştular.

Omuzlarını gördün mü, nasıl çökmüş? Yürüyüşündeki o yaylanma kalmamış.

Ayak parmaklarını sürüyor biraz, ama mesele o değil – gözleri. Gözleri yaşlanmış.

Hep en son o yatardı.

Bir hikâyenin ortasında ne dediğini unuttu, fark ettin mi?

Ben teninden anladım. Teni kırışmış, ellerinin üstü saydamlaşmış.

Sağ bacağı aksıyor.

Evet ama o, atın kırdığı bacak.

Biliyorum, ama daha önce hiç aksamazdı.

Bunları içerleyerek söylüyorlardı. Olamaz böyle bir şey, diyorlardı. Babamız yaşlı bir adam olamaz. Samuel şafak kadar, ebedi şafak kadar gençtir.

Öğle vakti kadar yaşlanabilir belki ama akşam, Allah korusun, olamaz, hele gece, Allah korusun!

Zihinlerinin bir adım ileri sıçrayıp geri çekilmesi normaldi; dile getirmiyorlardı ama zihinleri, Samuel'sız bir dünya olamaz, diyordu.

Onun ne düşündüğünü bilmeden herhangi bir şeyi nasıl düşünebiliriz?

Bahar onsuz nasıl olur, veya Noel ya da yağmur? Noel diye bir şey olamaz.

Zihinleri bu tür düşüncelerden kaçınıyor, bir kurban arıyorlardı – kendileri incindikleri için incitebilecekleri birini. Tom'a yüklendiler.

Sen buradaydın. Başından beri buradaydın!

Nasıl oldu bu? Ne zaman oldu?

Kim yaptı bunu ona?

Yoksa deliliğinle sen yapmış olabilir misin?

Tom onunla yaşadığı için dayanabildi. "Una yüzünden" dedi boğuk bir sesle. "Una'dan sonra toparlanamadı. Bir erkeğin, gerçek bir erkeğin üzüntüden çökmeye hakkı olmadığını söyledi bana. Zamanla geçeceğine inanmam gerektiğini söyledi defalarca. O kadar sık söylüyordu ki, yenildiğini anladım."

"Bize niye söylemedin? Belki bir şey gelirdi elimizden."

Tom hiddetle ayağa fırladı, gerilmişti. "Allah kahretsin! Neyi söyleyecektim? Kederden ölmek üzere olduğunu mu? Kemiklerindeki iliğin eriyip bittiğini mi? Ne diyecektim? Siz burada yoktunuz. Ben seyretmek, gözlerindeki ferin söndüğünü görmek durumundaydım, Allah kahretsin." Tom odadan çıktı; pabuçlarının dışarıda topraktan fırlayan taşlara çarpa çarpa ilerlediğini duydular.

Utandılar. Will Martin, "Ben gidip getireyim onu" dedi.

"Hayır, gitme" dedi George hemen, kardeşleri başlarıyla onayladı. "Yapma. Yalnız bırak onu. Biz onu kendi içimizden tanıyoruz."

Bir süre sonra Tom döndü. "Özür dilemek istiyorum" dedi. "Çok özür dilerim. Biraz sarhoş olabilirim. Babam ben sarhoş olunca 'çakırkeyf' diyor. Bir akşam at üstünde eve geldim" –günah çıkarıyordu– "yalpalayarak bahçeden geçerken güllerin arasına düştüm, merdiveni emekleyerek çıktım ve yatağımın yanına, yere kustum. Ertesi sabah babamdan özür dilemeye çalıştığımda ne dedi biliyor musunuz? 'Yahu ne var, çakırkeyf olmuşsun Tom.' Sarhoş olan bensem 'çakırkeyf'tir. Sarhoş bir adam sürünerek eve dönmezmiş. Çakırkeyfmişim, o kadar."

George bu delidolu konuşmayı kesti. "Asıl biz senden özür dilemek istiyoruz Tom" dedi. "Sanki seni suçluyormuşuz gibi konuştuk, halbuki niyetimiz bu değildi. Belki de öyleydi. Ne olursa olsun, özür dileriz."

Will Martin gerçekçi konuştu: "Burada hayat fazlasıyla zor. İkna edelim onu, burayı satıp kasabaya taşınsın. Uzun ve mutlu bir hayat sürebilir. İkisinin gelip bizimle oturması Mollie'yle beni mutlu eder."

"Bence yapmaz öyle bir şey" dedi Will. "Babam katır kadar inatçı, at kadar gururludur. Gururu pirinç gibidir."

Olive'in kocası Ernest, "Canım, sormaktan bir şey çıkmaz" dedi. "Biz de onu –ya da ikisini– yanımıza alırız seve seve."

Sonra tekrar sustular, çünkü çiftliğin, cesaret kırıcı yamaçla verimsiz çukurluktaki taşlık, kurak çölün olmaması fikri onlara dehşet veriyordu.

Will Hamilton hem içgüdüsü hem de iş hayatındaki tecrübesi sayesinde erkeklerle kadınların pek derin olmayan güdülerini okumakta başarılıydı. "Ona işi bırakmasını söylersek hayatını kapatmasını söylemek gibi bir şey olur, yapmaz."

"Haklısın Will" diye onayladı George. "Vazgeçmek gibi gelir ona. Korkaklık gibi gelir. Hayır, asla satmaz burayı, satarsa da bir hafta yaşamaz bence."

Will, "Bir başka yolu var" dedi. "Ziyarete gelebilir. Tom çiftliği idare eder. Annemle babamın biraz dünyayı görmesinin vakti geldi. Dünyada bir yığın yenilik oluyor. Canlandırır babamı, sonra dönüp tekrar çalışmaya koyulabilir. Bir süre sonra da çalışması gerekmez belki. Kendisinin de dediği gibi, dinamitin dokunamadığı işi zaman becerir."

Dessie gözüne dökülen saçları geriye itti. "Merak ediyorum, gerçekten onun bu kadar aptal olduğunu mu düşünüyorsunuz?" dedi.

Will de tecrübesine dayanarak konuştu: "Bazen insan zekâsının menettiği şeyi yapmasına izin veriyorsa, aptal olmak isteyebilir. En azından deneyebiliriz. Ne düşünüyorsunuz?"

Mutfakta başlar onaylıyordu, sadece Tom kaya gibiydi, kara kara düşünüyordu.

"Tom, çiftliğin işlerini sen yürütmek istemez miydin?" diye sordu George.

"Ha, o bir şey değil" dedi Tom. "Çiftliği yürütmek mesele değil, çünkü çiftlik yürümüyor, hiç yürümedi."

"Öyleyse niye onaylamıyorsun?"

"Babama hakaret etmekten çekinirim" dedi Tom. "Anlar babam."

"Peki ama önermenin ne zararı var?"

Tom bütün kanı çekilinceye kadar kulaklarını ovaladı, bir an bembeyaz oldular. "Sizi menetmiyorum" dedi. "Ama ben yapamam."

George, "Mektup yazabiliriz" dedi, "bir tür davetiye, esprili bir şeyler. Sonra birimizden sıkıldığında öbürümüze gidebilir. Sırayla hepimizi gezse yıllar sürer." Bu konuyu burada kapattılar.

[iii]

Tom, Olive'in mektubunu King City'den getirdi; içinde neler yazılı olduğunu bildiği için de vermek için Samuel'ın yalnız olmasını bekledi. Samuel ocak başında çalışıyordu, elleri kapkaraydı. Zarfı köşesinden parmağının ucuyla tutup örsün üstüne koydu, sonra sıcak demiri soktuğu kovadaki siyah suda ellerini sürterek yıkadı. Zarfı bir nal çivisinin ucuyla açtı ve okumak üzere güneşe çıktı. Tom yaylı arabanın tekerleklerini sökmüş sarı dingil yağıyla dingilleri yağlıyordu. Gözucuyla babasını izledi.

Samuel mektubu okuyup bitirdi, katladı ve zarfına yerleştirdi. Atölyenin önündeki banka oturup gözlerini boşluğa dikti. Sonra mektubu açıp tekrar okudu, tekrar katladı ve mavi gömleğinin cebine koydu. Sonra Tom onun ayağa kalkıp yerdeki çakılları tekmeleye tekmeleye doğu yamacına tırmandığını gördü.

Biraz yağmur yağmış, cılız, tüy tüy otlar bitmişti. Samuel yolun yarısına geldiğinde yere çömeldi, sert, çakıllı toprağa elini daldırıp avcunu doldurdu ve işaretparmağıyla yaydı: çakıl, kumtaşı, parlak mika parçaları, cılız bir kökçük ve damarlı bir taş. Avcunu boşaltıp silkeledi. Bir ot koparıp dişlerinin arasına soktu ve tepeden yukarı, gökyüzüne baktı. Sinirli, gri bir bulut doğuya doğru koşuşuyor, üzerine yağmur yağdıracak ağaç arıyordu.

Samuel ayağa kalkıp tepeden aşağı bıraktı kendini. Alet kulübesinin oraya geldiğinde içine bakıp ona on kerestelere pat pat vurdu. Tom'un yanında durup arabanın tekerleğini boşa döndürdü ve Tom'u ilk defa görüyormuş gibi inceledi. "Sen koca adamsın yahu" dedi.

"Farkında değil miydin?"

"Farkındaydım herhalde – farkındaydım herhalde" dedi Samuel ve gezinmeye devam etti. Yüzünde ailesinin çok iyi tanıdığı alaylı ifade vardı – kendiyle alay eder, içten içe gülerdi. Hazin bahçeciği ve çepeçevre evi dolaştı – artık yeni bir ev değildi. Son eklenen yatak odaları bile eskimiş, yıpranmıştı, pencerelerdeki macun camlardan çekilmişti. Verandaya geldiğinde dönüp fincana benzeyen çiftliği boydan boya gözden geçirdi ve içeri girdi.

Liza unlanmış tahtanın üzerinde turta hamuru açıyordu. Oklavayı o kadar ustalıkla kullanıyordu ki, hamur canlı gibi görünüyordu. Yayılıyor, sonra kendi içindeki gerilmeden azıcık geri çekiliyordu. Liza solgun hamur yaprağını kaldırıp turta kalıbının üstüne koydu ve kenarlarını bıçakla düzeltti. Hazırlanmış orman meyveleri bir kâsede, kırmızı suyun içindeydiler.

Samuel bir mutfak iskemlesine oturup bacak bacak üstüne attı ve Liza'ya baktı. Gözlerinin içi gülüyordu.

"Günün bu saatinde yapacak şey mi bulamadın?" diye sordu Liza.

"İsteseydim bulurdum herhalde Valide Hanım."

"Her neyse, orada oturup beni tedirgin etme. Tembelliğin üstündeyse gazete öbür odada."

"Okudum gazeteyi" dedi Samuel.

"Hepsini mi?"

"Okumak istediğim kadarını."

"Samuel, neyin var senin? Sen bir iş çeviriyorsun, yüzünden belli. Hadi söyle de ben turtalarıma döneyim."

Samuel bacağını sallayarak gülümsedi Liza'ya. "Miniminnacık bir karım var" dedi. "Üç tanesi bir lokma etmez."

"Samuel, kes şunu. Ara sıra akşam vakti şakalaşmaya diyeceğim yok, ama saat daha on bir olmadı. Hadi yoluna."

Samuel dedi ki: "Liza, 'tatil' kelimesinin anlamını biliyor musun?"

"Bak, sakın sabah sabah şakalaşmaya kalkma."

"Biliyor musun Liza?"

"Elbette biliyorum. Salak yerine koyma beni."

"Ne demek?"

"Dinlenmek için denize, sahile gitmek. Hadi Samuel, maskaralığı bırak."

"Bu kelimeyi nereden öğrendiğini merak ediyorum."

"Sen neyin peşindesin, söyler misin? Niye bilmeyeyim?"

"Sen hiç tatil yaptın mı Liza?"

"Ben hiç..." Liza sustu.

"Sen elli yılda bir kez bile tatil yaptın mı, seni minik, aptal, bir kaşık kadıncık?"

"Samuel, lütfen mutfağımdan çık" dedi Liza korkarak.

Samuel mektubu cebinden çıkarıp açtı. "Ollie'den geldi" dedi. "Bizim Salinas'a ziyarete gitmemizi istiyor. Üst kattaki odaları yenilemişler. Çocukları daha yakından tanımamızı istiyormuş. Bize Chautauqua sezon biletleri almışlar. Billy Sunday Şeytan'la boğuşacakmış, Bryan da Altın Çarmıh konuşmasını yapacakmış. Onu dinlemek isterim. Aptalca bir konuşma ama onun ağzından duyunca insanın kalbi parçalanıyormuş diyorlar."

Liza burnunu kaşıdı, parmağındaki un burnuna bulaştı. "Çok mu pahalı?" diye sordu endişeyle.

"Pahalı mı? Ollie biletleri almış. Hediye yani."

"Biz gidemeyiz" dedi Liza. "Çiftliğe kim bakacak?"

"Tom bakar, kış günü zaten ne kadar bakacaksa."

"Yalnız hisseder kendini."

"Belki George gelir bir süreliğine, bıldırcın avlarlar. Bak zarfın içinde ne var Liza."

"Ne bunlar?"

"Salinas'a iki tren bileti. Ollie bize kaçacak tek kapı bırakmak istemediğini söylüyor."

"Biletleri iade edip parasını ona gönderebilirsin."

"Hayır, yapamam. Aa, Liza, –Valide Hanım– yapma. Al, al mendil vereyim."

"O kurulama bezi" dedi Liza.

"Otur şuraya Valide Hanım. Hah şöyle! Dinlenme fikri seni şoka soktu herhalde. Al şunu! Kurulama bezi olduğunu biliyorum. Billy Sunday Şeytan'ı sahnede kovalıyormuş diyorlar."

"Günah bu" dedi Liza.

"Ama ben görmek isterim, sen istemez misin? Ne dedin? Başını kaldırsana. Duymadım dediğini. Ne dedin?"

"Evet dedim" dedi Liza.

Samuel yanına geldiğinde Tom çizim yapıyordu. Tom babasına çaktırmadan bakarak Olive'in mektubunun etkilerini görmeye çalıştı.

Samuel çizime baktı. "Ne bu?"

"Arabadan çıkmak zorunda kalmamak için bir bahçe kapısı açma aygıtı icat etmeye çalışıyorum. Bu mandalı açacak çekme çubuğu."

"Ne açacak?"

"Kuvvetli bir yay diye düşündüm."

Samuel çizimi inceledi. "Sonra ne kapatacak?"

"Şuradaki çubuk. Şu yaya kayacak, gerilim öteki tarafta."

"Anladım" dedi Samuel. "Olabilir, eğer kapı iyi takılmışsa. Yapımı ve bakımı da yirmi yıl boyunca arabadan inip kapıyı açmanın iki misli sürer sadece."

Tom itiraz etti: "Bazen ürkek bir at olunca..."

"Biliyorum" dedi babası. "Ama asıl sebep eğlenceli olması."

Tom sırıttı. "Yakalandım" dedi.

"Tom, annenle ben kısa bir tatile çıksak çiftliğe bakabilir misin?"

"Tabii ki" dedi Tom. "Nereye gitmeyi düşünüyorsunuz?"

"Ollie bir süre Salinas'ta onun yanında kalmamızı istiyor."

"Aa, çok iyi olur" dedi Tom. "Annem razı mı?"

"Razı, masraf bir yana tabii."

"İyi, iyi" dedi Tom. "Ne kadar süre kalmayı düşünüyorsunuz?"

Samuel'ın pırıltılı, alaylı bakışları Tom'un yüzünde geziniyordu; sonunda Tom, "Ne var baba?" dedi.

"Sesinde hafif bir ton evlat, o kadar hafif ki, işitmekte zorlandım. Ama duydum. Tom, oğlum, kardeşlerinle aranızda bir sır varsa alınmam. Bence iyi bir şey."

"Ne demek istediğini anlamadım" dedi Tom.

"Oyuncu olmak istemediğin için Tanrı'ya şükretsen yeridir Tom, çünkü berbat bir oyuncu olurdun. Herhalde hep bir araya geldiğiniz Şükran Günü'nde ayarladınız. Tereyağından kıl çeker gibi de yürüyor. Bunda Will'in parmağını görüyorum. Söylemek istemiyorsan söyleme."

"Ben taraftar değildim" dedi Tom.

"Senin tarzın değil" dedi babası. "Sen göreyim diye gerçeği güneşe çıkarıp yaymayı tercih ederdin. Ötekilere söyleme bildiğimi." Sırtını döndü, sonra geri gelip elini Tom'un omzuna koydu. "Gerçeği söyleyerek beni şereflendirmek istediğin için teşekkür ederim oğlum. Zekice değil ama daha kalıcı."

"Gideceğinize sevindim."

Samuel ocağın eşiğinde durup araziye baktı. "Bir anne en çok çirkin çocuğunu sever derler" dedi ve başını sertçe salladı. "Tom, ben de seni aynı şekilde şereflendireceğim. Lütfen bunu karanlık, gizli yerinde sakla, kardeşlerinden hiçbirine söyleme; neden gittiğimi biliyorum, ayrıca nereye gittiğimi de biliyorum Tom ve memnunum."

## 24

**[i]**

Hayat ve ölüm gerçekleri karşısında bazı insanların diğerleri kadar etkilenmemesi, paramparça olmaması nedendir diye düşündüğüm olmuştur. Una'nın ölümüyle Samuel'ın ayaklarının altındaki toprak kaydı, müstahkem iç kalesinin kapıları açıldı ve yaşlılık içeri girdi. Öte yanda ailesini kocası kadar sevdiği su götürmeyen Liza yıkılmadı, çarpılmadı. Hayatı dengesini korudu. Üzüldü ama kedere yenilmedi.

Belki de Liza dünyayı Kutsal Kitap'ı kabul ettiği şekilde, bütün çelişkileri ve terslikleriyle kabul ediyordu. Ölümden hoşlanmıyor, ama var olduğunu biliyordu, karşısına çıktığında da şaşırmadı.

Samuel ölümü düşünmüş, onunla oynamış, hakkında felsefe yapmıştı belki, ama gerçek anlamda inanmıyordu ölüme. Ölüm onun dünyasının bir unsuru değildi. Kendisi de, etrafındaki herkes de ölümsüzdü. Somut olarak karşısına çıktığında ölüm bir rezaletti, derinden hissettiği ölümsüzlüğün reddiydi; duvardaki tek çatlak, yapının tamamen çökmesine sebep oldu. Bana kalırsa Samuel tartışmayla kendini ölümden kurtarabileceğini düşünmüştü öteden beri. Ölüm onun şahsi rakibiydi ve alt edebileceği bir rakipti.

Liza'nın nezdinde ise ölüm ölümdü, o kadar: vadedilen ve beklenen şey. Hayatına devam edebiliyor, o kederli haliyle bir tencere fasulyeyi fırına verip altı turta pişirebiliyor, cenaze törenine katılacak konukları doyurabilmek için tam olarak ne kadar yemek gerekeceğini hesaplayabiliyordu. Yine aynı kederli haliyle Samuel'ın temiz beyaz bir gömleği olmasını, siyah gabardin ceketinin fırçalanmış ve lekesiz, ayakkabılarının boyalı olmasını sağlayabiliyordu. Belki de iyi bir evlilik, böyle farklı meziyetlerle donanmış iki ayrı kişilik gerektiriyordur.

Samuel bir kez kabullendikten sonra muhtemelen Liza'dan daha öteye gidebilirdi ama kabullenme süreci onu paramparça ediyordu. Salinas'a gitme kararından sonra Liza onu yakından izledi. Samuel'ın aklında ne olduğunu bilmiyordu ama iyi ve temkinli bir anne sıfatıyla bir şeyler düşündüğünü biliyordu. Liza kusursuz bir gerçekçiydi. Diğer her şey aynı kalmak şartıyla, çocuklarını ziyarete gideceğine memnundu. Onları, çocuklarını merak ediyordu. Liza mekânlara bağlanmazdı. Mekânlar Cennet'e giden yolda mola verilen duraklardı sadece. İşin kendisini sevmezdi,ama yapardı, çünkü iş vardı ve yapılması gerekirdi. Üstelik yorulmuştu. Sabahları onu yatakta tutmaya çalışan ağrılarla ve tutulmalarla mücadele etmek giderek zorlaşıyordu, ama asla yenilmemişti onlara.

Cennet'e giysilerin kirlenmediği, yemek pişirip bulaşık yıkamak gerekmeyen bir yer olarak hevesleniyordu. Cennet'te içten içe tasvip etmediği bazı şeyler vardı. Fazla şarkı söyleniyordu; ayrıca vadedilen cennet tembelliğiyle uzun süre hayatta kalmayı seçkinlerin bile nasıl becerebildiğini anlamıyordu. O, Cennet'te yapacak bir şey bulurdu. Vakit geçirtecek bir şeyler olmalıydı mutlaka – yamanacak bir bulut, merhem sürülecek bitkin bir kanat. Cübbelerin yakalarını ara sıra tersyüz etmek gerekirdi belki; ayrıca doğruya doğru, Cennet'te bile süpürgenin ucuna bez bağlayıp temizlenecek, örümcek bağlamış bir köşe olmadığına inanamıyordu.

Salinas ziyaretiyle ilgili hem seviniyor hem korkuyordu. O kadar hoşuna gitmişti ki bu fikir, işin içinde günaha yakın bir şeyler bulunması gerektiğini düşünüyordu. Peki ya Chautauqua? Ona gitmesi gerekmiyordu, gitmeyecekti de muhtemelen. Samuel ele avu-

ca sığmayacaktı, Liza'nın onu kollaması gerekecekti. Samuel'ın genç ve çaresiz olduğu olduğu hissini hiç kaybetmemişti. Zihninde neler olup bittiğini, zihni aracılığıyla bedeninde olan bitenleri bilmemesi iyi bir şeydi.

Mekânlar Samuel için çok önemliydi. Çiftlik onun akrabasıydı; ondan ayrıldığında sevgilisine bıçak saplamış oldu. Ama kararını vermiş olan Samuel bu işi layığıyla yapmaya koyuldu. Bütün komşularına, eskiyi, eskiden nasıl olduğunu hatırlayan eski tüfeklere resmi ziyaretlerde bulundu. Arabasına binip yanlarından ayrıldığında, kendisi böyle bir şey söylemediği halde eski dostları onu bir daha görmeyeceklerini biliyorlardı. Dağlarla ağaçlara, hatta çehrelere sanki sonsuza dek ezberlemek ister gibi bakar olmuştu.

Trask çiftliğine ziyareti en sona bıraktı. Aylardır uğramamıştı. Adam genç bir adam değildi artık. Oğlanlar on bir yaşındaydı, Lee ise - aslında Lee pek değişmiyordu. Lee, Samuel'la birlikte ahıra yürüdü.

"Sizinle ne zamandır konuşmak istiyordum" dedi Lee. "Ama o kadar çok iş var ki. Ayda en az bir kere de San Francisco'ya gitmeye çalışıyorum."

"Hep öyle olur ya" dedi Samuel. "Bir dostun yerinde olduğunu bilince gidip görmezsin. Sonra gidiverir, sen de görüşmediğin için vicdan azabından kıvranırsın."

"Kızını duydum. Çok üzüldüm."

"Mektubunu aldım Lee. Sakladım. Güzel şeyler söylemişsin."

"Çinli sözleri" dedi Lee. "Yaşlandıkça daha çok Çinli oluyorum galiba."

"Sende bir değişiklik var Lee. Nedir?"

"Saç örgüm Mr. Hamilton. Saç örgümü kestim."

"Öyle ya."

"Hepimiz kestik. Duymadınız mı? Dul imparatoriçe aramızdan ayrıldı. Çin artık özgür. Hâkimiyet artık Mançularda değil, biz de saç örgüsü kullanmıyoruz. Yeni hükümetin bildirisi. Hiçbir yerde saç örgüsü kalmadı."

"Fark ediyor mu Lee?"

"Pek etmiyor. Daha kolay. Ama kafa derisinde beni tedirgin eden bir gevşeklik oluyor. Rahatlığına alışmak zor."

"Adam nasıl?"

"Fena değil. Ama pek değişmedi. Eskiden nasıl biri olduğunu merak ediyorum."

"Evet, onu ben de merak ettim. Çiçek açma dönemi kısaymış. Oğlanlar büyümüştür."

"Büyüdüler. Kaldığıma memnunum. Oğlanların büyümesini izleyip, biraz yardımcı olurken çok şey öğrendim."

"Çince öğrettin mi onlara?"

"Hayır. Mr. Trask istemedi öğretmemi. Haklıydı herhalde. Gereksiz bir zorluk olacaktı. Ama onlarla arkadaşız, evet, arkadaşıyım onların. Babalarını takdir ediyorlar, ama sarırım beni seviyorlar. Oğlanların ikisi birbirinden çok farklı. Hayal edemezsiniz ne kadar farklı olduklarını."

"Ne bakımdan Lee?"

"Okuldan döndüklerinde görürsünüz. Bir madalyonun iki yüzü gibiler. Cal kurnaz, karanlık ve uyanık, kardeşiyse... o konuşmadan önce seveceğiniz, konuştuktan sonra daha da çok seveceğiniz bir oğlan."

"Peki Cal'i sevmiyor musun?"

"Onu savunur pozisyonda buluyorum kendimi, kendime karşı savunuyorum. O yaşamak için savaşıyor, kardeşinin savaşması gerekmiyor."

"Benim familyada da var bu" dedi Samuel. "Anlamıyorum. Aynı eğitim, damarlarında aynı kan, benzer olur sanıyorsun,ama benzemiyorlar birbirlerine, hem de hiç."

Bir müddet sonra, Samuel'la Adam meşe ağaçlarıyla gölgelenen yoldan aşağı yürüyerek Salinas Vadisi'ni seyredebilecekleri hendek ağzına geldiler.

"Yemeğe kalır mısın?" diye sordu Adam.

"Yine piliç katlinden sorumlu olamam" dedi Samuel.

"Lee dana etli güveç yaptı."

"Eh, madem öyle..."

Adam'ın bir omzu hâlâ eski yarası yüzünden ötekinden aşağıdaydı. Yüzü sert ve örtülüydü, gözleriyse genele bakıp ayrıntıyı incelemiyordu. İki adam yolda durup ilk yağmurlarla yeşile boyanmaya başlamış vadiye baktılar.

Samuel yumuşak bir tonda konuştu: "Şu araziyi nadasa bıraktığın için utanmayışına şaşıyorum."

"Ekmem için bir sebep yoktu" dedi Adam. "Bunu daha önce konuştuk. Sen benim değişeceğimi düşünüyordun. Değişmedim."

"Acınla gurur mu duyuyorsun?" diye sordu Samuel. "Seni büyütüp trajikleştiriyor mu?"

"Bilmem."

"Bir düşün istersen. Belki de büyük bir sahnede bir oyunda rol alıyorsun ve tek seyirci sensin."

Adam'ın sesinde hafif bir öfke belirdi. "Neden bana nutuk çekmeye geldin? Geldiğine sevindim ama niye içimi deşiyorsun?"

"Sende biraz öfke uyandırabilir miyim diye bakıyorum. Ben herkesin işine burnunu sokan bir adamım. Karşımda nadasa bırakılmış koskoca bir arazi duruyor, yanımda da nadasa bırakılmış koskoca bir adam. İsraf gibi geliyor bana. İsrafa hayatta hiç gücüm yetmediği için de kötü bir his verir. Hayatını nadasa bırakmak iyi bir his mi?"

"Başka ne yapabilirdim?"

"Tekrar deneyebilirdin."

Adam yüzünü Samuel'a döndü. "Korkuyorum Samuel" dedi. "Böylesini tercih ediyorum. Enerjim yok belki... ya da cesaretim."

"Peki ya oğlanlar... seviyor musun onları?"

"Evet... evet."

"Birini ötekinden çok mu seviyorsun?"

"Niye öyle söyledin?"

"Bilmem. Ses tonunda bir şey..."

"Eve dönelim" dedi Adam. Ağaçların altında ağır ağır yürümeye başladılar. Ansızın Adam, "Cathy'nin Salinas'ta olduğu geldi mi hiç kulağına?" dedi. "Böyle bir söylenti duydun mu?"

"Sen duydun mu?"

"Evet... ama inanmadım. İnanamam."

Samuel yolun kumluk kısmında, tekerlek izlerinin üstünde sessizce yürüyordu. Zihni Adam usulü uyuşuk uyuşuk döndü ve neredeyse bitkinlikle, noktalanmış olduğunu umduğu bir düşünceye takıldı. Sonunda, "Ondan hiç vazgeçmedin" dedi.

"Öyle herhalde. Ama vurulma meselesinin peşini bıraktım. Onu düşünmüyorum artık."

"Sana hayatını nasıl yaşaman gerektiğini söyleyemem" dedi Samuel, "her ne kadar şu anda söylemekte olsam da. Şöyle olsaydı, böyle olsaydı'ların kovuğundan dünyanın rüzgârlarına çıksan senin için daha iyi olacağını biliyorum ve sana söylerken ben kendi anılarımı eliyorum; tıpkı çatlaklardan dökülen altın tozunu toplamak için barların döşeme tahtalarının altındaki toprağı yıkayan adamlar gibi. Küçük çaplı madencilik, küçük çaplı. Sen anı elemek için henüz çok gençsin Adam. Yeni anılar edinmelisin ki, yaşın geldiğinde daha zengin bir madenin olsun eleyecek."

Adam'ın başı aşağı eğikti, sımsıkı kenetli çene kemiği şakakların altında dışarı fırlamıştı.

Samuel ona bir göz attı. "Hah şöyle" dedi. "İyice geçir dişlerini. Hataları nasıl da savunuyoruz! Sana ne yaptığını anlatayım da kendi icadın sanma. Yatağına yatıp lambayı söndürdüğünde... arkasında hafif bir ışık, kapının eşiğinde beliriyor, geceliğinin salınışını görüyorsun. Tatlılıkla yatağına geliyor, sen neredeyse soluğunu tutarak o girsin diye yorganı açıyor, yastıkta onun başına yer açmak için başını kenara çekiyorsun. Teninin tatlı kokusunu duyuyorsun, yeryüzünde böyle bir koku yok..."

"Yeter, kes!" diye bağırdı Adam. "Allah kahretsin seni, sus! Hayatıma burnunu sokma artık! Ölü ineğin etrafında koklaya koklaya dolaşan kır kurdu gibisin."

"Nereden biliyorum diye sorarsan" dedi Samuel alçak sesle, "bana da aynı şekilde gelen biri var, aylar, yıllar boyunca, ta bugüne kadar. Zihnime çifte kilit atıp kalbimi ona karşı mühürlemeliydim herhalde, ama yapmadım. Bunca yıldır Liza'yı aldattım. Ona yalan ve sahte bir şey sundum, en iyisini o karanlık, tatlı saatlere sakladım. Şimdi onun da gizli bir ziyaretçisi olsaydı keşke diye düşünebilirim. Ama bunu hiçbir zaman bilemeyeceğim. Bana kalırsa o, kalbini kilitleyip anahtarını cehenneme fırlatırdı."

Adam'ın yumrukları sıkılıydı, eklemlerinden kan çekilmiş, bembeyaz olmuştu. "Kendimden şüphe etmeme sebep oluyorsun" dedi hiddetle. "Öteden beri. Senden korkuyorum. Ne yapmam gerekir

Samuel? Söyle! Nasıl bu kadar açık seçik gördün olayı bilmiyorum. Ne yapmalıyım?"

"Asla uygulamamakla birlikte o 'gerekir'leri iyi bilirim Adam. 'Gerekir'leri hep bilirim. Yeni bir Cathy araman gerekir. Yeni Cathy'nin rüya Cathy'sini öldürmesine izin vermen gerekir – bırak ikisi çekişsinler aralarında. Kenarda oturup izleyen senin de zihnini kazananla evlendirmen gerekir. Bu 'gerekir' ikinci tercih. En iyisi eski güzelliği sıfırlayacak yepyeni, taptaze bir güzellik arayıp bulmak olurdu."

"Denemeye korkuyorum" dedi Adam.

"Evet, söyledin. Şimdi senin üzerine bir bencillik yükleyeceğim. Ben gidiyorum Adam. Vedalaşmaya geldim."

"Nasıl yani?"

"Kızım Olive, Liza'yla beni Salinas'a davet etti, biz de gidiyoruz, yarından sonra."

"Canım, döneceksiniz."

Samuel söze devam etti: "Olive'in yanında belki bir ya da iki ay kaldıktan sonra George'dan bir mektup gelecek. Paso Robles'e onu ziyarete gitmezsek alınacak. Sonra Mollie San Francisco'ya gitmemizi isteyecek, ardından Will, hatta ölmez sağ kalırsak belki Doğu'da Joe bile."

"İyi ama, hoşuna gitmeyecek mi? Hak ettin bunu. Senin o toz deryasında yeterince çalıştın."

"Ben o toz deryasını seviyorum" dedi Samuel. "Dişi bir köpeğin çelimsiz yavrusunu sevdiği gibi seviyorum. Her taşını, pulluk kıran kaya çıkıntılarını, ince ve çorak üst toprağını, susuz özünü seviyorum. Benim toz deryamın içinde bir zenginlik gizli."

"Dinlenmeyi hak ettin."

"İşte bak, yine söyledin" dedi Samuel. "Kabul etmem gereken buydu, ettim de. Dinlenmeyi hak ettiğimi söylerken hayatımın bittiğini söylüyorsun."

"Buna inanıyor musun?"

"Kabul ettiğim şey bu."

Adam heyecanla konuştu: "Hayır, bunu yapamazsın. Bunu kabul edersen yaşamazsın ki yahu!"

"Biliyorum" dedi Samuel.

"Ama yapamazsın böyle bir şeyi."

"Niye yapamayayım?"

"Ben yapmanı istemiyorum."

"Ben herkesin işine burnunu sokan bir ihtiyarım, Adam. Benim için hazin olan şey ise, bu özelliğimi kaybetmem. Belki artık çocuklarımı ziyaret etme zamanımın geldiğini de buradan anlıyorum. Çoğu zaman sanki burnumu sokuyormuşum gibi yapmak zorunda kalıyorum."

"Ben senin canın çıkıncaya kadar toz deryanda çalışmanı tercih ederdim."

Samuel ona gülümsedi. "Ne güzel bunu duymak! Teşekkür ederim. Sevilmek güzel şey, geç de olsa."

Önde giden Adam ansızın dönünce Samuel durmak zorunda kaldı. "Benim için yaptıklarını biliyorum" dedi Adam. "Hiçbirini iade edemem. Ama bir şey daha rica edebilirim senden. Rica etsem bir iyilik daha yapıp belki de hayatımı kurtarır mısın?"

"Elimden gelirse yaparım."

Adam elini uzatıp batıya doğru bir yay çizdi. "Şu arazi – sözünü ettiğimiz bahçeyi, değirmenlerle kuyuları, yonca tarlalarını gerçekleştirmeme yardım eder misin? Çiçek tohumu yetiştiririz, para var o işte. Düşünsene, hektarlarca ıtırşahi, altın aynısefa tarlaları. Doğu'nun bahçeleri için belki dört hektar gül. Batı rüzgârı estiğinde nasıl kokacaklarını düşün!"

"Ağlatacaksın beni" dedi Samuel, "o da yaşlı bir adama yakışmaz." Gerçekten de gözleri dolmuştu. "Teşekkür ederim Adam" dedi. "Teklifin batı rüzgârıyla gelen rayiha gibi."

"Yani yapacak mısın?"

"Hayır, yapmayacağım. Ama Salinas'ta William Jennings Bryan'ı dinlerken gözümün önüne gelecek ve belki gerçekleştiğine inanacağım."

"Ama ben gerçekleştirmek istiyorum."

"Git benim Tom'la görüş. O sana yardım eder. Elinden gelse bütün dünyaya gül ekerdi zavallı."

"Ne yaptığını biliyor musun Samuel?"

"Evet, biliyorum ne yaptığımı, o kadar iyi biliyorum ki, yarı yarıya bitmiş sayılır."

"Ne inatçı adamsın!"

"Tartışmacı" dedi Samuel, "Liza tartışmacı olduğumu söyler ama şu anda çocuklarım çocuklarımın ördüğü ağa düşmüş durumdayım... ve galiba hoşuma da gidiyor."

**[ii]**

Sofra içeriye kurulmuştu. "Öbür defalar yaptığımız gibi ağacın altına kurmak isterdim" dedi Lee, "ama hava ısırıyor."

"Öyle gerçekten Lee" dedi Samuel.

İkizler sessizce gelip utangaç bir tavırla misafire baktılar.

"Sizi uzun zamandır görmedim çocuklar. Ama güzel isim vermişiz sizlere. Sen Caleb'sin, değil mi?"

"Ben Cal'im."

"Peki, Cal olsun." Sonra öbürüne döndü. "Sen adının omurgasını sökmenin bir yolunu buldun mu?"

"Anlayamadım?"

"Adın Aaron mı?"

"Evet efendim."

Lee güldü. "Tek *a* ile yazıyor. Arkadaşları iki *a*'yı fazla havalı buluyor."

"Otuz beş Belçika tavşanım var efendim" dedi Aron. "Görmek ister misiniz efendim? Kafes pınarın orada. Sekiz yeni doğmuş yavrum var... daha dün doğdular."

"Görmek isterim Aron." Samuel'ın ağzı seğirdi. "Cal, yoksa sen bahçıvan mısın?"

Lee başını sertçe çevirip Samuel'a baktı. "Yapmayın" dedi Lee gergin bir tavırla.

"Babam gelecek yıl bana ovada yarım hektar verecek" dedi Cal.

Aron, "Yedi kiloluk bir erkek tavşanım var" dedi. "Doğum gününde babama hediye edeceğim."

Adam'ın yatak odasının kapısının açıldığını duydular. "Kendisine söylemeyin" dedi Aron aceleyle. "Sır."

Lee eti hışımla doğruyordu. "Her seferinde zihnime dert getiriyorsunuz Mr. Hamilton" dedi. "Oturun çocuklar."

Adam geldi, gömleğinin sıvanmış kollarını aşağı çekti ve sofranın başındaki yerini aldı. "İyi akşamlar çocuklar" dedi; onlar da bir ağızdan cevap verdiler: "İyi akşamlar baba."

"Sakın söylemeyin" dedi Aron.

"Söylemem" diye temin etti Samuel.

"Nedir söylenmeyen?" diye sordu Adam.

"Özel bir şey" dedi Samuel. "Oğlunla aramda sır."

Cal araya girdi: "Ben de yemekten hemen sonra size bir sır vereceğim."

"Merak ettim" dedi Samuel. "Umarım ne olduğunu bilmiyorumdur."

Lee eti kesmeyi bırakıp Samuel'a dik dik baktı. Sonra tabaklara et yığmaya koyuldu.

Oğlanlar hızlı ve sessizce yiyorlardı, aç kurtlar gibi. Aron, "Bize izin verir misin baba?" dedi.

Adam başını evet anlamında salladı, oğlanlar hemen çıktılar. Samuel arkalarından baktı. "On bir yaşından büyük görünüyorlar" dedi. "Hatırladığım kadarıyla benimkiler on bir yaşında çığlık çığlığa, uluyarak ortalıkta koşuşuyorlardı. Bunlar koca adam gibiler."

"Öyle mi görünüyorlar?" diye sordu Adam.

"Ben neden öyle olduğunu biliyorum galiba" dedi Lee. "Evde bebekleri değerli kılacak bir kadın yok. Erkeklerin bebeklere çok meraklı olduğunu sanmıyorum, dolayısıyla bu oğlanlar için bebek olmak hiçbir zaman avantaj değildi. Bebek gibi davranarak kazanacakları bir şey yoktu. Bunun iyi mi kötü mü olduğunu bilmiyorum."

Samuel tabağındaki et suyunu bir parça ekmekle sıyırdı. "Adam, Lee'nin nasıl bir cevher olduğunun farkında mısın? Yemek pişirebilen bir filozof mu, düşünebilen bir aşçı mı yoksa? Bana çok şey öğretti. Sen de ondan bir şeyler öğrenmiş olmalısın."

"Korkarım ben yeterince dinlemedim" dedi Adam, "belki de o konuşmadı."

"Oğlanların Çince öğrenmesini neden istemedin Adam?"

Adam biraz düşündü. "Doğruyu söyleme zamanı gibi görünüyor" dedi sonunda. "Galiba bildiğin kıskançlıktı. Ben başka türlü adlandırdım ama benim izleyemeyeceğim bir yolda böylesine kolaylıkla benden uzaklaşmalarını istememiş olabilirim."

"Yeterince mantıklı ve neredeyse fazlasıyla insani" dedi Samuel. "Ama bunu bilmek... büyük bir sıçrayış. Ben hiç o kadar ilerleyebildim mi bilmiyorum."

Lee gri emaye çaydanlığı sofraya getirip fincanları doldurdu ve oturdu. Avcunu yuvarlak fincana sarıp ısıttı. Sonra da güldü. "Benim başıma çok dert açtınız Mr. Hamilton" dedi, "ayrıca Çin'in huzurunu da bozdunuz."

"Ne demek istiyorsun Lee?"

"Bunu size anlatmışım gibi geliyor neredeyse" dedi Lee. "Belki de size anlatmak üzere kafamda kurdum. Ne olursa olsun, eğlenceli bir öykü."

"Ben dinlemek isterim" dedi Samuel ve Adam'a döndü. "Sen istemez misin Adam? Yoksa sen bulut küvetine mi dalıyorsun?"

"Ben de onu düşünüyordum" dedi Adam. "Garip bir şey, üzerime bir heyecan geliyor."

"Güzel" dedi Samuel. "İnsanın başına gelebilecek iyi şeylerin en iyisi belki de bu. Anlat bakalım Lee."

Çinli boynunun yan tarafına elini uzattı ve gülümsedi. "Merak ediyorum, saç örgümün yokluğuna hiç alışacak mıyım" dedi. "Onu farkında olmadan çok kullanıyormuşum meğer. Neyse, öyküye döneyim. Mr. Hamilton, giderek Çinlileştiğimi size söylemiştim. Siz eskisine göre İrlandalılaşıyor musunuz?"

"Gidip geliyor" dedi Samuel.

"Bize Tekvin'in dördüncü bölümünün on altı dizesini okumuştunuz, tartışmıştık, hatırlıyor musunuz?"

"Evet, hatırlıyorum tabii. Uzun zaman oldu."

"Neredeyse on yıl" dedi Lee. "Öykü beni derinden etkiledi, kelimesi kelimesine inceledim. Düşündükçe öykü derinleşiyordu. Sonra elimizdeki çevirileri karşılaştırdım, birbirlerine oldukça yakındılar. Kafama takılan bir yer vardı sadece. Kral James versiyonu şöyledir – Yehova'nın Kabil'e neden öfkelendiğini sorduğu yer. Yehova

der ki: 'Eğer iyi davranırsan, seni kabul etmeyecek miyim? Ve eğer iyi davranmazsan, günah kapıda pusuya yatmıştır; ve onun istediği sensin; fakat sen ona *hükmedeceksin.*' Beni çarpan bu 'hükmedeceksin' oldu, çünkü Kabil'in günahı yeneceğine dair bir vaatti."

Samuel başıyla onayladı. "Ve çocukları bunu tam olarak yapamadı" dedi.

Lee kahvesini yudumladı. "Sonra Standart Amerikan versiyonunu aldım. O sıralar çok yeniydi. Ve bu bölüm farklıydı. Bu versiyonda Yehova, 'sen ona *hükmet*' der. Şimdi bu çok farklı. Bu bir vaat değil, emir. Ben buna takıldım. Acaba özgün metnin yazarının kullandığı özgün kelime neydi ki bu kadar farklı şekillerde çevrilebildi diye merak ettim."

Samuel masaya avuçlarını dayayıp öne doğru uzandı ve eski gençlik ışığı yandı gözlerinde. "Lee" dedi, "İbranice öğrendim deme bana!"

"Anlatacağım" dedi Lee. "Epey uzun bir hikâye. Bir yudum ngka-py alır mısınız?"

"Şu güzel çürük elma tadı olan içkiden mi?"

"Evet. Onu içince daha iyi konuşuyorum."

"Belki ben de daha iyi dinlerim" dedi Samuel.

Lee mutfağa gittiğinde Samuel sordu: "Adam, senin bundan haberin var mıydı?"

"Hayır" dedi Adam. "Söylemedi bana. Belki de ben dinlemiyordum."

Lee sert seramik şişesi ve üç küçük porselen fincanla döndü; o kadar ince ve narindiler ki ışığı geçiriyorlardı. "Çinli usul iç" dedi ve rengi siyaha çalan içkiden döktü. "Bunun içinde çok pelinotu var. Fena içki değil" dedi. "Yeterince içerseniz aşağı yukarı absentle aynı etkiyi yaratır."

Samuel içkisini yudumladı. "Neden bu kadar ilgilendiğini merak ediyorum" dedi.

"Çünkü bu müthiş öyküyü tasavvur eden adamın ne demek istediğini tam olarak bilmesi gerekirmiş gibi geliyordu bana; söylediğinde bir müphemlik olamazdı."

"'Adam' dedin. Yani sence bu, Tanrı'nın mürekkepli parmağıyla yazılmış ilahi bir kitap değil mi?"

"Bence bu öyküyü düşünebilen zihin, şaşırtıcı derecede ilahi bir zihindi. Çin'den de böyle birkaç zihin çıkmıştır."

"Merak etmiştim sadece" dedi Samuel. "Demek sen Presbiteryen değilsin aslında."

"Size söylemiştim, giderek Çinlileşiyorum. Neyse, devam edeyim, San Francisco'ya, aile derneğimizin merkezine gittim. Biliyor musunuz bu dernekleri? Büyük ailelerimizin merkezleridir bunlar, her üye yardım isteyebilir ve yardım edebilir. Lee Ailesi çok geniş bir ailedir. Kendi üyelerine bakar."

"Duymuştum" dedi Samuel.

"Yani köle kız uğruna Tong'la mücadele eden Çinli tetikçi mi?"

"Herhalde."

"Aslı bundan biraz farklı" dedi Lee. "Ben oraya ailemde çeşitli yaşlı ve saygıdeğer âlimler bulunduğu için gittim. Kelimenin tam anlamıyla düşünürler. İnsan sizin Konfüçyüs diye adlandırdığınız büyük âlimin bir cümlesini düşünmeye yıllarını harcayabilir. Bana akıl verebilecek anlam uzmanları olabileceğini düşündüm."

"Mükemmel ihtiyarlardır. Öğleden sonra iki afyonlu pipo içerler; afyon onları dinlendirir ve biler; gece sabaha kadar otururlar, zihinleri harikadır. Sanıyorum afyonu iyiye kullanmayı başaran başka bir halk yok."

Lee siyah iksirle dilini ıslattı. "Sorunumu saygıda kusur etmeden bu bilgelerden birine aktardım, ona öyküyü okuyup öyküden ne anladığımı söyledim. Ertesi gece ihtiyarlardan dördü toplanıp beni de çağırdılar. Bütün gece öyküyü tartıştık."

Lee güldü. "Komik herhalde" dedi. "Çok kişiye anlatmaya cesaret edemem. En genci şimdi doksanın üzerinde olan dört yaşlı beyefendinin İbranice öğrenmeye giriştiğini düşünebiliyor musunuz? Bilgili bir haham buldular. Çocuk gibi giriştiler öğrenmeye. Egzersiz kitapları, dilbilgisi, kelime bilgisi, basit cümleler. İbranicenin çini mürekkebi ve fırçayla yazılışını görmeniz lazım! Biz yukarıdan aşağıya yazdığımız için sağdan sola yazmak sizlere geleceği kadar zor gelmedi onlara. Öyle mükemmeliyetçiydiler ki! Meselenin özüne indiler."

"Ya sen?" dedi Samuel.

"Ben de onlara katıldım, mağrur, temiz beyinlerinin güzelliğine hayran oldum. Soyumu sevmeye başladım ve hayatımda ilk defa Çinli olmak istedim. İki haftada bir toplantılarına gidiyor, burada odamda sayfalar dolusu yazı yazıyordum. Var olan bütün İbranice sözlükleri aldım. Ama yaşlı beyefendiler hep benden öndeydi. Çok geçmeden hahamın da önüne geçtiler; o da bir başka meslektaşını getirdi. Mr. Hamilton, o tartışma ve münakaşa gecelerinden bazılarında siz de olmalıydınız. O sorular, o incelemeler, ah, o güzel düşünüşler, enfes düşünüşler."

"İki yılın sonunda, Tekvin'in dördüncü bölümündeki şu sizin on altı dizeye eğilebileceğimiz kanısına vardık. Benim yaşlı beyefendiler de bu kelimelerin, 'hükmedeceksin' ve 'hükmet'in çok önemli olduğunu düşünüyordu. Ve yaptığımız kazıdan şu altın madeni çıktı: '*hükmedebilirsin*'. 'Günaha hükmedebilirsin.' Yaşlı beyefendiler gülümseyip başlarını salladılar, bu yılları boşa harcamadıklarını düşündüler. Ayrıca Çinli kabuklarından da çıkmış oldular; şu anda Yunanca öğreniyorlar."

"Harikulade bir öykü" dedi Samuel. "İzlemeye çalıştım, belki bir yeri kaçırmış olabilirim ama. Bu kelime niçin bu kadar önemli?"

İncecik fincanları doldururken Lee'nin eli titriyordu. Kendi içkisini bir yudumda içti. "Anlamıyor musunuz?" diye haykırdı. "Standart Amerikan çevirisi insanlara günaha hükmetmelerini emrediyor; günaha cehalet de diyebilirsiniz. Kral James çevirisi 'hükmede*ceksin*'le bir vaatte bulunuyor; insanların mutlaka günahı yeneceklerini söylüyor. Ama İbranice *timşel* kelimesi –'hükmede*bilirsin*'– bir tercih hakkı sunuyor. Yeryüzünün en önemli kelimesi belki. Yolun açık olduğunu söylüyor. Yani top insanda. Çünkü eğer hükmedebilirsen, hükmetmeyebilirsin de. Anlamıyor musunuz?"

"Evet, *ben* anlıyorum. Anlıyorum. Ama sen bu ilahi yasaya inanmıyorsun. Niye önemli olduğunu düşünüyorsun?"

"Hah!" dedi Lee. "Bunu size uzun zamandır söylemek istiyorum. Hatta sorularınızı öngördüm, hazırlıklıyım. Sayısız insanın düşünüşünü ve hayatını etkilemiş olan her yazı önemlidir. Tarikatların, kiliselerin milyonlarca üyesi 'hükmet'teki emri hissedip var-

güçleriyle itaat ediyorlar. Milyonlarca başka kişi ise 'hükmedeceksin'deki yazgıyı hissediyor. Onlar ne yaparsa yapsın olacakları hiçbir şey değiştiremez. Bir de 'hükmedebilirsin'i düşünün! Bu insanı üstün kılan, tanrılar nezdinde ona önem kazandıran bir şey, çünkü zaafına, pisliğine, kardeşini katletmesine rağmen hâlâ büyük tercih hakkı onun elinde. Yolunu seçip mücadele edebilir ve kazanabilir." Lee'nin sesi bir zafer şarkısı söyler gibi çıkıyordu.

"Buna inanıyor musun Lee?" dedi Adam.

"Evet, inanıyorum. İnanıyorum, evet. Tembellikten, zayıflıktan ötürü kendini tanrıların kucağına atıp, 'Elimden bir şey gelmezdi, yol önceden çizilmişti' demek kolay. Oysa tercihin ihtişamını düşünsenize! İnsanı insan yapan şey. Kedinin tercih hakkı yoktur, arı bal yapmaya mecburdur. Orada ilahi bir durum yok. Hem biliyor musunuz? Usulca ölüme doğru kaymakta olan o yaşlı beyefendiler artık ölemeyecek kadar ilgililer."

"Yani bu Çinli adamların Eski Ahit'e inandığını mı söylüyorsun?" dedi Adam.

"Bu ihtiyarlar doğru bir öyküye inanıyor ve duyduklarında bir öykünün doğru olup olmadığını anlıyorlar. Onlar doğrunun eleştirmenleri. Bu on altı dizenin herhangi bir çağ, kültür ya da ırkta insanoğlunun tarihi olduğunu biliyorlar. Adamın on beş tam üç çeyrek dizelik doğruyu yazıp da bir fiille yalan söyleyebileceğine inanmıyorlar. Konfüçyüs insanlara iyi ve başarılı bir hayat sürmek için nasıl yaşamaları gerektiğini söyler. Ama bu – bu yıldızlara tırmanan bir merdiven." Lee'nin gözleri parladı. "İnsan bunu asla kaybedemez. Zayıflığın, korkaklığın, tembelliğin ayağını kaydıran bir şey."

"Anlamıyorum, hem yemek pişirdin, hem oğlanları büyüttün, hem bana baktın, hem de bunları nasıl yaptın?" dedi Adam.

"Ben de anlamıyorum" dedi Lee. "Ama öğleden sonraları ben de büyüklerim gibi iki pipomu içiyorum, ne eksiği, ne fazlası. Ve insan olduğumu, insanın çok değerli bir şey olduğunu hissediyorum – belki yıldızdan da önemli. Bu ilahiyat değil. Benim tanrılara eğilimim yok. Ama insan ruhu denen o pırıltılı şeye karşı bir aşk beslemeye başladım. Evrenin güzel ve eşsiz bir unsuru o. Daima saldırı altında, asla yok edilemez – çünkü 'hükmedebilirsin'."

**[iii]**

Lee'yle Adam uğurlamak üzere Samuel'la ahıra kadar yürüdüler. Lee teneke bir fenerle yolu aydınlatıyordu, çünkü gökyüzünün yıldızdan geçilmediği, yıldızlar yüzünden yeryüzünün iki misli karanlık göründüğü o berrak ilk kış gecelerinden biriydi. Tepelerin üzerine bir sessizlik çökmüştü. Etrafta hiçbir hayvan kıpırdamıyordu, ne otobur, ne yırtıcı; hava o kadar durgundu ki, her dem yeşil meşelerin kara dallarıyla yaprakları Samanyolu fonunda hareketsizdi. Üç adam konuşmuyordu. Lee'nin elindeki teneke fener sallandıkça sapı azıcık gıcırdıyordu.

"Ne zaman dönersin tatilden?" diye sordu Adam.

Samuel cevap vermedi.

Doxology bölmede başı eğik, bulutlu gözleri ayaklarının altındaki samanlara dikili, sabırla duruyordu.

"Yıllardır hep aynı at" dedi Adam.

"Otuz üç yaşında" dedi Samuel. "Dişleri aşındı. Elimle sıcak lapa yedirmek zorunda kalıyorum. Kâbus da görüyor. Bazen uykusunda titriyor, ağlıyor."

"Hayatımda gördüğüm bir ayağı çukurda beygirlerin en çirkini" dedi Adam.

"Biliyorum. Galiba tayken onu bu yüzden seçtim. Otuz üç yıl önce ona iki dolar ödedim, biliyor musun? Her tarafı çarpıktı, toynakları yufka gibi, ayak bileği o kadar kalın, kısa ve düz ki, eklem yok sanırsın. Kalın kafalıdır, beli fazla çukurdur. Göğüs kafesi dardır, gerisi büyüktür. Ağzı demirdendir, kuskunu bağlanırken hâlâ huysuzlanır. Eyerlendiğinde sanki çakıl ocağında kızak kayıyormuşsun hissi verir. Tırıs gitmeyi bilmez, yürürken kendi ayağına takılıp tökezler. Otuz üç yıldır iyi bir yanını göremedim. Huyu bile çirkindir. Bencildir, kavgacıdır, fesattır, itaatsizdir. Bugün bile mutlaka bir çifte atar diye arkasında yürümeye cesaret edemem. Ona bulamaç yedirirken elimi ısırmaya çalışır. Severim onu."

"Ve ona 'Doxology' adını verdiniz" dedi Lee.

"Bu kadar donanımsız bir yaratık mutlaka değerli bir şeye sahip olmalı diye düşündüm" dedi Samuel. "Fazla vakti kalmadı."

"Sefaletine bir son versen?" dedi Adam.

"Hangi sefalet?" diye sordu Samuel. "Hayatımda gördüğüm nadir mutlu ve tutarlı yaratıklardan biri o."

"Ağrısı sızısı vardır mutlaka."

"Ama ona öyle gelmiyor. Doxology hâlâ harika bir at olarak görüyor kendini. Sen olsan vurur muydun onu, Adam?"

"Evet, vururdum herhalde. Evet, vururdum."

"O sorumluluğu alır mıydın?"

"Evet, sanıyorum alırdım. Otuz üç yaşında. Ömrü çoktan tükenmiş."

Lee fenerini yere bırakmıştı. Samuel yanına çömelip içgüdüyle ellerini ısıtmak üzere sarı ışık kelebeğine uzattı.

"Aklıma takılan bir şey var Adam" dedi.

"Nedir?"

"Ölüm daha rahat olabilir diye atımı vurur muydun gerçekten?"

"Yani benim kastettiğim..."

Samuel ona fırsat vermedi: "Hayatından hoşlanıyor musun Adam?"

"Tabii ki hayır."

"Seni iyileştirebilecek ama bir ihtimal de öldürebilecek bir ilacım olsa, sana vermeli miyim onu? Yokla kendini bakalım."

"Ne ilacı?"

"Hayır" dedi Samuel. "Söylersem inan ki öldürebilir seni."

"Dikkatli olun Mr. Hamilton" dedi Lee. "Dikkatli olun."

"Ne oluyor?" diye sordu Adam. "Nedir aklındaki, söyle."

Samuel alçak sesle konuştu: "Galiba bu sefer dikkatli olmayacağım. Lee, yanılıyorsam –dinle– hata ediyorsam sorumluluğunu kabul ediyorum, kabahat varsa kabahati üstlenmeye hazırım."

"Doğrusunu yaptığınızdan emin misiniz?" dedi Lee endişeyle.

"Değilim tabii ki. Adam, ilacı istiyor musun?"

"Evet. Ne olduğunu bilmiyorum ama ver."

"Adam, Cathy Salinas'ta. Bir genelevin sahibi; Batı'nın en düşkün, en yoz genelevi. Kötülük, çirkinlik, çarpıklık, yapış yapışlık, insan zihninin düşünebildiği en berbat şeyler orada satılıyor. Sakatlar, namussuzlar tatmin olmak için oraya gidiyor. Ama onunla da kalmıyor. Cathy, şimdiki adıyla Kate taze, genç ve güzel olanı alıp öyle bir sa-

katlıyor ki, bir daha iyileşemiyorlar. İşte ilacın bu. Bakalım nasıl etki edecek."

"Yalancı!" dedi Adam.

"Hayır Adam. Birçok şey olabilirim,ama yalancı değilim."

Adam hızla Lee'ye döndü. "Doğru mu bu?"

"Ben de panzehir değilim" dedi Lee. "Evet, doğru."

Adam fenerin ışığında olduğu yerde sallanıyordu; sonra dönüp koşmaya başladı. Hantal adımlarla koştuğunu, tökezlediğini işitiyorlardı. Çalıların üzerine düştüğünü, tırnaklarını toprağa geçirip emekleyerek yamaç yukarı tırmandığını işitiyorlardı. Sesler ancak Adam sırtı aştığında kesildi.

"İlacınız zehir etkisi yaptı" dedi Lee.

"Sorumluluğu üstleniyorum" dedi Samuel. "Uzun zaman önce bir şey öğrendim: Bir köpek kargabüken yemişse, ölmek üzereyse eline bir balta alıp kesme kütüğüne götüreceksin hayvanı. Bir sonraki nöbeti bekleyip o anda kuyruğunu kesivereceksin. Eğer zehir fazla ilerlememişse köpeğin iyileşebilir. Acının şoku zehrin etkisini sıfırlayabilir. Ama şok yaşamazsa mutlaka ölür."

"Peki ama onunla bunun aynı olduğunu nereden biliyorsunuz?"

"Bilmiyorum. Fakat onsuz öleceği de kesin."

"Cesur bir adamsınız" dedi Lee.

"Hayır, yaşlı bir adamım. Eğer vicdan azabı çekeceksem de uzun süre olmayacak."

Lee sordu: "Sizce ne yapacak?"

"Bilmiyorum" dedi Samuel, "ama en azından boş boş oturup kara kara düşünmeyecek. Şu feneri bana tutuversene."

Samuel fenerin sarı ışığında gemi Doxology'nin ağzına yerleştirdi; gem aşına aşına o kadar incelmişti ki çelikten bir pul gibiydi. Kantarmadan çoktan vazgeçilmişti. Kalın kafalı yaşlı beygir canı isterse burnunu sürtmekte, durup yol kenarındaki otları kemirmekte serbestti. Samuel aldırmazdı. Kuskunu şefkatle bağladı, at yan yan ilerleyerek çifte atmaya çalıştı.

Dox arabaya koşulduktan sonra Lee sordu: "Ben de arabaya binip size biraz eşlik etsem sakıncası olur mu? Sonra yürüyerek dönerim."

"Gel bakalım" dedi Samuel, arabaya binmesine Lee'nin yardımcı olduğunu görmezden gelmeye çalıştı.

Çok karanlık bir geceydi, Dox da gece yolculuğuna nefretini birkaç adımda bir tökezleyerek gösteriyordu.

"Hadi Lee, oyalanma" dedi Samuel. "Nedir söylemek istediğin?"

Lee şaşırmış gibi görünmedi. "Belki ben de sizin kendiniz için söylediğiniz gibi başkalarının işine burnumu sokmaktan hoşlanıyorum. Bir şeyler aklıma takılıyor. İhtimal hesabından anlarım ama bu akşam tamamen gafil avladınız beni. Herkes bir yana, sizin Adam'a söylemeyeceğinize her bahse girerdim."

"Senin haberin var mıydı?"

"Elbette" dedi Lee.

"Oğlanlar biliyor mu?"

"Sanmıyorum ama er veya geç öğrenecekler. Çocuklar ne kadar acımasızdır, bilirsiniz. Bir gün okul bahçesinde biri suratlarına çarpacaktır."

"Onları buradan götürmesi gerekir belki de" dedi Samuel. "Bunu da düşünmek lazım Lee."

"Soruma cevap vermediniz Mr. Hamilton. Yaptığınız şeyi nasıl yapabildiniz?"

"O kadar mı hata ettiğimi düşünüyorsun?"

"Hayır, hiç öyle düşünmüyorum. Ama sizin herhangi bir konuda kati ve sabit bir cephe alacağınızı düşünmezdim. Benim değerlendirmem böyleydi. İlgileniyor musunuz?"

"Kendinin tartışılmasıyla ilgilenmeyen tek bir adam göster bana" dedi Samuel. "Devam et."

"Siz iyi bir insansınız Mr. Hamilton. Öteden beri bunun tatsızlık istememekten kaynaklanan bir iyilik olduğunu düşünmüştüm. Zihniniz ise papatya tarlasında hoplayıp zıplayan kuzu kadar esnek. Bildiğim kadarıyla herhangi bir şeyi kıskıvrak yakalamazsınız. Bu gece yaptığınız şeyse size ilişkin algımı yerle bir etti."

Samuel dizginleri kırbaç yuvasına saplanmış sopanın etrafına doladı; Doxology engebeli yolda tökezleyerek yürümeye devam etti. Yaşlı adam yıldızların ışığında bembeyaz parlayan sakalını sıvazladı. Siyah şapkasını çıkarıp kucağına koydu. "Seni şaşırttığı ka-

dar beni de şaşırttı galiba" dedi. "Ama sebebini merak ediyorsan... kendine bakman yeterli."

"Anlamadım."

"Bana araştırmalarından daha önce bahsetseydin çok şey fark ederdi Lee."

"Hâlâ anlamıyorum."

"Dikkat et Lee, konuşturma beni. Söylemiştim, İrlandalılığım gelip gidiyor diye. Şu anda gelmekte."

"Mr. Hamilton" dedi Lee, "gidiyorsunuz, geri de dönmeyeceksiniz. Daha pek uzun süre yaşamaya niyetiniz yok."

"Doğru Lee. Nereden anladın?"

"Ölüm sizi çepeçevre sarmış. İçinizden dışarı yansıyor."

"Dışarıdan görülebildiğini bilmiyordum" dedi Samuel. "Biliyor musun Lee, hayatımı bir çeşit müzik gibi görüyorum; her zaman iyi bir müzik değil ama yine de bir formu ve ezgisi var. Uzun zamandır hayatım orkestra olmaktan uzak. Tek bir nota – değişmeyen bir keder. Bu tutumumda yalnız değilim Lee. Bana öyle geliyor ki hayatın bir yenilgiyle sona erdiğini düşünenlerimiz çok."

"Herkes fazlasıyla zengin belki de" dedi Lee. "Zenginlerin tatminsizliği gibi bir tatminsizlik olmadığını gördüm. Adamın tekini yedirin, giydirin, iyi bir eve yerleştirin, umutsuzluktan ölür."

"Senin şu yeniden çevirin var ya Lee: 'hükmedebilirsin'. Boğazımı sıkıp sarstı beni sanki. Başımın dönmesi geçtiğindeyse, yeni, parlak bir yol açılmıştı. Bitmekte olan hayatım harika bir sona gidiyormuş gibi. Müziğime de gece vakti bir kuşun ötüşü gibi son bir yeni ezgi katıldı."

Lee karanlıkta gözlerini Samuel'a dikmişti. "Ailemdeki yaşlıları da aynı şekilde etkiledi."

"'Günaha hükmedebilirsin', Lee. İşte bu. Bütün insanların mahvolduğuna inanmıyorum. Yenilmemiş on on beş isim sayabilirim sana, dünya onlar sayesinde dönüyor. Savaşlar kadar ruh için de geçerli: Sadece galipler hatırlanıyor. İnsanların çoğu mahvoluyor elbette, ama korku içindekilere alevden birer sütun misali karanlıkta yol gösteren başkaları da var. *'Hükmedebilirsin, hükmedebilirsin!'* Muhteşem bir şey! Zayıf, hasta ve kavgacı olduğumuz doğru, fakat

sırf bundan ibaret olsaydık, binlerce yıl önce yeryüzünden silinmiş olurduk. İnsanın dünyadaki varlığından geriye kalan tek iz, birkaç fosilleşmiş çene kemiği parçası, kireçtaşı tabakalarının içinde tek tük kırık dişler olurdu. Buna karşılık, tercih hakkı Lee, kazanmayı tercih edebilmek! Daha önce hiç anlamamıştım, kabul de etmemiştim. Bu gece Adam'a niçin söylediğimi şimdi anlıyor musun? Tercih hakkımı kullandım. Hata ettim belki, ama ona söylemekle onu yaşamaya veya vazgeçmeye de zorlamış oldum. Neydi o kelime Lee?"

"*Timşel*" dedi Lee. "Durur musunuz?"

"Epey yol yürüyeceksin."

Lee aşağı indi. "Samuel!" dedi.

"Buradayım." Yaşlı adam güldü. "Liza nefret eder bu cevaptan."

"Samuel, beni aştınız."

"Zamanıdır Lee."

"Güle güle Samuel" dedi Lee ve geriye doğru hızla yürümeye koyuldu. Arabanın demir tekerleklerinin yoldaki gıcırtısını duyuyordu. Dönüp arkasından baktı; yamaçta gökyüzü fonunda yaşlı Samuel'ın siluetini gördü, beyaz saçları yıldızların ışığında parlıyordu.

## 25

**[i]**

Salinas Vadisi'nde tufanı çağrıştıran, yağmurlu, harikulade bir kış mevsimiydi. Yağmurlar usul usul yağıp toprağa nüfuz ediyor, sel olup akmıyordu. Ocak ayında otlar filizlenmiş, Şubat'ta tepeler ottan kabarmıştı, sığırların postları gergin ve parlaktı. Mart ayında sakin yağmur devam etti, her fırtına, kendinden bir öncekinin toprağın altına nüfuz etmesini kibarca bekliyordu. Sonra vadiye sıcaklık çöktü ve toprak çiçek açtı: sarı, mavi, altuni.

Tom çiftlikte yalnızdı, o toz yığını bile bereketli ve güzeldi, taşlar çimenlerin altında kalmıştı, Hamilton inekleri semirmişti, Hamilton koyunlarının ıslak sırtlarından ot fışkırıyordu.

Tom 15 Mart günü öğle vakti, ocağın önündeki bankta oturuyordu. Güneşli sabah vakti noktalanmıştı; okyanustan gelip su taşıyan gri bulutlar dağları aşıp geldi, gölgeleri parlak toprağın üstünde önlerinden kayıyordu.

Tom nal sesleri duydu ve dirseklerini kanat gibi çırparak yorgun bir atı eve doğru yürütmeye çalışan bir oğlan çocuğu gördü. Ayağa kalkıp yola yürüdü. Oğlan atı dörtnala kaldırdı, şapkasını çıkardı, sarı bir zarfı yere fırlattı, atını döndürdü ve tekrar dörtnala kaldırdı.

Tom arkasından seslenecek oldu, sonra bitkin bir tavırla eğilip telgrafı aldı. Elinde telgraf, ocağın önündeki banka, güneşte oturdu. Önce bir şeyleri saklamak istercesine tepelere, eski eve baktı, sonra zarfı yırtıp açtı ve kaçınılmaz dört kelimeyi okudu: kişi, zaman, olay.

Tom telgrafı yavaşça katladı, bir daha, bir daha, paşparmak kadar bir kare oluncaya kadar katladı. Eve gitti, mutfaktan küçük salona, oradan yatak odasına geçti. Elbise dolabından koyu renk takımını çıkarıp bir iskemlenin sırtına serdi, oturacak yerine de beyaz bir gömlekle siyah bir kravat koydu. Sonra yatağa uzanıp yüzünü duvara döndü.

## [ii]

Faytonlarla hafif arabalar Salinas mezarlığını terk etmişti. Aileyle dostlar bir şeyler yiyip kahve içmek, herkesin olayı nasıl karşıladığına bakmak ve gerekenleri söyleyip yapmak üzere Olive'in Central Avenue'daki evine gitti.

George, Adam Trask'i kiralık faytonuna almayı teklif etti, ama Adam reddetti. Mezarlıkta dolaştı, Williams aile mezarlığının beton kaldırımında oturdu. Geleneksel koyu renk serviler mezarlığın kenarında ağlıyor, içerideki yollarda her yerden beyaz menekşeler fışkırıyordu. Birileri onları ekmiş, sonra zararlı ot haline gelmişlerdi.

Soğuk rüzgâr mezar taşlarının üstünde esip servilerde ağlıyordu. Grand Army mensuplarının mezarlarını işaretleyen çok sayıda dökme demir yıldız, her yıldızın ortasında da geçen yılki Anma Günü'nden kalma, rüzgârdan yıpranmış küçük bir bayrak vardı.

Adam oturduğu yerden Salinas'ın doğusundaki dağlara bakıyordu, en yüksek tepe Frémont's Peak'in soylu zirvesiydi. Hava bazen yağmur öncesinde olduğu gibi dupduruydu. Sonra, gökyüzü olması gerektiği gibi bulutlarla kaplı olmadığı halde rüzgâr bir çisenti estirmeye başladı.

Adam sabah treniyle gelmişti. Aslında gelmeye niyeti yoktu, ama karşı koyamadığı bir güç onu çekmişti. Bir kere, Samuel'ın ölmüş olduğuna inanamıyordu. Tok, nağmeli sesi kulaklarındaydı; o inişli çıkışlı, yabancı tonlar, bir sonraki kelimenin ne olacağını asla bilemeyeceğiniz alışılmadık kelime seçimi ve oynaşırcasına ağzından dökülmeleri. Birçok insanın konuşmasını dinlerken bir sonraki kelimenin ne olacağını mutlak bir kesinlikle biliriz.

Adam tabutunda yatan Samuel'a bakmış ve onun ölmüş olmasını istemediğini anlamıştı. Tabuttaki çehre Samuel'ın yüzüne benzemediği için de, Adam kendi kendine kalmak ve adamı canlı haliyle korumak için yürüyüp uzaklaşmıştı.

Mezarlığa gitmesi şarttı. Aksi takdirde gelenek dehşete düşerdi. Ama söylenenleri işitemeyeceği kadar uzakta, arkada durdu; Samuel'ın oğulları mezarı toprakla doldururken o iyice uzaklaşmış, beyaz menekşeli yollarda geziniyordu.

Mezarlık bomboştu, rüzgârın karanlık uğultusu ağır servileri eğiyordu. Yağmur damlaları giderek irileşiyor, batar gibi yağıyorlardı.

Adam ayağa kalktı, ürperdi, ağır ağır beyaz menekşelerin üstünden yürüyüp taze mezarın önünden geçti. Çiçekler yeni kazılmış nemli toprak yığınını örtecek şekilde yerleştirilmişti; rüzgâr şimdiden çiçekleri epritmiş, küçük demetleri yola savurmuştu. Adam onları toplayıp tekrar mezarın üzerine bıraktı.

Mezarlıktan çıktı. Rüzgâr ve yağmur arkasındaydı; siyah ceketini delip geçen ıslaklığı umursamıyordu. Romie Lane çamurluydu, taze tekerlek izlerinde gölcükler oluşmuştu; yol kenarında upuzun yabani yulaflarla hardallar vardı; şamatacı yabani turplar etraftakileri ite kaka uzuyor, yağmurlu baharın yeşil cümbüşünün üstünden mor deve dikenlerinin sivri boncukları bakıyordu.

Kara killi çamur Adam'ın ayakkabılarını sıvamış, koyu renk pantolonunun paçalarına bulaşıyordu. Monterey yoluna yaklaşık

bir buçuk kilometre mesafedeydi. Adam yola ulaşıp doğuya, Salinas kasabasına döndüğünde kirli ve sırılsıklamdı. Melon şapkasının yuvarlak kenarları suyla doluydu; yakası ıslanmış, sarkmıştı.

John sokağı olarak başlayan yol kıvrılıyor ve Main sokağı adını alıyordu. Adam kaldırıma geldiğinde ayaklarını yere vura vura ayakkabılarını kaplayan çamurdan kurtuldu. Binalar rüzgârı kesiyordu; neredeyse bir anda üşüyerek titremeye başladı. Hızını artırdı. Main sokağının öbür ucuna gelmeden Abbot House barına girdi. Konyak söyleyip hızla içti, titremesi arttı.

Barın arkasındaki Mr. Lapierre titremeyi gördü. "Bir tane daha içsen iyi olur" dedi. "Fena üşüteceksin. Sıcak rom ister misin? Kendine getirir seni."

"İsterim, evet" dedi Adam.

"Al bakalım. Sen şu konyağı yudumla, ben sıcak su alayım."

Adam bardağını bir masaya götürüp ıslak giysileriyle rahatsız bir şekilde oturdu. Mr. Lapierre mutfaktan elinde buhar tüten bir çaydanlıkla döndü. Küt bardağı bir tepsiye koyup masaya getirdi. "Dayanabileceğin kadar sıcak iç" dedi. "Bu nesne titrek kavağın bile titremesini keser." Bir sandalye çekti, oturdu, sonra kalktı. "Beni de üşüttün" dedi. "Ben de içeyim bir tane." Bardağını masaya getirdiğinde Adam'ın karşısına oturdu. "İşe yaradı bile" dedi. "Yüzün o kadar solgundu ki, içeri girdiğinde korktum. Yabancı mısın?"

"King City yakınından" dedi Adam.

"Cenazeye mi geldin?"

"Evet, eski dostumdu."

"Cenaze kalabalık mıydı?"

"Evet, evet."

"Şaşırmadım. Çok dostu vardı. Keşke hava güzel olsaydı. Sen bir tane daha içip yatınalısın."

"Öyle yapacağım" dedi Adam. "Rahatlattı, sakinleştirdi beni."

"Faydası olur. Zatürreden kurtarmış da olabilir."

Mr. Lapierre bir sıcak rom daha koyduktan sonra barın arkasından nemli bir bez getirdi. "Şu çamuru biraz temizle istersen" dedi. "Cenaze dediğin neşeli olmaz ama yağmur da yağdı mı iyice kederli oluyor."

"Sonra yağdı yağmur" dedi Adam. "Ben yürüyerek dönerken ıslandım."

"Burada adam gibi bir oda tutsana. Yatağa girersin, yukarıya bir sıcak içki gönderirim, sabaha bir şeyin kalmaz."

"Öyle yapacağım galiba" dedi Adam. Kanın yanaklarını yaktığını, sanki bedenini ele geçiren yabancı bir sıcak sıvıymışçasına kollarında dolaştığını hissediyordu. Sonra sıcaklık Adam'ın yasak düşünceleri sakladığı gizli soğuk kutuyu eritti, düşünceler kabul edilip edilmeyeceklerini bilmeyen çocuklar gibi çekinerek yüzeye çıktı. Adam ıslak bezi alıp paçalarını temizlemek üzere eğildi. Gözlerinin arkasında kan zonkluyordu. "Bir sıcak rom daha içebilirim" dedi.

"Üşütmeye karşı istiyorsan yeterince içtin" dedi Mr. Lapierre. "Ama bir içki içmek istiyorsan yıllanmış bir Jamaika romum var. Onu sek içsen daha iyi olur. Elli yıllık. Su tadını bozar."

"Bir içki istemiştim" dedi Adam.

"Ben de bir kadeh içeyim seninle. O testiyi aylardır açmadım. Pek aranmıyor. Bu kasaba viskicidir."

Adam ayakkabılarını da silip bezi yere bıraktı. Koyu renk romdan bir yudum alıp öksürdü. Kaslı içki tatlı aromasını kafasının etrafına doladı ve burun direğine bir yumruk oturttu. Bar sanki yana doğru yatıp sonra doğruldu.

"Güzel, değil mi?" dedi Mr. Lapierre. "Ama fena çarpabilir adamı. Ben olsam bir kadehten fazla içmezdim, tabii çarpılmak istiyorsan o başka. Bazıları ister."

Adam dirseklerini masaya dayadı. Üzerine bir gevezelik geldiğini hissedip içinden geçenlerden korktu. Sesi kendi sesine benzemiyordu, sözleri onu hayrete düşürdü.

"Buraya pek gelmem" dedi. "Kate'in yeri diye bir yer varmış, biliyor musun?"

"Vay canına! Rom sandığımdan iyiymiş" dedi Mr. Lapierre, sonra sert bir tonda konuştu: "Çiftlikte mi yaşıyorsun?"

"Evet. King City yakınında çiftliğim var. Soyadım Trask."

"Memnun oldum. Evli misin?"

"Hayır. Şu anda değilim."

"Dul musun?"

"Evet."

"Sen Jenny'nin yerine git. Boşver Kate'i. Sana göre değil o. Jenny'nin yeri hemen bitişiğinde. Oraya git, ne istersen bulursun orada."

"Hemen bitişiği mi?"

"Evet, doğuya doğru iki sokak yürüyüp sağa dön. Evler'i kime sorsan gösterir."

Adam'ın dili dolanmaya başlamıştı. "Kate'in nesi var?"

"Sen Jenny'nin yerine git" dedi Mr. Lapierre.

**[iii]**

Pis, fırtınalı bir akşamdı. Castroville sokağını yapış yapış, kalın bir çamur tabakası kaplamıştı, Çin mahallesini öyle bir sel basmıştı ki, mahallede oturanlar kulübelerini birbirinden ayıran dar sokağı geçebilmek için enine kalaslar koymuşlardı. Akşam göğünde bulutlar sıçan grisiydi, hava nemli değil, adeta küflüydü. Yukarıdan inen bir nem değil, çürüme ve mayalanmadan yukarı yükselen bir rutubetti. İkindi rüzgârı dinmiş, havayı yaralamış, ardında bir soğukluk bırakmıştı. Adam'ın çekingenliğini geri getirmeden kafasındaki rom perdelerini silkeleyecek kadar soğuktu. Adam taş döşenmemiş kaldırımlarda hızlı hızlı yürüyor, su birikintilerine basmamak için başını yerden kaldırmıyordu. Demiryolunun sokağı kestiği yerdeki uyarı feneriyle Jenny'nin verandasında yanan küçük karbon telli karpuz, evleri hafifçe aydınlatıyordu.

Adam yolu tarif ettirmişti. İki ev saydı, üçüncüyü neredeyse atlıyordu; önündeki karanlık çalılar o kadar yüksek ve azgındı. Bahçe kapısından karanlık verandaya baktı; kapıyı yavaşça açtı ve ot bürümüş yoldan yürüdü. Yarı karanlıkta bel vermiş, harap verandayı ve dingildek basamakları görüyordu.

Duvar kaplamalarının boyası çoktan dökülmüş, bahçe hiç ellenmemişti. Kapalı storların kenarlarından sızan ışık çizgisi olmasa burayı metruk bir ev zanneder, yürüyüp geçerdi. Basamaklar ağırlığının altında çökecekmiş hissi uyandırıyordu; verandayı geçerken bastığı tahtalar inledi.

Ön kapı açıldı, belirsiz bir siluetin kapının topuzunu tuttuğunu gördü.

Yumuşak bir ses, "İçeri gelmez misin?" dedi.

Kabul odası pembe abajurlu küçük lambalar tarafından hafifçe aydınlatılmıştı. Adam ayaklarının kalın bir halıya bastığını hissediyordu. Cilalı mobilyanın parıltısını ve yaldızlı resim çerçevelerinin ışıltısını görebiliyordu. Hemen bir zenginlik ve düzen izlenimi edindi.

Yumuşak ses, "Yağmurluk giymeliydin" dedi. "Tanışıyor muyuz?"

"Hayır, tanışmıyoruz" dedi Adam.

"Kim gönderdi seni?"

"Otelden bir adam." Adam karşısındaki kızı seçmeye çalıştı. Siyah elbiseliydi ve üzerinde hiçbir takı yoktu. Yüz hatları keskindi, keskin ve güzel. Adam kızın kendisine hangi hayvanı, hangi sinsi gece yaratığını hatırlattığını bulmaya çalıştı. Esrarengiz ve yırtıcı bir hayvandı.

"İstersen lambaya yaklaşayım" dedi kız.

"Hayır."

Kız güldü. "Otur, şuraya otur. Buraya belirli bir sebeple geldin, değil mi? Ne istediğini bana söylersen ona göre birini çağırırım." Kızın alçak sesinde belirgin ve kısık bir güç vardı. Söyleyeceği kelimeleri karışık bir bahçede çiçek toplar gibi, aceleye getirmeden seçiyordu.

Adam onun yanında kendini beceriksiz hissediyordu. Doğrudan söyledi: "Kate'i görmek istiyorum."

"Miss Kate şu anda meşgul. Seni bekliyor muydu?"

"Hayır."

"Ben ilgilenebilirim seninle istersen."

"Ben Kate'le görüşmek istiyorum."

"Hangi konuda görüşeceğini söyler misin?"

"Hayır."

Kızın sesi taşa sürtünüp bilenmiş bir bıçak gibi keskinleşti. "Onunla görüşemezsin. Meşgul. Bir kız ya da başka bir şey istemiyorsan git en iyisi."

"Peki ona geldiğimi söyler misin?"

"Seni tanıyor mu?"

"Bilmiyorum." Adam cesaretinin kırıldığını hissetti. Hatırladığı bir soğukluktu bu. "Bilmiyorum. Ama Adam Trask'in kendisiyle

görüşmek istediğini söylersen... O bilir kendisini tanıyıp tanımadığımı."

"Anlıyorum. Peki, söylerim." Kız sessizce sağdaki bir kapıya gidip açtı. Adam anlaşılmayan birkaç kelime konuşulduğunu duydu, sonra bir adam eşikten baktı. Kız, Adam yalnız olmadığını bilsin diye kapıyı açık bıraktı. Odanın bir tarafında bir kapının önüne koyu renk, ağır perdeler asılmıştı. Kız derin kıvrımları aralayıp gözden kayboldu. Adam oturduğu yerde arkasına yaslandı. Gözucuyla adamın başını uzatıp sonra geri çektiğini gördü.

Kate'in özel dairesi rahatlık ve pratikliğin zirvesiydi. Faye'in yaşadığı odaya hiç benzemiyordu. Duvarlar safran sarısı ipek kumaşla kaplanmıştı, perdeler elma yeşiliydi. İpek bir odaydı: ipek minderli yumuşak koltuklar, ipek abajurlu lambalar, odanın kapıya uzak tarafında pırıl pırıl beyaz saten örtülü geniş bir yatak ve üzerine yığılı dev yastıklar. Duvarlarda tek bir resim yoktu, bir fotoğraf, kişisel herhangi bir şey yoktu. Yatağın yakınındaki tuvalet masasının abanoz yüzeyinde tek bir şişe ya da kavanoz yoktu, parıltısı üçlü bir aynada yansıyordu. Halı eski, kalın bir Çin halısıydı, safran sarısı fon üzerine elma yeşili bir ejderha. Odanın bir tarafı yatak odası, ortası sosyal, öteki tarafsa büroydu: altuni meşe dosya dolapları, yazıları yaldızlı iri siyah bir kasa ve kapaklı bir yazı masası, üzerinde yeşil şapkalı ikili lamba, arkasında döner sandalye, yanında düz bir sandalye.

Kate yazı masasının arkasında dönen sandalyede oturuyordu. Hâlâ güzeldi. Saçları yine sarıydı. Ağzı küçük ve kararlı, her zamanki gibi köşeleri yukarı kıvrıktı. Ama hatlarında hiçbir sivrilik yoktu. Omuzları tombullaşmış, elleriyse zayıflayıp buruşmuştu. Yanakları dolgundu, çenesinin altındaki deri krepon kâğıdı gibiydi. Göğüsleri hâlâ minikti ama karnı bir yağ tabakasıyla hafifçe çıkıntı yapıyordu. Kalçaları dardı ama bacakları ve ayakları kalınlaşmıştı, öyle ki, topuksuz ayakkabılarının üzerine bir şişlik sarkıyordu. Çoraplarının altında damarları destekleyen elastik bandaj belli belirsiz seçiliyordu.

Yine de güzel ve derli topluydu. Sadece elleri gerçekten yaşlanmıştı; avuçlarıyla parmaklarının etli kısımları parlak ve gergindi,

sırtlarıysa kırışık ve kahverengi lekeli. Uzun kollu, koyu renk, ciddi bir elbise giymişti; tek tezat, bileklerinde ve boğazında dalgalanan beyaz danteldi.

Yıllar ince iş çıkarmıştı. Yakınında olunsa muhtemelen bir değişiklik fark edilmezdi. Kate'in yanakları kırışmamıştı, bakışları keskin ve sığ, burnu narin, dudakları ince ve gergindi. Alnındaki yara izi neredeyse görünmez olmuştu. Ten rengine uygun renkte bir pudrayla kapatılmıştı.

Kate kapaklı yazı masasında bir deste fotoğrafı inceliyordu; hepsi aynı boy, hepsi aynı makineyle çekilmiş, flaş tozuyla parlamış. Her fotoğraftaki karakterler farklı olduğu halde, pozisyonlarında sıkıcı bir benzerlik mevcuttu. Kadınların yüzü fotoğrafların hiçbirinde makineye dönük değildi.

Kate fotoğrafları dört desteye ayırıp her desteyi kalın sarı bir zarfa koydu. Kapı tıklatıldığında zarfları masasının bir gözüne soktu. "Gel. Ha, gel, Eva. Geldi mi?"

Kız cevap vermeden önce masaya yaklaştı. Parlak ışıkta yüzü gergin, gözleri ışıltılıydı. "Yeni biri, yabancı. Seni görmek istediğini söylüyor."

"Göremez Eva. Kimin geleceğini biliyorsun."

"Söyledim görüşemeyeceğini. Galiba tanışıyormuşsunuz, öyle söyledi."

"Kim ki Eva?"

"Uzun boylu, leylek gibi bir adam, birazcık sarhoş. Adı Adam Trask'miş."

Kate hareket etmediği, bir ses çıkarmadığı halde Eva onun canevinden vurulduğunu anladı. Kate'in sağ elinin parmakları yavaşça avcunun içine doğru kıvrıldı, sol eliyse zayıf bir kedi gibi masanın kenarına yaklaştı. Kate nefesini tutarmışçasına kıpırtısız oturuyordu. Eva huzursuzdu. Aklı şifonyer çekmecesinde, şıringasının durduğu kutudaydı.

Kate sonunda konuştu: "Şu büyük koltuğa otur Eva. Bir dakika sakin otur." Kız hareket etmeyince Kate'in sesi kırbaç gibi şakladı: "Otur!" Eva sinip büyük koltuğa gitti.

"Tırnaklarını yolma" dedi Kate.

Eva'nın elleri birbirinden ayrıldı, her biri bir kolçağa yapıştı.

Kate dümdüz öne, masa lambasının yeşil cam başlıklarına bakıyordu. Sonra o kadar ani hareket etti ki, Eva olduğu yerde sıçradı, dudakları titredi. Kate masanın çekmecesini açıp içinden katlanmış bir kâğıt çıkardı.

"Al şunu! Git odana, toparla kendini. Hepsini alma – yok, sana güvenemem." Kate kâğıda parmağıyla vurup ikiye böldü, uçlarını kıvırıp birini Eva'ya verirken biraz beyaz toz döküldü. "Hadi çabuk! Aşağı indiğinde Ralph'e söyle, koridorda zili duyabilecek kadar yakında, sesleri duyamayacak kadar uzakta beklesin. Gözünü üstünden ayırma, gizlice yaklaşmasın. Zili duyarsa... yok, söyle ona... yok, bırak kendi bildiği gibi yapsın. Sonra Mr. Adam Trask'i bana getir."

"Miss Kate, size bir zarar vermez, değil mi?"

Kate kız arkasını dönünceye kadar ona baktı. Sonra seslendi: "Öbür yarısını da adam gider gitmez alabilirsin. Hadi acele et."

Kapı kapandıktan sonra Kate masasının sağ çekmecesini açıp kısa namlulu bir revolver çıkardı. Topu yana çevirip fişeklere baktı, kapattı, masasının üstüne koyup bir kâğıtla örttü. Işıklardan birini söndürüp arkasına yaslandı. Ellerini önünde, masanın üzerinde kavuşturdu.

Kapı tıklatıldığında, "Gel" diye seslendi, neredeyse dudaklarını kıpırdatmadan.

Eva'nın gözleri nemliydi, gevşemişti. "İşte bu" dedi ve Adam içeri girince kapıyı kapattı.

Adam hızla etrafa göz atıp sonra masanın arka tarafında sessizce oturan Kate'i gördü. Ona gözlerini dikti, sonra yavaşça yaklaştı.

Kate'in elleri birbirinden ayrıldı, sağ eli kâğıda doğru ilerledi. Bakışları soğuk ve ifadesizdi, gözlerini Adam'ın gözlerinden ayırmıyordu.

Adam onun saçlarını, yara izini, dudaklarını, kırışık boynunu, kollarını, omuzlarını ve düz göğsünü gördü. Derin bir iç çekti.

Kate'in eli hafifçe titredi. "Ne istiyorsun?" dedi.

Adam masanın yan tarafındaki düz sandalyeye oturdu. Çok rahatlamıştı, içinden haykırmak geliyordu ama, "Artık bir şey istemiyorum" dedi. "Seni görmek istiyordum sadece. Sam Hamilton söyledi burada olduğunu."

Adam oturduğu anda Kate'in elindeki titreme geçti. "Daha önce duymamış mıydın?"

"Hayır" dedi Adam. "Duymamıştım. Başlangıçta deliye döndüm ama şimdi iyiyim."

Kate gevşedi, ağzı gülümsedi, küçük dişleri, sivri, uzun, beyaz köpekdişleri açığa çıktı. "Korkuttun beni" dedi.

"Neden?"

"Ne yapacağını bilmiyordum."

"Ben de bilmiyordum" dedi Adam ve sanki Kate canlı değilmiş gibi ona bakmaya devam etti.

"Uzun süre bekledim seni, sonra gelmeyince de unuttum galiba."

"Ben seni unutmadım" dedi Adam. "Ama artık unutabilirim."

"Ne demek istiyorsun?"

Adam tatlı tatlı güldü. "Yani artık seni gördüğüme göre unutabilirim. Yanılmıyorsam Samuel seni hiç görmediğimi söylemişti, doğru da. Yüzünü hatırlıyorum ama hiç görmemişim. Şimdi unutabilirim."

Kate'in dudakları kapanıp düzleşti, ayrık gözleri acımasızca kısıldı. "Unutabileceğini mi sanıyorsun?"

"Biliyorum unutabileceğimi."

Kate'in tavrı değişti. "Belki unutman gerekmez" dedi. "Olan bitenle ilgili senin için sorun yoksa tekrar bir araya gelebiliriz belki."

"Zannetmiyorum" dedi Adam.

"O kadar salaktın ki" dedi Kate. "Çocuk gibiydin. Kendini nasıl kullanacağını bilmiyordun. Şimdi öğretebilirim sana. Erkek olmuşsun gibi görünüyor."

"Sen öğrettin" dedi Adam. "Balyoz gibi bir dersti."

"Bir içki ister misin?"

"Evet" dedi Adam.

"Nefesin kokuyor, rom içmişsin." Kate kalkıp bir dolaba gitti, bir şişeyle iki kadeh çıkardı; döndüğünde Adam'ın şişmiş bileklerine baktığını gördü. Ani öfkesi dudaklarındaki tebessümü değiştirmedi.

Şişeyi odanın ortasındaki yuvarlak masaya götürüp iki küçük kadehe rom doldurdu. "Gel buraya otur" dedi. "Burası daha rahat."

Adam büyük bir koltuğa geçerken Kate gözlerinin onun çıkıntılı göbeğinde olduğunu gördü. Ona kadehlerden birini uzatıp oturdu ve ellerini kucağında kavuşturdu.

Adam kadeh elinde oturuyordu; "İçsene" dedi Kate. "Çok iyi bir rom bu." Adam ona gülümsedi. Kate'in daha önce hiç görmediği bir gülümsemeydi. "Eva geldiğini söylediğinde önce seni kapı dışarı etmeyi düşündüm" dedi.

"Tekrar gelirdim" dedi Adam. "Seni görmem şarttı; Samuel'a güvenmediğimden değil, sırf kendime kanıtlamak için."

"İçsene romunu" dedi Kate.

Adam onun kadehine göz attı.

"Seni zehirleyeceğimi düşünmüyorsun herhalde..." Kate söyler söylemez kendine öfkelendi.

Adam hâlâ gülümseyerek Kate'in kadehine bakıyordu. Kate'in öfkesi yüzüne yürüdü. Kadehini alıp dudaklarına götürdü. "İçki bana dokunuyor" dedi. "Asla içmem. Zehirliyor beni." Ağzını sımsıkı kapattı, sivri dişleri altdudağını ısırdı.

Adam ona gülümsemeye devam ediyordu.

Kate'in öfkesi denetiminin sınırlarını aşıyordu. Romu bir yudumda içip öksürdü, gözleri sulandı, elinin tersiyle gözyaşlarını sildi. "Bana pek güvenmiyorsun" dedi.

"Hayır, güvenmiyorum." Adam kadehini kaldırıp romunu içti, sonra ayağa kalkıp kadehlerin ikisini de doldurdu.

"Ben daha fazla içmeyeceğim" dedi Kate panik içinde.

"İçmek zorunda değilsin" dedi Adam. "Ben de bunu bitirip gideceğim."

Alkol Kate'in boğazını ısırarak yaktı, içinde kendisini korkutan o kıpırdanmayı hissetti. "Senden de, hiç kimseden de korkum yok" dedi Kate ve ikinci kadehini içti.

"Benden korkman için bir sebep yok" dedi Adam. "Artık beni unutabilirsin. Ama zaten unuttuğunu söylemiştin." Adam harika bir sıcaklık ve güvenlik duygusuyla sarmalanmıştı, yıllardır bu kadar iyi hissetmemişti kendini. "Sam Hamilton'ın cenaze törenine geldim" dedi. "Mükemmel bir adamdı. Özleyeceğim onu. Hatırlıyor musun Cathy, ikizleri doğurmana yardım etmişti."

Alkol Kate'in içinde köpürmekteydi. Kate mücadele ediyor, mücadelenin gerginliği yüzünde görülüyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Adam.

"Söyledim sana beni zehirliyor diye. Söyledim dokunduğunu."

"İşimi şansa bırakamazdım" dedi Adam. "Beni vurmuşluğun var. Başka ne yaptığını bilmiyorum."

"Ne demek istiyorsun?"

"Bir rezalet geldi kulağıma" dedi Adam. "Pis bir dedikodu."

Kate hızla ilerleyen alkole karşı verdiği irade kavgasını bir an unutmuş ve savaşı kaybetmişti. Kırmızılık beynine çıkmıştı, korkusu yok olmuş, yerine fütursuz bir acımasızlık gelmişti. Şişeyi kapıp kadehini doldurdu.

Adam'ın kendi kadehini doldurmak için ayağa kalkması gerekti. İçinden kendine tamamen yabancı bir duygu yükseliyordu. Karşısında gördüğü şeyden, onun mücadelesini izlemekten hoşlanıyordu. Onu cezalandırmak Adam'a iyi geliyordu ama aynı zamanda temkinliydi. "Dikkatli olmalıyım" diyordu kendi kendine. "Konuşma, konuşma."

Sonra yüksek sesle konuştu: "Sam Hamilton bütün bu yıllar boyunca bana iyi bir dost oldu. Onu özleyeceğim."

Kate içerken romun birazını dökmüştü, dudaklarının kenarları ıslaktı. "Ben nefret ederdim ondan" dedi. "Elimden gelse öldürürdüm onu."

"Neden? Bize iyilik etti."

"Baktı, içime baktı benim."

"Niye bakmasın? Benim de içime baktı ve bana yardım etti."

"Nefret ederim ondan" dedi Kate. "Sevindim öldüğüne."

"Ben de senin içine baksaydım daha iyi olurdu belki" dedi Adam.

Kate'in dudakları kıvrıldı. "Salaksın sen" dedi. "Senden nefret etmiyorum. Zavallı, salağın tekisin."

Kate gerildikçe Adam sıcak bir huzura gömüldü.

"Oturduğun yerde sırıt öyle" diye bağırdı Kate. "Kendini özgür sanıyorsun, değil mi? Birkaç kadeh içince erkek sanıyorsun kendini! Serçeparmağımı kıvırmam yeter, ağzından salyalar akıtarak, emekleye emekleye dönersin bana." Kate'in iktidar duygusu zincirinden

boşanmış, tilki dikkati rafa kalkmıştı. "Ben seni biliyorum" dedi. "Korkak kalbini biliyorum."

Adam gülümsemeye devam ediyordu. İçkisinden bir yudum alınca Kate de hatırlayıp kendine bir kadeh daha doldurdu. Şişenin ağzı kadehe çarpıp tınladı.

"Yaralıyken sana ihtiyacım vardı" dedi Kate. "Ama sen duygusallıktan yapış yapıştın. Sonra sana ihtiyacım kalmadığında bana mani olmaya kalktın. Sırıtma öyle pis pis."

"Acaba bu kadar nefret ettiğin şey ne, onu merak ediyorum."

"Merak ediyorsun, öyle mi?" Kate'te temkinin neredeyse zerresi kalmamıştı. "Nefret değil, küçümseme. Daha çocukken onların ne kadar aptal, yalancı ve salak olduklarını biliyordum, iyi insan taklidi yapan annemle babamın. İyi insanlar değillerdi. Ben onları tanıyordum. Canım ne isterse yaptırabiliyordum onlara. Hayatta hep canım ne isterse yaptırdım insanlara. Daha çocuk sayılacak yaştayken, bir adamı intihar ettirdim. O da iyi bir insanmış gibi yapıyordu, oysa tek istediği benimle yatmaktı – küçük bir kızdım oysa."

"Ama intihar etti dedin. Bir konuda büyük pişmanlık çekmiş olmalı."

"Salağın tekiydi" dedi Kate. "Kapıya gelip yalvardığını duydum. Bütün gece güldüm."

"Ben kimseyi bu dünyadan göndermiş olmak istemem" dedi Adam.

"Sen de salaksın. Neler dediklerini hatırlıyorum. 'Ne güzel, ne tatlı şey, ne zarif, değil mi?' Hiçbiri tanımadı beni. Parmağımda oynattım hepsini, haberleri olmadı."

Adam kadehini içip bitirdi. Kendini mesafeli ve araştırıcı hissediyordu. Kate'in güdülerinin karıncalar gibi kıpır kıpır hareket ettiğini görüyor, onları okuyabiliyordu. Alkolün bazen verdiği derin kavrayış hissini yaşıyordu. "Sam Hamilton'ı sevip sevmemen önemli değil" dedi. "Ben onu bilge olarak görürdüm. Hatırlıyorum, bir keresinde erkekleri çok iyi bilen bir kadının genellikle bir tarafını bildiğini, diğer taraflarını algılayamadığını, fakat o tarafların yine de var olduğunu söylemişti."

"Yalancıydı o, ayrıca ikiyüzlüydü" dedi Kate tükürür gibi. "Benim nefret ettiğim de yalancılar zaten, hepsi de yalancı. Olay bu. Onların foyasını meydana çıkarmaya bayılıyorum. Burunlarını kendi pisliklerine sürtmeye bayılıyorum."

Adam'ın kaşları havaya kalktı. "Koca dünyada sadece kötülük ve çılgınlık olduğunu mu söylüyorsun?"

"Kesinlikle onu söylüyorum."

"Ben buna inanmıyorum" dedi Adam alçak sesle.

"İnanmıyorsun! İnanmıyorsun ha!" dedi Kate, Adam'ı taklit ederek. "Kanıtlamamı ister misin?"

"Kanıtlayamazsın ki" dedi Adam.

Kate yerinden fırladı, yazı masasına koştu ve sarı zarfları masaya getirdi. "Şunlara bir bak bakalım" dedi.

"İstemiyorum."

"Ben yine de göstereceğim." Bir fotoğraf çıkardı. "Bak şuna. Bu, eyalet senatosu üyesi. Parlamento seçimlerine katılmaya niyetli. Baksana şişko göbeğine. Kadın gibi memeleri var. Kırbaç seviyor. Şu çizgi var ya, kırbaç izi. Suratındaki ifadeye bak! Evli, dört çocuğu var, seçimlerde aday olacak. İnanmıyorsun ha! Şuna bak! Bu beyaz yağ tulumu, belediye meclisi üyesi; şu koca kızıl İsveçlinin Blanco yakınında çiftliği var. Bak şuna! Bu, Berkeley'de profesör. Ta oradan kalkıp buraya kenefi suratına boşalttırmaya geliyor, felsefe profesörü. Bir de buna bak! Bu bir rahip, İsa'nın Genç Biraderleri'nden. Eskiden istediğine kavuşmak için yakıp yıkıyordu. Biz şimdi başka türlü karşılıyoruz ihtiyacını. Sıska böğrünün altında yanan şu kibriti görüyor musun?"

"Bunlara bakmak istemiyorum" dedi Adam.

"Ama görmüş oldun işte. Ve inanmıyorsun! Buraya girebilmek için yalvartacağım seni. Aya karşı ulutacağım." Kate iradesini ona dayatmaya çalıştı ama onun mesafeli ve özgür olduğunu gördü. Öfkesi pıhtılaşıp zehir oldu. "Kaçabilen olmadı" dedi alçak sesle. Bakışları donuk ve soğuktu, fakat tırnakları koltuğun döşemesini didikliyor, ipeği yırtıp tiftikliyordu.

Adam iç çekti. "O resimler bende olsaydı ve o adamlar bunu bilseydi, kendimi güvende hissetmezdim" dedi. "O resimlerden

biri bir adamın hayatını tamamen mahvedebilir herhalde. Tehlikeli değil mi senin için?"

"Sen beni çocuk mu sanıyorsun?" diye sordu Kate.

"Artık sanmıyorum" dedi Adam. "Senin çarpık bir insan olduğunu düşünmeye başladım, belki insan bile değilsin."

Kate gülümsedi. "Bildin galiba" dedi Kate. "İnsan olmak istediğimi mi sanıyorsun? Şu resimlere baksana! İnsan olacağıma köpek olmayı tercih ederim. Ama köpek değilim. İnsanlardan daha akıllıyım. Beni kimse incitemez. İşin tehlikesini merak etme sen." Kate dosya dolaplarını işaret etti. "Orada birbirinden güzel yüz fotoğraf var; o adamlar biliyor ki bana bir şey –herhangi bir şey– olursa her biri bir resim içeren yüz zarf postaya verilecek ve her zarf en çok zarara yol açacağı adrese gidecek. Hayır, onlar beni incitmez."

Adam sordu: "Peki farzet başına bir kaza geldi ya da hastalandın, ne olacak?"

"Hiç fark etmez" dedi Kate. Eğilip Adam'a yaklaştı. "O adamlardan hiçbirinin bilmediği bir sır vereceğim sana. Birkaç yıl sonra buradan gideceğim. Gittiğimde, o zarflar zaten postaya verilecek." Kate arkasına yaslanıp güldü.

Adam ürperdi. Kate'e dikkatle baktı. Yüzü ve gülüşü çocuksu ve masumdu. Adam ayağa kalkıp kendine küçük bir içki daha doldurdu. Şişe neredeyse boşalmıştı. "Senin neden nefret ettiğini biliyorum. Onlarda anlayamadığın bir şeyden nefret ediyorsun. Kötülüklerinden nefret etmiyorsun. Ulaşamadığın iyiliklerinden nefret ediyorsun. Senin ne istediğini, nihai arzunu merak ediyorum."

"İhtiyacım olan bütün parayı elde etmiş olacağım" dedi Kate. "New York'a gideceğim, yaşlı bir kadın olmayacağım. Yaşlı değilim. Bir ev alacağım, güzel bir mahallede güzel bir ev, doğru dürüst hizmetkârlarım olacak. Önce bir adam bulacağım, eğer hâlâ hayattaysa son derece yavaş bir şekilde, acıya iyice yoğunlaşarak canını alacağım. Eğer istediğim gibi, özenle yaparsam ölmeden önce delirmiş olacak."

Adam sabırsızlıkla ayağını yere vurdu. "Hadi canım" dedi. "Doğru değil. Delilik bu. Hiçbiri doğru değil. Hiçbirine inanmıyorum."

Kate sordu: "Beni ilk gördüğün anı hatırlıyor musun?"

Adam'ın yüzü karardı. "Tanrım, evet!"

"Kırık çenemi, yarılmış dudaklarımı, dökülmüş dişlerimi hatırlıyor musun?"

"Hatırlıyorum. Hatırlamak istemiyorum."

"Benim zevkim, bana onu yapan adamı bulmak olacak" dedi Kate. "Sonra da... başka zevkler olacak."

"Benim gitmem lazım" dedi Adam.

"Gitme canım" dedi Kate. "Şimdi gitme sevgilim. Çarşaflarım ipekten. O çarşafları teninde hissetmeni istiyorum."

"Ciddi söylemiyorsun herhalde?"

"Ciddiyim sevgilim. Ciddiyim. Aşkta çok maharetli değilsin ama öğretirim sana. Öğreteceğim." Kate sendeleyerek ayağa kalktı, elini Adam'ın koluna koydu. Yüzü sağlıklı ve genç görünüyordu. Adam başını eğip Kate'in eline baktı, solgun bir maymun pençesi kadar kırışık olduğunu gördü. Tiksinerek geri çekildi.

Kate onun tepkisini gördü, anladı, dudakları gerildi.

"Anlamıyorum" dedi Adam. "Biliyorum, ama inanamıyorum. Sabaha inanmayacağımı biliyorum. Bir karabasan olacak. Ama hayır, olamaz, rüya olamaz. Çünkü oğullarımın annesi olduğunu hatırlıyorum. Onları hiç sormadın. Oğullarımın annesisin sen."

Kate dirseklerini dizlerine dayayıp ellerini çenesinin altında birleştirdi, parmakları sivri kulaklarını kapattı. Gözlerinde zafer parıltısı vardı. Sesi alay edercesine yumuşaktı. "Bir ahmak daima açık verir" dedi. "Bunu çocukken keşfettim. Oğullarının annesiyim. Oğulların mı? Anneleri benim, evet ama sen babaları olduğunu nereden biliyorsun?"

Adam'ın ağzı ayrıldı. "Cathy, ne demek istiyorsun?"

"Adım Kate. Dinle sevgilim ve hatırla. Seni kaç kere kendime çocuk yapacak kadar yaklaştırdım?"

"Yaralıydın" dedi Adam. "Halin yoktu."

"Bir kere" dedi Kate. "Tek bir kere."

"Hamilelik seni hasta etti" diye itiraz etti Adam. "Zor geçirdin hamileliğini."

Kate ona tatlı tatlı gülümsedi. "Kardeşin için halim vardı."

"Kardeşim mi?"

"Charles'ı unuttun mu?"

Adam güldü. "Şeytansın sen" dedi. "Ama kardeşimin böyle bir şey yapacağına inanacağımı mı sanıyorsun?"

"Senin neye inanacağın umurumda değil" dedi Kate.

"İnanmıyorum" dedi Adam.

"İnanacaksın. Önce acaba diyeceksin, sonra şüpheye düşeceksin. Charles'ı hatırlayacaksın, her şeyini. Charles'ı sevebilirdim. O bir bakıma bana benziyordu."

"Benzemiyordu."

"Hatırlayacaksın" dedi Kate. "Belki bir gün tadı acı bir çay hatırlarsın. Yanlışlıkla benim ilacımı içtin, hatırlıyor musun? Daha önce hiç uyumadığın kadar uyudun ve geç uyandın, sersem uyandın hani?"

"Sen öyle bir şeyi planlayamayacak kadar hastaydın."

"Ben her şeyi yapabilirim" dedi Kate. "Hadi sevgilim, şimdi soyun. Sana neler yapabileceğimi göstereyim."

Adam gözlerini kapadı, başı romdan fırıl fırıl döndü. Gözlerini açtı, başını sertçe salladı. "Fark etmezdi... doğru olsaydı bile" dedi. "Hiç fark etmezdi." Ansızın güldü, çünkü söylediğinin doğru olduğunu biliyordu. Ayağa fazla hızlı kalkınca baş dönmesinden dengesini kaybetmemek için sandalyenin arkasına tutunmak zorunda kaldı.

Kate ayağa fırlayıp iki elini Adam'ın dirseğine koydu. "Yardım edeyim, ceketini çıkar."

Adam, Kate'in parmaklarını sanki teldenmişler gibi kolundan ayırdı. Kapıya doğru sendeleyerek ilerledi.

Kate'in gözlerinde denetimsiz bir nefret parlıyordu. Çığlık attı: uzun ve tiz bir hayvan çığlığı. Adam durup ona döndü. Kapı kırılır gibi açıldı. Randevuevinin pezevengi içeriye üç adım attı, pozisyon aldı, bütün ağırlığıyla döndü ve Adam'ın kulağının altına bir yumruk patlattı. Adam yere devrildi.

Kate, "Tekme!" diye bağırdı. "Tekmele!"

Ralph yere devrilmiş adama yaklaşıp mesafeyi ölçtü. Adam'ın açık gözlerinin kendisine dikili olduğunu fark etti. Gergin bir tavırla Kate'e döndü.

Kate'in sesi soğuktu. "Tekmele dedim sana. Parçala suratını!"

"Direnmiyor" dedi. "Direnecek gücü yok."

Kate oturdu. Ağzından nefes alıyordu. Elleri kucağında kıvranıyordu. "Adam" dedi, "senden nefret ediyorum. Şimdi ilk defa nefret ediyorum senden. Nefret ediyorum! Adam, dinliyor musun beni? Senden nefret ediyorum!"

Adam doğrulup oturmaya çalıştı, geriye doğru devrildi, tekrar denedi. Doğrulup oturunca başını kaldırıp Kate'e baktı. "Önemli değil" dedi. "Hiç önemli değil."

Adam dizlerinin üstüne kalktı, yumrukları yerde, dinlendi. "Biliyor musun" dedi, "seni bu dünyada her şeyden çok sevmiştim. Gerçekten. O kadar güçlü bir aşktı ki, öldürmesi epey zor oldu."

"Sürünerek döneceksin" dedi Kate. "Yerde karnının üstünde sürüne sürüne... yalvara yakara!"

"Şimdi tekmeleyeyim mi Miss Kate?" diye sordu Ralph.

Kate cevap vermedi.

Adam çok yavaş adımlarla, dengesini kaybetmemeye çalışarak kapıya doğru yürüdü. Eli kapıda bocaladı.

Kate seslendi: "Adam!"

Adam yavaşça döndü. Ona bir hatıraya gülümser gibi gülümsedi. Sonra dışarı çıktı ve kapıyı arkasından usulca kapadı.

Kate oturduğu yerde gözlerini kapıdan ayırmamıştı. Bakışları umutsuzdu.

## 26

**[i]**

Adam Trask Salinas'a ziyaretinden trenle King City'ye dönerken bulanık şekiller, sesler ve renklerden oluşan bir bulut içindeydi. Herhangi bir düşüncenin bilincinde değildi.

Öyle sanıyorum ki insan zihni derinliklerindeki karanlığın içinde sorunları incelemekte, geri çevirmekte ya da kabul etmekte kullandığı bazı tekniklere sahip. Bu tür etkinlikler bazen insanın sahip

olduğunu bilmediği yönlerini ilgilendirir. Kimbilir kaç kere zihnimiz dertli ve acılı, ıstırabımızın sebebini bilmeden yatağa girmiş, sabah uyandığımızda belki de karanlıktaki zihinsel faaliyetin ürünü olan yepyeni bir yöneliş, bir sarahat bulmuşuzdur. Öyle sabahlar da vardır ki, kanımız coşkunlukla kaynar, karnımız, göğsümüz sevinçle germeger, kıpır kıpırdır, oysa düşüncemizde bunun hiçbir sebebi ya da gerekçesi yoktur.

Samuel'ın cenaze töreni ve Kate'le konuşması Adam'ı kedere ve hınca boğmalıydı ama öyle olmadı. Kurşuni zonklamanın içinden bir coşkunluk fışkırdı. Adam kendini genç, özgür ve neşeye susamış hissediyordu. King City'de trenden indi ve atıyla arabasını almak üzere doğrudan arabalığa gideceğine Will Hamilton'ın yeni tamirhanesine yürüdü.

Will tamircilerinin faaliyetini patırtıyı duymadan izleyebildiği cam bölmeli bürosunda oturuyordu. Göbeği zengin zengin büyümeye başlamıştı.

Küba'dan doğrudan ve sık sık getirilen puroların reklamını inceliyordu. Ölmüş olan babasının matemini tuttuğunu sanıyor ama tutmuyordu. Tom için biraz endişeleniyordu yine de; Tom cenaze töreninden sonra doğrudan San Francisco'ya gitmişti. Will'e göre Tom'un muhtemelen yaptığı gibi kendini alkolde kaybetmek yerine işe boğulmak daha onurluydu ve Will de öyle yapmaya niyetliydi.

Adam büroya girdiğinde başını kaldırıp baktı ve müşterileri ödemek zorunda kalacakları faturaların meblağını kavrayamayacak kadar gevşetmek amacıyla oraya koyduğu koskoca deri koltuklardan birini işaret etti.

Adam oturdu. "Başın sağolsun demiş miydim bilmiyorum" dedi.

"Kederliyiz" dedi Will. "Cenaze törenine geldin mi?"

"Evet" dedi Adam. "Babanla ilgili duygularımdan haberdar mısın bilmiyorum. Bana asla unutmayacağım şeyler bağışladı."

"Saygı gören bir insandı" dedi Will. "Mezarlıkta iki yüzü aşkın insan vardı. İki yüzden fazla."

"Bu tür insanlar gerçek anlamda ölmez" dedi Adam, söylediği şeyi kendi de yeni keşfediyordu. "Onu ölü düşünemiyorum. Eskisinden bile diriymiş gibi geliyor bana sanki."

"Dediğin doğru" dedi Will, kendisi için doğru değildi oysa. Will açısından Samuel ölmüştü.

"Onun söylediklerini düşünüyorum" dedi Adam. "O söylerken pek dikkatli dinlememiştim ama şimdi hatırlıyorum, yüzü onları söylerken canlanıyor gözümün önünde."

"Doğru" dedi Will. "Ben de aynı şeyi düşünüyordum az önce. Çiftliğe mi dönüyorsun?"

"Evet, dönüyorum. Ama gitmeden sana uğrayayım dedim, otomobil almayı düşünüyorum da."

Will'in tutumunda hafif bir değişiklik oldu, sessizce dikkat kesildi. "Sorsalar, vadide otomobil alacak son insan derdim senin için" dedi ve Adam'ın tepkisini ölçmek için yarı kapalı gözlerini ona dikti.

Adam güldü. "Hak ettim bu şöhreti herhalde" dedi. "Bende bu değişimi baban yaratmış olabilir."

"Ne demek istiyorsun?"

"Açıklayabilir miyim bilmiyorum. Her neyse, biz otomobili konuşalım."

"Sana işin aslını söyleyeceğim" dedi Will. "Doğrusu, siparişlerimi karşılayacak araba bulmakta epey zorlanıyorum. Araba isteyenler listeye giriyor yahu."

"Öyle mi? Madem öyle ben de listeye adımı yazdırayım bari."

"Memnuniyetle Mr. Trask, ayrıca..." Will durakladı. "Sen aile ahbabımızsın, o yüzden... biri siparişini iptal edecek olursa seni onun yerine alırım."

"Eksik olma" dedi Adam.

"Nasıl ayarlayalım?"

"Neyi?"

"İstersen her ay belirli bir miktar ödemen için ayarlayabilirim."

"O şekilde daha pahalıya gelmez mi?"

"Faizle vade farkı var tabii. Bazı insanların işine geliyor."

"Ben nakit öderim" dedi Adam. "Geciktirmenin anlamı yok."

Will güldü. "Böyle düşünen pek fazla insan yok" dedi. "Öyle bir zaman gelecek ki, nakit satarsam para kaybediyor olacağım."

"Hiç böyle düşünmemiştim" dedi Adam. "Yine de listeye yazacaksın beni, değil mi?"

Will ona doğru eğildi. "Mr. Trask, seni listenin en başına yazacağım. Gelen ilk araba senin olacak."

"Teşekkür ederim."

"Senin için seve seve yaparım" dedi Will.

Adam sordu: "Annen nasıl, idare ediyor mu?"

Will arkasına yaslandı, yüzüne şefkatli bir gülümseme yayıldı. "Annem olağanüstü bir kadın" dedi. "Kaya gibi. Geçirdiğimiz zor dönemleri hatırlıyorum da... ki epeyce geçirdik. Babam pek pratik bir adam değildi. Ya bulutlarda gezer ya burnunu bir kitaba gömerdi. Bana sorarsan bizi bir arada tutan, Hamilton'ları yoksullar evinden kurtaran annemdir."

"Kıymetli bir insan" dedi Adam.

"Kıymetliden de öte. Kuvvetli bir kadın. Ayakları yere basıyor. Bir direnç abidesi. Cenaze töreninden sonra Olive'in evine geldin mi?"

"Hayır, gitmedim."

"Abartmıyorum, yüzden fazla insan geldi. Annem onca kişiye tavuk kızarttı, herkese yeterince ikram etti."

"Yapma yahu!"

"Aynen öyle. Hem düşünsene, ölen kendi kocası."

"Olağanüstü bir kadın" dedi Adam, Will'in ifadesini tekrarlayarak.

"Pratiktir annem. O insanların yedirilmesi gerektiğini biliyordu, yedirdi."

"Üstesinden gelir mutlaka, ama onun için büyük bir kayıp kuşkusuz."

"Üstesinden gelecek" dedi Will. "Hepimizi de gömecek o ufak tefek haliyle."

Adam arabasıyla çiftliğe dönerken yıllardır görmediği şeyleri algılamaya başladığını fark etti. Gür otların arasındaki kır çiçeklerini gördü, yamaçlarda kızıl ineklerin tatlı eğimli patikaları otlaya otlaya tırmandığını gördü. Kendi arazisine geldiğinde Adam öyle keskin ve ani bir haz yaşadı ki, o hazzı incelemeye koyuldu. Ve birdenbire, atının nal seslerine uygun ritimde, yüksek sesle şu sözleri söylediğini fark etti: "Özgürüm, özgürüm. Artık endişelenmem gerekmiyor. Özgürüm. Gitti. Çıktı gitti içimden. Oh, Tanrım, özgürüm!"

Adam uzanıp yol kenarında yetişen gümüşi adaçayına parmaklarını sürttü, parmaklarında yapışkanlığı hissettiğinde keskin, kuvvetli kokuyu burnuna, sonra ciğerlerine derin derin çekti. Eve döndüğüne memnundu. Evde olmadığı bu iki günde ikizlerin ne kadar büyüdüğünü görmek istiyordu – ikizleri görmek istiyordu.

"Özgürüm, çıktı gitti" dedi yüksek sesle, şarkı söyler gibi.

**[ii]**

Lee, Adam'ı karşılamak üzere dışarı çıktı; Adam arabadan inerken Lee atın başını tutuyordu.

"Oğlanlar nasıl?" diye sordu Adam.

"İyiler. Onlara yayla ok yaptım, ırmak yatağında tavşan avlamaya gittiler. Ben yine de tavayı şimdiden ateşe koymadım."

"Burada her şey yolunda mı?"

Lee ona dikkatle baktı, ağzından bir nida çıkacak gibi oldu, fikir değiştirdi. "Cenaze töreni nasıldı?"

"Çok kalabalıktı" dedi Adam. "Çok dostu varmış. Onun ölmüş olduğunu bir türlü kavrayamıyorum."

"Bizde ölüler şeytanın aklını karıştırmak için davul çala çala gömülür, etrafa kâğıt parçaları dağıtılır; mezarın üzerine de çiçek yerine domuz kızartması konur. Biz pratik ve hep biraz aç bir halkız. Ama bizim şeytanlarımız pek zeki değil. Onları kandırabiliyoruz. Bu da bir ilerleme."

"Bence öyle bir cenaze töreni Samuel'ın hoşuna giderdi" dedi Adam. "İlginç bulurdu." Lee'nin gözlerini kendisine dikmiş olduğunu fark etti. "Lee, atı çözüp götür, sonra gel de bir çay koy. Seninle konuşmak istiyorum."

Adam eve girdi, siyahlarını çıkardı. Üstüne sinmiş tatlı, artık biraz mide bulandıran rom kokusunu alabiliyordu. Tamamen soyunup koku bütün gözeneklerinden çıkıncaya kadar arapsabunuyla yıkanıp temizlendi. Temiz mavi gömlek, yıkana yıkana yumuşamış, mavisi solmuş, en çok yıpranan dizlerde iyice atmış iş tulumunu giydi. Mutfaktan ocak başındaki Lee'nin tangırtıları duyulurken

o da yavaşça tıraş oldu, saçlarını taradı. Sonra salona gitti. Lee Adam'ın büyük koltuğunun yanındaki sehpaya bir fincan ve bir şeker kâsesi koymuştu. Adam etrafına, yıkana yıkana çiçekleri solmuş çiçekli perdelere baktı. Yerdeki yıpranmış halıları, koridordaki muşambanın üstündeki kahverengi yolu gördü. Bunların hepsini ilk kez görüyordu.

Lee elinde demlikle geldiğinde Adam, "Kendine de bir fincan getir Lee" dedi. "Ayrıca senin o içkiden varsa, biraz içsem iyi gelir. Dün gece sarhoş oldum."

"Siz sarhoş ha?" dedi Lee. "İnanamıyorum."

"Evet, sarhoştum. Anlatmak istiyorum. Bana bakışını gördüm."

"Öyle mi?" dedi Lee ve kendine bir fincan, iki bardak ve sert seramik ng-ka-py şişesini getirmek üzere mutfağa gitti.

Döndüğünde, "Yıllardır, sizinle ve Mr. Hamilton'la hariç, ağzıma sürmedim bunu" dedi.

"Yani ikizlere isim verirken içtiğimiz şişe mi bu?"

"Evet, o." Lee kaynar yeşil çayı döktü. Adam fincanına iki kaşık şeker koyduğunda yüzünü ekşitti.

Adam çayını karıştırdı ve şeker kristallerinin sıvının içinde dönerek gözden kayboluşunu izledi. "Onu görmeye gittim" dedi.

"Gidersiniz belki diye düşünmüştüm" dedi Lee. "Aslında insan evladı bir erkek bu kadar uzun zaman nasıl bekledi, anlamıyorum."

"Belki insan evladı bir erkek değildim."

"Onu da düşündüm. Anlatsanıza."

Adam yavaş yavaş konuştu: "Anlayamıyorum. Yeryüzünde böyle bir yaratık olduğuna inanamıyorum."

"Siz Batılıların derdi, meseleleri açıklayacak şeytanlarınız olmaması. Sonra mı sarhoş oldunuz?"

"Hayır, öncesinde ve o sırada. Cesaretimi toplamak için içkiye ihtiyacım vardı galiba."

"Şu anda iyi görünüyorsunuz."

"İyiyim" dedi Adam. "Seninle de onu konuşmak istiyordum." Durdu ve kederli bir tonda, "Geçen yıl bu zamanlar olsa, konuşmak için Sam Hamilton'a koşardım" dedi.

"Onun bir parçası belki ikimizin de içinde yaşıyor" dedi Lee. "Belki de ölümsüzlük denen şey bu."

"Sanki bir uykudan uyanmış gibi oldum" dedi Adam. "Garip bir şekilde, görüşüm berraklaştı. Üstümden bir yük kalktı."

"Kullandığınız kelimeler bile Mr. Hamilton'ı hatırlatıyor" dedi Lee. "Ölümsüz akrabalarım için bir kuram oluşturacağım."

Adam siyah içkisini içip dudaklarını yaladı. "Özgürüm" dedi. "Birilerine söylemem gerekiyordu. Oğullarımla yaşayabilirim. Hatta bir kadınla görüşebilirim. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Evet, anlıyorum. Zaten gözlerinizde, vücudunuzu taşıyışınızda da görüyorum. İnsan böyle bir konuda yalan söyleyemez. Bence oğlanları seveceksiniz."

"En azından kendime bir fırsat tanıyacağım. Bana bir kadeh daha içki ve biraz daha çay verir misin?"

Lee çayı koyup fincanını eline aldı.

"O kadar sıcak içip de ağzını nasıl yakmıyorsun, anlamıyorum."

Lee içten içe gülüyordu. Adam ona baktı ve artık genç bir adam olmadığını fark etti. Yanaklarının derisi germegerdi, yüzeyi sanki cilalanmış gibi parlıyordu. Gözlerinin etrafı kızarıktı.

Lee elindeki incecik fincanı inceliyordu, yüzündeki gülümseme hatırlamanın gülüşüydü. "Madem özgürsünüz, beni de özgür kılarsınız belki."

"Ne demek istedin Lee?"

"Gitmeme izin verir misiniz?"

"Elbette gidebilirsin. Burada mutsuz musun?"

"Sizlerin mutluluk dediği şeyi tattığımı sanmıyorum. Bizim için arzulanan şey memnuniyettir; olumsuz bir şey belki."

Adam, "Sen memnuniyet de o zaman" dedi. "Burada memnun değil misin?"

"Hiçbir adam yapmayı istediği, yapılmamış şeyler var oldukça memnun değildir bence" dedi Lee.

"Nedir yapmak istediğin?"

"Bir şey var ki, onu yapmak için çok geç. Bir karım, kendi oğullarım olsun isterdim. Belki de bir baba veya annede bilgelik sayılan saçmalığı aktarmak, kendi çaresiz çocuklarıma dayatmak istiyordum."

"Yaşlı değilsin, yapabilirsin."

"Canım, fiziksel anlamda baba olabilirim herhalde. Benim düşündüğüm o değil. Sessiz bir okuma lambasıyla evliyim zaten. Biliyor musunuz Mr. Trask, bir zamanlar bir karım vardı. Tıpkı sizin gibi ben de onu hayalimde uydurmuştum, yalnız benimkinin tek hayatı benim zihnimdekiydi. Küçük odamda bana arkadaşlık ederdi. Ben konuşurdum, o dinlerdi, sonra o konuşur, bir kadının öğle sonrasında olup bitenleri anlatırdı. Çok güzeldi, cilveli şakalar yapardı. Ama şimdi olsa onu dinler miyim bilmem. Hem onun üzülmesini, yalnızlık çekmesini de istemem. Dolayısıyla ilk plan suya düştü."

"Öteki neydi?"

"Ondan Mr. Hamilton'a söz etmiştim. San Francisco'nun Çin mahallesinde bir kitapçı açmak istiyorum. Arka tarafta yaşarım, günlerim fikir tartışmalarıyla dolu olur. Song hanedanı döneminin ejderha oymalı mürekkep hokkalarından bulundurmak isterim dükkânımda. Haznesi kurt yeniğiyle doludur, mürekkep köknar dumanından, sadece yabani eşek derisinden çıkarılabilen bir zamk kullanılarak yapılır. O mürekkeple resim yaptığınızda fiziksel olarak siyahtır ama gözünüze yeryüzünün bütün renkleriymiş gibi görünür, görüşünüzü ikna eder. Belki bir ressam gelir dükkâna, yöntem konusunu tartışırız, fiyat konusunda çekişiriz."

"Bunları uyduruyor musun?" diye sordu Adam.

"Hayır. Eğer iyiyseniz ve özgürseniz, nihayet küçük kitapçımı açmak istiyorum. Orada ölmek istiyorum."

Adam bir süre sessizce oturdu, ılık çayına şeker koyup karıştırdı. Sonra dedi ki: "Ne tuhaf, bir baktım ki, keşke köle olsaydın da sana hayır diyebilseydim diye düşünüyorum. Elbette, istiyorsan gidebilirsin. Hatta sana kitapçı dükkânı için borç para da verebilirim."

"Param var canım. Uzun zamandır var."

"Gideceğini hiç düşünmemişim" dedi Adam. "Kıymetini bilmemişim." Adam omuzlarını dikleştirdi. "Biraz bekleyebilir misin?"

"Neyi?"

"Oğullarımı tanımama yardım etmeni istiyorum. Burayı hale yola koymak, belki de satmak ya da kiraya vermek istiyorum. Ne kadar param kaldığına, o parayla ne yapabileceğime bir bakmam lazım."

"Bana tuzak kurmazsınız, değil mi?" diye sordu Lee. "Arzum eskisi kadar güçlü değil. Gitmemeye ikna edilebileceğimden korkuyorum ya da beteri, sırf bana ihtiyaç olduğu için gidememekten. Lütfen bana ihtiyaç duymamaya çalışın. Yalnız bir adam için zokaların en kötüsü odur."

"Yalnız bir adam" dedi Adam. "Bunu düşünmemiş olmak için kendi içime epey gömülmüş olmalıyım."

"Mr. Hamilton biliyordu" dedi Lee. Başını kaldırdı, şişik gözkapaklarından görülen tek şey, gözlerinde çakan iki kıvılcımdı. "Biz Çinliler kontrollüyüzdür" dedi. "Duygularımızı göstermeyiz. Mr. Hamilton'ı çok severdim. İzin verirseniz yarın Salinas'a gitmek istiyorum."

"Ne istiyorsan yap" dedi Adam. "Allah biliyor ya, benim için yeterince şey yaptın."

"Şeytan kâğıtları serpmek istiyorum" dedi Lee. "Babamın mezarına biraz domuz kızartması bırakmak istiyorum."

Adam hızla ayağa kalkarken fincanını devirdi, dışarı çıkarak Lee'yi tek başına bıraktı.

## 27

**[i]**

O yıl yağmurlar o kadar usul usul yağmıştı ki, Salinas Nehri taşmamıştı. Gri kumdan geniş yatağında ince bir dere gibi bir o yana bir bu yana kıvrılıyordu; su da alüvyonla bulanmamıştı, berrak ve güzeldi. Nehir yatağında yetişen söğütler iyice yapraklanmış, yabani böğürtlenler dikenli taze sürgünlerini toprağın üzerine salmıştı.

Mart ayı için hava fazlasıyla sıcaktı, uçurtma rüzgârı güneyden kesintisiz esiyor, yaprakların gümüşi tersini yukarıya çeviriyordu.

Sarmaşık, çalı ve sürüklenen çerçöpün oluşturduğu mükemmel kamuflaj içinde küçük gri bir çalı tavşanı, güneşin altında sessizce oturmuş, sabah erken saatte beslenirken otların üstündeki çiyden

ıslanan göğsünü kurutuyordu. Ara sıra tavşanın burnu kırışıyor, kulakları oynuyor, bir çalı tavşanı için tehlikeli olabilecek sesleri inceliyordu. Patileri aracılığıyla duyduğu ritmik bir titreşim hissetmişti toprakta, kulakları oynamış, burnu kırışmıştı, ama sonra titreşim durmuştu. Ardından yirmi metre uzakta, söğüt dallarında bir hareket olmuştu; rüzgâr yönünde olduğundan tavşanın burnuna bir korku kokusu gelmemişti.

Son iki dakikadır ilginç ama tehlikesiz sesler duymuştu: bir tınlama, sonra yaban güvercini kanatlarını çağrıştıran bir ıslık. Tavşan arka ayaklarından birini tembel tembel ılık güneşe uzattı. Bir tınlama, sonra bir ıslık ve boğuk bir küt sesi – kürke saplanışın sesi. Tavşan tamamen kıpırtısız oturuyordu, gözleri irileşti. Bambudan bir ok göğsünü delip geçmiş, demirden ucu öteki tarafta toprağa iyice saplanmıştı. Tavşan yana devrildi, ayakları havada biraz koşuşup sonra hareketsiz kaldı.

Söğütün oradan yere çömelmiş iki oğlan dikkatle ilerledi. Ellerinde yüz yirmi santimlik yaylar vardı; sol omuzlarının arkasındaki sadaklardan, oklarının tepesindeki tüyler görünüyordu. Üzerlerinde iş tulumuyla solmuş mavi gömlek vardı, ama oğlanların ikisi de şakağına bantla kusursuz bir hindi kuyruğu tüyü yapıştırmıştı.

Oğlanlar eğilerek, dikkatle hareket ediyor, Kızılderililer gibi ayaklarını içe basıyorlardı. Kurbanı incelemek için üstüne eğildiklerinde tavşanın can çekişmesi sona ermişti.

"Tam kalbinden" dedi Cal, sanki başka türlüsü olamazmış gibi. Aron yere baktı, bir şey demedi. "Senin vurduğunu söyleyeceğim" diye devam etti Cal. "Kendime pay çıkarmayacağım. Ayrıca zor bir atıştı diyeceğim."

"Öyleydi zaten" dedi Aron.

"Neyse, söylüyorum işte. Hem Lee'ye hem de babama senin vurduğunu söyleyeceğim, mükâfatı senin olsun."

"Ben mükâfat istiyor muyum bilmem aslında – en azından mükâfatın tamamını istemem" dedi Aron. "Ne yapalım biliyor musun? Bir tane daha vurursak, birer tane vurduk diyelim; başka vuramazsak, ikimiz birlikte nişan aldık, kimin oku vurdu bilmiyoruz diyelim, olmaz mı?"

"Mükâfat istemiyor musun?" diye sordu Cal sinsice.

"Tamamını istemiyorum. Paylaşabiliriz."

"Ne de olsa benim okumdu" dedi Cal.

"Hayır, değildi."

"Tüylere baksana. Şu çentiği gördün mü? Benim o."

"Benim sadağıma nasıl girdi peki? Ben çentik hatırlamıyorum."

"Hatırlamıyor olabilirsin. Ama ben yine de senin vurduğunu söyleyeceğim."

Aron, "Hayır Cal" dedi minnetle. "İstemem. İkimiz birlikte nişan aldık deriz."

"Sen öyle istiyorsan öyle olsun. Ama ya Lee benim okum olduğunu görürse?"

"Benim sadağımda olduğunu söyleriz."

"Sence inanır mı? Yalan söylediğini düşünür."

Aron çaresizce, "Ne düşünürse düşünsün, bize ne" dedi.

"Ben senin haberin olsun istedim" dedi Cal. "Olur da öyle düşünürse diye." Oku tavşanın içinden çekip beyaz tüyleri kalbin kanıyla koyu kırmızıya buladı. Oku kendi sadağına soktu. "Sen taşıyabilirsin" dedi yücegönüllülükle.

"Dönsek iyi olur" dedi Aron. "Babam dönmüştür belki."

"Şu bizim tavşanı pişirip akşam yemeği diye yiyebilir, bütün gece eve dönmeyebiliriz" dedi Cal.

"Geceleri çok soğuk oluyor Cal. Bu sabah nasıl titrediğini hatırlamıyor musun?"

"Ben üşümem" dedi Cal. "Ben hiçbir zaman üşümem."

"Bu sabah üşüyordun."

"Hayır, üşümüyordum. Seninle dalga geçiyordum, tir tir titriyordun, dişlerin takırdıyordu. Yalancı mı diyorsun bana?"

"Hayır" dedi Aron. "Kavga etmek istemiyorum."

"Korkuyor musun kavgadan?"

"Hayır. İstemiyorum sadece."

"Ben sana korkuyorsun desem, bana yalancı mı diyeceksin?"

"Hayır."

"Öyleyse korkuyorsun, değil mi?"

"Herhalde."

Aron tavşanı yerde bırakıp ağır ağır uzaklaştı. Gözleri çok ayrıktı, çok güzel, kıvrımlı bir ağzı vardı. Mavi gözlerinin arasındaki mesafe ona meleksi bir masumiyet kazandırıyordu. Saçları incecik ve altın sarısıydı. Güneş sanki başının tepesini aydınlatır gibiydi.

Kafası karışmıştı ama zaten kafası sık sık karışırdı. Kardeşinin bir şeyler ima ettiğinin farkındaydı, fakat ne olduğunu anlamamıştı. Cal onun için bir muammaydı. Zihninin işleyişini takip edemiyordu; sapmaları onu hep şaşırtıyordu.

Cal, Adam'a daha çok benziyordu. Saçları koyu kahveydi. Kardeşinden daha iriydi, daha iri kemikli, iri omuzluydu; çenesi tıpkı Adam'ın çenesi gibi köşeliydi ve sertti. Cal'in gözleri kahverengi, bakışları uyanıktı, bazen gözleri siyah siyah parlardı. Ama Cal'in elleri vücudunun geri kalanına oranla çok küçüktü. Parmakları kısa ve ince, tırnakları narindi. Cal ellerini korurdu. Pek az şey ağlatırdı onu, parmağının kesilmesi bunlardan biriydi. Asla elleriyle öne atılmaz, asla böceklere dokunmaz, yılan tutmazdı elinde. Kavga ederken de bir taş ya da sopa bulur, onu kullanırdı.

Cal kardeşinin uzaklaşmasını izlerken dudaklarında kendinden emin, hafif bir gülümseme vardı. "Aron, beni bekle!" diye seslendi.

Kardeşine yetiştiğinde tavşanı uzattı. "Sen taşı istersen" dedi tatlılıkla, kardeşinin omzuna kolunu dolayarak. "Kızma bana."

"Hep kavga istiyorsun" dedi Aron.

"Hayır, istemiyorum. Şaka yapıyordum ben."

"Sahi mi?"

"Tabii. Gel bak, tavşanı sen taşı. İstersen dönelim artık."

Aron nihayet gülümsedi. Kardeşi gerginliği sona erdirdiğinde hep rahatlardı. İki oğlan nehir yatağından çıkarak ufalanan dik yamaçtan yukarı ağır ağır tırmandılar ve düz araziye vardılar. Aron'ın sağ paçası tavşanın kanına bulanmıştı.

"Tavşan vurduğumuza şaşıracaklar" dedi Cal. "Babam evdeyse ona verelim. Akşam yemeğinde tavşan hoşuna gider."

"Tamam" dedi Aron mutlulukla. "Bak ne diyeceğim. İkimiz birlikte verelim tavşanı, kimin vurduğunu söylemeyelim."

"Tamam, öyle istiyorsan öyle yaparız" dedi Cal.

Bir süre konuşmadan yürüdüler, sonra Cal, "Bütün bu arazi bize ait" dedi. "Ta nehrin ötesine kadar."

"Babama ait."

"Evet ama o ölünce bizim olacak."

Bu Aron'ın aklına hiç gelmemişti. "Nasıl yani ölünce?"

"Herkes ölür" dedi Cal. "Mesela Mr. Hamilton. Öldü."

"Ya, evet" dedi Aron. "Evet, öldü." İkisini –ölü Mr. Hamilton'la canlı babasını– bağdaştıramıyordu.

"Ölünce bir kutunun içine koyuyorlar, sonra bir çukur kazıp kutuyu çukura bırakıyorlar" dedi Cal.

"Biliyorum." Aron konuyu değiştirmek, başka şey düşünmek istiyordu.

"Ben bir sır biliyorum" dedi Cal.

"Nedir?"

"Söylersin sen."

"Hayır, söyleme dersen kimseye söylemem."

"Söylesem mi, bilemiyorum."

"Söyle" dedi Aron yalvararak.

"Kimseye söylemeyecek misin?"

"Hayır, söylemeyeceğim."

Cal sordu: "Sence annemiz nerede?"

"Annemiz öldü."

"Hayır, ölmedi."

"Öldü."

"Kaçtı" dedi Cal. "Adamlar konuşurken duydum."

"Yalancıymış onlar."

"Kaçtı" dedi Cal. "Benim söylediğimi söylemeyeceksin değil mi?"

"Ben inanmıyorum" dedi Aron. "Babam annemizin cennette olduğunu söyledi."

Cal alçak sesle konuştu: "Yakında kaçıp onu bulacağım. Geri getireceğim."

"Adamlar nerede dediler?"

"Bilmiyorum, ama ben bulacağım onu."

"O cennette" dedi Aron. "Babam niye yalan söylesin?" Kardeşinin aynı fikirde olması için ona sessizce yakararak yüzüne baktı. Cal

cevap vermedi. "Sence meleklerle birlikte cennette değil mi?" diye ısrar etti Aron. Cal yine cevap vermeyince de sordu: "Kimdi o adamlar?"

"Birileri işte. King City'de, postanede konuşuyorlardı. Benim işitemeyeceğimi sanıyorlardı. Ama benim kulaklarım keskindir. Lee otların büyüyüşünü işittiğimi söylüyor."

Aron, "Annem neden kaçmak istesin?" diye sordu.

"Ben ne bileyim? Belki bizi sevmiyordu."

Aron bu sapkınca düşünceyi irdeledi. "Hayır" dedi. "O adamlar yalan söylemiş. Babam onun cennette olduğunu söyledi. Üstelik biliyorsun, ondan bahsetmekten hoşlanmıyor."

"Belki kaçtığı içindir."

"Hayır. Ben Lee'ye sordum. Ne dedi biliyor musun? Lee dedi ki: 'Anneniz sizi seviyordu, hâlâ da seviyor.' Lee bana bakmam için bir yıldız verdi. Onun annemiz olabileceğini, o ışık orada olduğu sürece bizi seveceğini söyledi. Sence Lee yalancı mı?" Aron gözlerine dolan yaşların ardından kardeşinin sert ve mantıklı bakışlarını görebiliyordu. Cal'in gözleri yaşlı değildi.

Cal hoş bir heyecan hissediyordu. İstediği amaçla kullanabileceği bir başka gereç, gizli bir alet bulmuştu. Aron'ı inceledi, dudaklarının titrediğini gördü, açılan burun deliklerini zamanında fark etti. Aron ağlardı, ama bazen, ağlamaya zorlandığında kavga da ederdi ve aynı anda hem ağlayıp hem kavga ettiğinde tehlikeli olurdu. Hiçbir şey onu incitmez, hiçbir şey durduramazdı. Bir keresinde Lee onu kucağında tutup hâlâ savrulan yumruklarını yarına bastırmış, Aron uzun süre sonra gevşeyinceye kadar da bırakmamıştı. O zaman burun delikleri açılmıştı.

Cal yeni aletini sakladı. İstediği zaman ortaya çıkarabilirdi, şimdiye kadar bulduğu en keskin silah olduğunu da biliyordu. Onu rahat bir zamanında inceleyip tam olarak ne zaman ve ne kadar kullanacağını değerlendirecekti.

Kararı verdiğinde iş işten geçmek üzereydi. Aron üstüne atladı, tavşanın cansız vücudu yüzüne çarptı. Cal arkaya doğru sıçrayarak bağırdı: "Şaka yapıyordum. Gerçekten Aron, şakaydı."

Aron durdu. Yüzünde acı ve şaşkınlık vardı. "Sevmedim bu şakayı" dedi, burnunu çekip koluna sildi.

Cal ona yaklaşıp kucakladı, yanağından öptü. "Bir daha yapmayacağım" dedi.

Oğlanlar bir süre konuşmadan yürüdü. Günün ışığı çekilmeye başlamıştı. Cal başını arkaya çevirdi, sinirli mart rüzgârına binmiş, dağların üzerinde kara kara ilerleyen fırtına bulutuna baktı. "Fırtına geliyor" dedi. "Anamızı ağlatacak bir fırtına hem de."

"Gerçekten o adamların öyle bir şey dediğini duydun mu?" dedi Aron.

"Belki de bana öyle gelmiştir" dedi Cal çabucak. "Vay canına, şu buluta baksana!"

Aron dönüp kara canavara baktı. Tepesi koskoca karanlık dalgalar halinde bir balondu, altıysa upuzun bir yağmur kuyruğu; onlar bakarken bulut gümbürdeyip ateş püskürdü. Rüzgârla yol alan sağanak vadinin karşı tarafındaki şişko, ıslak tepeleri takır takır dövüp ovaya doğru açıldı. Oğlanlar dönüp eve koşmaya başladılar; bulut arkalarında gürledi, şimşek havayı çatır çatır parçalara ayırdı. Bulut oğlanlara yetişti, ilk tombul damlalar yarılan gökyüzünden toprağa patır patır düştü. Tatlı ozon kokusu doldu burunlarına. Koşarken fırtınayı kokladılar.

Var güçleriyle koşarak karayolunu geçip kendi evlerinin olduğu hendeğe giden, tekerleklerin açtığı yola girdiklerinde su onları vurdu. Yağmur perdeler halinde, sütunlar halinde iniyordu aşağı. Bir anda tepeden tırnağa sırılsıklam oldular, saçları alınlarına yapışıp gözlerine sel akıttı, şakaklarındaki hindi tüyleri suyun ağırlığıyla eğildi.

Artık ıslanabilecekleri kadar ıslanan oğlanlar koşmaktan vazgeçtiler. Bir yere sığınmak için koşmaya lüzum yoktu. Birbirlerine bakıp sevinçle güldüler. Aron tavşanı sıkıp havaya fırlattı, sonra yakalayıp Cal'e attı. Üstüne bir zevzeklik gelen Cal de tavşanı boynuna dolayıp kafasıyla arka ayaklarını çenesinin altında kavuşturdu. İkisi birden eğilip deliler gibi güldüler. Yağmur hendekteki meşe ağaçlarının arasında gürlüyor, rüzgâr meşelerin ulvi vakarını zedeliyordu.

[ii]

Oğlanlar çiftlik binalarının göründüğü yere geldiklerinde, sarı muşambadan bir ponçonun ortasındaki delikten kafası görünen Lee, yabancı bir atla kauçuk tekerlekli hafif bir arabayı ahıra götürüyordu. "Biri gelmiş" dedi Cal. "Şu arabaya baksana."

Tekrar koşmaya başladılar, çünkü misafir eğlenceli, hoş bir şeydi. Basamaklara yaklaştıklarında yavaşladılar, dikkatli adımlarla evin arkasına dolandılar, çünkü misafirlerin korkutucu bir yanı da vardı. Eve arka taraftan girip üzerlerinden sular akarak mutfakta durdular. Salondan sesler geliyordu: babalarının sesi ve başka bir ses daha, bir erkek sesi. Sonra üçüncü bir sesle karınları sertleşti, sırtlarından bir ürperti geçti. Bir kadın sesiydi bu. Bu çocukların kadınlarla pek az ilişkisi olmuştu. Parmak ucunda kendi odalarına gidip birbirlerine baktılar.

"Kim o sence?" diye sordu Cal.

Aron'ın içinde bir duygu ışık gibi patlamıştı. "Belki annemizdir. Geri dönmüştür belki" diye bağırmak istiyordu. Sonra annesinin cennette olduğunu ve insanların oradan dönmediğini hatırladı. "Bilmem" dedi. "Ben üstümü değişeceğim."

Oğlanlar çıkarmakta oldukları sırılsıklam giysilerin tıpatıp aynısı olan temiz ve kuru giysiler giydiler. Islanmış hindi tüylerini çıkarıp parmaklarıyla saçlarını arkaya doğru taradılar. Bütün bu süre boyunca sesleri duyuyorlardı; çoğunlukla pes sesler, sonra tiz kadın sesi; bir ara donup kaldılar ve kulak kesildiler, çünkü bir çocuk sesi –kız çocuğu sesi– duymuşlardı ve bu öyle bir heyecandı ki, duydukları şeye dair konuşmadılar bile.

Sessizce koridora çıkıp salonun kapısına kadar sokuldular. Cal kapının topuzunu çok, çok yavaş çevirdi ve bir gıcırtı onları ele vermesin diye yukarı doğru kaldırdı.

Tam kapı incecik aralanmışken Lee arka kapıdan içeri girdi, pançosunu çıkararak koridorda ayaklarını sürüye sürüye ilerledi ve oğlanları yakaladı. "Oğlanlal gözetle?" dedi melez dille, Cal kapıyı kapatıp kilit tık ettiğinde Lee, "Babanız evde. Girseniz iyi olur" dedi çabucak.

Aron boğuk bir fısıltıyla sordu: "Başka kim var?"

"Yoldan geçen birileri. Yağmurdan kaçıp sığındılar." Lee elini Cal'in kapı kulpunu tutan elinin üzerine koyup çevirdi, kapıyı açtı.

"Oğlanlal eve dön" deyip onları öylece açıkta bırakıverdi.

Adam bağırarak, "Gelin çocuklar! Gelin içeri!" dedi.

İki oğlan başları önde, yabancılara hızlı bakışlar fırlatarak, ayaklarını sürüyerek yürüdüler. Şehir kıyafetli bir adam, bir de çok havalı giyinmiş kadın. Kadının pardösüsüyle şapkası ve tülü yanındaki sandalyede duruyordu; oğlanlara sanki bütün kıyafeti siyah ipek ve danteldenmiş gibi görünüyordu. Hatta siyah danteller minik sopalara tırmanıp boğazını da sarıyordu. Bu kadarı zaten bir günlüğüne yeterdi ama bu kadarla kalmıyordu. Kadının yanında bir kız oturuyordu, belki ikizlerlerden biraz daha küçüktü, ama fazla değil. Başında önü dantelli, mavi kareli bir güneş başlığı vardı. Elbisesi çiçekliydi, beline de cepli küçük bir önlük bağlanmıştı. Eteği yukarı kıvrılmıştı, altından kırmızı yün örgü, kenarı işlemeli iç eteği görünüyordu. Başlığı yüzünden kızın yüzünü göremiyorlardı ama ellerini kucağında kavuşturmuştu, orta parmağındaki küçük altın mühürlü yüzük açıktaydı.

Oğlanların ikisinin de nefeslerini tutmaktan gözlerinin arkasında kırmızı halkalar parlamaya başlamıştı.

"İşte benim oğlanlar" dedi babaları. "Bu Aron, bu da ikiz kardeşi Caleb. Çocuklar, misafirlerimizle tokalaşın."

Çocuklar başları yerde, elleri havada, teslim olmaya ve çaresizliğe çok benzeyen bir edayla ilerlediler. Gevşek yüzgeçlerini önce beyefendi sıktı, sonra dantelli hanım. Aron öndeydi, kıza sırtını döndü ama kadın, "Kızıma merhaba demeyecek misin?" dedi.

Aron ürperdi, elini yüzü saklı kızın olduğu yöne teslim etti. Hiçbir şey olmadı. Cansız sosisler kavranmadı, sıkılmadı, sıkıştırılmadı, bükülmedi. Eli kızın önünde öylece asılı durdu. Aron ne olup bittiğini anlamak için kirpiklerinin arasından baktı.

Kızın da başı öne eğikti, onun bir de başlık avantajı vardı. Ortaparmağına mühürlü yüzük takılı küçük sağ eli ileriye uzanmıştı ama Aron'ın eline doğru bir hamle yapmıyordu.

Aron kızın annesine kaçamak bir bakış attı. Gülümsüyordu, dudakları hafif aralıktı. Oda sanki sessizliğin ağırlığıyla eziliyordu. Sonra sessizlik Cal'in kıs kıs gülüşüyle yırtıldı.

Aron uzanıp kızın elini sıkıca kavradı ve üç kere sertçe salladı. Eli bir avuç dolusu çiçek yaprağı kadar yumuşaktı. Aron içini yakan bir haz hissetti. Kızın elini bırakıp kendi elini tulumunun cebine sakladı. Hızla geri çekilirken Cal'in yaklaşıp resmi bir tavırla kızın elini sıktığını ve "Merhaba" dediğini gördü. Aron merhaba demeyi unutmuştu, onun için kardeşinden sonra söyledi, o da tuhaf kaçtı. Adam'la misafirleri güldüler.

"Mr. ve Mrs. Bacon az kalsın yağmura yakalanıyormuş" dedi Adam.

"Şansımız varmış ki burada kaybolduk" dedi Mr. Bacon. "Long çiftliğini arıyordum."

"Orası biraz ileride. Karayolunda bir sonraki sol sapaktan güneye sapacaktınız." Adam oğlanlara döndü: "Mr. Bacon il denetmeni."

"Neden bilmem, ben işimi çok ciddiye alıyorum" dedi Mr. Bacon, sonra o da çocuklara döndü. "Kızımın adı Abra çocuklar. Garip bir isim değil mi?" Büyüklerin çocuklarla konuşurken takındığı ses tonuyla konuşuyordu. Sonra Adam'a dönüp şiir okuma tonunda ezberden okudu: "*Adıyla çağırmadan önce Abra hazırdı; Başkasını çağırdım ama gelen Abra'ydı.* Mathhew Prior'dan. Oğlum olsun istememiştim demeyeceğim ama Abra bir tanedir. Başını kaldırsana canım."

Abra kıpırdamadı. Ellerini yine kucağında kavuşturmuştu. Babası keyfine vara vara, "*Başkasını çağırdım ama gelen Abra'ydı*" diye tekrarladı.

Aron kardeşinin küçük başlığa zerre kadar korkmadan baktığını gördü. Boğuk sesle, "Bence Abra garip bir isim değil" dedi.

"Öyle demek istemedi" diye açıkladı Mrs. Bacon. "İlginç demek istedi." Sonra da Adam'a döndü: "Kocam kitaplardan en tuhaf şeyleri bulur. Hayatım, gitsek artık?"

Adam hevesle atıldı: "Yo, hemen gitmeyin hanımefendi. Lee çay yapıyor. Isınırsınız biraz."

"Aa, ne hoş!" dedi Mrs. Bacon, sonra da ekledi: "Çocuklar, yağmur durdu. Gidip dışarıda oynayın." Sesi o kadar otoriterdi ki çocuklar tek sıra halinde dışarı çıktı; önce Aron, sonra Cal, en arkada da Abra.

**[iii]**

Salonda Mr. Bacon bacak bacak üstüne attı. "Burazı güzel bir arazi" dedi. "Büyük mü?"

"Fena değil" dedi Adam. "Nehrin öte yakasına devam ediyor. Güzel yerdir."

"Yani karayolunun öte tarafı olduğu gibi sizin mi?"

"Evet, öyle. İtiraf etmeye utanıyorum biraz. Fazla kendi haline bıraktım. Hiç ekip biçmedim. Belki de çocukluğumda çok ekip biçtiğim içindir."

Bunun üzerine hem Mr. Bacon hem de karısı Adam'a gözlerini diktiler; Adam güzel arazisini niçin kendi haline bıraktığını açıklaması gerektiğini anladı. "Galiba tembel bir adamım" dedi. "Babam da çalışmadan yaşayabileceğim kadar para bırakınca iyice tembel oldum." Gözlerini yere çevirdi ama Bacon'ların rahatladığını hissediyordu. Zenginse tembellik sayılmazdı. Sadece yoksullar tembel olurdu. Tıpkı sadece yoksulların cahil olduğu gibi. Hiçbir şey bilmeyen zengin bir adam ya şımarıktı ya da bağımsız.

"Oğlanlara kim bakıyor?" diye sordu Mrs. Bacon.

Adam güldü. "Fazla bir bakım gördükleri söylenemez, ama her şeyi Lee yapıyor."

"Lee mi?"

Adam sorgulamaya biraz sinirlenmeye başlamıştı. "Yanımda bir kişi çalışıyor sadece" dedi kısaca.

"Yani gördüğümüz Çinli mi?" Mrs. Bacon dehşete düşmüştü.

Adam ona gülümsedi. Kadın başlangıçta korkutmuştu Adam'ı, ama şimdi biraz rahatlamıştı. "Oğlanları Lee büyüttü, bana da o baktı" dedi.

"Peki ama bir kadın ilgilenmedi mi hiç onlarla?"

"Hayır."

"Zavallı kuzucuklar" dedi Mrs. Bacon.

"Biraz yabaniler ama sanıyorum sağlıklılar" dedi Adam. "Galiba arazi gibi biz de yabanileştik. Ama Lee yakında ayrılacak yanımızdan. Ne yapacağız bilmiyorum."

Mr. Bacon beyanatını yapmadan önce boğazındaki balgamı dikkatle temizledi. "Oğullarınızın eğitimini düşündünüz mü?"

"Hayır, pek düşünmedim galiba."

"Kocam eğitime çok önem verir" dedi Mrs. Bacon.

"Geleceğin anahtarı eğitim" dedi Mr. Bacon.

"Ne tür eğitim?" diye sordu Adam.

Mr. Bacon sözüne devam etti: "Bilen adamın her şey ayağına gelir. Evet, ben irfan meşalesinin takipçisiyim." Öne eğilip yaklaştı, sesi sır verircesine kısıldı. "Madem arazinizi ekip biçmeyeceksiniz, kiraya verip il merkezine, iyi devlet okullarının yakınına taşınsanıza."

Adam bir an, "Siz kendi işine baksanıza" demeyi düşündüyse de vazgeçip sordu: "Sizce iyi mi olur?"

"Size iyi, güvenilir bir kiracı bulabilirim sanıyorum" dedi Mr. Bacon. "Arazinizde yaşamıyorsanız ondan bir gelir elde etmemeniz için sebep yok."

Lee çayı getirirken epey patırtı çıkardı. Kapıdan ses tonlarını yeterince duymuştu, Adam'ın onları sıkıcı bulduğundan emindi. Lee çay sevmediklerinden de emin sayılırdı; sevseler bile onun demlediği çayı sevmeleri düşük ihtimaldi. Çayı içip iltifatlar ettiklerinde Bacon'ların aklında bir şey olduğunu anladı. Adam'la göz göze gelmeye çalıştı ama beceremedi. Adam ayaklarının altındaki halıyı inceliyordu.

Mrs. Bacon, "Kocam uzun yıllar kendi okulunun yönetim kurulunda çalıştı" diyordu ama Adam lafın gerisini işitmedi.

Meşe ağaçlarından birinin dalına asılmış sallanan büyük bir dünya küresi hayal ediyordu. Ve düşünebildiği kadarıyla hiç sebepsiz yere, aklı babasına gitti; tahta bacağıyla topallayarak yürüyen, dikkati çekmek için bastonuyla bacağına pat pat vuran babasına. Oğullarına zorla talim yaptıran, omuzları gelişsin diye ağır yükler taşıtan babasının katı ve askeri çehresi gözünde canlandı. Anılarının arasından Mrs. Bacon'ın tekdüze sesi kesintisiz devam ediyordu. Adam taş dolu çuvalın ağırlığını hissetti. Charles'ın alaylı alaylı

sırıtan yüzünü gördü –Charles– fesat, yırtıcı bakışları, fevri mizacı. Ansızın Charles'ı görmek istedi Adam. Gidecekti, oğlanları da götürecekti. Heyecanla bacağına bir şaplak attı.

Konuşmakta olan Mr. Bacon sözüne ara verdi. "Pardon?"

"Ha, kusura bakmayın" dedi Adam. "Birden yapmayı ihmal ettiğim bir şey geldi aklıma." Bacon'lar sabırla, nazikçe açıklamasını bekliyorlardı. Neden olmasın? diye düşündü Adam. İl meclisi üyeliğine aday değilim. Okulun yönetim kurulunda değilim. Neden olmasın? "Şimdi hatırladım" dedi misafirlerine, "kardeşime mektup yazmayı on yıldır unutmuşum." Misafirler ürpererek bakıştılar.

Lee o sırada çayları tazeliyordu. Adam, Lee'nin yanaklarının şiştiğini gördü, koridorun güvenliğine geçerken mutlulukla güldüğünü duydu. Bacon'lar bir yorumda bulunmak istemediler. Konuyu yalnız başlarına görüşmek istiyorlardı.

Lee öyle olacağını tahmin etti. Aceleyle dışarı çıkıp lastik tekerlekli arabaya atı koştu ve ön kapıya getirdi.

**[iv]**

Abra, Cal ve Aron dışarı çıktıklarında üstü kapalı küçük verandada yan yana durup dalları yayılmış meşe ağaçlarından damlayıp sıçrayan yağmura baktılar. Fırtına geçmiş, uzaklardan yankılanan gökgürültüsü dalgalarına dönüşmüştü ama arkasında uzun süre devam etmeye kararlı bir yağmur bırakmıştı.

Aron, "O hanım yağmurun dindiğini söylemişti" dedi.

Abra bilmiş bilmiş cevap verdi: "Bakmamıştır. Konuşurken hiç bakmaz."

Cal sordu: "Kaç yaşındasın?"

"On, on birimi sürüyorum" dedi Abra.

"Ya!" dedi Cal. "Biz on biriz, on ikimizi sürüyoruz."

Abra başlığını geriye itti. Başlık yüzünü hale gibi çerçeveledi. Güzel bir kızdı, koyu renk saçları iki yandan örülmüştü. Küçük alnı bombeli, kaşları düzdü. İleride yukarı kalkık, tatlı bir burnu olacaktı, şimdilik düğme burunluydu. Ama yüz hatlarından ikisi hiç

değişmeyecekti. Çenesi kararlıydı, ağzı da bir çiçek kadar tatlı, çok büyük ve pembe. Gözleri ela, bakışlarıysa keskin, akıllı ve tamamen korkusuzdu. Oğlanların yüzüne, gözlerinin içine baktı dosdoğru, önce birine, sonra ötekine; evde takındığı utangaç tavırlardan eser kalmamıştı.

"İkiz olduğunuza inanmıyorum" dedi. "Birbirinize benzemiyorsunuz."

"İkiziz" dedi Cal.

"İkiziz" dedi Aron.

"Bazı ikizler birbirine benzemez" diye ısrar etti Cal.

"Bir yığın ikiz benzemez" dedi Aron. "Lee bize nasıl olduğunu anlattı. Kadının tek yumurtası varsa ikizler birbirine benzer. İki yumurtası varsa benzemezler."

"Biz iki yumurtayız" dedi Cal.

Abra bu köylü çocukların hurafelerine güldü. "Ya!" dedi. "Yumurta ha!" Yüksek sesle ya da sertçe söylemedi ama Lee'nin kuramı durduğu yerde sallanmaya başladı. Abra, "Hanginiz sahanda, hanginiz rafadan?" deyince de çöküp paramparça oldu.

Oğlanlar tedirginlikle bakıştılar. Kadınların yanlış olduğunda bile, belki de özellikle yanlış olduğunda insanı ezen amansız mantığıyla ilk karşılaşmalarıydı. Onlar için yeni ve heyecanlı bir şeydi.

"Lee Çinli" dedi Cal.

"Ha, tamam" dedi Abra yumuşayarak, "öyle desenize. O zaman Çin işi porselen yumurtası olabilirsiniz." Durup attığı taşın etkisini göstermesini bekledi. Direnme ve mücadelenin yok olduğunu gördü. Abra kontrolü ele almıştı. Onun sözü geçecekti.

Aron, "Gelin eski eve gidip orada oynayalım" diye teklif etti. "Çatısı akıyor ama olsun, güzeldir."

Yapraklarından sular damlayan meşelerin altından koşarak eski Sanchez evine gidip paslı menteşeler üzerinde huzursuzca gıcırdayan açık kapıdan içeri daldılar.

Kerpiç ev ikinci çürüme safhasına geçmişti. Ön tarafı boydan boya kaplayan büyük salonun yarısı sıvanmıştı; beyaz sıva yarıya kadar gelip kalmıştı, on yılı aşkın süre önce işçilerin bıraktığı gibi. Doğramaları yenilenen içerlek pencerelerde hâlâ cam yoktu. Yeni

döşemelerin üstü yol yol su lekeleriyle kaplıydı; odanın bir köşesinde eski kâğıtlar, içlerindeki çiviler paslanıp dikenli toplara dönüşmüş, kararmış çivi torbaları yığılıydı.

Çocuklar girişte dururken evin arka tarafında bir yarasa uçtu. Boz şekil bir o yana bir bu yana çarpa çarpa kapıdan dışarı çıktı.

Oğlanlar Abra'ya evi gezdirdiler; dolapları açıp hâlâ ambalajlarının içinde takılmayı bekleyen lavaboları, klozetleri ve avizeleri gösterdiler. Havada bir küf ve ıslak kâğıt kokusu vardı. Üç çocuk parmak ucunda ilerliyor, boş evin duvarlarından yankılanır korkusuyla konuşmuyorlardı.

Tekrar büyük salona geldiklerinde ikizler misafirlerine döndüler. "Beğendin mi?" diye sordu Aron alçak sesle, yankı yüzünden.

"E-evet" dedi Abra duraksayarak.

"Biz bazen gelip burada oynarız" diye atıldı Cal. "İstersen sen de gelip oynayabilirsin bizimle."

"Ben Salinas'ta oturuyorum" dedi Abra; sesinin tonundan, onun köylü eğlencelerine ayıracak vakti olmayan üstün bir varlık olduğunu anladılar.

Abra onların en değerli hazinesini ayaklar altına aldığını gördü; erkeklerin zaaflarını biliyor ama yine de onlardan hoşlanıyordu, ayrıca o bir hanımefendiydi. "Ara sıra arabayla geçerken gelip oynarım sizinle... biraz" dedi yumuşayarak; oğlanların ikisi de ona minnet duydu.

"Sana tavşanımı vereceğim" dedi Cal ansızın. "Babama verecektim ama senin olsun."

"Ne tavşanı?"

"Bugün avladığımız tavşan – okla tam kalbinden vurduk. Debelenmedi bile."

Aron öfkeyle ona baktı. "O benim..."

Cal sözünü kesip, "Sana vereceğiz" dedi. "Eve götürürsün. Epey de iri."

"Ben üstü başı kan içinde, pis bir tavşanı ne yapayım?" dedi Abra.

"Ben onu yıkayıp bir kutuya koyarım, iple bağlarım" dedi Aron. "Eğer yemek istemiyorsan da, cenaze töreni yaparsın sonra... Salinas'ta."

"Ben gerçek cenaze törenlerine gidiyorum" dedi Abra. "Dün bir cenazeye gittim. Bu tavan yüksekliğinde çiçekler vardı."

"Bizim tavşanımızı istemiyor musun?" diye sordu Aron.

Abra onun güneş gibi parlayan kıvır kıvır saçlarına, dolmak üzereymiş gibi görünen gözlerine baktı ve göğsünde aşkın başlangıcı olan özlemin, kaşıntının yakıcılığını hissetti. Ayrıca Aron'a dokunmak istiyordu, dokundu da. Elini Aron'ın koluna koydu, parmaklarının altında titreyişini hissetti. "Kutuya koyarsan olur" dedi.

Abra idareyi ele almıştı, etrafına bakınıp ganimetlerini inceledi. Artık erkek ilkelerinin tehdidini üzerinde hissetmediğinden gurura da gerek duymuyordu. Oğlanlara iyi duygular besliyordu. Lee'nin yamadığı, yıkana yıkana solup incelmiş giysileri dikkatini çekti. Bildiği masallardan ilham aldı. "Vah zavallı çocuklar" dedi, "babanız sizi dövüyor mu?"

Oğlanlar başlarını iki yana salladı. İlgilenmişlerdi ama şaşkındılar.

"Çok mu fakirsiniz?"

"Nasıl yani?" diye sordu Cal.

"Küllerin içinde oturup su ve çalı çırpı mı taşıyorsunuz?"

"Çalı çırpı nedir?" diye sordu Aron.

Abra soruya cevap vermemek için devam etti. "Vah zavallı yavrucaklar" diye başladı söze; elinde ucundaki yıldız yanıp sönen küçük bir değnek tutuyormuş gibi geliyordu kendisine. "Kötü kalpli üvey anneniz sizden nefret mi ediyor, sizi öldürmek mi istiyor?"

"Bizim üvey annemiz yok" dedi Cal.

"Hiçbir tür annemiz yok" dedi Aron. "Annemiz öldü."

Aron'ın cümlesi Abra'nın yazmakta olduğu hikâyenin üstüne bir kalem çekti, ama neredeyse aynı anda yeni bir hikâye sundu. Elindeki değnek yok olmuştu; onun yerine, kafasında tavus kuşu tüylü koca bir şapka, elinde de bir hindinin ayakları dışarıya taşmış devasa bir sepet vardı.

"Vah öksüz yavrucaklar" dedi tatlılıkla. "Ben sizin anneniz olacağım. Sizi kucağımda sallayıp masallar anlatacağım."

"Biz çok büyüğüz" dedi Cal. "Devirirız seni."

Abra bu kabalığa sırtını döndü. Aron'ın hikâyeye kendini kaptırmış olduğunu gördü. Gözleri gülümsüyordu, adeta Abra'nın kuca-

ğında sallanır gibiydi, Abra tekrar içinde aşkın çekişini hissetti. Sevecen bir tonda sordu: "Annenizin cenaze töreni güzel miydi?"

"Hatırlamıyoruz" dedi Aron. "Biz çok küçüktük."

"Peki mezarı nerede? Mezarına çiçek koyabilirsiniz. Biz büyükannemle Albert amcamın mezarına hep çiçek koyuyoruz."

"Bilmiyoruz" dedi Aron.

Cal'in gözlerinde yeni bir ilgi, zafere yaklaşan, parıltılı bir ilgi okunuyordu. Safça, "Babama nerede olduğunu sorayım da çiçek götürelim" dedi.

"Ben de sizinle gelirim" dedi Abra. "Çelenk yapmayı biliyorum. Size de gösteririm." Aron'ın konuşmadığını fark etti. "Çelenk yapmak istemiyor musun?"

"İstiyorum."

Abra'nın ona tekrar dokunması gerekiyordu. Omzuna pat pat vurup yanağına dokundu. "Annenin hoşuna gidecek" dedi. "Cennetten bile aşağı bakıp görüyorlar. Babam öyle söylüyor. Bu konuda bir şiir var bildiği."

Aron, "Ben gidip tavşanı sarayım" dedi. "Pantolonumun kutusu duruyor." Koşarak eski evden çıktı. Cal arkasından baktı. Gülümsüyordu.

"Neye gülüyorsun?" diye sordu Abra.

"Ben mi, hiç" dedi Cal. Sonra da Abra'ya bakmaya devam etti.

Abra bakışını ilk kaçıran olmak istemedi. Karşısındakini bakışıyla pes ettirmekte uzmandı ama Cal de kaçırmıyordu bakışlarını. Cal en başta hafif bir utangaçlığa kapılmıştı, fakat geçmişti şimdi; Abra'nın hâkimiyetini yıkmanın verdiği zafer duygusuyla güldü. Abra'nın kardeşini tercih ettiğini biliyordu, yine de bu alışık olduğu bir şeydi. Altın sarısı saçlarıyla, bir köpek yavrusu gibi karşısındakine atlayan içten sevgisiyle Aron'ı aşağı yukarı herkes tercih ederdi. Cal'in duyguları ise derinde saklanır, geri çekilmeye ya da saldırmaya hazır, dışarıyı kollardı. Kardeşini sevdiği için Abra'yı cezalandırmaya başlamıştı; bu da alışık olduğu bir şeydi. Yapabildiğini ilk keşfettiği günden beri yapıyordu. Gizli ceza onda neredeyse bir yaratıcılık haline gelmişti.

İki oğlanın farklılığı belki en iyi şu şekilde tarif edilebilir: Aron fundalığın ortasındaki küçük bir düzlükte bir karınca yuvasına rast-

lasa yere yüzükoyun yatıp karıncaların karmaşık hayatını seyrederdi – kimilerinin karınca yollarından yiyecek getirdiğini, bazılarının beyaz yumurtalar taşıdığını, uuvadan iki karıncanın karşılaştıklarında antenlerini birbirine değdirerek konuştuklarını görürdü. Saatler boyunca yattığı yerde toprağın işleyişine dalıp giderdi.

Oysa Cal aynı karınca yuvasına rastlasa bir tekmeyle paramparça eder, sonra da çılgına dönmüş karıncalar bu felaketin üstesinden gelmeye çalışırken onları izlerdi. Aron bu dünyanın bir parçası olmaktan memnundu, Cal ise illa ki değiştirecekti dünyayı.

Cal insanların kardeşini daha çok sevdikleri gerçeğini sorgulamıyordu, bunun kendisine dokunmaması için bir yöntem bulmuştu. Planını yapıp o hayran kişinin açık vereceği anı beklerdi; sonra bir şey olur, kurban nasıl olduğunu, niçin olduğunu asla anlayamazdı. Cal intikamdan bir güç sıvısı, güçten de mutluluk damıtıyordu. Bu haz tanıdığı en kuvvetli ve katışıksız duyguydu. Aron'dan hoşlanmamak şöyle dursun seviyordu onu; çünkü genellikle Cal'in zafer duygusunun sebebi Aron'dı. Aron'ın sevildiği gibi sevilmeyi istediği için ceza verdiğini unutmuştu – belki hiçbir zaman bilmemişti. Bu o kadar ileriye gitmişti ki, kendi sahip olduğu şeyi Aron'ın sahip olduğu şeye tercih ediyordu.

Abra, Aron'a dokunarak, onunla yumuşacık bir tonda konuşarak Cal'in içinde bir süreç başlatmıştı. Cal'in tepkisi otomatikti. Beyni Abra'da bir zaaf arıyordu; o kadar zekiydi ki, sözlerinden neredeyse anında bir zaafını yakaladı. Bazı çocuklar bebek olmak ister, bazılarıysa yetişkin. Pek azı yaşlarından memnundur. Abra yetişkin olmak istiyordu. Yetişkinlerin kullandığı kelimeleri kullanıyor, elinden geldiğince yetişkin davranışlarını ve duygularını taklit ediyordu. Bebekliği çoktan geride bırakınıştı ve hayran olduğu büyüklerden biri olamıyordu henüz. Cal bunu sezdi ve Abra'nın karınca yuvasını yıkmak için kullanacağı aracı buldu.

Kardeşinin kutuyu bulmasının aşağı yukarı ne kadar süreceğini biliyordu. Olacakları zihninde canlandırabiliyordu. Aron tavşanı yıkayıp kanları temizlemeye çalışacak, bu da zaman alacaktı. İp bulması için de ayrıca zaman gerekecekti, özenle fiyonk şeklinde bağlamak için de. Bu arada Cal kazanmaya başladığının farkında-

dı. Abra'nın kendine güveninin sarsıldığını ve isterse daha da çok sarsabileceğini biliyordu.

Abra sonunda bakışlarını kaçırıp, "Ne diye öyle dik dik bakıyorsun?" dedi.

Cal onun ayaklarına baktı, sonra bakışlarını yavaş yavaş yukarıya çevirerek sanki kız bir iskemleymişçesine duygusuz süzdü. Bunun bir yetişkini bile tedirgin edebileceğini biliyordu.

Abra dayanamadı. "Ne bakıyorsun, suratımda maymun mu oynuyor?" dedi.

"Okula gidiyor musun?" diye sordu Cal.

"Gidiyorum tabii."

"Kaçıncı sınıftasın?"

"İleri beş."

"Kaç yaşındasın?"

"On biri sürüyorum."

Cal güldü.

"Ne var bunda gülecek?" diye sordu Abra. Cal cevap vermedi. "Söylesene! Ne var gülecek?" Yine cevap gelmedi. "Kendini matah sanıyorsun" dedi; Cal gülmeye devam edince tedirgin oldu. "Kardeşin niye bu kadar gecikti acaba?" diye sordu. "Baksana, yağmur dinmiş."

"Arıyor herhalde" dedi Cal.

"Tavşanı mı?"

"Yok canım. Onu aramasına gerek yok, o ölü. Ama ötekini yakalayamamıştır belki. Kaçıyor hep."

"Neyi yakalayacak? Neymiş kaçan?"

"Söylersem kızar" dedi Cal. "Sürpriz olsun istiyor. Geçen cuma yakaladı onu. Isırdı da Aron'ı."

"Neden bahsediyorsun sen?"

"Kutuyu açtığında görürsün" dedi Cal. "Eminim hemen açma diyecektir." Bu bir tahmin değildi. Cal kardeşini tanıyordu.

Abra sadece o çarpışmayı değil, savaşın tamamını kaybettiğinin farkındaydı. Karşısındaki oğlandan nefret ediyordu. Bildiği en ölümcül ters cevapların hepsini aklından geçirdi ama hiçbir etkisi olmayacağını anlayıp çaresiz vazgeçti. Suskunluğa gömüldü. Kapıdan çıkıp annesiyle babasının olduğu eve baktı.

"Ben dönüyorum" dedi.

"Bekle" dedi Cal.

Cal yetiştiğinde Abra ona döndü. "Ne istiyorsun?" diye soğuk bir tonda sordu.

"Kızına bana" dedi Cal. "Burada olan bitenleri bilmiyorsun. Kardeşimin sırtını bir görsen!"

Cal'in ikide bir sürat değiştirmesi Abra'yı şaşkına çeviriyordu. Hiçbir tutumu benimsemesine izin vermiyordu; onun romantik durumlara ilgisini de tespit etmişti. Cal alçak sesle, sır verircesine konuşmuştu. Abra da onun gibi alçalttı sesini.

"Ne? Ne var sırtında?"

"Baştan aşağı yara izi" dedi Cal. "Çinlinin marifeti."

Abra ürpererek ilgiyle gerildi. "Ne yapıyor? Dövüyor mu onu?"

"Daha da beter" dedi Cal.

"Babanıza söylesenize."

"Cesaret edemiyoruz. Söylesek ne olur, biliyor musun?"

"Hayır. Ne olur?"

Cal başını iki yana salladı. "Yok" dedi, dikkatle düşünür gibi, "sana bile söylemeye cesaretim yok."

Tam o anda Lee ahırdan geldi; Bacon'ların atını kauçuk tekerlekli yüksek, hafif arabaya koşmuştu. Mr. ve Mrs. Bacon evden çıktı, herkes düşünmeden başını kaldırıp gökyüzüne baktı.

"Şimdi söyleyemem" dedi Cal. "Çinli anlar söylediğimi."

Mrs. Bacon kızına seslendi: "Abra! Hadi! Gidiyoruz."

Mrs. Bacon'ın arabaya çıkmasına yardım edilirken Lee de huzursuz atı tutuyordu.

Aron evin köşesini koşarak dönüp geldi; elinde süslü fiyonklarla karmaşık şekilde bağlanmış mukavva bir kutu vardı. Kutuyu Abra'ya uzattı. "Al" dedi. "Eve varıncaya kadar çözme."

Cal, Abra'nın yüzündeki tiksintiyi gördü. Abra ellerini geriye çekti.

"Hadi alsana yavrum" dedi babası. "Hadi çabuk ol, çok geciktik." Sonra da kutuyu alıp kızın eline verdi.

Cal, Abra'ya yaklaştı. "Bir şey fısıldayacağım" dedi ve ağzını Abra'nın kulağına yapıştırdı. "Altını ıslatmışsın." Abra'nın yüzü

kızardı, güneş başlığını öne doğru çekti. Mrs. Bacon onu koltukaltlarından tutup kaldırdı ve arabaya aldı.

Lee'yle Adam ve ikizler atın tırısa kalkışını izlediler.

Daha ilk dönemece gelmemişlerdi ki, Abra'nın eli havaya kalktı, kutu arkaya doğru uçarak yeri boyladı. Cal kardeşinin yüzüne baktı, Aron'ın gözlerine bir kahır ifadesinin yerleştiğini gördü. Adam eve dönmüştü; Lee tavuklara vermek üzere bir kap yemle dışarı çıkarken, Cal kolunu kardeşinin omzuna doladı, teskin edercesine sarıldı ona.

"Onunla evlenmek istiyordum" dedi Aron. "Kutunun içine bir de mektup koymuştum, evlenme teklif ediyordum."

"Üzülme" dedi Cal. "Bak, tüfeğimi kullanmana izin vereceğim."

Aron'ın başı hızla çevrildi. "Senin tüfeğin yok ki."

"Yok mu?" dedi Cal. "Yok mu dersin?"

## 28

**[i]**

Oğlanlar babalarındaki değişikliği akşam yemeğinde fark ettiler. Onun varlığını tanıyorlardı sadece; duyan ama dinlemeyen bir kulak, bakan ve fark etmeyen bir gözdü onlar için. Bir baba bulutuydu. Oğlanlar ona ilgilendikleri, keşfettikleri şeyleri ya da ihtiyaçları olan şeyleri söylemeyi öğrenmemişlerdi. Yetişkinler dünyasıyla temasları Lee'ydi; Lee oğlanları büyütüp beslemeyi, giydirip terbiye etmeyi becermekle kalmayıp onlara babalarını saymayı da öğretmişti. Oğlanlar için bir muamma olan babalarının sözünü, yasasını –doğal olarak kendi uydurup Adam'a atfederek– aktaran Lee'ydi.

O gece, Adam Salinas'tan döndükten sonraki ilk gece, Adam onları dinleyip sorular sorduğunda, onlara bakıp gördüğünde, Cal ve Aron önce şaşırdılar, sonra biraz utandılar. Değişiklik onları çekingenleştiriyordu.

Adam, "Duyduğuma göre bugün ava gitmişsiniz" dedi.

Oğlanlar yeni bir durumla karşılaşan her insan gibi temkinliydiler. Bir müddet sonra Aron, "Evet, gittik" dedi.

"Bir şey avlayabildiniz mi?"

Bu sefer sessizlik daha uzun sürdü, sonra: "Evet, avladık."

"Ne avladınız?"

"Bir tavşan."

"Ok ve yayla mı? Hanginiz vurdu?"

Aron, "İkimiz de ok atmıştık. Hangimizin vurduğunu bilmiyoruz" dedi.

"Kendi okunuzu tanımıyor musunuz?" dedi Adam. "Ben küçükken işaretlerdik oklarımızı."

Bu sefer Aron cevap verip başına bela almaya yanaşmadı. Cal bir süre bekledikten sonra, "Aslında ok benim okumdu da, Aron'ın sadağına girmiş herhalde" dedi.

"Neden öyle düşündünüz?"

"Bilmem" dedi Cal. "Ama bence tavşanı vuran Aron'dı."

Adam, Aron'a döndü. "Sen ne düşünüyorsun bakalım?"

"Ben vurmuş olabilirim ama emin değilim."

"Peki, ikiniz de durumu gayet iyi idare ediyor gibisiniz."

Oğlanların yüzündeki telaş silindi. Tuzak gibi görünmüyordu.

"Nerede tavşan?" diye sordu Adam.

"Aron, Abra'ya hediye etti" dedi Cal.

"Abra da attı onu" dedi Aron.

"Neden?"

"Bilmiyorum. Hem ben onunla evlenmek istiyordum."

"Öyle mi?"

"Evet, istiyordum."

"Ya sen Cal?"

"Ben Aron'a bırakacağım herhalde onu" dedi Cal.

Adam güldü; oğlanlar onun güldüğünü daha önce duyduklarını hatırlamıyorlardı. "Hoş bir kız mı?" diye sordu Adam.

"Evet" dedi Aron. "Çok hoş bir kız. Hem iyi hem güzel."

"Eh, eğer gelinim olacaksa buna sevindim."

Lee sofrayı topladı, mutfakta hızlı bir iki takırtının ardından döndü. "Yatma vakti gelmedi mi?" diye sordu oğlanlara.

Çocuklar itiraz babında dik dik baktılar. Adam, "Otur Lee, bırak kalsınlar biraz" dedi.

"Hesapları toparladım. Sonra bakarız" dedi Lee.

"Hangi hesaplar Lee?"

"Evle çiftliğin hesapları. Durumun ne olduğunu bilmek istediğinizi söylemiştiniz."

"On yılı aşkın sürenin hesapları değil herhalde Lee!"

"Daha önce hiç uğraşmak istememiştiniz."

"Haklısın galiba. Olsun, otur biraz. Aron bugün gelen kızla evlenmek istiyormuş."

"Nişanlandılar mı?" diye sordu Lee.

"Kızın henüz kabul ettiğini sanmıyorum" dedi Adam. "Biraz daha vaktimiz var yani."

Cal evin değişen havası karşısında duyduğu huşuyu çabucak atlatmış, hesaplayan bakışlarla bu karınca yuvasını inceliyor, tam olarak nasıl bir tekmeyle dağıtacağına karar vermeye çalışıyordu. Kararını verdi.

"Gerçekten çok hoş kız" dedi. "Ben sevdim onu. Neden biliyor musunuz? Annemizin mezarına çiçek götürelim diye yerini sormamızı söyledi."

"Götürebilir miyiz Baba?" diye sordu Aron. "Çelenk yapmayı öğreteceğini de söylemişti."

Adam'ın zihni hızla çalıştı. Yalan söylemeyi öteden beri beceremezdi, alışkanlığı da yoktu. Çözüm aklına o kadar çabuk, diline o kadar kolay geldi ki, korktu. "Keşke yapabilsek çocuklar" dedi. "Fakat ne yazık ki annenizin mezarı ta ülkenin öbür ucunda, doğduğu yerde."

"Niçin?" diye sordu Aron.

"Bazı insanlar doğdukları yerde gömülmek ister."

"Oraya nasıl gitti peki?" diye sordu Cal.

"Onu trene bindirip gönderdik... değil mi Lee?"

Lee başıyla onayladı. "Bizde de öyledir" dedi. "Hemen hemen bütün Çinliler öldükten sonra Çin'e gönderilir."

"Onu biliyorum" dedi Aron. "Daha önce söylemiştin."

"Söylemiş miydim?" dedi Lee.

"Söyledin tabii" dedi Cal. Biraz hayalkırıklığına uğramıştı.

Adam hemen konuyu değiştirdi. "Bugün Mr. Bacon bir öneride bulundu" diye başladı söze. "Sizin de düşünmenizi istiyorum. Salinas'a taşınsak sizin için daha iyi olabileceğini söyledi; daha iyi okullar, oyun oynayabileceğiniz bir yığın çocuk varmış."

Bu fikir ikizleri serseme çevirdi. "Burası ne olacak peki?" diye sordu Cal.

"Olur da dönmek istersek diye çiftliği tutarız."

Aron, "Abra Salinas'ta oturuyor" dedi. Aron için bu yeterliydi. Havada uçan kutuyu unutmuştu bile. Küçük bir önlük, bir güneş başlığı ve yumuşacık küçük parmaklardan başka şey düşünemiyordu.

Adam, "Neyse, bir düşünün bakalım" dedi. "Artık yatsanız iyi olur belki. Bugün neden okula gitmediniz?"

"Öğretmen hasta" dedi Aron.

Lee doğruladı. "Miss Culp üç gündür hasta" dedi. "Pazartesiye kadar gitmeyecekler okula. Hadi çocuklar."

Oğlanlar itaat edip Lee'nin peşinden odadan çıktılar.

**[ii]**

Lee dönünceye kadar Adam oturduğu yerde lambaya hafifçe gülümseyerek, işaretparmağıyla dizine vurup bekledi. "Bir bildikleri mi var?" diye sordu Adam.

"Bilmiyorum" dedi Lee.

"Neyse, belki kızın fikridir gerçekten."

Lee mutfağa gidip iri bir mukavva kutuyla döndü. "Hesaplar burada. Her yılın hesaplarını ayrı ayrı lastikle tutturdum. Kontrol ettim. Eksik yok."

"Yani bütün hesaplar mı?"

"Her yıl için bir defter, her şeyin de makbuzu var. Durumunuzu öğrenmek istiyordunuz. İşte burada, tamamı. Gerçekten taşınacak mısınız?"

"Düşünüyorum doğrusu."

"Keşke oğlanlara doğruyu söylemenin bir yolu olsaydı."

"O zaman içlerinde annelerine ilişkin iyi duygular kalmaz Lee."

"Öteki tehlikeyi düşündünüz mü?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Farzedin öğrendiler. Epey bilen var."

"Belki büyüdüklerinde daha kolay olur."

"Ben öyle düşünmüyorum" dedi Lee. "Ama en tehlikelisi o değil."

"Anlayamıyorum galiba Lee."

"Ben yalan meselesini düşünüyorum. Yalan her şeyi bozabilir. Bu konuda onlara yalan söylediğinizi öğrenirlerse bundan doğrular zarar görür. Hiçbir şeye inanmazlar o zaman."

"Şimdi anladım. Ama ne söyleyebilirim ki onlara? Doğruyu olduğu gibi söyleyemem."

"Belki bir kısmını söyleyebilirsiniz, öğrenirlerse size zarar vermemesine yetecek kadarını."

"Bunu bir düşünmem lazım Lee."

"Salinas'a taşınırsanız daha tehlikeli olacak."

"Bir düşünmem lazım."

Lee ısrar etti: "Babam annemle ilgili doğruları bana çok küçükken anlattı, hem de hiç acımadan. Büyürken birçok defa anlattı. Elbette aynı şey değil ama epeyce korkunçtu. Yine de söylediğine memnunum. Bilmemek istemezdim."

"Söylemek ister misin?"

"Hayır, istemem. Gerçi kendi oğullarınız konusunda bir değişiklik yapmaya ikna edebilirdi sizi belki. Annelerinin gittiğini, nereye gittiğini bilmediğinizi söyleseniz?"

"Ama biliyorum."

"Evet, sorun da bu. Mecburen ya doğrunun tamamı olacak ya da kısmen yalan. Neyse, zorlayamam sizi."

"Düşüneceğim" dedi Adam. "Annenin hikâyesi ne?"

"Gerçekten öğrenmek istiyor musunuz?"

"Sen anlatmak istiyorsan, evet."

"Çok kısa tutacağım" dedi Lee. "İlk hatıram, patates tarlasının ortasında babamla tek başımıza küçük, karanlık bir barakada oturduğumuz ve babamın bana annemin hikâyesini anlatışıdır. Babamın anadili Kantoncaydı ama annemin hikâyesini her anlatışında kusursuz, güzel bir Mandarince kullanırdı. Peki, başlıyorum anlatmaya..." Bakışlarını geçmişe çevirdi.

"Önce şunu söylemem gerekir ki, Batı'da demiryolları ilk inşa edildiğinde korkunç işler olan tesviye, traverslerin yerleştirilmesi ve rayların döşenmesi binlerce Çinli tarafından yapılmıştı. Çinliler hem ucuza hem çok çalışıyor, ölürlerse de kimsenin başına dert açmıyorlardı. Çoğu Kanton'dan getiriliyordu, çünkü Kantonlular kısa boylu, güçlü ve sağlamdır, ayrıca kavgacı da değillerdir. Sözleşmeyle getiriliyorlardı; babamın hikâyesi belki de oldukça yaygındı."

"Herhalde biliyorsunuzdur, her Çinli, Çin yılbaşısında veya daha önce, bütün borçlarını ödemek mecburiyetindedir. Her yıla temiz başlanır. Temiz başlayamazsa rezil olur, yalnız kendi değil, ailesi de. Hiçbir mazeret kabul edilmez."

"Fena fikir değilmiş" dedi Adam.

"İyi veya kötü, durum buymuş. Babamın talihi kötü gitmiş. Bir borcunu ödeyememiş. Aile toplanıp durumu konuşmuş. Bizimki onurlu bir ailedir. Talihsizlik kimsenin kabahati olmadığı halde ödenmemiş borç bütün aileye ait olduğundan, babamın borcunu ödemişler. Böylece babam aileye borçlanmış – ödemesi neredeyse imkânsız bir meblağ."

"Demiryolu şirketlerine işçi bulan kurumlar, sözleşme imzalandığında peşin toplu para ödüyormuş. Bu sayede borca batmış olan çok sayıda insanı avlıyorlarmış. Bütün bunlar mantıklı ve onurluymuş. Yalnız kara bir kahır varmış ortada."

"Babam yeni evli bir gençmiş; karısına derinden, kuvvetle ve sıcak duygularla bağlıymış, karısının ona bağlılığı ise belli ki... müthişmiş. Buna rağmen, aile reislerinin gözü önünde adabınca vedalaşmışlar. Resmi bir terbiyenin kalp ağrısına tampon vazifesi gördüğünü düşünmüşümdür sık sık."

"Erkekler hayvanlar gibi sürüler halinde bir geminin karanlık ambarına bindirilir, altı hafta sonra San Francisco'ya varıncaya kadar da dışarı çıkmazlardı. O deliklerin nasıl yerler olduklarını tahmin edebilirsiniz. Kargo iyi kötü çalışır vaziyette teslim edilmek zorunda olduğundan, kötü muamele görmezlerdi. Bizim millet de çağlar boyunca sıkışık yaşamayı, dayanılmaz koşullarda temizlenip beslenmeyi öğrenmiştir."

"Babam annemi gördüğünde bir haftadır denizdelermiş. Annemin üstünde erkek kıyafeti varmış, saçı da erkek gibi örülüymüş. Kıpırtısız oturup konuşmayarak fark edilmemeyi başarmış; elbette o zamanlar muayene, aşı filan yokmuş. Annem yaygısını babamınkinin yanına sermiş. Ancak karanlıkta fısıldaşarak konuşabiliyorlarmış. Babam onun itaatsizliğine bir yandan kızıyor, bir yandan da seviniyormuş."

"İşte böyle. Beş yıl boyunca ağır işe hükümlüymüşler. Amerika'ya vardıklarında kaçmak akıllarına gelmemiş, çünkü onurlu insanlarmış, bir sözleşme imzalamışlar."

Lee anlatısına ara verdi. "Birkaç cümlede anlatabileceğimi sanmıştım" dedi. "Ama evveliyatını bilmiyorsunuz. Ben bir bardak su alacağım, siz de ister misiniz?"

"Evet" dedi Adam. "Yalnız anlamadığım bir şey var. Bir kadın o işi nasıl yapabilir?"

"Bir saniye, hemen geliyorum" dedi Lee ve mutfağa gitti. Teneke kupalar içinde su getirip masaya koydu. "Evet, ne soruyordunuz?" dedi.

"Annen nasıl bir erkeğin işini yapabiliyordu?"

Lee gülümsedi. "Babamın dediğine göre güçlü bir kadınmış; bana sorarsanız güçlü bir kadın bir erkekten daha güçlü olabilir, bilhassa kalbinde sevgi varsa. Seven kadın bence kaya gibi sağlamdır."

Adam yüzünü ekşitti.

"Bir gün anlayacaksınız" dedi Lee.

"Kötü düşünmek istemem" dedi Adam. "Tek bir deneyimim var, nereden bilebilirim? Devam et."

"Annem o uzun, sefil gemi yolculuğunda babamın kulağına bir şeyi fısıldamamış. Birçokları deniz tutmasından ölmek üzere olduğundan kimse annemin hastalığıyla ilgilenmemiş."

Adam haykırdı: "Hamile miymiş yoksa?!"

"Hamileymiş" dedi Lee. "Babamın başına yeni dertler açmak istemiyormuş."

"Gemiye bindiğinde annenin haberi var mıymış?"

"Hayır, yokmuş. Dünyadaki varoluşum en münasebetsiz zamanda başlamış. Tahminimden daha uzunmuş hikâyem."

"Bu noktadan sonra kesemezsin" dedi Adam.

"Evet, haklısınız. San Francisco'da kas ve kemik seli sığır vagonlarına yüklenmiş, lokomotifler oflaya poflaya dağları tırmanmış. Sierra'larda tepeleri kazıp zirvelerin altından tüneller geçireceklermiş. Annem başka bir vagona bindirilmiş; babam onu ancak yüksek bir yayladaki kampa vardıklarında görmüş tekrar. Kamp çok güzelmiş, etrafları yeşil çimenlerle, çiçeklerle, karlı dağlarla çevriliymiş. İşte annem beni o zaman söylemiş babama."

"İşe koyulmuşlar. Kadınların kasları da tıpkı erkeklerinki gibi sertleşir; annemin ayrıca ruhu da kaslıymış. Kendisinden beklendiği şekilde kazma kürek sallamış, korkunç günler geçirmiş olmalı. Ama asıl bebeği nasıl doğuracağıyla ilgili korkuya ve endişeye kapılmaya başlamışlar."

Adam, "Cahil miymişler?" dedi. "Patrona gidip kadın olduğunu, hamile olduğunu neden söylememiş? Mutlaka bakarlardı ona."

"Gördünüz mü?" dedi Lee. "Yeterince anlatmadım. Bu yüzden bu kadar uzun sürüyor. Cahil değillermiş. Bu insan-sığırlar tek bir amaçla ithal ediliyormuş: çalışmak için. İş bittiğinde sağ kalanlar tekrar gemiye bindirilip geri gönderilecekmiş. Sadece erkekler getiriliyormuş, kadın yokmuş. Ülkede üremeleri istenmiyormuş. Bir erkek, bir kadın, bir de bebek, adeta etraflarındaki toprağın içine gömülüp dişleriyle tırnaklarıyla kazarak kendilerine bir yuva kurarlar. Sonra onları kökleyip atmak için uğraş dur! Oysa erkeklerden oluşan bir kalabalık sinirlidir, şehvetlidir, huzursuzdur, kadınsızlıktan yarı hasta gibidir, nereye göndersen gider, memleketine haydi haydi gider. Annem bu yarı deli, yarı vahşi erkek sürüsü içindeki tek kadınmış. Erkekler çalışıp yedikçe iyice huzursuzlanıyormuş. Patronların gözünde onlar insan değil, kontrolden çıkarlarsa tehlikeli olabilecek hayvanlarmış. Annemin bu koşullarda kimseden yardım isteyemeyeceğini tahmin edebilirsiniz. İstese onu kamptan atarlar, hatta kimbilir, belki vurup hastalıklı bir inek gibi gömerlerdi. Biraz isyankâr davrandıkları gerekçesiyle on beş adamı vurmuşlar."

"Hayır, orada da, şu zavallı türümüzün oldum olası bildiği tek şekilde koruyorlarmış düzeni. Daha iyi yöntemler olması gerektiğini düşünür ama onları asla öğrenmeyiz. Varsa yoksa kırbaç, ip, tüfek. Keşke bunu anlatmaya başlamasaydım..."

"Neden anlatmayacakmışsın?" diye sordu Adam.

"Babam bana anlatırkenki yüz ifadesi gözümün önünde canlanıyor. Açık bir yara gibi acı veren, geçmiş bir ıstırap yerleşirdi yüzüne. Babam anlatırken durup kendini toparlamak zorunda kalırdı; devam ettiğinde ise sertçe konuşur, adeta kendini yaralamak istercesine bıçak gibi keskin kelimeler kullanırdı."

"Annemi babanın yeğeni gibi gösterip rol yaparak bir arada kalmayı başarmışlar. Aylar geçmiş, şanslarına annemin karnı çok az şişmiş, sancısı olsa da olmasa da çalışmış. Babam ancak, 'Yeğenim küçük, kemikleri incecik' diye özür dileyerek biraz yardım edebiliyormuş ona. Bir planları yokmuş. Ne yapacaklarını bilmiyorlarmış."

"Sonra babam bir plan yapmış. Ulu dağların yüksek yaylalarından birine koşarak gidecek, orada bir gölün kenarında doğum için bir oyuk kazacaklarmış; annem emniyette olduğunda, bebek de doğduktan sonra, babam dönüp cezasını çekecekmiş. Suçlu yeğeninin tazminatını ödemek için de fazladan beş yıllık bir sözleşme daha yapacakmış. Acınası bir kaçış planı olmakla birlikte onlar için bir umut ışığıymış. Planın yürümesi için iki şartın yerine getirilmesi gerekiyormuş: Zamanlama doğru olmalıymış ve erzak lazımmış."

"Ebeveynim" dedi Lee ve durup kullandığı kelimeye gülümsedi; o kadar iyi bir histi ki, tekrarladı: "sevgili ebeveynim hazırlık yapmaya başlamış. Günlük pirinçlerinin bir bölümünü yaygılarının altına saklıyorlarmış. Babam bir parça ip bulmuş, bir tel parçasını da eğeleyip çengel yapmış, çünkü dağ göllerinde alabalık avlanabiliyormuş. Dağıtılan kibritleri biriktirebilmek için sigarayı bırakmış. Annem de bulabildiği bütün bez parçalarını toplayıp kenarlarından iplik çekerek bir kıymıkla dikmiş ve bana kundak yapmış. Onu tanımış olmayı isterdim."

"Ben de öyle" dedi Adam. "Bunu Sam Hamilton'a anlattın mı hiç?"

"Hayır. Anlatmadım. Keşke anlatsaydım. İnsan ruhunu yücelten her şeye bayılırdı. Bu tür şeyler onun için kişisel birer zafer gibiydi."

"Oraya vardıklarını umuyorum" dedi Adam.

"Bilmez miyim. Babam bana anlatırken ona, 'Şu göle gidin, götür annemi oraya, bir daha olmasın, bu sefer olmasın' derdim. 'Bir kereliğine olsun göle varışınızı, köknar dallarından bir ev yapışınızı anlat.' O zaman babam son derece Çinli olurdu. 'Gerçekte daha fazla güzel-

lik vardır' derdi, 'korkunç bir güzellik bile olsa. Şehir kapılarındaki öykücüler hayatı çarpıtır, tembellere, aptallara ve güçsüzlere güzel görünecek şekle getirirler; oysa bu, dinleyenlerin zaaflarını pekiştirir sadece, hiçbir şey öğretmez, hiçbir şeyi iyileştirmez, kalbi de havalandırmaz.'"

"Hadi devam et" dedi Adam sabırsızlıkla.

Lee ayağa kalkıp pencerenin önüne gitti ve hikâyesini mart rüzgârında göz kırpıp uçuşan yıldızlara bakarak bitirdi.

"Küçük bir kaya tepeden aşağı yuvarlanıp babamın bacağını kırmış. Bacağını alçıya alıp sakat işi vermişler ona; kullanılmış çivileri taşın üzerinde çekiçle düzeltiyormuş. Annemin ya kaygıdan ya da aşırı çalışmaktan –hangisi olduğu önemli değil– doğum sancıları vaktinden önce başlamış. Bunun üzerine yarı deli adamlar durumu öğrenip tamamen delirmişler. Bir açlık bir başkasını bilemiş, bir suç bir öncekini silmiş, açlıktan ölmekte olan o adamlara karşı işlenmiş küçük suçlar alev alıp tek bir devasa, manyakça suça dönüşmüş."

"Babam 'Kadın' haykırışını duyunca anlamış. Koşmaya çalışmış, bacağı tekrar kırılmış, engebeli yamaçtan yukarı sürünerek demiryolu hattına, olayın olduğu yere varmış."

"Oraya vardığında gökyüzü sanki bir kederle kaplı gibiymiş; Kantonlu adamlar saklanmak, erkeklerin bu hale gelebildiğini unutmak için sessizce uzaklaşıyorlarmış. Babam annemi bir kil taşı yığınının üstünde bulmuş. Gözleri yokmuş artık bakıp görebileceği, ama ağzı oynuyormuş, babama talimat vermiş. Babam annemin lime lime bedeninden beni tırnaklarıyla söküp almış. Annem öğleden sonra kil taşlarının üstünde ölmüş."

Adam nefes nefeseydi. Lee şarkı söylercesine ezgili bir tonda konuşmaya devam etti: "O adamlardan nefret etmeden önce bir şeyi bilmeniz lazım. Babam her zaman hikâyenin sonunda söylerdi: Hiçbir çocuk benim gibi bakılmamış. Kampın tamamı annem olmuş. Bir güzellik, korkunç bir güzellik. Evet, şimdi iyi geceler dileyeceğim. Daha fazla konuşamayacağım."

**[iii]**

Adam huzursuzca evindeki çekmeceleri açıp raflara baktı, kutuların kapaklarını kaldırdı, sonunda Lee'yi çağırıp sormak zorunda kaldı: "Mürekkeple kalem nerede?"

"Sizin mürekkebiniz de yok kaleminiz de" dedi Lee. "Yıllardır tek kelime yazmadınız. İsterseniz benimkileri ödünç vereyim." Odasına gidip küt bir mürekkep şişesi, küt uçlu bir kalem, bir blok kâğıt ve bir zarf getirip hepsini masanın üstüne koydu.

Adam sordu: "Mektup yazmak istediğimi nereden bildin?"

"Kardeşinize yazmaya çalışacaksınız, değil mi?"

"Doğru."

"Bu kadar zaman sonra zor olacak" dedi Lee.

Zordu da. Adam kalemi kemirip çiğnedi, ağzı çarpılıp şekilden şekle girdi. Cümleler yazılıp sayfalar yırtıldı, yenisine geçildi. Adam kalemin dibiyle kafasını kaşıdı. "Lee, Doğu'ya gitmek istesem, dönünceye kadar ikizlerle kalır mısın?"

"Gitmek yazmaktan daha kolay" dedi Lee. "Tabii kalırım."

"Hayır. Mektubu yazacağım."

"Kardeşinizi buraya çağırsanıza."

"Aa, iyi fikir Lee, hiç aklıma gelmemişti."

"Hem mektup yazmak için mazeret olur, iyi olur."

Bunun üzerine mektup oldukça kolay yazıldı, düzeltildi ve temize çekildi. Adam mektubu zarfa koymadan önce yavaş yavaş okudu içinden.

"Sevgili kardeşim Charles" diyordu. "Bunca zaman sonra benden mektup alınca şaşıracaksın mutlaka. Yazmayı birçok kere düşündüm, ama biliyorsun insan erteleyip duruyor."

"Bu mektup seni iyi bulur umarım. Sağlığın yerinde olmasını temenni ederim. Bu arada kimbilir belki beş, hatta on çocuk sahibi olmuşsundur. Ha-ha! Benim ikiz oğullarım var. Anneleri burada değil. Köy hayatına uyum gösteremedi. Yakında bir kasabada oturuyor, ara sıra görüyorum kendisini."

"Güzel bir çiftliğim var, ama utanarak söylüyorum, pek bakımlı değil. Belki bundan sonra daha iyi bakarım. Her zaman iyi kararlar vermişimdir. Ama bir süre boyunca pek iyi değildim. Şimdi iyiyim."

"Sen nasılsın, işlerin nasıl? Seninle görüşmek istiyorum. Buraya ziyarete gelsene. Çok güzel bir yer, hatta yerleşmek isteyeceğin bir yer de bulursun belki. Burada kış soğuk geçmiyor. Bizim gibi 'ihtiyarlar' için bu önemli bir şey. Ha-ha!"

"İşte böyle Charles, umarım teklifimi düşünür, cevabını bildirirsin. Seyahat sana iyi gelecektir. Seni görmek istiyorum. Yazamayacağım çok şey var sana anlatacağım."

"Hadi Charles, bana mektup yaz ve memleket haberleri ver. Çok şey olmuştur mutlaka. İnsan yaşlandıkça her şeyden çok ölen tanıdıkları haber alıyor. Hayat böyle herhalde. Acele cevap yaz, gelip gelmeyeceğini söyle. Ağabeyin Adam."

Adam mektup elinde oturmuş, mektubun ötesinde kardeşinin esmer yüzünü ve alnındaki yara izini görüyordu. Kahverengi gözlerdeki parlak ateşi görüyordu; baktıkça dudakların dişlerden geriye çekildiğini ve kör, yıkıcı hayvanın hâkimiyeti ele geçirdiğini görüyordu. Başını sallayarak hafızasını görüntüden kurtarmaya çalıştı, çehreyi tekrar gülümserken çizmeye çalıştı. Yara izinden önceki alnı hatırlamaya çalıştı ama ikisi de netleşmiyordu. Kalemi kapıp imzasının altına ekledi: "Not: Charles, ben senden ne olursa olsun hiç nefret etmedim. Seni daima sevdim, çünkü sen benim kardeşimdin."

Adam mektubu katlayıp kat yerlerini tırnağıyla iyice bastırdı. Zarfı yumruğuyla bastırıp yapıştırdı. "Lee!" diye seslendi, "Lee!"

Çinli kapıdan başını uzattı.

"Lee, bir mektubun Doğu'ya, en Doğu'ya gitmesi ne kadar sürer?"

"Bilmem" dedi Lee. "İki hafta belki."

## 29

**[i]**

On yılı aşkın süredir kardeşine yazdığı ilk mektup postaya verildikten sonra Adam cevabı sabırsızlıkla beklemeye başladı. Aradan ne kadar vakit geçtiğini unutmuştu. Daha mektup San Francisco'ya

varmadan Lee'ye duyuracak şekilde soruyordu: "Acaba niye cevap yazmıyor? Belki daha önce yazmadım diye kızgındır bana. Ama o da yazmadı. Hayır, o nereye yazacağını bilemezdi. Belki taşınmıştır."

Lee cevap verdi: "Daha birkaç gün oldu göndereli. Zaman tanıyın biraz."

"Acaba gerçekten gelir mi buralara?" diye soruyordu kendi kendine ve Charles'ı orada isteyip istemediğini anlamaya çalışıyordu. Mektup artık yola çıkmıştı ya, Charles kabul eder diye korkmaya başlamıştı Adam. Parmakları ortada bulduğu her şeye uzanan huzursuz bir çocuk gibiydi. İkizlerin işlerine karışıyor, okulla ilgili sayısız soru soruyordu.

"Ee, bugün neler öğrendiniz bakalım?"

"Hiçbir şey!"

"Hadi canım! Bir şeyler öğrenmiş olmalısınız. Bir şey okudunuz mu?"

"Evet okuduk."

"Ne okudunuz?"

"Çekirgeyle karınca hikâyesi var ya."

"İlginçmiş."

"Bir de bebeği kaçıran kartal vardı."

"Evet, onu hatırlıyorum. Sonra ne olduğunu unuttum."

"Biz daha oraya gelmedik. Resimlerini gördük."

Oğlanlar hiç memnun değildi. Adam'ın beceriksizce babalık ettiği bir sırada, Cal geri istemeyi unutacağını umarak babasının çakısını ödünç aldı. Ne var ki söğütlerin içinde özsu akmaya başlamıştı. İnce dalların kabuğu kolayca soyulurdu şimdi. Adam çakısını geri alıp oğlanlara söğütten düdük yapmayı öğretmek istedi – Lee üç yıl önce öğretmişti. Daha beteri, Adam kesiğin nasıl yapıldığını unutmuştu. Yaptığı düdüklerden ses seda çıkmıyordu.

Bir öğle vakti Will Hamilton yeni bir Ford'la yokuş yukarı kükreyerek, hoplaya hoplaya geldi. Motor düşük viteste hızla çalışıyor, yüksek üst kısmı fırtınada bir gemi gibi bir o yana bir bu yana savruluyordu. Pirinç radyatör ve basamağın üstündeki Prestolite haznesi pirinç cilasıyla gözü kör edecek kadar parlatılmıştı.

Will fren kolunu yukarı kaldırdı, marşı kapattı ve deri koltukta arkasına yaslandı. Araba fazla ısındığı için birkaç kere kontaksız geri tepti.

"İşte bu!" diye seslendi Will sahte bir heyecanla. Ford'lardan ölesiye nefret ediyordu ama sayelerinde yavaş yavaş bir servet edinmekteydi.

Adam'la Lee otomobilin açıktaki iç kısımlarının üstüne eğilmiş, Will Hamilton ise yeni kilolarının yüküyle nefes nefese, kendi de anlamadığı bir mekanizmanın işleyişini açıklıyordu.

Bir otomobili çalıştırmayı, sürmeyi ve bakımını öğrenmenin ne kadar zor olduğunu şimdi hayal etmek bile zor. İşleyişin tamamının karmaşıklığı bir yana, sıfırdan başlamak gerekiyordu. Zamane çocukları içten yanmalı motorların kuramını, alışkanlıklarını ve kendine has özelliklerini beşikte öğreniveriyor, ama o zamanlar hiç çalışmayacağına dair boş bir sanıyla işe girişir, bazen de haklı çıkardınız. Ayrıca günümüz otomobilini çalıştırmak için iki şey yapmak yeterlidir: bir anahtarı çevirip marş düğmesine dokunmak. Geri kalan her şey otomatiktir. Eski işleyiş daha karmaşıktı. Sadece kuvvetli bir hafıza, güçlü bir kol, melek sabrı ve körü körüne umut değil, bazı sihirli işlemler de gerektiriyordu; mesela bir Model T sürücüsünün, krank kolunu çevirmeden önce yere tükürüp fısıltıyla tılsımlı bir söz söylediğini görebilirdiniz.

Will Hamilton otomobili açıkladı, sonra başa dönüp tekrar açıkladı. Müşteriler gözlerini dört açmış, birer teriyer kadar hevesli ve ilgiliydiler, sözünü kesmiyorlardı ama Will üçüncü kere anlatmaya başlarken bir yere varamayacağını anladı.

"Bakın ne diyeceğim!" dedi neşeli bir tonda. "Aslında bu kısmı benim işim değil. Ben teslim etmeden önce bir görün, sesini bir duyun istedim. Şimdi kasabaya döneceğim, yarın bu otomobili işin uzmanıyla gönderirim, benim bir haftada anlatabileceğimden fazlasını o size birkaç dakikada anlatır. Ben sadece bir görün istedim."

Will kendi yapması gerekenlerin bazılarını da unutmuştu. Bir süre krank kolunu çevirdikten sonra Adam'dan hafif bir arabayla bir at ödünç alıp kasabaya arabayla gitti ama ertesi gün teknisyeni göndereceğine söz verdi.

[ii]

İkizleri ertesi gün okula göndermek söz konusu olamazdı. Gitmezlerdi. Ford, Will'in bıraktığı yerde, meşe ağacının altında upuzun, mesafeli ve haşin duruyordu. Yeni sahipleri etrafında dolanıyor, ara sıra tehlikeli bir atı yatıştırmak için dokunurcasına dokunuyorlardı ona.

"Acaba hiç alışabilecek miyim?" dedi Lee.

"Elbette alışırsın" dedi Adam kendi de inanmadan. "Bir de bakmışız bütün ili dolaşıyorsun."

"Anlamaya çalışacağım" dedi Lee. "Ama sürmeyeceğim."

Oğlanlar içeri küçük dalışlar yapıyor, bir şeye dokunup geri sıçrıyorlardı. "Bu zımbırtı ne baba?"

"Çek elini oradan."

"Peki ama ne işe yarıyor?"

"Bilmiyorum ama elleme. Ne olacağını bilemezsin."

"Adam söylemedi mi?"

"Ne dediğini hatırlamıyorum. Hadi çocuklar, bırakın şunu, yoksa sizi mecburen okula göndereceğim. Duydun mu dediğimi Cal? Açma onu."

Sabah çok erken saatte kalkıp hazırlanmışlardı. Saat on bire geldiğinde eve müthiş bir tedirginlik hâkimdi. Teknisyen öğle yemeği saatinde arabayla geldi. Ayağında küt burunlu ayakkabı, üstünde Duchess pantolon vardı, geniş köşeli ceketi neredeyse dizlerine geliyordu. Arabada yanında duran çantanın içinde iş kıyafeti ve aletleri vardı. On dokuz yaşındaydı, tütün çiğniyordu ve otomobil okulunda geçirdiği üç ay içinde, insanlara karşı bezginliğine rağmen müthiş bir küçümsemeyle donanmıştı. Yere tükürüp dizginleri Lee'ye attı.

"Şu beygiri alıver" dedi. "Önü arkası belli değil." Arabadan, makam treninden inen büyükelçi gibi indi. İkizlere dudak büküp soğuk bir edayla Adam'a döndü. "Yemeğe yetişmişimdir umarım" dedi.

Lee'yle Adam boş boş bakıştılar. Öğle yemeğini unutmuşlardı.

Eve girdiler, küçük tanrı peynir, ekmek, soğuk et, börek, kahve ve çikolatalı pastayı gönülsüzce kabul etti.

"Ben sıcak yemeğe alışığım" dedi teknisyen. "Otomobilin sağ kalsın istiyorsan çocukları uzak tut ondan." Yemeğini aheste aheste yiyip verandada biraz dinlendikten sonra çantasını Adam'ın yatak odasına götürdü. Birkaç dakika sonra çizgili bir tulum ve ön tarafında "Ford" yazılı beyaz bir keple çıktı.

"Evet" dedi. "Çalıştın mı?"

"Çalışmak mı?" diye sordu Adam.

"Koltuğun altındaki kitabın içindekileri de mi okumadın?"

"Orada öyle bir şey olduğunu bilmiyordum" dedi Adam.

"Hey Allahım" dedi delikanlı tiksintiyle. Bir cesaret manevi gücünü toplayıp kararlılıkla otomobile doğru yürüdü. "Bir an önce başlayalım bari" dedi. "Çalışmadıysan Allah bilir ne kadar sürecek."

"Mr. Hamilton dün akşam çalıştıramadı" dedi Adam.

"O her seferinde manyetoda çalıştırmaya kalkıyor" dedi âlim. "Hadi bakalım! Hadi, gel. İçten yanmalı motorun prensibini biliyor musun?"

"Hayır" dedi Adam.

"Hey yüce Allahım!" Delikanlı teneke kapakları açtı. "Bu gördüğün içten yanmalı motordur" dedi.

Lee alçak sesle, "Bu yaşta bu irfan" dedi.

Delikanlı hızla Lee'ye döndü, kaşlarını çattı. "Ne dedin sen?" diye sordu; sonra Adam'a sordu: "Ne dedi çekik göz?"

Lee ellerini iki yana açıp tatlı tatlı gülümsedi. "Çok akıllı diyol ben" dedi sakin bir sesle. "Ünivelsite belki. Çok akıllı."

"Joe de bana!" dedi delikanlı durup dururken, sonra ekledi: "Üniversite mi! Onlar ne biliyor ki? Kronometre kurabiliyorlar mı, ha? İnce eğe yapabiliyorlar mı? Üniversiteymiş!" Ardından yere kahverengi, aşağılayıcı bir yorum fırlattı. İkizler onu hayranlıkla seyrediyordu; Cal prova yapmak için dilinin arkasında tükürük biriktirmeye başladı.

"Lee mevzuya hâkimiyetini takdir ediyordu" dedi Adam.

Delikanlının saldırganlığı bir anda yerini bir alicenaplığa bıraktı. "Joe de bana" dedi. "*Herhalde* biliyorum. Chicago'da otomobil okuluna gittim. Orası gerçekten okul, üniversite gibi değil." Sonra devam etti: "Babam der ki: Çekik gözün iyisine, yani iyi bir çekik göze denk gelirsen, başkasından kalır yanı yoktur. Çekik gözler dürüst olur."

"Ama kötüler değil" dedi Lee.

"Yok yahu! Haydutu şusu busu değil. İyi çekik göz olacak."

"Ben de o gruba dahil olurum umarım."

"Sen iyi bir çekik göz gibi göründün bana. Joe de bana."

Adam konuşmayı şaşkınlıkla dinliyordu, ama ikizler şaşırmamıştı. Cal prova etmek için, "Joe de bana" dedi Aron'a. Aron da dudaklarını oynatarak denedi: "Joe de bana."

Teknisyen tekrar profesyonelleşti ama ses tonu daha yumuşaktı. Önceki küçümsemenin yerini hoşgörülü bir yakınlık aldı. "Bu gördüğünüz içten yanmalı motordur" dedi. Çirkin demir kütlesine huşuya benzer bir duyguyla baktılar.

Sonra delikanlı o kadar süratli devam etti ki, kelimeler birbirine karışarak yeni çağın müthiş bir şarkısına dönüştü. "Kapalı bir yerde gazların patlamasıyla çalışır. Patlamanın gücü pistona, biyel kolu ve krank mili aracılığıyla şanzımana oradan da arka tekerleklere aktarılır. Anladınız mı?" Akışı bozmaktan korkarak boş bakışlarla başlarını evet anlamında salladılar. "İki çeşidi vardır, iki devirli, dört devirli. Şu gördüğünüz dört devirlidir. Anladınız mı?"

Tekrar başlarını salladılar. İkizler de delikanlının yüzüne hayran hayran bakıp başlarını salladılar.

"Çok ilginç" dedi Adam.

Joe aceleyle devam etti: "Ford otomobilin diğerlerinden farkı, devrim yaratan bir çalışma prensibi olan planet dişli mekanizmasıdır." Bir an durup toparlandı, yüzünde bir gerginlik vardı. Dört dinleyeni tekrar başlarıyla onayladığında uyardı onları: "Her şeyi bildiğinizi sanmayın sakın. Planet dişli mekanizması, unutmayın, devrim yaratan bir sistemdir. Kitaptan okuyup çalışsanız iyi olur. Şimdi, buraya kadarını anladıysanız *otomobilin kullanılmasına* geçeceğiz." Bunu vurgulu ve imalı söylemişti. Konferansın ilk bölümünü bitirdiğine memnun olduğu belliydi, ama dinleyicileri kadar memnun olamazdı. Dikkat kesilmenin yorgunluğu kendini göstermeye başlamıştı; bir de üstüne, anlatılanların tek kelimesini bile anlamamış olmaları ekleniyordu.

"Gelin bu tarafa" dedi delikanlı. "Bakın, şu gördüğünüz var ya? Kontak anahtarı o. Çevirdiğinde kalkışa hazır olursun. Şimdi şu

zımbırtıyı sola itiyorsun. O zaman bataryaya geçiyor – bakın, Bat yazıyor. Yani batarya." Dinleyiciler boyunlarını uzatıp otomobilin içine baktılar. İkizler basamağın üstünde duruyordu.

"Yok, durun. İleriye atladım. Önce ateşlemeyi geciktirip gaz vereceksin, yoksa bir teper ki, kolunu koparır. Bu gördüğün yok mu? Bu da buji. Bunu yukarı kaldıracaksın, tamam mı? *Yukarı.* En tepeye kadar. Bu gördüğünüz gaz, bunu aşağı bastıracaksın. Şimdi önce açıklayacağım, sonra da yaparak göstereceğim. Dikkatle izleyin beni. Çocuklar, siz inin arabadan. Işığı kesiyorsunuz. İnin dedim yahu." Oğlanlar istemeye istemeye basamaktan aşağı atladılar; kapı gözlerinin hizasındaydı.

Joe derin bir nefes aldı. "Evet, hazır mısınız? Ateşleme geciktirildi, gaz verildi. Buji yukarı, gaz aşağı. Şimdi bataryaya geçiş – sol, unutmayın, sol." Dev bir arı vızıltısına benzer bir ses duyuldu. "Duydunuz mu? O bobin kutularından birindeki kontaktı. Eğer bu sesi duymazsan, kontakları ayarlamak, belki de eğelemek gerekir." Adam'ın yüzünde bir endişe gördü. "Onu kitaptan çalışabilirsin" dedi anlayış göstererek.

Sonra arabanın ön tarafına geçti. "Şimdi, bu gördüğünüz krank kolu, bu da – radyatörden çıkan şu küçük teli gördünüz mü? O da jikle. Şimdi dikkatli izleyin, gösteriyorum. Krank kolunu şöyle kavrıyorsunuz ve çalışıncaya kadar itiyorsunuz. Başparmağımı aşağı çeviriyorum, görüyor musunuz? Öteki türlü tutup başparmağımı dolasam, bir teperse gider parmağım. Anladınız mı?"

Joe başını kaldırıp bakmadı ama başlarıyla onayladıklarını biliyordu.

"Şimdi" dedi, "dikkatli bakın. İttiriyorum, kaldırıyorum, basıncı elde edince şu teli çekip dikkatlice çeviriyorum, yakıtı emsin diye. Şu emme sesini duyuyor musunuz? O jikle. Ama çok çekmeyin, boğarsınız. Şimdi teli bırakıyorum, deli gibi bir döndürüyorum, çalıştığı anda da hemen ateşleme avansını verip gazı kesiyorum, uzanıp düğmeyi hemen manyetoya getiriyorum – Mag yazıyor ya, orası, işte bu."

Dinleyiciler bezgin düşmüştü. Bunca iş daha motoru çalıştırmak içindi sadece.

Delikanlı aman vermiyordu. "Şimdi benim peşimden tekrarlayın, ezberleyin. Buji yukarı – gaz aşağı."

Hep bir ağızdan tekrarladılar: "Buji yukarı – gaz aşağı."
"Bat'a geç."
"Bat'a geç."
"Krank kolunu çevir, basıncı sağla, başparmak aşağıda."
"Krank kolunu çevir, basıncı sağla, başparmak aşağıda."
"Yavaşça çek – jikle."
"Yavaşça çek – jikle."
"Döndür."
"Döndür."
"Buji aşağı – gaz yukarı."
"Buji aşağı – gaz yukarı."
"Mag'a geç."
"Mag'a geç."
"Şimdi baştan tekrar alalım. Joe de bana."
"Joe de bana."
"O değil. Buji yukarı – gaz aşağı."

Nakaratı dördüncü defa tekrarlarken Adam'ın üzerine bir bitkinlik çöktü. Bu yöntem ona saçma geliyordu. Az sonra Will Hamilton alçak kırmızı spor otomobiliyle çıkıp geldiğinde rahatladı. Delikanlı yaklaşan araca baktı. "Şu gördüğünüz on altı subaplıdır" dedi saygılı bir tonda. "Özel imalat."

Will otomobilden dışarı sarktı. "Nasıl gidiyor?" diye sordu.

"Gayet iyi" dedi teknisyen. "Çabuk kapıyorlar."

"Roy, seni götürmem lazım. Yeni cenaze arabasının bir rulmanı bozuldu. Yarın saat on birde Mrs. Hawks'u almak üzere hazır olması lazım, geç saate kadar çalışacaksın."

Roy hemen hazırola geçti. "Kıyafetimi alayım" deyip eve koştu. Çantasıyla son sürat dönerken Cal yoluna çıktı:

"Baksana, adın Joe sanıyordum."

"Nasıl yani?"

"Bize 'Joe de bana' diyordun. Mr. Hamilton Roy diyor."

Roy gülüp arabaya atladı. "Neden Joe de bana diyorum, biliyor musun?"

"Hayır. Neden?"

"Adım Roy da ondan." Tam bir kahkaha patlatmışken durup Adam'a sertçe seslendi. "O koltuğun altındaki kitabı al, çalış. Duydun mu?"

"Öyle yapacağım" dedi Adam.

## 30

**[i]**

O günlerde, tıpkı Kutsal Kitap zamanındaki gibi mucizeler olurdu dünyada. Dersten bir hafta sonra King City'nin anacaddesinde bir Ford hoplaya zıplaya postanenin önüne kadar gelip titreyerek durdu. Direksiyonda Adam, yanında Lee oturuyordu; oğlanlar arka koltukta dimdik, havalı.

Adam aşağıya, otomobilin tabanına baktı, sonra dördü hep bir ağızdan ilahi okur gibi, "Fren – gaz avans – anahtarı kapat" dedi. Küçük motor kükredi, sonra durdu. Adam aşağı inmeden önce birkaç saniye arkasına yaslanıp oturdu; yorgun ama gururluydu.

Postane memuru altın kafesinin çubukları arasından baktı. "Bakıyorum şu meretlerden sen de almışsın bir tane" dedi.

"Çağa ayak uydurmak lazım" dedi Adam.

"Tahminim o ki, bir at arayıp bulamayacağımız zaman gelecek Mr. Trask."

"Olabilir."

"Kırın çehresini değiştirecek bunlar. Patırtısı her yerde" diye devam etti postane memuru. "Burada bile hissediyoruz. Eskiden haftada bir gelirdi millet mektuplarını almaya. Şimdi her gün geliyorlar, bazen günde iki defa. Kahrolası kataloğunu bekleyemiyor bir türlü. Koşuşturuyorlar. Hep koşuşturuyorlar." Hoşlanmazlığı o kadar şiddet doluydu ki, Adam onun henüz bir Ford almadığını anladı. Bir çeşit kıskançlıktı su yüzüne çıkan. "Ben katiyen istemiyorum" dedi postane memuru; bu da karısının alsın diye başının etini yediğini gösteriyordu. Baskı yapanlar kadınlardı. Sosyal statü meselesi.

Postane memuru kutudaki mektupları sinirli sinirli karıştırdı ve uzun bir zarfı çıkarıp attı. "Neyse, hastanede görüşürüz" dedi hain hain.

Adam ona gülümseyip mektubunu aldı ve çıktı.

Nadiren mektup alan adam hiçbir mektubu kayıtsızca açmaz. Ağırlığını elinde tartar, zarfın üstünde gönderenin adını ve adresini okur, elyazısına bakar, damgasını, tarihini inceler. Adam bütün bunları yaptığında postaneden çıkıp kaldırımı geçerek Ford'una varmıştı. Zarfın sol üst köşesinde basılı isim Bellows and Harvey Hukuk Bürosu'ydu, adres de Adam'ın memleketi olan Connecticut'taki kasabaydı.

İyimser bir tonda, "Aa, Bellows and Harvey'yi biliyorum, iyi tanırım. Ne istiyorlar acaba?" dedi. Zarfa yakından baktı. "Adresimi nereden buldular acaba?" Zarfı çevirip arkasına baktı. Lee gülümseyerek onu izliyordu. "Belki cevaplar mektupta açıklanmıştır."

"Herhalde" dedi Adam. Böylece mektubu açmaya karar verdikten sonra çakısını çıkardı, büyük bıçağı çekti, zarfı inceleyip girecek yer aradı, bulamadı, yazıları kesmemek için güneşe tuttu, fiskeleyerek mektubu zarfın bir tarafına itti ve öteki tarafı kesti. İçine üfledi, iki parmağıyla mektubu çekti çıkardı. Ağır ağır okudu.

"Mr. Adam Trask, King City, Kaliforniya. Saygıdeğer beyefendi, son altı aydır sizi bulmak için ne mümkünse yaptık" diye, sabırsız bir tonda başlıyordu mektup. "Ülkenin çeşitli gazetelerine ilan verdiysek de sonuç alamadık. Ancak kardeşinize yazdığınız mektup postane memuru tarafından tarafımıza iletildiğinde yerinizi saptayabildik." Adam kendisine sinir olduklarını hissediyordu. Bir sonraki paragrafta ruh hali bambaşkaydı. "Kardeşiniz Charles Trask'in vefat ettiğini size esefle bildirmek durumundayız. İki hafta süren bir akciğer hastalığının ardından 12 Ekim'de vefat etti, cenazesi Odd Fellows Mezarlığı'na defnedildi. Mezar taşı yok. Bu hazin vazifeyi sizin üstlenmek isteyeceğinizi tahmin ediyoruz."

Adam derin bir nefes alıp içinde tutarak paragrafı tekrar okudu. İç çekermiş gibi olmamak için nefesini yavaş yavaş verdi. "Kardeşim Charles ölmüş" dedi.

"Başınız sağolsun" dedi Lee.

"Amcamız mı?" dedi Cal.

"O senin Charles amcandı" dedi Adam.

"Benim de mi amcamdı?" diye sordu Aron.

"Senin de."

"Amcamız olduğunu bilmiyordum" dedi Aron. "Mezarına çiçek koyabiliriz belki. Abra bize yardım eder. Hoşuna gidiyor onun."

"Mezarı uzakta – ta ülkenin öbür tarafı."

Aron, "Buldum!" dedi heyecanla. "Annemize çiçek götürdüğümüzde Charles Amca'ya da götürürüz." Sonra biraz üzgün, ekledi: "Keşke ölmeden önce amcam olduğunu bilseydim." Ölü akrabalar bakımından zenginleştiğini düşündü. "İyi bir adam mıydı?" diye sordu Aron.

"Çok iyiydi" dedi Adam. "Nasıl Cal senin tek kardeşinse o da benim tek kardeşimdi."

"Siz de mi ikizdiniz?"

"Hayır, ikiz değildik."

Cal sordu: "Zengin miydi?"

"Değildi tabii ki" dedi Adam. "Nereden çıkardın bunu?"

"Zengin olsa parası bize kalırdı, öyle değil mi?"

Adam sertçe cevap verdi: "Ölümlerde para konuşmak hoş bir şey değildir. Öldüğüne üzülüyoruz."

"Ben nasıl üzülebilirim?" dedi Cal. "Hiç görmedim ki onu."

Lee gülümsemesini gizlemek için eliyle ağzını kapattı. Adam tekrar mektuba döndü; yeni paragrafta yine farklı bir ton vardı.

"Müteveffanın vekilleri sıfatıyla, kardeşinizin çalışkanlığı ve kararları sayesinde hatırı sayılır bir servet yaptığını, arazi, tahvil ve nakit toplamının yüz bin doları aştığını memnuniyetle bildirmek isteriz. Büromuzda imzalanmış olan vasiyetnamesi elimizdedir ve arzu ettiğiniz zaman size gönderilecektir. Vasiyetnameye göre bütün para, mülk ve tahviller sizinle eşiniz arasında eşit olarak paylaştırılacak. Karınız vefat etmişse tamamı sizin olacak. Vasiyetnamede ayrıca siz vefat etmiş olduğunuz takdirde bütün mülkün karınıza ait olacağı da belirtiliyor. Mektubunuzdan hâlâ yaşayanlar âleminde olduğunuza hükmediyor ve tebrik ediyoruz. Sadık hizmetkârlarınız Bellows ve Harvey adına, George B. Harvey." Sayfanın en altına

elyazısıyla şunlar karalanmıştı: "Sevgili Adam: Refah içindeyken hizmetkârlarını unutmayacaksın. Charles asla metelik harcamadı. Dolarları üstündeki kartalı bağırtana kadar sıkı sıkı tuttu. Umarım eşinle birlikte paranın tadını çıkarırsınız. Oralarda iyi bir avukata iş bulunur mu? Kendimi kastediyorum. Eski dostun Geo. Harvey."

Adam mektubun üstünden oğlanlarla Lee'ye baktı. Üçü de okumaya devam etmesini bekliyordu. Adam'ın ağzı kapanıp bir çizgi haline geldi. Mektubu katladı, zarfına koydu, zarfı da özenle iç cebine yerleştirdi.

"Bir terslik mi var?" diye sordu Lee.

"Hayır."

"Yüzünüzde bir kaygı görür gibi oldum da."

"Yok. Kardeşime üzüldüm." Adam mektuptaki bilgileri zihninde düzenlemeye çalışıyordu; zihni kuluçkaya oturmak üzere yuvasını eşeleyen bir tavuk kadar huzursuzdu. Yazılanları iyice sindirebilmek için yalnız kalması gerektiğini düşünüyordu. Otomobile binip mekanizmaya boş boş baktı. Tek bir şey hatırlamıyordu.

"Yardıma ihtiyaç var mı?" diye sordu Lee.

"Ne tuhaf!" dedi Adam. "Nereden başlıyorduk hatırlayamadım."

Lee'yle oğlanlar alçak sesle söylediler: "Buji yukarı, gaz aşağı, Bat'a geç."

"Ha, tamam. Tabii ya, tabii." Gürültücü arı bobin kutusunda vızıldarken Adam Ford'un krank kolunu çevirdi, koşup ateşleme avansı verdi ve düğmeyi Mag'a aldı.

Meşe ağaçlarının altındaki engebeli yoldan hendeğe doğru ağır ağır tırmanırlarken Lee, "Et almayı unuttuk" dedi.

"Öyle mi? Unuttuk ya. Başka bir şey yesek?"

"Beykınlı yumurtaya ne dersiniz?"

"Güzel. Gayet iyi."

"Cevabınızı yarın postalamak isteyeceksiniz zaten" dedi Lee. "O zaman et de alırsınız."

"Öyle yaparız" dedi Adam.

Yemek hazırlanırken Adam oturduğu yerde gözlerini boşluğa dikmişti. Sırf düşüncelerini açıklığa kavuşturmak üzere bir dinleyici sıfatıyla bile olsa, Lee'nin yardımına ihtiyacı olacağını biliyordu.

Cal kardeşini dışarıya çıkarıp yüksek Ford'un durduğu arabalığa götürdü. Kapıyı açıp direksiyonun arkasına yerleşti. "Hadi, binsene!" dedi.

Aron itiraz etti: "Babam uzak durun demişti."

"Nereden bilecek? Hadi bin!"

Aron çekinerek bindi ve koltuğa yerleşti. Cal direksiyonu çevirdi. "Düüt, düüt" dedi, sonra da: "Ne düşünüyorum, biliyor musun? Bence Charles Amca zengindi."

"Değildi."

"Nesine istersen bahse girerim, zengindi."

"Babam yalan mı söylüyor yani?"

"Öyle demedim. Ben sadece bahse girerim zengindi diyorum." Bir süre konuşmadılar. Cal hayali virajları son sürat alıyordu. "Ben öğrenebilirim, bahse girelim istersen."

"Nasıl yani?"

"Bahis tutuşacak neyin var?"

"Hiçbir şeyim" dedi Aron.

"Geyik kemiğinden düdüğüne ne dersin? Senin düdüğüne karşılık ben bu gördüğün misketi koyuyorum; bahse girerim akşam yemeğinden hemen sonra yatmaya gönderileceğiz. Tamam mı?"

"Tamam herhalde" dedi Aron yarın ağızla. "Neden anlamadım."

"Babam Lee'yle konuşmak isteyecek" dedi Cal. "Ben de dinleyeceğim."

"Cesaret edemezsin."

"Sen öyle san."

"Ya söylersem?"

Cal'in bakışları buz gibi oldu, yüzü karardı. Aron'a o kadar yaklaştı ki, sesi fısıltıya dönüştü: "Söylemeyeceksin. Çünkü söylersen... ben de babamın çakısını kimin çaldığını söylerim."

"Kimse çalmadı ki çakısını. Çakısı onda. Mektubu çakısıyla açtı."

Cal pis pis güldü. "Yarın demek istiyorum" dedi. Aron onun ne demek istediğini ve bu durumda söyleyemeyeceğini anladı. Yapabileceği bir şey yoktu. Cal tamamen güvencedeydi.

Cal Aron'ın yüzündeki şaşkınlığı ve çaresizliği görüp kendi gücünü hissetti, sevindi. Kardeşinden daha hızlı düşünüp plan yapa-

biliyor, onu alt edebiliyordu. Babasına da aynı şeyi yapabileceğini düşünmeye başlamıştı. Cal'in numaraları Lee'yle işe yaramıyordu, çünkü Lee'nin sakin zihni hiç zorlanmadan Cal'in önüne geçebiliyordu, hep hazır bekliyor, anlamış oluyordu ve son dakika usulca uyarıyordu: "Yapma." Cal Lee'ye saygı duyuyor, biraz da korkuyordu ondan. Oysa karşısında çaresizce ona bakan Aron, Cal'in ellerinde bir topak yumuşak çamur gibiydi. Cal ansızın kardeşine derin bir sevgi ve zayıf ânında onu koruma ihtiyacı hissetti içinde. Aron'a sarıldı.

Aron irkilmedi, tepki vermedi. Biraz geriye çekilip Cal'in yüzüne baktı.

"Suratımda maymun mu oynuyor?" dedi Cal.

"Ne demeye yapıyorsun anlamıyorum" dedi Aron.

"Nasıl yani? Ne yapıyorum?"

"Bütün o aldatmacalı, sinsice şeyleri diyorum" dedi Aron.

"Ne demek yani sinsice?"

"İşte, tavşan meselesi, sonra gizli gizli buraya, otomobile gelmek gibi. Abra'ya da bir şey yaptın. Ne yaptın bilmiyorum ama kutuyu ona sen attırdın."

"Ya! Çatlıyorsun meraktan, değil mi?" dedi Cal. Ama tedirgindi.

Aron ağır ağır konuştu: "Merak ettiğim o değil. *Niçin* yaptığını merak ediyorum. Hep bir şeylerin peşindesin. Sadece neden yaptığını merak ediyorum. Ne işe yaradığını merak ediyorum."

Cal'in kalbine bir acı saplandı. Yaptığı planlar ansızın kendisine aşağılık ve pis göründü. Kardeşinin onu yakaladığını biliyordu. Aron kendisini sevsin istiyordu. Yolunu kaybetmiş ve aç hissediyordu kendini, ne yapacağını bilemiyordu.

Aron, Ford'un kapısını açıp aşağı indi ve arabalıktan dışarı çıktı. Cal birkaç dakika boyunca direksiyonu çevirerek son sürat yolda ilerlediğini hayal etmeye çalıştı. Ama olmuyordu, az sonra o da Aron'ın peşinden eve döndü.

[ii]

Akşam yemeği bitip Lee bulaşıkları yıkadıktan sonra Adam, "Çocuklar, siz yatsanız iyi olacak bence" dedi. "Yorucu bir gündü."

Aron hemen Cal'e bakıp geyik kemiğinden düdüğünü cebinden çıkardı yavaşça.

"İstemiyorum" dedi Cal.

"Senin artık" dedi Aron.

"İstemiyorum ki. Almayacağım."

Aron kemikten düdüğü masanın üzerine koydu. "Buraya bırakıyorum, buradan alırsın" dedi.

Adam araya girdi: "Çocuklar, nedir bu tartışma? Yatın dedim size."

Cal "küçük çocuk" suratını takındı. "Neden?" diye sordu. "Daha saat çok erken."

"Tam olarak doğruyu söylemedim size" dedi Adam. "Lee'yle yalnız konuşmak istiyorum. Hava da kararıyor, dışarı çıkamazsınız, o yüzden yatmanızı istiyorum – en azından odanıza gidin. Anladınız mı?"

Oğlanların ikisi birden, "Evet, anladık" deyip Lee'nin peşinden koridora çıkarak evin arka tarafındaki yatak odasına yöneldiler. Geceliklerini giydikten sonra babalarına iyi geceler dilemeye gittiler.

Lee salona dönüp koridorun kapısını kapattı. Kemik düdüğü eline alıp inceledi, sonra bıraktı. "Burada ne oldu acaba?" dedi.

"Ne demek istiyorsun Lee?"

"Akşam yemeğinden önce bir bahis tutuşulmuş, hemen sonra da Aron bahsi kaybedip ödemeyi yapmış. Ne konuşuluyordu?"

"Benim tek hatırladığım yatmaya gidin dediğim."

"Neyse, belki sonra anlaşılır" dedi Lee.

"Çocukların işlerini fazla önemsiyorsun gibi geliyor bana. Herhalde bir anlamı yoktu."

"Evet, vardı." Lee devam etti: "Mr. Trask, sizce insanların düşünceleri belirli bir yaşta ansızın önem mi kazanır? Şu andaki hisleriniz on yaşınıza göre daha mı keskin, düşünceleriniz daha mı berrak? Gözleriniz o kadar iyi görüyor mu, kulaklarınız o kadar iyi işitiyor mu, damağınız o kadar canlı mı?"

"Haklısın belki" dedi Adam.

"Bana öyle geliyor ki" dedi Lee, "zamanın insana yıllardan ve kederden başka pek bir şey kazandırdığı çok yaygın bir yanılgı."

"Bir de hafıza."

"Evet, hafıza. O olmasa, zamanın bize karşı bir silahı olmazdı. Ne konuşmak istiyordunuz benimle?"

Adam mektubu cebinden çıkarıp masanın üstüne koydu. "Bunu okumanı istiyorum, dikkatle oku, sonra da... konuşmak istiyorum." Lee yarım gözlüğünü çıkarıp taktı. Mektubu lambanın altında açıp okudu.

"Ne diyorsun?" dedi Adam.

"İş var mı burada avukata?"

"Nasıl yani? Ha, anladım. Espri mi yapıyorsun?"

"Hayır" dedi Lee. "Espri yapmıyorum. Müphem ama nazik Doğulu tutumumla kendi düşüncemi belirtmeden önce sizinkini öğrenmeyi tercih edeceğimi belirtiyordum."

"Beni tersliyor musun?"

"Evet" dedi Lee. "Doğulu tutumumu bir yana bırakacağım. Yaşlanıyorum, huysuzlaşıyorum. Daha sabırsızım. Bütün Çinli hizmetkârlar için aynı şey söylenir, hiç duymadınız mı? Yaşlandıklarında sadakatte kusur etmezler ama fesatlaşırlar."

"Gururunu kırmak istemedim."

"Kırmadınız. Mektubu konuşmak istiyorsunuz. Öyleyse konuşun, ben de konuşmanızdan fikrimi dürüstçe söyleyebilir miyim, yoksa kendi fikriniz konusunda sizi temin mi etmek mi daha iyi olur, anlarım."

"Hiç anlamıyorum" dedi Adam çaresizce.

"Bakın, siz kardeşinizi tanıyordunuz. Siz anlamıyorsanız, onu hiç görmemiş olan ben nasıl anlayabilirim?"

Adam ayağa kalkıp koridor kapısını açtı, kapının arkasına süzülen gölgeyi fark etmedi. Odasına gidip döndü ve masanın üstüne, Lee'nin önüne solmuş kahverengi bir dagerreyotip koydu. "İşte kardeşim Charles bu" dedi, sonra tekrar koridor kapısına gidip kapıyı kapattı.

Lee parlak metali lambanın altına tutup ışığın yansımasından kurtulmak için resmi oynatarak inceledi. "Uzun zaman önceki bir resim" dedi Adam. "Ben askere gitmeden önce."

Lee resme iyice yaklaştı. "Bir şeyler anlamak zor. Ama ifadesine bakılırsa kardeşinizin mizah duygusu pek gelişkin değilmiş bence."

"Hiç yoktu" dedi Adam. "Hiç gülmezdi."

"Aslında onu demek istememiştim. Kardeşinizin vasiyetnamesinin şartlarını okuduğumda, onun sıradışı acımasızlıkta bir oyunbazlığı olabileceğini düşünmüştüm. Sizi sever miydi?"

"Bilmiyorum" dedi Adam. "Bazen sevdiğini düşünürdüm. Bir keresinde beni öldürmeye çalışmıştı."

Lee, "Evet, yüzünden okunuyor" dedi, "hem sevgi hem de cinayet. İkisi bir araya gelince onu cimrileştirmiş; cimri insan bir para kalesinde saklanan, içi korkuyla dolu bir insandır. Karınızı tanıyor muydu?"

"Evet."

"Onu seviyor muydu?"

"Nefret ederdi ondan."

Lee iç çekti. "Aslında fark etmez. Sizin meseleniz bu değil, yanılıyor muyum?"

"Hayır. Bu değil."

"Meseleyi ortaya açıp bakmak ister misiniz?"

"Evet, onu istiyorum."

"Hadi öyleyse."

"Zihnim açık seçik çalışmıyor bir türlü."

"Kâğıtları ben açayım ister misiniz? Bazen işin içinde olmayan birinin yapması daha kolaydır."

"Benim de istediğim bu."

"Peki öyleyse." Ansızın Lee homurdandı, yüzüne bir şaşkınlık yerleşti. Yuvarlak çenesini ince, küçük eline aldı. "Vay canına!" dedi. "Bunu düşünmemiştim."

Adam tedirgin bir tavırla kıpırdandı. "Ağzındaki baklayı çıkarsana Lee" dedi sinirli bir tonda. "Kendimi karatahtada alt alta sıralanmış sayılar gibi hissediyorum."

Lee cebinden bir pipo çıkardı: uzun, ince, abanoz bir sapın ucunda fincana benzer küçük pirinç bir hazne. Yüksük büyüklüğündeki hazneyi incecik kıyılmış, saç tellerini andıran tütünle doldurdu, pipoyu yaktı, dört uzun nefes çekti, sonra sönmesine izin verdi.

"Afyon mu o?" diye sordu Adam.

"Hayır" dedi Lee. "Ucuz bir Çin tütünü, tadı da kötü."

"Öyleyse niye içiyorsun?"

"Bilmiyorum" dedi Lee. "Bana bir şey hatırlatıyor herhalde – açık seçiklikle bağdaştırdığım bir şeyi. Fazla karmaşık değil." Lee'nin gözkapakları aşağı indi. "Pekâlâ, şimdi düşüncelerinizi şehriye gibi çekmeye çalışacağım, sonra da güneşte kurutacağım. Kadın hâlâ karınız ve hâlâ hayatta. Vasiyetnameye harfiyen uyulacak olursa elli bin doları aşkın bir miras elde edecek. Epey para bu. Bu parayla hatırı sayılır boyutlarda iyilik ya da kötülük yapılabilir. Kardeşiniz karınızın nerede olduğunu, ne yaptığını bilse, parayı ona vermek ister miydi? Mahkemeler daima murisin arzusuna uymaya çalışır."

"Kardeşim böyle bir şey istemezdi" dedi Adam. Sonra hanın üst katındaki kızları ve Charles'ın belirli aralıklarla onları ziyaret ettiğini hatırladı.

"Kardeşinizin yerine düşünmeniz gerekir belki" dedi Lee. "Karınızın yaptığı şey ne iyi ne kötü. Azizler herhangi bir toprakta yetişebilir. Belki bu parayla iyi bir şey yapar. Yardımseverliğe vicdan azabı kadar tramplen vazifesi gören bir şey daha yoktur."

Adam ürperdi. "Parası olsa ne yapacağını söyledi bana. Hayır işinden çok cinayete yakın bir şeydi."

"Yani paranın ona verilmemesi gerektiğini mi düşünüyorsunuz?"

"Salinas'ta itibar sahibi birçok adamı mahvedermiş. Yapar da."

"Anlıyorum" dedi Lee. "Bu meseleye dışarıdan bakabildiğime memnunum. İtibarlarının pantolonları yer yer eprimiş belli ki. Yani ahlaki açıdan parayı ona vermeye karşı mısınız?"

"Evet."

"Peki, şöyle düşünün. Adı yok, nereden geldiği belli değil. Yerden bitme bir fahişe. Durumu bilse, yardımınız olmadan parada hak iddia edemezdi."

"Öyle galiba. Evet, yardımım olmadan hak iddia edemeyeceğini anlıyorum."

Lee pipoyu alıp küçük pirinç bir iğneyle külleri içinden çıkardı ve tekrar doldurdu. Ağır ağır dört nefes çekerken yumuk gözkapakları açıldı, Adam'ı izledi.

"Çok nazik bir ahlaki mesele" dedi. "İzninizle meseleyi saygın akrabalarımın mütalaasına sunmak istiyorum – elbette isim vermeden. Meseleyi köpeğinde kene arayan bir oğlan çocuğu gibi didikle-

yeceklerdir. İlginç bazı sonuçlara varacaklarından eminim." Piposunu masanın üzerine bıraktı. "Ama sizin başka seçeneğiniz yok, öyle değil mi?"

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Adam.

"Var mı? Kendinizi benim tanıdığımdan bu kadar mı daha az tanıyorsunuz?"

"Ne yapacağımı bilemiyorum" dedi Adam. "Enine boyuna düşünmem lazım."

Lee öfkeyle cevap verdi: "Zamanımı boşa harcamışım belli ki. Kendi kendinize yalan mı söylüyorsunuz, yoksa yalnız bana mı?"

"Benimle böyle konuşamazsın!" dedi Adam.

"Neden? Riyakârlıktan hiçbir zaman hoşlanmadım. Sizin yolunuz çizilmiş. Yapacağınız şey yazılı, aldığınız her nefeste yazılı. İstediğim gibi konuşurum. Huysuzum ben. Derimin altına kum girmiş gibi. Eski kitapların çirkin kokusuyla sağlam düşüncenin tatlı kokusu burnumda tütüyor. İki ahlaki yaklaşımla karşı karşıya kaldığınızda eğitiminizin gösterdiği yoldan gidersiniz. Sizin düşünmek dediğiniz şey onu değiştirmez. Karınızın Salinas'ta bir fahişe olduğu gerçeği hiçbir şeyi değiştirmez."

Adam ayağa kalktı. Yüzünde öfke vardı. "Gitmeye karar verdin ya, küstahlaştın" diye bağırdı. "Söylüyorum sana, parayı ne yapacağım konusunda henüz karar vermedim."

Lee derin bir iç çekti. Ellerini dizlerine dayayıp küçük bedenini doğrulttu. Yorgun argın kapıya gidip açtı. Dönüp Adam'a gülümsedi. "Hadi oradan!" dedi dostça, sonra çıkıp kapıyı dışarıdan kapattı.

**[iii]**

Cal karanlık koridorda sessizce ilerleyip kardeşiyle birlikte uyudukları odaya süzüldü. İki kişilik yatakta kardeşinin yastık üzerindeki başını seçebiliyor, ama uyuyup uyumadığını göremiyordu. Çok yavaşça yatağın kendi tarafına yatıp ağır ağır döndü, parmaklarını kafasının arkasında kavuşturdu ve karanlığı oluşturan sayısız minik renkli noktaya gözlerini dikti. Pencerenin güneşliği yavaşça içeriye

doğru kabardı, sonra gece rüzgârı kesilince yıpranmış güneşlik usulca pencereye çarptı.

Cal'in üzerine kabarık, kurşuni bir hüzün çöktü. Aron'ın arabalıktan çıkıp gitmemiş olmasını kalpten isterdi. Koridor kapısının dibine çömelip dinlememiş olmayı kalpten isterdi. Karanlıkta dudaklarını oynatarak kelimeleri sessizce zihninden söylediği halde işitebiliyordu.

"Tanrım" dedi, "Aron'a benzet beni. Kötülük yaptırma bana. Kötü olmak istemiyorum. Herkesin beni sevmesine izin verirsen sana istediğini veririm, bende yoksa gidip bulurum. Kötü olmak istemiyorum. Yalnızlık çekmek istemiyorum. İsa adına, Amin." Ilık damlalar yanaklarından yavaşça süzülüyordu. Kasları gergindi, ses çıkarmamak, burnunu çekmemek için çabalıyordu.

Aron karanlıkta yastığından fısıldadı: "Üşüyorsun. Üşüttün sen." Elini Cal'in koluna uzattı, tüylerinin diken diken olduğunu hissetti. Usulca sordu: "Charles Amca'nın parası var mıymış?"

"Hayır" dedi Cal.

"Amma uzun kaldın orada. Babam ne konuşmak istiyormuş?"

Cal nefesini kontrol altına almaya çalışarak kıpırtısız yatıyordu.

"Söylemek istemiyor musun?" diye sordu Aron. "Söylemesen de olur."

"Söyleyeceğim" diye fısıldadı Cal. Sırtı kardeşine dönük şekilde yan yattı. "Babam annemize bir çelenk gönderecekmiş. Koskocaman bir karanfil çelengi."

Aron yatakta doğrulup heyecanla sordu: "Sahi mi? Ta oraya nasıl gönderecekmiş?"

"Trenle. Bağırmadan konuş."

Aron tekrar fısıltıyla sordu: "Peki ama çiçekler nasıl taze kalacak?"

"Buzla" dedi Cal. "Çepeçevre buzla paketleyecekler."

"Çok buz gerekmez mi?" diye sordu Aron.

"Hem de ne biçim" dedi Cal. "Hadi uyu artık."

Aron sustu; biraz sonra, "Umarım taptaze ve güzel varırlar" dedi.

"Varırlar" dedi Cal ve içinden bağırdı: "Kötülük yaptırma bana."

# 31

[i]

Adam öğlene kadar evin içinde kös kös dolaştı, öğlen gidip Lee'yi buldu. Lee bostanının koyu renk gübreli toprağını belliyor, bahar sebzelerini ekiyordu: havuç, pancar, turp, bezelye, fasulye, şalgam, karalahana. Sıralar sımsıkı gerilmiş bir ipin altında dümdüz uzanıyordu; her sıranın sonundaki işaret kazığına o sırada ne ekili olduğunu gösteren tohum paketi takılıydı. Bostanın bir tarafındaki serada domates, dolmalık biber ve lahana fidanları dikilmeye hazırdı, sadece don ihtimalinin geçmesi bekleniyordu.

"Aptallık ettim galiba" dedi Adam.

Lee tırmığına yaslanıp sessizce Adam'a baktı.

"Ne zaman gidiyorsunuz?" diye sordu.

"İki kırk trenini yakalayayım diyorum. Sekiz treniyle de dönerim."

"Mektup da yazabilirsiniz biliyorsunuz" dedi Lee.

"Düşündüm onu. Sen olsan mektup mu yazardın?"

"Hayır. Haklısınız. Aptallık eden şimdi benim. Mektup olmaz."

"Benim gitmem lazım" dedi Adam. "Enine boyuna düşündüm, hep bir yular çekti beni geriye."

"Birçok bakımdan dürüst olmayabilirsiniz ama bu bakımdan değil" dedi Lee. "Peki, iyi şanslar. Hanımın ne diyeceğini, ne yapacağını merakla bekliyorum."

"At arabasını alacağım" dedi Adam. "King City'de ahıra bırakırım. Ford'u tek başıma sürmek istemiyorum."

Adam, Kate'in yerinin dingildek basamaklarını çıkıp harap kapısını çaldığında saat dördü çeyrek geçiyordu. Kapıyı yeni bir adam açtı; pantolon gömlek giymiş, gömleğinin uzun kollarını kırmızı ipek kolluklarla tutturmuş, kare suratlı bir Fin. Adam'ı verandada bekletip içeri girdi; birkaç dakika sonra dönüp yemek odasına aldı.

Büyük ve süssüz bir odaydı, duvarlar ve doğramalar beyaza boyanmıştı. Uzun dört köşe bir masa odanın ortasını dolduruyordu, beyaz muşamba örtünün üzerine sofra kurulmuştu: tabaklar, tabaklarının içinde ters duran fincanlar.

Kate masanın başında oturuyor, önünde açık bir hesap defteri duruyordu. Kıyafeti ciddiydi, yeşil göz siperliği takmıştı, elindeki sarı kurşunkalemi huzursuzca parmaklarının arasında döndürüyordu. Kapının eşiğinde duran Adam'a soğuk soğuk baktı.

"Gene ne istiyorsun?" diye sordu.

Fin, Adam'ın arkasında duruyordu.

Adam cevap vermedi. Masaya yaklaşıp mektubu Kate'in önüne, hesap defterinin üstüne bıraktı.

"Bu ne?" diye sordu Kate ve cevabını beklemeden hızla mektubu okudu. "Dışarı çık, kapıyı da kapat" dedi Fin'e.

Adam masaya, onun yanına oturdu. Şapkasına yer açmak için tabakları kenara itti.

Kapı kapandıktan sonra Kate, "Espri mi bu?" dedi. "Yok, sen kim, espri kim?" Düşündü. "Kardeşin espri yapıyor olabilir. Öldüğünden emin misin?"

"Bu mektuptan başka bilgim yok" dedi Adam.

"Benden ne yapmamı istiyorsun?"

Adam omuz silkti.

"Bir şey imzalamamı istiyorsan boşa vakit harcıyorsun. Nedir istediğin?"

Adam parmağını yavaşça şapkasının siyah şeridinde gezdirdi. "İstersen hukuk bürosunun adını yaz, kendin temas kur onlarla."

"Benimle ilgili ne söyledin onlara?"

"Hiçbir şey" dedi Adam. "Charles'a mektup yazıp senin başka bir kasabada yaşadığını söylemiştim, o kadar. Mektup o öldükten sonra varmış. Avukatlar almış mektubu. Yazıyor zaten."

"Altına notu yazan belli ki arkadaşın. Ona ne yazdın?"

"Henüz mektuba cevap yazmadım."

"Ne yazmaya niyetlisin?"

"Aynı şeyi, senin başka bir kasabada yaşadığını."

"Boşandık diyemezsin. Boşanmadık."

"Öyle bir niyetim yok."

"Beni satın almak kaça patlar, onu mu öğrenmek istiyorsun? Nakit kırk beş bine tamam derim."

"Hayır."

"Ne demek hayır? Pazarlık yapacak durumun yok."

"Pazarlık yapmıyorum. Mektup önünde, ben ne biliyorsam sen de onu biliyorsun. Ne istiyorsan yap."

"Neyine güveniyorsun?"

"Kendimi güvende hissediyorum."

Kate yeşil saydam siperliğin altından Adam'a baktı. Küçük saç perçemleri siperliğin üstünde yeşil bir damdaki sarmaşıklar gibiydi. "Adam, ahmağın tekisin. Çeneni kapalı tutsaydın hayatta olduğumu kimse bilmeyecekti."

"Biliyorum."

"Bliyor musun? Parayı istemeye korkacağımı mı düşündün? Öyle düşündüysen gerizekâlısın demektir."

Adam sabırla cevap verdi: "Senin ne yapacağın umurumda değil."

Kate alaylı gülümsedi. "Değil, öyle mi? Sana desem ki, şerifin bürosunda daimi bir emir var, eski şerif bırakmıştı; senin soyadını kullanacak ya da karın olduğumu itiraf edecek olursam ilden de, eyaletten de sürüleceğime dair. Şimdi şeytan dürtmüyor mu?"

"Ne yapmam için?"

"Beni buradan sürüp bütün parayı almak için."

"Sana mektubu getirdim ya" dedi Adam sabırla.

"Sebebini öğrenmek istiyorum."

"Senin ne düşündüğünle, benim hakkımda ne düşündüğünle ilgilenmiyorum. Charles vasiyetinde parayı sana bırakmış. Herhangi bir şart koşmamış. Vasiyetnamenin kendisini görmedim ama parayı sana vermek istemiş."

"Elli bin dolarla tehlikeli bir oyun oynuyorsun" dedi Kate, "bunu yanına bırakmayacağım. Tuzak nedir bilmiyorum, ama öğreneceğim." Sonra ekledi: "Ne var bunda düşünecek? Sen akıllı değilsindir. Kim akıl veriyor sana?"

"Kimse."

"O Çinli olmasın? O akıllıdır."

"O bana akıl vermedi." Adam tamamen duygusuz oluşunu ilginç buluyordu. Hatta kendini oradaymış gibi bile hissetmiyordu. Kate'e baktığında yüzünde daha önce hiç görmediği bir duyguyu yakaladı. Kate korkuyordu, ondan korkuyordu. Ama neden?

Kate yüzünü kontrol altına alıp korkuyu sildi attı. "Sırf dürüstlüğünden yapıyorsun, öyle mi? Ah, tadından yenmez."

"Düşünmemiştim" dedi Adam. "Para senin, ben de hırsız değilim. Senin ne düşündüğün benim için önemli değil."

Kate göz siperliğini arkaya doğru itti. "Bu parayı bana hibe ettiğini düşünmemi istiyorsun. Ne iş çevirdiğini öğreneceğim. Kendimi kollayamayacağımı sanma. Bu kadar aptalca bir yemi yutacağımı mı sandın?"

"Posta adresin ne?" diye sordu Adam sabırla.

"Sana ne?"

"Avukatlara seninle nasıl temas kurabileceklerini bildireceğim."

"Sakın ha!" dedi Kate. Mektubu hesap defterinin içine koyup kapağını kapattı. "Bu bende kalsın. Bir avukata danışacağım. Hiç şüphen olmasın. Masum rolünü bırakabilirsin artık."

"Dediğin gibi yap" dedi Adam. "Sana ait olanı almanı istiyorum. Charles parayı sana bırakmış. Para benim değil."

"Bulacağım tuzağını. Bulacağım."

"Anlayamıyorsun galiba" dedi Adam. "Fark etmez aslında. Anlamadığım o kadar çok şey var ki. Beni vurup oğullarını nasıl terk ettiğini de anlayamıyorum. Senin ya da başkasının böyle yaşamasını da anlayamıyorum." Eliyle evi gösterdi.

"Senden anlamanı isteyen mi oldu?"

Adam ayağa kalkıp masadan şapkasını aldı. "Hepsi bu galiba" dedi. "Hoşçakal." Kapıya yöneldi.

Kate arkasından seslendi: "Değişmişsin Fare Bey. Sonunda bir kadın mı buldun?"

Adam durdu, yavaşça döndü, bakışları düşünceliydi. "Daha önce düşünmemiştim" dedi ve Kate'e iyice yaklaşıp tepesine dikildi; Kate yüzüne bakabilmek için başını arkaya eğmek zorunda kaldı. "Seni anlayamadığımı söylemiştim" dedi yavaşça. "Senin neyi anlamadığını şu anda anladım."

"Neymiş anlamadığım Fare Bey?"

"Sen insanlardaki çirkinliği tanıyorsun. Bana o resimleri göstermiştin. İnsanların bütün hazin, zayıf yanlarını kullanıyorsun, Allah için az da değil."

"Herkes..."

Adam kendi düşüncelerine şaşarak devam etti: "Ama sen, evet sen, geri kalanını tanımıyorsun, bilmiyorsun. Mektubu senin paranı istemediğim için getirdiğime inanmıyorsun. O zamanlar seni sevdiğime inanmıyorsun. Buraya çirkinlikleriyle sana gelen erkeklerin, o resimlerdeki erkeklerin içlerinde iyilik ve güzellik olabileceğine inanmıyorsun. Adamların sadece bir yanını görüyorsun ve bir tek o var sanıyorsun, hatta bundan şüphe duymuyorsun."

Kate gevrek gevrek güldü. "Taşta toprakta iyilik ve güzellik. Fare Bey ne tatlı bir hayalperest! Bana bir vaaz versene Fare Bey."

"Hayır. Vermeyeceğim, çünkü sende bir şeyin eksik olduğunu biliyorum galiba. Bazı insanlar yeşil rengi göremez, ama göremediklerini hiç bilmeyebilirler. Bence sen yarım bir insansın. Benim bu konuda yapabileceğim bir şey yok. Ama merak ediyorum, acaba etrafında çepeçevre görünmeyen bir şey olduğunu hissediyor musun hiç? Öyle bir şeyin varlığını bilmek ama görememek, hissedememek korkunç bir şey olsa gerek. Korkunç olmalı."

Kate iskemlesini arkaya iterek ayağa kalktı. Yumruklarını sıkmış, eteğinin kıvrımları arasına saklamıştı. Sesinin tizleşmesini engellemeye çalıştı.

"Faremiz filozof" dedi. "Ama bu konuda da diğer her şeyde olduğundan daha başarılı değil. Sen hiç halüsinasyon diye bir şey duydun mu? Göremediğim şeyler varsa, senin hasta zihninin ürettiği hayaller olamazlar mı sence?"

"Hayır, olamazlar" dedi Adam. "Hayır. Olabileceklerini düşünmüyorum. Ayrıca senin de öyle düşündüğünü sanmıyorum." Adam dönüp çıktı ve kapıyı dışarıdan kapadı.

Kate oturdu, gözlerini kapalı kapıya dikti. Beyaz muşambayı hafif hafif yumruklamakta olduğunun farkında değildi. Ama beyaz, dört köşe kapının şeklini gözyaşlarının bulandırdığıu ve vücudunun öfkeye benzer, ama aynı zamanda kedere de benzer bir duyguyla sarsıldığını biliyordu.

[ii]

Adam, Kate'in yerinden ayrıldığında King City treninin kalkmasına daha iki saatten fazla zaman vardı. Birden aklına esti, Main sokağından sapıp Central caddesinden yukarıya, 130 numaraya yürüdü, Ernest Steinbeck'in yüksek, beyaz evine. Tertemiz, davetkâr bir evdi, oldukça görkemliydi ama gösterişli değildi; beyaz çitlerle çevrili biçilmiş çimlerin ortasına yerleşmişti; beyaz duvarlarına güller, dağ muşmulaları yaslanıyordu.

Adam verandanın geniş basamaklarını çıkıp zili çaldı. Olive kapıya gelip hafifçe araladı; Mary'yle John da arkasında başlarını uzatmış bakıyorlardı.

Adam şapkasını çıkardı. "Siz beni tanımazsınız. Adım Adam Trask. Babanız dostumdu. Mrs. Hamilton'ı selamlamaya gelmiştim. İkizler doğduğunda bize yardım etmişti."

"Aa, elbette" dedi Olive ve geniş kapıyı ardına kadar açtı. "Sizi gıyaben tanıyoruz. Bir dakika. Anneme çekilebileceği ayrı bir yer yaptık da..."

Geniş ön hole açılan bir kapıyı tıklattı ve seslendi: "Anne! Bir ahbabımız seni görmeye geldi."

Kapıyı açıp Adam'ı Liza'nın yaşadığı hoş odaya aldı. "Ben izninizi isteyeceğim" dedi Adam'a. "Catrina tavuk kızartıyor, göz kulak olmam lazım. John! Mary! Hadi gelin. Gelin."

Liza her zamankinden de küçük görünüyordu. Sallanan hasır bir koltukta oturuyordu, yaşlı mı yaşlıydı. Elbisesi belden büzgülü, siyah alpakadan, boynunda altın harflerle "Anne" yazılı bir broş.

Burası hem yatak odası hem küçük bir oturma odasıydı, çok hoştu; içerisi fotoğraflar, kolonya şişeleri, dantel iğnedenlikler, saç fırçaları ve taraklar, birçok doğum günü ve Noel'den kalma porselen ve gümüş biblolarla tıklım tıklım doluydu.

Duvarda Samuel'ın dev bir renklendirilmiş fotoğrafı asılıydı; canlıyken sahip olmadığı soğuk, mesafeli bir vakar, yıkanıp paklanmış, giyinip kuşanmış bir ilgisizlik sergiliyordu. Resimde ona ait bir ışıltı, onun o didikleyen neşesi yoktu. Resim ağır altın bir çerçeve

içindeydi ve insanı nereye gitse takip eden gözleriyle bütün çocukları tedirgin ederdi.

Liza'nın yanındaki hasır masanın üstünde papağan Polly'nin kafesi duruyordu. Tom papağanı bir gemiciden almıştı. Yaşlı bir kuştu, elli yaşında olduğu söyleniyordu; hayatı küfürbazlıkla geçmiş, bir geminin başkasarasına mahsus renkli konuşmalar benimsemişti. Liza ne kadar uğraşsa da, gençliğinin renkli kelimelerinin yerine mezmurları söyletmeyi beceremiyordu hayvana.

Polly başını bir yana eğip Adam'ı inceledi, dikkatli bir ön pençeyle gagasının dibindeki tüyleri kaşıdı. "Hadi ordan, pezevenk" dedi Polly duygusuz bir sesle.

Liza ona bakıp kaşlarını çattı. "Polly" dedi sertçe, "çok ayıp."

"Godoşa bak ya!" dedi Polly.

Liza bu bayağı lafları duymazdan geldi. Minik elini uzattı. "Mr. Trask" dedi, "sizi gördüğüme sevindim. Otursanıza."

"Buradan geçiyordum, başsağlığı dilemek istedim."

"Gönderdiğiniz çiçekleri aldık." Bunca zaman sonra tek tek her çelengi hatırlıyordu. Adam ölmezçiçeklerden güzel bir yastık göndermişti.

"Hayatınızı baştan düzenlemek zor olmalı."

Liza'nın gözleri yaşardı, zayıflığını içinde tutmak için küçük ağzını sımsıkı kapadı.

"Acınızı deşmek doğru değil belki, ama özlüyorum onu" dedi Adam.

Liza başını çevirdi. "Sizin orada her şey yolunda mı?" diye sordu.

"Bu yıl iyiydi. Bol bol yağmur yağdı. Otlaklar şimdiden yeşerdi."

"Tom mektubunda yazdı" dedi Liza.

"Dükkân açık kalmış" dedi papağan; Liza tıpkı çocukları küçükken isyankâr davrandığında yaptığı gibi, kaşlarını çatarak dik dik baktı hayvana.

"Salinas'a hangi rüzgâr attı sizi Mr. Trask?" diye sordu.

"Bir işim vardı." Adam da bir hasır koltuğa oturdu; koltuk ağırlığının altında gıcırdadı. "Ben de buraya taşınmayı düşünüyorum. Oğlanlar için daha iyi olur belki diye düşündüm. Çiftlikte yalnızlık çekiyorlar."

"Biz çiftlikte hiç yalnızlık çekmezdik" dedi Liza sertçe.

"Buradaki okullar daha iyi olabilir diye düşündüm. İkizler de bu imkâna sahip olsun istedim."

"Kızım Olive, Peachtree, Pleyto ve Big Sur okullarında öğretmenlik yaptı." Liza'nın ses tonundan, bunlardan daha iyi okul bulunamayacağı açıkça anlaşılıyordu. Adam onun metanetine sevgi dolu bir hayranlık duymaya başladı.

"Düşünüyordum sadece" dedi.

"Köyde yetişen çocuklar daha başarılı olur." Bu kanundu, kendi oğulları da bunun kanıtıydı. Sonra Adam'a iyice odaklandı. "Salinas'ta ev mi arıyorsunuz?"

"Aslında evet, arıyorum galiba."

"Kızım Dessie'yle görüşün" dedi. "Dessie çiftliğe, Tom'un yanına dönmek istiyor. Sokağın yukarısında, Reynaud fırınının bitişiğinde güzel, küçük bir evi var."

"Görüşürüm elbette" dedi Adam. "Ben artık gideyim. Sizi bu kadar iyi gördüğüme sevindim."

"Teşekkür ederim" dedi Liza. "Rahatım yerinde." Adam kapıya doğru ilerlerken Liza, "Mr. Trask, oğlum Tom'u hiç görüyor musunuz?" dedi.

"Yo hayır, görmüyorum. Ben çiftlikten pek ayrılmıyordum da."

"Gidip onu görseniz keşke" dedi Liza hızlı hızlı konuşarak. "Yalnızlık çekiyor galiba." Bu taşkınlık onu dehşete düşürmüşçesine sustu.

"Giderim. Mutlaka giderim. Hoşçakalın Mrs. Hamilton."

Adam kapıyı kapatırken papağanın, "Sana dedim godoş, dükkân açık kalmış!" dediğini duydu. Sonra da Liza'yı: "Polly, ağzını topla, yoksa dayağı yiyeceksin."

Adam evden çıkıp akşam vakti Main sokağına doğru yürüdü. Reynaud Fransız fırınının bitişiğinde, Dessie'nin küçük bahçeli, içerlek evini gördü. Bahçe kurtbağrı çalılarıyla kaplı olduğundan evi pek göremiyordu. Bahçe kapısına düzgün boyanmış bir tabela vidalanmıştı: Dessie Hamilton, Terzi.

San Francisco Chop House, Main ve Central sokaklarının köşesindeydi; camları her iki sokağa bakıyordu. Adam yemek yemek üzere içeriye girdi. Köşedeki masada Will Hamilton oturmuş bir

antrikotu mideye indiriyordu. "Gel karşıma otur" diye seslendi Adam'a. "İş için mi geldin?"

"Evet" dedi Adam. "Anneni ziyarete gittim."

Will çatalını bıraktı. "Ben bir saatliğine geldim. Ona uğramadım, heyecanlanıyor çünkü. Kardeşim Olive desen, benim için özel bir yemek hazırlayacak diye saçını süpürge eder. Rahatsız etmek istemedim onları. Zaten hemen dönmem lazım. Antrikot söyle. Tavsiye ederim. Annem nasıldı?"

"Ne kadar metin" dedi Adam. "Zamanla ona hayranlığım artıyor."

"Öyledir. Babam ve bizlerle aklını nasıl oynatmadı bilmiyorum."

"Antrikot, orta pişmiş" dedi Adam garsona.

"Patates?"

"Hayır... evet, kızartma. Annen Tom'u merak ediyor. İyi mi o?"

Will etinin kenarındaki yağı kesip tabağının bir tarafına itti. "Merak etmekte haklı" dedi. "Tom'un bir derdi var. Mezar taşı gibi dolaşıyor ortalıkta."

"Herhalde Samuel'a çok bağlıydı."

"Fazla bağlıydı" dedi Will. "Çok fazla hem de. Bir türlü toparlanamıyor. Bazı bakımlardan Tom tam bir koca bebek."

"Gidip göreceğim onu. Annen Dessie'nin çiftliğe döneceğini söylüyor."

Will bıçağıyla çatalını masa örtüsünün üstüne bırakıp Adam'a gözlerini dikti. "Dönemez" dedi. "İzin vermeyeceğim dönmesine."

"Niçin?"

Will lafı çevirdi. "Yani burada işleri gayet iyi. İyi para kazanıyor. Yabana atılmaz, yazık." Bıçağıyla çatalını tekrar eline alıp bir parça yağ kesti ve ağzına attı.

"Ben sekiz treniyle dönüyorum" dedi Adam.

"Ben de öyle" dedi Will. Daha fazla konuşmak istemiyordu.

**[i]**

Dessie ailenin gözbebeğiydi. Mollie güzel kedi yavrusu, Olive dikkafalısı, Una bulutlarda gezineni; hepsi sevilirdi, ama Dessie hararetle sevilirdi. Gözde çakan kıvılcımlar, suçiçeği kadar bulaşıcı bir gülüş, günü renklendiren, insanlara yayılıp üstlerine yapışan neşe hep ondaydı.

Şöyle anlatabilirim: Salinas'ta, Church sokağı 122 numarada oturan Mrs. Clarence Morrison'ın üç çocuğu ve manifaturacı bir kocası vardı. Bazı sabahlar kahvaltı ederlerken Agnes Morrison, "Ben öğle yemeğinden sonra Dessie Hamilton'a provaya gideceğim" derdi.

Çocuklar sevinir, ayakkabılarının bakır burunlarıyla masanın bacaklarına tekmeler atmaya başlar, sonunda ikaz edilirlerdi. Mr. Morrison da dükkâna giderken ellerini ovuşturur, o gün bir seyyar satıcı gelmesini umardı. Gelen bir satıcı olursa, çoğunlukla iyi satış yapardı. Çocuklarla Mr. Morrison, o günün niçin iyi bir gün olduğunu ve günün sonundaki vaadi unutabilirdi.

Mrs. Morrison saat ikide Reynaud fırınının yanındaki eve gider ve dörde kadar orada kalırdı. Çıktığında gözlerinde yaşlar olur, burnu kıpkırmızı, akardı. Yürüyerek eve giderken burnunu, gözlerini siler, tekrar baştan gülerdi. Belki Dessie'nin tek yaptığı, bir iğnedenliğe birkaç siyah toplu iğne batırıp Baptist papazına benzetmek, sonra da iğnedenliğe kısa ve kuru bir vaaz verdirmekti. Belki de büyük, boş arsasını satın alıp naklettiği eski evlerle dolduran, sonunda Sargasso denizinin karadaki muadiline dönüştüren Taylor Baba'yla karşılaşmasını anlatmıştı. Ya da *Chatterbox*'tan bir şiiri el kol hareketleriyle okumuştu. Fark etmezdi. Mutlaka sıcak, bulaşıcı kahkahalar koparırdı.

Morrison'ların çocukları okuldan döndüklerinde ağrı sızı, şikâyet, başağrısı bulmazlardı. Çıkardıkları gürültü kimseyi dehşete düşürmez, kirli suratlarını kimse dert etmezdi. Kıkırdamalarını bastıramadıklarında bir de bakarlardı, anneleri de kıkırdıyor.

Mr. Morrison eve döndüğünde günün nasıl geçtiğini anlatır, anlattıklarına kulak verilirdi; seyyar satıcının hikâyelerini aktarmaya çalışırdı – en azından bazılarını. Akşam yemeği leziz olurdu; omletler hiç yapışmaz, kekler içi hafiflikle doldurulmuş balonlara döner, çörekler puf puf kabarır, Agnes Morrison yahniyi çeşnilendirmekte rakip tanımazdı. Yemek bitip çocuklar güle oynaya uyuyakaldıktan sonra çoğu kez Mr. Morrison, Agnes'ın omzuna dokunarak eski mi eski sinyallerini verir, ikisi yatağa girer, sevişir ve çok mutlu olurlardı.

Dessie'ye yapılan ziyaretin verdiği gaz daha iki gün sürebilir, sonra yavaş yavaş tükenir, başağrıları geri gelirdi; işler de geçen yılki kadar iyi gitmezdi. İşte Dessie böyleydi ve elinden bu gelirdi. Tıpkı Samuel gibi Dessie de heyecanı kucağında taşırdı. O herkesin sevgilisiydi, ailenin biriciğiydi.

Dessie güzel bir kadın değildi. Belki alımlı bile sayılmazdı ama erkekleri birazı yansır umuduyla bir kadının peşinden koşturan ışıltıya sahipti. Zamanla ilk aşk macerasını geride bırakıp bir başka aşk bulması beklenirdi ama öyle olmadı. Aslında düşünülürse, Hamilton'ların hiçbiri, onca çokyönlülüklerine rağmen, aşkta değişken değillerdi. Hiçbiri hafif ya da değiştirebilir bir aşk yaşama becerisine sahip değildi.

Dessie ne yapalım deyip vazgeçmedi. Çok daha kötüsü oldu. Daha önce ne yapıyorsa onu yapmayı, nasılsa öyle olmayı sürdürdü, ama artık ışıltısı yoktu. Onu seven insanlar, çabasını görünce onun adına acı çektiler, onun adına çabalamaya koyuldular.

Dessie'nin arkadaşları iyi ve vefalı dostlardı, ama insandılar ve insanlar kendilerini iyi hissetmeye bayılır, kötü hissetmekten nefret ederler. Mrs. Morrison'lar zamanla fırının bitişiğindeki küçük eve gitmemek için sorgulanamayacak sebepler buldular. Vefasız olduklarından değil de, mutlu olmayı hüzünlü olmaya tercih ettikleri için. İnsanın yapmak istemediği şeyi yapmamak için mantıklı ve erdemli sebepler bulması zor değildir.

Dessie'nin işleri azalmaya başladı. Elbise istediklerini zanneden kadınlar aslında mutluluk istediklerini hiç anlamadılar. Zaman değişiyor, hazır giyim yaygınlaşıyordu. Artık hazır elbise giymek ayıp değildi. Mr. Morrison hazır giyim satmaya başladığına göre, malla-

rının Agnes Morrison'ın üstünde görülmesi makuldü. Ailesi Dessie için kaygılanıyordu, ama bir derdi olduğunu kabul etmeyince ne yapabilirlerdi? Böğrüne ağrı girdiğini itiraf ediyordu, hem de oldukça keskin ağrılardı, yine de fazla uzun sürmüyor ve sadece zaman zaman ortaya çıkıyorlardı.

Sonra Samuel öldü, dünya bir tabak gibi paramparça oldu. Oğulları, kızları ve dostları kırık parçaların arasında el yordamıyla dolaşıp parçaları birleştirerek iyi kötü yeni bir dünya oluşturmaya çalışıyordu.

Dessie dükkânını satıp çiftliğe dönerek Tom'la yaşamaya karar verdi. Zaten satılacak fazla bir şey yoktu. Liza durumu biliyordu, Olive de öyle; ayrıca Dessie, Tom'a mektup yazmıştı. Ama San Francisco Chop House'ta kaşlarını çatmış oturan Will'e bir şey söylenmemişti. Will içten içe köpürüyordu, sonunda peçetesini buruşturup attı ve ayağa kalktı. "Unuttuğum bir şey geldi aklıma" dedi Adam'a. "Trende görüşürüz."

Dessie'nin yarım sokak ötedeki evine yürüdü ve çalılık bürümüş bahçeden geçip zili çaldı.

Dessie tek başına öğle yemeği yiyordu, kapıya elinde peçetesiyle geldi. "Aa, Will, merhaba" dedi ve pembe yanağını öpülmek üzere ona uzattı. "Ne zaman geldin kasabaya?" "İş için geldim" dedi Will. "Bir sonraki trenle dönmek üzere. Seninle konuşmak istiyorum."

Dessie onu arka tarafa, mutfakla bir aradaki yemek odasına götürdü, duvar kâğıdı çiçekli, sıcak atmosferli bir odaydı. Dessie sormadan bir fincana kahve doldurdu; yanında şeker kâsesi ve kremayla birlikte Will'in önüne koydu.

"Annemi gördün mü?" diye sordu.

"Bir sonraki trenle döneceğim" dedi Will sertçe. "Dessie, çiftliğe dönmek istediğin doğru mu?" "Düşünüyordum."

"Gitmeni istemiyorum."

Dessie duraksayarak gülümsedi. "Neden? Ne mahzuru var? Tom orada yalnızlık çekiyor." "Burada iyi bir işin var" dedi Will.

"İşim filan yok burada" diye cevap verdi Dessie. "Biliyorsun sanıyordum."

"Gitmeni istemiyorum" diye tekrarladı Will asık suratla.

Dessie hüzünle gülümsedi, hafif alaylı bir tavır takınmaya çalıştı elinden geldiğince. "Ağabeyim pek buyurgan. Sebebi nedir, söylesene kardeşine."

"Orası çok ıssız."

"İki kişi olduğumuzda o kadar ıssız olmayacak."

Will öfkeyle dudaklarını ısırdı. Sonunda baklayı ağzından çıkardı: "Tom bir tuhaf. Onunla tek başına kalmaman gerekir."

"Bir şeyi mi var? Yardıma mı ihtiyacı var?"

"Sana söylemek istemiyordum" dedi Will, "bence Tom bir türlü toparlanamadı – vefattan sonra. Bir garip halde."

Dessie şefkatle gülümsedi. "Will sen öteden beri onu tuhaf bulursun zaten. İş dünyasından hoşlanmadığında da tuhaf olduğunu düşünmüştün."

"O başkaydı. Şimdi kara kara düşünüp duruyor. Konuşmuyor. Gece vakti tepelerde yürüyüşe çıkıyor. Onu görmeye gittim; şiir yazıyor bu arada, masanın üstünde sayfalarca şiir."

"Sen hayatında hiç şiir yazmadın mı Will?"

"Yazmadım."

"Ben yazdım" dedi Dessie. "Sayfalarca şiirle masaların üstünü doldurdum."

"Gitmeni istemiyorum."

"Bırak ben kendim karar vereyim" dedi Dessie yumuşak bir tonda. "Ben bir şeyi kaybettim. Tekrar bulmak istiyorum." "Saçma sapan konuşuyorsun."

Dessie masanın etrafını dolaşıp kollarını Will'in boynuna doladı. "Canım ağabeyciğim" dedi, "lütfen kararı bana bırak."

Will öfkeyle evden çıktı ve trene zor yetişti.

**[ii]**

Tom, Dessie'yi King City istasyonunda karşıladı. Dessie, Tom'u trenin penceresinden gördü; tek tek vagonlara bakıyor, onu arıyordu. Cilalanmış gibiydi, sinekkaydı tıraşı, esmer yüzünü vernikli ahşap misali parlatmıştı. Kızıl bıyığı kırpılmıştı. Başında tepesi düz yeni bir

Stetson şapka, üstünde taba rengi, kemeri sedef tokalı bir Norfolk ceket vardı. Ayakkabıları öğle güneşinde öyle bir parlıyordu ki, tren gelmeden hemen önce mendiliyle parlattığı şüphe götürmezdi. Kolalı yakası güçlü, kırmızı ensesinde dimdik duruyordu; uçuk mavi triko kravat takmış, at nalı biçiminde bir kravat iğnesiyle tutturmuştu. Kaba esmer ellerini önünde kavuşturarak heyecanını gizlemeye çalışıyordu.

Dessie pencereden çılgınca el sallayıp haykırdı: "Buradayım Tom, buradayım!" Oysa vagon önünden kayıp giderken trenin tekerlek gıcırtısı yüzünden Tom'un kendisini duyamayacağını biliyordu. Dessie basamakları indi ve Tom'un yanlış yönde panik içinde bakındığını gördü. Gülümseyerek arkasından yanaştı.

"Affedersiniz beyefendi" dedi, "burada Mr. Tom Hamilton diye biri var mı?" Tom hızla döndü, sevinçten çığlık atıp Dessie'yi kucaklayarak ayaklarını yerden kesti, etrafında hoplayarak döndü. Tek eliyle havaya kaldırıp öteki eliyle poposuna vurdu. Sert bıyığını yanağına sürttü. Sonra omuzlarından tutup geriye iterek baktı ona. İkisi birden başlarını arkaya yatırıp kahkahaya boğuldular.

İstasyon memuru gişe penceresinden kafasını uzatıp siyah takma kollarla korunan dirseklerini pervaza dayadı. Başını arkasına çevirip "Şu Hamilton'lara bir baksana!" dedi telgraf memuruna. Tom'la Dessie parmak uçlarını birbirine değdirerek saray dansına benzeyen adımlar atıyorlar, Tom "Doodledoodle-doo", Dessie de "Deedle-deedle-dee" diye şarkı söylüyorlardı; sonra tekrar kucaklaştılar.

Tom başını eğip Dessie'ye baktı. "Sen Dessie Hamilton değil misin? Hatırlar gibiyim seni. Ama değişmişsin. Saç örgülerin nerede?"

Dessie'nin bagaj fişlerini alıp cebine koymak, kaybedip bulmak, yanlış bagajları getirmek Tom'un epey vaktini aldı. Sonunda Dessie'nin sepetleri yaylı arabanın arkasına yığıldı. İki doru at sert zemini eşeleyip başlarını arkaya attı; cilalanmış ok havaya sıçradı, falaka gıcırdadı. Koşum takımı parlatılmıştı, atların pirinç süsleri altın gibi ışıldıyordu. Kırbacın ortasına kırmızı bir fiyonk bağlanmış, atların yeleleriyle kuyruklarına kırmızı kurdeleler örülmüştü.

Tom, Dessie'ye yardım edip arabaya oturttu ve ayak bileğine çapkın çapkın bakarmış gibi yaptı. Sonra kantarma kayışlarını ka-

pıp deri bağlama kayışlarını gemlerden çözdü. Kırbaç yuvasına dolanmış dizginleri çözünce atlar o kadar hızlı döndü ki tekerlek çığlık çığlığa zırha sürtündü. "King City'de bir tur atmak ister misin?" dedi Tom. "Çok güzel kasabadır."

"Hayır" dedi Dessie. "Hatırladığımı sanıyorum." Tom sola dönüp güneye yönelerek atları ritmik bir tırısa kaldırdı.

"Will nerede?" dedi Dessie.

"Bilmiyorum" diye kestirip attı Tom.

"Seninle konuştu mu?"

"Evet. Gelmemen gerektiğini söyledi."

"Bana da aynı şeyi söyledi" dedi Dessie. "George'a da söylemiş, o da mektup yazdı."

"Gelmek istiyorsan niye gelmeyecekmişsin?" dedi Tom hiddetle. "Will niye karışıyor?" Dessie, Tom'un koluna dokundu. "Senin deli olduğunu düşünüyor. Şiir yazıyormuşsun."

Tom'un yüzü karardı. "Ben yokken eve girmiş olmalı. Ne istiyor ki? Benim yazılarıma bakmaya hakkı yoktu."

"Yavaş ol, yavaş" dedi Dessie. "Will senin ağabeyin. Bunu unutma."

"Ben onun defterlerini karıştırsam hoşuna gider mi?" diye sordu Tom.

"O karıştırmana izin vermez" dedi Dessie kısaca. "Kasaya kilitlemiştir. Şimdi öfkeyle günümüzü berbat etmeyelim."

"Tamam" dedi Tom. "Ben de istemem tabii. Ama kızıyorum ona. Onun yaşadığı hayatı yaşamak istemiyorsam demek ki deliyim – o kadar."

Dessie konuyu zorla değiştirdi. "Biliyor musun, gelmeden önce zor günler yaşadım. Annem de gelmek istiyordu. Sen hiç annemin ağladığını gördün mü Tom?"

"Hayır, hatırladığım kadarıyla görmedim. Yok, ağlayacak tip değil annem."

"Ağladı ama. Fazla değilse de onun ölçülerine göre çok – bir hıçkırdı, iki burnunu çekti, bir sümkürdü, gözlüğünü temizledi ve saat gibi tık diye kapandı."

"Ah Dessie" dedi Tom, "iyi ki geldin! İyi ki. Hastalıktan yeni kalkmış gibi hissediyorum kendimi."

Atlar köy yolunda süratle ilerliyordu. "Adam Trask bir Ford aldı" dedi Tom. "Belki de Will ona bir Ford sattı demem gerekir."

"Ford'dan haberim yoktu" dedi Dessie. "Benim evi satın alıyor. Çok da iyi fiyat verdi." Dessie güldü. "Eve çok yüksek fiyat biçtim. Pazarlık payı bırakmıştım. Mr. Trask ilk söylediğim fiyatı kabul etti. Zor durumda kaldım."

"Ne yaptın peki Dessie?"

"Eh, mecburen söyledim pazarlık payı bıraktığımı. Pek umurunda olmadı."

"Yalvarırım bunu Will'e anlatına" dedi Tom. "Seni deli diye tımarhaneye tıkar."

"Ama evin değeri o kadar değil ki!"

"Will konusunda söylediğimi tekrar ediyorum. Adam niye almak istiyormuş evini?"

"Oraya taşınacakmış. İkizlerin Salinas'ta okumasını istiyormuş."

"Çiftliği ne yapacak?"

"Bilmem. Söylemedi."

"Merak ediyorum, babam bizim bozkır yerine öyle bir çiftlik edinseydi nasıl olurdu acaba?"

"O kadar kötü bir yer değil."

"Yok, sadece geçim sağlaması zor."

Dessie içtenlikle sordu: "Bizim kadar eğlenen başka bir aile biliyor musun?"

"Hayır, bilmiyorum. Ama o bizim ailemizden kaynaklıydı, araziden değil."

"Tom, Jenny ve Belle Williams'ı Peachtree'deki dansa kanepeyle götürdüğün günü hatırlıyor musun?"

"Annem hiç unutturmadı ki. Baksana, Jenny'yle Belle'i davet etsek ya çiftliğe?"

"Gelirler" dedi Dessie. "Edelim."

Köy yolundan çiftliğe doğru saptıklarında Dessie, "Nedense farklı hatırlıyordum" dedi.

"Daha mı çorak hatırlıyordun?"

"Öyle galiba. Ne kadar çok ot var Tom."

"O otları yesinler diye yirmi baş hayvan alacağım."

"Zenginsin desene."

"Hayır, ayrıca verimli bir yılda dana etinin fiyatı düşer. Will olsa ne yapardı acaba? O bir kıtlık adamı. Söyledi bana. 'Daima kıt olan şeyin ticaretini yap.' Will akıllıdır."

Tekerlek izlerinin açtığı yol değişmemişti; sadece izler daha derin, yuvarlak taşlar daha çıkıntılıydı.

"Şu *mesquite* çalısındaki kart ne?" dedi Dessie. Araba yanından geçerken kartı aldı, üzerinde, "Hoşgeldin" yazıyordu.

"Tom, sen koymuşsun bunu buraya!"

"Yoo, ben koymadım. Biri gelmiş."

Her elli metrede bir, çalılara takılmış, bir *madrone* ağacının dalına asılmış ya da bir atkestanesinin gövdesine raptiyelenmiş bir kart vardı, hepsinde "Hoşgeldin" yazıyordu. Dessie her defasında neşeyle çığlık atıyordu.

Hamilton çiftliğinin olduğu küçük vadiye bakan tepeye vardıklarında Tom kardeşi manzarayı seyretsin diye durdu. Vadinin karşı tarafındaki tepede, badanayla beyaza boyanmış taşlarla yazılmış dev harfler "Hoşgeldin Dessie" diyordu. Dessie başını Tom'un omzuna yaslayıp aynı anda hem güldü hem ağladı.

Tom sert bir ifadeyle önüne bakıyordu. "Kim yapmış olabilir bunu?" dedi. "Çiftliği boş bırakmaya gelmiyor."

Dessie şafak sökerken ara sıra yoklayan ağrının ürpertisiyle uyandı. Bir huşırtı, bir ağrı tehdidiydi; böğründen başlayıp karnını katetti, kemirir gibi çimdikledi, önce hafifçe, sonra sıkıca kavradı, en sonunda devasa bir el misali korkunç şekilde burktu. Gevşediğinde çürük gibi bir sızı hissetti. Fazla uzun sürmemiş ama devam ettiği sürece dış dünya silinmişti; Dessie bedenindeki mücadeleyi dinliyordu sanki. Geriye sadece sızı kaldığında, şafağın pencereleri gümüşe boyadığını gördü. Perdeleri dalgalandıran güzel sabah rüzgârının getirdiği çimen, kök ve ıslak toprak kokusunu içine çekti. Ardından algıların geçit törenine sesler katıldı: aralarında çekişen serçeler, annesini tekmeleyip duran aç bir buzağıyı tekdüze haykırışlarla azarlayan bir inek, bir mavi alakarganın sahte heyecan ciyaklaması, nöbet tutan bir erkek bıldırcının keskin uyarısı, yakında bir yerden, uzun otların arasından dişi bıldırcının fısıltı halindeki cevabı. Kümes avlusu, bir yumurtanın yarattığı

heyecanla altüst olmuştu; iki kiloluk iri bir Rhode Island Red tavuğu, tek bir kanat vuruşuyla devirebileceği sıska bir horoz müsveddesi tarafından şehvetle yere bastırılmanın dehşetine riyakârca itiraz ediyordu.

Güvercinlerin dem çekişi geçit törenine anıları da kattı. Dessie babasının masa başında otururken söylediklerini hatırladı: "Tavşan'a güvercin besleyeceğimi söyledim, ne dedi biliyor musunuz? 'Beyaz güvercin alma sakın.' 'Neden?' diye sordum, 'Uğursuzluğun en beterinin beteridir onlar' dedi. 'Bir beyaz güvercin sürüsü keder getirir, ölüm getirir. Boz güvercin al sen' dedi. 'Ama ben beyazları seviyorum' dedim. 'Sen gene de boz güvercin al' dedi. Tepemdeki gökyüzü şahidimdir, ben beyaz güvercin alacağım."

Liza sabırlı bir tonda karşılık vermişti: "Neden illaki sınaman gerekiyor Samuel? Boz güvercinler beyazlar kadar lezzetli, üstelik daha büyükler."

"Uyduruk peri masallarının beni yönetmesine izin vermeyeceğim" dedi Samuel.

Liza korkunç yalınlığıyla cevap verdi: "Kendi kavgacılığın seni yönetiyor zaten. Kavgacı bir katırsın sen, tam bir katır!"

"Bu işleri birinin yapması gerekiyor" dedi Samuel asık suratla. "Yoksa kadere kimse nanik yapmamış, insanoğlu hâlâ bir ağacın üst dallarına tutunuyor olurdu."

Tabii ki beyaz güvercinler aldı ve kavgaya hazır, iddiasını kanıtlayıncaya kadar keder ve ölümü bekledi. İşte şimdi o güvercinlerin torunlarının torunları sabah vakti dem çekiyor, dalgalanan beyaz bir eşarp gibi arabalığın etrafında havalanıyordu.

Dessie hatırladıkça sözler kulağında yankılanıyor, ev insanlarla doluyordu. Keder ve ölüm, diye düşündü, ölüm ve keder; midesindeki sızının içinde bir burkulma hissetti. Yeterince beklersen gelir elbette.

Ocaktaki koca körüklerin içine giren havanın ıslığını ve çekicin örse deneme vuruşunu işitti. Liza'nın fırının kapağını açışını ve yoğrulan bir somun ekmeğin unlanmış tahtayı dövüşünü işitti. Sonra Joe ortalıkta dolaşıp olmayacak yerlerde ayakkabılarını aradı ve nihayet bıraktığı yerde, yatağının altında buldu.

Mollie'nin mutfaktan gelen tatlı, ince sesini işitti; Kutsal Kitap'tan sabah metnini okuyordu; sonra Una'nın gırtlaktan çıkan pes, soğuk sesiyle düzeltişini duydu.

Tom çakısıyla Mollie'nin dilini kesmiş, cesaretinin sonucunu kavradığında ölüp bitmişti.

"Ah, sevgili Tom" dedi, dudakları kıpırdadı.

Tom'un korkaklığı cesareti kadar uçsuz bucaksızdı; kuşkusuz bütün üstün insanlar böyleydi. Şiddeti şefkatini dengelerdi; kendi güçlerinin delik deşik bir savaş alanıydı. Şu anda kafası karışıktı ama Dessie gemini tutup yönlendirebilirdi onu; tıpkı bir hayvan terbiyecisinin safkan bir atı çıkış kapısına yönlendirip soyunu ve fiziğini sergilediği gibi.

Pencerede sabah aydınlanırken Dessie yarı ağrılı, yarı uykuda sallanıyordu. Mollie'nin 4 Temmuz kutlamalarında Büyük Geçidin başını çekeceğini hatırladı; hem de Senatör Harry Forbes'la birlikte. Dessie, Mollie'nin elbisesinin kordonlarını bitirmemişti henüz. Yataktan kalkmaya çabaladı. Yığınla kordon vardı, o hâlâ uyukluyordu. "Bitireceğim Mollie" diye bağırdı. "Yetiştireceğim."

Yatağından kalkıp sabahlığına sarındı ve Hamilton'larla dolu evin içinde yalınayak dolaştı. O koridordayken onlar yatak odalarındaydılar. Yatak odalarına girdiğinde yatakları güzelce düzeltilmiş, mutfağa geçmişlerdi; mutfakta ise – dağılıp gitmişlerdi. Keder ve ölüm. Dalga çekildi ve Dessie'yi kuru bir uyanıklık içinde bıraktı.

Ev ovulup temizlenmişti, pırıl pırıldı, perdeler yıkanmış, camlar silinmişti, ama hepsi erkek elinden çıkmıştı: Ütülenmiş perdeler hafif yamuktu, pencerelerde yol yol izler vardı; masanın üstündeki bir kitap kaldırıldığında altında bir dikdörtgen görülüyordu.

Kuzine ısınmaktaydı, kapağın etrafından turuncu bir ışık sızıyor, hava akımında alevin yumuşak gökgürültüsü açık hava kapağından dışarıya atlıyordu. Duvar saati camdan eteğinin ardından sarkacını gösteriyor, boş bir ahşap kutuyu döven küçük ahşap bir çekiç gibi tıkırdıyordu.

Dışarıdan bir kamış kadar yabani ve gürültücü, tiz ve tuhaf sesli bir ıslık geliyordu. Islık vahşi bir ezgi yayıyordu etrafa. Sonra verandadan Tom'un ayak sesleri duyuldu ve Tom kucağında görüşü-

nü bile kapatan koca bir yığın meşe odunuyla içeriye girdi. Hepsini birden odun kutusuna döktü.

"Kalkmışsın" dedi. "Hâlâ uyuyorsan uyan diyeydi." Yüzü sevinçten ışıl ışıldı. "Kuş tüyü kadar hafif bir sabah, tembellik edilecek gün değil."

"Aynı baban gibi konuştun" dedi Dessie ve Tom'la birlikte o da güldü.

Tom'un neşesi katılaşıp şevke dönüştü. "Evet" dedi yüksek sesle. "O günler geri gelecek, tümüyle gelecek. Omurgası kırık bir yılan gibi sefil bir halde sürünüyordum. Will'in delirdiğimi düşünmesi normal. Ama şimdi sen geldin, göreceksin. Hayata hayat katacağım tekrar. Duydun mu? Bu ev yeniden canlanacak."

"İyi ki gelmişim" dedi Dessie ve Tom'un o anda ne kadar kırılgan olduğunu, kolaylıkla dağılabileceğini, onu koruması gerekeceğini düşündü kederle.

"Evi böyle temizleyebilmek için gece gündüz çalışmış olmalısın" dedi.

"Yok canım" dedi Tom. "Elimin tersiyle yapıverdim."

"Bilirim ben o elin tersini. Dizlerinin üstünde kova ve bezle; meğerki tavuk gücüyle ya da rüzgârı dizginleyerek yapmak için bir yöntem icat etmiş olasın."

"İcat – işte bu yüzden hiç vaktim yok. Kravatın kolalı bir yakanın etrafında kolaylıkla kaymasını sağlayan küçük bir delik icat ettim."

"Sen kolalı yaka takmazsın ki."

"Dün taktım. O zaman icat ettim zaten. Tavuklara gelince: Milyonlarcasını besleyeceğim, çiftliğin her tarafında küçük küçük kümesler olacak, damda da tavukları badana kovasına daldırmak üzere bir halka olacak. Yumurtalar küçük bir konveyör bantta ilerleyecek – dur çizeyim."

"Ben kahvaltı çizmek istiyorum" dedi Dessie. "Sahanda yumurtanın şekli nasıldır? Bir beykın diliminin yağıyla etini ne renge boyarsın?"

"Tamam, çizelim" diye haykırdı Tom ve kuzinenin kapağını açıp elinin sırtındaki tüyler kıvrılıncaya, kavruluncaya kadar maşayla ateşi karıştırdı. Kuzinenin içine odun atıp yine tiz bir ıslık tutturdu.

"Yunanistan'ın bir dağında sazdan kavalını çalan bir keçi ayaklıya benziyorsun" dedi Dessie.

"Ya sen ne sandıydın beni?" diye bağırdı Tom.

Dessie içi parçalanarak, "Tom'un mutluluğu gerçekse benim gönlüm niye hafifleyemiyor?" diye düşündü. "Bozarmış paçavralarımın içinden dışarıya niçin çıkamıyorum? Çıkacağım, diye içinden bir çığlık attı. O yapıyorsa ben de yapacağım."

"Tom!" diye seslendi.

"Evet."

"Benim yumurtam mor olsun."

## 33

**[i]**

Tepeler ta Haziran ortalarında otlar sararıncaya kadar yemyeşildi. Yabani yulaflar tohumla öyle ağırlaşmıştı ki, saplarını eğiyorlardı. Küçük pınarlar yaz sonuna kadar ince ince aktı. Otlak hayvanları taşıdıkları yağdan sendeliyor, parlak derilerinden sağlık fışkırıyordu. Salinas Vadisi halkının kurak yılları unuttuğu bir yıldı. Çiftçiler paralarının yettiğinden fazla arazi aldılar, kârlarını çek defterlerinin kapağında hesapladılar.

Tom Hamilton yalnız güçlü kolları ve kaba elleriyle değil, yüreği ve ruhuyla da bir dev misali çalıştı. Yine ocaktan örs sesi gelmeye başladı. Eski evi beyaza boyadı, ahırı, arabalığı badanaladı. King City'ye gidip sifonlu bir tuvaleti inceledi, sonra da ustalıkla bükülmüş teneke ve oyulmuş ahşaptan bir tuvalet inşa etti. Pınardan gelen su çok ağır aktığı için evin kenarına sahil sekoyası ağacından bir tank yapıp kendi imal ettiği bir değirmenle tanka su pompaladı; değirmen o kadar maharetli yapılmıştı ki, en ufak esintide dönüyordu. Sonbaharda patent bürosuna gönderilmek üzere iki icadının metal ve ahşaptan maketlerini yaptı.

Üstelik bunca işi güleryüzle, şen şakrak yapıyordu. Dessie ev işlerini Tom yapıp bitirmesin diye sabah çok erken kalkmak zorunda kalıyordu. Tom'un kıpkırmızı, koca mutluluğunu seyrediyordu; Tom'unki, Samuel'ın mutluluğu gibi hafif değildi. Köklerinden fışkırıp yukarıya tırmanmıyordu. Tom mutluluğu elinden geldiğince maharetle, yoğurup şekillendirerek imal ediyordu.

Vadideki herkesten daha fazla arkadaşı olan Dessie'nin tek bir dert ortağı yoktu. Başına bu dert geldiğinde kimseye bahsetmemişti. Ağrıları, içindeki bir sırdı.

Tom onu acının kıskacında kaskatı gerilmiş halde görüp telaşla, "Dessie, ne oldu?" diye bağırdığında, Dessie yüzünü kontrol altına alıp, "Ufak bir kasılma, o kadar" dedi. "Ufak bir kasılma sadece. İyiyim şimdi." Bir iki dakika sonra karşılıklı gülüyorlardı.

Sanki kendilerini teskin etmek istercesine çok gülüyorlardı. Dessie ancak yatmaya gittiğinde kaybının, bütün ağırlığı ve kasvetiyle dayanılmaz şekilde üstüne çöktüğünü hissediyordu. Tom ise karanlık odasında bir çocuk gibi şaşkın yatıyordu. Kalbinin çarpışını ve hafifçe gıcırdadığını hissediyordu. Zihni düşüncelerinden ayrılıyor ve güvende olmak için küçük planlara, şemalara, makinelere tutunuyordu.

Bazı yaz akşamlarında tepeyi tırmanıp batıdaki dağların zirvelerine asılı kalmış kızıllığı seyrediyor, gündüzün ısınan havanın yükselerek esintiyi vadiye çektiğini hissediyorlardı. Genellikle bir süre sessizce durup huzurla nefes alıyorlardı. İkisi de çekingen olduğundan kendilerinden bahsetmiyorlardı. İkisi de öteki hakkında hiçbir şey bilmiyordu.

Dessie bir akşam tepedelerken, "Tom, neden evlenmiyorsun?" dediğinde ikisi de çok şaşırdı.

Tom ona bakıp sonra hemen gözlerini kaçırdı. "Benimle kim evlenir ki?" dedi.

"Şaka mı bu, yoksa ciddi misin?"

"Kim evlenir ki benimle?" dedi Tom tekrar. "Benim gibi birini kim ister?"

"Ciddisin sen galiba." Sonra Dessie açıkça dile getirmedikleri kuralı bozdu. "Hiç âşık oldun mu?"

"Hayır" dedi Tom sadece.

"Çok merak ediyorum" dedi Dessie, Tom cevap vermemiş gibi.

Tepeden inerlerken Tom başka bir şey söylemedi. Ama verandaya geldiklerinde ansızın, "Sen burada yalnızlık çekiyorsun" dedi. "Burada kalmak istemiyorsun." Biraz bekledi. "Cevap versene. Doğru değil mi?"

"Burayı başka her yere tercih ederim" dedi Dessie ve sordu: "Hiç kadınlara gittiğin oluyor mu?"

"Evet" dedi Tom.

"İşe yarıyor mu?"

"Pek yaramıyor."

"Ne yapacaksın peki?"

"Bilmiyorum."

Sessizce eve girdiler. Tom eski salondaki lambayı yaktı. Onardığı at kılı kanepenin kuğu boynu duvara dayalı duruyordu; yeşil halı kapıların arasına denk gelen yerlerde yol yol solmuştu.

Tom ortadaki yuvarlak masaya oturdu. Dessie kanepeye geçti; Tom'un son itirafından sonra utancını yenememiş olduğu belliydi. Ne kadar saf, diye düşündü Dessie; onun bile daha iyi bildiği bu dünyayla ne kadar uyumsuzdu. Genç bakireleri kurtaran bir ejderha avcısıydı; küçük günahları kendisine o kadar büyük görünüyordu ki, kendini yetersiz, biçimsiz görüyordu. Dessie keşke babam burada olsaydı, diye düşündü. Babası Tom'un üstünlüğünü hissetmişti. Belki onu gizlendiği karanlıktan kurtarıp serbestçe uçmasını sağlayabilirdi.

Dessie, Tom'u ateşlemek için farklı bir yol denedi. "Hazır kendimizden bahsederken, hiç düşündün mü, bütün dünyamız bu vadiyle San Francisco'ya yaptığımız birkaç ziyaretten ibaret; sen hiç San Luis Obispo'dan daha güneye gittin mi? Ben gitmedim."

"Ben de gitmedim" dedi Tom.

"Çok saçma değil mi?"

"Gitmeyen bir yığın insan var" dedi Tom.

"Ama böyle bir kural yok. Paris'e, Roma'ya, Kudüs'e gidebiliriz. Colosseum'u görmeyi çok isterim."

Tom bir tuzak korkusuyla şüpheyle bakıyordu ona. "Nasıl gideriz?" diye sordu. "Çok para lazım."

"Bence değil" dedi Dessie. "Şık yerlerde kalmamız gerekmez. En ucuz geminin en düşük sınıfında yolculuk yapabiliriz. Babamız İrlanda'dan buraya öyle gelmiş. İrlanda'ya da gidebiliriz."

Tom hâlâ Dessie'yi izliyordu ama gözlerinde kıvılcım çakmaya başlamıştı.

Dessie söze devam etti: "Bir yıl mühlet koyup çalışır, bütün kazandığımızı biriktiririz. Ben King City'den dikiş işi alabilirim. Will yardım eder bize. Gelecek yaz bütün hayvanları satarsın, gideriz. Kanunlar gitmemizi yasaklamıyor."

Tom ayağa kalkıp dışarı çıktı. Yaz mevsiminin yıldızlarına, mavi Venüs'le kırmızı Mars'a baktı. Elleri iki yanında gerildi, yumruk olup açıldı. Sonra dönüp eve girdi tekrar. Dessie kıpırdamamıştı.

"Sen gitmek istiyor musun Dessie?"

"Hayatta en çok istediğim şey."

"Öyleyse gideceğiz!"

"Sen istiyor musun gitmeyi?"

"Hayatta en çok istediğim şey" dedi Tom, sonra sordu: "Mısır... Mısır'ı hiç düşündün mü?"

"Atina" dedi Dessie.

"Konstantinopolis!"

"Beytlehem!"

"Evet, Beytlehem" dedi Tom ve birden ekledi: "Git yat. Bir yıl boyunca çalışmamız lazım... bir yıl. Yat dinlen biraz. Will'den borç alıp yüz domuz yavrusu satın alacağım."

"Neyle besleyeceksin?"

"Meşe palamudu" dedi Tom. "Palamutları toplayacak bir makine yapacağım."

Tom odasına gittikten sonra Dessie onun ortalıkta takur tukur bir şeyler yapıp alçak sesle kendi kendine konuştuğunu duydu. Pencereden dışarı, yıldızların aydınlattığı geceye baktı; sevindi. Ama gerçekten gitmek isteyip istemediğini merak etti; kendisinin de, Tom'un da. O bunu merak ederken böğründen ağrının fısıltısı yükseldi.

Dessie sabah kalktığında Tom çizim masasının başında alnını yumruklayarak homurdanıyordu. Dessie onun omzunun üstünden eğilip baktı. "Palamut makinesi mi?"

"Kolay olması gerekir" dedi Tom. "Ama saplarla taşları nasıl ayıklayacak?"

"Mucit sensin, biliyorum ama ben dünyanın en müthiş palamut toplayıcısını icat ettim, çalışmaya hazır."

"Nasıl yani?"

"Çocuklar" dedi Dessie. "O kıpır kıpır küçük eller."

"Yapmazlar, üstüne para da versen."

"Ödül için yaparlar. Herkese bir ödül, kazanana büyük ödül – yüz dolarlık bir ödül mesela. Vadiyi silip süpürürler. İzin verir misin deneyeyim?"

Tom başını kaşıdı. "Neden olmasın?" dedi. "Peki palamutları sen nasıl toplayacaksın?"

"Çocuklar getirecek" dedi Dessie. "Sen bana bırak. Umarım depolamak için yerin vardır."

"Çocukları sömürmek olmayacak mı?"

"Olacak tabii" dedi Dessie. "Ben dükkânımda dikiş dikmeyi öğrenmek isteyen kız çocuklarını sömürüyordum, onlar da beni sömürüyordu. Sanıyorum adını Büyük Monterey İli Meşe Palamudu Yarışması koyacağım. Herkesi de almayacağım yarışmaya. Ödül olarak bisiklet belki – sen bir bisiklet kazanma umuduyla palamut toplamaz mıydın Tom?"

"Tabii toplardım" dedi Tom. "Peki ayrıca ücret de ödeyemez miyiz?"

"Parayla ödeyemeyiz" dedi Dessie. "O zaman işçilik olur, çocuklar mecbur olmadıkça işçilik yapmaz. Ben de yapmam."

Tom masasından geriye kaykılarak güldü. "Ben de yapmam" dedi. "Tamam, meşe palamutlarından sen sorumlusun, domuzlardan da ben."

Dessie, "Tom" dedi, "para kazansak çok acayip bir şey olmaz mı, senle ben, düşünsene?"

"Ama sen Salinas'ta para kazandın" dedi Tom.

"Biraz, çok değil. Ama vaatlere gelince zengindim. O faturalar ödenseydi domuzlara ihtiyacımız olmazdı. Hemen yarın giderdik Paris'e."

"Ben arabaya atlayıp Will'le konuşacağım" dedi Tom. İskemlesini çizim masasından geriye itti. "Sen de gelmek ister misin?"

"Hayır, ben burada kalıp plan yapayım. Yarın Büyük Meşe Palamudu Yarışması'nı başlatıyorum."

[ii]

Tom akşamüzeri çiftliğe dönerken keyifsiz ve üzgündü. Will her zamanki gibi heyecanını çiğneyip çiğneyip tükürmeyi başarmıştı. Dudağını çekiştirmiş, kaşlarını sıvazlamış, burnunu kaşımış, gözlük camlarını temizlemiş ve merasimle bir puroyu kesip yakmıştı. Domuz teklifinde açıklar çoktu ve Will açıkları tek tek görüyordu.

Palamut Yarışması işe yaramazdı, gerçi tam olarak niye işe yaramadığını da söylememişti. Projenin tamamı eğretiydi, hele bu zamanda. Will sonunda düşünmeye razı oldu; elinden bundan fazlası gelmiyordu.

Konuşma sırasında Tom bir an Will'e Avrupa'dan söz etmeyi düşündüyse de ani bir içgüdü onu dizginledi. Avrupa'larda gezip tozma fikri -elbette emekliye ayrılmış, varlığını sağlam tahvillere bağlamış biri değilsen– Will'e öyle bir çılgınlık gibi gelirdi ki, yanında domuz projesi bir girişimcilik harikası gibi görünürdü. Tom Avrupa'dan bahsetmedi ve Will'den "bir düşüneceğine" dair söz alıp ayrıldı; hükmün domuzlarla meşe palamutları aleyhinde olacağını biliyordu.

Zavallı Tom başarılı rol yapmanın bir işadamının yaratıcı zevklerinden biri olduğunu bilmiyordu, öğrenmesine de imkân yoktu. Heyecan göstermek gerizekâlılık demekti. Will gerçekten projeyi düşünmeye niyetliydi. Projenin bazı bölümlerine hayran olmuştu. Tom çok ilginç bir şeye rastlamıştı. Krediyle domuz yavrusu satın alıp neredeyse bedavaya semirttikten sonra satar, borcunu ödeyip kâr da elde edebilirsen gerçekten bir şey yapmış olurdun. Will kardeşini dolandıracak değildi. Kârından pay alacaktı tabii, fakat Tom hayalperestti, sağlam bir proje ona teslim edilemezdi. Mesela Tom domuz etinin fiyatını ve iniş çıkış eğilimlerini bile bilmiyordu. Eğer yürürse, Will Tom'a yabana atılmayacak bir armağan verecekti mutlaka, hatta bir Ford bile olabilirdi. Ya meşe palamutları karşılığı ilk ve tek ödül olarak bir Ford'a ne buyrulurdu? Koca vadide palamut toplamayan kalmazdı.

Tom Hamilton çiftliği yolunda ilerlerken projelerinin beş para etmediğini Dessie'ye nasıl söyleyeceğini düşünüyordu. En iyisi onun

yerine başka bir proje hazırlamaktı. Bir yılda Avrupa'ya gidebilecek kadar parayı nasıl kazanabilirlerdi? Ansızın ne kadar paraya ihtiyaçları olacağını bilmediğini fark etti. Buharlı gemilerin bilet fiyatını bilmiyordu. Bütün akşamı bunun hesabıyla geçirmeleri gerekebilirdi.

Eve vardığında Dessie'nin dışarı fırlayıp onu karşılayabileceğini düşünüyordu. Yüzünden bir şey belli etmeyerek şakalaşacaktı. Ama Dessie dışarı fırlamadı. Belki şekerleme yapıyordur, diye düşündü Tom. Atlara su verdi, ahıra götürdü, yemliğe saman doldurdu.

Tom eve girdiğinde Dessie kuğu boynu kanepede yatıyordu. "Şekerleme mi yapıyorsun?" diye sordu Tom; sonra Dessie'nin yüzünün rengini gördü. "Dessie" diye haykırdı, "ne oldu sana?" Dessie ağrıya karşı bütün gücünü topladı. "Mide ağrısı" dedi. "Epey ağrıyor."

"Ha" dedi Tom. "Korkuttun beni. Mide ağrısını hallederiz." Mutfağa gidip bir bardağın içinde süt beyazı bir sıvıyla döndü. Bardağı Dessie'ye verdi.

"Ne bu Tom?"

"Bildiğin Epsom tuzu. Karnını biraz ağrıtabilir ama sorunu çözer."

Dessie itiraz etmeyip sıvıyı içti ve yüzünü buruşturdu. "Tadını hatırlıyorum" dedi. "Yeşil elma mevsiminde annemin kullandığı ilaç."

"Sen şimdi yat dinlen" dedi Tom. "Ben yiyecek bir şeyler hazırlayayım."

Dessie onun mutfakta takır tukur bir şeyler yaptığını duyuyordu. Ağrı vücudunu yırtarcasına yükseliyordu. Ağrıdan başka bir de korku vardı. İlacın içini yaka yaka midesine inişini hissediyordu. Bir süre sonra sürünerek kalkıp yeni ev yapımı sifonlu tuvalete gitti ve tuzu kusarak çıkarmaya çalıştı. Alnından fışkıran terler gözünü kör ediyordu. Doğrulmaya çalıştığında midesinin üstündeki kaslar kilitlenmişti, çözemiyordu.

Bir müddet sonra Tom ona bir omlet getirdi. Dessie başını ağır ağır iki yana salladı. "Yiyemem" dedi gülümseyerek. "Doğrudan yatayım en iyisi."

"Tuz birazdan etkisini gösterir" diye temin etti onu Tom. "O zaman rahatlarsın." Yatağa gitmesine yardım etti. "Ne yedin acaba da dokundu?"

Dessie yatağına uzandı; iradesi ağrıyla savaşıyordu. Akşam saat on sularında iradesi mücadeleyi kaybetmeye başladı. "Tom! Tom!" diye seslendi. Tom kapıyı açtı. Elinde *Dünya Almanağı* vardı. "Tom" dedi Dessie, "kusura bakma. Ama ben çok hastayım Tom. Çok kötüyüm."

Tom yarı karanlıkta Dessie'nin yatağına ilişti. "Çok mu burkuyor?"

"Evet, felaket."

"Tuvalete çıkabilir misin şimdi?"

"Hayır, şu an değil."

"Ben bir lamba alıp geleyim, yanında oturayım" dedi Tom. "Biraz uyursun belki. Sabaha bir şeyin kalmaz. Tuz çözer sorunu."

Dessie'nin iradesi tekrar toparlandı, Tom onu yatıştırmak için *Almanak*'tan parçalar okurken Dessie kıpırdamadan yatıyordu. Dessie'nin uyuduğuna hükmettiğinde Tom okumayı bıraktı ve lamba yanında, iskemlesinde uyuyakaldı.

İnce bir çığlık uyandırdı onu. Yatakta çırpınan Dessie'nin başına dikildi. Dessie'nin gözleri bulanmış, deli deli bakıyordu, tıpkı kudurmuş bir at gibi. Dudaklarının köşelerinden koca koca kabarcıklar çıkıyor, yüzü alev alev yanıyordu. Tom elini yorganın altına sokunca demir gibi düğümlenmiş kaslar buldu. Sonra Dessie'nin çırpınması durdu, başı arkaya devrildi, yarı kapalı gözlerinden ışık yansıdı.

Tom ata sadece bir yular geçirip eyersiz sırtına atladı. Eli ayağına dolaşarak kemerini belinden söküp korku içindeki atı kamçılayarak taşlık, engebeli tekerlek izlerinin üzerinde beceriksizce koşturdu.

Karayolunun üstündeki iki katlı evlerinde, üst katta uyumakta olan Duncan'lar kapının yumruklandığını değil ama ön kapının kilidiyle menteşesiyle yerinden sökülürken çıkardığı patırtıyı duydular. Red Duncan elinde bir çifteyle aşağı indiğinde Tom duvara sabitlenmiş telefondan King City santraline haykırıyordu: "Dr. Tilson! Bağlayın! Bana ne? Doktoru bağlayın! Bağlayın diyorum yahu." Red Duncan mahmur mahmur tüfeği ona doğrultmuştu.

Tr. Tilson konuştu: "Evet! Evet, evet, duyuyorum. Tom Hamilton'sın sen. Nesi var? Karnı sert mi? Ne yaptın? Epsom tuzu mu! Seni ahmak!"

Sonra doktor öfkesini dizginledi. "Tom" dedi, "Tom, evladım, toparla kendini. Eve dön, soğuk bezle kompres yap, ne kadar soğuk olursa o kadar iyi. Buzun yoktur herhalde. Tamam, bezleri sürekli yenile. Elimden geldiğince çabuk gelmeye çalışacağım. Duyuyor musun? Tom, duydun mu beni?"

Doktor telefonu kapatıp giyindi. Öfkeli bir bitkinlikle dolabını açıp çantasına koymak üzere neşterler, pensler, sünger ve ameliyat ipliği ruloları aldı. Gaz lambasını sallayıp dolu olduğunu kontrol etti ve masanın üzerinde eter kutusuyla maskeyi yanına hazırladı. Karısı gecelik ve gecelik takkesiyle onu yoklamaya geldi. Dr. Tilson, "Ben tamirhaneye kadar yürüyeceğim" dedi. "Will Hamilton'ı ara. Söyle ona, beni babasının çiftliğine götürmesini istiyorum. İtiraz edecek olursa kız kardeşinin... can çekiştiğini söyle."

**[iii]**

Tom, Dessie'nin cenazesinden bir hafta sonra, at üzerinde çiftliğe döndü; sırtı dik, ağırbaşlı, omuzları geride, çenesi içeride, resmigeçitte bir muhafız gibiydi. Tom her şeyi yavaş ve mükemmel şekilde düzenlemişti. Atı kaşağılanıp fırçalanarak tımar edilmişti; Stetson şapkası başına tam oturuyordu. Tom'un eski eve dönerken sergilediği vakardan fazlasını Samuel bile gösteremezdi. Pençelerini ileriye uzatmış bir pilicin üstüne pike yapan bir şahin, Tom'un başını çevirtemedi.

Ahıra geldiğinde attan indi, ata su içirdi, bir an kapıda tutup yular taktı ve yemliğin yan tarafındaki kutuya arpa ezmesi koydu. Eyeri çıkarıp altlığını kurusun diye tersyüz etti. Arpa bittiğinde doru atı dışarı çıkarıp dünyanın çitle çevrili olmayan her santimetresinde otlasın diye serbest bıraktı.

Evin içinde mobilyalar, iskemleler ve kuzine iğrenip irkilerek ondan geri çekilirmiş gibiydi. Salona geçerken bir tabure onu görmezden geldi. Kibritleri yumuşamıştı, rutubetliydi, bir suçluluk duygusuyla mutfağa yenilerini almaya gitti. Salondaki lamba güzel ve yalnız duruyordu. Tom'un çaktığı ilk kibritin alevi hızla

Rochester fitilin etrafında dönüp üç santimlik sarı bir alev halinde yükseldi.

Tom akşam karanlığında oturup etrafına baktı. Bakışları at kılı kanepeden kaçıyordu. Mutfaktan hafif bir fare tıkırtısı gelince döndü, duvarda kendi gölgesi ilişti gözüne: Şapkası başındaydı hâlâ. Çıkarıp yanındaki sehpaya bıraktı.

Lambanın altında otururken oyalayıcı, koruyucu düşünceler geçirdi aklından, yakında isminin okunacağını biliyordu; çağrıldığında mahkemeye çıkacaktı, yargıç kendisi, suçları da jüri üyeleri olacaktı.

Ve adıyla çağrıldı gerçekten de, tiz bir sesle kulağına bağrılarak. Zihni davacılarla yüzleşmek üzere içeri girdi: Kibir onu kötü giyimli, pis ve bayağı olmakla suçluyordu; Şehvet, fahişelere harcadığı parayı tutuşturuyordu eline; Namussuzluk, sahip olmadığı yetenek ve düşüncelere sahip olduğunu iddia etmekle; Tembellikle Oburluk el eleydi. Bunlar Tom'u teselli ediyordu, çünkü arka sırada oturmuş bekleyen Büyük Gri'yi –duman rengi korkunç suçu– gizliyorlardı. Ufak tefek ne varsa arayıp buluyor, kendini kurtarmak için küçük günahları neredeyse erdem gibi kullanıyordu. Will'in parasına Haset vardı, annesinin Tanrı'sına İhanet, zaman ve umut Hırsızlığı, marazi sevgi İnkârı.

Samuel usulca konuştu, ama sesi odayı doldurdu. "İyi ol, saf ol, üstün ol, Tom Hamilton ol."

Tom babasına kulak asmadı. "Dostlarımı ağırlamakla meşgulüm." Kabalığa, Çirkinliğe, Evlada Yakışmayan Davranışa ve Bakımsız Tırnaklara selam verdi. Sonra tekrar Kibre döndü. Büyük Gri omuz atarak öne çıktı. Bebe günahlarla zaman kazanmak için çok geçti. Bu Büyük Gri, Cinayetti.

Tom elinde bardağın soğukluğunu hissetti, eriyen kristallerin hâlâ dönüp şeffaf kabarcıkların yükseldiği bulanık sıvıyı gördü; boş, bomboş odada yüksek sesle tekrarladı: "Bu çözer sorunu. Sabaha kadar bekle. O zaman rahatlarsın." Öyle demişti tam olarak; duvarlar, iskemleler, lamba, hepsi duymuştu, kanıtlayabilirlerdi. Koca dünyada Tom Hamilton'ın yaşayacağı bir yer yoktu. Ama aramadığından değil. İhtimalleri iskambil kâğıdı misali karıştırıp diziyordu.

Londra? Hayır! Mısır... piramitler ve Sfenks. Hayır! Paris? Hayır! Bir dakika... senin bütün günahların orada daha iyi icra ediliyor. Hayır! Neyse, kenara çekilip bekle, belki tekrar döneriz sana. Beytlehem? Tanrım, hayır! Yabancı biri yapayalnız kalır orada.

Bu noktada bir sapma oldu – nasıl öldüğünü, ne zaman öldüğünü hatırlamak o kadar zor ki. Havaya kalkan bir kaş, bir fısıltı – o zaman olabilir; ya da sıçrayan ışıklarla alacalanan bir gece, sonunda barutun ittiği kurşunun sırrını buluşu ve içindeki sıvıyı dışarı salışı.

Şurası doğru: Tom Hamilton ölmüştü, nihaileştirmek için usturubuyla yapması gereken birkaç şey kalmıştı sadece.

Kanepeden eleştiren bir gıcırtı çıktı; Tom kanepeye, sonra da onun yönlendirmesiyle tüten lambaya baktı. "Teşekkür ederim" dedi Tom kanepeye. "Farkına varmamıştım." Sonra da tütmesi geçinceye kadar fitili kıstı.

Zihni uyukluyordu. Cinayet bir tokatla onu uyandırdı. Şimdi Kızıl Tom, Ciklet Tom, kendini öldüremeyecek kadar yorgundu. Kolay iş değildi, acılı olabilirdi, cehennem de olabilirdi.

Annesinin intihardan hiç mi hiç hoşlanmadığını hatırladı; intiharın şiddetle kınadığı üç şeyi birleştirdiği kanısındaydı: görgüsüzlük, korkaklık ve günah. Zina ya da hırsızlık kadar kötüydü neredeyse... o kadar kötüydü belki de. Liza'nın kınamasından kaçınmanın bir yolu olsa gerekti. Liza kınadığında acı çektirirdi insana.

Samuel zorlaştırmazdı işini; öte yandan Samuel'dan kaçınmak imkânsızdı, çünkü her yerdeydi, hatta havadaydı. Tom, Samuel'a söylemek zorundaydı. "Babam, üzgünüm" dedi. "Elimden bir şey gelmiyor. Sen beni olduğumdan daha üstün gördün. Yanıldın. Keşke bana israf ettiğin sevgiyi ve kıvancı haklı çıkarabilseydim. Sen belki bulurdun bir yolunu, ama ben bulamıyorum. Yaşayamam. Dessie'yi öldürdüm, uyumak istiyorum."

Zihni hazır bulunmayan babasının ağzından konuştu: "Canım, tahmin edebiliyorum nasıl bir şey olduğunu. Doğumdan tekrar doğuma uzanan yayda seçilebilecek o kadar çok ihtimal var ki. Ama biz şimdi Valide Hanım'ı gücendirmemenin bir yolunu bulalım. Niye bu kadar sabırsızlanıyorsun kuzum?"

"Bekleyemiyorum, bu yüzden" dedi Tom. "Daha fazla bekleyemeyeceğim."

"Olur mu, elbette beklersin, oğlum, canım benim. Büyüdün, tahmin ettiğim gibi üstün oldun. Masanın çekmecesini aç, sonra da kafan dediğin o saksıyı çalıştır."

Tom çekmeceyi açtı, bir blok Crane's Linen Lawn kâğıdı, kâğıtlarla takım bir zarf destesi, iki çiğnenmiş, çentilmiş kurşunkalem, arkadaki tozlu köşede de birkaç pul buldu. Bloknotu masaya koyup çakısıyla kalemleri sivriltti.

"Sevgili Anneciğim" diye yazdı, "umarım iyisindir. Seninle daha fazla vakit geçirmeyi planlıyorum. Olive Şükran Gününe davet etti, geleceğim elbette. Bizim Olive'in hindisi seninkiyle yarışır neredeyse, ama buna asla inanmayacağını biliyorum. Benim şansım yaver gitti. On beş dolara bir at aldım, bir iğdiş, bana cins gibi görünüyor. Ucuza almamın sebebi, hayvanın insanları sevmemesi. Eski sahibi atın sırtından çok kendi sırtının üstünde zaman geçirmiş. Pek sevimli olduğunu söylemek zorundayım. İki kere attı beni üstünden, ama gösteririm ben ona; terbiye edebilirsem koca ilin en iyi atlarından birinin sahibi olacağım. Bütün kış sürse de terbiye edeceğim, hiç merak etme. Neden onu anlatıp duruyorum bilmem, ama satan adam tuhaf bir şey söyledi. 'Bu at öyle haindir ki, sırtında taşıdığı adamı yer' dedi. Tavşan avlamaya gittiğimizde babam ne derdi, hatırlıyor musun? 'Ya kalkanınla dön ya kalkanının üstünde.' Şükran Günü'nde görüşmek üzere. Oğlun Tom."

Oldu mu acaba diye düşündü, ama baştan yazamayacak kadar yorgundu. Bir de not ekledi: "Not: Dikkatimi çekti, Polly hiç ıslah olmamış. O papağan yüzümü kızartıyor."

Bir başka kâğıda, "Sevgili Will" diye yazdı, "Sen şahsen ne düşünürsen düşün, lütfen bu kez bana yardım et. Annemin hatırı için... lütfen. Beni bir at öldürdü; üstünden atıp kafamı tekmeledi. Lütfen! Kardeşin Tom."

Zarflara pullarını yapıştırdı, cebine koydu ve Samuel'a sordu: "Oldu mu?"

Yatak odasına gidip yeni bir fişek kutusu açtı, birini alıp güzelce yağlanmış 38'lik Smith Wesson'unun silindirine yerleştirdi; dolu hazneyi ateşleme iğnesinin bir soluna koydu.

Çitin yanında uykulu uykulu duran atı Tom ıslık çaldığında geldi, eyer vurulurken uyuklayarak bekledi.

Tom King City postanesinde mektupları attığında saat sabahın üçüydü; sonra atına binip güneye, eski Hamilton arazisinin verimsiz tepelerine yöneldi.

Cesur ve centilmendi.

# DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

# 34

Çocuk sorabilir: "Dünyanın hikâyesi ne?" Yetişkin bir adam veya kadın merak edebilir: "Dünya nereye gidecek? Sonu nasıl bitecek, bu arada, yeri gelmişken, hikâye neydi?"

Ben dünyanın bir, tek bir hikâyesi olduğuna inanıyorum; bu hikâye bizleri öyle korkutmuş ve esinlemiştir ki, bir Pearl White dizisinin içindeymişçesine hep düşünüp merak ederek yaşarız. İnsanoğlu –hayatında, düşüncesinde, açlığında ve hırsında, cimriliğinde ve zalimliğinde ve aynı zamanda iyi kalpliliğinde ve cömertliğinde– bir iyilik-kötülük ağıyla kıskıvrak sarılmıştır. Bence tek hikâyemiz budur ve aynı hikâye bütün duygu ve akıl düzeylerinde tekrarlanır. Erdem ve Kötülük ilk bilincimizin atkısıyla çözgüsüydü, son bilincimizin de kumaşı olacak; üstelik kıra, ırmak ve dağlara, iktisat ve terbiyeye dayatabileceğimiz bütün değişikliklere rağmen. Bundan başka hikâye yoktur. Her adam, hayatının tozuyla toprağını üstünden silkeledikten sonra geriye sadece en zor ve açık seçik sorular kalacaktır: İyi miydi, kötü müydü? İyi mi yaptım, kötü mü?

Herodot Pers Savaşında çağının en zengin ve imtiyazlı kralı Karun'un Atinalı Solon'a belirli bir cevap almak isteğiyle bir soru sorduğunu anlatır. Cevap onu endişelendirmese, soruyu sormayacaktır. "Dünyanın en talihli kişisi kim?" diye sorar. Şüphe içini kemirmekte, teskin edilmeyi istemektedir kuşkusuz. Solon ona eski zamanlarda yaşamış üç talihli insandan bahseder. Karun kendisi için o kadar kaygılanmaktadır ki, muhtemelen cevabı dinlemez. Solon ondan bahsetmeyince de Karun sormak zorunda kalır: "Beni talihli saymıyor musun?"

Solon duraksamadan cevap verir: "Nereden bilebilirim? Sen henüz ölmedin."

Bu cevap Karun'un aklından çıkmayıp onu perişan etmiş olacak ki, talihi döner, serveti ve krallığı elinden akıp gider. Yüksek alevler kendisini yutarken bu cevabı düşünmüş olabilir; aklından, keşke soruyu sormasaydım ya da cevabını almasaydım diye geçirmiştir belki.

Bizim çağımızda, adamın biri öldüğünde –servet, nüfuz, iktidar ve kıskançlık uyandıran mevkilerin sahibi olmuşsa, hayatta kalanlar ölen adamın mülkünü, önemini, işlerini ve anıtlarını ölçüp biçtikten sonra– aynı soru sorulur: İyi bir hayat mı yaşamıştı, kötü mü? Ki bu da Karun'un sorusunu sormanın bir başka şeklidir. Kıskançlık kalmamıştır, kıstas şudur: "Seviliyor muydu, nefret mi ediliyordu ondan? Ölümü bir kayıp olarak mı yaşanıyor, yoksa adeta bir mutluluk mu uyandırıyor?"

Üç adamın ölümünü açık seçik hatırlıyorum. Biri asrın en zengin adamıydı; insanların ruhlarını ve bedenlerini tırnaklarıyla kazıyarak servetini elde etmişti; yıllar boyunca kaybettiği sevgiyi satın almaya çalıştı, bu süreçte dünyaya büyük yararı dokundu ve belki de yükselişini sağlayan kötülükleri fazlasıyla telafi etmiş oldu. Öldüğünde bir gemideydim. Havadis ilan tahtasına asıldı ve aşağı yukarı herkes haberi memnuniyetle karşıladı. Birçokları, "Tanrı'ya şükür öldü pezevenk" dedi.

Sonra insanlık onurunu pek idrak etmeyen, ancak insani zaafların ve kötülüğün her türlüsünü bilen, Şeytan kadar kurnaz bir başkası vardı; özel bilgisini insanları çarpıtmak, onları satın almak için kullanmış, rüşvet ve tehditle, baştan çıkararak sonunda büyük nüfuz kazanmıştı. Güdülerini erdem kisvesi altında gizlerdi; bir insanın özsevgisini elinden aldığında, sevgisini hiçbir armağanla geri kazanamayacağını bilip bilmediğini merak etmişimdir. Rüşvet alan bir adam, ona rüşvet verenden ancak nefret edebilir. Bu adam öldüğünde bütün ulus övgüler yağdırdı ve öldüğüne içten içe sevindi.

Üçüncü bir adam vardı ki, icraatında belki çok hata yapmış, ama insanların yoksul ve ürkek olduğu, onların korkularını sömürecek çirkin güçlerin her yerde kol gezdiği bir dönemde hayatını fiilen insanlara cesaret, onur ve iyilik kazandırmaya adamıştı. Bu adamdan nefret edenler birkaç kişiydi. Öldüğünde sokakta insanlar gözyaşına boğuldu, zihinleri inledi: "Ne yapacağız şimdi? Onsuz nasıl devam edeceğiz?"

Onca belirsizliğin içerisinde, şundan eminim ki insanlar en üstteki zayıf tabakanın altında iyi olmak ve sevilmek isterler. Hatta kötülüklerinin çoğu sevgiyi kısa yoldan elde etme çabasıdır. Bir insan öl-

düğünde, yetenekleri, nüfuzu, dehası ne olursa olsun, sevilmeyerek ölürse hayatı kendi nezdinde bir fiyasko, ölümü ise soğuk bir dehşet olsa gerektir. Bana öyle geliyor ki, siz ya da ben iki düşünce ya da eylem arasında seçim yapmak zorundaysak, ölümümüzü düşünmeli ve dünyaya mutluluk getirmeyeceği şekilde yaşamaya çalışmalıyız.

Hikâyemiz tek bir hikâye. Bütün romanlar, bütün şiirler, içimizdeki hiç bitmeyen iyi-kötü çekişmesi temeli üzerine kuruludur. Ayrıca bana öyle geliyor ki, kötülük hiç durmadan yeniden canlanıyor; oysa iyilik, erdem ölümsüzdür. Kötülüğün hep yeni, taptaze bir çehresi vardır, oysa erdem dünyadaki her şeyden köklü ve saygındır.

## 35

**[i]**

Lee, Adam'la oğlanların Salinas'a taşınmasına yardım etti; yani her şeyi o yaptı; götürülecek şeyleri paketledi, bir kısmını trene, bir kısmını Ford'un arka koltuğuna yükledi ve Salinas'a vardıklarında eşyaları açıp aileyi Dessie'nin küçük evine yerleştirdi. Onları rahat ettirmek için aklına gelen her şeyi, ayrıca çeşitli gereksiz işleri, bir miktar da gidişini geciktirmek için iş yapıp bitirdiğinde, bir akşam ikizler yattıktan sonra resmiyetle Adam'a servis yaptı. Adam, Lee'nin niyetini belki de soğukluğundan ve resmiyetinden anladı.

"Tamam" dedi Adam. "Bekliyordum zaten. Söyle."

Bunun üzerine Lee, "Uzun yıllardır size elimden gelen en iyi şekilde hizmet ettim, artık..." diye başlamaya niyetlendiği, ezberindeki konuşmasına girişemedi.

"Elimden geldiğince erteledim" dedi. "Konuşmamı bile hazırlamıştım. Dinlemek ister misiniz?"

"Sen söylemek istiyor musun?"

"Hayır" dedi Lee. "İstemiyorum. Üstelik epey iyi bir konuşma."

"Ne zaman gitmek istiyorsun?" diye sordu Adam.

"Bir an önce. Hemen gitmezsem niyeti bozmaktan korkuyorum. Siz yerime birini buluncaya kadar beklememi ister misiniz?"

"Beklemesen daha iyi olur" dedi Adam. "Benim ne kadar ağır olduğumu biliyorsun. Epey sürebilir. Bir türlü vakit bulamayabilirim."

"Yarın giderim öyleyse."

"Oğlanlar perişan olacak" dedi Adam. "Ne yapacaklar bilmem. İstersen gizli gizli git, ben sonra söyleyeyim."

"Gözlemlerim çocukların bizi daima şaşırttığı yönünde" dedi Lee.

Gerçekten de öyle oldu. Adam ertesi sabah kahvaltıda, "Çocuklar" dedi, "Lee artık gidiyor."

"Öyle mi?" dedi Cal. "Bu gece basket maçı var, biletler on sent. Gidebilir miyiz?"

"Evet. Ama dediğimi duydunuz mu?"

"Duyduk tabii" dedi Aron. "Lee gidiyor dedin."

"Dönmeyecek ama."

"Nereye gidiyor?" diye sordu Cal.

"San Francisco'ya taşınıyor."

"Ya!" dedi Aron. "Main sokağında bir adam var, sokağın ortasında küçük bir ocağı var, sosis pişirip ekmeklerin içine koyuyor. Tanesi beş sent. İstediğin kadar hardal da veriyor."

Lee mutfak kapısında durmuş Adam'a gülümsüyordu.

İkizler kitaplarını toparladıklarında Lee, "Hoşçakalın çocuklar" dedi.

"Hoşçakal!" diye bağırdılar ve paldır küldür evden çıktılar.

Adam gözlerini kahve fincanından ayırmadan, özür dilercesine, "Eşek sıpaları!" dedi. "On yılı aşkın hizmetinin karşılığına bak."

"Ben böylesini tercih ederim" dedi Lee. "Üzgünmüş gibi yapsalar yalan olurdu. Onlar için bir anlamı yok. Belki ara sıra düşünürler beni, kendi başlarınayken. Üzülmelerini istemem. Özlenmekten memnuniyet duyacak kadar hasis olmadığımı umuyorum." Masanın üstüne, Adam'ın önüne elli sent bıraktı. "Bu akşam basket maçına giderlerken benim adıma bunu verin onlara, söyleyin sosisli ekmekleri alsınlar. Ayrılık armağanı niyetine çocukları zehirlemiş olmayayım da..."

Adam, Lee'nin yemek odasına getirdiği geçmeli sepete baktı. "Bütün eşyan bu mu Lee?"

"Kitaplarım hariç hepsi bu. Kitaplar bodrumda kutuların içinde. Sakıncası yoksa yerleştikten sonra aldırırım ya da kendim gelir alırım."

"Elbette. İstesen de istemesen de seni özleyeceğim Lee. Gerçekten açacak mısın kitapçı dükkânını?"

"Niyetim o."

"Bizi haberdar eder misin?"

"Bilmiyorum. Bunu düşünmem lazım. Temiz bir kesik daha hızlı iyileşir derler. Benim için sadece pulların zamkıyla bir arada tutulan ilişkilerden daha hazin bir şey yoktur. Bir adamı işitemiyorsan, ona dokunamıyorsan, en iyisi bırak gitsin."

Adam masanın başından kalktı. "Seninle birlikte istasyona yürüyeyim."

"Hayır!" dedi Lee sertçe. "Hayır. İstemiyorum. Hoşçakalın Mr. Trask. Hoşçakalın Adam." Lee evden o kadar hızlı çıktı ki, Adam'ın "Güle güle"si ona evin önündeki merdivenin en alt basamağında ulaştı; "Mektup yazmayı unutma"sı ise bahçe kapısının çıkırtısıyla çakıştı.

**[ii]**

O gece basket maçının ardından Cal'le Aron beşer sosisli yediler; iyi de oldu, çünkü Adam akşam yemeği hazırlamayı unutmuştu. İkizler eve yürürlerken Lee'den ilk kez bahsettiler.

"Acaba niye gitti?" dedi Cal.

"Daha önce bahsetmişti gideceğinden."

"Bizsiz ne yapacak sence?"

"Bilmem. Bence geri döner" dedi Aron.

"Nasıl yani? Babam kitapçı dükkânı açacağını söyledi. Tuhaf bir şey. Çinli kitapçı."

"Dönecek" dedi Aron. "Bizi özleyecek. Görürsün bak."

"On sente bahse girerim, dönmeyecek."

"Ne zamana kadar?"

"Sonsuza kadar."

"Tamam, bahse varım" dedi Aron.

Aron'ın on sentini tahsil etmesi neredeyse bir ay sürdü, ama bahsi altı gün sonra kazandı.

Lee on kırk treniyle gelip kendi anahtarıyla kapıyı açtı. Yemek odasında ışık yanıyordu ama Lee, Adam'ı mutfakta buldu; tavayı kaplayan kalın tabakayı konserve açacağının sivri ucuyla kazıyordu.

Lee sepetini elinden bıraktı. "Islatıp gece suda bırakırsanız kolayca çıkar."

"Sahi mi? Pişirdiğim her şey yandı. Bahçede bir tencere pancar var. O kadar feci kokuyordu ki evde tutamadım. Yanmış pancar kadar feci bir şey olamaz... Lee!" diye haykırdı Adam, sonra sordu: "Bir şey mi oldu?"

Lee siyah demir tavayı Adam'ın elinden alıp lavaboya koydu, içine su doldurdu. "Yeni gazlı ocağınız olsaydı birkaç dakikada kahve yapardık" dedi. "Ben ateş yakayım en iyisi."

"Kuzine yanmıyor bir türlü" dedi Adam.

Lee kapaklardan birini kaldırdı. "Küllerini hiç boşalttınız mı?"

"Küllerini mi?"

"Of, siz yan odaya geçin" dedi Lee. "Ben bir kahve yapayım."

Adam yemek odasında sabırsızlıkla bekliyor, emre itaat ediyordu. sonunda Lee iki fincan kahveyle gelip masanın üzerine koydu. "Tavada yaptım" dedi. "Çok daha hızlı oluyor." Geçmeli sepetine eğilip ipini çözdü. Sert seramik şişeyi çıkardı içinden. "Çin absenti" dedi. "Ng-ka-py, daha on yıl dayanır belki. Yerime birini bulup bulmadığınızı sormayı unuttum."

"Lafı dolandırıyorsun" dedi Adam.

"Biliyorum. En iyisi söyleyip kurtulmak, onu da biliyorum."

"Paranı Çin ruletinde kaybettin."

"Hayır. Keşke öyle olsaydı. Hayır, para duruyor. Bu kahrolası mantar da parçalandı... şişenin içine itmek zorunda kalacağım." Siyah içkiden kahvesinin içine döktü. "Hiç böyle içmemiştim" dedi. "Epey güzel."

"Çürük elma tadı var" dedi Adam.

"Evet, ama hatırlarsanız Sam Hamilton güzel çürük elma tadı demişti."

Adam sordu: "Ne olduğunu anlatmaya ne zaman başlarsın sence?"

"Bir şey olmadı" dedi Lee. "Yalnız hissettim kendimi. O kadar. Yetmez mi?"

"Peki ya kitapçı dükkânı?"

"Kitapçı dükkânı istemiyorum ki. Daha trene binmeden anlamıştım sanıyorum ama emin olmak için bunca zaman bekledim."

"Öyleyse son hayalin uçtu gitti."

"Ben de ondan kurtuldum." Lee cinnet geçirmek üzereymiş gibi görünüyordu. "Bey, Çinli salhoş olacak."

Adam telaşlandı. "Neyin var gerçekten senin?"

Lee şişeyi ağzına götürdü, koskoca yakıcı bir yudum aldı ve buharları alev alev boğazından nefesiyle bıraktı. "Adam" dedi, "görülmemiş derecede, inanılmaz şekilde, karşı koyulmaz biçimde mutluyum yuvama döndüğüm için. Hayatımda böyle feci yalnızlık çekmedim."

## 36

**[i]**

Salinas'ta iki ilköğretim okulu vardı; yüksek pencereli, büyük sarı binalardı, pencereleri tehditkârdı, kapılar hiç gülmezdi. Okullardan birinin adı Doğu Yakası, ötekinin adı Batı Yakası'ydı. Doğu Yakası okulu kasabanın ta öteki ucunda olduğu ve oraya Main sokağının doğusundaki çocuklar gittiği için onu es geçeceğim.

Batı Yakası okulunun, önünde boğum boğum kavaklarıyla iki katlı dev binası, oğlanlartarafı ve kızlartarafı adı verilen oyun alanlarını birbirinden ayırırdı. Okulun arka tarafında kızlartarafını oğlanlartarafından yüksek tahta bir çit ayırırdı; oyun alanının arka sınırı, içinde yüksek sazların ve hatta hasır otlarının yetiştiği bataklık, durgun suydu. Batı Yakası okulu üçüncü sınıftan sekizinci sınıfa kadardı. Birinci ve ikinci sınıflar biraz uzaktaki Bebeler Okulu'na giderdi.

Batı Yakası okulunda her sınıfın bir dersliği vardı: zemin katta üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflar, üst katta da altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflar. Bütün dersliklerde aynı eskimiş meşe sıralar, bir platform ve öğretmenin kare masası, bir Seth Thomas duvar saati,

bir de resim vardı. Derslikleri birbirinden ayıran şey resimlerdi; Ön-Raffaellocu ressamların etkisi çok belirgindi. Baştan aşağı zırhlar içindeki Galahad üçüncü sınıflara yol gösterir, Atalante'nin yarışı dördüncü sınıflara cesaret verir, Fesleğen Saksısı beşinci sınıfların kafasını karıştırır, nihayet Catilina'nın suçlanması sekizinci sınıfları yüce bir yurttaşlık erdemi kavramıyla donanmış olarak liseye gönderirdi.

Cal'le Aron yaşlarından dolayı yedinci sınıfa verildiler ve derslikleriniin resmini bütün gölgeleriyle ezberlediler: baştan aşağı yılanlarla sarmalanmış Laokoon.

Oğlanlar, tek derslikli köy okulundaki geçmişlerinden sonra Batı Yakası'nın boyutları ve görkemi karşısında şaşkına dönmüşlerdi. Her sınıfın ayrı bir öğretmeni olması onları çok etkileyen bir bolluktu. İsraf gibi gelmişti onlara. Ama bütün insanlar gibi onlar da birinci gün şaşırdılar, ikinci gün takdir ettiler, üçüncü gün ise başka bir okula gitmiş olduklarını pek hatırlamıyorlardı.

Öğretmenleri esmer ve güzeldi; ikizler ne zaman el kaldırılıp ne zaman kaldırılmayacağı konusunda isabetli hareket ederek hiçbir sorun yaşamadılar. Cal durumu çabucak çözüp Aron'a açıkladı. "Çocukların çoğu" dedi, "sorunun cevabını biliyorsa elini kaldırır, bilmiyorsa sıranın altına gizlenir. Biz ne yapacağız, biliyor musun?"

"Hayır. Ne yapacağız?"

"Şimdi, dikkat edersen öğretmen hep elini kaldıranlara sormuyor. Ötekilerden birini kestiriyor gözüne ve gerçekten de sorduğu çocuk cevabı bilemiyor."

"Evet, doğru" dedi Aron.

"Şimdi ilk hafta eşek gibi çalışacağız ama el kaldırmayacağız. Öğretmen de bize soracak, cevabı bileceğiz. Şaşıracak. İkinci hafta ise çalışmayacağız ve el kaldıracağız, o da bize sormayacak. Üçüncü hafta sessiz sedasız oturacağız, cevabı biliyor muyuz, bilmiyor muyuz, hiç tahmin edemeyecek. Sonra da bizimle uğraşmayacak. Zaten bilen birine soru sormakla vakit kaybetmeyecek yani."

Cal'in yöntemi işe yaradı. Kısa süre içinde ikizler rahat bırakılmakla kalmadı, akıllı şöhreti de kazandılar. Aslına bakılırsa Cal'in yöntemi vakit kaybından başka şey değildi. Oğlanların ikisi de zaten çabuk öğreniyordu.

Cal bilye oyununda ustalaştı ve oyun alanındaki bütün kemiklerle mermerleri, akiklerle kedi gözlerini toplamaya başladı. Tam bilye mevsimi biterken bilyelerini topaçlarla takas etti. Bir ara, kalın, hantal bebek topaçlarından iğne uçlu, uzun ince, tehlikeli "biçici"lere, çeşitli boy ve renklerde en az kırk beş topacı vardı ve bunları nakit yerine kullanıyordu.

İkizleri her gören birbirlerinden ne kadar farklı olduklarına değiniyor ve bunun böyle olmasına şaşırıyordu. Cal büyüdükçe esmerleşmişti, siyah saçlıydı. Süratli, kendinden emin ve gizli kapaklıydı. Belki denemişti, ama kurnazlığını gizlemesi mümkün değildi. Yetişkinler erken olgunlaşma olarak gördükleri bu özellikten etkileniyor, aynı zamanda biraz da korkuyorlardı. Cal'den hiç kimse pek fazla hoşlanmıyor, ama herkes ondan az da olsa korkuyor, bu korku da saygı uyandırıyordu. Arkadaşı yoktu, ama dalkavuk sınıf arkadaşları onu hoş karşıladı, okul bahçesinde doğal ve soğuk bir başkanlık konumuna geldi.

Yalnız zekâsını değil, yaralarını da gizliyordu. Derisi kalın ve duyarsız, hatta acımasız biri olarak görülüyordu.

Aron ise herkesin sevgisini cezbediyordu. Utangaç ve hassas görünüyordu. Pembe-beyaz teni, altın sarısı saçları, ayrık mavi gözleri dikkat çekiyordu. Okul bahçesinde bu güzellik yüzünden biraz zorlandı, ama sonunda sınırlarını zorlayanlar Aron'ın, özellikle ağlarken sebatkâr, istikrarlı ve tamamen korkusuz bir savaşçı olduğunu gördüler. Laf yayıldı, yeni oğlanların doğal cezalandırıcıları ona bulaşmamayı öğrendiler. Aron mizacını saklamaya çalışmıyordu. Mizacı görünüşünün tam zıddı olduğu için anlaşılmıyordu. Bir yola girdi mi, mıh gibiydi. Birbirinden değişik çok fazla yönü yoktu, çok az değişkendi. Zihni inceliklere ne kadar duyarsızsa, bedeni de acıya karşı o kadar duyarsızdı.

Cal kardeşini tanır ve dengesini bozmak suretiyle onu idare etmeyi başarsa da bu bir noktaya kadar yürürdü. Cal ne zaman yan çizip ne zaman kaçması gerektiğini hesaplayabiliyordu. Yön değişikliği Aron'ın kafasını karıştırırdı, ama kafasını karıştıran tek şey de buydu. O yolunu çizer ve çizdiği yolu izler, bu yolun dışında başka bir şey görmez, ilgilenmezdi. Duyguları sayıca az ve yoğun-

du. Aron'ın bütün kişiliğini gizleyen şey melek yüzüydü ve tıpkı geyik yavrusunun beneklerinden sorumlu olmadığı gibi, Aron da melek yüzüyle ilgili ne bir kaygı taşıyordu ne de sorumluluk.

[ii]

Aron okulun ilk gününde teneffüsü sabırsızlıkla bekledi. Abra'yla konuşmak için kızlartarafına gitti. Çığlık çığlığa bir kızlar güruhu onu uzaklaştıramadı. Ancak yetişkin bir öğretmen zorla gönderebildi onu oğlanlartarafına.

Abra'yı öğlen yakalayamadı, çünkü babası yüksek tekerlekli arabasıyla gelip kızını alarak öğle yemeğine eve götürdü. Aron okuldan sonra bahçe kapısında bekledi onu.

Abra etrafında kızlarla çıktı dışarı. Yüzü sakindi, onu bulmayı beklediğine dair bir işaret vermedi. Okulun açık ara farkla en güzel kızıydı ama Aron'ın bunu fark edip etmediği kuşkuluydu.

Kızlar bulutu dağılmak bilmiyordu. Aron onların üç adım arkasında kararlı adımlarla yürüyor, kızlar dönüp iğneli laflarla hakaret ettiklerinde bile utanmıyor, sabrediyordu. Yavaş yavaş kızlar evlerine dağılmaya başladılar; Abra evlerinin beyaz bahçe kapısına gelip içeriye girdiğinde geriye sadece üç kız kalmıştı. Kızlar gözlerini dikip Aron'a baktılar, kıkırdadılar ve yollarına devam ettiler.

Aron kaldırımın kenarına oturdu. Az sonra sürgü çekildi, beyaz kapı açıldı ve Abra dışarı çıktı. Aron'ın yanına yürüyüp tepesinde durdu. "Ne istiyorsun?"

Aron'ın ayrık gözleri yukarıya, ona çevrilmişti. "Biriyle nişanlı mısın yoksa?"

"Salak" dedi Abra.

Aron güçlükle ayağa kalktı. "Daha uzun bir süre evlenemeyeceğiz galiba" dedi.

"Evlenmek isteyen kim?"

Aron cevap vermedi. Duymamıştı belki. Abra'nın yanı sıra yürüyordu.

Abra kararlı, hesaplı adımlarla yürüyor, dümdüz önüne bakıyordu. Yüz ifadesinde bir bilgelik, bir tatlılık vardı. Derin düşüncelere dal-

mış gibiydi. Yanı başında yürüyen Aron gözünü bir an bile ondan ayırmıyordu. Dikkati Abra'nın yüzüne gergin bir iple bağlanmış gibiydi.

Konuşmadan Bebeler Okulu'nun önünden geçtiler, sonra da yol bitti. Abra sağa dönüp biçilmiş tarladaki anızların arasından yolu göstererek ilerledi. Kara killi toprak topakları ayaklarının altında eziliyordu.

Tarlanın bir kenarında küçük bir pompahane vardı; hemen yanında da, taşan sularla serpilmiş bir söğüt. Söğüdün uzun etekleri neredeyse yere kadar uzanıyordu.

Abra ince dalları bir perde gibi iki yana açarak kubbe biçimindeki dallarla gövdenin oluşturduğu yaprak-eve girdi. Yaprakların arasından dışarısı görülüyordu ama içerisi sıcacık, güvenli, korunaklı ve çok tatlıydı. Yaşlanmış yaprakların arasından sapsarı ikindi güneşi sızıyordu içeri.

Abra yere oturdu; daha doğrusu süzüldü ve büzgülü eteği balon gibi şişerek çevresine yayıldı. Sanki dua edermiş gibi ellerini kucağında kavuşturdu.

Aron onun yanına oturdu. "Daha uzun bir süre evlenemeyeceğiz galiba" dedi tekrar.

"O kadar uzun da değil" dedi Abra.

"Keşke şimdi olsaydı."

"Uzun sayılmaz" dedi Abra.

Aron sordu: "Baban izin verir mi sence?"

Bu Abra'nın hiç aklına gelmemişti; dönüp Aron'a baktı. "Ona sormam belki."

"Peki annene?"

"Onları rahatsız etmeyelim" dedi Abra. "Onlara komik ya da kötü bir şey gibi gelir. Sır tutamaz mısın sen?"

"Tutmaz mıyım? Herkesten iyi tutarım. Benim de bazı sırlarım var."

"İyi işte, bunu da ötekilerin yanına koyarsın" dedi Abra.

Aron yerden bir dal parçası alıp siyah toprağın üstüne bir çizgi çizdi. "Abra, bebeklerin nasıl yapıldığını biliyor musun?"

"Evet" dedi Abra. "Sana kim söyledi?"

"Lee söyledi. Hepsini baştan aşağı anlattı. Galiba daha uzun bir süre bebeğimiz olamayacak."

Abra'nın dudakları ukalaca yukarı doğru kıvrıldı. "O kadar uzun sayılmaz" dedi.

"İleride bir evimiz olacak" dedi Aron dalgın dalgın. "İçeri girip kapıyı kapatacağız, çok güzel olacak. Ama daha ona çok var."

Abra elini uzatıp Aron'ın koluna dokundu. "Sen bu zaman konusunu merak etme" dedi. "Burası da ev sayılır. O zamanı beklerken mahsusçuktan burada oturuyormuşuz gibi yapabiliriz. Sen benim kocam olursun, bana karıcığım dersin."

Aron kelimeyi kendi kendine fısıltıyla deneyip sonra yüksek sesle telaffuz etti: "Karıcığım."

"Prova yapacağız yani" dedi Abra.

Aron'ın kolu elinin altında titriyordu; Abra onun kolunu alıp avucu yukarıya bakacak şekilde kucağına koydu.

Aron ansızın, "Madem prova yapıyoruz, başka bir şey de yapabiliriz belki" dedi.

"Ne?"

"Hoşuna gitmez belki."

"Ne ki?"

"Sen benim annemmişsin gibi yapsak, mahsusçuktan?"

"Kolay" dedi Abra.

"Sıkılır mısın?"

"Yo, hoşuma gider. Hemen başlayalım mı?"

"Tabii" dedi Aron. "Nasıl yapalım?"

"Ben sana söylerim" dedi Abra. Sesine bir agucuk gugucuk tonu katarak, "Gel yavrucuğum" dedi, "koy başını annenin kucağına. Gel minik oğlum. Gel annenin kucağına." Abra başını kucağına çekince Aron birdenbire ağlamaya başladı, durmak bilmiyordu. Sessizce ağlıyor, Abra onun yanağını okşuyor, akan gözyaşlarını eteğinin kenarıyla siliyordu.

Güneş Salinas Nehri'nin arkasındaki batacağı noktaya doğru yavaş yavaş ilerliyordu; tarladaki altın sarısı anızların arasında bir kuş harika bir ezgi tutturdu. Söğüt dallarının altı dünyanın en güzel yeriydi.

Aron'ın gözyaşları çok yavaş dindi, kendini iyi, sıcacık hissediyordu.

"Benim güzel bebeğim" dedi Abra. "Gel saçlarını tarayayım."

Aron doğrulup oturdu ve neredeyse öfkeyle, "Ben hiç ağlamam, bir tek öfkelendiğimde ağlarım" dedi. "Neden ağladım bilmiyorum."

Adam sordu: "Anneni hatırlıyor musun?"

"Hayır. Ben daha küçücük bir bebekken ölmüş."

"Nasıl biri olduğunu bilmiyor musun?"

"Hayır."

"Resmini görmüşsündür belki."

"Hayır, diyorum sana. Hiç resim yok. Lee'ye sordum, hiç resim yok dedi... hayır, galiba Cal sormuştu."

"Annen ne zaman ölmüş?"

"Cal'le ben doğar doğmaz."

"Adı neymiş?"

"Cathy. Lee öyle dedi. Niye bu kadar çok soru soruyorsun ki?"

Abra sakin bir tonda devam etti: "Ten rengi?"

"Ne?"

"Sarışın mı, esmer mi?"

"Bilmiyorum."

"Baban söylemedi mi?"

"Hiç sormadık."

Abra sustu; bir müddet sonra Aron sordu: "Ne oldu? Dilini mi yuttun?"

Abra batan güneşi inceliyordu.

Aron tedirgin bir tavırla sordu: "Bana kızdın mı..." Sonra da ürkerek ekledi: "karıcığım?"

"Hayır, kızmadım. Merak ettim sadece."

"Neyi?"

"Bir şeyi." Abra'nın kararlı yüzü içindeki alevli tartışmadan ötürü gerilmişti. "Annesi olmamak nasıl bir şey?" diye sordu.

"Bilmem. Her şey gibi."

"Sen nereden bileceksin tabii."

"Neden bilmeyecekmişim? Açık açık söylesene. *Bulletin*'in bulmacaları gibisin."

Abra kararlı soğukkanlılığını sürdürdü: "Annen olsun ister miydin?"

"Deli misin?" dedi Aron. "İsterdim tabii. Herkes ister. Beni üzmeye çalışmıyorsun, değil mi? Cal bazen yapıyor, sonra da gülüyor."

Abra başını batan güneşten çevirdi. Işığın gözlerinde bıraktığı mor lekelerden ötesini görmekte zorluk çekiyordu. "Biraz önce sır tutabildiğini söylemiştin."

"Tutarım."

"Peki, 'çifte zehir boğaz kesme yeminli' sırrın var mı?"

"Var tabii."

Abra alçak sesle, "Söylesene bana Aron" dedi. İsmini okşarcasına söylemişti.

"Neyi söyleyeyim?"

"Bildiğin en 'cehennemin dibine, tanrının lanetine yeminli' sırrını söyle."

Aron dehşet içinde geri çekildi. "Söylemem" dedi. "Ne hakla soruyorsun? Kimseye söylemem."

"Hadi yavrucuğum... annene söyle" diye yaltaklandı Abra.

Aron'ın gözlerinde yine yaşlar birikiyordu ama bu sefer öfke gözyaşıydılar. "Seninle evlenmek isteyip istemediğimden emin değilim" dedi. "Eve gitsem iyi olacak."

Abra, Aron'ın bileğini tutup bırakmadı. Sesindeki cilve yok oldu. "Deniyordum seni. İnandım sır tutacağına."

"Niye yaptın ki böyle bir şeyi? Kızdım şimdi. Midem bulandı."

"Sana bir sır vereceğim" dedi Abra.

"Ha-ha!" dedi Aron alayla. "Kimmiş bakalım sır tutamayan?"

"Karar vermeye çalışıyordum" dedi Abra. "Sana bu sırrı söyleyeceğim, çünkü senin için iyi olabilir. Sevinebilirsin."

"Kim dedi söyleme diye?"

"Hiç kimse" dedi Abra. "Ben kendi kendime söyledim."

"Ha, o başka tabii. Neymiş bakalım sırrın?"

Kızıl güneş Blanco sokağında Tollot'ın evinin çatısına yaslandı; Tollot'ın bacası siyah bir başparmak gibi duruyordu önünde.

Abra usulca konuştu: "Bak şimdi, hani sizin eve gelmiştik, hatırlıyor musun?"

"Tabii!"

"İşte o gün ben arabada uyuyakaldım, uyandığımda annemle babam fark etmediler. Annenin ölmediğini konuşuyorlardı. Annen başka bir yere gitmiş. Başına kötü bir şey gelmiş olacak ki gitmiş, öyle diyorlardı."

Aron boğuk bir sesle cevap verdi: "Benim annem öldü."

"Ölmemiş olsa güzel olmaz mıydı?"

"Babam öldüğünü söyledi. Benim babam yalancı değil."

"Belki baban onun öldüğünü zannediyordur."

"Babam biliyordur" dedi Aron. Ama sesinde bir şüphe vardı.

"Anneni bulsak güzel olmaz mıydı?" dedi Abra. "Mesela hafızasını kaybetmiş falan olsa. Öyle şeyler oluyormuş, okudum. Onu bulursak hatırlatabiliriz." Olayın romantizmi Abra'yı girdabına alarak uzaklara götürdü.

"Babama soracağım" dedi Aron.

"Aron" dedi sertçe Abra, "sana söylediğim şey sır."

"Kim demiş?"

"Ben diyorum. Şimdi peşimden tekrarla: 'Söylersem çifte zehir içip boğazımı keseceğim.'"

Aron bir an tereddüt ettikten sonra tekrarladı: "Söylersem çifte zehir içip boğazımı keseceğim."

"Şimdi de avcuna tükür" dedi Abra, "böyle bak... tamam. Şimdi elini bana ver... böyle... tükürükleri birbirine karıştırıyoruz. Şimdi de elini saçına sür." İkisi formülü uyguladılar, sonra Abra ciddiyetle, "Şimdi söyle bu sırrı da göreyim seni" dedi. "O yemini ettikten sonra sırrı söyleyen bir kız vardı, ahırda yangın çıktı, yanarak öldü."

Tollot'ın evinin arkasında güneş ve onunla birlikte yaldızlı ışık kaybolmuştu. Toro Dağı'nın üstünde akşam yıldızı ışıldıyordu.

"Canıma okuyacaklar" dedi Abra. "Hadi. Çabuk! Babam arama ekibini toplamıştır bile. Kırbaçlayacaklar beni."

Aron inanamayarak ona baktı. "Kırbaç mı! Kırbaçlamıyorlar seni, değil mi?"

"Sen öyle san!"

Aron, "Hele bir denesinler" dedi tutkuyla. "Seni kırbaçlamaya kalkarlarsa öldürürüm onları, aynen böyle söyle onlara." Ayrık

mavi gözleri kısılmış, çakmak çakmaktı. "Kimse benim karımı kırbaçlayamaz" dedi.

Abra söğüt ağacının altındaki loşlukta kollarını Aron'ın boynuna doladı. Açık ağzını öptü. "Seni seviyorum kocacığım" dedi; sonra da dönüp ok gibi fırladı; eteklerini dizlerinin üstünde tutuyor, eve doğru koşarken kenarları dantelli beyaz iç çamaşırı karanlıkta parlıyordu.

**[iii]**

Aron söğüt ağacının gövdesine döndü, yere oturup sırtını ağaca yasladı. Zihni bir grilikti, midesinde ağrı burgaçları vardı. Ağrıyı kovmak için duygularını düşünce ve resimlere dönüştürmeye çalıştı. Zordu. Aron'ın yavaş, dikkatli zihni aynı anda bunca düşünce ve duyguyu kabul edemezdi. Kapı fiziksel acı dışında her şeye kapalıydı. Bir süre sonra kapı aralandı, incelenmek üzere bir şeyi aldı içeriye, sonra teker teker hepsini benimsedi. Kapalı zihninin dışında devasa bir şey içeriye girmek için yaygara koparıyordu. Aron onu en sona bıraktı.

Önce Abra'yı aldı içeriye, elbisesini, yüzünü, yanağında hissettiği elini, ondan etrafa yayılan, biraz süt, biraz çimeni andıran kokuyu inceledi. Onu yeni baştan gördü, hissetti, işitti ve kokladı. Ne kadar temiz olduğunu düşündü – elleri, tırnakları; ne kadar dobra, okul bahçesinde kıkırdaşanlardan ne kadar farklıydı.

Sonra sırasıyla Abra'nın başını tutup kucağına yatırışını, kendisinin bebek gibi ağlayışını, özlemle, bir şey isteyerek ve bir bakıma istediğini elde ederek ağlayışını düşündü. Belki de onu ağlatan, istediğini elde etmesiydi.

Sonra Abra'nın kurduğu tuzağı, onu sınayışını düşündü. Ona bir sır vermiş olsa Abra ne yapardı diye düşündü. Sır vermek istese hangi sırrını verecekti? O anda zihnine girmek için kapıyı yumruklayan şey dışında sır hatırlamıyordu.

Abra'nın sormuş olduğu en sivri soru geliverdi aklına: "Annesi olmamak nasıl bir his?" Nasıl bir histi? Özel bir hissi yoktu. Ya, ama okulda, Noel ve mezuniyet günlerinde diğer çocukların anneleri

kutlamalara geldiğinde... işte sessiz ağlamalar ve sözsüz özlem o zaman ortaya çıkardı. Öyle bir hisli işte.

Salinas'ın hem içi hem çevresi bataklıklarla, sazlık göletlerle doluydu ve hepsinde binlerce kurbağa ürerdi. Akşam vakti hava onların vıraklamasıyla öyle dolardı ki kükreyen bir sessizliğe benzerdi. Bir perde, bir fondu ve ansızın kesilmesi, gökgürültüsü sonrasını andıran bir dehşet uyandırırdı. Gece vakti kurbağa sesi kesilse, muhtemelen Salinas'ta yaşayanların hepsi müthiş bir gürültü var zannederek uyanırdı. Milyonlarca kurbağa vıraklamasının bir ritmi, ahengi vardı sanki; belki de bunu sağlamak kulakların görevidir, tıpkı yıldızlara göz kırptırmanın gözlerin işlevi olması gibi.

Artık söğüt ağacının altı iyice kararmıştı. Aron büyük şeye hazır olup olmadığını düşündü ve o düşünürken dışarıdaki içeriye süzülüverdi.

Annesi hayattaydı. Aron onu toprağın altında yatarken çok hayal etmişti: kıpırtısız, serin ve çürümeden. Ama bu farklıydı. Annesi bir yerlerde dolaşıyor, konuşuyordu; elleri hareket ediyordu, gözleri açıktı. Ve haz dalgasının orta yerinde bir keder çöktü üzerine, bir kayıp, korkunç bir kayıp hissi. Aron şaşırdı. Keder bulutunu inceledi. Annesi hayattaysa babası yalancı demekti. Biri hayattaysa öteki ölüydü. Aron ağacın altında yüksek sesle konuştu: "Annem öldü. Doğu'da bir yerde gömülü."

Karanlıkta Lee'nin yüzünü gördü, yumuşak sesini duydu. Lee'nin kurduğu yapı çok sağlamdı. Doğruya büyük saygı besler, neredeyse kutsal kabul ederdi; bunun tersi de doğal olarak geçerliydi: Yalandan nefret ederdi. Ne demek istediğini oğlanlara çok açık seçik anlatmıştı. Bir şey doğru değilse ve sen bunu bilmiyorsan, bu yanlıştı. Ama sen doğruyu biliyor ve değiştirip yanlışa çeviriyorsan, sen deiğrençtin, yaptığın da.

Lee'nin sesi şöyle diyordu: "Yalanın bazen iyilik olsun diye kullanıldığını biliyorum. Ben yalandan iyilik gelebileceğine inanmam. Doğrunun keskin acısı geçebilir ama yalanın insanı ağır ağır kemiren ıstırabı hiçbir zaman yok olmaz. Her zaman kanayan bir yaradır." Ve Lee sabırla, yavaş yavaş çalışıp didinmiş, doğrunun temeli, özü olan bir Adam kurmayı başarmıştı.

Aron karanlıkta başını iki yana, inanamayarak, sertçe salladı. "Babam yalancıysa, demek ki Lee de yalancı." Ne yapacağını şaşırmıştı. Sorabileceği kimse yoktu. Cal yalancıydı ama Lee'nin öğretisi sayesinde zeki bir yalancı olmuştu. Aron bir şeyin ölmesi gerektiğini hissediyordu: ya annesi ya dünyası.

Ansızın çözümü karşısında buldu. Abra yalan söylememişti. Duyduğunu söylemişti sadece; annesiyle babası da duymuşlardı sadece. Aron ayağa kalkıp annesini tekrar ölüme itti ve zihnini ona kapattı.

Akşam yemeğine gecikti. "Abra'yla birlikteydim" diye açıkladı. Akşam yemeğinden sonra, Adam yeni, rahat koltuğunda oturmuş *Salinas Index*'i okurken omzunda okşarcasına bir temas hissedip başını kaldırdı. "Ne var Aron?" diye sordu.

"İyi geceler Baba" dedi Aron.

## 37

### [i]

Salinas'ta şubat ayı genellikle rutubetli, soğuk ve sefil geçer. En çok yağmur bu ayda yağar, nehir kabaracaksa bu ayda kabarır. 1915 Şubatı su yüklü bir mevsimdi.

Trask'ler Salinas'a iyice yerleşmişlerdi. Lee kekremsi kitabi hayalinden vazgeçtikten sonra Reynaud fırınının bitişiğindeki evde kendine farklı türde bir yer hazırladı. Çiftlikte eşyalarını hiç açmamıştı aslında; çünkü hep başka bir yere gitmeye hazır yaşamıştı. Burada ise, hayatında ilk kez kendine bir yuva kurup konforla, devamlılıkla donattı.

Sokak kapısına en yakın büyük yatak odası ona düşüyordu. Lee birikimlerine el attı. Daha önce asla gereksiz yere bir sent bile harcamamış, bütün parasını kitapçı dükkânına saklamıştı. Ama şimdi küçük, sert bir karyolayla bir masa satın aldı. Kitap rafları yapıp kitaplarını kutulardan çıkardı; paraya kıyıp yumuşak bir halı aldı, duvarlara resimler astı. Bulabildiği en iyi okuma lambasının altına

derin, rahat bir yatar koltuk koydu. Son olarak da bir daktilo satın alıp nasıl kullanıldığını öğrenmeye koyuldu.

Kendi çilekeşliğinden sıyrıldıktan sonra Trask'lerin evini de baştan yarattı, Adam hiç itiraz etmedi. Eve bir gazlı ocak, elektrik telleri ve telefon geldi. Lee Adam'ın parasına hiç acımıyordu: yeni mobilyalar, yeni halılar, gazla çalışan su ısıtıcısı, büyük bir buzluk. Kısa sürede Salinas'ın en iyi donanmış evi oldu. Lee kendini savunmak için, "Çok paranız var" dedi Adam'a. "Keyfini sürmemek yazık olurdu."

"Benim şikâyetim yok" diye karşı çıktı Adam. "Yalnız ben de bir şey almak istiyorum. Ne alsam?"

"Logan'ın müzik dükkânına gidip şu yeni gramofonları bir dinlesenize."

"İyi fikir, gideyim" dedi Adam ve Victor marka, yüksek, Gotik bir gramofon satın alıp hangi yeni plaklar gelmiş diye düzenli takibe başladı.

İlerleyen yüzyıl Adam'ı kabuğundan çıkarıyordu. *Atlantic Monthly* ve *National Geographic* dergilerine abone oldu. Masonlara katıldı, ciddi ciddi Elk'lere katılmayı düşündü. Yeni buzluğa hayrandı. Soğutma konusunda bir ders kitabı alıp çalışmaya koyuldu.

Gerçek şu ki, Adam'ın işe, çalışmaya ihtiyacı vardı. Uzun uykusundan bir şey yapma ihtiyacıyla uyanıyordu.

"Galiba bir iş kuracağım" dedi Lee'ye.

"İhtiyacınız yok. Geçiminize yetecek paranız var."

"Ama bir şeyler yapmak istiyorum."

"O başka" dedi Lee. "Ne yapmak istediğinizi biliyor musunuz? Sizin iş hayatında pek başarılı olacağınızı sanmıyorum."

"Neden?"

"Öyle işte" dedi Lee.

"Baksana Lee, bir makale okumanı istiyorum. Sibirya'da bir kazıda mamut bulmuşlar. Binlerce yıldır buzun içindeymiş. Eti hâlâ bozulmamış."

Lee gülümsedi. "Sizin aklınızda bir şeyler var" dedi. "O buzluğun içindeki küçük küçük kaplarda ne var?"

"Değişik şeyler."

"İş dediğiniz bu mu? Kapların bazıları kötü kokuyor."

"Bir fikir" dedi Adam. "Bir türlü aklımdan çıkmıyor. Bir şeyleri yeterince soğutursan bozulmayacakları fikrine bir türlü alışamıyorum."

"Buzluğumuza mamut eti koymayalım" dedi Lee.

Adam, Sam Hamilton gibi binlerce fikir üretmiş olsa hepsi sonunda uçup gidebilirdi, ama o bir tek bu fikri üretmişti. Donmuş mamut aklından çıkmıyordu. Küçük küçük kaplardaki meyveler, pudingler, hem pişmiş hem çiğ et parçaları buzlukta durmaya devam ediyordu. Adam bakteriler hakkında bulabildiği bütün kitapları aldı; hafif bilimsel türde makaleler yayınlanan dergiler getirtmeye başladı. Ve bir fikir üretmiş çoğu insan gibi fikri onda saplantı haline geldi.

Salinas'ta küçük bir buzhane vardı; büyük olmamakla birlikte buzluğu olan tek tük evlerin ve dondurmacıların ihtiyacını karşılayacak büyüklükteydi. Buzları taşıyan at arabası her gün dağıtıma çıkıyordu.

Adam buzhaneyi ziyaret etmeye koyuldu; kısa süre sonra küçük kaplarını dondurucu bölmelere götürüyordu. Sam Hamilton sağ olsa da soğutmayı onunla konuşsa diye yüreği sızlıyordu. Sam olsa bütün konuyu çabucak kavrardı, diye düşünüyordu.

Adam yağmurlu bir öğle sonrası Samuel Hamilton'ı düşüne düşüne buzhaneden yürüyerek dönerken Will Hamilton'ın Abbot House Bar'a girdiğini gördü. Onu izleyip bara yaslanarak yanında durdu. "Bize akşam yemeğine gelsene."

"Memnun olurum" dedi Will. "Bak şöyle yapalım, bir iş üstündeyim. Erken biterse gelirim. Önemli bir şey var mıydı?"

"Aslında bilmiyorum. Bir şeyler düşündüm de, sana akıl danışmak istiyordum."

İldeki her iş teklifi er veya geç Will Hamilton'a sunulurdu. Adam'ın zengin bir adam olduğunu hatırlamasa Will mazeret bildirirdi. Fikir başkaydı, nakitle desteklenen fikir başka. "Çiftlik için makul bir teklif mi yapacaksın yoksa?" diye sordu.

"Oğlanlar, özellikle Cal, çiftliği seviyor. Elden çıkarmayı düşünmüyorum."

"Senin adına işletebilirim istersen."

"Hayır, kiraya verdim, vergisi ödeniyor. Böyle devam edeceğim."

"Yemeğe yetişemezsem sonra uğrayabilirim belki" dedi Will.

Will Hamilton hatırı sayılır bir işadamıydı. Tam olarak kaç işte parmağı olduğu bilinmemekle birlikte, zeki ve görece zengin bir adam olduğu biliniyordu. "Üstündeyim" dediği iş hep uydurmaydı. Daima faal ve meşgul olmak, güttüğü politikanın bir parçasıydı.

Akşam yemeğini Abbot House'ta tek başına yedi. Hesaplanmış bir süre sonra Central Caddesi'nden köşeyi döndü ve Adam Trask'in kapısını çaldı.

Oğlanlar yatmıştı. Lee dikiş sepetiyle oturmuş ikizlerin okula giderken giydiği uzun siyah çorapları yamıyordu. Adam *Scientific American*'ı okumaktaydı. Will'i içeriye o aldı, yer gösterdi. Lee kahve getirdi, sonra yama işine döndü.

Will koltuğuna yerleşti, kalın, siyah bir puro çıkarıp yaktı. Oyunu Adam'ın açmasını bekledi.

"Nihayet hava düzeldi. Annen nasıl?" dedi Adam.

"Gayet iyi. Günden güne gençleşiyor sanki. Oğlanlar epey büyümüştür."

"Öyle, evet. Cal okulda sahnelenecek oyunda rol alacak. Çok iyi oyuncu. Aron derslerinde epey başarılı. Cal çiftçi olmak istiyor."

"Doğru yaparsan kötü bir şey değil. Ülkenin ileri görüşlü çiftçilere ihtiyacı var." Will tedirgin bekliyordu. Acaba Adam'ın parası abartılıyor muydu? Adam borç istemek için yol yapıyor olabilir miydi? Will, Trask çiftliği karşılığında ne kadar borç verebileceğini ve karşılığında ne kadar borç alabileceğini hızla hesapladı. Rakamlar farklıydı, faiz oranı da öyle. Adam hâlâ bir teklifte bulunmuyordu. Will huzursuzlanmaya başlamıştı. "Çok kalamayacağım" dedi. "Adamın birine geç saatte randevu verdim."

"Bir fincan daha kahve içsene" dedi Adam.

"Teşekkür ederim, almayayım. Uyutmuyor. Benimle görüşmek istediğin bir konu mu vardı?"

"Babanı düşünüyordum, canım bir Hamilton'la sohbet etmek istedi" dedi Adam.

Will koltuğunda biraz rahatladı. "Babamın sohbeti güzeldi."

"Bir şekilde karşısındakini olduğundan daha iyi hale getirirdi" dedi Adam.

Lee yamadığı çoraptan başını kaldırdı. "Belki dünyanın en hoşsohbet insanı, başkalarının konuşmasına yardım edendir."

"Biliyor musun" dedi Will, "senin böyle havalı kelimeler kullanarak konuşman garip geliyor kulağa. Sorsalar senin eskiden melez dil konuştuğuna yemin edebilirdim."

"Eskiden konuşurdum" dedi Lee. "Herhalde kibirden." Adam'a gülümseyip Will'e, "Duydunuz mu?" dedi. "Sibirya'nın bir yerinde buzun içinden bir mamut çıkarmışlar. Yüz bin yıldır oradaymış ve eti hâlâ bozulmadan duruyormuş."

"Mamut mu?"

"Evet, uzun bir süredir yeryüzünde yaşamayan bir fil türü."

"Eti bozulmamış ha?"

"Domuz pirzolasından kalır yanı yokmuş" dedi Lee. Tahta yumurtasını siyah bir çorabın parçalanmış dizine soktu.

"Ne kadar ilginç" dedi Will.

Adam güldü. "Lee henüz burnumu silmeye başlamadı ama oraya varacak" dedi. "Lafı çok dolandırıyorum galiba. Mesele aslında boş boş oturmaktan sıkılmış olmam. Zamanımı dolduracak bir şey arıyorum."

"Çiftliğini işletsene."

"Hayır. O ilgimi çekmiyor. Will, durumum iş arayan bir adamınkinden farklı. Ben çalışmak istiyorum. İşe ihtiyacım yok."

Will temkini bir yana bıraktı. "Peki ben nasıl yardımcı olabilirim?"

"Aklıma gelen bir fikri anlatmak istiyordum sana, belki akıl verirsin diye. Sen işadamısın."

"Elbette" dedi Will. "Elimden ne gelirse."

"Soğutma işiyle ilgilenmeye başladım" dedi Adam. "Aklıma bir fikir takıldı, bir türlü atamıyorum. Yatıp uyuyorum, tekrar geliyor. Hayatta hiçbir şey böyle uğraştırmadı beni. Büyük bir fikir bir bakıma. Boşlukları çok olabilir."

Will bacaklarını çözüp pantolonunun kasan yerini çekiştirdi. "Söyle hadi" dedi. "Puro içer misin?"

Adam teklifi duymadı, zaten ne ima ettiğini de bilmiyordu. "Bütün ülke değişiyor" dedi Adam. "İnsanlar artık eskisi gibi ya-

şamayacak. Kış mevsiminde en büyük portakal pazarı neresi, biliyor musun?"

"Hayır. Neresi?"

"New York şehri. Dergide okudum. Ülkenin soğuk yerlerinde insanlar kışın çabuk bozulan şeyler istemez mi sence – mesela bezelye, marul, karnabahar gibi? Ülkenin büyük bölümünde aylar boyunca bunların hiçbirini bulamıyorlar. Oysa biz buracıkta, Salinas Vadisi'nde yıl boyu yetiştirebiliyoruz hepsini."

"Burası orası değil" dedi Will. "Fikrin ne?"

"Anlatayım: Lee bana büyük bir buzluk aldırdı, ilgilendim ben de. İçine değişik türde sebzeler koydum. Sonra farklı şekilde yerleştirdim. Mesela Will, buzu iyice ufak kırıp üstüne bir marulu yatırır, yağlı kâğıda sararsan üç hafta durabiliyor, açtığında taze ve güzel oluyor."

"Devam et" dedi Will ihtiyatlı.

"Biliyorsun demiryolları meyve vagonları yaptı. Gidip bir göz attım. Epey güzel yapmışlar. Sana bir şey söyleyeyim mi, kışın ortasında ta doğu yakasına marul nakledebiliriz."

Will sordu: "Sen nerede devreye giriyorsun?"

"Ben bizim bu Salinas'taki buzhaneyi alıp bir şeyler nakletmeyi denemek istiyorum."

"Epey paraya mal olur."

"Çok param var" dedi Adam.

Will Hamilton öfkeye dudağını ısırdı. "Nereden bulaştım bu işe?" dedi. "Tahmin etmeliydim."

"Ne demek istiyorsun?"

"Bak şimdi" dedi Will. "Biri bana fikir danışmaya geldiğinde aslında danışmanlık istemediğini bilirim. Onunla hemfikir olmamı ister. Ben de onun dostluğundan vazgeçmek istemiyorsam fikrinin iyi fikir olduğunu, uygulamasını söylerim. Ama seni severim, aile dostumuzsun, onun için kendimi ateşe atacağım."

Lee elindeki işi bıraktı, dikiş sepetini yere koydu ve gözlüğünü değiştirdi.

Adam çıkıştı: "Niye bozuluyorsun ki şimdi?"

"Benim kahrolası ailemin tamamı mucitti" dedi Will. "Biz kahvaltıya fikirlerle başlardık. Kahvaltı yerine fikir olurdu sofrada. O kadar

çok fikrimiz vardı ki, erzak alacak parayı kazanmayı unuturduk. Durumumuz biraz düzeldiğinde babam ya da Tom, bir icadın patentini alırdı. Ailede fikirleri olmayan, annem hariç bir tek bendim; hayatı boyunca herhangi bir para kazanan da bir tek benim. Tom'un insanlara yardım edecek fikirleri vardı, bir kısmı bildiğin sosyalizme çok benziyordu. Şimdi, eğer bana, kâr etmek umurumda değil, dersen şu kahveyi kafana fırlatacağım."

"Aslında çok umurumda değil."

"Orada dur Adam. Bak kendimi ateşe atıyorum dedim. Kırk elli bin dolarını kısa yoldan çarçur etmek istiyorsan hiç durma, fikrini uygula. Bak, söylüyorum sana: Bırak o kahrolası fikrin gebersin gitsin. Üstüne bir bardak su iç."

"Nesi var ki fikrimin?"

"Nesi yok ki? Doğulular kışın sebze yemeye alışık değildir. Almazlar. Vagonlar bir tali hatta mahsur kalsa, mal elinde kalır. Piyasa düzenlemeleri var. Hey Allahım yahu! Bebeler bir fikrin üstüne atlayıp iş dünyasına sürmeye kalkınca tepem atıyor."

Adam iç geçirdi. "Duyan da Sam Hamilton'ı cani zanneder" dedi.

"Babamdı, onu severdim ama keşke fikirlerine hiç bulaşmasaydı." Will, Adam'a bakıp gözlerindeki şaşkınlığı görünce birden utandı. Başını ağır ağır iki yana salladı. "Ailemi aşağılamak değildi niyetim" dedi. "İyi insanlardı. Ama sana tavsiyem geçerlidir. Soğutma işine bulaşma."

Adam yavaşça Lee'ye döndü. "Akşam yemeğinde yediğimiz o limonlu turtadan kaldı mı?" diye sordu.

"Sanmıyorum" dedi Lee. "Mutfakta fare sesi duyar gibi oldum. Oğlanların yastıklarında yumurta beyazı buluruz herhalde. Yarım litre viskiniz var."

"Öyle mi? İçsek ya?"

"Heyecanlandım" dedi Will, kendiyle dalga geçmeye çalıştı. "İçki iyi gelir." Yüzü kıpkırmızıydı, sesi de boğuk çıkıyordu. "Çok şişmanladım" dedi.

Ama iki kadehten sonra rahatladı. Rahatça oturup Adam'a ders verdi. "Bazı şeylerin değeri hiç değişmez" dedi. "Bir şeye para ya-

tırmak istiyorsan etrafına, dünyaya bakarsın. Bu Avrupa'daki savaş uzun zaman sürecek. Savaş olunca da aç insanlar olacak. İlla öyle olacak demiyorum ama, biz de girersek şaşırmam. Bu Wilson'a güvenmiyorum ben... hep nazariye, boş laf. Eğer ki savaşa girersek, dayanıklı gıdadan büyük servet kazanılır. Pirinç, mısır, buğday, fasulye mesela, buza ihtiyacı yok bunların. Bozulmaz, insanlar da bunları yiyerek yaşayabilir. Bana sorarsan, sen bütün o ovadaki arazine fasulye ekip depolasan oğullarının istikbalini garantilemiş olursun. Kuru fasulyenin fiyatı altı sente çıktı. Savaşa girersek, yirmi sent olursa şaşırmam. Fasulyeyi kurutursun, durur, pazar bulununcaya kadar bekler. Para kazanmak istiyorsan fasulye ek."

Will oradan ayrıldığında kendini iyi hissediyordu. O kapıldığı utanç geçmişti, verdiği tavsiyenin de sağlam olduğunu biliyordu.

Will gittikten sonra Lee bir limon turtasının üçte birini getirip ikiye böldü. "Çok şişmanlamış" dedi Lee.

Adam düşünüyordu. "Bir şeyler yapmak istiyorum demiştim sadece" dedi.

"Ya buzhane?"

"Alacağım galiba."

"Ayrıca fasulye de ekebilirsiniz isterseniz" dedi Lee.

**[ii]**

Adam yılın sonlarına doğru büyük hamlesini yaptı; hem yerel hem ulusal çapta sansasyonel olan bu bir yıl içinde bir sansasyon daha yarattı. Hazırlıklarını yaparken işadamları ondan ileri görüşlü, geleceği gören, yenilikçi biri olarak bahsediyorlardı. Buza yatırılmış marulla dolu altı vagonun yola çıkışı bir tören havasında gerçekleşti. Ticaret Odası peronda boy gösterdi. Vagonlar "Salinas Vadisi Marulu" yazılı büyük afişlerle süslenmişti. Ama kimse projeye yatırım yapmak istemiyordu.

Adam sahip olduğunu bile bilmediği bir enerji sergiliyordu. Marulları toplamak, ayıklamak, kasalara yerleştirip buzlamak ve yüklemek kolay değildi. Bu tür bir işi yürütecek donanım yoktu.

Her şey doğaçlama yapılmak zorundaydı, çok sayıda işçi istihdam edilip işin kendilerine öğretilmesi gerekiyordu. Herkes akıl veriyor, kimse yardım etmiyordu. Adam'ın fikrine bir servet harcadığı tahmin ediliyor ama servetin boyutunu kimse bilmiyordu. Adam da bilmiyordu. Sadece Lee biliyordu.

Fikir iyi görünüyordu. Marullar New York'ta aracılara iyi bir fiyata konsinye satış için sevkedilecekti. Sonra tren gitti, herkes beklemek üzere evine döndü. Başarılı olursa işe para yatırmak için elini cebine atmaya hevesli çok adam vardı. Will Hamilton bile tavsiyelerinde acaba yanıldı mı diye düşünüyordu.

Olaylar dizisi kadirimutlak ve affetmeyen bir düşman tarafından planlanmış olsa bu kadar etkili olamazdı. Tren Sacramento'ya yaklaştığında Sierra yolu çığdan kapandı ve iki gün kapalı kaldı; altı vagon bir tali hata çekilip buzları şıpır şıpır eriyerek bekledi. Üçüncü gün yük treni dağları aştı; tesadüf, mevsimsiz bir sıcak hava dalgası Orta Batı'nın tamamını etkisi altına almıştı. Chicago'da siparişler konusunda bir karışıklık oldu –kimsenin suçu değildi, her zaman olabilecek şeylerden biri– ve Adam'ın altı vagon dolusu marulu depoda beş gün daha bekledi. Bu kadarı yeterliydi, ayrıntılara girmeye de gerek yok. New York'a altı vagon dolusu feci bir çamur ulaştı, sırf elden çıkarılması bile epey masraflıydı.

Adam aracı şirketten gelen telgrafı okuyunca koltuğunda geriye yaslandı; yüzüne tuhaf, sebatlı bir gülümseme yerleşti ve bir daha silinmedi.

Lee kendini toparlaması için ondan uzak duruyordu. Oğlanlar Salinas'taki tepkileri duyuyordu. Adam ahmağın tekiydi. Bu ukala hayalperestlerin başı hep belaya girerdi. İşadamları projeye bulaşmama dirayetini gösterdikleri için kendi kendilerini tebrik ediyorlardı. İşadamı olmak tecrübe isterdi. Paralarını miras olarak kazanmış insanların başı hep belaya girerdi. Kanıt mı lazımdı: Adam'ın çiftliğini nasıl işlettiğine bakmak yeterliydi. Ahmakta para durmazdı. Belki ona ders olurdu. Buzhanenin üretimini de iki katına çıkarmıştı.

Will Hamilton projeye itiraz etmekle kalmayıp neler olacağını ayrıntılarıyla öngördüğünü hatırladı. Bu ona zevk vermiyordu ama biri sağlam bir işadamının tavsiyesine uymuyorsa, yapılacak bir şey

yoktu. Allah biliyor ya, Will'in gelgeç fikirler konusunda epey tecrübesi vardı. Dolaylı yoldan, Sam Hamilton'ın da ahmaklığı hatırlandı. Tom Hamilton'a gelince – o deliydi.

Lee yeterince zaman geçtiğine hükmettiğinde lafı gevelemedi. Dikkatini çekmek ve üzerinde tutabilmek için Adam'ın tam karşısına oturdu.

"Nasıl hissediyorsunuz kendinizi?" diye sordu.

"İyi."

"Tekrar deliğinize girmeyeceksiniz, değil mi?"

"Neden öyle dedin?" diye sordu Adam.

"Yüzünüzde o eski ifade var da... Gözünüzde de o uyurgezer parıltısı. Güceniyor musunuz söylediklerime?"

"Hayır" dedi Adam. "Bir tek şeyi merak ediyordum, tamamen battım mı?"

"Tam sayılmaz" dedi Lee. "Aşağı yukarı dokuz bin dolarınız kaldı, bir de çiftlik."

"Çöp imha faturası iki bin dolar" dedi Adam.

"O düşüldükten sonra dokuz bin kalıyor."

"Yeni buz makinelerinin epey borcu vardı."

"O ödendi."

"Dokuz bin dolarım mı var?"

"Bir de çiftlik" dedi Lee. "Buzhaneyi satabilirsiniz belki."

Adam'ın yüzü kasıldı, o dalgın gülümseme kayboldu. "Ben hâlâ yürüyeceğine inanıyorum" dedi. "Bir yığın aksilik üst üste geldi. Buzhaneyi satmayacağım. Soğutmanın bozulmayı geciktirdiği kesin. Belki bir yolunu bulurum."

"Masrafı olmayan bir yol bulmaya çalışın" dedi Lee. "Gazlı ocağımdan ayrılmayı hiç istemem."

**[iii]**

İkizler Adam'ın başarısızlığını derinden hissettiler. On beş yaşındaydılar; zengin bir adamın oğlu oldukları duygusunu uzun zaman tanımışlardı, vazgeçmeleri zordu. Olay bir tür karnavala dönüşme-

seydi bu kadar kötü olmazdı. Yük vagonlarının üstündeki koca tabelaları dehşetle hatırlıyorlardı. İşadamları Adam'la alay ediyordu, evet ama liseliler çok daha acımasızdı. Bugünden yarına ikizlerden "Aron ve Cal Marul" ya da kısaca "Marulkafalar" diye bahsetmek moda oldu.

Aron derdini Abra'yla paylaştı. "Durum çok değişti" dedi ona.

Abra çok güzel bir genç kız olmuştu. Göğüsleri yaşının mayasıyla kabarıyordu; yüzünde güzelliğin sükûneti ve sıcaklığı vardı. Güzelliğin de ötesine geçmişti. Güçlüydü, kendine güveniyordu ve kadınsıydı.

Aron'ın kaygılı yüzüne bakıp, "Nedir değişen?" diye sordu.

"Her şey bir yana, galiba yoksul düştük."

"Sen nasılsa çalışacaktın."

"Üniversiteye gitmek istiyorum, biliyorsun."

"Gidersin. Ben yardım ederim sana. Baban bütün parasını kaybetti mi?"

"Bilmiyorum. Öyle diyorlar."

"Kim onlar?" diye sordu Abra.

"Kim mi? Herkes. Annenle baban da benimle evlenmeni istemez belki."

"Öyleyse onlara söylemem" dedi Abra.

"Kendine çok güveniyorsun."

"Evet" dedi Abra, "epey güveniyorum. Beni öper misin?"

"Burada mı? Burada, sokağın ortasında mı?"

"Neden olmasın?"

"Herkes görecek."

"İstiyorum görmelerini" dedi Abra.

"Hayır" dedi Aron. "Ben olayları böyle ortaya dökmekten hoşlanmıyorum."

Abra onun önüne geçip yolunu kesti. "Bana bak küçük bey, hemen şimdi öpeceksin beni."

"Niye?"

"Herkes benim Bayan Marulkafa olduğumu bilsin diye" dedi Abra tane tane.

Aron utanarak kaçamak bir öpücük kondurduktan sonra zorla yanına çekti Abra'yı. "Belki de nişanı ben bozsam daha iyi olur" dedi.

"Ne demek istiyorsun?"

"Şunu demek istiyorum: Artık sana layık değilim. Onca yoksul çocuktan biriyim. Babandaki değişikliği fark etmedim mi sanıyorsun?"

"Delirmişsin sen" dedi Abra. Babasındaki değişikliği kendi de fark ettiğinden kaşlarını azıcık çattı.

Bell'in şekerci dükkânına gidip bir masaya oturdular. O sene moda kereviz tonikti. Önceki sene meyanköklü dondurmalı gazoz.

Abra kabarcıkları kibar hareketlerle, pipetiyle karıştırdı ve marul fiyaskosundan sonra babasının ne kadar değiştiğini düşündü. "Artık biraz başkalarıyla görüşsen akıllıca olmaz mı sence?" demişti Abra'ya.

"Ama ben Aron'la nişanlıyım."

"Nişanlı mı!" demişti babası burnundan soluyarak. "Çocuklar ne zamandan beri nişanlanıyor? Biraz etrafına baksan iyi olur. Denizde başka balıklar da var."

Son zamanlarda ailelerin uygunluğuna değinildiğini de hatırladı Abra; bir keresinde rezaletlerin sonsuza dek gizlenemeyeceği ima edilmişti. Bütün bunlar Adam'ın bütün parasını kaybettiği lafı ortalıkta dolaşmaya başladığından beri olmuştu.

Abra masanın karşı tarafına uzandı. "Aslında biliyor musun, yapabileceğimiz o kadar basit bir şey var ki, duyunca güleceksin."

"Neymiş?"

"Babanın çiftliğini işletebiliriz. Babam çok iyi arazi olduğunu söylüyor."

"Olmaz" dedi Aron hemen.

"Neden?"

"Ben çiftçi olmayacağım, sen de çiftçi karısı olmayacaksın."

"Ben Aron'ın karısı olacağım, Aron ne olursa olsun."

"Üniversiteden vazgeçmeyeceğim" dedi Adam.

"Sana yardım ederim" dedi Abra yine.

"Parayı nereden bulacaksın?"

"Çalacağım" dedi Abra.

"Bu kasabadan ayrılmak istiyorum" dedi Aron. "Herkes benimle alay ediyor. Dayanamıyorum."

"Yakında unuturlar."

"Hayır, unutmayacaklar. Liseyi bitirinceye kadar iki yıl daha kalmak istemiyorum burada."

"Benden uzaklaşmak mı istiyorsun Aron?"

"Hayır. Of, Allah kahretsin, ne diye bilmediği işlere kalkıştı ki?"

Abra onu azarladı. "Sakın babanı suçlama. Projesi yürüseydi herkes karşısında eğiliyor olacaktı."

"Ama yürümedi. Beni ne duruma düşürdü baksana! Başım dik yürüyemiyorum. Allahım, nefret ediyorum ondan!"

Abra çıkıştı: "Aron! Bu şekilde konuşmayı kes!"

"Annem hakkında yalan söylemediği ne malum?"

Abra'nın yüzü öfkeden kızardı. "Dayak lazım sana" dedi. "Herkesin gözü önünde olmasak ben atardım dayağı." Aron'ın şimdi öfke ve çaresizlikle çarpılmış güzel yüzüne baktı ve ansızın taktik değiştirdi. "Anneni sorsana. Doğrudan sor babana."

"Soramam, sana söz verdim."

"Sana söylediğim şeyi söylemeyeceğine söz verdin sadece."

"İyi ama sorarsam nereden duyduğumu öğrenmek isteyecek."

"Peki, tamam" diye haykırdı Abra, "şımarık bebek! Seni sözünden azat ediyorum. Sorabilirsin."

"Sorar mıyım, sormaz mıyım, bilmiyorum."

"Bazen seni öldürmek istiyorum" dedi Abra. "Ama Aron, o kadar seviyorum ki seni. O kadar seviyorum ki." Dondurma tezgâhının yakınındaki taburelerden kıkırtılar yükseldi. Sesleri yükselmiş, okul arkadaşları onları duymuştu. Aron'ın yüzü kızardı, gözlerine öfke yaşları doldu. Dükkândan koşarak çıkıp yokuş yukarı hızla yürümeye koyuldu.

Abra sakin bir tavırla çantasını aldı, eteğini düzeltti, sıvazladı. Aynı sükûnetle Mr. Bell'in yanına gidip kereviz toniklerin parasını ödedi. Kapıya doğru yürürken kıkırdayan grubun yanında durdu. "Bulaşmayın ona" dedi soğuk bir tavırla. Yürümeye devam ederken arkasından inceltilmiş bir erkek sesi yükseldi: "Ah, Aron, o kadar seviyorum ki seni."

Abra sokağa çıktığında Aron'a yetişebilmek için koşmaya başladı ama onu bulamadı. Telefon etti. Lee, Aron'ın eve gelmediğini

söyledi. Oysa Aron yatak odasında küskünlüğe gömülmüştü; Lee onun görülmemeye çalışarak eve girip oda kapısını kapattığını görmüştü. Abra, Aron'ı görme umuduyla Salinas sokaklarında bir aşağı bir yukarı dolaştı. Ona kızgındı, ama aynı zamanda yalnızlıktan da şaşkına dönmüştü. Aron daha önce ondan hiç kaçmamıştı. Abra yalnız kalabilme melekesini yitirmişti.

Cal'in yalnızlığı öğrenmesi gerekmişti. Çok kısa bir süre boyunca Abra'yla Aron'a katılmaya çalışmış ama istenmemişti. Kıskançlığa kapılıp kızı ayartmaya çalışmış ve başarılı olamamıştı.

Dersler ona kolay geliyordu, pek ilginç de bulmuyordu konuları. Aron'ın öğrenmek için daha çok çalışması gerekiyor, dolayısıyla öğrendiğinde daha büyük bir başarı duygusu yaşıyordu; giderek öğrenime niteliğiyle tamamen orantısız bir saygı gelişmişti içinde. Cal ise oradan oraya sürükleniyordu. Okulda sporla ve çeşitli etkinlerle ilgilenmiyordu. Giderek artan huzursuzluğu onu geceleri dışarıya sürüklüyordu. Uzun boylu, leylek bacaklı bir delikanlı oldu; karanlık havası onu sarmalamaya devam ediyordu.

## 38

**[i]**

Cal de herkes gibi kendini bildi bileli yakınlık ve şefkate ihtiyaç duymuştu. Tek çocuk olsaydı ya da Aron farklı türde bir oğlan olsaydı, Cal bu ilişkiye normal şekilde, kolaylıkla ulaşabilirdi. Ama insanlar daha ilk andan itibaren güzelliği ve sadeliği nedeniyle Aron'a teslim oluyorlardı. Cal gayet doğal olarak sevgi ve ilgi elde edebilmek için bildiği tek şekilde rekabete girdi: Aron'ı taklit etmeye çalışarak. Aron'ın sarışın saflığıyla birleştiğinde sevimli olan tutum, esmer yüzlü, kısık gözlü Cal'de şüphe uyandırıyor, tatsız görünüyordu. Rol yaptığı için performansı da ikna edici değildi. Aron kabul ediliyor, tıpatıp aynı şeyi yapan ya da söyleyen Cal tersleniyor, itiliyordu.

Nasıl ki burnuna bir iki vurduğunuzda köpek yavrusu başını elletmek istemez, utanırsa, birkaç kere terslenen bir oğlan çocuğu da baştan aşağı utangaçlaşır. Fakat köpek yavrusu ürkerek geri çekilir ya da yaltaklanarak sırtüstü yuvarlanırken, oğlan çocuğu utangaçlığını kayıtsızlıkla, meydan okuyarak ya da gizlenerek örtmeye çalışır. Reddedilmenin acısını bir kere yaşadıktan sonra da olmadık şeyleri reddedilme olarak algılamaya başlar, hatta beklentisiyle insanları onu reddetmeye teşvik eder.

Cal'de bu süreç o kadar uzun ve yavaş olmuştu ki, hiçbir tuhaflık hissetmemişti. Etrafını bir kendine yeterlilik duvarıyla, onu dünyaya karşı koruyabilecek kadar sağlam bir duvarla çevirmişti. Duvarında bazı zayıf noktalar varsa, Aron ve Lee'ye en yakın noktalarda, en çok da Adam'a yakın noktalarda olabilirdi. Babasının onu fark etmeyişi Cal'e güven vermişti belki. Hiç fark edilmemek, olumsuz biçimde fark edilmekten iyiydi.

Cal epey küçük yaşta bir sır keşfetmişti. Babasının oturduğu yere son derece sessizce yanaşıp dizine çok hafifçe yaslandığında, Adam'ın eli otomatikman havaya kalkıyor, parmakları Cal'in omzunu sıvazlıyordu. Adam muhtemelen yaptığının farkında bile değildi, ama bu okşama çocuğa öyle bir taşkın duygu seli yaşatıyordu ki, sadece ihtiyacı olduğu zamanlara saklıyordu bu özel mutluluğu. Hiç şaşmayan bir sihirdi. İnatçı bir tapınmanın törensel simgesiydi.

Yer değişikliği her şeyi değiştirmez. Cal'in Salinas'ta da King City'dekinden fazla arkadaşı yoktu. İşbirliği yaptığı insanlar vardı, sözü geçerdi, hatta takdir de toplardı ama arkadaşı yoktu. Yalnız yaşıyor, yalnız yürüyordu.

## [ii]

Lee, Cal'in geceleri evden çıkıp çok geç saatte döndüğünü biliyorduysa da bildiğini belli etmiyordu, çünkü yapabileceği bir şey yoktu. Gece devriyeleri bazen onu tek başına yürürken görüyorlardı. Amir Heiserman konuyu okul yönetimiyle bilhassa görüştü ve Cal'in okul kırma âdetinin olmadığı, hatta çok iyi bir öğrenci oldu-

ğu konusunda okuldan teminat aldı. Adam'ı tanıyordu elbette; eh, Cal de cam kırmadığına, kimseyi rahatsız etmediğine göre memurlara gözlerini açık tutmalarını ama başı belaya girmedikçe çocuğa bulaşmamalarını tembihledi.

Tom Watson bir gece Cal'i görüp yanına gitti ve sordu: "Geceleri niye bu kadar çok dolaşıyorsun?"

"Kimseyi rahatsız etmiyorum ki" diye savunmaya geçti Cal.

"Biliyorum. Ama evinde, yatağında olman gerekirdi."

"Uykum yok" dedi Cal; hayatı boyunca uykusu olmadığı bir tek anı hatırlamayan Tom Baba buna hiçbir mana veremedi. Oğlan Çin mahallesindeki rulet oyunlarını seyrediyor ama kendi oynamıyordu. Bir muammaydı, aslına bakılırsa Tom Watson'ın gözünde oldukça basit şeyler de muammaydı ve onları muamma olarak bırakmayı tercih ediyordu.

Cal yürüyüşleri sırasında çiftlikte kulak misafiri olduğu, Lee'yle Adam arasında geçen konuşmayı sık sık hatırlardı. Gerçeği deşip öğrenmek istiyordu. Bilgiyi yavaş yavaş topluyordu – sokakta duyduğu bir değinme, bilardo salonundaki dokundurmalar. Bu bölük pörçük konuşmaları Aron duymuş olsa farkına varmazdı, Cal ise onları topluyordu. Annesinin ölmediğini biliyordu. Ayrıca hem duyduğu ilk konuşmadan hem de sonra duyduklarından, Aron'ın muhtemelen annesini bulunca sevinmeyeceğini de biliyordu.

Cal bir gece Tavşan Holman'a rastladı; her altı ayda bir yaptığı gibi kafa çekmeye San Ardo'dan gelmişti. Tavşan yabancı bir yerde bir tanıdığa rastlayan her köylü gibi Cal'le karşılaştığında büyük tezahürat gösterdi. Abbot House'un arka tarafındaki sokakta yarım litrelik şişesinden içki içerken Cal'e aklına gelen bütün havadisleri verdi. Arazisinin bir bölümünü iyi bir fiyata satmış, Salinas'a satışı kutlamaya gelmişti, kutlamak derken, hiçbir şeyi eksik olmayacaktı. Evler'e gidip fahişelere gerçek bir erkeğin neler yapabileceğini gösterecekti.

Cal onun yanında oturup sessizce dinledi. Tavşan'ın viskisinin dibi göründüğünde Cal sessizce gidip Louis Schneider'a onun adına bir yarım litre daha aldırdı. Tavşan boşalmış şişeyi elinden bırakıtı; tekrar elini attığında dolu bir şişe buldu.

"Tuhaf şey" dedi, "tek şişem var sanıyordum. Ne güzel yanılgı!"

Tavşan ikinci şişeyi yarıladığında Cal'in yalnız kim olduğunu değil, yaşını da unutmuştu. Bununla birlikte, yanındakinin çok sevgili bir eski dost olduğunu hatırlıyordu.

"Bak sana ne diyeceğim George" dedi. "İznınle kalemime şu kurşundan biraz daha doldurayım da ikimiz birlikte Evler'e gidelim. Sakın param yok deme. Bu gece eğlence benden. On altı hektarımı sattığımı söylemiş miydim sana? Bir işe de yaramıyordu." Sonra dedi ki: "Harry, bak sana ne diyeceğim. O iki paralık fahişelerden uzak duralım. Kate'in yerine gidelim. Pahalı, on kâğıt, ama boşver yahu! Orası tam panayır. Hiç panayıra gittin mi Harry? Bomba, bomba. Kate bu işi biliyor. Kate'in kim olduğunu hatırlıyor musun George? Adam Trask'in karısı, o kahrolası ikizlerin anası. Hey Allahım. Adamı vurup kaçtığı günü hiç unutmam. Omzundan vurdu, çekti gitti. Her neyse, nikâhlı karı olarak beş para etmezdi, ama fahişeliğine diyecek yok. Tuhaf aslında... fahişeden iyi karı olur derler ya. Tecrübeli diye. Biraz yardım et de kalkayım Harry. Ne diyordum?"

"Panayır" dedi Cal alçak sesle.

"Ha, evet. Bu Kate'in panayırı var ya, gözlerin yuvalarından uğrayacak. Ne yapıyorlar, biliyor musun?" Cal, Tavşan'ın dikkatini çekmemek için biraz geriden yürüyordu. Tavşan ne yaptıklarını anlattı. Cal'in midesini bulandıran yaptıkları değildi. O kısmı Cal'e salaklık gibi gelmişti sadece. Seyreden adamlardı. Tavşan'ın yüzünü sokak lambasının ışığında gördüğünde Cal panayırı seyreden adamların nasıl tipler olduğunu anladı.

Ot bürümüş bahçeden geçip boyası dökülmüş verandanın basamaklarını çıktılar. Cal yaşına göre uzun boylu olduğu halde parmak ucunda yükselerek yürüyordu. Kapıyı bekleyen adam fazla dikkatli bakmadı ona. Kısık, esrarengiz ışıklı lambaları ve gergin bekleyen erkekleriyle loş odada dikkati çekmiyordu.

[iii]

Cal daha önce daima gördüğü ve duyduğu şeylerden karanlık bir yapı, bilinmeyen aletler misali ileride işe yarayabilecek malzemenin yığıldığı bir depo kurmak isterdi, ama Kate'in yerine yaptığı ziyaretten sonra çaresizlik duygusuna kapıldı; yardıma ihtiyaç duyuyordu.

Lee bir gece daktilosunda tıkır tıkır bir şeyler yazarken kapısının hafifçe tıklatıldığını duydu, kalkıp Cal'i içeriye aldı. Oğlan yatağın kenarına oturdu; Lee de zayıf bedenini yatar koltuğa bıraktı. Bir koltuğun ona bu kadar haz verebilmesine gülüyordu. Lee sanki üzerinde bol kollu bir Çin gömleği varmışçasına kollarını karnının üstünde kavuşturdu ve sabırla bekledi. Cal tam Lee'nin başının üzerinde bir noktaya gözlerini dikmişti.

Cal alçak sesle ve hızlı hızlı konuştu. "Annemin nerede olduğunu ve ne yaptığını biliyorum. Gördüm onu." Lee zihninden hızla bir yol göster duası geçirdi.

"Merak ettiğin ne?" diye sordu yavaşça.

"Henüz düşünmedim. Düşünmeye çalışıyorum. Sorsam bana doğruyu söyler misin?"

"Elbette."

Cal'in kafasında dönen sorular o kadar kafa karıştırıcıydı ki aralarından birini seçmekte zorlandı. "Babam biliyor mu?"

"Evet."

"Neden bize öldü dedi?"

"Siz acı çekmeyin diye."

Cal düşündü. "Babam ona ne yaptı da gitti?"

"Baban onu bütün ruhu ve bedeniyle sevdi. Aklına gelen her şeyi sundu ona."

"Annem onu vurdu mu?"

"Evet."

"Neden?"

"Baban onun gitmesini istemediği için."

"Babam onu hiç incitti mi?"

"Bildiğim kadarıyla hayır. Baban onu incitecek adam değildi."

"Lee, annem niye yaptı böyle bir şeyi?"

"Bilmiyorum."

"Bilmiyor musun, yoksa söylemiyor musun?"

"Bilmiyorum."

Cal o kadar uzun süre sustu ki, Lee'nin bileklerine yapışmış parmakları karıncalanmaya başladı. Cal tekrar konuşunca rahatladı. Oğlanın ses tonu değişmişti. Bir yakarı vardı sesinde. "Lee, sen onu tanıdın. Nasıl biriydi?"

Lee iç çekti, elleri gevşedi. "Ben sadece kendi düşüncemi söyleyebilirim. Yanılıyor olabilirim."

"Peki, ne düşünüyordun onunla ilgili?"

"Cal" dedi, "bu konuyu uzun saatler boyunca düşündüm ve hâlâ bilmiyorum. Annen bir muamma. Bana öyle geliyor ki o, diğer insanlardan farklı. Onda bir şey eksik. Belki iyilik, belki vicdan. İnsanları anlayabilmek için onları kendi içinde hissetmen gerekir. Ben anneni hissedemiyorum. Onu düşündüğüm anda duygularım karanlığa gömülüyor. Onun ne istediğini, neyin peşinde olduğunu bilmiyorum. İçinde çok nefret vardı, ama sebebini de, neye yöneldiğini de bilmiyorum. Bir muamma. Ayrıca sağlıklı bir nefret değildi. Öfke yoktu içinde. Merhametsiz bir nefretti. Seninle böyle konuşmam iyi bir şey mi, ondan da emin değilim."

"Öğrenmem lazım."

"Neden? Öğrenmeden önce kendini daha iyi hissetmiyor muydun?"

"Evet ama öğrenmeye başladım bir kere, sonunu getirmem lazım."

"Haklısın" dedi Lee. "İlk masumiyet gitti mi sonunu getirmek gerekir – eğer ki riyakâr veya aptal değilsen. Ama sana daha fazlasını söyleyemem, çünkü daha fazlasını bilmiyorum."

"Öyleyse babamı anlat" dedi Cal.

"Onu yapabilirim bak" dedi Lee. Sonra durdu. "Acaba konuştuklarımız duyuluyor mudur? Alçak sesle konuş."

"Babamı anlatsana" dedi Cal.

"Bence baban karısında eksik olan şeye fazlasıyla sahip. Babanın iyiliği ve vicdanı öyle boyutlarda ki, neredeyse kusur haline gelmiş. Onu tökezletiyorlar, engelliyorlar."

"Annem gittiğinde babam ne yaptı?"

"Öldü" dedi Lee. "Ortalıkta dolaşıyordu ama ölüydü. Yeni yeni

diriliyor, o da yarı yarıya." Cal'in yüzünde tuhaf ve değişik bir ifade gördü. Gözlerini daha iri iri açmıştı, genellikle gergin ve kasılı olan ağzı gevşemişti. Lee şimdi ilk kez, farklı renklerde olmasına rağmen, onun yüzünde Aron'ın yüzünü görebiliyordu. Cal'in omuzları hafiften titriyordu, fazlasıyla uzun süre kasılı tutulmuş bir adale gibi.

"Ne oldu Cal?" diye sordu Lee.

"Onu seviyorum" dedi Cal.

"Ben de seviyorum" dedi Lee. "Sevmesem bu kadar uzun süre yanında kalamazdım herhalde. Dünyevi manada zeki bir adam değil, ama iyi bir adam. Belki de hayatta tanıdığım en iyi adam."

Cal ansızın ayağa kalktı. "İyi geceler Lee" dedi.

"Dur bakalım bir dakika. Kimseye söyledin mi?"

"Hayır."

"Aron'a da... söylememişsindir tabii."

"Ya öğrenirse?"

"O zaman ona senin yardımcı olman gerekecek. Dur, gitme. Sen bu odadan çıktıktan sonra bir daha konuşma fırsatı bulamayabiliriz. Senin gerçeği bildiğini bildiğim için benden hoşlanmıyor olabilirsin. Şunu söyle: Annenden nefret ediyor musun?"

"Evet" dedi Cal.

"Merak ettim de..." dedi Lee. "Babanın ondan herhangi bir anda nefret ettiğini sanmıyorum. Üzülüyordu sadece."

Cal yavaşça, usulca kapıya doğru süzüldü. Ellerini cebine sokup sımsıkı yumruk yaptı. "İnsanları anlamakla ilgili dediğin doğru. Ben annemden niçin gittiğini bildiğim için nefret ediyorum. Biliyorum, çünkü o benim içimde."

Lee ayağa fırladı. "Sakın!" dedi sertçe. "Duydun mu? Sakın bir daha görmeyeyim. Elbette içinde taşıyor olabilirsin. Herkes taşır. Ama ötekini de taşıyorsun. Bak, kaldır başını! Bana bak dedim!"

Cal başını kaldırıp bitkin bir tonda, "Ne istiyorsun?" dedi.

"Ötekini de taşıyorsun içinde. Dinle beni! Öyle olmasan, taşıyor muyum diye merak bile etmezdin. İşin kolayına kaçma sakın. Kendine atalarını mazeret göstermek çok kolaydır. Sakın ha, senin böyle bir şey yaptığını görmeyeyim! Şimdi bana dikkatle bak ki unutmayasın. Her ne yaparsan yap, sen yapmış olacaksın, annen değil."

Cal'in başı eğik, sesi kırıktı.

"Buna inanıyor musun Lee?"

"Evet, inanıyorum, sen de inansan iyi edersin, yoksa kemiklerini kırarım." Cal gittikten sonra Lee koltuğuna döndü. "Benim Doğulu dinginliğim nereye gitti acaba?" diye hayıflandı.

**[iv]**

Annesini bulmak Cal için yeni bir şeyden çok bir doğrulamaydı. Uzun zamandır ayrıntılara girmeden bulutun varlığından haberdardı. Tepkisi iki yönlüydü. Bilmek ona neredeyse haz dolu bir güç duygusu veriyordu; kimi eylemleri, ifadeleri irdeleyebiliyor, muğlak değinmeleri yorumlayabiliyor, hatta geçmişi çekip yeniden düzenleyebiliyordu. Ama bunlar bilginin verdiği acıyı telafi etmiyordu.

Cal'in bedeni erkekliğe doğru evriliyor, ergenliğin dönen rüzgârları onu sarsıyordu. Bir an vefalı, saf ve sadıkken bir an sonra pisliğin içinde yuvarlanıyor, ardından utançla yerlerde sürünüyor, çok geçmeden başını kaldırıp yine kendini adıyordu.

Öğrendikleri bütün duygularını keskinleştirdi. Böyle bir mirasa sahip bir tek kendisi varmış gibi geliyordu ona. Lee'nin sözlerine tam inanamıyor, başka oğlanların aynı şeyleri yaşaması ona mümkün görünmüyordu.

Kate'in yerindeki panayır aklından çıkmıyordu. Anısı bir an zihnini ve bedenini ergenlik ateşiyle tutuşturuyor, bir an sonra tiksinti ve nefretle gönlünü bulandırıyordu.

Babasına dikkatle bakıyor, belki varolandan fazla keder ve hüsran görüyordu Adam'da. Cal'in içinde babasına tutkulu bir sevgi, onu koruma, çektiği acıları telafi etme isteği oluştu. Cal'in kendi duyarlılaşmış zihninde o acı dayanılmazdı. Adam yıkanırken yanlışlıkla banyoya girip çirkin kurşun yarasını gördü ve kendi iradesi dışında, "Baba, o yara ne?" diye sorduğunu duydu.

Adam'ın parmakları yara izini kapatmak istercesine omzuna gitti. "Eski bir yara Cal" dedi. "Kızılderili savaşlarına katılmıştım. Bir ara anlatırım sana."

Cal, Adam'ın yüzüne bakarken, zihninin bir yalan bulmak üzere geçmişe dalışını görmüştü. Cal yalanın kendisinden değil, söylenmesinin gerekçesinden nefret ediyordu. Kendisi şu ya da bu türden bir kazanç sağlamak amacıyla yalan söylerdi. Yalan söylemek zorunda kalmayı utanç verici buluyordu. "Nasıl yaralandığını biliyorum, merak etme" diye haykırmak istiyordu. Ama yapmadı elbette. "Dinlemek isterim" dedi.

Aron da değişim girdabına kapılmıştı, ama Cal'e kıyasla onun güdüleri daha ağırkanlıydı. Bedeni o kadar çığlık çığlığa bağırmıyordu. Tutkuları dine yöneldi. Geleceği için papazlıkta karar kıldı. Episkopal Kilise'nin bütün ayinlerine katılıyor, bayramlarda çiçek ve yapraklarla yapılan süslemelere yardım ediyor, kıvırcık saçlı genç papaz Mr. Rolf'la uzun saatler geçiriyordu. Aron dünyevi eğitimini hiçbir tecrübesi olmayan bir gençten alıyordu, bu sayede sadece tecrübesizlerin sahip olduğu bir genelleme yetisi ediniyordu.

Aron Episkopal Kilise'ye kabul edildi ve pazar günleri koroda yerini aldı. Abra onu izledi. Kadınsı zihni bu tür şeylerin gerekli ama önemsiz olduğunu biliyordu.

Dine bağlanmış olan Aron'ın Cal'i iknaya çalışması doğaldı. Başlarda Cal için sessizce dua ediyordu ama sonunda ona yanaştı. Cal'in inançsızlığını kınayıp ıslah olmasını istedi.

Kardeşi daha kurnaz olsa, Cal ona uymaya çalışabilirdi. Ama Aron diğer herkesi kirli gösteren tutkusal bir saflık seviyesine gelmişti. Cal birkaç nutuk dinledikten sonra onu dayanılmaz derecede kendinden memnun buldu ve yüzüne de söyledi. Aron kardeşini ebedi lanete terk ettiğinde ikisi de rahatladı.

Aron'ın dini kaçınılmaz biçimde cinsellikte de kendini gösterdi. Abra'ya nefse hâkim olmak gerektiğini anlatıp hayatı boyunca bekâr kalmaya karar verdi. Abra sağduyusunu kullanarak onu onayladı; bu dönemin geçici olduğunu hissediyor ve umuyordu. Bekârlık, bildiği tek durumdu. Aron'la evlenmek ve bol bol çocuk doğurmak istiyor olsa da şimdilik bundan söz etmiyordu. Daha önce hiç kıskanmamıştı; şimdi içinde Papaz Rolf'a yönelik içgüdüsel ve belki haklı bir nefret uyandığını fark ediyordu.

Cal kardeşinin hiç işlemediği günahlara galip gelişini izliyordu. Bakalım ne yapacak diye annelerinden ona söz etmeyi aklından geçirdi alaylı alaylı, ama hemen vazgeçti. Aron'ın o konuyla başa çıkabileceğini düşünmüyordu.

## 39

**[i]**

Salinas zaman zaman hafif bir ahlak şişkinliğinden mustarip olurdu. Süreç pek fazla değişmezdi. Patlamalar birbirine benzerdi. Bazen olay vaaz kürsüsünde başlardı, bazen de Kadın Yurttaşlar Derneği'ne hırslı bir yeni başkanın seçimiyle. Kökü kazınması gereken günah daima kumardı. Kumara saldırmanın kimi avantajları vardı. Bir kere tartışılabilirdi – fuhuşta olmayan bir avantaj. Görünür bir belaydı ve kumarhanelerin çoğunu Çinliler işletiyordu. Bir akrabayı gücendirme ihtimali çok düşüktü.

Ateş kilise ve dernekten kasabanın iki gazetesine sıçrardı. Başmakalelerde bir temizlik yapılması talep edilirdi. Emniyet onaylar, ama personel yetersizliğini mazeret gösterip bütçe artırımı için çabalar, bazen başarılı olurdu.

Başmakaleler aşamasına gelindiğinde kozların oynanmış olduğunu herkes bilirdi. Ondan sonrası bir bale gösterisi kadar özenle sahnelenirdi. Emniyet hazırlığını yapardı, kumarhaneler hazırlığını yapardı, gazetelerde alkış tutan başmakaleler peşinen yazılırdı. Ardından planlı, kesin baskın gelirdi. Pajaro'dan ithal edilmiş yirmi kadar Çinli, birkaç serseri, yabancı olduklarından uyarılmamış altı-sekiz seyyar satıcı polisin ağına düşer, kayda geçirilir, tutuklanır, sabahına para cezası kesilip serbest bırakılırlardı. Kasaba yine tertemiz olduğu için gevşer, kumarhaneler sadece bir gecenin kârını ve ödenen para cezalarını kaybetmiş olurdu. İnsanoğlunun zaferlerinden biri de, bir şeyi bilip yine de inanmayabilmesidir.

Cal 1916 sonbaharında bir gece, Shorty Lim'in yerinde Çin ruleti seyrederken baskında yakalandı. Karanlıkta kimsenin dikkatini çek-

medi, sabah emniyet amiri onu kodeste bulunca utandı. Adam'a telefon edip kahvaltıdan kaldırdı. Adam yürüyerek iki sokak ötedeki belediye binasına gitti, Cal'i aldı, yolun karşı tarafına geçip mektuplarını almaya postaneye uğradı, sonra ikisi birlikte eve yürüdüler.

Lee, Adam'ın yumurtasını sıcak tutmuş, Cal'e de iki tane kırmıştı.

Aron okula giderken yemek odasından geçti. "Bekleyeyim mi seni?" diye sordu Cal'e.

"Hayır" dedi Cal. Gözlerini tabağından kaldırmadan yumurtasını yiyordu.

Adam belediye binasında amiree teşekkür edip Cal'e, "Hadi yürü!" dedikten sonra tek kelime etmemişti.

Cal kahvaltıyı istemeye istemeye yedi yuttu; ara sıra kirpiklerinin arasından babasının yüzüne bakıyordu. Yüz ifadesinden hiçbir şey anlaşılmıyordu. Aynı anda hem şaşkın, hem öfkeli, hem düşünceli hem de kederli görünüyordu.

Adam gözlerini kahve fincanına dikmişti. Sessizlik büyüdükçe büyüdü, sonunda kaldırılıp kenara konamayacak kadar ağırlaştı.

Lee başını uzatıp baktı. "Kahve?" diye sordu.

Adam başını ağır ağır iki yana salladı. Lee çekildi, bu kez mutfak kapısını kapattı.

Saatin tiktaklarının böldüğü sessizlikte Cal korkmaya başladı. Babasından mevcudiyetini hiç bilmediği bir gücün fışkırdığını hissediyordu. Bacaklarına aşağıdan yukarı doğru iğneler batıyor, dolaşımı sağlamak için hareket etmeye korkuyordu. Bir ses olsun diye çatalını tabağına çarptı, sessizlik tangırtıyı yuttu. Saat dokuz kere ağır ağır vurdu, vuruşları da sessizlik yuttu.

Korkusu soğumaya başladığında onun yerini hınç aldı. Tuzağa düşmüş bir tilki de onun çıkmasına izin vermeyen pençeye aynı öfkeyi besleyebilir.

Ansızın Cal yerinden fırladı. Hareket etmeyi düşünmemişti. Bağırdı; konuşmayı düşünmemişti. "Ne yapacaksan yap!" diye bağırdı. "Hadi! Yap bitsin!"

Haykırışını sessizlik yuttu.

Adam başını yavaşça kaldırdı. Şurası bir gerçek ki, Cal daha önce babasının gözlerine hiç bakmamıştı ve şurası da bir gerçek ki, birçok

kişi babasının gözlerine hiç bakmaz. Adam'ın irisleri açık maviydi, gözbebeklerinin burgacında birleşen koyu renk çizgiler vardı. Cal her bir gözbebeğinin ta dibinde de kendi yüzünün yansımasını görüyordu; sanki gözlerden ona iki Cal bakıyordu.

Adam, "Sana sahip çıkamadım, değil mi?" dedi yavaşça.

Bu saldırıdan da beterdi. Cal kekeledi: "Nasıl yani?"

"Bir kumarhanede basıldın. Oraya nasıl gittiğini, orada ne yaptığını, niçin gittiğini bilmiyorum."

Cal içi boşalmış gibi yerine çöktü ve gözlerini tabağına dikti.

"Kumar mı oynuyorsun oğlum?"

"Hayır baba. Seyrediyordum sadece."

"Daha önce gitmiş miydin oraya?"

"Evet, gittim. Birçok kere."

"Niye gidiyorsun?"

"Bilmem. Geceleri huzursuz oluyorum... sokak kedisi gibi." Cal'in aklına Kate geldi, yavan esprisi ona korkunç göründü. "Uyuyamadığımda dolaşıyorum etrafta" dedi, "huzursuzluğu yok etmek için."

Adam sözlerini düşündü, her birini inceledi. "Kardeşin de dolaşıyor mu etrafta?"

"Hayır, asla. Onun aklından bile geçmez. O... o huzursuz değil."

"Bilmiyorum da ondan soruyorum" dedi Adam. "Sizler hakkında hiçbir şey bilmiyorum."

Cal kollarını babasının boynuna dolamak, onu kucaklamak istiyordu, babası da onu kucaklasın istiyordu. Delicesine bir yakınlık ve sevgi gösterisi istiyordu. Ahşap peçete halkasını alıp işaretparmağına geçirdi. "Sorsaydın söylerdim" dedi alçak sesle.

"Sormadım. Sormadım! Babam kadar kötüyüm ben de."

Cal Adam'ın bu ses tonunu hiç duymamıştı. Sesi boğuktu, samimiyetten çatlıyordu; babası kelimelerin arasında tökezliyor, karanlıkta el yordamıyla arıyordu onları.

"Babam bir kalıp dökmüş, beni de o kalıbın şeklini almaya zorlamıştı" dedi Adam. "Kötü bir dökümdüm ama tekrar eritilmem de mümkün değildi. Hiç kimse tekrar eritilemez. Böylece kötü bir döküm olarak kaldım."

Cal, "Baba, üzülme" dedi. "Fazlasıyla üzülmüşsün zaten."

"Öyle mi? Olabilir... ama yanlış şeye üzüldüm belki. Oğullarımı tanımıyorum. Tanıyabilir miyim acaba?"

"Ben her istediğine cevap veririm. Sorman yeterli."

"Nereden başlanır ki? En başından mı?"

"Hapse girdim diye üzüldün mü, kızdın mı?"

Adam gülerek Cal'i şaşırttı. "Kumarhanede duruyordun sadece, değil mi? Suç işlemedin ki."

"Orada olmamalıydım belki." Cal kendine bir suç arıyordu.

"Bir keresinde ben de duruyordum sadece" dedi Adam. "Sırf durduğum için neredeyse bir yıl hapis yattım."

Cal bu sapkınlığı sindirmeye çalıştı. "İnanmıyorum" dedi.

"Bazen ben de inanmıyorum, ama şunu biliyorum: Kaçtığımda bir dükkânı soyup giysi çaldım."

"İnanmıyorum" dedi Cal zorla; o samimiyet, o yakınlık öyle lezizdi ki, sımsıkı tutunuyordu. Bozmamak için derin nefes bile almıyordu.

"Samuel Hamilton'ı hatırlıyor musun?" dedi Adam. "Hatırlarsın elbet. Siz bebekken o bana kötü bir baba olduğumu söyledi. Dövdü beni, yere yıktı, kafama sokabilmek için."

"O ihtiyar mı?"

"İhtiyardı ama güçlü kuvvetliydi. Şimdi ne demek istediğini anlıyorum. Benim de babamdan hiç farkım yok. O benim bir şahıs olmama izin vermemişti, ben de oğullarımı birer şahıs olarak görmedim. Samuel bunu demek istemişti." Adam Cal'in gözlerinin içine bakıp gülümsedi; Cal öyle sevdi ki babasını, içi acıdı.

"Biz senin kötü bir baba olduğunu düşünmüyoruz" dedi.

"Zavallıcıklar" dedi Adam. "Nereden bileceksiniz? Başka bir şey mi gördünüz?"

"Hapse girdiğime memnunum" dedi Cal.

"Ben de. Ben de." Güldü Adam. "İkimiz de hapse girdik... konuşabiliriz." Neşelendi birden. "Nasıl bir çocuk olduğunu anlatırsın belki bana... anlatabilir misin?"

"Evet, anlatabilirim."

"Anlatır mısın?"

"Evet, anlatırım."

"Anlat öyleyse. Çünkü şahıs olmak bir sorumluluktur. Havada bir yer kaplamaktan ibaret bir şey değil. Nasıl birisin sen?"

"Cidden mi?" diye sordu Cal çekingen.

"Cidden... elbette cidden. Kendini anlat bana... istiyorsan tabii."

Cal söze başladı: "Ben aslında..." Durdu. "O kadar kolay değilmiş" dedi.

"Bence de... imkânsız bile olabilir. Kardeşini anlat istersen."

"Nesini anlatayım?"

"Onu nasıl gördüğünü. Başka türlü bir şey anlatamazsın zaten."

"Aron iyi biri" dedi Cal. "Kötü şeyler yapmaz. Kötü şeyler düşünmez."

"Şimdi kendini anlatıyorsun."

"Anlayamadım?"

"Kötü şeyler yapıp düşündüğünü söylüyorsun."

Cal'in yanakları kızardı. "Evet, öyle."

"Çok mu kötü şeyler?"

"Evet, çok kötü. Söylememi istiyor musunuz?"

"Hayır Cal. Söyledin zaten. Sesin de, gözlerin de kendi kendinle savaş halinde olduğunu söylüyor. Ama utanma. Utanmak feci bir şeydir. Aron utanıyor mu?"

"Utanılacak bir şey yapmıyor ki."

Adam öne doğru uzandı. "Emin misin?"

"Oldukça eminim."

"Söyle bakayım Cal... onu koruyor musun?"

"Nasıl yani?"

"Şöyle: Kötü, acımasızca ya da çirkin bir şey duysan, ondan saklar mıydın?"

"Ee... evet, herhalde."

"Sence o senin dayanabildiğin şeylere dayanamayacak kadar zayıf mı?"

"Ondan değil. O iyi bir insan. Gerçekten iyi. Hiç kimseye zarar vermez. Hiç kimse hakkında kötü bir söz söylemez. Fesat değildir, hiç şikâyet etmez, cesurdur. Kavga etmeyi sevmese de gerekirse eder."

"Kardeşini seviyorsun, değil mi?"

"Evet. Ama ona kötü şeyler yapıyorum. Kandırıyorum onu, aldatıyorum. Bazen hiç sebepsiz yere incitiyorum."

"Sonra da kahroluyorsun, değil mi?"

"Evet baba."

"Aron hiç kahroluyor mu?"

"Bilmem. Ben Kilise üyesi olmak istemediğimde kendini kötü hissetti. Bir keresinde Abra öfkelenip ondan nefret ettiğini söylediğinde de çok kötü olmuştu. Hastalandı. Ateşi çıktı. Hatırlamıyor musun? Lee doktor çağırmıştı."

Adam hayretler içinde, "Sizinle yaşıyorum ve bunların hiçbirini bilmeyebiliyorum!" dedi. "Abra niye kızmıştı?"

"Söylemem doğru olur mu bilmem" dedi Cal.

"Öyleyse söyleme."

"Kötü bir şey değil. Söyleyebilirim herhalde. Aron papaz olmak istiyor. Mr. Rolf ise... yani onun eğilimi Anglo-Katolik, Aron'ın da eğilimi aynı, belki de hiç evlenmeyip inzivaya çekilirim diye düşünüyordu."

"Keşiş olarak mı yani?"

"Evet."

"Abra da bundan hoşlanmadı, öyle mi?"

"Hoşlanmamak mı? Küplere bindi. Abra kızdı mı kızar. Aron'ın dolmakalemini alıp kaldırıma fırlattı, üstünde tepindi. Hayatının yarısını Aron'a harcadığını söyledi."

Adam güldü. "Abra kaç yaşında?"

"Neredeyse on beş. Ama o... yani bazı bakımlardan daha büyük gibi."

"Belli zaten. Aron ne yaptı peki?"

"Sustu, bir şey yapmadı ama çok feci hissetti kendini."

"O sırada Abra'yı onun elinden alabilirdin herhalde" dedi Adam.

"Abra, Aron'ın sevgilisi" dedi Cal.

Adam, Cal'in gözlerinin içine baktı uzun uzun. Sonra seslendi: "Lee!" Cevap gelmedi. "Lee!" diye seslendi tekrar. "Çıktığını duymadım" dedi. "Kahve istiyordum."

Cal yerinden fırladı. "Ben yaparım."

"Senin okula gitmen lazım" dedi Adam.

"Gitmek istemiyorum."

"Gitmelisin. Aron gitti."

"Burada mutluyum" dedi Cal. "Senin yanında kalmak istiyorum."

Adam ellerine baktı. "Yap bakalım kahveyi" dedi usulca, utangaç bir tonda.

Cal mutfağa gittiğinde Adam kendi içine baktı hayretle. Sinirleriyle kasları heyecanlı bir açlıkla zonkluyordu. Parmakları tutmaya, bacakları koşmaya can atıyordu. Gözleri hırsla odaya odaklandı. Adam koltukları, resimleri, halının kırmızı güllerini ve yeni, keskin şeyler gördü... neredeyse insani ama dostane şeyler. Zihninde geleceğe keskin bir iştah belirdi; sevindirici, samimi bir beklenti, sanki önünde uzanan dakikalarla haftalar zevk ve mutluluk getirecekmişsine. İçinde bir şafak duygusu vardı, harika bir gün altın yaldızlı huzuruyla onu sarmalayacaktı. Parmaklarını başının arkasında kenetledi ve bacaklarını dümdüz önüne uzattı.

Cal mutfakta cezvede ısınan su kaynasın diye sabırsızlanıyor, bir yandan da beklemek hoşuna gidiyordu. Bir mucizeye aşina olduğunuzda, artık mucize olmaktan çıkar; Cal'in babasıyla bu altın ilişkiye duyduğu hayranlık geçmişti ama hazzı aynen devam ediyordu. İçindeki yalnızlık zehri, yalnız olmayanlara duyulan, insanın içini kemiren imrenme uçup gitmişti; benliği tertemiz, taptazeydi, bundan emindi. Kendini sınamak üzere eski bir nefreti buldu çıkardı ve nefretin uçup gitmiş olduğunu gördü. Babasına hizmet etmek, ona müthiş bir armağan vermek, babasını şereflendirecek muazzam bir iyilik yapmak istiyordu.

Kahve taştı, Cal ocağın üstünü temizlemekle dakikalarca uğraştı. Kendi kendine, "Dün böyle bir şey yapmazdım" dedi.

Buharı tüten cezveyi getirdiğinde Adam gülümsedi. Koklayıp, "Bu koku var ya, beni beton mezardan çıkarır" dedi.

"Taştı" dedi Cal.

"Tadının güzel olması için taşması gerekir" dedi Adam. "Lee nereye gitti acaba?"

"Odasındadır belki. Bakayım mı?"

"Hayır, olsa cevap verirdi."

"Baba, okulu bitirdiğimde çiftliği işletmeme izin verir misin?"

"Pek erken plan yapmışsın. Aron ne düşünüyor?"

"O üniversiteye gitmek istiyor. Söylediğimi söyleme ona. O söylesin, şaşırmış gibi yap."

"Olur tabii" dedi Adam. "Ama sen de gitmek istemez misin üniversiteye?"

"Çiftlikten para kazanabilirim, eminim... Aron'ın üniversite masraflarını çıkaracak parayı kazanırım."

Adam kahvesini yudumladı. "Çok cömert bir düşünce" dedi. "Sana bunu söylemem doğru mu bilmiyorum ama az önce Aron nasıl biri diye sorduğumda onu öyle bir savundun ki ondan hoşlanmıyor, hatta nefret ediyor olabileceğini düşündüm."

"Nefret ettiğim zamanlar oldu" dedi Cal hararetle. "Onu incittiğim de oldu. Ama bir şey söyleyeyim mi baba? Şimdi nefret etmiyorum. Bir daha da asla etmeyeceğim. Galiba hiç kimseden nefret etmeyeceğim, hatta annemden..." Cal ağzından bunu nasıl kaçırdığına şaşırarak sözünü kesti; beyni kaskatı, çaresiz, dondu kaldı.

Adam dümdüz önüne bakıyordu. Alnını sıvazladı. Sonunda alçak sesle konuştu: "Anneni biliyorsun." Soru değildi.

"Evet... evet biliyorum."

"Her şeyi mi?"

"Evet."

Adam arkasına yaslandı. "Aron biliyor mu?"

"Yo, hayır! Hayır... baba. Bilmiyor o."

"Niye bu şekilde söylüyorsun?"

"Ona söylemeye cesaret edemem."

"Neden?"

Cal kırık dökük bir sesle cevap verdi: "Dayanabileceğini sanmıyorum. İçinde buna dayanacak kadar kötülük yok." Devam etmek istiyordu: "Tıpkı senin gibi baba." Ama bu kısmını söylemedi.

Adam'ın yüzünde bitkinlik okunuyordu. Başını iki yana salladı. "Cal, dinle beni. Sence Aron'ın öğrenmesini engellemenin yolu var mı? Dikkatli düşün."

"O öyle yerlere hiç gitmez" dedi. "Benim gibi değil o."

"Farzet birisi söylese?"

"Bence inanmaz ki. Söyleyen her kimse onu pataklar, yalan söylediğini düşünür."

"Sen gittin mi oraya?"

"Evet. Doğruyu öğrenmek istiyordum." Cal heyecanla devam etti: "Üniversiteye gider, bu kasabaya da bir daha dönmezse..."

Adam başıyla onayladı. "Evet. Olabilir. Ama burada daha iki yılı var."

"Ben hızlandırıp bir yılda bitirmesi için onu ikna edebilirim belki. Aron zekidir."

"Ama sen daha mı zekisin?"

"Bendeki farklı bir zekâ" dedi Cal.

Adam sanki büyüdü, büyüdü, odanın bir kenarını doldurdu. Yüzü sertti, mavi gözleri keskindi, baktığı şeye nüfuz ediyordu. "Cal!" dedi sertçe.

"Evet baba?"

"Sana güveniyorum oğlum" dedi Adam.

**[ii]**

Adam tarafından takdir edilmek Cal'de mutlu bir heyecan yarattı. Yürürken topukları yere değmiyordu sanki. Kaşlarını çattığı anlar gülümsediği anlardan azdı, gizli karanlık nadiren çöküyordu üstüne.

Ondaki değişikliği fark eden Lee usulca sordu: "Kendine bir kız mı buldun yoksa?"

"Kız mı? Hayır. Kız isteyen kim?"

"Herkes" dedi Lee.

Sonra Lee, Adam'a sordu: "Cal'e ne oldu, biliyor musunuz?"

"Annesini biliyor" dedi Adam.

"Öyle mi?" Lee başını derde sokmak istemedi. "Eh, hatırlarsanız ben oğlanlara söylemeniz gerektiğini düşünüyordum."

"Ben söylemedim. Kendi öğrenmiş."

"Vay canına!" dedi Lee. "Ama bir çocuğun ders çalışırken şarkı

mırıldanmasını, yürürken kepini havaya atıp tutmasını sağlayacak bir bilgi değil bu. Peki ya Aron?"

"Ben de ondan korkuyorum" dedi Adam. "Onun öğrenmesini istemiyorum galiba."

"Çok geç kalınmış olabilir."

"Aron'la konuşurum belki. Ağzını ararım."

Lee düşündü. "Size de bir şey olmuş."

"Öyle mi? Oldu galiba" dedi Adam.

Ama şarkılar mırıldanarak şapkasını atıp tutmak, derslerini hızla bitirmek, Cal'in faaliyetlerinin çok küçük bir kısmıydı. Yeni mutluluğuyla kendini babasının memnuniyetine bekçi atadı. Söylediği doğruydu, annesinden nefret etmiyordu. Ama bu, annesinin Adam'ı incittiği ve rezil ettiği gerçeğini değiştirmiyordu. Cal onun daha önce yaptığı şeyi tekrar yapabileceğini düşünüyordu. Onun hakkında mümkün olan her şeyi öğrenmeye koyuldu. Bildik bir düşman o kadar tehlikeli değildir, o kadar şaşırtamaz.

Demiryolunun ötesindeki ev geceleri Cal'i çekiyordu. Bazen öğleden sonra sokağın karşı tarafındaki uzun yabani otların arasına saklanıp evi izliyordu. Kızların ağırbaşlı, hatta mutaassıp kıyafetlerle dışarı çıktığını görüyordu. Evden daima ikişer ikişer çıkıyorlardı; Cal'in bakışları onları Castroville sokağının köşesine kadar izliyordu; sonra Main sokağına sapıyorlardı. Nereden çıktıklarını bilmese, ne olduklarını anlayamayacağını keşfetti. Ama onun beklediği, kızların dışarı çıkması değildi. O annesini gün ışığında görmek istiyordu. Kate'in her pazartesi saat bir otuzda dışarı çıktığını öğrendi.

Cal pazartesi öğle sonraları devamsızlığını telafi etmek için okulda bir şeyler ayarladı, çok çalışıyordu, derslerinde çok başarılıydı. Aron'ın sorularına cevaben bir sürpriz hazırladığını ve kimseye açıklayamayacağını söylüyordu. Aron zaten fazla ilgilenmiyordu. Kendi kendiyle o kadar meşguldü ki, kısa süre sonra konuyu tamamen unuttu.

Cal, Kate'i birkaç kere izledikten sonra yolunu öğrendi. Hep aynı yerlere gidiyordu – önce Monterey County Bank'e uğruyor, kiralık kasa bölümünü koruyan parlak parmaklıkların arkasına alınıyordu. Orada on beş yirmi dakika geçiriyordu. Ardından Main

sokağı boyunca ağır ağır yürüyerek vitrinlere bakıyordu. Porter and Irvine's dükkânına uğrayıp elbiselere göz atıyor, bazen bir şeyler alıyordu – lastik, çengelli iğne, tül, eldiven. Saat iki on beş civarında Minnie Franken'ın güzellik salonuna giriyor, içeride bir saat kalıp saçları küçük bukleler halinde toplanmış, başına ipek bir eşarp bağlamış olarak çıkıyordu.

Saat üç otuzda Farmers' Mercantile'ın üst katına çıkan basamakları tırmanıp Dr. Rosen'ın muayenehanesine giriyordu. Doktorun muayenehanesinden aşağı indiğinde Bell's şekercisine uğrayıp bir kilo karışık çikolata alıyordu. Yolunu hiç değiştirmiyordu. Şekerciden çıkınca dosdoğru Castroville sokağına ve evine dönüyordu.

Giyiminde herhangi bir tuhaflık yoktu. Kıyafeti bir pazartesi öğle sonrası alışverişe çıkmış, hali vakti yerinde herhangi bir Salinaslı kadınınkinden farksızdı –sürekli taktığı eldivenler hariç; Salinas için eldiven olağandışıydı.

Eldivenler ellerini şiş ve tombul gösteriyordu. Sanki camdan bir kabukla sarmalanmış gibi hareket ediyordu. Hiç kimseyle konuşmuyordu; kimseyi de görmüyor gibiydi. Ara sıra bir erkek dönüp arkasından bakıyor, sonra telaşla kendi yoluna gidiyordu. Ama çoğunlukla görünmez bir kadın gibi süzülüp geçiyordu.

Cal haftalar boyunca Kate'i takip etti. Dikkatini çekmemeye çalışıyordu. Kate daima dümdüz karşıya bakarak yürüdüğü için de Cal onun kendisini fark etmediğinden emindi.

Kate kendi bahçesine girdiğinde Cal kayıtsızca, acele etmeden yola devam edip eve farklı bir yoldan dönüyordu. Kate'i niye takip ettiğini sorsalar tam bir cevap veremezdi; tek bildiği, onunla ilgili her şeyi öğrenmek istediğiydi.

Sekizinci hafta, Kate her zamanki yoldan eve dönüp otlar bürümüş bahçesine girdi.

Cal biraz bekledi, sonra köhne bahçe kapısının önünden kayıtsızca geçti.

Kate yüksek, kırpık kırpık bir kurtbağrı çalısının arkasında duruyordu. Soğuk bir tonda, "Ne istiyorsun?" dedi Cal'e.

Cal olduğu yerde dondu kaldı. Zamana asılı kalmış gibiydi, neredeyse nefes almıyordu. Sonra daha küçücükken öğrendiği bir

işleme girişti. Asıl hedefinin dışındaki ayrıntıları gözlemleyip kaydetti. Yüksek kurtbağrı çalısının küçük taze yapraklarının güney rüzgârıyla eğildiğini fark etti. Birçok ayağın ezerek siyah bir pelteye dönüştürdüğü çamurlu yolu ve Kate'in ayaklarının çamurun epeyce uzağında, kenarda durduğunu gördü. Southern Pacific istasyonunda bir manevra lokomotifinin tiz, kuru püskürtüler halinde buhar saldığını işitti. Yanaklarındaki ayva tüylerinin üzerinde soğuk havayı hissetti. Bütün bu süre boyunca gözleri Kate'e dikiliydi; Kate de gözlerini ona dikmişti. Cal onun gözlerinin şekliyle rengine, saç rengine, hatta omuzlarını tutuş biçimine –yukarıda, omuz silkermiş gibi– bakıp Aron'ın ona ne kadar benzediğini gördü. Cal kendi yüzünü Kate'in ağzını, küçük dişlerini ve geniş elmacıkkemiklerini almış olduğunu görecek kadar iyi tanımıyordu. Şimdilik öylece duruyorlardı, güney rüzgârı kesik kesik esiyordu.

"Bu beni ilk takip edişin değil" dedi Kate. "Ne istiyorsun?"

Cal başını öne eğdi. "Hiç" dedi.

"Kim söyledi takip etmeni?" diye sordu Kate.

"Hiç kimse... han'fendi."

"Söylemeyeceksin, değil mi?"

Cal bundan sonra kendi konuşmasını hayretler içinde dinledi. Sözler o durduramadan çıkmıştı ağzından. "Annemsin, nasıl biri olduğunu görmek istiyordum." Yüzde yüz doğruydu ve bir yılanın hamlesi gibi fırlamıştı dışarı.

"Ne? Ne diyorsun? Kimsin sen?"

"Adım Cal Trask" dedi Cal. Hafif bir denge değişikliği hissetti, tahterevalli hareketi gibi. Şimdi üstte kendi vardı. Kate'in yüz ifadesi değişmemişti ama Cal onun savunmada olduğunu biliyordu.

Kate, Cal'e dikkatle, yüzünün her çizgisini inceleyerek baktı. Charles'ın soluk bir sureti geliverdi aklına. Birdenbire, "Gel benimle!" dedi. Dönüp yoldan yukarıya, iyice kenardan, çamura yaklaşmadan yürüdü.

Cal sadece bir anlık bir duraksamadan sonra onun peşinden basamakları çıktı. Büyük loş odayı hatırlıyordu ama gerisini bilmiyordu. Kate önden giderek bir koridoru geçip odasına girdi. Mutfak kapısının önünden geçerken, "Çay. İki fincan!" diye seslendi.

Odasında Cal'i unutmuş gibiydi. Eldivenli şişko parmaklarıyla kollarını gönülsüzce çekiştirerek paltosunu çıkardı. Sonra yatağın olduğu taraftaki duvara sonradan açılmış bir kapıya gitti. Kapıyı açtı ve yeni yapılmış, çatısı eğimli küçük eklentiye geçti. "Buraya gel!" dedi. "O iskemleyi de getir."

Cal onu izleyip kutu gibi bir odacığa girdi. Penceresi, herhangi bir süslemesi yoktu. Duvarlar koyu griye boyanmıştı. Yerde düz gri bir halı vardı. Odada sadece üstüne gri ipek minderler yığılı dev bir koltuk, eğimli, küçük bir okuma masası ve abajuru ışığı iyice örten bir yer lambası vardı. Kate lambanın zincirini eldivenli eliyle, sanki eli takmaymışçasına, başparmağıyla işaretparmağı arasındaki oyuğun dibinde tutarak çekti.

"Kapıyı kapat!" dedi Kate.

Işık okuma masasının üstüne bir daire halinde düşüyor, gri odaya pek az dağılıyordu. Gri duvarlar da ışığı emip yok ediyordu sanki.

Kate şişkin kuştüyü minderlerin arasına dikkatle yerleşti ve eldivenlerini yavaşça çıkardı. İki elinin de parmakları sargılıydı.

Kate öfkeyle, "Gözünü dikip bakma" dedi. "Eklem romatizması yüzünden. Ha... görmek istiyorsun, öyle mi?" Sağ işaretparmağının yağlı görünümlü sargısını çözdü ve çarpılmış parmağı ışığın altına tuttu. "İşte... bak iyice" dedi. "Eklem romatizması." Sargıyı usulca, gevşek şekilde sararken acıdan inliyordu. "Of, eldivenler acıtıyor!" dedi. "Otur."

Cal iskemlesinin kenarına ilişti.

"Herhalde sana da geçmiştir" dedi Kate. "Büyükteyzemde vardı, annemde de yeni başlamışken..." Sözünü yarıda kesti. Oda son derece sessizdi.

Kapı hafifçe tıklatıldı. Kate seslendi: "Joe, sen misin? Tepsiyi oraya bırakıver. Joe, orada mısın?"

Kapının arkasından bir homurtu geldi.

Kate ifadesiz bir sesle konuştu: "Salonda çöp var. Temizle. Anne odasını temizlememiş. Bir kez daha uyar onu. Son defa uyardığını da söyle. Eva dün gece haddini aştı. Onunla ben ilgileneceğim. Ha, Joe, aşçıya da söyle, bu hafta yine havuç verirse eşyasını toplayıp gidebilir. Duydun mu?"

Kapının arkasından aynı homurtu geldi.

"Hepsi bu kadar" dedi Kate. "Pis domuzlar!" diye homurdandı. "Ben olmasam çürüyecekler. Git de çay tepsisini al gel."

Cal kapıyı açtığında yatak odası boştu. Tepsiyi eklentiye götürüp dikkatle eğik okuma masasının üstüne koydu. Büyük, gümüş bir tepsiydi, üzerinde kalaylı bir çaydanlık, kâğıt gibi incecik iki beyaz çay fincanı, şeker, krema ve açık bir kutu içinde çikolata vardı.

"Çayları koy" dedi Kate. "Benim ellerim ağrıyor." Ağzına bir çikolata attı. "Bu odaya bakışını gördüm" diye devam etti çikolatayı yuttuktan sonra. "Işık gözlerimi acıtıyor. Buraya dinlenmeye geliyorum." Cal'in gözlerine attığı bakışı yakaladı ve kesin bir tonda tekrar etti: "Işık gözlerimi acıtıyor." Sertçe sordu: "Ne oldu? Çay içmek istemiyor musun?"

"Hayır" dedi Cal. "Çay sevmem."

"Sırf bana bakmak mı istedin?"

"Evet."

"Tatmin oldun mu?"

"Evet."

"Nasıl görünüyorum?" Kate yamuk bir gülümsemeyle Cal'e baktı, sivri beyaz dişleri açığa çıktı.

"İyi."

"Açık vermeyeceğini tahmin etmeliydim. Kardeşin nerede?"

"Okuldadır herhalde ya da evde."

"O nasıl?"

"Onun görünüşü sana daha çok benziyor."

"Ya, öyle mi? İçi de benziyor mu peki?"

"O papaz olmak istiyor" dedi Cal.

"Mantıklı aslında... görünüşü bana benziyor, din adamı olmak istiyor. Kilisede insan çok zarar verebilir. Buraya gelen adam gardını almıştır. Ama kilisede her şeyi açıktadır."

"O bu konuda ciddi" dedi Cal.

Kate ona doğru uzandı, yüzü ilgiyle canlanmıştı. "Fincanımı doldur. Kardeşin sıkıcı mı?"

"İyidir" dedi Cal.

"Ben sana sıkıcı mı diye sordum."

"Hayır, değil" dedi Cal.

Kate arkasına yaslanıp fincanını ağzına götürdü. "Baban nasıl?"

"Onunla ilgili bir şey söylemek istemiyorum" dedi Cal.

"Bak sen! Babanı seviyorsun yani?"

"Çok seviyorum" dedi Cal.

Kate ona dikkatle baktı, sonra garip bir kasılma geçirdi, göğsü acıyla burkuldu. Ardından kapandı, kendini kontrol altına aldı yeniden.

"Çikolata istemez misin?" diye sordu.

"İsterim. Niye yaptın?"

"Neyi niye yaptım?"

"Niye babamı vurup bizden kaçtın?"

"Baban mı söyledi bunu size?"

"Hayır. O söylemedi."

Kate bir eliyle ötekine dokundu, elleri sanki temastan yanmış gibi birbirinden hızla ayrıldı. "Baban eve hiç... kızlar ya da genç kadınlar getiriyor mu?"

"Hayır" dedi Cal. "Niye onu vurup kaçtın?"

Kate'in yanakları kasılıp ağzı düzleşti; sanki bir kas ağı denetimi ele geçirmişti. Başını kaldırdığında gözleri soğuk ve sığ bakıyordu.

"Yaşından büyükmüş gibi konuşuyorsun" dedi. "Ama yeterince büyük gibi konuşmuyorsun. İyisi mi sen git oyna... burnunu da silersin."

"Bazen kardeşimi pataklıyorum" dedi Cal. "Kıvrandırıyorum, ağlattığım da oldu. Nasıl yaptığımı bilmiyor. Ben ondan daha zekiyim. Yapmak istemiyorum. Midemi bulandırıyor."

Kate sanki konuyu kendi açmış gibi lafa devam etti. "Kendilerini çok zeki sanıyorlardı" dedi. "Bana bakıp beni anladıklarını sanıyorlardı. Kandırdım onları. Hepsini tek tek. Hele bana istediklerini yaptıracaklarını sandıklarında... Hah! O zaman en çok kandırdım. Gerçekten kandırdım o zaman Charles."

"Benim adım Caleb" dedi Cal. "Caleb Vadedilmiş Topraklar'ın sahibi oldu. Lee öyle diyor, ayrıca Kutsal Kitap'ta var."

"Şu Çinli" dedi Kate ve hevesle devam etti: "Adam bana sahip olduğunu sanıyordu. Ben yaralıydım, paramparçaydım, o zaman beni eve alıp bana baktı, yemek pişirdi. O şekilde bağlamaya çalıştı beni.

Çoğu insan o şekilde bağlanır. Minnet duyarlar, borçlu hissederler kendilerini; kelepçenin en berbatı da budur. Ama beni kimse tutamaz. Bekledim, güçleninceye kadar bekledim, sonra kirişi kırdım. Kimse beni tuzağa düşüremez" dedi Kate. "Onun ne yaptığını biliyordum. Bekledim."

Kate'in heyecanlı, hırıltılı nefesi dışında gri odada tek ses yoktu.

"Niye vurdun onu?" dedi Cal.

"Çünkü bana engel olmaya çalıştı. Öldürebilirdim onu, ama öldürmedim. Sadece beni bıraksın, gideyim istiyordum."

"Sonradan keşke kalsaydım diye düşündün mü hiç?"

"Yok canım! Daha küçük bir kızken bile istediğim her şeyi yapardım. Nasıl yaptığımı hiç anlamazlardı. Asla. Kendi bildiklerinden o kadar emindiler ki hep. Asla bilemediler – kimse bilemedi." Birden bir şey aydınlığa kavuştu. "Tabii, benim gibisin. Belki aynısın. Niye olmayasın?"

Cal ayağa kalkıp ellerini arkasında kavuşturdu. "Sen küçükken hiç..." deyip durdu, düşüncelerini toparlamaya çalıştı, "bir şeyden dışlanıyormuşsun hissine kapılır mıydın? Sanki başkaları senin bilmediği bir şeyi biliyormuş gibi... sana söylemedikleri bir sır varmış gibi. Hiç öyle hissettin mi?"

O konuşurken karşısında Kate'in yüzü kapanmaya başladı. Cal sustuğunda araya duvar çekilmiş, açılmış olan yol kapanmıştı.

"Kalkmış çoluk çocukla konuşuyorum!" dedi Kate.

Cal ellerini çözüp ceplerine soktu.

"Burnu sümüklü çocuklarla konuşuyorum" dedi Kate. "Delirmiş olmalıyım."

Cal'in yüzü heyecandan ışıldıyor, gözleri ardına kadar açılmış, görüyordu.

"Neyin var senin?" dedi Kate.

Cal kıpırtısız duruyordu; alnında terler parlıyordu, yumrukları sıkılıydı.

Kate zalimliğini her zamanki gibi zeki ama duyarsız bir bıçak gibi sapladı. Hafifçe güldü. "Sana ilginç bir şeyler vermiş olabilirim, bunu mesela..." diyerek çarpılmış ellerini havaya kaldırdı. "Ama sara ise –nöbet geçiriyorsan– onu benden almadın." Başını kaldırıp

Cal'in yaşayacağı şokun ve kaygı başlangıcının beklentisiyle, neşe içinde baktı ona.

Cal mutlulukla konuştu. "Ben gidiyorum" dedi. "Gidiyorum artık. Her şey yolunda. Lee'nin dediği doğruymuş."

"Ne dedi ki Lee?"

"İçimde seni taşıyorum diye korkuyordum" dedi Cal.

"Taşıyorsun" dedi Kate.

"Hayır, taşımıyorum. Ben kendimim. Senin gibi olmak zorunda değilim."

"Nereden biliyorsun?" diye sordu Kate.

"Biliyorum. Bir anda kavradım. Kötüysem o da kendi kötülüğüm."

"O Çinli yemiş seni. Niye öyle bakıyorsun bana?"

"Bence ışık gözlerini acıtmıyor. Korkuyorsun bence."

"Çık dışarı!" diye bağırdı Kate. "Çık git hadi!"

"Gidiyorum." Cal'in eli kapının topuzundaydı. "Senden nefret etmiyorum" dedi. "Ama korktuğuna seviniyorum."

Kate, "Joe!" diye bağırmaya çalıştı ama sesi boğulup kaldı.

Cal kapıyı koparırcasına açıp çıktı ve arkasından hızla çarptı.

Joe salonda kızlardan biriyle konuşuyordu. Hafif, hızlı ayak sesleri duydular pıtır pıtır. Ama başlarını kaldırıp bakıncaya kadar bir siluet şimşek gibi kapıya varmış, açmış, kayarcasına dışarı çıkmıştı; ağır sokak kapısı gürültüyle çarptı. Verandadan tek bir ayak sesi geldi, ardından zıplayan ayaklar toprağa çarpınca bir çatırtı.

"O neydi be?" diye sordu kız.

"Allah bilir" dedi Joe. "Bazen gözüme bir şeyler görünür gibi oluyor."

"Bana da" dedi kız. "Söyledim mi sana, Clara'nın derisinin altında böcekler var."

"İğnenin gölgesini görmüş herhalde" dedi Joe. "Sana bir şey söyleyeyim mi, ne kadar az bilirsen o kadar iyi."

"Aynen öyle, doğru dedin" diye onayladı kız.

# 40

**[i]**

Kate koltuğunda kalın kuştüyü minderlerine yaslandı. Sinir dalgaları bedenini yalıyor, geçtikleri yerde tüyleri havalandırıyor, buz gibi bir yanık izi bırakıyorlardı arkalarında.

Kate kendi kendine mırıldanıyordu. "Sakin ol" dedi. "Yavaş. Vurmasına izin verme. Bir süre düşünme. Sümüklü piç!"

Ansızın hayatta bu panikli nefreti onda uyandırmış olan tek insan geldi aklına. Beyaz sakalı, pembe yanakları, Kate'in tenini kaldırıp altına bakan gülen gözleriyle Samuel Hamilton.

Sargılı işaretparmağıyla boynuna asılı ince zinciri çekip korsajının içinden zincirin ağırlığını çıkardı. Zincire iki kasa anahtarı, zambak broşa takılı altın bir saat ve tepesi halkalı küçük çelik bir silindir vardı. Kate çok dikkatlice silindirin kapağını döndürerek açtı, dizlerini ayırıp silindiri silkeleyerek bir jelatin kapsül çıkardı içinden. Kapsülü ışığa tutup içindeki beyaz kristalleri gördü: üç yüz elli miligram morfin, temiz, kesin bir miktar. Kapsülü usulca silindirin içine kaydırdı, kapağı döndürüp kapattı ve zinciri elbisesinin içinden aşağı bıraktı.

Cal'in son sözleri kafasında durmadan tekrarlanmaktaydı. "Korkuyorsun bence." Kate sesi susturmak için yüksek sesle söyledi kendi kendine. Nakarat kesildi, ama zihninde güçlü bir görüntü belirdi, Kate onu tekrar inceleyebilmek için netleşmesine izin verdi.

**[ii]**

Eklenti yapılmadan önceydi. Kate, Charles'ın bıraktığı parayı tahsil etmişti. Çek yüksek değerli banknotlara çevrilmiş, deste yapılıp Monterey County Bank'teki kasaya konmuştu.

Aşağı yukarı ilk ağrılar ellerini çarpıtmaya başladığı sıralardı. Artık gitmesine yetecek para vardı. Evden mümkün olduğunca çok kâr etmek istiyordu sadece. Ayrıca tamamen iyileşinceye kadar beklemek de daha iyi olacaktı.

Ama tamamen iyileşmedi. New York soğuk ve çok uzak geliyordu.

"Ethel" imzalı bir mektup aldı. Ethel da kimdi? Her kimse, para istediğine göre deli olmalıydı. Ethel... yüzlerce Ethel vardı. Ethel'lar her çalıda yetişiyordu. Bu Ethel çizgili kâğıda kargacık burgacık, okunmaz bir yazı yazmıştı.

Aradan uzun süre geçmemişti ki Ethel, Kate'i ziyarete geldi; Kate onu tanımadı neredeyse.

Kate masasının başında tetikte, şüpheci ve güvenli, oturuyordu. "Uzun zaman oldu" dedi.

Ethel, minderlik yaşa geldiğinde kendisini eğitmiş olan çavuşa rastlayan bir asker gibi cevap verdi. "İyi değilim" dedi. Etlenmiş, ağırlaşmıştı. Giysilerinin zoraki temizliği yoksulluk işaretiydi.

"Şu anda nerede... kalıyorsun?" diye sordu Kate; acuzenin sadece gelebilmesi acaba ne kadar sürecek diye merak etti.

"Southern Pacific Otel'de. Oda tuttum."

"Ha, yani bir evde çalışmıyor musun artık?"

"Tekrar başlayamadım ki" dedi Ethel. "Kovmayacaktın beni." Pamuklu eldiveninin ucuyla gözünün kenarlarındaki iri damlaları sildi. "Durumlar kötü" dedi. "Önce o yeni hakim geldiğinde başım belaya girdi. Doksan gün, hem sabıkam da yoktu – en azından burada yoktu. Yatıp çıktım, bu sefer de belsoğukluğu kaptım. Kaptığımı da bilmiyordum. Devamlı müşteriye bulaştırmışım... iyi adamdı, demiryolu inşaatında çalışıyordu. Tepesi attı, tekme tokat girişti, burnum kırıldı, dört dişimden oldum, sonra yeni hakim yüz seksen gün verdi bana. Yüz seksen günde tanıdık kimse mi kalır be Kate? Herkes unutur gider. Bir daha toparlanamadım işte."

Kate soğuk ve sığ bir duygudaşlıkla başını salladı. Ethel'ın para istemenin yolunu yaptığını biliyordu. Tam o noktaya gelmeden, Kate harekete geçti. Masasının çekmecesini açıp biraz para çıkardı ve Ethel'a uzattı. "Ben asla bir dostu yüzüstü bırakmam" dedi. "Başka bir kasabaya gidip sıfırdan başlasana. Şansın döner belki."

Ethel parayı kapmamak için parmaklarına hâkim olmaya çalıştı. Banknotları poker eli gibi açtı: dört onluk. Dudakları heyecandan titremeye başladı.

"Kırk kâğıttan fazla bir şey lütfedersin diye ummuştum" dedi Ethel.

"Nasıl yani?"

"Mektubumu almadın mı?"

"Ne mektubu?"

"Ya!" dedi Ethel. "Belki postada kaybolmuştur. Kim kime dum duma. Her neyse, bana sahip çıkarsın diye düşünmüştüm. Hiç iyi değilim. Sanki bir ağırlık midemi aşağı çekiyor gibi." Ethel iç çekti ve ardından o kadar hızlı konuştu ki, Kate konuşmanın daha önce prova edilmiş olduğunu anladı.

"Hatırlıyorsundur belki, bende altıncı his gibi bir şey vardır" diye söze başladı Ethel. "Önceden söylediğim şeyler hep doğru çıkar. Hep bir rüyalar görürüm, doğru çıkar. Millet ticaretini yap derdi. Sen doğuştan medyumsun derdi. Hatırladın mı?"

"Hayır" dedi Kate. "Hatırlamıyorum."

"Hatırlamıyor musun? Belki fark etmemişsindir. Ötekilerin hepsi bilirdi. Neler neler söyledim hepsine, hepsi doğru çıktı."

"Sen ne söylemeye çalışıyorsun?"

"Bir rüya görmüştüm ben. Gününü de hatırlıyorum, çünkü Faye'in öldüğü geceydi." Ethel, Kate'in soğuk yüzüne bir bakış attı. Azimle devam etti: "O gece yağmur yağıyordu, rüyamda da yağmur yağıyordu... yani ortalık ıslaktı. Rüyamda seni gördüm, mutfak kapısından dışarı çıkıyordun. Zifiri karanlık değildi, hafif bir ay ışığı vardı. Rüya senle ilgiliydi. Arsanın arka tarafına gidip eğildin. Ne yaptığını göremedim. Sonra sessizce eve döndün."

"Sonra bir de baktık... aa, Faye ölmüş." Ethel söze ara verip Kate'ten tepki bekledi ama Kate'in yüzü tamamen ifadesizdi.

Ethel, Kate'in konuşmayacağından emin oluncaya kadar bekleyip sonra devam etti. "Yani dediğim gibi, rüyalarıma her zaman inanırım. Garip şey, orada kırılmış ilaç şişeleriyle bir damlalığın küçük kauçuk memesinden başta şey yoktu."

Kate tembel tembel konuştu: "Sen de onları doktora götürdün. Doktor şişelerin içinde ne olduğunu söyledi?"

"Yok canım, öyle bir şey yapmadım."

"Yapmalıydın" dedi Kate.

"Ben kimsenin başı belaya girsin istemem. Kendi başım epey belaya girdi. Ben o kırık camları bir zarfın içine koyup kaldırdım."

Kate alçak sesle konuştu: "Yani bana akıl danışmaya mı geldin?"

"Evet han'fendi."

"Ne düşündüğümü söyleyeyim" dedi Kate. "Sen tiridi çıkmış bir fahişesin, kafana da çok sopa yemişsin."

"Sakın deli deme bana..." diye söze başladı Ethel.

"Tamam, deli olmayabilirsin, ama yorgun ve hastasın. Sana söyledim, ben dostlarımı yüzüstü bırakmam. Buraya dönebilirsin. Çalışamasan da işlere yardım edersin, temizlik yaparsın, aşçıya yardım edersin. Yatacak yerin olur, karnın da doyar. Ne diyorsun? Biraz da cep harçlığı."

Ethel huzursuzca kıpırdadı. "Hayır han'fendi" dedi. "Zannetmiyorum burada... kalabileceğimi. O zarfı yanımda taşımıyorum. Bir arkadaşıma emanet ettim."

"Sklında ne vardı?" diye sordu Kate.

"Yani ben düşündüm ki, mesela ayda yüz dolar verebilsen, rahat ederdim, belki sağlığıma da kavuşurdum."

"Southern Pacific Otel'de mi kalıyorum demiştin?"

"Evet han'fendi... odam girişteki koridorun üstünde hemen. Gece görevlisi de arkadaşım. Görev başında asla uyumaz. İyi adamdır."

Kate, "Dur, Ethel, heyecanlanma" dedi. "Sen o 'iyi adam'ın fiyatından başka şeyle ilgilenmeyeceksin. Dur bakalım." Kate önündeki çekmeceden altı on dolarlık banknot daha çıkarıp uzattı.

"Ayın başında gelir mi, benim buraya mı gelmem lazım?"

"Ben gönderirim" dedi Kate. "Ha, Ethel" dedi usulca, "bence sen gene de o şişeleri tahlil ettir."

Ethel parayı avcunda sımsıkı tutuyordu. İçi içine sığmıyordu, zafer kazanmıştı, sevinçliydi. Hayatta başına gelen pek az iyi şeyden biriydi. "Öyle bir şey yapmam" dedi. "Mecbur kalmadıkça."

O gittikten sonra Kate gezinir gibi evin arkasındaki arsanın sonuna gitti. Yıllar sonra bile toprağın ne kadar eşelendiği, iyice kazıldığı belli oluyordu.

Ertesi sabah hakim her zamanki gibi küçük çaplı şiddet olaylarıyla gece ihtiraslarının tutanaklarını dinledi. Dördüncü davayı yarım ku-

lak dinledi; davacının kısa ifadesinden sonra sordu: "Kaç para kaybettin?"

Siyah saçlı adam, "Yüz dolara yakın" dedi.

Hâakim tutuklamayı yapan polise döndü. "Kadının üstünde ne vardı?"

"Doksan altı dolar. Bu sabah saat altıda gece görevlisinden viski, sigara ve dergi almış."

Ethel haykırdı: "Bu adamı hayatımda görmedim."

Hakim kâğıtlardan başını kaldırıp baktı. "İki kere fuhuş yüzünden, şimdi de hırsızlık. Çok masraflı oldun sen. Öğlene kadar kasabayı terk edeceksin." Polise döndü. "Şerife söyle, ilden sınırdışı edilecek." Sonra Ethel'a, "Eğer geri dönecek olursan" dedi, "seni en yüksek cezayla eyalet hapishanesine gönderiririm, yani San Quentin. Anladın mı?"

"Hakim Bey, yalnız görüşmek istiyorum" dedi Ethel.

"Niçin?"

"Görüşmem lazım" dedi Ethel. "Kumpas bu."

"Her şey kumpastır" dedi hakim. "Sıradaki."

Bir şerif yardımcısı Ethel'ı Pajaro Nehri köprüsündeki il sınırına götürürken davacı Castroville sokağından aşağı, Kate'in yerine doğru yürüdü, sonra fikrini değiştirip döndü, saçını kestirmek üzere berber Kenoe'ya gitti.

**[iii]**

Ethel'ın ziyareti Kate'i o sırada pek rahatsız etmedi. Bir fahişenin şikâyetiyle ne kadar ilgilenileceğini ve kırık şişeler tahlil edildiği takdirde zehir saptanamayacağını biliyordu. Faye'i unutmuştu neredeyse. Mecburi hatırlayışı, tatsız bir anıdan öteye geçmedi.

Ne var ki daha sonraları konuyu düşünmeye başladı. Bir gece bakkal faturasını gözden geçirirken aklında bir fikir çaktı; göktaşı gibi parlayıp göz kırptı. O kadar hızlı çakıp yok oldu ki, ne olduğunu anlayabilmek için elindeki işi bırakmak zorunda kaldı. Charles'ın esmer yüzünün fikirle alakası neydi? Ya Sam Hamilton'ın şaşırmış, neşeli gözleri? Hem o çakan fikir niye korkuyla ürpertmişti onu?

Vazgeçip işine döndü ama Charles'ın yüzü arkasındaydı, omzunun üstünden bakıyordu. Kate'in parmakları ağrımaya başladı. Hesapları kaldırıp evde bir tur attı. Kesat, ruhsuz bir salı gecesiydi. Panayırı başlatacak kadar müşteri bile yoktu.

Kate kızların kendisiyle ilgili duygularını biliyordu. Ölesiye korkuyorlardı ondan. Kate öyle olmasını istiyordu. Muhtemelen nefret ediyorlardı; bu da önemli değildi. Ama ona güveniyorlardı; bu ise önemliydi. Onun koyduğu kurallara uydukları, tam olarak uyduklarını takdirde Kate onlara bakar ve onları korurdu. İşin içinde sevgi ve saygı yoktu. Kızları asla ödüllendirmez, kuralı bozanı sadece iki kere cezalandırır, sonra kovardı. Ne var ki kızlar sebepsiz yere cezalandırılmayacaklarını bilme güvencesine sahiptiler.

Kate dolaşırken kızlar özenle rahat davranıyordu. Kate bunu da biliyor ve bekliyordu. Ama o gece yalnız değilmiş gibi bir his vardı içinde. Charles sanki yan tarafında, arkasında yürüyordu.

Yemek odasından geçip mutfağa girdi, buzluğu açıp içine baktı. Çöp kutusunun kapağını açıp boşa israf olup olmadığını inceledi. Bunu her gece yapardı, ama o gece fazladan bir gerginliği vardı.

Kate salondan ayrıldığında kızlar birbirlerine baktı; omuzları şaşkınlıkla havaya kalktı. Siyah saçlı Joe'yla konuşmakta olan Eloise, "Bir şey mi var?" diye sordu.

"Benim bildiğim yok. Niye sordun?"

"Ne bileyim? Gergin görünüyordu."

"Bir koşuşturma oldu aslında."

"Neydi ki?"

"Dur bir dakika!" dedi Joe. "Ben bir şey bilmiyorum, sen de bir şey bilmiyorsun."

"Anladım. Kendi işime bakayım ben."

"Hah şunu bileydin" dedi Joe. "Biz ondan şaşmayalım."

"Zaten bilmesem daha iyi" dedi Eloise.

"Güzel konuştun bak" dedi Joe.

Kate turunu tamamlayıp geldi. "Ben yatıyorum" dedi Joe'ya. "Mecbur kalmadıkça seslenme bana."

"Yapabileceğim bir şey var mı?"

"Evet, bir demlik çay yap bana. O elbiseyi ütülemiş miydin Eloise?"

"Evet han'fendi."

"Pek güzel ütülememişsin."

"Evet han'fendi."

Kate huzursuzdu. Bütün kâğıtları düzenleyip masasının gözlerine yerleştirdi; Joe çay tepsisiyle geldiğinde yatağının yanına bıraktırdı.

Minderlerine yaslanıp uzanmış çayını yudumlarken fikri deşmeye çalıştı zihninde. Charles'ın nesiydi? Sonunda anladı.

Charles zekiydi. Deli Sam Hamilton da kendine has bir şekilde zekiydi. Korkuyla gelen fikir buydu: Zeki insanlar vardı. Sam ve Charles ölmüş olsalar da başkaları olabilirdi. Kate fikri gayet yavaş çözümledi.

"Farzedelim şişeleri bulan benim. Ne düşünürdüm, ne yapardım?" Kate'in bağrında panik bir ucundan yükseldi. Şişeler niçin kırılmış ve gömülmüştü? Zehir değilmiş! Öyleyse niye gömülsün? Ne düşünmüştü ki gömerken? Main sokağında yol kenarına atıvermeliydi ya da bir çöp kutusuna. Dr. Wilde ölmüştü. Ama ne gibi kayıtlar tutmuştu? Bilmiyordu. Farzedelim kırık şişeleri bulmuş ve içlerinde ne olduğunu öğrenmişti. Bilen birine sormaz mıydı? "Birine kroton yağı verseniz ne olur?"

"Peki ya azar azar, uzun süre verseniz?" Öğrenirdi. Başkası da öğrenebilirdi.

"Farzet şöyle bir hikâye duydun: Zengin bir çaça bir vasiyet yazıp her şeyini yeni bir kıza bırakmış, sonra da ölmüş." Kate aklından ilk geçecek şeyin ne olduğunu gayet iyi biliyordu. Aklını mı oynatmıştı da Ethel'ı sınırdışı ettirmişti? Şimdi bulunması imkânsızdı. Ethel parayla susturulup kandırılmalı, camlar elinden alınmalıydı. Şimdi neredeydiler? Bir zarfın içinde... ama nerede? Ethel'ı nasıl bulacaktı?

Ethel niçin ve nasıl sürüldüğünü biliyor olmalıydı. Akıllı değildi ama akıllı birine söyleyebilirdi. O geveze dili hikâyeyi anlatabilirdi, Faye'in hastalanışını, görünüşünün nasıl olduğunu, vasiyetnameyi.

Kate hızlı hızlı nefes alıyor, korku iğneleri bütün bedeninde gezinmeye başlıyordu. New York'a falan gitmeliydi... evi satmakla uğraşmadan. Paraya ihtiyacı yoktu. Parası boldu. Kimse bulamazdı onu. Evet ama ya parası biterse, o zeki kişi Ethel'dan hikâyeyi duyarsa, köşeye sıkışmaz mıydı?

Kate yataktan kalkıp yüklü dozda bromür aldı.

O zamandan beri korku hep yanıbaşında çömelmiş duruyordu. Ellerindeki ağrıların ilerleyen eklem romatizmasından kaynaklandığını öğrenince neredeyse sevinmişti. Fesat bir ses ceza olabileceğini fısıldamıştı çünkü.

Kasabada öteden beri fazla gezmezdi ama artık çıkmaya iyice isteksiz olmuştu. Erkeklerin gizli gizli arkasından baktıklarını, onu tanıdıklarını biliyordu. Ya o adamlardan biri Charles'ın yüzüne ya da Samuel'ın gözlerine sahip olsa? Kate haftada bir dışarı çıkmak için kendini zorluyordu.

Sonra eklentiyi yaptırıp griye boyattı. Işık gözlerini rahatsız ettiği için diye diye, sonunda ışığın gözlerini gerçekten rahatsız ettiğine inanmaya başladı. Kasabada dolaşıp döndükten sonra gözleri yanıyordu. Odacığında giderek daha fazla zaman geçiriyordu.

Bazı insanlar aynı anda iki zıt fikri zihinlerinde barındırabilir; Kate de bunlardan biriydi. Işığın gözlerini acıttığına, aynı zamanda gri odanın içinde saklanılacak bir mağara, toprağın içinde derin bir oyuk, hiçbir gözün ona dikilip bakamayacağı bir yer olduğuna inanıyordu. Bir keresinde minderli koltuğunda otururken bir kaçış yolu olsun diye gizli bir kapı yaptırmayı düşünmüştü. Sonra düşünceden çok bir duyguyla plandan vazgeçti. O zaman korunuyor olmazdı. O dışarı çıkabiliyorsa dışarıdan bir şey de içeri girebilirdi... bir süredir evin dışında çömelip bekleyen, geceleri duvar diplerinde sürünen, sessizce doğrulup pencerelerden içeriyi görmeye çalışan şey. Kate'in pazartesi öğleden sonraları evden çıkabilmek için giderek daha fazla iradeye ihtiyacı oluyordu.

Cal onu takip etmeye başladığında feci bir korku sardı içini. Kurtbağrı çalısının arkasında Cal'i beklerken, korkusu paniğe çok yaklaşmıştı.

Ama o sırada başı yumuşak yastıklarına iyice gömüldü, gözleri bromürün tatlı ağırlığını hissetti.

# 41

**[i]**

Ülke ülke usul usul savaşa doğru kaymaktaydı; hem korku içinde, hem de hevesle. İnsanlar savaşın sarsıcı heyecanını neredeyse altmış yıldır hissetmemişti. İspanya hadisesi savaştan çok bir seferdi. Mr. Wilson, temel ilke olarak bizi savaşa sokmayacağı vaadine istinaden, Kasım ayında tekrar başkan seçildi; aynı zamanda sıkı bir idare de isteniyordu, bu da kaçınılmaz olarak savaş demekti. İşler açıldı, fiyatlar artmaya başladı. İngiliz ikmal memurları ülkede dolaşıyor, gıda, kumaş, maden ve kimyasal madde satın alıyordu. Bütün ülke heyecanlıydı, elektriklenmişti. İnsanlar savaşı planlarken bile aslında savaşa inanmıyordu. Salinas Vadisi'nde hayat eskisinden farksızdı.

**[ii]**

Cal, Aron'la birlikte okula yürüyordu.

"Yorgun görünüyorsun" dedi Aron.

"Öyle mi?"

"Dün gece geldiğini duydum. Saat dörttü. O kadar geç saatte ne yapıyorsun?"

"Dolaşıyordum... düşünüyordum. Okulu bırakıp çiftliğe gitmek ister miydin?"

"Ne diye?"

"Babam için biraz para kazanırdık."

"Ben üniversiteye gideceğim. Keşke hemen gidebilsem. Herkes bizimle alay ediyor. Kasabadan ayrılmak istiyorum."

"Öfkelenmiş gibisin."

"Öfkelenmedim. Ama parayı ben batırmadım. Çılgınca bir marul fikrine ben kapılmadım. Buna rağmen insanlar benimle alay ediyor. Ayrıca üniversiteye gitmeme yetecek para var mı, onu da bilmiyorum."

"İsteyerek batırmadı parayı."

"Ama batırdı."

"Üniversiteye gidebilmen için daha bu senenin kalanı, bir de gelecek sene var."

"Bilmiyor muyum sanıyorsun?"

"Çok çalışsan belki sınava önümüzdeki yaz girip sonbaharda gidebilirsin üniversiteye."

Aron hızla döndü. "Yapamam."

"Bence yaparsın. Müdürle konuşsana. Ayrıca eminim Papaz Rolf da yardım eder sana."

"Bu kasabadan gitmek istiyorum" dedi Aron. "Bir daha da dönmek istemiyorum. Hâlâ Marulkafa diyorlar bize. Alay ediyorlar."

"Abra ne olacak?"

"Abra ne gerekirse onu yapacak."

"Senin gitmeni ister mi?"

"Abra ben ne yapmasını istersem onu yapacak."

Cal biraz düşündü. "Bak sana ne diyeceğim. Ben biraz para kazanmaya çalışacağım. Sen canını dişine takıp çalış, sınavını bir yıl önce ver, ben de üniversite masraflarını karşılamaya yardım ederim."

"Sahi mi?"

"Tabii ederim."

"O zaman hemen gidip müdürle görüşeyim." Aron adımlarını hızlandırdı.

Cal arkasından seslendi: "Aron, bekle! Dinle bak! Müdür yapabileceğini düşünüyorsa, kabul ederse babama söyleme."

"Niye?"

"Düşündüm de, her şey bittikten sonra gidip söylesen ne güzel olur."

"Ne fark eder, anlamıyorum."

"Anlamıyor musun?"

"Hayır, anlamıyorum" dedi Aron. "Bana çocukça geliyor."

Cal, "Annemizin kim olduğunu biliyorum! Sana gösterebilirim onu" diye haykırmayı şiddetle arzuladı. Aron'ın derisini delip içine saplanırdı öyle bir laf.

Cal ders zili çalmadan önce okul koridorunda Abra'yı buldu.

"Aron'ın nesi var?" diye sordu.

"Bilmiyorum."

"Biliyorsun, biliyorsun" dedi Cal.

"Aron bir bulutun içinde. Sanıyorum o papaz yüzünden."

"Seni eve geçiriyor mu?"

"Elbette. Ama ben onun ruhunu okuyorum. Kanatları çıktı onun."

"Marul meselesi yüzünden hâlâ utanıyor."

"Biliyorum utandığını" dedi Abra. "Ben utanacak bir şey olmadığını çok söyledim ama... Belki de hoşuna gidiyordur."

"Ne demek istiyorsun?"

"Yok bir şey" dedi Abra.

Cal, akşam yemekten sonra, "Baba" dedi, "cuma günü öğleden sonra çiftliğe gitmemin sakıncası var mı?"

Adam oturduğu yerde ona döndü. "Niye gideceksin?"

"Görmek istiyorum. Dolaşıp bakmak istiyorum."

"Aron da gitmek istiyor mu?"

"Hayır. Ben tek başıma gitmek istiyorum."

"Bence bir sakıncası yok. Lee, sence bir sakıncası var mı?"

"Hayır" dedi Lee. Cal'e dikkatle baktı. "Çiftçilik yapmayı ciddi ciddi düşünüyor musun?"

"Olabilir. Çiftliği bana bırakırsan ben işletirim baba."

"Kira sözleşmesinin bitmesine bir yıldan fazla var" dedi Adam.

"Ondan sonra işletebilir miyim?"

"Okul ne olacak?"

"Okulu bitirmiş olacağım."

"Bakarız o zaman" dedi Adam. "Üniversiteye gitmek istersin belki."

Cal sokak kapısına yöneldiğinde Lee de peşinden gidip onunla birlikte dışarıya çıktı.

"Olay nedir, söyleyebilir misin?" diye sordu Lee.

"Etrafa bir bakmak istiyorum sadece."

"Peki, demek bana söylenmiyor." Lee eve girmek üzere döndü. Sonra seslendi: "Cal!" Oğlan durdu. "Kaygılanıyor musun Cal?"

"Hayır."

"Eğer ihtiyacın olursa benim beş bin dolarım var."

"Niye ihtiyacım olsun ki?"

"Bilmiyorum" dedi Lee.

[iii]

Will Hamilton tamirhanedeki ofisi olan cam kafesi seviyordu. Yaptığı işler otomobil mümessilliğinden çok daha fazlaydı, ama o başka bir ofis tutmadı. Kare cam kafesinin dışında süregiden harekete bayılıyordu. Tamirhane gürültüsünü duymamak için de çift cam yaptırmıştı.

Koskoca kırmızı deri döner koltuğunda oturur, çoğu zaman hayatın tadını çıkarırdı. İnsanlar kardeşi Joe'nun Doğu'da reklam işinde ne kadar çok para kazandığından bahsettiğinde, Will her zaman kendisinin küçük denizde büyük balık olduğunu söylerdi.

"Ben korkarım büyük şehre gitmekten" derdi. "Ben köylü çocuğuyum." Bunu takip eden kahkahalardan hep hoşlanırdı. Gülüşmeler, varlıklı olduğunu arkadaşlarının bildiğini kanıtlardı.

Cal bir cumartesi sabahı onu ziyarete geldi. Will'in şaşkın ifadesini görünce, "Ben Cal Trask" dedi.

"Ha, tabii. Yahu koca adam olmuşsun. Baban da geldi mi?"

"Hayır. Yalnız geldim."

"İyi, otursana. Tütün içmiyorsundur herhalde."

"Bazen sigara içiyorum."

Will bir Murad paketini masanın karşı tarafına doğru sürdü. Cal kutuyu açtı, sonra kapadı. "Şu anda içmeyeyim" dedi.

Will esmer oğlana baktı ve hoşlandı ondan. Bu çocuk uyanık, diye düşündü. Külyutmaz bu. "Herhalde yakında işe atılacaksın" dedi.

"Evet efendim. Liseyi bitirdiğimde çiftliği işletebilirim diye düşünüyordum."

"Çiftçilikte para yok" dedi Will. "Çiftçiler para kazanmıyor. Çiftçiden alıp satan adam kazanıyor. Çiftçilikten hayatta para kazanamazsın." Will, Cal'in onu yokladığını, sınadığını, gözlemlediğini biliyor ve tasvip ediyordu.

Cal kararını vermişti, ama önce sordu: "Mr. Hamilton, sizin çocuğunuz yok, değil mi?"

"Hayır, yok. Üzülüyorum da buna. Belki de en üzüldüğüm şey." Sonra devam etti: "Niye sordun?"

Cal soruyu duymazdan geldi. "Bana akıl verir miydiniz?"

Will içinin hazla aydınlandığını hissetti. "Verebilirsem, memnuniyetle. Nedir soracağın?"

Sonra Cal, Will Hamilton'ın daha da çok tasvip ettiği bir şey yaptı. Samimiyeti silah olarak kullandı. "Ben çok para kazanmak istiyorum" dedi. "Nasıl kazanılacağını bana söyler misiniz?"

Will gülme isteğini bastırdı. Söylediği her ne kadar safça olsa da, Cal'in saf olduğunu düşünmüyordu. "Onu herkes ister" dedi. "Çok para derken ne kastediyorsun?"

"Yirmi otuz bin dolar."

"Aman Allahım!" dedi Will ve koltuğunu gıcırdatarak öne kaydırdı. Bu seferki gülüşü alaycı değildi. O gülerken Cal de gülümsedi.

"Niye bu kadar çok para kazanmak istediğini söyler misin bana?" dedi Will.

"Evet efendim" dedi Cal. "Söylerim." Cal Murad kutusunu açıp oval mantar uçlu sigaralardan bir tane aldı ve yaktı. "Anlatayım sebebini" dedi.

Will zevkle arkasına yaslandı.

"Babam çok para kaybetti."

"Biliyorum" dedi Will. "Memleketin bir ucuna marul nakletmeye kalkmasın diye uyarmıştım."

"Öyle mi? Niçin?"

"Hiçbir garantisi yoktu" dedi Will. "İşadamı dediğin kendini korumak zorunda. Herhangi bir şey olursa işi biterdi. Oldu da. Evet, devam et."

"Ben ona kaybettiğini verecek kadar para kazanmak istiyorum."

Will hayretler içinde ona bakıyordu. "Niye?" diye sordu.

"İstiyorum."

"Babanı seviyor musun?" diye sordu Will.

"Evet."

Will'in etli yüzü çarpıldı, bir hatıra üzerinden buz gibi bir rüzgâr misali esti. Ağır ağır geçmişte yol almadı, tamamı şimşek hızıyla aynı anda karşısında belirdi; tek tek bütün yıllar, bir resim, bir duygu ve bir umutsuzluk, tıpkı hızlı bir fotoğraf makinesinin dünyayı durdurduğu gibi durmuş. Samuel oradaydı, ışıl ışıl, şafak kadar gü-

zel, muhayyilesi bir kırlangıç uçuşu; sonra efkârlı dâhi Tom, kara ateş; fırtınalara binip giden Una ve güzeller güzeli Mollie'yle gülen Dessie; girdiği yeri çiçek kokusu gibi dolduran tatlı ruhlu, yakışıklı George ve bir de Joe, en küçükleri, gözbebeği. Her biri hiç zorlanmadan, kendiliğinden aileye bir armağan.

Aşağı yukarı herkesin hiç kimseyle paylaşmadığı gizli acısıyla dolu bir kutusu vardır. Will kendininkini iyi saklamış, gülüp eğlenmiş, sapık erdemleri sömürmüş ve kıskançlığının alıp başını gitmesine asla izin vermemişti. Kendini ağırkanlı, kalın kafalı, tutucu ve sönük biri olarak görürdü. Onu yükseklere taşıyan büyük bir hayali de yoktu, kendini mahvetmeye zorlayan bir umutsuzluğu da. O hep kenardaydı; sahip olduğu ne meziyeti varsa –itina, mantık, sebat– onları kullanarak ailenin çerçevesine tutunmaya çalışırdı. Hesapları o çıkarır, avukatları o tutar, cenaze levazımatçısını o arar, sonunda faturaları da o öderdi. Diğerleri ona ihtiyaçları olduğunun farkında bile değillerdi. Will para kazanma ve kazandığı parayı tutma kabiliyetine sahipti. Hamilton'ların bu tek kabiliyeti yüzünden onu horladıkları kanısındaydı. O hepsini inatla sevmiş, onları hatalarından çekip çıkarmak için parasıyla birlikte hep yanlarında olmuştu. Ondan utandıklarını düşünüyor ve onu takdir etmeleri için hırsla mücadele ediyordu. İçini yalayan buz gibi rüzgârın içinde bunların hepsi vardı.

Cal'i görmeyen hafif patlak gözleri yaşlıydı; oğlan sordu: "Ne oldu Mr. Hamilton? Rahatsızlandınız mı?"

Will ailesini hissetmiş ama onları anlamamıştı. Onlar da anlaşılacak bir şey olduğunu bilmeden onu kabullenmişlerdi. Şimdi bu oğlan çıkıp geliyordu. Will onu anlıyor, hissediyor, duyumsuyor, tanıyordu. Bu onun sahip olması gereken evlattı ya da kardeş veya baba. Soğuk hatıra rüzgârı döndü ve Cal'e karşı sıcak bir sevecenlik midesini kavrayıp ciğerlerine doldu.

Will dikkatini cam ofise dönmeye zorladı. Cal oturduğu yerde arkasına yaslanmış bekliyordu.

Will suskunluğunun ne kadar sürdüğünün farkında değildi. "Düşünüyordum" diyebildi. Sonra sesini sertleştirdi. "Bana bir şey sordun. Ben işadamıyım. Bedavaya bir şey vermem. Satarım."

"Anlıyorum efendim." Cal dikkati elden bırakmıyordu ama Will Hamilton'ın ondan hoşlandığını hissediyordu.

Will, "Bir şey soracağım" dedi, "doğruyu öğrenmek istiyorum. Doğruyu söyler misin?"

"Bilmiyorum" dedi Cal.

"Bak bunu beğendim. Soruyu bilmedikçe nasıl bilebilirsin? Beğendim. Çok akıllıca... hem de dürüstçe. Bak şimdi... senin bir kardeşin var. Baban onu seni sevdiğinden çok seviyor mu?"

"Herkes daha çok sever onu" dedi Cal sakin bir tonda. "Aron'ı herkes sever."

"Ya sen?"

"Evet efendim. Gerçi... evet, severim."

"O 'gerçi' ne?"

"Bazen aptal olduğunu düşünüyorum ama seviyorum onu."

"Peki ya babanı?"

"Çok seviyorum" dedi Cal.

"Ve o kardeşini daha çok seviyor."

"Bilmiyorum."

"Şimdi sen babanın kaybettiği parayı ona vermek istediğini söylüyorsun. Niçin?"

Cal'in gözleri genelde kısık, bakışları temkinliydi ama şimdi gözleri öyle iri iri açılmıştı ki, Will'in çevresini de, ötesini de görüyor gibiydiler. Cal kendi ruhuna mümkün olduğu kadar yaklaşmıştı.

"Babam iyi bir insan" dedi. "Ben iyi olmadığım için kendimi affettirmek istiyorum."

"Ama bunu yaparsan iyi olmaz mısın?"

"Hayır" dedi Cal. "Ben kötü düşünüyorum."

Will hayatında bu kadar çıplak konuşan birine rastlamamıştı. Bu çıplaklık yüzünden utanıyordu neredeyse; Cal'in yalın dürüstlüğü içinde ne kadar güvende olduğunu biliyordu. "Bir tek soru daha soracağım" dedi, "cevap vermeyebilirsin. Ben olsam vermezdim herhalde. Sorum şu: Farzet bu parayı kazandın ve babana verdin... onun sevgisini satın almaya çalıştığın geçer miydi aklından?"

"Evet efendim. Geçerdi. Doğru da olurdu."

"Başka sormak istediğim bir şey yok. Hepsi bu." Will öne doğru uzanıp ellerini ter içinde zonklayan alnına bastırdı. Daha önce hiç böyle sarsıldığını hatırlamıyordu. Cal'in içinde ise temkinli bir zafer sıçrayışı oldu. Kazandığını biliyordu; göstermemek için yüzünü kapattı.

Will başını kaldırıp gözlüğünü çıkardı, camlarını silip kuruladı. "Dışarı çıkalım" dedi. "Otomobille dolaşalım biraz."

Will artık koca bir Winton kullanıyordu; tabut boyutunda bir kaportası ve derinlerden gelen güçlü, kesik kesik bir homurtusu vardı. Will, King City'den çıkıp karayolunda güneye doğru sürdü arabayı; gücünü toparlayan baharın içinden geçerlerken önden amerikasarıasmaları uçuyor, ezgileri tel çitlerden kabarıp taşıyordu. Batıda Pico Blanco başı karlı yükseliyor, vadi boyunca uzanıp rüzgârı kesen sıra sıra okaliptüslerin taze yaprakları gümüşi renkte parlıyordu.

Trask çiftliğinin olduğu hendeğe sapan tali yola geldiğinde, Will arabayı yolun kenarına çekti. Winton, King City'den ayrılalı beri konuşmamıştı. Güçlü motor derinden bir fısıltıyla boşta çalışıyordu.

Will dümdüz önüne bakarak konuştu: "Cal... benimle ortak olmak ister misin?"

"Evet efendim."

"Ben parasız ortak almaktan hoşlanmam. Sana borç verebilirim, ama ondan hayır gelmez."

"Ben para bulurum" dedi Cal.

"Ne kadar bulabilirsin?"

"Beş bin dolar."

"Sen... inanmıyorum."

Cal cevap vermedi.

"İnanıyorum" dedi Will. "Borç mu alacaksın?"

"Evet efendim."

"Ne kadar faizle?"

"Sıfır."

"Bu da iyi. Nereden bulacaksın?"

"Onu söyleyemem efendim."

Will başını iki yana sallayıp güldü. İçinde bir haz duygusu vardı. "Enayilik ediyorum belki, ama inanıyorum sana... ben enayi değ-

limdir." Motoru çalıştırıp sonra yine boşta bıraktı. "Şimdi beni dinle. Gazete okur musun?"

"Evet efendim."

"Bu savaşa girmemiz an meselesi."

"Öyle görünüyor."

"Öyle düşünen çok insan var. Şimdi, fasulyenin şu andaki fiyatını biliyor musun? Yani Salinas'ta yüz çuval fasulyeyi kaça satabilirsin?"

"Emin değilim. Sanıyorum kilosu altı veya yedi sente."

"Emin değilim ne demek? Nereden biliyorsun?"

"Babamdan çiftliği işletmek için izin almayı düşünüyordum da."

"Anladım. Ama sen işletmeyeceksin. Sen o iş için fazla zekisin. Babanın kiracısının adı Rantani. İsviçreli İtalyan, iyi bir çiftçi. Yaklaşık iki yüz hektarlık araziyi ekip biçiyor. Kilosuna on senti garantiler ve tohumluk borç verirsek fasulye eker. Bu civardaki diğer bütün çiftçiler de eker. İki bin hektarlık arazide fasulye ekimi için sözleşme yapabiliriz."

"Altı sentlik piyasada on sentlik fasulyeyi ne yapacağız?" dedi Cal. "Ha, tamam! Ama nasıl emin olabiliriz?"

"Ortak mıyız?" dedi Will.

"Evet efendim."

"Evet Will!"

"Evet Will."

"Beş bin doları ne zaman bulabilirsin?"

"Önümüzdeki çarşamba."

"Tokalaşalım!" Tıknaz adamla ince yapılı esmer delikanlı ciddiyetle el sıkıştılar.

Will, Cal'in elini tutmaya devam ederek, "Artık ortağız" dedi. "Benim İngiltere ikmal mümessiliğiyle temasım var. Levazımcı bir arkadaşım da var. Bulabildiğimiz bütün kuru fasulyeyi kilosu yirmi sent ya da fazlasına kesin satarız."

"Ne zaman satabilirsiniz?"

"Herhangi bir şeyin altına imzamızı atmadan önce satmış olurum. Şimdi, sizin oraya gidip Rantani'yle konuşmak ister misin?"

"Evet efendim" dedi Cal.

Will, Winton'ı çift debriyajla kaldırdı, koca yeşil araba langur lungur tali yola girdi.

## 42

Savaş hep başkasının başına gelir. Salinas'ta biz Birleşik Devletler'in dünyanın en büyük ve en güçlü ulusu olduğunun farkındaydık. Her Amerikalı doğuştan nişancıydı ve kavgada bir Amerikalı, on ya da yirmi yabancıya bedeldi.

Pershing'in Pancho Villa'nın peşinde Meksika'ya yaptığı sefer, efsaneleri kısa bir süreliğine çürütmüştü. Meksikalıların doğru düzgün ateş edemediğine, ayrıca tembel ve aptal olduğuna gerçekten inanmıştık. Bizim çocuklar C Birliği'yle sırurdan bitkin halde döndüğünde, bunların hiçbirinin doğru olmadığını söylediler. Meksikalılar doğru düzgün ateş ediyorlardı, Allah kahretsin! Pancho Villa'nın atlıları bizim kasabanın oğlanlarından daha iyi at biniyorlardı ve daha dayanıklıydılar. Ayda iki akşam eğitim bizimkileri pek pişirememişti. Son olarak da, öyle görünüyordu ki, Meksikalılar "Black Jack" Pershing'den daha iyi düşünmüş ve onu pusuya düşürmüşlerdi. Meksikalılara bir de müttefikleri dizanteri katılınca tam felaket olmuştu. Bizim çocuklardan bazıları ondan sonra yıllar boyunca tam toparlanamadılar.

Nedense Almanlarla Meksikalılar arasında bir bağlantı kurmuyorduk. Efsanelerimize aynen geri döndük. Bir Amerikalı yirmi Alman'a bedeldi. Hal böyle olunca, Kayzer'i dize getirmek için sert davranmamız yeterliydi. Bizim ticaretimize karışmaya cesaret edemezdi... ama etti. Kendini ateşe atıp gemilerimizi batırmazdı... ama batırdı. Aptallıktı ama yaptı, dolayısıyla savaşmaktan başka çare kalmadı.

Savaş, en azından başlangıçta, başkalarını ilgilendiren bir şeydi. Biz, ben, ailem ve dostlarımız tribünlerdeydik deyim yerindeyse; epey de heyecanlıydık. Nasıl ki savaş hep başkasını ilgilendirirse, ölen de hep başkasıdır. Fakat gel gör ki, bu da doğru çıkmadı! O feci telgraflar sinsi sinsi, kederli kederli gelmeye başladı, herkesin karde-

şiydi ölen. Biz burada öfkeden ve patırtıdan on bin kilometre uzaktaydık, ama bu bizi kurtarmıyordu.

Sonrası pek eğlenceli değildi. Liberty Belles kızları beyaz kepler ve beyaz parlak üniformalarla geçit töreni yapıyorlardı, tamam. Dayımız 4 Temmuz konuşmasını baştan yazıp tahvil satmakta kullanıyordu, tamam. Biz lisede hakiler giyinip asker kepi takıyor, fizik hocasından silah kullanmayı öğreniyorduk, tamam ama Allah aşkına, Marty Hopps ölmüştü; sokağın karşı tarafında oturan Berges'lerin oğlu, küçük kız kardeşimizin üç yaşından beri âşık olduğu yakışıklı çocuk paramparça olmuştu!

Ayaklarını sürüyerek yürüyen, esnek, sırık gibi oğlanlar ellerinde bavullarla Main sokağından aşağı, Southern Pacific istasyonuna yürüyorlardı beceriksizce. Şaşkın ve mahcuptular; Salinas Bandosu ulusal marşı çalarak önden yürüyor, yanda yürüyen aileleri ağlıyor, müzik ağıt gibi geliyordu kulağa. Askere alınanlar annelerine bakmıyorlardı. Bakmaya cesaret edemiyorlardı. Savaşın bizim başımıza gelebileceğini hiç düşünmemiştik.

Salinas'ta bilardo salonlarıyla barlarda alçak sesle konuşmaya başlayanlar vardı. Bunlar bir askerden hususi malumat edinmişlerdi: Bize doğruyu söylemiyorlardı. Adamlarımız silahsız gönderiliyordu savaşa. Asker taşıyan gemiler batırılıyor, hükümet bize söylemiyordu. Alman ordusu bizimkinden o kadar üstündü ki, hiç şansımız yoktu. O Kayzer denen adam akıllı bir tipti. Amerika'yı işgal etme hazırlıkları içindeydi. Ama Wilson bunu bize söylüyor muydu? Elbette hayır. Genellikle bu leş kargaları, çarpışmada bir Amerikalının yirmi Almana bedel olduğunu söyleyenlerdi – tıpatıp aynıları.

İngilizler acayip üniformaları içinde (ama gerçekten havalı görünüyorlardı), küçük gruplar halinde ülkede dolaşıyor, kapılmamış olan her şeyi satın alıyorlar, parasını veriyorlardı; iyi de para veriyorlardı. İngiliz ikmalcilerin çoğu sakattı, yine de üniforma giyiyorlardı. Satın aldıkları şeyler arasında fasulye de vardı, çünkü fasulyenin nakledilmesi kolaydır, bozulmaz ve adam pekâlâ fasulyeyle doyabilir. Fasulyenin kilosu yirmi beş sentti ve kolay da bulunmuyordu. Çiftçiler altı ay önce piyasa fiyatının kıtıpiyos üç dört sent fazlasına peşinen fasulyelerini satmış olduklarına pişmandılar.

Memlekette de, Salinas Vadisi'nde de şarkılar değişti. Önceleri Helgoland'ı yerle bir edip Kayzer'i asacağız, oraya yürüyüp kahrolası yabancıların yüzüne gözüne bulaştırdığı işi toparlayacağız diyorduk. Sonra birden "Savaşın kızıl lanetinde ayakta Kızıl Haç hemşiresi. Sahipsiz Toprakların gülü" şarkısını söyler olduk, ardından "Alo santral, Cennet'i bağlayın, babamla görüşeceğim" geldi, sonra da "Bebeğin alacakaranlık duası, ışıklar solgun. Odasına çıkar, duasını okur: Allahım! Lütfen söyle babama, dikkat etsin kendine..." İlk kavgasında burnuna bir yumruk yiyen güçlü kuvvetli ama tecrübesiz bir oğlan çocuğu gibiydik galiba; canımız acımıştı, bitsin istiyorduk.

## 43

**[i]**

Yaz iyice bastırmışken bir gün Lee elinde iri pazar sepetiyle sokaktan eve geldi. Salinas'ta yaşamaya başladığından beri, giyimi bakımından tutucu bir Amerikalı olmuştu. Evden çıktığında mutlaka siyah gabardin giyiyordu. Gömlekleri bembeyaz, yakaları dimdik ve katıydı, bir zamanlar Güneyli senatörlerin alametifarikası olan dar siyah ip kravatları tercih ediyordu. Şapkaları siyah, yuvarlak ve düz kenarlıydı; sanki hâlâ topuz halinde dolanmış bir saç örgüsüne yer bırakmış gibi dik dururdu. Kusursuzdu.

Adam bir keresinde Lee'nin kıyafetlerinin ölçülü ihtişamına değindiğinde Lee sırıtmıştı. "Ben böyle giyinmek zorundayım" dedi. "İnsanın sizin kadar kötü giyinmesi için çok zengin olması gerekir. Yoksullar iyi giyinmek zorundadır."

"Yoksul mu!" diye patladı Adam. "Yakında senden borç alacağız."

"Olabilir" dedi Lee.

O öğle sonrasında ağır sepetini yere bıraktı. "Kış kavunu çorbası yapmaya çalışacağım" dedi. "Çin yemeği. Çin mahallesinde bir kuzenim var, o tarif etti. Kuzenim havai fişek ve Çin ruleti işi yapıyor."

"Senin hiç akraban olmadığını sanıyordum" dedi Adam.

"Bütün Çinliler akrabadır, soyadı Lee olanlar da en yakın bağları olanlardır" dedi Lee. "Kuzenim Suey Dong Derneği üyesidir. Yakın zamanda sağlık nedeniyle saklanmak durumunda kaldığında yemek pişirmeyi öğrendi. Kavunu bir tencereye oturtuyorsunuz, tepesini dikkatlice kesiyorsunuz, içine bütün bir piliç, mantar, göl kestanesi, pırasa ve bir çimdik zencefil koyuyorsunuz. Sonra kavunun tepesini tekrar yerine kapatıp iki gün boyunca mümkün olduğunca yavaş pişiriyorsunuz. Güzel olsa gerek."

Adam koltuğunda arkasına yaslanıp kaykılmış, ellerini başının arkasında kavuşturmuş tavana gülümsüyordu. "Evet Lee, güzel" dedi.

"Dinlemediniz bile" dedi Lee.

Adam yerinde doğruldu. "İnsan kendi çocuklarını tanıdığını sanıyor, sonra bir de bakıyor hiç tanımıyormuş" dedi.

Lee gülümsedi. "Hayatlarının bir ayrıntısından haberdar mı değildiniz?" diye sordu.

Adam güldü. "Tesadüfen öğrendim" dedi. "Aron'ın bu yaz pek ortalıkta görünmediğinin farkındayım ama bir yerlerde oyun oynuyor sanıyordum."

"Oyun mu!" dedi Lee. "Yıllardır oyun oynamıyor."

"Canım, her neyse yaptığı." Adam devam etti: "Bugün Mr. Kilkenny'ye rastladım... lise öğretmeni hani. Benim bildiğimi zannediyormuş. Oğlan ne yapıyormuş, biliyor musun?"

"Hayır" dedi Lee.

"Gelecek yılın derslerinin hepsini tamamlamış. Üniversite sınavına girip fazladan bir yıl kazanacakmış. Kilkenny geçeceğinden emin. Ne diyorsun?"

"İnanılmaz" dedi Lee. "Niye yapıyormuş?"

"Bir yıl kazanmak için tabii!"

"Niye kazanmak istiyormuş bir yılı?"

"Çocuk hırslı yahu! Anlamıyor musun Lee?"

"Hayır" dedi Lee. "Hiçbir zaman anlayamamışımdır."

"Hiç sözünü etmedi" dedi Adam. "Acaba kardeşi biliyor mu?"

"Aron sürpriz olmasını istiyor herhalde. O sözünü etmeden biz bir şey söylemeyelim."

"Doğru, haklısın. Biliyor musun Lee? Onunla gurur duyuyorum. Hem de çok. Sevindirdi beni. Keşke Cal'in de bir hevesi, hırsı olsa."

"Vardır belki" dedi Lee. "Belki onun da bir sırrı vardır."

"Belki. Allah biliyor ya, onu da pek görmüyoruz son zamanlarda. Sence bu kadar dışarıda olması iyi mi?"

"Cal kendini bulmaya çalışıyor" dedi Lee. "Bana kalırsa bu kişisel saklambaç oldukça yaygın bir şey. Bazı insanlar da hayatları boyunca 'ebe' oluyor, umutsuzca 'ebe'."

"Düşünsene" dedi Adam. "Koskoca bir yıl atlamış. Söylediğinde bir hediye hazırlamış olalım."

"Altın saat" dedi Lee.

"Doğru" dedi Adam. "Alıp ismini de yazdırırım, hazır olsun. Ne yazdırayım?"

"Kuyumcu söyler" dedi Lee. "İki gün sonra tavuğu çıkarıyorsunuz, kemiklerini ayırıp tekrar içeri koyuyorsunuz."

"Hangi tavuğu?"

"Kış kavunu çorbası" dedi Lee.

"Onu üniversiteye gönderecek paramız var mı Lee?"

"Dikkatli olursak, o da pahalı zevkler edinmezse."

"Edinmez canım" dedi Adam.

"Ben de edinmem sanıyordum... ama edindim." Lee ceketinin kolunu hayranlıkla inceledi.

**[ii]**

St. Paul Episkopal Kilisesi'nin papazevi büyük, dallı budaklı bir yapıydı. Kalabalık aileleri olan papazlar için yapılmıştı. Bekâr olan ve yalınlıktan hoşlanan Mr. Rolf evin büyük bölümünü kapatmıştı, ama Aron'ın çalışmak için bir yere ihtiyacı olduğunda ona büyük bir oda verdi, derslerine de yardım etti.

Mr. Rolf, Aron'ı severdi. Yüzünün meleksi güzelliğini, tüysüz yanaklarını, dar kalçalarını ve dümdüz uzun bacaklarını beğenirdi. Onunla aynı odada oturup Aron'ın öğrenme gayretiyle kasılan

çehresini seyretmekten hoşlanırdı. Aron'ın evde, zorlu ve temiz düşünceyi teşvik etmeyen bir ortamda çalışamamasını anlıyordu. Mr. Rolf, Aron'ı kendi ürettiği bir şey, manevi oğlu, kiliseye yaptığı katkı olarak görüyordu. Bekârlık çilesini çekerken ona yol gösteriyor ve oğlanı sakin sulara yönelttiğini düşünüyordu.

Konuşmaları uzun, samimi ve kişiseldi. "Beni eleştirdiklerini biliyorum" diyordu Mr. Rolf. "Ben bazı insanlara göre daha Katolik bir kiliseye inanıyorum. Günah çıkarmanın komünyon ayini kadar önemli olmadığına kimse beni inandıramaz. Bak söylüyorum, geri getireceğim günah çıkarmayı, ama acele etmeden, ihtiyatı elden bırakmadan."

"Benim kilisem olduğunda ben de yapacağım."

"Çok incelik isteyen bir şey" dedi Mr. Rolf.

"Keşke bizim kilisemizde..." diye söze başladı Aron, "söyleyeyim en iyisi. Keşke Augustinusçular ya da Fransiskenler gibi bir şeyimiz olsaydı. Çekilebileceğimiz bir yer. Bazen kendimi kirli hissediyorum. Pislikten uzaklaşıp temizlenmek istiyorum."

"Hislerini anlıyorum" dedi Mr. Rolf içtenlikle. "Ama bu konuda seninle uzlaşmam mümkün değil. Papazlarının dünyaya hizmetten el etek çekmelerini Efendimiz İsa istemezdi bence. Hatırlasana, İncili yaymamız, hastalarla yoksullara yardım etmemiz, hatta günahkârları çamurdan çekip çıkarmak için pisliğe batmamız konusunda ne kadar ısrarlıydı. Onun doğruluğunu örnek almalıyız hep."

Mr. Rolf'un gözleri ışıldamaya başladı; vaaz verirken kullandığı gırtlaktan sesle konuşuyordu. "Bunu sana söylememem gerekir belki. Umarım söylemekten gurur payı çıkardığımı düşünmezsin. Ama şereflendirici bir yanı da var. Beş haftadır akşam ayinlerine gelen bir kadın var. Korodan görülebildiğini sanmıyorum. Hep sol tarafın en arka sırasına oturuyor... görebilirsin aslında. Kenarda kalıyor. Evet, görülür. Yüzü tülle örtülü oluyor, ayinin bitiminde, biz içeri çekildiğimizde, ben geri dönmeden önce mutlaka gidiyor."

"Kim bu kadın?" diye sordu Aron.

"Aslında bu meseleleri öğrenmek durumundasın. Gizlice sorup soruşturdum, öğrendim, hayatta tahmin edemeyeceğin biri. O bir... malum kırmızı fenerli evlerden birinin sahibesi."

"Bizim Salinas'ta mı?"

"Bizim Salinas'ta." Mr. Rolf öne doğru uzandı. "Aron, tiksintini yüzünde okuyabiliyorum. Bunun üstesinden gelmen lazım. Efendimiz'le Mecdelli Meryem'i unutma. Gurura kapılmadan diyorum ki, onu seve seve ayağa kaldırırım."

"Niye geliyormuş buraya?" diye sordu Aron.

"Belki bizim sunduğumuz şeyi bulmaya: kurtuluşu. Çok büyük incelik gerektiren bir şey. Nasıl olacağını tahmin edebiliyorum. Bak söylüyorum, bu insanlar çekingendir. Günün birinde kapım tıklatılacak ve onu içeri alayım diye yalvaracak. İşte o zaman Aron, bilge ve sabırlı olabilmek için dua ediyorum. İnan bana... bu olduğunda, kaybolmuş bir ruh ışığı aradığında, bir papaz mümkün olan en yüce ve en güzel deneyimi yaşar. Bizim amacımız bu Aron. Biz bunun için varız."

Mr. Rolf nefesini zor kontrol ediyordu. "Tökezlemeyeyim diye Tanrı'ya dua ediyorum" dedi.

**[iii]**

Adam Trask savaşı artık hayal meyal hatırladığı kendi Kızılderili savaşı gibi düşünüyordu. Dev çapta genel bir savaş kimsenin bildiği bir şey değildi. Lee Avrupa tarihi okuyor, geçmişin ipliklerinden geleceğin desenini çıkarmaya çalışıyordu.

Liza Hamilton dudaklarında gergin, küçük bir gülümsemeyle öldü; kırmızısı yok olduğunda elmacıkkemiklerinin çıkıklığı insanı dehşete düşürüyordu.

Adam sabırsızlıkla Aron'ın sınav haberlerini getireceği günü bekliyordu. Ağır altın saat konsolunun üst çekmecesinde, mendillerin altında duruyordu; Adam saati kuruyor, ayarını kendi saatine göre kontrol ediyordu.

Lee'ye talimatlar verilmişti. Haberin verildiği günün akşamı bir hindi pişirecek, bir de pasta yapacaktı.

"Kutlama havası olsun" dedi Adam. "Şampanyaya ne dersin?"

"Çok güzel" dedi Lee. "Hiç von Clausewitz okudunuz mu?"

"O kim?"

"Çok umut verici değil yazdıkları" dedi Lee. "Bir şişe şampanya mı?"

"Bir şişe yeter. Sırf kadeh kaldırmak için zaten. Kutlama gibi olsun diye." Aron'ın sınavı veremeyebileceği Adam'ın aklından bile geçmiyordu.

Bir gün öğleden sonra Aron gelip Lee'ye, "Babam nerede?" diye sordu.

"Tıraş oluyor."

"Ben akşam yemeğinde evde olmayacağım" dedi Aron.

Banyoda babasının arkasında durup aynadaki sabun köpüklü çehreyle konuştu. "Mr. Rolf beni papazevine akşam yemeğine davet etti."

Adam usturasını katlanmış bir parça tuvalet kâğıdına sildi. "Güzel" dedi.

"Banyo yapabilir miyim?"

"Benim bir dakikalık işim kaldı" dedi Adam.

Aron salondan geçerek iyi geceler deyip çıktıktan sonra Cal'le Adam peşinden izlediler. "Benim kolonyama dalmış" dedi Cal. "Hâlâ kokuyor."

"Önemli bir davet belli ki" dedi Adam.

"Kutlamak istemesi normal tabii. Kolay iş değildi becerdiği."

"Kutlamak mı?"

"Sınavları. Söylemedi mi? Verdi sınavlarını."

"Ha, evet... sınavlar" dedi Adam. "Evet, söyledi. İyi iş çıkardı. Onunla gurur duyuyorum. Ona bir altın saat almalı."

Cal sert çıktı: "Söylememiş sana!"

"Yo, evet, söyledi. Bu sabah söyledi."

"Bu sabah haberi yoktu" dedi Cal ve kalkıp dışarı çıktı.

Hava kararmaktaydı; Cal çok hızlı adımlarla yürüyerek Central caddesinden çıktı, parkı ve Stonewall Jackson Smart'ın evini geçti, ta sokak lambalarının ötesinde sokağın karayoluna dönüştüğü yere varıp Tollot'ın çiftlik evinden görünmemek için saptı.

Lee saat onda, bir mektup postalamak üzere dışarı çıktığında, Cal'i ön verandanın en alt basamağında oturur halde buldu. "Ne oldu sana?" diye sordu.

"Yürüdüm biraz."

"Aron'ın nesi var?"

"Bilmiyorum."

"Hınç besliyor gibi sanki. Benimle postaneye yürümek ister misin?"

"Hayır."

"Ne diye burada dışarıda oturuyorsun?"

"Eşek sudan gelinceye kadar döveceğim onu."

"Yapma" dedi Lee.

"Niye yapmayayım?"

"Çünkü yapabileceğini düşünmüyorum. Parçalar seni."

"Haklısın galiba" dedi Cal. "Orospu çocuğu!"

"Konuşmana dikkat et."

Cal güldü. "Hadi seninle geleyim."

"Hiç von Clausewitz okudun mu?"

"Adını bile duymadım."

Aron eve döndüğünde ön verandanın en alt basamağında oturmuş onu bekleyen Lee'ydi. "Seni temiz bir dayaktan kurtardım" dedi Lee. "Otursana."

"Yatmaya gidiyorum."

"Otur! Seninle konuşmak istiyorum. Sınavları verdiğini babana niye söylemedin?"

"Anlamazdı."

"Bokunla kavga eder gibisin."

"Bu tür konuşmadan hoşlanmıyorum."

"Niye böyle konuştum sence? Tesadüfen küfretmiyorum. Aron, baban bundan başka şey düşünmüyor."

"Nereden biliyordu ki?"

"Senin söylemen gerekirdi."

"Bu konu seni ilgilendirmez."

"Şimdi içeri gir, uyuyorsa uyandır, gerçi uyuyor olacağını sanmam. Söyle kendisine."

"Söylemeyeceğim."

Lee alçak sesle konuştu: "Aron, hiç ufak tefek, senin yarı boyunda bir adamla dövüşmek zorunda kaldın mı?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Hayatta bundan daha utanç verici bir şey olamaz. Üstüne üstüne gelir, bir müddet sonra vurmak zorunda kalırsın, ardından daha beter olur. İyice çuvallarsın."

"Sen neden bahsediyorsun?"

"Aron, dediğimi yapmazsan seninle dövüşeceğim. Gülünç olmaz mı?"

Aron içeri geçmeye çalıştı. Lee ayağa kalkıp önüne dikildi, minik yumruklarını bir işe yarayacakmış gibi sıkmıştı, duruşu, pozisyonu o kadar saçmaydı ki gülmeye başladı. "Nasıl yapıldığını bilmiyorum ama deneyeceğim" dedi.

Aron gergin bir tavırla geri çekildi. Nihayet basamaklara oturduğunda Lee derin bir iç çekti. "Allaha şükür bitti" dedi. "Feci bir şey olacaktı. Baksana Aron, derdin ne, söyleyemez misin bana? Eskiden hep söylerdin."

Aron ansızın dağıldı. "Buradan gitmek istiyorum. Pis bir kasaba burası."

"Hayır, değil. Her yerden farksız."

"Ben buraya ait değilim. Keşke hiç gelmeseydik buraya. Derdim ne, ben de bilmiyorum. Gitmek istiyorum." Sesi yükselerek feryada dönüştü.

Lee onu teselli etmek için kolunu geniş omuzlarına doladı. "Büyüyorsun. O yüzdendir belki" dedi usulca. "Bazen bana öyle geliyor ki, dünya en çok o zaman sınıyor bizi; biz de içe dönüyoruz, kendimizi dehşetle izliyoruz. Bununla da kalmıyor, herkesin ruhumuzu okuduğunu sanıyoruz. O zaman pislik çok pis oluyor, saflık pırıl pırıl bembeyaz. Geçecek Aron. Biraz bekle, geçecek. Söylediğim sana pek teselli olmuyor, çünkü inanmıyorsun, ama başka bir şey gelmez elimden. Hiçbir şeyin sana şu anda göründüğü kadar iyi de kötü de olmadığına inanmaya çalış. Evet, sana yardım edebilirim. Şimdi git yat, sabah erkenden kalk ve sınavları babana söyle. Heyecanlı söyle. O senden daha yalnız, çünkü onun hayalini kurabileceği güzel bir geleceği yok. Rol yap. Sam Hamilton söylemişti bunu. Öyleymiş gibi yapa yapa gerçekten öyle olabilir. Yap bunu. Şimdi git yat. Benim pasta pişirmem gerekiyor – kahvaltı için. Ha, Aron... baban yastığının üstüne bir armağan bıraktı."

# 44

[i]

Abra, Aron'ın ailesini ancak o üniversiteye gittikten sonra yakından tanıdı. Aron'la Abra birbirlerine kapanmışlardı. Aron gidince Abra diğer Trask'lere bağlandı. Adam'a kendi babasından daha çok güvenir, Lee'yi babasından çok sever oldu.

Cal konusunda kararsızdı. Cal onu bazen öfkeyle, bazen acıyla, bazen de merakla rahatsız ediyordu. Sanki Abra'yla hiç bitmeyen bir rekabet içindeydi. Abra, Cal'in kendisinden hoşlanıp hoşlanmadığını bilmiyor, dolayısıyla onu sevmiyordu. Trask'lere gittiğinde Cal evde değilse, gizli gizli onu seyredip yargılamayacak, değer biçmeyecek, karar vermeyecek ve yakalandığında gözlerini kaçırmayacak diye seviniyordu.

Abra dimdik, güçlü, göğüsleri yerinde bir kızdı; gelişmişti, kutsal evlilik bağına hazır, bekliyordu... ama bekliyordu. Okul çıkışında Trask'lere uğramayı âdet edindi; Lee'yle oturuyor, ona Aron'ın o günkü mektubundan bölümler okuyordu.

Aron Stanford'da yalnızlık çekiyordu. Mektupları sevgilisine duyduğu özlemle dolup taşıyordu. Birliktelerken gerçekçiydiler, ama Aron üniversiteden, yüz elli kilometre öteden Abra'ya tutkuyla kur yapıyordu; etrafındaki hayattan soyutlamıştı kendini. Ders çalışıyor, yemek yiyor, uyuyor ve Abra'ya mektup yazıyordu, bütün hayatı bundan ibaretti.

Abra öğleden sonraları Lee'yle mutfakta oturup taze fasulye ya da bezelye ayıklamaya yardım ediyordu. Bazen karamela yapıyor, çoğu kez de eve, anne babasına gideceğine, akşam yemeğine kalıyordu. Lee'yle konuşamayacağı konu yoktu. Anne babasıyla konuşabileceği birkaç konu ise zayıf, solgun ve bayattı, çoğunlukla doğru bile değildi. Lee bu konuda da farklıydı. Abra Lee'ye sadece doğru olan şeyleri söylemek istiyordu, neyin doğru olduğunu tam bilemediği zamanlarda bile.

Lee oturduğu yerde hafifçe gülümser, süratli narin elleri sanki bağımsız birer varlıkmış gibi uçuşarak çalışırdı. Abra sadece ve sa-

dece kendinden bahsettiğinin farkında değildi. Bazen o konuşurken Lee'nin zihni serbest bırakılan bir köpek gibi alıp başını gider dolaşır, geri gelir, tekrar çıkardı; Lee ara sıra başını sallayarak onaylar, hafifçe mırıldanırdı.

Abra'yı seviyordu, içindeki gücü, iyiliği hissediyordu, yakınlığı da. Abra'nın yüz hatları ileride çirkinlikle ya da büyük bir güzellikle sonuçlanabilecek belirgin, kaslı güce sahipti. O konuşurken Lee kendi soyunun, Kantonluların yuvarlak, düz çehrelerini düşünüyordu. Zayıf olanları bile ay suratlıydı. Güzellik az çok kendimize benzemek zorunda olduğundan, Lee'nin en çok bu tür yüzleri beğenmesi gerekirdi, ama beğenmiyordu. Çinli güzelliğini düşündüğünde aklına Mançuların demirden, yırtıcı çehreleri gelirdi; sorgulanmayan miras hakkıyla yetki elde etmiş bir halkın kibirli ve inatçı çehreleri.

Abra, "Belki de hep öyleydi" dedi. "Bilmiyorum. Babasından fazla bahsetmezdi. Mr. Trask'in şeyinden... yani... marul meselesinden sonra oldu. Aron çok öfkeliydi."

"Niye?" diye sordu Lee.

"İnsanlar onunla alay ediyordu."

Lee'nin zihni hop geri geldi. "Aron'la mı alay ediyordu? Niye ki? Onunla hiç ilgisi yoktu."

"İşte, o da öyle düşünüyordu. Kendi düşüncemi söyleyebilir miyim?"

"Elbette" dedi Lee.

"Şöyle bir şey düşündüm, hâlâ da tamamlamış değilim düşüncemi. Bence Aron öteden beri sanki... ne bileyim, sakat gibi hissediyordu kendini, annesi olmadığı için eksikleniyordu belki."

Lee'nin gözleri ardına kadar açıldı, sonra yine gözkapakları yarıya indi. Başıyla onayladı. "Anlıyorum. Cal'in de mi öyle hissettiğini düşünüyorsun?"

"Hayır."

"Peki Aron niye öyle hissediyor?"

"Aslında onu çözemedim henüz. Belki bazı insanların ihtiyaçları başkalarına göre fazladır ya da nefretleri fazladır. Benim babam şalgamdan nefret eder. Oldum olası. Öyle herhangi bir şeyden ötürü fi-

lan değil. Şalgama kızar, gerçekten kızar. Bir keresinde annem... işte, bozulmuştu, bir şalgam güveci yaptı; şalgamları ezip bol bol biber ve peynir koydu, üstünü iyice kızarttı. Babam tabağındaki yemeğin yarısını yedikten sonra ne diye sordu. Annem şalgam deyince babam tabağı yere fırlatıp kalktı gitti. Annemi asla affetmedi bence."

Lee güldü. "Şalgam olduğunu söylediği için affedebilir. Ama Abra, farzet ki baban sorduğunda annen başka bir şey dese, babanın da hoşuna gidip bir tabak daha yeseydi. Sonra da öğrenseydi. İşte o zaman öldürebilirdi anneni."

"Herhalde. Her neyse, sanırım Aron'ın anne ihtiyacı Cal'den fazlaydı ve bence hep babasını suçladı."

"Neden?"

"Bilmiyorum. Ben böyle düşünüyorum."

"Bakıyorum kaldırmadık taş bırakmıyorsun."

"Hata mı ediyorum?"

"Hayır, katiyen."

"Karamela yapayım mı?"

"Bugün yapma. Hâlâ var biraz."

"Ne yapayım?"

"Butu unla dövebilirsin. Yemeğe kalır mısın?"

"Hayır. Teşekkür ederim, doğum günü davetine gideceğim. Sence Aron papaz olacak mı?"

"Bilmem ki" dedi Lee. "Belki bir hevestir."

"Umarım olmaz" dedi Abra ve söylediğine hayret ederek elini ağzına kapattı.

Lee kalkıp hamur tahtasını çıkardı; kırmızı etle un eleğini yanına koydu. "Bıçağın sırtını kullan" dedi.

"Biliyorum." Abra, Lee'nin duymamış olduğunu umuyordu.

Ama Lee sordu: "Papaz olmasını niye istemiyorsun?"

"Söylememem gerekir."

"Canın ne istiyorsa söylemelisin. Açıklaman gerekmiyor." Lee iskemlesine döndü, Abra da butun üzerine un eledi ve koca bir bıçakla eti dövmeye koyuldu. Pat-pat... "Böyle konuşmamalıyım"... pat-pat.

Lee, Abra'nın kendi temposunu yakalaması için başını çevirdi.

"İlle sonuna kadar gidecek" dedi Abra, dövme sesini bastırarak. "Kiliseyse mutlaka Anglo-Katolik kilisesi olacak. Papazların evlenmemesi gerektiğini söylüyordu."

"Mektubundan öyle anlaşılmıyor" dedi Lee.

"Biliyorum. O daha önceydi." Bıçak durdu. Abra'nın yüzü gençliğin şaşkın ıstırabıyla doluydu. "Lee, ben ona layık değilim."

"Bu da ne demek oluyor şimdi?"

"Şaka etmiyorum. Beni düşünmüyor o. Kafasında birini yaratmış ve sanki benim tenimi ona giydirmiş. Ben öyle biri değilim... o yarattığı kişi gibi değilim."

"O nasıl biri?"

"Pirüpak!" dedi Abra. "Tertemiz. Tamamen kusursuz... hiçbir lekesi yok. Ben öyle değilim."

"Kimse değildir" dedi Lee.

"Beni tanımıyor. Tanımak istemiyor bile. Onun istediği o... beyaz... hayalet."

Lee bir peksimeti kemirdi. "Onu sevmiyor musun? Daha çok gençsin ama bir şey fark edeceğini sanmıyorum."

"Tabii seviyorum. Karısı olacağım onun. Ama onun da beni sevmesini istiyorum. Benimle ilgili hiçbir şey bilmezse nasıl sevebilir? Beni tanıdığını zannederdim. Şimdi başından beri hiç tanıdı mı, emin değilim."

"Belki kalıcı olmayan zor bir dönem geçiriyordur. Sen akıllı bir kızsın... çok akıllısın. O senin... tenine bürünmüş olana benzemeye çalışmak çok mu zor?"

"Sürekli kendi yarattığı kızda olmayan bir şeyi bende görecek diye korkuyorum. Kızacağım ya da kötü kokacağım... ya da başka bir şey. Öğrenecek."

"Belki de öyle olmaz" dedi Lee. "Ama aynı anda hem Billur Kız, hem Bakire Tanrıça, hem de ötekini yaşamak zor olsa gerek. İnsanlar bazen kötü kokar işte."

Abra masaya yaklaştı. "Lee, keşke..."

"Yerlere un dökme" dedi Lee. "Keşke ne?"

"Düşündüm dedim ya. Bence Aron, annesi olmadığından... aklına gelen bütün iyi özellikleri ona yüklemiş."

"Olabilir. Sonra da hepsini sana yükleyiverdi diye düşünüyorsun." Abra gözünü Lee'ye dikip baktı, parmakları hafifçe bıçağın sırtında geziniyordu. "Keşke tamamını üstünden atmanın bir yolu olsa diye geçiyor içinden."

"Evet."

"O zaman senden hoşlanmayacağını mı tahmin ediyorsun?"

"Bunu göze alıyorum" dedi Abra. "Kendim gibi olmayı tercih ederim."

"Hayatımda benim kadar insanların meselelerine kendini bulaşmış bulan birini daha görmedim" dedi Lee. "Üstelik ben hiçbir konunda kesin cevabı olmayan biriyim. O eti dövecek misin, yoksa ben mi yapayım?"

Abra işine döndü. "Daha liseyi bile bitirmeden bu kadar ciddi olmam komik mi sence?" diye sordu.

"Başka türlü nasıl olabilir ki?" dedi Lee. "Gülmenin vakti daha sonra gelir, yirmilik dişler gibi; kendine gülmek ise en sonda gelir, ölümle delicesine bir yarış içinde; bazen de yetişemez."

Abra'nın vuruşları hızlandı, temposu düzensiz ve gergindi. Lee beş kuru fasulye tanesini masanın üzerinde çeşitli şekillerde diziyordu: çizgi, açı, halka.

Vuruşlar kesildi. "Mrs. Trask hayatta mı?"

Lee'nin işaretparmağı bir an bir fasulyenin üstünde asılı kaldı, sonra yavaşça indi ve fasulyeyi itip O'yu Q yaptı. Abra'nın kendisine baktığını biliyordu. Hatta yüz ifadesi de geliyordu gözünün önüne: kendi sorduğu sorudan paniğe kapılmış. Lee'nin zihni tel kapana yeni kısılmış sıçan gibi debeleniyordu. İçini çekip vazgeçti. Yavaşça dönüp Abra'ya baktı, zihnindeki resim doğruydu.

Lee ifadesiz bir tonda konuştu: "Çok konuştuk seninle" dedi, "benden bahsettiğimizi hatırlamıyorum... hem de hiç." Çekingen bir edayla gülümsedi. "Abra, sana biraz kendimden bahsedeyim. Ben bir hizmetkârım. Yaşlıyım. Çinliyim. Bu üçünü biliyorsun. Ben yorgunum ve korkağım."

"Sen..." diye araya girecek oldu Abra.

"Sus" dedi Lee. "O kadar korkağım ki... Hiçbir insan tarağında bezim yoktur benim."

"Ne demek istiyorsun?"

"Abra, baban şalgam dışında bir şeye kızıyor mu?"

Abra'nın yüzüne bir inat yerleşti. "Sana bir şey sormuştum."

"Ben soru duymadım" dedi Lee alçak sesle, sesine güven geldi. "Sen soru sormadın Abra."

"Herhalde benim çok küçük olduğumu düşünüyorsun..." diye söze başladı Abra.

Lee sözünü kesti: "Bir ara otuz beş yaşında bir kadının yanında çalışıyordum; kendisi deneyime, eğitime ve güzelliğe başarıyla direnmişti. Altı yaşında olsa, annesiyle babası ondan umudu keserdi. Otuz beş yaşında parayı ve etrafındaki insanların hayatını denetleme yetkisine sahipti. Hayır Abra, yaşla hiç ilgisi yok. Söyleyecek herhangi bir şeyim olsa, sana söylerdim."

Abra ona gülümsedi. "Ben zekiyim" dedi. "Zekâmı göstereyim mi?"

"Allah yardımcım olsun... hayır" diye itiraz etti Lee.

"Yani düşünüp çözümlemeye çalışmamı istemiyor musun?"

"Canın ne istiyorsa onu yap, yeter ki benimle ilgisi olmasın. İyi bir adam ne kadar zayıf ve olumsuz da olsa, kaldırabileceği kadar günahı yüklenmiştir zaten. Benim yeterince günah derdim var. Kimileriyle kıyaslandığında pek ahım şahım günahlar olmayabilirler, ama ben fazlasını kaldıramayacağımı hissediyorum. Lütfen kusuruma bakma."

Abra masanın karşı tarafından uzanıp unlu parmaklarıyla Lee'nin elinin sırtına dokundu. Lee'nin sarı derisi gergin ve parlaktı. Lee kızın parmaklarının bıraktığı beyaz, tozlu lekelere baktı.

"Babam oğlan istiyormuş" dedi Abra. "Şalgamdan ve kızlardan nefret ediyor diyebilirim. Bana acayip ismimi nasıl koyduğunu herkese anlatır: 'Başkasını çağırdım ama gelen Abra'ydı.'"

Lee ona gülümsedi. "Ne kadar hoş bir kızsın sen" dedi. "Yarın akşam yemeğine gel, şalgam alacağım."

Abra usulca sordu: "Hayatta mı?"

"Evet" dedi Lee.

Ön kapı çarptı, Cal mutfağa girdi. "Merhaba Abra. Lee, babam evde mi?"

"Hayır, henüz gelmedi. Ne sırıtıyorsun öyle?"

Cal, Lee'ye bir çek uzattı. "Al. Bu senin."

Lee çeke baktı. "Ben faiz istememiştim" dedi.

"Böylesi daha iyi. Belki tekrar borç isterim."

"Nereden bulduğunu söylemeyecek misin?"

"Hayır. Henüz değil. Güzel bir fikrim var..." Cal'in gözleri Abra'ya kaydı.

"Benim eve gitmem gerekiyor" dedi Abra.

Cal, "Abra'ya söyleyebiliriz" dedi. "Şükran Günü'nde yapmaya karar verdim; Abra da herhalde burada olur, Aron da gelecek."

"Ne yapacaksın?" diye sordu Abra.

"Babama bir hediyem var."

"Nedir?" diye sordu Abra.

"Söylemeyeceğim. Sen de o zaman öğreneceksin."

"Lee biliyor mu?"

"Evet ama o söylemez."

"Galiba ilk defa seni bu kadar... neşeli görüyorum" dedi Abra. "Daha önce hiç neşelendiğini görmemiştim galiba." Abra, Cal'e bir yakınlık duydu.

Abra gittikten sonra Cal oturdu. "Şükran Günü yemeğinden önce mi versem, sonra mı, bilemiyorum" dedi.

"Sonra" dedi Lee. "Gerçekten kazandın mı parayı?"

"On beş bin dolar."

"Dürüstçe mi?"

"Çalıp çalmadığımı mı soruyorsun?"

"Evet."

"Dürüstçe" dedi Cal. "Hatırlıyor musun, Aron'ın kutlaması için şampanya almıştık? Gene alırız. Ayrıca... mesela, yemek odasını süsleyebiliriz. Abra yardım eder belki."

"Babanın para istediğini düşünüyor musun gerçekten?"

"Niye istemesin?"

"Umarım haklısındır" dedi Lee. "Okul nasıl gidiyor?"

"Pek iyi değil. Şükran Günü'nden sonra toparlayacağım" dedi Cal.

[ii]

Abra ertesi gün okul çıkışında acele edip Cal'e yetişti.

"Merhaba Abra" dedi Cal. "Ne güzel karamela yapıyorsun."

"Sonuncusu çok kuru oldu. Daha kıvamlı olması lazımdı."

"Lee sana bayılıyor. Ne yaptın ona?"

"Lee'yi seviyorum" dedi Abra sonra devam etti: "Sana bir şey sormak istiyorum Cal."

"Sor."

"Aron'ın nesi var?"

"Nasıl yani?"

"Bir tek kendini düşünüyor."

"Bence çok yeni bir şey değil. Kavga mı ettiniz?"

"Hayır. O kilise mensubu olup evlenmemeyi filan düşündüğü zamanlar onunla kavga etmeye çalıştım ama o yanaşmadı."

"Seninle evlenmeyecek ha? Öyle bir şey düşünemiyorum."

"Cal, şimdi bana aşk mektupları yazıyor... ama onlar bana değil."

"Kime öyleyse?"

"Sanki onları... kendine yazıyor."

Cal, "Söğüt ağacını biliyorum" dedi.

Abra şaşırmış gibi görünmedi. "Öyle mi?" dedi.

"Aron'a kızıyor musun?"

"Hayır, kızmıyorum. Bulamıyorum ki onu. Tanımıyorum."

"Sabret" dedi Cal. "Belki özel bir dönemdir."

"Benim durumum ne olacak, merak ediyorum. Sence başından beri yanılmış olabilir miyim?"

"Ben nereden bileyim?"

"Cal" dedi Abra, "geceleri geç saatte çıktığın, hatta şu... kötü evlere gittiğin doğru mu?"

"Evet" dedi Cal. "Doğru. Aron mı söyledi?"

"Hayır, Aron değil. Peki niye gidiyorsun oraya?"

Cal, Abra'nın yanı sıra yürüyüp cevap vermedi.

"Söylesene" dedi Abra.

"Sana ne?"

"Kötü olduğun için mi?"

"Başka niçin olacak?"
"Ben de iyi değilim" dedi Abra.
"Delirmişsin sen" dedi Cal. "Aron adam eder seni."
"Eder mi sence?"
"Tabii" dedi Cal. "Mecburen edecek."

## 45

**[i]**

Joe Valery bakarak, dinleyerek ve kendi deyişiyle kendini ateşe atmayarak idare ediyordu. Nefretlerini tedricen inşa etmişti; onu ihmal eden bir anne ve kâh kırbaçlayan kâh salya sümük öpüp okşayan bir babayla başlamıştı işe. Gelişen nefretini onu disipline sokan öğretmene, peşinden kovalayan polise ve fırça çeken papaza aktarması zor olmamıştı. Daha ilk yargıç kürsüden aşağı, ona bakmadan önce, Joe tanıdığı dünyanın tamamına karşı yabana atılmayacak bir nefret ekürisi oluşturmuştu.

Nefret tek başına yaşayamaz. Onu tetikleyecek, dürtecek ya da uyaracak bir sevgiye ihtiyacı vardır. Joe'nun içinde daha küçük yaştan itibaren Joe'ya şefkatli, koruyucu bir sevgi gelişti. Joe'yu teselli etti, pohpohladı, bağrına bastı. Joe'yu düşman bir dünyadan korumak için duvarlar ördü ve Joe giderek kötülük geçirmez oldu. Joe'nun başı belaya giriyorsa, bütün dünya ona karşı öfkeyle komplo yaptığı içindi. Joe dünyaya saldırıyorsa, intikam almak içindi ve sonuna kadar hak ediyorlardı... orospu çocukları. Joe sevgisinden hiçbir özeni esirgemedi ve bazı yalnız adam kuralları geliştirdi; şuna benzer bir şey:

1. Hiç kimselere inanma. Hergeleler peşinde.
2. Çeneni kapalı tut. Kendini ateşe atma.
3. Kulaklarını açık tut. Biri açık verince hemen yakala ve bekle.
4. Herkes orospu çocuğudur, onlara ne yaparsan yap, hak ediyorlardır.

5. Her şeye dolaylı yoldan yaklaş.

6. Hiçbir zaman, hiçbir konuda, hiçbir hatuna güvenme.

7. Paraya inan. Herkes onu ister. Herkes onun için ruhunu satar.

Başka kurallar da vardı ama onlar ince ayrıntıydı. Joe'nun sistemi işliyordu; başka sistem bilmediği için de kıyaslama imkânı yoktu. Akıllı olmak gerektiğini biliyor ve kendini akıllı buluyordu. Bir işi becerdiğinde akıllı olduğu için beceriyordu; beceremediğinde talihsizliğe uğramış oluyordu. Joe çok başarılı sayılmazdı, ama idare ediyordu, üstelik asgari çabayla. Kate onu tutuyordu, çünkü karşılığında para verilirse ya da yapmamaya korkarsa, her şeyi yapacağını biliyordu. Joe'yla ilgili hayallere kapılmıyordu. Onun mesleğinde Joe'lar bir zorunluluktu.

Joe Kate'in yanında ilk çalışmaya başladığında, geçim kaynağı olan zaafları onda aradı: gurur, şehvet, kaygı ya da vicdan, hırs, isteri. Var olduklarını biliyordu, çünkü Kate bir kadındı. Var olsalar da kendisinin onları bulamadığını öğrenmek onun için büyük bir şok oldu. Bu hatun erkek gibi düşünüyor, erkek gibi hareket ediyordu, yalnız erkekten daha dirençli, daha hızlı ve daha zekiydi. Joe birkaç hata yaptığında Kate ipliğini pazara çıkardı. Giderek Joe'da ona karşı korkuya dayalı bir saygı gelişti.

Bazı şeylerden yakayı sıyıramayacağını anladığında, hiçbir şeyden sıyıramayacağına inanmaya başladı. Joe nasıl hayatta hep kadınları köleleştirdiyse, Kate de onu köleleştirmişti. Onu yediriyor, giydiriyor, emir veriyor, cezalandırıyordu.

Joe bir kez onun kendisinden daha zeki olduğunu kabullenince herkesten zeki olduğuna inanmakta zorlanmadı. Kate'in iki büyük Allah vergisine sahip olduğunu düşünüyordu: Akıllıydı ve ballıydı; daha ne olsun? Joe onun pis işlerini yapmaktan memnundu – yapmamaya korkardı zaten. Kate yanlış yapmaz, derdi Joe. Suyuna gidersen Kate adama bakardı. Bu, düşüncenin de ötesinde, bir davranış biçimi haline gelmişti. Ethel'ı sınırdışı ettirmesi de gündelik işinin bir parçasıydı. İş Kate'in işiydi ve Kate akıllıydı.

[ii]

Romatizma ağrıları azdığında Kate iyi uyuyamıyordu. Eklemlerinin kalınlaşıp düğümlendiğini hissediyordu neredeyse. Bazen ağrıyı ve çarpılmış parmakları zihninden uzaklaştırmak için başka şeyler, hatta tatsız şeyler düşünmeye çalışıyordu. Bazen uzun zamandır görmediği bir odanın bütün ayrıntılarını hatırlamaya çalışıyordu. Bazen tavana bakarak sütun halinde rakamlar hayal edip onları topluyordu. Bazen de anılarını kullanıyordu. Mr. Edwards'ın çehresini, kıyafetlerini ve pantolon askısının metal tokasına damgalanmış kelimeyi hayalinde canlandırıyordu. Hiç dikkat etmemişti, ama kelimenin "Excelsior" olduğunu biliyordu.

Geceleri Faye'i sık sık düşünüyor, gözlerini, saçlarını, ses tonunu, ellerinin titrek hareketlerini, sol başparmağının ucunda, tırnağın yanındaki küçük et parçasını, eski kesik izini hatırlıyordu. Kate, Faye'e ilişkin duygularını irdelemeye girişti. Nefret mi ediyordu, seviyor muydu? Acıyor muydu? Onu öldürdüğüne pişman mıydı? Kate kendi düşüncelerini tıpkı bir tırtıl gibi, milim milim katediyordu. Faye'e dair herhangi bir duyguya sahip olmadığını tespit etti. Onu da, hatırasını da ne seviyor ne sevmiyordu. Faye ölmekteyken bir dönem çıkardığı ses ve kokular Kate'te bir öfke uyandırmıştı; o kadar ki, bir an önce bitsin diye onu hızla öldürmeyi bile düşünmüştü.

Kate, Faye'in son gördüğü halini hatırladı; mor tabutunun içinde beyaz bir elbiseyle, dudaklarında cenaze levazımatçısının gülümsemesi, yüzünde cildinin sarılığını kapatacak miktarda pudra ve allık.

Kate arkasından bir ses duymuştu: "Yıllardır bu kadar iyi görünmüyordu." Bir başka ses karşılık vermişti: "Aynısı bana da iyi gelir belki"; sonra da kıs kıs gülmüşlerdi. Birincisi Ethel'ın sesi olsa gerekti, ikincisi de Trixie'ninki. Kate kendi yarı şaka tepkisini hatırladı. Ayol, diye düşünmüştü, ölü fahişe herkesten farksız görünüyor.

Evet, ilk konuşan Ethel'dı mutlaka. Gece düşüncelerinin arasına Ethel mutlaka sızıyordu ve Ethel her defasında beraberinde onu büzüştüren bir korku getiriyordu, aptal, hantal, meraklı kaltak, pespaye karı. Kate'in zihni birçok defa ona, "Bir dakika" diyordu. "Niye

o pespaye karı oluyormuş? Sen bir hata yaptığın için değil mi? Niye sınırdışı ettirdin onu? Kafanı kullanıp burada tutsaydın..."

Kate Ethel'ın nerede olduğunu merak ediyordu. Şu şirketlerden birini kullanamaz mıydı Ethel'ı bulmak için... en azından nereye gittiğini öğrenmek için? Evet, o zaman Ethel o geceyi anlatacak ve cam kırıklarını gösterecekti. O zaman etrafı koklayan bir yerine iki burun olacaktı. Evet ama ne fark edecekti? Ethel ne zaman bir bira devirse birilerine anlatacaktı. Tabii, ama onlar, fahişe kafayı bulmuş, diye düşüneceklerdi. Oysa şirket adamı... hayır... hayır, şirket olmazdı.

Kate, Ethel'la uzun saatler geçiriyordu. Olayın kumpas olduğu hakimin aklından geçmiş miydi, fazla mı basitti? Yuvarlak yüz dolar olmamalıydı. Çok aşikârdı. Peki ya şerif? Joe, Ethel'ı sınırdan Santa Cruz iline bıraktıklarını söylemişti. Ethel onu arabayla il sınırına götüren şerif yardımcısına neler anlatmıştı? Ethel tembel tenekenin tekiydi. Watsonville'de kalmıştı belki. Pajaro vardı, demiryolu hattı geçiyordu oradan, sonra Pajaro Nehri ve Watsonville'e giden köprü. Demiryolu işçilerinin birçoğu, Meksikalılar ve daha az sayıdaki Hintliler, Watsonville'le Pajaro arasında gidip geliyordu. O sukafa Ethel demiryolu işçilerinden yeterince müşteri çıkacağını düşünmüş olabilirdi. İster misin elli kilometre ötedeki Watsonville'den hiç ayrılmamış olsun? Hatta istese sınırı geçiverip arkadaşlarıyla görüşebilirdi. Belki Salinas'a geliyordu ara sıra. Şu anda Salinas'ta olabilirdi. Polisler didik didik onu arayacak değillerdi. Joe'yu Ethel orada mı diye bakması için Watsonville'e göndermek akıllıcaydı. Santa Cruz'a devam etmiş de olabilirdi. Joe oraya da bakabilirdi. Fazla zamanını almazdı. Joe herhangi bir kentte herhangi bir fahişeyi birkaç saatte bulabilirdi. Ethel'ı bulursa bir şekilde geri getirebilirlerdi. Ethel salağın tekiydi. Ama Joe onu bulduğunda Kate'in gitmesi daha iyi olurdu belki. Kapıyı kilitlerdi. "Lütfen rahatsız etmeyin" yazısını asardı kapıya. Watsonville'e giderek işi halledip gelebilirdi Kate. Taksiye binmezdi. Otobüse binerdi. Gece otobüslerinde kimse kimseyi görmezdi. İnsanlar ayakkabılarını çıkarır, ceketlerini yuvarlayıp başlarının altına yastık yaparak uyurdu. Fakat ansızın Watsonville'e gitmeye korkacağını anladı. O zaman zorlardı kendi-

ni gitmeye. Bunca meraka bir son vermiş olurdu. Joe'yu göndermeyi daha önce düşünmemiş olması tuhaftı. Mükemmel bir çözümdü. Joe bazı işleri iyi beceriyordu, ayrıca kalın kafalı pezevenk kendini uyanık sanıyordu. İdare edilmesi en kolay cins buydu. Ethel aptaldı. İdare edilmesi bu yüzden zordu.

Elleri ve zihni çarpıldıkça Kate, Joe Valery'ye başasistanı, arabulucusu ve celladı olarak giderek daha fazla bel bağlamaktaydı. Evdeki kızlardan özünde korkardı; Joe'dan daha güvenilmez oldukları için değil de, yüzeye çok yakında duran isterileri her an temkinlerini yırtabilir, kendilerini koruma güdülerini tuzla buz edebilir ve yalnız kendilerini değil, etraflarını da yıkıp devirebilir diye. Kate öteden beri bu her an mevcut tehlikeyi idare edebilmişti, ama artık ağır ağır çökelen kireç ve yavaş yavaş büyüyen korku yüzünden yardıma ihtiyaç duyuyor ve bu yardımı Joe'dan bekliyordu. Erkeklerin kendini yok etmeye karşı, Kate'in tanıdığı türde kadınlara oranla azıcık daha sağlam bir duvarları olduğunu biliyordu.

Joe'ya güvenebileceğini düşünüyordu, çünkü dosyalarında Joseph Venuta adlı biriyle ilgili bir kayıt vardı; hırsızlıktan beş yıl hüküm giymiş, dördüncü yılında San Quentin'den verildiği yol inşaatından kaçmıştı. Kate bundan Joe Valery'ye hiç bahsetmemişti, ama bir şeylere kalkışırsa onu yatıştırmak için kullanabileceği kanısındaydı.

Joe her sabah ona kahvaltı tepsisini getiriyordu: kremalı yeşil Çin çayı ve kızarmış ekmek. Tepsiyi Kate'in başucu sehpasına bıraktıktan sonra raporunu veriyor ve günlük talimatlarını dinliyordu. Kate'in kendisine giderek daha bağımlı olduğunun farkındaydı. Ve Joe usul usul, sessiz sedasız, yönetimi tamamen ele geçirme imkânlarını araştırıyordu. Kate yeterince hastalanırsa bir ihtimal olabilirdi. Ama Joe içten içe ondan korkuyordu.

"Günaydın" dedi.

"Doğrulmayacağım Joe. Sırf çayı istiyorum. Sen tutacaksın fincanı."

"Elleriniz kötü mü?"

"Evet. Alevlenmenin ardından düzeliyorlar."

"Kötü bir gece geçirmişsiniz galiba."

"Hayır" dedi Kate. "İyi bir gece geçirdim. Yeni bir ilaç aldım."

Joe fincanı ağzına tuttu, Kate çayı küçük küçük yudumlarla, soğutmak için üfleyerek içiyordu. Fincanın daha yarısına geldiğinde, "Yeter bu kadar" dedi. "Gece nasıl geçti?"

"Neredeyse dün gece gelecektim söylemeye" dedi Joe. "King City'den bir hödük geldi. Mahsulünü yeni satmış. Evi kapattı. Kızlara verdiği hariç yedi yüz kâğıt bıraktı."

"Adı neymiş?"

"Bilmiyorum. Ama umarım tekrar gelir."

"İsmini öğrenmek lazım Joe. Söyledim sana."

"Çok ketumdu."

"İyi ya, ismini öğrenmek için bir sebep daha. Kızların hiçbiri üstünü aramamış mı?"

"Bilmiyorum."

"Öğren o zaman."

Joe, Kate'te hafif bir ılımlılık sezdi ve kendini iyi hissetti. "Öğrenirim" diyerek teskin etti onu. "Yeterince malumat var elimde."

Kate'in bakışları Joe'nun üstünde sınayarak, araştırarak dolaşınca Joe dilinin altında bir şey olduğunu anladı. "Buradan memnun musun?" diye sordu Kate alçak sesle.

"Tabii. Durumum iyi burada."

"Daha iyi de olabilir... daha kötü de" dedi Kate.

"Gayet memnunum" dedi Joe tedirginlikle, zihni oradan oraya koşuşup kendinde kusur arıyordu. "Burada durumum epey iyi."

Kate ok biçimli dilini dudaklarında gezdirdi. "Senle ben işbirliği yapabiliriz" dedi.

"Siz nasıl isterseniz" dedi Joe yaltaklanarak; içinde hoş bir beklenti uyandı. Sabırla bekledi. Kate'in söze başlaması epey uzun sürdü.

Sonunda, "Joe, ben herhangi bir şeyimin çalınmasından hoşlanmam" dedi.

"Ben hiçbir şey çalmadım."

"Ben de sen çaldın demedim."

"Kim peki?"

"Anlatacağım Joe. O naklettirmek zorunda kaldığımız kaknem karıyı hatırlıyor musun?"

"Şu Ethel denen kadın mı?"

"Evet. O. Bir şey çalmış. O zamanlar haberim yoktu."

"Ne çalmış?"

Kate'in sesi soğudu. "Orası seni ilgilendirmez Joe. Dinle beni! Sen akıllı adamsın. Sen olsan onu nerede arardın?"

Joe'nun zihni hızla çalıştı; zihnini çalıştıran akıl değil, tecrübe ve içgüdüydü. "Epey kartalozdu. Fazla uzağa gitmemiştir. Kart fahişe uzağa gitmez."

"Akıllısın bak. Sence Watsonville'de olabilir mi?"

"Orada ya da belki Santa Cruz'da. En azından San Jose'den uzakta olmayacağına bahse girerim."

Kate parmaklarını hafif hafif okşadı. "Beş yüz kâğıt kazanmak ister misin Joe?"

"Onu bulayım mı istiyorsunuz?"

"Evet. Bul sadece. Bulduğunda onu uyandırma. Bana adresini getir sadece. Anladın mı? Bir tek nerede olduğunu söyle."

"Tamam" dedi Joe. "Epey soyup soğana çevirmiş belli ki sizi."

"Orası seni ilgilendirmez Joe."

"Evet han'fendi" dedi Joe. "Hemen mi çıkayım yola?"

"Evet. Hızlı hareket et Joe."

"Biraz uğraştırabilir" dedi Joe. "Uzun zaman oldu."

"O sana bağlı."

"Bugün öğleden sonra Watsonville'de olurum."

"Aferin Joe."

Kate düşünceli görünüyordu. Joe onun diyeceklerini bitirmediğini ve devam edip etmemeye karar veremediğini anladı. Sonunda Kate kararını verdi.

"Joe, o gün mahkemede... nasıl desem, garip bir şeyler yaptı mı?"

"Yok canım. Kumpas dedi, hepsi öyle der."

Sonra Joe o sırada dikkatini çekmemiş olan bir şeyi hatırladı. Hafızasından Ethel'ın sesi çıktı geldi: "Hakim Bey, yalnız görüşmemiz lazım. Size bir şey söylemem lazım." Joe yüzü konuşmasın diye hatırayı iyice derinlere gömmeye çalıştı.

"Ee, ne oldu peki?" dedi Kate.

Joe gecikmişti. Zihni kurtulmaya çalışarak sıçradı. "Bir şey vardı" dedi zaman kazanmak için. "Hatırlamaya çalışıyorum."

"Hatırla öyleyse!" Kate'in ses tonu keskin ve kaygılıydı.

"Şeydi..." Bulmuştu. "Şeyi duydum, polislerle konuşuyordu... neydi... güneye götürsünler istiyordu onu. San Luis Obispo'da akrabaları varmış."

Kate hemen ona doğru uzandı. "Ee?"

"Polisler de çok uzak dedi."

"Akıllı adamsın Joe. Önce nereye gideceksin?"

"Watsonville'e" dedi Joe. "San Luis'te bir ahbabım var. O etrafı kolaçan eder. Bir telefon ederim ona."

"Joe" dedi Kate sertçe. "Sessiz sedasız olacak."

"Beş yüze hem sessiz sedasız hem çabucak hallolur" dedi Joe. Kate'in gözleri yine kısık ve inceler olduğu halde Joe kendini iyi hissediyordu. Ardından söylediği sözler midesini omurgasından ayırdı sanki.

"Joe, hazır konu açılmışken, Venuta soyadı sana bir şey hatırlatıyor mu?"

Joe boğazı kasılmadan önce konuşmaya çalıştı: "Hiçbir şey" dedi.

"Bir an önce bitir dön" dedi Kate. "Helen'a söyle gelsin. Senin yerine o bakacak."

## [iii]

Joe bavulunu hazırladı, istasyona gitti ve Watsonville'e bir bilet aldı. Kuzeye doğru ilk istasyon Castroville'de trenden indi ve San Francisco'dan tali hattın son durağı Monterey'e giden Del Monte ekspresini dört saat bekledi. Monterey'de John Vicker adıyla kayıt yaptırdığı Central Hotel'in üst katına çıktı. Aşağıya inip Pop Ernst'ün yerinde bir biftek yedi; bir şişe viski satın aldı ve odasına çekildi.

Ayakkabılarını, ceketini, yeleğini çıkardı, yakasıyla kravatını çözdü ve yatağın üstüne uzandı. Viskiyle bir bardak, pirinç yatağın başucundaki sehpada duruyordu. Tavan lambasının doğrudan yüzüne gelen ışığı onu rahatsız etmiyordu. Farkında bile değildi. Yarım bardak viskiyle beynine sistematik biçimde gaz verdi, sonra ellerini başının arkasında kavuşturup ayak ayak üstüne attı ve düşünceler,

izlenimler, algılar ve içgüdüleri çıkarıp birbirleriyle eşleştirmeye koyuldu.

İyi bir iş olmuştu, Kate'e yutturduğunu sanıyordu. Demek onu hafife almıştı. Peki ama arandığını hangi cehennemden öğrenmişti? Reno'ya veya Seattle'a gidebileceğini düşündü. Liman şehirleri daima iyidir. Hem sonra... bir dakika. Bir düşün.

Ethel bir şey çalmamıştı. Bir şey vardı elinde. Kate, Ethel'dan korkuyordu. Beş yüz kâğıt, kartaloz bir fahişeyi bulmak için fazla paraydı. Bir kere Ethel'ın hakime söylemek istediği şey doğruydu; ikincisi, o şey her neyse, Kate ondan korkuyordu. Bunu kullanabilirdi. Yok ya! Kate'in elinde firar kozu varken mi? Joe en yüksek cezayı bir de faiziyle yatamazdı.

Ama düşünmekten bir şey çıkmazdı. Dört yıl karşılığında bir kumar oynadığını farzet... diyelim on bin kâğıt. Kötü bir bahis miydi? Karar vermek zorunda değildi. Kate daha önce de biliyordu ve onu ele vermemişti. Farzet ki Joe'yu iyi bir köpek olarak görüyordu.

Ethel elinde gizli bir koz olabilirdi belki.

Şimdi... bir dakika... düşün bir kere. Belki şansı dönüyordu. Belki kâğıt çekip bakmalıydı eline. Ama Kate de o kadar akıllıydı ki. Joe ona karşı oynayıp oynayamayacağını düşündü. Peki ama, suyuna gitmeye devam ederse nasıl oynayacaktı?

Joe yatakta doğrulup bardağını ağzına kadar doldurdu. Işığı kapatıp storu açtı. Viskisini içerken hava boşluğunun karşı tarafında bir odada, kısa boylu sıska bir kadının üstünde bornozu, bir leğende çoraplarını yıkayışını seyretti. Viski kulaklarında uğuldadı.

Şansı dönüyordu belki. Allah biliyor ya, yeterince beklemişti Joe. Allah biliyor ya, o kaltaktan da, küçük sivri dişlerinden de nefret ediyordu. Hemen o anda karar vermek zorunda değildi.

Penceresini gürültü etmeden kaldırdı ve masanın üstündeki kalemi hava boşluğunun karşı tarafındaki pencereye attı. Sıska hatun storunu sertçe çekip kapatmadan önceki korku ve panik sahnesini zevkle izledi.

Üçüncü bardağı doldurunca yarım litrelik viski şişesi boşaldı. Joe sokağa çıkıp kasabayı dolaşmak istedi. Ama disiplini ağır bastı. Kendine bir kural koymuş ve uygulamıştı: İçkili olarak odasından

dışarı asla çıkmazdı. Bu sayede insanın başı derde girmezdi. Başının derde girmesi demek polis demekti, polis soruşturma demekti, o da körfezin karşısını, San Quentin'i boylamak demekti, hem de bu sefer iyi halden yol inşaatına verilmezdi. Sokağı çıkardı aklından.

Joe'nun yalnız kaldığı zamanlara sakladığı bir zevki daha vardı; bunun bir zevk olduğunun farkında değildi. Şimdi de o faaliyete daldı. Pirinç yatağa uzanıp zihninde eskilere, kasvetli ve sefil çocukluğuna, huysuz ve zalim ergenliğine gitti. Hiç şansı yoktu, şansı hiç dönmedi. Talih hep ağır toplara güldü. Bir iki kapkaç yanına kâr kaldı ama çakı tepsisinde ne oldu? Polisler eve gelip topladılar onu. Sonra sabıkalı oldu, bir daha da rahat bırakmadılar. Daly City'de adamın teki bir kamyondan bir kasa çilek araklasa kabak Joe'nun başına patlıyordu. Okulda da şansı yoktu. Öğretmenler ona takıktı, müdür ona takıktı. Uğraşılır mı? Bıraktı mecburen.

Talihsizlik anıları içinde ılık bir hüzün gelişmeye başladı; Joe onu başka anılarla itip zorladı, sonunda gözlerine yaşlar doldu, o yolunu kaybetmiş, yalnız oğlana duyduğu merhametle dudakları titriyordu. Ya şimdiki haline ne demeli? Baksana, hakkında mahkûmiyet kararı, randevuevinde çalışıyor; halbuki başka adamların evi var, arabası var. Onlar güvende ve mutlu; geceleri storlarını çekiyor, Joe'yu dışarıda bırakıyorlar. Joe usulca ağlaya ağlaya uyuyakaldı.

Sabah saat onda kalktı, Pop Ernst'ün yerinde dev bir kahvaltı etti. Öğleden sonra erken saatte otobüse binip Watsonville'e gitti ve telefon ettiği, onunla buluşmaya gelen bir arkadaşla üç el bilardo oynadı. Son oyunu Joe kazandı ve istekasını astı. Arkadaşına iki onluk uzattı.

"Senden para alacak değilim yahu" dedi arkadaşı.

"Al şunu" dedi Joe.

"Bir şey vermedim ki sana."

"Çok şey verdin. Burada değil diyorsun, senden iyi kim bilecek?"

"Neden aradığını söyleyemez misin?"

"Wilson, daha baştan söyledim, bak tekrar söylüyorum, bilmiyorum. İşimi yapıyorum."

"Neyse, başka yapabileceğim bir şey yok. Bir kongre varmış, neydi ya... dişçiler mi, Owls Derneği miydi yoksa? Oraya gideceğini

söyledi mi, ben mi herhalde gidiyordur diye düşündüm, hatırlamıyorum. Öyle kalmış aklımda. Santa Cruz'a bir göz at. Tanıdığın var mı?"

"Birkaç ahbap var" dedi Joe.

"H.V. Mahler'i bul. Hal Mahler. Hal'in yeri diye bilardo salonu var. Arkada kumar oynatır."

"Sağol" dedi Joe.

"Hayır... Joe yapma. Senden para istemiyorum."

"Benim param değil... bir puro alırsın" dedi Joe.

Otobüs onu Hal'in yerinden iki bina ötede indirdi. Akşam yemeği saatiydi ama poker devam ediyordu. Hal ancak bir saat sonra, helaya gitmek için yerinden kalktı da, Joe peşinden gidip konuşabildi. Hal, Joe'ya kalın gözlük camlarının ardında devasa görünen iri açık renk gözleriyle baktı. Pantolon düğmelerini ağır ağır ilikledi, siyah alpaka kolluklarını çekiştirdi, yeşil göz siperliğini düzeltti. "Oyun bitene kadar bekle" dedi. "Oynamak ister misin?"

"Senin için oynayan kaç kişi var Hal?"

"Bir kişi sadece."

"Senin için oynarım."

"Saati beş kâğıt" dedi Hal.

"Kazanırsam da yüzde on mu?"

"Peki, öyle olsun. Açık kumral olan Williams, kasa o."

Sabahın biri olduğunda Hal'le Joe birlikte Barlow's Grill'e gittiler. "İki antrikot, yanında patates kızartması. Çorba ister misin?" diye sordu Hal, Joe'ya.

"Hayır. Patates de istemem. Kabızlık yapıyor bende."

"Bende de" dedi Hal. "Gene de yiyorum. Yeterince hareket etmiyorum."

Hal yemeye başlayıncaya kadar sessiz adamdı. Ağzı dolu olmadıkça nadiren konuşuyordu. "Teklifin ne?" diye sordu etin arasından.

"Sıradan bir iş. Ben yüz kâğıt alacağım, sen de yirmi beş – tamam mı?"

"Delil lazım mı... evrak filan?"

"Hayır. İyi olur ama olmasa da olur."

"Şimdi bu geldi bana, çalıştırayım istedi. Beş para etmez. Haftada yirmi kâğıdını bile alamadım. Sonra ne olduğunu bilmezdim de, Bill

Primus benim orada görmüş, bulduklarında gelip hakkında soru sordu. İyi adamdır Bill. Bizim buranın ekibi iyidir."

Ethel kötü bir kadın değildi; tembeldi, sallapatiydi ama iyi kalpliydi. Haysiyetli ve itibarlı olmak istiyordu. Pek akıllı değildi, pek güzel de değildi ve bu iki eksiği yüzünden pek şanslı da değildi. Dalgaların onu yarı gömülü halde bıraktığı kumların arasından çekilip çıkarıldığında eteğinin kıçına kadar sıvanmış olduğunu bilse Ethel üzülürdü. Daha haysiyetli görünmek isterdi.

"Sardalya filosunda Balkanlar'dan gelme manyak göçmenler var. Parayı gördüler mi deliriyorlar. Bana kalırsa o sardalya filolarından biri almıştır bunu tekneye, sonra da itivermiştir aşağı. Yoksa suya nasıl girecek?"

"Mendirekten atlamıştır belki?"

"O mu?" dedi Hal patateslerin arasından. "Yok be! Tembellikten kendini öldüremezdi o. Kontrol etmek ister misin?"

"Sen o diyorsan odur" dedi Joe ve masanın karşı tarafına bir yirmilikle bir beşlik uzattı.

Hal banknotları sigara gibi kıvırıp yelek cebine soktu. Antrikotun üçgen biçimli kısmını kesip ağzına attı. "Oydu" dedi. "Bir dilim turta yer misin?"

Joe'nun niyeti öğlene kadar uyumaktı ama saat yedide uyandı ve epeyce uzun bir süre yataktan çıkmadı. Niyeti Salinas'a geceyarısından sonra varmaktı. Düşünmek için daha fazla zamana ihtiyacı vardı.

Kalktığında aynaya baktı ve takınmayı düşündüğü yüz ifadesini inceledi. Hüsrana uğramış gibi görünmek istiyordu ama çok da değil. Kate o kadar uyanıktı ki. En iyisi bırakmalı, o adım atsın. Sonra onu izlemeli. Kadın yumruk gibi sımsıkı kapalıydı. Joe ondan ödü patladığını kabul etmek zorundaydı.

Temkinli yanı, "Sen iyisi mi git söyle, al beş yüzünü" diyordu.

O da çemkiriyordu temkinli yanına: "Fırsat bu fırsat. Kaç fırsat çıktı bugüne kadar önüme? Fırsat dediğinin yarısı, karşına çıktığında fırsatı tanımak. Hayat boyu süfli bir pezevenk mi olacağım? Kozumu göstermem. O konuşsun bakalım. Zararı olmaz. İyi gitmezse de daha sonra yeni öğrenmiş gibi yapar, söylerim."

"Altı saat içinde kodese attırır seni."

"Kozumu göstermezsem bir şey olmaz. Ne kaybederim? Ne fırsat çıktı bugüne kadar önüme?"

**[iv]**

Kate kendini daha iyi hissediyordu. Yeni ilaç işe yarıyordu galiba. Ellerinin ağrısı azalmıştı; parmakları Kate'e daha düz, eklemlerindeki şişlik de azalmış gibi görünüyordu. Uzun zamandır ilk kez gece iyi uyumuştu ve iyi hissediyordu kendini, hatta biraz heyecanlıydı. Kahvaltıda haşlanmış yumurta yemeye niyetlendi. Yataktan kalkıp üstüne bir sabahlık giydi ve el aynasıyla yatağa döndü. Sırtını yastıklara yaslayıp otururak yüzünü inceledi.

Dinlenmek harikalar yaratmıştı. Ağrı insanın çenesini kasar, gözler kaygıdan sahte bir parıltıyla açılır, şakakların üstündeki kaslar, yanak kasları, hatta burna yakın güçsüz kaslar biraz fırlaklaşır; bu da hastalığın ve acıya direnmenin görünümüdür.

Dinlenmiş çehresinin sergilediği farklılık inanılmazdı. On yaş gençleşmiş gibiydi. Dudaklarını açıp dişlerine baktı. Temizletme vakti gelmiş. Dişlerine iyi bakardı. Dökülen azıdişlerinin yerindeki altın köprü dışında ağzı tamirat görmemişti. Şaşılacak derecede genç göründüğünü düşündü Kate. Tek bir gece uyuyarak lastik gibi toplanıyordu. Bu da onları kandıran şeylerden biriydi. Onun zayıf ve hassas olmasını bekliyorlardı. Kate kendi kendine gülümsedi... çelik bir kapan kadar hassas. Şu da vardı ki, öteden beri kendine bakmıştı; içki yok, uyuşturucu yok, son zamanlarda kahve de içmiyordu. Faydasını da görüyordu. Melek gibi yüzü vardı. Boynundaki kırışıklar görünmesin diye aynayı biraz yukarı kaldırdı.

Zihni, kendi yüzüne çok benzeyen öteki melek gibi yüze atladı.. neydi adı?.. Neydi yahu adı... Alec mi? Ağır ağır geçişini görüyordu onun; kenarı dantelli beyaz cüppesi, o tatlı çenesi aşağı eğik, saçları mum ışığında pırıltılı. Pirinç haçlı meşe asayı önünde, hafif eğik tutuyordu. Buz gibi bir güzelliği vardı; dokunulmamış ve dokunulmaz bir şey. İyi de, herhangi bir şey ya da herhangi biri Kate'e

gerçekten dokunmuş muydu hiç? Gerçekten içine nüfuz edip onu kirletmiş miydi? Kesinlikle hayır. Sadece sert kabuğu temasa maruz kalmıştı. İçi el değmemiş durumdaydı; şu Alec denen oğlan kadar temiz ve parlaktı; Alec miydi adı?

Kendi kendine güldü; iki oğlan anası, kendi çocuk gibi görünüyordu. Biri onu sarışın olanla görmüş olsa, herhangi bir şüphe uyandırabilir miydi? Onunla birlikte bir kalabalığın içinde durup insanların fark etmesini beklemek nasıl olurdu diye düşündü. Peki oğlan –Aron, Aron'dı adı– bilse ne yapardı? Kardeşi biliyordu. Akıllıydı orospu çocuğu – yanlış kelime, öyle dememeli. Fazla isabetli olabilir. Bazı insanlar öyle düşünüyordu. Akıllı piç de olmazdı, kutsal evlilik bağı içinde doğmuştu. Kate yüksek sesle güldü. Kendini iyi hissediyordu. Eğleniyordu.

Akıllı olan –esmer olan– huzursuz ediyordu Kate'i. Charles'a benziyordu. Kate, Charles'a saygı duymuştu; Charles elinden gelse onu öldürürdü herhalde.

Harika bir ilaçtı; romatizma ağrısını gidermekle kalmamış, cesaretine de kavuşturmuştu Kate'i. Yakında, başından beri planladığı gibi her şeyi satıp New York'a gidebilirdi. Ethel'dan nasıl korktuğunu düşündü. Ne kadar hastaymış demek ki... zavallı, aptal acuze! Onu iyilikle öldürmek nasıl olurdu? Joe onu bulduğunda, mesela... mesela yanında New York'a götürse ne olurdu? Yakınında tutardı.

Aklına komik bir fikir geldi. İşte bu komik bir cinayet olurdu; hem de hiç kimsenin hiçbir koşulda çözemeyeceği, hatta şüphelenemeyeceği bir cinayet. Çikolata... kutu kutu çikolata, kâse kâse fondanlar, beykın, çıtır çıtır beykın... yağ; Porto şarabı, tabii tereyağı, her şeyde bol bol tereyağı ve krem şanti; sebze yok, meyve yok... eğlence de yok. Evden çıkma hayatım. Ben sana güveniyorum. Burada işlere göz kulak olursun. Yorgunsun. Git yat. Dur kadehini doldurayım. Sana bu yeni tatlılardan aldım. Yatmaya giderken kutuyu da yanına almak ister misin? Kendini iyi hissetmiyorsan bir müshil alsana. Bu kajular güzelmiş, değil mi? Kaltak altı ayda balon gibi şişip patlardı. Peki tenya nasıl olurdu? Tenya kullanan olmuş muydu hiç? Kalburla ağzına suyu götüremeyen adamın adı neydi... Tantalos mu?

Kate'in dudakları tatlı tatlı gülümsüyor, içini bir neşe kaplıyordu. Gitmeden önce oğulları için bir veda partisi vermek hoş olabilirdi. Basit, samimi bir parti, arkasından da sevgili oğulları, pırlantaları için bir panayır. Sonra Aron'ın kendininkine o kadar benzeyen güzel yüzü geldi aklına ve göğsünde garip bir ağrı, hafif bir çöküşü andıran bir ağrı duydu. O akıllı değildi. Kendini koruyamazdı. Esmer kardeş tehlikeli olabilirdi. Kate onun tıynetini hissetmişti. Cal'e yenilmişti. Gitmeden önce ona bir ders verecekti. Belki –öyle ya, tabii– delikanlı bir belsoğukluğu geçirirse burnu sürtülürdü.

Kate birden Aron'ın kendisinden haberdar olmasını istemediğini kavradı. Belki New York'tayken gelirdi yanına. Onun öteden beri Doğu Yakası'nda küçük, mutena bir evde yaşadığını düşünürdü. Kate onu tiyatroya, operaya götürürdü; insanlar ikisini birlikte görünce güzelliklerine hayran olur, ya kardeş ya da ana oğul olduklarını düşünürdü. Anlamamak mümkün değildi. Ethel'ın cenazesine birlikte gidebilirlerdi. Battal boy bir tabutla taşımak için altı güreşçiye ihtiyaç olacaktı. Düşündükleri Kate'i o kadar eğlendiriyordu ki Joe'nun kapıyı tıklattığını işitmedi. Joe kapıyı hafifçe aralayıp içeriye baktı ve Kate'in neşeli, gülen yüzünü gördü.

"Kahvaltı" deyip keten peçeteyle örtülmüş tepsinin kenarıyla kapıyı itti. Sonra diziyle itip kapattı. "Oraya mı götüreyim?" diye sordu, çenesiyle gri odayı işaret ederek.

"Hayır. Burada kahvaltı edeceğim. Bir de haşlanmış yumurtayla bir dilim fırında tarçınlı ekmek istiyorum. Yumurta dört buçuk dakika kaynayacak. Unutma. Cıvık olmasın."

"Daha iyisiniz galiba han'fendi."

"Öyleyim" dedi Kate. "Bu yeni ilaç harika bir şey. Seninse paçavran çıkmış Joe. Hasta mısın?"

"Yok, iyiyim" dedi Joe ve tepsiyi büyük yumuşak koltuğun önündeki masaya bıraktı. "Dört buçuk dakika mı?"

"Evet. Bir de güzel elma varsa, –sert, sulu– onu da getir."

"Sizi tanıdım tanıyalı bu kadar çok şey yemediniz" dedi Joe.

Mutfakta aşçının yumurtayı haşlamasını beklerken korku içindeydi. Belki de biliyordu. Dikkatli olması lazımdı. Ama bilmediği

bir şey yüzünden de ondan nefret edemezdi yahu! Bunda bir kabahat yoktu.

Tekrar Kate'in odasına girdiğinde, "Elma yokmuş" dedi. "Aşçı bu armut güzel dedi."

"O daha da güzel olur" dedi Kate.

Kate yumurtasının tepesini kırıp kaşığını içine daldırırken Joe onu izledi. "Nasıl olmuş?"

"Mükemmel!" dedi Kate. "Tam istediğim gibi."

"Çok iyi görünüyorsunuz" dedi Joe.

"İyi hissediyorum kendimi. Berbat görünüyorsun. Ne oldu?"

Joe temkinli girdi konuya. "Han'fendi, beş yüz kâğıda benim kadar ihtiyacı olan kimseler yoktur."

Kate takılarak, "*Kimse* yoktur..." dedi.

"Ne?"

"Boşver. Ne söyleyeceksen söyle. Bulamadın onu... öyle mi? Eh, iyice araştırdıysan beş yüzünü alırsın gene. Anlat bakalım." Kate tuzluğu alıp tepesi açık yumurtanın içine biraz döktü.

Joe yüzüne sahte bir neşe ifadesi yerleştirdi. "Teşekkür ederim" dedi. "Dardayım çok. İhtiyacım var. Şöyle, Pajaro'ya baktım, Watsonville'e baktım. Watsonville'de izini buldum, ama oradan Santa Cruz'a gitmiş. Orada da izini buldum, ama oradan da gitmişti."

Kate yumurtayı tadıp biraz daha tuz ekledi. "Hepsi bu mu?"

"Hayır" dedi Joe. "Sonra körlemeden devam ettim. Aşağıya San Luis'e indim, oraya da gitmiş, ama oradan da ayrılmış."

"Hiçbir iz yok mu? Nereye gittiğine dair bir ipucu?"

Joe parmaklarını çıtlattı. Bütün tezgâh, belki bütün hayatı şimdi söyleyeceği kelimelere bağlıydı; Joe söylemeye isteksizdi.

"Hadi" dedi sonunda Kate. "Bir şey var... nedir?"

"Pek fazla bir şey değil de. Ne düşüneceğimi bilemedim ben de."

"Düşünme. Söyle sadece. Düşünmeyi bana bırak" dedi Kate sertçe.

"Hatta belki doğru bile değildir."

"Hadi Allahaşkına!" dedi Kate öfkeyle.

"Onu son gören adamla konuştum da... Adamın adı Joe, adaşım yani..."

"Büyükannesinin adını da öğrenebildin mi?" dedi Kate alayla.

"Bu Joe denen adamın dediğine göre bir gece bizimki biraları yuvarlamış, Salinas'a dönüp pusuya yatacağını söylemiş. Sonra da ortalıkta görünmemiş. Joe denen adam daha fazla bir şey bilmiyordu."

Kate o kadar şaşırdı ki, bütün kontrolünü kaybetti. Joe onun ani irkilişini, paniğini, neredeyse umutsuz korkusunu ve bitkinliğini sırasıyla gördü. Tam ne olduğunu bilmese de, bir şey bulmuştu. Nihayet bir fırsat çıkmıştı karşısına.

Kate başını kucağında tuttuğu çarpılmış parmaklarından kaldırdı. "Unutalım gitsin kocakarıyı" dedi. "Beş yüz kâğıdını alacaksın Joe."

Joe herhangi bir ses Kate'i daldığı yerden çıkarabilir korkusuyla derin nefes bile almıyordu. İnanmıştı ona. Hatta onunla da kalmamış, söylemediği şeylere de inanmıştı. Joe bir an önce odadan çıkmak istiyordu. "Teşekkür ederim han'fendi" dedi çok alçak sesle, sonra da sessizce kapıya yöneldi.

Elini kapının topuzuna götürmüştü ki, Kate kasıtlı bir kayıtsızlıkla konuştu: "Ha, Joe, aklıma gelmişken..."

"Evet han'fendi?"

"Onunla ilgili bir şey duyarsan haber ver, olmaz mı?"

"Elbette veririm. Araştırayım mı?"

"Hayır. Değmez. O kadar önemli değil."

Joe kendi odasına gidip kapısını sürgüledikten sonra oturdu, kollarını kavuşturdu. Kendi kendine gülümsedi ve bundan sonra nasıl bir yol izleyeceğini düşünmeye koyuldu hemen. Kate'i bir süre kendi haline bırakacaktı, kafasında kursun diye, mesela bir hafta kadar. Bırakacaktı gevşesin, sonra tekrar çıkaracaktı ortaya Ethel'ı. Silahının ne olduğunu da, nasıl kullanacağını da bilmiyordu. Ama çok keskin olduğunun farkındaydı ve kullanmak için kaşınıyordu. Kate'in gri odaya girip kapısını kilitlediğini ve koca koltukta kıpırtısız, gözleri kapalı oturduğunu bilse kahkahalarla gülerdi.

Salinas Vadisi'ne kasım ayında yağmur yağdığı olur, ama sıklıkla değil. O kadar enderdir ki, ya *Journal*'da, ya *Index*'te ya da ikisinde birden bu konuda bir başmakale çıkar. Dağlar bir gecede yumuşak bir yeşil tonuna bürünür, havada güzel bir koku dolaşır. Bu dönemde yağmur yağması tarım açısından pek iyi değildir; meğerki yağmaya devam etsin, o da son derece olağandışıdır. Genel olarak kuraklığa dönülür, ayva tüyü otlar solar ya da hafif bir donla kavrulur ve onca tohum ziyan olur.

Savaş yılları yağışlı yıllardı; havanın inatçı tuhaflığını Fransa'da büyük silahların patlatılmasına atfedenler çoktu. İddia makalelerde, tartışmalarda ciddi ciddi ele alınıyordu.

O ilk kış bizim Fransa'da fazla birliğimiz yoktu, ama gitmeye hazırlanan, eğitimde milyonlar vardı.

Savaş ne kadar acılı olsa bile aynı zamanda heyecanlıydı da. Almanlar durdurulamamıştı. Hatta tekrar inisiyatifi ele almış, sistematik biçimde Paris'e doğru ilerliyorlardı; ne zaman durdurulabileceklerini Allah bilirdi – şayet durdurulabileceklerse. Eğer ki kurtuluş varsa, bizi General Pershing kurtarırdı. İki dirhem bir çekirdek üniformalı, zinde asker görünümüyle her gün bütün gazetelerde boy gösteriyordu. Çenesi granittendi adeta, ceketinde tek kırışık yoktu. Mükemmel askerin somut örneği. Aslında ne düşündüğünü kimse bilmiyordu.

Savaşı kaybedemezdik, bunu biliyorduk; oysa kaybediyormuşuz gibi görünüyordu. Artık un, beyaz un satın alabilmek için, dört misli esmer un almak zorundaydık. Parası yetenler ekmek ve çöreklerini beyaz unla pişirip esmer undan tavuklara vermek için lapa yapıyordu.

Sivil Savunma birlikleri eski C Birliği cephaneliğinde eğitim görüyordu; elli yaşının üstünde, ideal asker yapısında denemeyecek adamlardı ama haftada iki kere jimnastik yapıyor, Sivil Savunma rozetleri ve hizmet kepleri takıyor, birbirlerine emirler yağdırıyor, kim subay olmalı diye bitmez tükenmez münakaşalara girişiyor-

lardı. William C. Burt cephanelikte yerde şnav çekerken öldü. Kalbi dayanmadı.

Bir de Dakikalık Adamlar vardı; sinemalarda, kiliselerde Amerika lehinde bir dakikalık konuşmalar yaptıkları için bu ad veriliyordu kendilerine. Onların da rozetleri vardı.

Kadınlar sargı bezi ruloları hazırlayıp Kızıl Haç üniforması giyiyor, kendilerini Şefkat Meleği gibi görüyorlardı. Ve herkes birisi için bir şey örüyordu. Bileklikler örülüyordu, rüzgârın ıslık çalarak askerlerin kollarından yukarıya üflemesini önleyen yünden kısa silindirlerdi bunlar; önde sadece gözler için bir deliği olan örgü kasklar vardı. Bunlar yeni teneke kaskların donup kafaya yapışmasını önlemek içindi.

Gerçekten birinci sınıf derilerin hepsi subay çizmeleri ve Sam Browne kemerleri için toplanıyordu. Bunlar sadece subayların takabildiği havalı kemerlerdi. Geniş bir kemerle göğsü verevine kesip sol epoletin altından geçen bir kayıştan oluşuyorlardı. Biz İngilizler'den kopya etmiştik modeli, onlar bile asıl işlevini unutmuştu, muhtemelen ağır bir kılıcı taşımaktı. Kılıç geçit törenleri dışında artık taşınmıyordu, ama hiçbir subay öldür Allah Sam Browne'unu takmadan çıkmazdı sokağa. Kaliteli bir Sam Browne'un fiyatı yirmi beş dolara varıyordu.

İngilizlerden çok şey öğrendik; savaşmayı bilen adamlar olmasa benimsemezdik. Erkekler mendillerini kol ağızlarında taşımaya başladı; kimi züppe yüzbaşılar subay kamçısı taşıyordu. Yalnız bir şeye uzun zaman direndik. Kol saatleri çok salakçaydı gerçekten. Bu konuda Con Kikirik'leri taklit etmemiz hiç muhtemel görünmüyordu.

İçeride de düşmanlarımız vardı, teyakkuzdaydık. San Jose'de bir casus paniği yaşanmıştı; Salinas ondan geri kalacak değildi, hızla büyüyordu.

Mr. Fenchel yaklaşık yirmi yıldır Salinas'ta terzilik yapıyordu. Kısa boylu, yuvarlak bir adamdı, komik bir aksanı vardı. Gün boyu Alisal sokağındaki küçük dükkânında masasının üstünde bağdaş kurup oturur, akşam olunca Central caddesinin ta bir ucundaki küçük beyaz evine yürürdü. Mütemadiyen evini ve önündeki beyaz ahşap çiti boyardı. Savaş başlayana kadar aksanıyla kimse ilgilen-

memişti, ama ansızın anladık. Alman aksanıydı bu. Bizim de kendimize ait bir Almanımız vardı. Savaş tahvili satın almayı iflasa vardırmasının ona bir yararı olmadı. Fazlasıyla aşikâr bir kamuflajdı.

Sivil Savunma birliği onu kabul etmedi. Salinas'i savunmak için yaptıkları gizli planların bir casus tarafından bilinmesini istemiyorlardı. Ayrıca düşmanın diktiği kıyafeti kim giymek isterdi? Mr. Fenchel gün boyu masasında oturup duruyordu, yapacak işi yoktu; o da aynı kumaş parçasını tekrar tekrar teyelliyor, söküyor, dikiyor, söküyordu.

Mr. Fenchel'a aklımıza gelen her türlü gaddarlığı yapıyorduk. O bizim Almanımızdı. Her gün bizim evin önünden geçerdi; bir zamanlar sokakta bütün erkeklerle, kadınlarla, çocuklarla ve köpeklerle konuşur, herkes de ona cevap verirdi. Şimdi kimse onunla konuşmuyordu; o şişko yalnızlığını, gururu kırılmış yüz ifadesini görür gibiyim şu anda.

Kız kardeşimle ben de Mr. Fenchel'a yapılanlara katkıda bulunduk; hâlâ hatırladığımda aniden tere batmama, boğazımın sıkışmasına sebep olan o utanç dolu anılardan biridir. Bir akşamüzeri kardeşimle ön bahçemizdeydik; onun küçük şişman adımlarla bize doğru yürüdüğünü gördük. Siyah fötr şapkası güzelce fırçalanıp düzgün şekilde kafasına oturtulmuştu. Konuşup plan yaptığımızı hatırlamıyorum ama bu kadar başarılı olduğumuza göre konuşmuş olmalıyız.

Bize yaklaşırken kardeşimle ben yan yana, ağır adımlarla sokağın karşı tarafına geçtik. Mr. Fenchel başını kaldırıp bizim ona doğru yürüdüğümüzü gördü. Hizamıza geldiğinde yağmur oluğunun üstünde durduk.

Yüzünde geniş bir gülümseme açtı, "İyakşamlarr Çon" dedi. "İyakşamlarr Mary."

Biz yan yana kazık gibi durup ikimiz bir ağızdan, "*Hoch der Kaiser*!" dedik.

Yüzü, hayretler içindeki masum mavi gözleri gözümün önünde şimdi. Bir şey söyleyecek oldu, sonra ağlamaya başladı. Saklamaya dahi kalkmadan. Durduğu yerde hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Biz Mary'yle ne yaptık, biliyor musunuz? Dönüp kazık gibi adımlarla

sokağın karşı tarafına geçip bahçemize girdik. Berbat hissediyorduk kendimizi. Düşündüğümde hâlâ aynı hissi yaşarım.

Biz Mr. Fenchel'a layığını veremeyecek kadar küçüktük. Onun için güçlü erkekler gerekti, yaklaşık otuz adam. Bir cumartesi gecesi barda buluşup dörtlü sıralar halinde Central caddesinde uygun adım yürüyüşe geçtiler, bir yandan da hep bir ağızdan "Deh! Deh!" diye tempo tutuyorlardı. Mr. Fenchel'ın beyaz çitini parçaladılar, evinin ön tarafındaki çıkıntıyı yaktılar. Bizim elimizden kurtulabilecek Kayzer taraftarı orospu çocuğu daha anasından doğmamıştı. Bundan sonra Salinas'ın da başı San Jose kadar dikti.

Elbette bu durumda Watsonville de boş durmadı. Alman zannettikleri bir Polonyalıyı önce katrana, ardından tüye buladılar. Aksanı vardı adamın.

Biz Salinaslılar bir savaşta kaçınılmaz olarak yapılan her şeyi yaptık, kaçınılmaz şeyleri düşündük. İyi söylentiler duyunca tezahürat yaptık, kötü haber duyunca paniğe kapıldık. Herkes kimliğini gizlemek amacıyla dolaylı olarak yaydığı bir sırra sahipti. Hayat tarzımız her zamanki şekilde değişti. Ücretler ve fiyatlar yükseldi. Bir kıtlık söylentisiyle yiyecek satın alıp depoladık. Harım hanımcık kadınlar bir kutu domates konservesi uğruna saç saça baş başa çekişti.

Tamamı da kötü, bayağı veya isterikçe değildi. Kahramanlık da vardı. Muaf olabilecek bazı kişiler isteyerek askere yazıldılar; bazıları ise savaşa ahlaki ya da dini sebeplerle itiraz edip genellikle bunun sonucu olan çile yokuşunu tırmandılar. Varını yoğunu savaşa verenler vardı, çünkü bu son savaştı ve kazandığımızda, savaşı dünya yüzünden tıpkı bir dikeni bedenden çıkarır gibi çıkarıp atacaktık, bundan böyle bu tür korkunç saçmalıklar olmayacaktı.

Savaşta ölmenin haysiyetli bir yanı yoktur. Genellikle insan et ve sıvıları her yana sıçrar, sonuç pisliktir, ama telgrafı alan ailenin üzerine çöken keder, o çaresiz, umutsuz keder, çok büyük ve neredeyse hoş bir haysiyet barındırır. Söylenecek, yapılacak bir şey yoktur ve tek bir umut vardır –umarım acı çekmemiştir–; o da ne kimsesiz ve seçeneksiz bir umuttur. Şurası da bir gerçek ki, bazı insanlar kederin tadı kaçmaya başladığında onu usulca gurura doğru iteleyiler ve kayıplarından dolayı kendilerini giderek daha

önemli hissettiler. Hatta bunlardan bazıları savaş bittikten sonra kayıplarını iyi bir şeye dönüştürdüler. Son derece doğal bir şey, tıpkı hayatının işlevi para kazanmak olan bir insanın savaştan para kazanması gibi. Bu yüzden kimse kimseyi suçlamadı, ama parayı kazanan kişinin ganimetinin bir bölümünü savaş tahvillerine yatırması beklenirdi. Biz Salinas'ta her şeyi kendimiz icat ettik sanıyorduk, kederimizi bile.

## 47

**[i]**

Trask'lerin Reynaud fırınına bitişik evinde Lee'yle Adam, üstüne batırılmış renkli iğnelerin yılankavi çizgiler oluşturduğu bir batı cephesi haritasını duvara astılar; bu onlara bir katılım duygusu yaşatıyordu. Sonra Mr. Kelly öldü, askere alma kurulundaki yerine Adam Trask atandı. İşi onun yapması mantıklıydı. Buzhane fazla zamanını almıyordu, kendisi de temiz bir askeri hizmet belgesine sahipti, şerefiyle terhis olmuştu.

Adam Trask savaş görmüştü; küçük bir manevra ve katliam savaşıydı, fakat en azından kuralların ters dönüşünü, insana mümkün olan azami sayıda insan öldürmesi için izin verilmesini yaşamıştı. Adam kendi savaşını pek iyi hatırlamıyordu. Hafızasında öne çıkan bazı net görüntüler vardı: bir adamın yüzü, üst üste yığılmış yanan cesetler, hızlı tırısta kılıç kınlarının tangırtısı, ateşlenen karabinaların düzensiz, kulak patlatan sesi, gecenin içinde ince, soğuk bir borazan sesi. Ama Adam'ın görüntüleri donmuştu. Bu görüntülerde ne hareket vardı ne duygu – bir kitabın sayfalarındaki resimler gibiydi, üstelik pek iyi çizilmemişlerdi.

Adam gayretle, dürüstçe ve üzülerek çalışıyordu. Orduya gönderdiği delikanlıların ölüme hüküm giymiş oldukları duygusundan kurtulamıyordu. Zaafını bildiği için de giderek daha sert, daha titiz davranmaya başladı; mazeretleri, sınırdaki engellilik durumlarını

kabul etme ihtimali düştü. Listeleri eve götürüyor, ebeveynleri arayıp görüşüyor, doğrusu kendisinden beklenenden çok daha fazla iş yapıyordu. Darağacından nefret eden idamcı bir yargıç gibi hissediyordu kendini.

Henry Stanton onun giderek daha sıska, daha suskun oluşunu izliyordu; oysa Henry eğlenceden hoşlanan –eğlenceye ihtiyacı olan– bir adamdı. Suratsız bir ortak hasta edebilirdi onu.

"Gevşe biraz" dedi Adam'a. "Savaşın yükünü sırtlanmaya çalışıyorsun. Bak söylüyorum sana, senin sorumluluğun değil bu. Buraya belirli kurallarla birlikte getirildin. Kuralları uygula, gerisine karışma. Savaşı sen yönetmiyorsun."

Adam storun şeritlerini akşamüzeri güneşi gözüne girmeyecek şekilde ayarladı ve çiğ güneş ışığının masasının üstündeki paralel çizgilerine baktı. "Biliyorum" dedi bitkin bir tonda. "Ah, bilmez miyim! Ama Henry, bir karar vermek gerektiğinde, iş benim liyakati değerlendirmeme kaldığında zaten mesele. Yargıç Kendal'ın oğlunu geçirdim, eğitimde öldü."

"Bu seni ilgilendirmez Adam. Geceleri birkaç kadeh bir şeyler içsene. Sinemaya git... üstüne bir uyku çek, ertesi gün karar ver." Henry başparmaklarını yeleğinin kol altına takıp koltuğunda geriye kaykıldı. "Madem konu açıldı, Adam, bana öyle geliyor ki, senin kaygılanmanın adaylara hiç mi hiç faydası olmuyor. Benim muafiyetine ikna olacağım çocukları geçiriyorsun."

"Biliyorum" dedi Adam. "Daha ne kadar sürecek acaba?"

Henry onu inceledi ve tıkabasa ydolu yelek cebinden bir kurşunkalem çıkarıp silgisini iri beyaz öndişlerine sürttü. "Anlıyorum ne demek istediğini" dedi usulca.

Adam şaşırarak ona baktı. "Ne demek istiyormuşum?" diye sordu.

"Kızma, dur. Ben daha önce sırf kızım var diye şanslı olduğumu hiç düşünmemiştim."

Adam işaretparmağını masasının üstündeki gölge şeritlerinden birinde gezdirdi. "Evet" dedi, iç çekiş kadar alçak sesle.

"Senin oğlanlara sıra gelinceye kadar daha çok var."

"Evet." Adam'ın parmağı bir ışık çizgisine girdi ve yavaşça geriye kaydı.

"Ben olsam..." dedi Henry.

"Sen olsan?"

"Düşünüyordum da, kendi oğullarımı kaydetmek durumunda olsam ne hissederdim acaba?"

"Ben istifa ederdim" dedi Adam.

"Evet, hak veririm. İnsan muaf tutmaya meyilli olur... kendi çocuklarını yani."

"Hayır" dedi Adam. "Ben muaf tutamayacağım için istifa ederdim. İnsan kendi çocuklarını serbest bırakamaz."

Henry parmaklarını birbirine geçirip iki elini koca bir yumruk haline getirdi ve önündeki masaya dayadı. Yüzü asıktı. "Hayır" dedi, "haklısın. Bırakamaz." Henry eğlenceden hoşlanır, ağırbaşlı, ciddi mevzulardan mümkünse kaçınırdı, çünkü bunları üzüntüyle karıştırırdı. "Aron Stanford'da iyi mi?"

"İyi. Mektuplarda zor ama becereceğim diye yazıyor. Şükran Günü'nde gelecek."

"Onu görmek isterim. Dün gece sokakta Cal'e rastladım. Akıllı bir çocuk o."

"Cal üniversite sınavlarına kardeşi gibi bir yıl önceden girmedi" dedi Adam.

"Canım, belki onun yolu başkadır. Ben üniversiteye gitmedim. Sen gittin mi?"

"Hayır" dedi Adam. "Askere gittim."

"O da iyi bir tecrübe. O tecrübeyi kolay kolay değişmezdin herhalde."

Adam yavaşça ayağa kalkıp duvardaki geyik boynuzundan şapkasını aldı. "İyi akşamlar Henry" dedi.

**[ii]**

Adam eve yürürken sorumluluğunu düşündü. Reynaud fırınının önünden geçerken, kapıdan elinde altın rengi bir somun Fransız ekmeğiyle Lee çıktı.

"Canım sarmısaklı ekmek çekti" dedi Lee.

"Ben biftekle severim" dedi Adam.

"Biftek yiyoruz. Mektup var mıydı?"

"Posta kutusuna bakmayı unuttum."

Eve girdiler, Lee mutfağa gitti. Adam da bir iki dakika sonra peşinden gidip mutfak masasına oturdu. "Lee" dedi, "farzet bir çocuğu askere gönderdik, öldü, biz mi sorum oluruz?"

"Devam edin" dedi Lee. "Tamamını bir anda duymayı tercih ederim."

"Yani farzet çocuğun askere gitmesinin uygunluğu konusunda hafif bir şüphe varken biz gönderiyoruz ve ölüyor."

"Anlıyorum. Sizi rahatsız eden sorumluluk mu, töhmet mi?"

"Töhmet altında kalmak istemem."

"Bazen sorumluluk daha kötüdür. Hoş bir bencillik içermez."

"Sam Hamilton, sen ve ben, bir kelimeyle ilgili uzun uzun tartışmıştık, onu düşünüyordum" dedi Adam. "Neydi o kelime?"

"Şimdi anladım. Kelime *timşel*'di."

"*Timşel*... ve sen demiştin ki..."

"İnsan yararlanmak isterse, o kelimede üstünlüğü bulabileceğini söylemiştim."

"Sam Hamilton çok keyiflenmişti, hatırlıyorum."

"Onu özgür kılmıştı" dedi Lee. "Ona diğer bütün insanlardan ayrı bir insan olma hakkı veriyordu çünkü."

"Ne büyük yalnızlık."

"Bütün üstün ve değerli şeyler aynı derecede yalnızdır."

"Neydi demiştin kelime?"

"*Timşel*... hükmede*bilirsin*."

**[iii]**

Adam Şükran Günü'nü Aron üniversiteden geleceği için iple çekiyordu. Aron henüz çok kısa bir süre önce gitmiş olmasına rağmen Adam onu unutmuş ve her insanın sevdiği birini değiştirdiği şekilde değiştirmişti. Aron olmayınca sessizlikler onun gidişinin sonucuydu; birazcık acı veren her küçük olay bir şekilde onun yokluğuyla bağlantılıydı. Adam farkında olmadan oğlundan söz edip onunla

böbürlenmeye başlamıştı; pek ilgilenmeyen insanlara Aron'ın ne kadar akıllı olduğunu, okulda bir sınıfı atladığını anlatıyordu. Şükran Günü'nde gerçek bir kutlama yapmalarının iyi olacağını düşünüyordu; çocuk böylece çabasının takdir edildiğini anlardı.

Aron Palo Alto'da mobilyalı bir odada kalıyor, bir buçuk kilometre mesafedeki üniversiteye yürüyerek gidip geliyordu. Bedbahttı. Üniversitede bulmayı beklediği şey muğlak ve güzeldi. Kafasındaki –aslında hiç irdelenmemiş– resimde, saf bakışlı delikanlılarla pırüpak genç kızlar, akademik cüppeler içinde akşam vakti ormanlık bir tepenin zirvesindeki beyaz tapınakta bir araya geliyordu. Çehreleri pırıl pırıl, azimliydi, sesleri koro halinde yükseliyordu ve daima akşam vaktiydi. Üniversite hayatıyla ilgili bu imajı nereden edindiği konusunda hiçbir fikri yoktu – belki Doré'nin parıltılı meleklerle dolup taşan, Dante'nin *Cehennem* çizimlerinden. Leland Stanford Üniversitesi buna benzemiyordu. Bir çayırın ortasına dümdüz kare şeklinde kondurulmuş kahverengi kumtaşı bloklar; İtalyan mozaik cepheli bir kilise; vernikli çamdan derslikler ve öğrenci derneklerinin yükselişiyle düşüşünde ifade bulan büyük mücadeleler ve öfkeler dünyası. O parıltılı melekler ise, pis fitilli kadife pantolonlu gençlerdi; kimi ders çalışmaktan perişan düşmüştü, kimi de babalarının küçük ahlaksızlıklarını öğreniyordu.

Daha önce bir evi olduğunu bilmeyen Aron, evini ölesiye özlüyordu. Etrafında yaşanan hayatı öğrenmeye ya da o hayata dahil olmaya çalışmıyordu. Kendi hayallerinden sonra lisans öğrencilerinin doğal gürültüsü, yaygarası ve eşek şakaları onu dehşete düşürüyordu. Üniversitenin yurdundan ayrılıp kasvetli bir mobilyalı odaya geçti; orada daha yeni oluşan bir başka hayali süsleyebilirdi. Bu yeni ve nötr saklanma mekânından üniversiteyi tamamen ayırdı; derslerine gidiyor, dönebildiği kadar erken dönüyor ve yeni bulduğu hatıralarının arasında yaşıyordu. Reynaud fırınının bitişiğindeki ev sıcacık ve sevecendi, Lee dostluğun canlı timsali, akıl hocası, babası bir tanrı gibi serinkanlı ve güvenilir, kardeşi zeki ve hoş, Abra ise... Abra'yı pırüpak hayaline dönüştürdü ve yarattıktan sonra da ona âşık oldu. Her gece çalışması bittiğinde hoş kokulu bir küvete girer gibi ona mektup yazmaya dalıyordu. Abra giderek daha parıl-

tılı, daha lekesiz ve güzel hale geldikçe, Aron kendini ahlaksız olarak görmekten giderek daha fazla zevk alıyordu. Galeyana gelerek mutlu adiliğini Abra'ya göndermek üzere kâğıda döküyor, arınmış olarak yatıyordu uykuya, tıpkı bir erkeğin seviştikten sonraki hali gibi. Aklına gelen her kötülüğü yazıp reddediyordu. Sonuç, özlemle dolup taşan ve ciddiyetleriyle Abra'yı son derece tedirgin eden mektuplardı. Aron'ın cinselliğinin nadir sayılamayacak bir yol tutturduğunu bilemezdi.

Aron hata etmişti. Hatasını kabulleniyor ama henüz geri adım atamıyordu. Kendi kendisiyle bir anlaşma yaptı. Şükran Günü'nde eve gidecek, o zaman emin olacaktı. Belki hiç dönmeyebilirdi. Abra'nın bir ara gidip çiftlikte yaşamayı teklif ettiğini hatırladı ve hayali bu oldu. Ulu meşeleri, zindelik veren duru havayı, tepelerden esen adaçayı kokulu temiz rüzgârı ve sararmış meşe yapraklarının sürüklenişini hatırlıyordu. Abra orada canlanıyordu gözünde; bir ağacın altında durmuş onun işten dönmesini bekliyor. Akşam vakti. Orada, elbette işlerini bitirdikten sonra, küçük hendeğin ötesindeki dünyayla barışık, saf bir hayat yaşayabilirdi. Çirkinlikten kaçıp gizlenebilirdi... akşamları.

## 48

**[i]**

Gündüz Feneri kasım sonlarında öldü ve vasiyetnamesine uygun şekilde, kapkara bir sadelik içinde gömüldü. Bir gün boyunca Muller Cenaze Şapeli'nde gümüş süslemeli abanoz bir tabutta yattı; zayıf ve sert profili, tabutun dört köşesine yerleştirilmiş dört büyük mumun ışığında iyice çileci olmuştu.

Ufak tefek kara kocası kedi gibi sağ omzunun dibine oturmuş ve saatler boyu tıpkı onun kadar kıpırtısız kalmıştı. Talimatlara uygun şekilde çiçek yoktu, tören yoktu, vaaz yoktu, matem de yoktu. Ama garip ve Katolik bir vatandaş seçkisi parmak ucunda şapelin kapısı-

na gelip başını uzatarak baktı ve gitti – avukatlar, işçiler, memurlar, veznedarlar, çoğu da orta yaşın üstünde. Kızlar birer birer geldiler; ayıp olmasın ve uğursuzluk getirmesin diye tabuta yaklaşıp baktılar ve gittiler.

Salinas'ta bir kurum tarihe karışmıştı: karanlık ve ölümcül cinsellik, insan kurban etmek kadar umutsuz ve derin acılı. Jenny'nin yeri yine piyanonun teneke cazıyla çınlayacak, geğirikli kahkahalarla çalkalanacaktı. Kate'inki sinirleri yırtarak günahkâr bir vecde ulaştıracak, adamı sarsıp güçten düşürecek, kendinden korkutacaktı. Ama birleşmenin vudu adağını andıran kasvetli muamması temelli yok olmuştu.

Cenaze yine vasiyetnameye uygun şekilde cenaze aracı ve ufak tefek kara adamın bir köşesine sıkıştığı tek bir otomobille kaldırıldı. Bulutlu bir gündü; Muller'ın çalışanları, tabutu yağlanmış sessiz vinçlerle indirdikten sonra cenaze aracı gitti ve ölenin kocası mezarı yeni bir kürekle bizzat doldurdu. Yüz metre ötede kurumuş otları ayıklayan mezarlık bakıcısı rüzgâr estikçe bir inilti işitiyordu.

Joe Valery Owl'da Butch Beavers'la bira içiyordu; Butch'la birlikte Gündüz Feneri'ne bakmaya gitti. Butch'un acelesi vardı, çünkü Tavernetti'ler hesabına küçük bir beyaz suratlı Hereford sığır sürüsünü mezada Natividad'a götürecekti.

Joe cenaze evinden çıkarken Alf Nichelson'a denk geldi – geçmiş bir çağdan kalma deli Alf Nichelson. Alf'ın elinden her iş gelirdi, maarangozluk, kalaycılık, demircilik, elektrikçilik, sıvacılık, bileyicilik ve kunduracılık. Alf her işi yapardı, dolayısıyla sürekli çalıştığı halde mali açıdan başarısızdı. Herkesle ilgili her şeyi, yedi göbek öncesine kadar evveliyatını bilirdi.

Geçmişte, onun revaçta olduğu zamanlar bütün evlere girip çıkarak bütün dedikodulara vakıf olan iki sınıf insan vardı: terziler ve tamirciler. Alf Main sokağının her iki yanında oturan herkesle ilgili malumat verebilirdi. Çirkef bir dedikoducuydu; doymak bilmez bir merakı vardı ve kötü niyeti olmadan kin güderdi.

Joe'ya bakıp çıkarmaya çalıştı. "Tanıyorum seni" dedi. "Dur, söyleme."

Joe yavaşça uzaklaşmaya başladı. Onu tanıyanlara karşı temkinliydi.

"Dur bakayım. Buldum. Kate. Kate'in yerinde çalışıyorsun sen."

Joe rahat bir nefes aldı. Alf'ın onu daha önceden tanıyabileceğini düşünmüştü. "Doğru" dedi lafı uzatmadan.

"Bir suratı gördüm mü unutmam" dedi Alf. "Kate için o acayip eklentiyi yaptığımda görmüştüm seni. Ne diye istedi ki o acayip şeyi? Bir penceresi yok."

"Karanlık olsun diye" dedi Joe. "Gözleri rahatsız."

Alf burun kıvırdı. Herhangi biriyle ilgili basit ya da iyi bir şeye inanmazdı. Alf'a günaydın desen o evirir çevirir, parolaya dönüştürürdü lafı. Herkesin gizli bir hayat yaşadığından ve içyüzlerini sadece kendisinin görebildiğinden emindi.

Başıyla arkayı, Muller'ın orayı işaret etti. "Bir kilometre taşı diyebiliriz" dedi. "Eskilerin neredeyse hepsi gitti. Osuruklu Jenny de gidince tamamlanacak. Zaten genç de sayılmaz."

Joe huzursuzdu. Gitmek istiyordu; Alf de bunu biliyordu. Kendisinden uzaklaşmak isteyen insanlar konusunda Alf uzmandı. Aslına bakılırsa, hikâye bohçasını da belki bu yüzden taşıyordu oradan oraya. Birileri hakkında sıkı bir dedikodu duyma ihtimali varsa kimse uzaklaşmazdı. Özünde herkes dedikoducudur. Alf bu marifeti sebebiyle sevilmez ama dinlenirdi. Joe'nun bir bahane bulup gitmek üzere olduğunu da biliyordu. Kate'in yerinin son zamanlardaki durumu hakkında pek bir şey bilmediğini fark etti. Joe eski malumata karşılık yeni malumat takas edebilirdi. "Eski günler epey iyiydi" dedi. "Sen daha çocuksun tabii."

"Ben biriyle buluşacağım" dedi Joe.

Alf duymazlıktan geldi. "Mesela Faye" dedi. "O da cinsti." Sonra bir parantez açtı: "Faye, Kate'in yerini işletirdi biliyorsun. Kate nasıl oranın sahibi oldu, kimse tam bilmez. Epey esrarengiz bir durumdu, bazı insanlar da şüphelenmedi değil." Joe'nun buluşacağı adamın epey bekleyeceğini görüp memnun oldu.

"Neden şüphelendiler?" diye sordu Joe.

"Ya, insanları biliyorsun, laf olsun torba dolsun. Aslı yoktur herhalde. Ama doğruya doğru, tuhaf bir durumdu."

"Bir bira içer misin?" diye sordu Joe.

"Güzel fikir" dedi Alf. "Cenazeden çıkan adamı yatak odası paklar, derler. Ben eskisi gibi genç değilim. Cenazeler susatıyor beni. Gündüz Feneri az buz kadın değildi. Bir başlasam anlatmaya sonu gelmez. Otuz beş senedir, yok otuz yedi senedir tanıyordum onu."

"Faye kimdi?" diye sordu Joe.

Mr. Griffin'in barına gittiler. Mr. Griffin alkolden hiç mi hiç hoşlanmaz, sarhoşlardan da nefret eder, onları ölesiyle aşağılardı. Main sokağındaki Griffin Barı'nın sahibi ve barmeniydi; cumartesi geceleri yeterince içtiklerine kanaat getirdiği yirmi müşteriye içki vermeyi reddettiği olurdu. Sonuç olarak sakin, düzenli ve sessiz barı en iyi müşterileri çekiyordu. İş anlaşması yapmak, dikkat dağılmadan sakin sakin konuşmak için ideal bir bardı.

Joe'yla Alf arkadaki yuvarlak masada oturup üçer bira içtiler. Joe doğru-yanlış, temelli-temelsiz ne varsa hepsini, bütün çirkin spekülasyonları öğrendi. Sonuçta ortaya çıkan tablo karmakarışıktı, ama birkaç fikir vermişti ona. Faye'in ölümüne fesat karışmış olabilirdi. Kate, Adam Trask'in karısı olabilirdi. Bunu hemen sakladı Joe, Trask sus payı vermeye razı olabilirdi. Faye meselesi başa bela açabilirdi. Joe'nun onu düşünmesi lazımdı – tek başına.

İki saatin sonunda Alf sabırsızlanmaya başlamıştı. Joe işbirliğine yanaşmamıştı. Hiçbir karşılık vermemişti, ne bir malumat kırıntısı, ne bir tahmin. Adamın ağzı bu kadar sıkıysa saklayacak bir şeyi vardır, diye düşündü Alf. Bunun hakkında bir şeyler bilen kim vardır acaba?

Alf nihayet, "Yanlış anlama" dedi, "Kate'i severim. Ara sıra bana bir iş verdiği olur, cömerttir, parayı hemen öder. Herhalde hakkında söylenenlerin hepsi palavra. Yine de düşünürsen buz gibi soğuk bir kadın. Bir de bakışı var ki! Değil mi?"

"Benim bir sorunum yok" dedi Joe.

Alf, Joe'nun kalleşliğine kızmıştı, bu yüzden bir misillemede bulundu. "Garip bir fikir gelmişti aklıma benim" dedi. "O penceresiz eklentiyi yaptığımda. Bir gün o bakışını yakaladım, o zaman geldi aklıma. Benim ne çok şey duyduğumu bilse ve bana bir içki, hatta kek ikram etse... aman ha, 'Teşekkür ederim han'fendi, almayayım' derim."

"Benim onunla hiçbir sorunum yok" dedi Joe. "Benim biriyle buluşmam lazım."

Joe düşünmek üzere odasına gitti. Tedirgindi. Fırlayıp bavuluna baktı, bütün çekmeceleri açtı. Birinin eşyalarını karıştırdığını düşündü. Öyle, birden. Bulunacak bir şey yoktu. Geriliyordu. Duyduklarını bir düzene sokmaya çalıştı.

Kapı tıklatıldı, Thelma geldi içeri, gözleri şişmiş, burnu kızarmıştı. "Kate'in nesi var?"

"Hastaydı."

"Onu demiyorum. Mutfakta meyve kavanozunun içinde milkshake yapıyordum, geldi, yerden yere çaldı beni."

"Acaba o milkshake'in içinde biraz da viski mi vardı?"

"Yok be. Vanilya vardı sadece. Öyle konuşamaz benle."

"Konuşmuş ama, değil mi?"

"Ben altında kalmam."

"Kalırsın, kalırsın" dedi Joe. "Hadi güle güle Thelma!"

Thelma simsiyah, güzel hülyalı gözleriyle ona baktı ve bir kadının muhtaç olduğu güvenli adaya sığındı. "Joe" diye sordu, "gerçekten düpedüz orospu çocuğu musun, yoksa öyleymiş gibi mi yapıyorsun?"

"Seni ilgilendirir mi?" dedi Joe.

"İlgilendirmez" dedi Thelma. "Orospu çocuğu."

**[ii]**

Joe yavaş, temkinli ve uzun uzun düşündükten sonra hareket etmeyi planlıyordu. "Önüme fırsat çıktı, iyi değerlendirmeliyim" diyordu kendi kendine.

Akşam talimatlarını almak üzere içeriye girdi ve Kate'in ensesinden aldı emirleri. Kate yazı masasındaydı, yeşil göz siperliğini iyice indirmişti, dönüp Joe'ya bakmadı. Kısa ve öz talimatlarını bitirdikten sonra, "Joe" dedi, "işi ihmal mi ediyorsun acaba? Hastaydım. Ama şimdi iyiyim, iyileştim sayılır."

"Bir şey mi oldu?"

"Bir belirti sadece. Thelma vanilya içeceğine viski içse tercih ederim, viski içmesini de istemiyorum. Biraz dikkatsiz davrandın sanırım."

Joe'nun zihni gizlenebileceği bir yer bulmak için koşuşturdu. "Sağa sola koşturdum tabii" dedi.

"Koşturdun mu?"

"Evet. Şu sizin işi halletmek için."

"Hangi işi?"

"Şu şey işi... Ethel meselesi."

"Ethel'ı boşver canım!"

"Tamam" dedi Joe. Sonra hiç beklemediği bir anda aklına geldi. "Dün bir adama rastladım, onu gördüğünü söyledi."

Joe Kate'i tanımasa, o küçücük esin, on saniyelik gergin sessizliğin hakkını veremeyebilirdi.

Sonunda Kate alçak sesle sordu: "Nerede?"

"Burada."

Kate döner koltuğunu yavaşça döndürüp Joe'yla yüz yüze geldi. "Seni körü körüne uğraştırmamalıydım bu işle Joe. İnsan hatasını zor kabul ediyor, ama sana haksızlık etmek istemem. Hatırlatınama gerek yok, Ethel'ı sınırdışı ettirdim. Bana bir şey yaptığını sanıyordum." Sesi hüzünlendi. "Yanılmışım. Daha sonra öğrendim. O zamandan beri de içim içimi kemiriyor. O bana bir şey yapmamış. Onu bulup gönlünü almak istiyorum. Herhalde bu hislerim sana tuhaf geliyordur."

"Hayır han'fendi."

"Buluver onu Joe. Gönlünü alırsam daha iyi hissedeceğim kendi, yazık kıza."

"Elimden geleni yaparım han'fendi."

"Ha, Joe... paraya ihtiyacın olursa söyle. Onu bulursan sana söylediklerimi ilet. Buraya gelmek istemezse bir telefon numarası versin. Paraya ihtiyacın var mı?"

"Şu anda yok han'fendi. Ama evden fazla uzun süre ayrı kalmam gerekecek."

"Ne lazımsa yap. Başka bir şey yok Joe."

Joe kendi kendini kucaklamak istedi. Koridora çıktığında dirseklerini sıkı sıkı tutup mutluluğun içinden yükselmesine izin verdi. Ve olayın tamamını kendi planlandığını zannetmeye başladı. Alçak sesle tek tük akşamüstü sohbetlerinin yapıldığı karanlık salondan geçti. Dışarı çıkıp başını kaldırdı ve rüzgârla sürüklenen bulutların arasında sürüler halinde yüzen yıldızlara baktı.

Sakar babasını düşündü Joe, onun söylediği bir şeyi hatırladı. "Çorba taşıyan kadını kollayacaksın" demişti babası. "Şu sürekli birilerine çorba taşıyan kadınlar yok mu? Onların mutlaka bir istediği vardır, sakın unutma."

Joe fısıltıyla, "Çorba taşıyan kadın" dedi. "Daha akıllı bilirdim onu." Kaçırdığı bir şey var mı diye Kate'in ses tonunu ve kelimelerini aklından geçirdi. Hayır, çorba taşıyan kadındı. Sonra Alf'ın söylediği laf geldi aklına: "Bana bir içki, hatta kek ikram etse..."

**[iii]**

Kate yazı masasının başında oturuyordu. Bahçedeki kurtbağrı çalısını hışırdatan rüzgârın sesini işitiyordu; rüzgâr ve karanlık Ethel'la dopdoluydu, şişman, sallapati Ethel denizanası gibi pelte pelte yayılarak yaklaşıyordu. Üzerine donuk bir bitkinlik çöktü.

Eklentiye, gri odaya geçti, kapıyı kapattı ve karanlıkta oturarak ağrının parmaklarına süzülüşünü dinledi. Şakaklarında kan zonkluyordu. Boynundaki zincire asılı tüpün içinde duran kapsüle gitti eli; göğsünde ısınmış metal tübü yanağına sürttü ve cesareti geri geldi. Yüzünü yıkayıp makyaj yaptı, saçını geriye doğru tarayıp kabarttı. Koridora çıktı, salonun kapısına geldiğinde her zamanki gibi durup kulak kabarttı.

Kapının sağ tarafında iki kızla bir adam konuşuyordu. Kate içeriye adım atar atmaz konuşma kesildi. "Helen" dedi Kate, "müsaitsen seninle görüşmek istiyorum."

Kate önde, kız arkada koridoru geçip Kate'in odasına girdiler. Kızın saçları açık sarı, teni temiz ve cilalı kemik rengiydi. "Bir sorun mu var Miss Kate?" diye sordu korkuyla.

"Otur. Hayır. Sorun yok. Gündüz Feneri'nin cenazesine gitmişsin."

"Gitmemi istemiyor muydunuz?"

"O beni ilgilendirmez. Gittin yani."

"Evet han'fendi."

"Anlat bakayım."

"Neyi anlatayım?"

"Hatırladıklarını anlat... nasıldı?"

Helen gergin bir ifadeyle cevap verdi: "Aslında hem çok feciydi, hem de... güzeldi."

"Nasıl yani?"

"Ne bileyim. Çiçek yoktu, bir şey yoktu ama... sanki... yani şerefli bir tarafı vardı. Gündüz Feneri siyah ahşap bir tabutun içinde öylece yatıyordu, tabutun koskoca gümüş kulpları vardı. İnsan kendini şey hissediyordu... nasıl desem? Tarif edecek laf bulamıyorum."

"Ettin bir bakıma. Kıyafeti nasıldı?"

"Kıyafeti mi han'fendi?"

"Evet, kıyafeti. Çıplak gömmediler herhalde, değil mi?"

Helen'ın yüzünde bir gayret ifadesi belirdi. "Bilmiyorum" dedi sonunda. "Hatırlamıyorum."

"Mezarlığa gittin mi?"

"Hayır han'fendi. Kimse gitmedi... bir tek adam gitti."

"Hangi adam?"

"Erkeği yani."

Kate, "Bu gece devamlı müşterin var mı?" diye sordu, neredeyse Ethel'ın lafı bitmeden.

"Hayır han'fendi. Yarın Şükran Günü. Pek müşteri olmaz bu gece."

"Unutmuştum" dedi Kate. "Hadi dön salona." Kızın odadan çıkışını izledi ve huzursuzca yazı masasına döndü. Ayrıntılı bir tesisat faturasını gözden geçirirken sol eli boynuna gidip zincire dokundu. Onu rahatlatıyor, teskin ediyordu.

# 49

[i]

Hem Lee hem de Cal, San Francisco-Los Angeles Lark gece trenini karşılamaya gitmekten Adam'ı vazgeçirmeye çalıştı.

"Bırakalım Abra tek başına gitsin" dedi Cal. "Önce onu görmek isteyecektir."

"Bence zaten başkasını gözü görmeyecek orada" dedi Lee. "Yani gitsek de bir, gitmesek de."

"Onu trenden inerken görmek istiyorum" dedi Adam. "Değişmiş olacak. Ne değişiklikler olduğunu görmek istiyorum."

"Daha gideli iki ay oldu" dedi Lee. "Çok değişmiş olamaz, çok büyümüş de olamaz."

"Değişmiştir. Deneyim değiştirir insanı."

"Sen gidersen hepimizin gitmesi gerekir" dedi Cal.

"Kardeşini görmek istemiyor musun?" dedi Adam sertçe.

"İsterim tabii, ama o beni görmek istemez... hemen ilk anda istemez."

"Pekâlâ ister" dedi Adam. "Aron'a haksızlık etmeye kalkma."

Lee ellerini havaya kaldırdı. "Hep beraber gidelim öyleyse" dedi.

"Düşünebiliyor musunuz?" dedi Adam. "Ne çok yeni şey öğrenmiş olacak. Acaba konuşması değişmiş midir? Biliyor musun Lee, Doğu'da her oğlan okulunun konuşmasını benimser. Bir Harvard'lıyı bir Princeton'lıdan ayırabilirsin. Öyle derler daha doğrusu."

"Kulaklarımı dört açacağım" dedi Lee. "Stanford'da hangi lehçe konuşuluyor acaba?" deyip Cal'e gülümsedi.

Adam espriyi komik bulmadı. "Odasına meyve koydun mu?" diye sordu. "Aron meyveyi çok sever."

"Armut, elma, bir de misket üzümü" dedi Lee.

"Evet, misket üzümünü çok sever. Hatırlıyorum, çok sever misket üzümünü."

Adam'ın telaşı yüzünden Southern Pacific istasyonuna trenin varış saatinden yarım saat önce vardılar. Abra onlardan önce gelmişti.

"Yarın yemeğe gelemeyeceğim Lee" dedi. "Babam evde olmamı istiyor. Yemekten sonra ne zaman kaçabilirsem geleceğim."

"Nefes nefese gibisin" dedi Lee.

"Sen değil misin?"

"Öyleyim galiba" dedi Lee. "İleriye bak bakalım, ışık yeşile dönmüş mü."

Tren tarifeleri hemen herkes için bir gurur ve korku kaynağıdır. Rayların ta ilerisindeki sinyal lambası kırmızıdan yeşile dönüverip lokomotifin ön lambasının uzun, delici ışığı dönemeci alarak istasyonu yırttığında, adamlar saatlerine bakıp, "Vaktinde" dediler.

Hem gururla, hem de rahatlayarak. Saniyeler bizim için giderek daha büyük önem kazanmakta. İnsan faaliyetleri giderek daha iç içe girip bütünleştikçe saliseler çıkacak ortaya, sonra salisenin altmışta biri için bir isim yaratmak gerekecek, sonunda bir gün, gerçi buna inanmıyorum ya, "Canı cehenneme, bir saatin nesi var?" diyeceğiz. Ama küçük zaman birimlerine bu kadar kafa yormak saçma değil. Bir şeyin geç kalması ya da erken gelmesi etrafındaki her şeyi aksatabilir; aksama tıpkı durgun bir havuza atılan taştan yayılan dalgalar misali halkalar halinde dışa doğru yayılır.

Lark treni durmaya hiç niyeti yokmuş gibi, bir hışım geldi. Ancak lokomotif ve yük vagonları istasyonu geçtikten sonra havalı frenler çığlık çığlığa tısladı, zorlanan demir yana yakıla durdu.

Tren Salinas'a epey bir kalabalık bıraktı; Şükran Günü için aile evine dönen akrabalar, ellerine kollarına dolaşan kutular ve hediye kâğıdına sarılmış paketler. Ailesi ilk bir iki dakika Aron'ı göremedi. Sonra gördüler, eskisine göre daha büyük görünüyordu.

Başında tepesi düz, dar kenarlı, çok şık bir şapka vardı; onları gördüğünde bir anda koşmaya başlayarak şapkasını yolup çıkardı; parlak saçlarının alnından geriye doğru, dimdik bir fırça şeklinde kısacık kesilmiş olduğunu gördüler. Gözleri öyle parlıyordu ki, onu görünce zevkle güldüler.

Aron bavulunu yere bırakıp Abra'yı kucaklayarak ayaklarını yerden kesti. Sonra onu yere bırakıp birer elini Adam'la Cal'e uzattı. Kollarını Lee'nin boynuna dolayıp onu neredeyse ezdi.

Yolda hepsi birden konuşmaya başladılar. "Ee, nasılsın bakalım?" "İyi görünüyorsun." "Abra, ne kadar güzelsin."

"Yok canım. Saçını niye kestirdin?"

"Herkesin saçı böyle."

"Ama senin saçların çok güzel."

Hızla Main sokağına yürüyüp ilk sokaktan köşeyi dönerek Central'a çıktılar, camekânına Fransız ekmekleri yığılı Reynaud fırınının önünden geçerlerken siyah saçlı Mrs. Reynaud unlu beyaz eliyle selam verdi, sonra da eve vardılar.

"Lee, kahve?" dedi Adam.

"Çıkmadan yapmıştım. Demleniyor." Fincanları da hazırlamıştı. Ansızın hep birlikteydiler: Aron'la Abra kanepeye oturmuşlardı, Adam lambanın altındaki koltuğundaydı, Lee kahve servisi yapıyordu, Cal de koridor kapısının eşiğine yaslanmıştı. Susuyorlardı, çünkü hoşbeşin vakti geçmişti, başka konulara girmek için de vakit erkendi.

Yine de Adam, "Her şeyi tek tek anlat bakalım" dedi. "İyi notlar getirecek misin?"

"Finaller önümüzdeki ay baba."

"Ha, anladım. Canım getirirsin elbette. Ben eminim iyi notlar alacağından."

Aron yüzünden geçen tahammülsüzlük ifadesine engel olamadı.

"Yorgunsundur mutlaka" dedi Adam. "Yarın konuşuruz olmazsa."

"Bence değildir" dedi Lee. "Bence yalnız kalmak istiyordur."

Adam Lee'ye baktı, sonra, "Ha, tabii" dedi, "tabii. Hepimiz yatsak mı acaba?"

Abra meseleyi çözdü. "Çok kalamayacağım" dedi. "Aron, sen beni eve geçirsene. Yarın görüşürüz."

Aron yolda Abra'nın koluna yapıştı. Titriyordu. "Don yapacak" dedi.

"Döndüğüne memnunsun."

"Evet, memnunum. Konuşmak istediğim çok şey var."

"İyi şeyler mi?"

"Belki. Umarım öyle düşünürsün."

"Ciddi bir halin var."

"Mesele ciddi."

"Ne zaman dönmen gerekiyor?"

"Pazar gecesine kadar kalabiliyorum."

"Çok vaktimiz olur. Ben de seninle konuşmak istiyorum. Yarın var, cuma var, cumartesi var, pazar da bütün gün var. Bu gece içeri gelmesen olur mu?"

"Neden?"

"Sonra anlatırım."

"Şimdi söyle, merak ediyorum."

"Babamın gene heyheyleri üstünde işte."

"Benimle ilgili mi?"

"Evet. Yarın yemeğe size gelemeyeceğim, ama evde fazla yemeyeceğim, yani Lee'ye söyle, bana bir tabak ayırsın."

Aron'a bir çekingenlik gelmişti. Abra onun sakınganlığını kolundaki parmakların gevşemesinde, Aron'ın suskunluğunda hissediyor, yukarı çevrilmiş yüzünde görüyordu. "Bu gece söylememeliydim bunu sana."

"Söylemeliydin" dedi Aron yavaşça. "Doğruyu söyle. Sen hâlâ... benimle olmak istiyor musun?"

"Evet, istiyorum."

"Tamam o zaman. Şimdi git. Yarın konuşuruz."

Aron onu verandada, dudaklarına kondurulmuş hafif bir öpücüğün hissiyle bıraktı. Abra onun bu kadar kolaylıkla peki demesine gücenmişti; kendi kendine acı acı güldü: Hem bir şey istiyor, hem elde ettiğinde güceniyordu. Aron'ın uzun bacaklarıyla hızlı hızlı yürüyüşünü köşedeki sokak lambasının parlak ışığında izledi. Delirmiş olmalıyım, diye düşündü. Kuruntuya kapılmışım.

**[ii]**

Aron iyi geceler dileyip odasına girdikten sonra yatağın kenarına oturup dizlerinin arasında kavuşturduğu ellerine baktı. Kendini yüzüstü bırakılmış ve çaresiz hissediyordu, babasının kendisiyle ilgili heveslerinin pamukları içinde bir kuş yumurtası gibiydi. Bu heveslerin ne kadar güçlü olduğunu bu geceye kadar bilmiyordu, onların

yumuşak ve dayanıklı zincirini koparacak gücü bulup bulamayacağını bilemiyordu. Düşüncelerini toplayamıyordu. Ev içini titreten rutubet yüzünden soğuktu. Aron kalkıp usulca kapıyı açtı. Cal'in kapısının altından ışık sızıyordu. Kapıyı tıklatıp cevap beklemeden içeri girdi.

Cal yeni bir yazı masasının başında oturuyordu. Önünde pelür kâğıdı ve bir makara kırmızı kurdele vardı; Aron içeri girdiğinde masanın üstündeki bir şeyi iri bir kurutma kâğıdıyla kapattı.

Aron gülümsedi. "Hediyeler mi?"

"Evet" dedi Cal ve devamını getirmedi.

"Seninle konuşabilir miyim?"

"Tabii! Gelsene. Yavaş konuş yoksa babam gelir. Bir ârını bile kaçırmak istemiyor."

Aron yatağın üstüne oturdu. O kadar uzun süre suskun kaldı ki, Cal sordu: "Ne oldu, bir derdin mi var?"

"Hayır, dert değil. Seninle konuşmak istedim sadece. Cal, ben üniversiteye devam etmek istemiyorum."

Cal'in başı sertçe çevrildi. "İstemiyor musun? Neden?"

"Hoşuma gitmiyor."

"Babama söylemedin, değil mi? Hayalkırıklığına uğrayacak. Zaten ben gitmek istemiyorum diye bozuluyor. Ne yapmak istiyorsun peki?"

"Çiftliği işletirim diye düşünüyordum."

"Ya Abra?"

"O uzun zaman önce bunu istediğini söylemişti."

Cal, Aron'ı inceledi. "Çiftlik kirada, sözleşmenin bitmesine vakit var."

"Canım, ben düşünüyordum daha."

"Çiftçilikte para yok" dedi Cal.

"Ben çok para istemiyorum. Geçinecek kadar."

"Bana o kadarı yetmez" dedi Cal. "Ben çok para istiyorum, kazanacağım da."

"Nasıl?"

Cal kendini kardeşinden daha büyük ve kendinden emin görüyordu. Ona karşı koruyucu hislerle doluydu. "Sen üniversiteye devam

edersen ben de işe başlar, temelini kurarım. Sonra bitirdiğinde ortak oluruz. Sen bir şey yaparsın, ben başka tür bir şey. Gayet iyi olabilir."

"Ben üniversiteye dönmek istemiyorum. Niye dönmem gerekiyor?"

"Babam istediği için."

"Sırf bu yüzden gitmem."

Cal kardeşine gözünü dikip açık renk saçlarına, ayrık gözlerine hiddetle baktı ve ansızın babasının Aron'ı niçin sevdiğini anladı, hiçbir kuşkuya bırakmayacak kesinlikte anladı. "Yarın ola hayrola" dedi hemen. "En azından bu dönemi bitirsen iyi olur. Şu anda bir şey yapma."

Aron kalkıp kapıya gitti. "Hediye kime?" diye sordu.

"Babama. Yarın görürsün... yemekten sonra."

"Noel değil ki."

"Değil" dedi Cal, "Noel'den daha güzel."

Aron odasına döndüğünde Cal hediyesini açtı. On beş yeni banknotu tekrar saydı; o kadar gıcır gıcırdılar ki, sayarken sert bir çatırtı çıkarıyorlardı. Monterey İl Bankası bunları San Francisco'dan getirtmek zorunda kalmış ve ancak sebebi söylendikten sonra getirtmeye razı olmuştu. On yedi yaşında bir oğlanın ilkin bu paralara sahip olması, ikincisi üstünde taşıması bankayı dehşete düşürmüştü, inanamışlardı. Bankalar paranın duygusallıkla da olsa hafife alınmasından hoşlanmaz. Paranın Cal'e ait olduğuna, dürüstçe kazanıldığına ve parayı ne isterse yapabileceğine bankanın inanması için Will Hamilton'ın kefil olması gerekmişti.

Cal banknotları pelür kâğıdına sarıp kırmızı kurdeleyle bağladı, tepesine de fiyongu hafiften andıran bir kütle oturttu. Paketin içinde bir mendil de olabilirdi. Cal hediyeyi şifonyerine, gömleklerinin altına saklayıp yattı. Ama uyuyamıyordu. Hem heyecanlıydı hem çekingen. Keşke gün geçip gitmiş, hediye verilmiş olsaydı. Ne diyeceğini kafasından bir kez daha tekrarladı.

"Bu senin."

"Nedir bu?"

"Bir hediye."

O andan sonra ne olacağını bilmiyordu. Yatakta döndü durdu, şafakla birlikte kalkıp giyindi ve sessizce evden çıktı.

Main sokağında çalı süpürgesiyle sokağı süpüren Martin Baba'yı gördü. Belediye meclisi mekanik süpürücü satın alınmasını görüşüyordu. Martin Baba süpürücüyü kullanmayı umuyor, ama kuşkuyla bakıyordu mevzuya. Gençler her şeyin kaymağını yiyordu. Bacigalupi'nin çöp arabası geçti, Martin arkasından kinle baktı. Oh, iyi işti be. Makarnacılar zengin oluyordu.

Main sokağı kapalı girişleri koklayan birkaç köpekle San Francisco Chop House'un etrafındaki uyuşuk hareketlilik dışında boştu. Pet Bulene'in yeni taksisi Chop House'un önüne park edilmişti, çünkü Pet'e bir gece önceden haber verilmişti, Williams kız kardeşleri sabahki San Francisco trenine götürecekti. Martin Baba Cal'e seslendi: "Delikanlı, sigaran var mı?"

Cal durup karton kutudaki Murad'ları çıkardı.

"Oo, lüks sigara!" dedi Martin. "Kibritim de yok."

Cal Martin'in kır düşmüş sakalıyla bıyığını ateşe vermemek için dikkatle yaktı sigarayı. Martin süpürgesinin sapına yaslanıp dertli dertli dumanı içine çekti. "Gençler her şeyin kaymağını yiyor" dedi. "Vermeyecekler bana süreyim diye."

"Neyi?" diye sordu Cal.

"Yeni süpürücüyü yahu. Duymadın mı? Sen nerelerdeydin çocuğum?" İyi kötü malumatı olan herhangi bir insanın süpürücüyü duymamış olması ona inanılmaz geliyordu. Cal'i unuttu. Bacigalupi'ler ona iş verirdi belki. Adamlar para basıyordu. Üç araba ve yeni bir kamyon.

Cal Alisal sokağına döndü, postaneye girdi ve 632 no'lu posta kutusunun cam kapağından içeriye baktı. Boştu. Geze geze eve döndü ve Lee'yi kalkmış, çok büyük bir hindinin içini doldururken buldu. "Sabahladın mı?" diye sordu Lee.

"Hayır. Dolaşmaya çıktım biraz."

"Gergin misin?"

"Evet."

"Haklısın. Ben de olsam gerilirdim. İnsanlara bir şey vermek zor... gerçi bir şeyleri almak daha da zor. Saçma aslında, değil mi? Kahve içer misin?"

"Olur."

Lee ellerini silip hem kendine hem Cal'e kahve koydu. "Nasıl buldun Aron'ı?"

"İyi görünüyor."

"Konuşabildiniz mi?"

"Hayır" dedi Cal. Böylesi daha kolaydı. Lee ne konuştuklarını soracaktı. O gün Aron'ın değil Cal'in günüydü. Kendisi için bu günü yontup biçimlendirmişti, onu yaşamak istiyordu. Yaşamaya kararlıydı.

Aron gözlerinde uykunun sisiyle geldi. "Yemeği saat kaça göre ayarlıyorsun Lee?" "Bilmem ki... üç buçuk dörtte."

"Beşe doğru olmaz mı?"

"Olur herhalde... Adam olur derse. Niye?"

"Abra daha erken gelemiyor. Babama teklif etmek istediğim bir planım var, Abra'nın da olmasını istiyorum."

"Sorun olmaz herhalde" dedi Lee.

Cal hemen kalkıp odasına gitti. Yazı masasına oturup masa lambasını yaktı; sıkıntı ve hınç içinde kıvranıyordu. Aron kılını kıpırdatmadan Cal'in gününü elinden almaktaydı. Sonunda Aron'ın günü olacaktı. Sonra birden feci bir utanç kapladı içini. Gözlerini eliyle kapatıp, "Kıskançlık bu, başka bir şey değil" dedi. "Kıskanıyorum. Evet, kıskanıyorum. Kıskanmak istemiyorum." "Kıskanç... kıskanç... kıskanç" diye tekrarlıyordu durmadan, açığa çıkararak yok etmek istercesine. Bu noktaya kadar geldikten sonra da, kendini cezalandırmaya geçti. "Parayı babama niye veriyorum? Onun için mi? Hayır, kendim için. Will Hamilton söylemişti... satın almaya çalışıyorum onu. Elle tutulur yanı yok. Benim de elle tutulur yanım yok zaten. Kıskançlığıma gömülmüş debeleniyorum işte. Açıkçası bu."

Boğuk bir fısıltıyla, "Dürüst olsana!" dedi kendi kendine. "Babamın Aron'ı neden sevdiğini biliyorum. Ona benziyor çünkü. Babam onu unutamamış. Kendisi farkında olmayabilir, ama öyle. Farkında mı acaba? Şimdi onu da kıskanıyorum. Ben paramı alıp gitsem ya. Kimse özlemez beni. Çok geçmeden varlığımı bile unuturlar... Lee hariç. Aslında Lee beni seviyor mu acaba? Sevmiyor belki." Cal yumruklarını alnına bastırdı. "Aron kendisiyle böyle mücadele ediyor mu acaba? Zannetmem, ama nereden bilebilirim? Kendisine sorabilirim. Söylemez ki."

Cal'in zihni kendine kızmakla acımak arasında yalpalıyordu. Sonra yeni bir ses girdi devreye; soğukkanlı ve küçümser konuştu: "Madem her şeyi açıkça söylüyorsun, kendine attığın bu dayaktan zevk aldığını niye söylemiyorsun? Doğrusu bu. Neysen o olsana, ne yapıyorsan onu yapsana." Cal bu sözlerden dehşete düşerek dondu kaldı. Zevk almak mı? Elbette. Kendi kendini kırbaçlayarak başkası tarafından kırbaçlanmaya karşı kendini koruyordu. Zihni kasıldı. Parayı ver ama önemsemeden ver. Hiçbir şeye güvenme. Hiçbir şeyi öngörme. Ver sadece ve unut. Şu anda da unut. Ver... ver. Bugünü de Aron'a ver. Neden olmasın? Cal ayağa fırlayıp mutfağa gitti çabucak.

Aron hindinin derisini açık tutarken Lee boşluğa iç dolduruyordu. Isı arttıkça fırın takırdayıp çatırdamaya başladı.

"Dur bakayım" dedi Lee, "dokuz kilo, kilosu kırk dakikadan... dokuz çarpı kırk... üç yüz altmış dakika eder, tam altı saat... on iki, bir..." diye parmakla saymaya koyuldu.

"Aron, işin bitince birlikte biraz yürüyelim" dedi Cal.

"Nereye?" diye sordu Aron.

"Öyle dolaşırız kasabada. Sana bir şey sormak istiyorum."

Cal kardeşini yolun karşısındaki kaliteli ithal şarap ve içki dükkânı Berges & Garrisiere'e götürdü. "Bende biraz para var Aron" dedi Cal. "Yemek için şarap almak istersin belki diye düşündüm. Parasını ben veririm."

"Nasıl bir şarap?"

"Layıkıyla bir kutlama olsun. Şampanya alalım... senin hediyen olur."

"Sizin yaşınız tutmuyor çocuklar" dedi Joe Garrisiere.

"Yemekle içmek için mi? Tutmaz olur mu?"

"Satamam size. Kusura bakmayın."

"Bak şöyle yapalım" dedi Cal. "Biz parasını ödeyelim, sen babamıza gönder."

"Bak onu yaparım işte" dedi Joe Garrisiere. "Oeil de Perdrix'miz var..." derken dudakları sanki tadına bakarmış gibi büzüştü.

"Nedir o?" diye sordu Cal.

"Şampanya... ama çok güzeldir, keklik gözü rengi, pembe ama biraz koyu bir pembe, sektir ayrıca. Şişesi dört elli."

"Çok pahalı değil mi?" diye sordu Aron.

"Tabii pahalı!" diye güldü Cal. "Üç şişe gönderiver Joe." Sonra Aron'a döndü: "Senin hediyen."

**[iii]**

Cal için gün geçmek bilmiyordu. Evden çıkmak istiyor, çıkamıyordu. Adam saat on birde o gün kapalı olan askere alma bürosuna, yeni bir grup oğlanın sicillerine kafa patlatmaya gitti.

Aron son derece sakin görünüyordu. Salonda oturmuş *Review of Reviews*'un eski sayılarındaki karikatürlere bakıyordu. Fırında kızaran hindinin fışkıran sularının kokusu mutfaktan bütün eve yayılmaya başlamıştı.

Cal odasına gidip hediyesini aldı ve masasının üstüne koydu. Üstüne iliştirmek üzere bir kart yazmaya girişti. "Babama, Caleb"... "Adam Trask'e Caleb Trask'ten." Kartları minik parçalara bölüp tuvalete attı.

"Ne diye bugün veriyorum?" diye düşündü. Yarın sessizce yanına gidip, "Bu senin" diyebilir, sonra da yürüyüp gidebilirim. Daha kolay olur. "Hayır" dedi yüksek sesle. "Diğerlerinin görmesini istiyorum." Öyle olmak zorundaydı. Ama ciğerleri sıkışmıştı, avuçları sahne heyecanından terlemişti. Sonra babasının onu hapisten çıkardığı sabahı düşündü. O samimiyeti, yakınlığı –unutulacak şeyler değildi– ve babasının güvenini hatırladı. Doğrudan söylemişti ya: "Sana güveniyorum" demişti. Bunun üzerine Cal kendini çok daha iyi hissetti.

Saat üç civarında Adam'ın geldiğini duydu; salondan alçak sesle konuşmalar duyuluyordu. Cal babasıyla Aron'ın yanına gitti. "Zaman değişti" diyordu Adam. "Gençlerin uzmanlaşması gerekiyor, başka türlü bir yere varmaları mümkün değil. Galiba ben de bu yüzden senin üniversiteye gittiğine bu kadar seviniyorum."

"Ben de bu konuyu düşündüm çok" dedi Aron, "bilemiyorum."

"Neyse, artık düşünme. İlk verdiğin karar doğru. Bak bana. Birçok şey hakkında az biraz bir şeyler biliyorum, ama hiçbiri hakkındaki bilgim bugün hayatımı kazanmama yetmez."

Cal sessizce oturdu. Adam onu fark etmedi. Yüzü düşüncesine yoğunlaşmıştı.

"Bir baba, doğal olarak oğlunun başarılı olmasını ister" diye devam etti Adam. "Hem belki ben senden daha iyi görüyorumdur."

Lee kapıdan başını uzattı. "Mutfak tartısı tamamen bozulmuş" dedi. "Hindi tabloda verilen süreden daha çabuk pişecek. O hayvan dokuz kilo filan değil bence."

"Canım, sıcak tutarsın" dedi Adam ve devam etti: "Sam Hamilton bunların olacağını öngörmüştü. Artık evrensel filozof diye bir şey olamaz derdi. Bilgi tek bir zihnin sindiremeyeceği kadar ağırlaştı. Bir gün gelecek derdi, her adam küçük bir parçayı bilecek sadece, ama onu iyi bilecek."

"Evet" dedi Lee eşikten, "ve buna hayıflanıyordu. Nefret ediyordu bu durumdan."

"Sahi mi?" diye sordu Adam.

Lee odaya girdi. Sağ elinde koca bir yemek kaşığı vardı, sol elini de halıya damlamasın diye altına tutuyordu. Odaya girince unutup kaşığı salladı, hindi yağı yere damladı. "Şimdi sorunca bilemedim" dedi. "O mu nefret ediyordu, yoksa ben mi onun adına nefret ediyorum."

"Bu kadar heyecanlanma" dedi Adam. "Bana öyle geliyor ki son zamanlarda ne zaman bir şey tartışsak şahsına hakaret gibi algılıyorsun."

"Bilgi çok geniş olabilir; insanlar küçülüyor da olabilir" dedi Lee. "Belki atomların başına diz çöktükçe ruhları atom boyutuna geliyor. Belki uzman denen kişi aslında korkak, kendi küçük kafesinin dışına bakmaya korkuyor. Her uzman neleri kaçırıyor bir düşünün... çitinin ötesindeki dünyanın tamamını."

"Biz hayatını kazanmaktan bahsediyorduk sadece."

"Hayatını ya da para kazanmak" dedi Lee heyecanla. "Eğer insanın istediği paraysa, para kazanmak kolay. Ama birkaç istisna dışında insanların istediği para değil. Lüks, sevgi ve hayranlık, bunu ister insanlar."

"Tamam. Ama üniversiteye bir itirazın var mı? Konumuz bu."

"Affedersiniz" dedi Lee. "Haklısınız, fazla heyecanlanıyorum galiba. Hayır, eğer üniversite insanın bütün dünyasıyla ilişkisini bulmak için gidebileceği bir yerse, itirazım yok. Öyle mi? Öyle mi Aron?"

"Bilmiyorum" dedi Aron.

Mutfaktan bir tıslama geldi. "Allah kahretsin, sakatat taşıyor!" dedi Lee ve fırladı gitti.

Adam sevgi dolu bakışlarla izledi gidişini. "Ne kadar iyi bir adam! Ne kadar iyi bir dost!"

"Yüz yaşına kadar yaşar umarım" dedi Aron.

Babası güldü. "Şu anda yüz yaşında olmadığını nereden biliyorsun?"

Cal sordu: "Buzhane nasıl gidiyor baba?"

"İyi, iyi. Kendi masrafını çıkarıyor, biraz kâr da bırakıyor. Niye sordun?"

"Gerçekten kâr etmesi için bir iki şey düşündüm de..."

"Bugün konuşmayalım" dedi Adam hemen. "Hatırlayacak olursan Pazartesi konuşuruz, ama bugün olmaz. Biliyor musunuz, kendimi hiç bu kadar iyi hissetmemiştim. Nasıl söylesem... tatmin olmuş hissediyorum kendimi. Belki mesele gece iyi uyumuş, tuvalete iyi çıkmış olmaktan ibarettir. Belki de hep birlikteyiz ve huzurluyuz diyedir." Aron'a gülümsedi. "Sen gidinceye kadar seninle ilgili duygularımızı bilmiyormuşuz."

"Ben evi çok özledim" diye itiraf etti Aron. "İlk birkaç gün hasretimden öleceğim sandım."

Abra hafif telaşlı geldi. Yanakları pembe pembe olmuştu, mutluydu. "Toro dağı karlı, fark ettiniz mi?" dedi.

"Evet, gördüm" dedi Adam. "Önümüzdeki yıl iyi geçecek demektir derler. İyi olur doğrusu."

"Ben çok az atıştırdım sadece" dedi Abra. "İştahım kapansın istemedim."

Lee sersem bir ihtiyar gibi yemek için özürler diledi. Bildiğin odun fırını gibi ısınmayan gazlı fırına kabahat buldu. Eski hindiler gibi olmayan yeni hindi cinslerine kabahat buldu. Ama iltifat edilsin diye olta atan yaşlı kadınlara benzediği söylendiğinde, onlarla birlikte güldü.

Erikli puding gelince Adam şampanyayı açtı, törensi bir tavra büründüler. Sofraya bir kibarlık hâkim oldu. Kadeh kaldırdılar. Tek tek her birinin sağlığına içildi; Adam, Abra'nın sağlığına kadeh kaldırırken küçük bir konuşma da yaptı.

Abra'nın gözleri ışıl ışıldı, masanın altında Aron'la el ele tutuşmuşlardı. Şarap Cal'in gerginliğini yumuşatmış, hediyesiyle ilgili korkusu geçmişti.

Adam erikli pudingi bitirdiğinde, "Galiba hiç bu kadar güzel bir Şükran Günü geçirmemiştik" dedi.

Cal ceket cebine uzandı, kırmızı kurdeleyle bağlı paketi çıkardı ve iterek babasının önüne sürdü.

"Bu ne?" diye sordu Adam.

"Hediye."

Adam memnun olmuştu. "Daha Noel olmadan hediyeler başladı. Merak ettim, ne acaba?"

"Mendil" dedi Abra.

Adam kaba fiyongu kenara itip pelür kâğıdını açtı. Paralara bakakaldı.

"Nedir?" dedi Abra ve görmek için ayağa kalktı. Aron öne doğru uzandı. Kapının eşiğindeki Lee yüzündeki endişeyi gizlemeye çalışıyordu. Cal'e hızlı bir bakış attı ve gözlerindeki sevinç ve zafer ışıltısını gördü.

Adam parmaklarını çok yavaşça hareket ettirerek altın sertifikalarını yelpaze gibi açtı. Sesi uzaklardan gelir gibiydi. "Nedir bu? Ne..." Yarım bırakıp sustu.

Cal yutkundu. "Bu... ben kazandım... senin için... marul zararını telafi etmek için."

Adam başını kaldırdı. "Sen mi kazandın? Nasıl kazandın?"

"Mr. Hamilton... yani ikimiz... fasulyeden kazandık." Aceleyle devam etti: "On sente önalım yaptık, fiyatlar fırlayınca da... Senin için kazandım, on beş bin dolar. Senin paran."

Adam yeni banknotları bir hizaya getirip üzerine kâğıdı katladı, kenarları kıvırdı. Çaresizlikle Lee'ye baktı. Cal havada bir... bir felaket, bir yıkım duygusu hissetti, üzerine bulantı bir ağırlık gibi çöktü. Babasının, "Geri vermen gerekecek" dediğini duydu.

Kendi sesi de neredeyse aynı uzaklıktan, "Geri mi? Kime?" dedi.

"Kimden aldıysan ona."

"İngiltere İkmal Mümessilliği'ne mi? Alamazlar ki geriye. Ülkenin tamamında fasulyeye yirmi beş sent ödüyorlar."

"O zaman soyduğunuz çiftçilere ver."

"Soyduğumuz mu?" diye haykırdı Cal. "Ama biz kilo başına piyasa fiyatının dört sent fazlasını ödedik onlara. Soymadık onları." Cal kendini uzayda asılı kalmış gibi hissediyor, zaman çok yavaş geçiyordu.

Babasının cevap vermesi zaman aldı. Kelimelerinin arasında uzun duraklar vardı sanki. "Ben gençleri savaşa gönderiyorum" dedi. "İmzamı atıyorum, gidiyorlar. Bazıları ölecek, bazıları kolsuz bacaksız yattığı yerde çaresiz kalacak. Tek bir tanesi bile yara almadan dönmeyecek. Evladım, sence ben bundan sağlanmış bir kazancı kabul edebilir miyim?"

"Ben bunu senin için yaptım" dedi Cal. "Zararını telafi etmek için bu parayı sana vermek istedim."

"Ben bu parayı istemiyorum Cal. Marul işine gelince... onu kâr için yaptığımı sanmıyorum. Bakalım marulu oraya gönderebilecek miyim diye bir tür oyundu daha çok; oynadım ve kaybettim. Parayı istemiyorum."

Cal dümdüz önüne bakıyordu. Lee'nin, Aron'ın, Abra'nın bakışları yanaklarını tırmalıyordu sanki. Onun bakışları babasının dudaklarına sabitlenmişti.

"Hediye fikrinden hoşlandım" diye devam etti Adam. "Düşündüğün için teşekkür ederim..."

"Saklarım. Senin adına saklarım" diye araya girdi Cal.

"Hayır. Hiçbir zaman istemeyeceğim. Bana bunun yerine keşke... kardeşinin verdiklerini verseydin... yaptığın şeyle gurur duymamı, gelişmene sevinmemi sağlasaydın. Para temiz para bile olsa bunlarla kıyaslanamaz." Gözleri biraz daha açıldı, "Kızdırdım mı seni oğlum?" dedi. "Kızma. Bana bir hediye vermek istiyorsan... iyi bir hayat ver. O, değer vereceğim bir şey olur."

Cal boğuluyormuş gibi hissetti kendini. Alnı ter içinde kalmıştı, dilinde tuz tadı vardı. Ansızın ayağa kalkınca sandalyesi devrildi. Koşarak, nefesini tutarak çıktı odadan.

Adam arkasından seslendi: "Kızma oğlum."

Üstüne varmadılar. Cal odasında dirseklerini masasına dayayıp oturdu. Ağlayacağını sanıyordu ama ağlamadı. Ağlamanın başlamasına izin vermek istiyor, gözyaşları kafasının içindeki sıcak demirin ötesine geçemiyordu.

Bir süre sonra soluk alıp verişi normale döndü, zihninin sinsi sinsi, sessizce çalışmaya başlayışını izledi. Sessiz, nefret dolu zihniyle mücadele edip onu devirmeye çalıştı, ama o kenara kayıverip işine baktı. Mücadelesi zayıflamaktaydı, çünkü nefret bütün bedenine yayılıyor, her siniri zehirliyordu. Kontrolünü kaybetmek üzere olduğunu hissediyordu Cal.

Sonra öyle bir noktaya geldi ki, kontrol de, korku da kalmadı, zihni sancılı bir zafer çığlığı attı. Eli bir kurşunkaleme gitti, yazı altlığının üstüne, birbiri ardına sımsıkı küçük sarmallar çizmeye koyuldu. Lee bir saat sonra geldiğinde yüzlerce sarmal vardı ve giderek küçülüyorlardı. Cal başını kaldırmadı.

Lee kapıyı usulca kapattı. "Sana kahve getirdim" dedi.

"İstemem... isterim. Teşekkür ederim Lee. Düşündüğün için çok teşekkür ederim."

"Yapma! Yapma diyorum sana!"

"Ne yapmayayım? Neyi yapmayayım istiyorsun Lee?"

Lee gergin bir tavırla cevap verdi: "Bana sorduğunda söylemiştim sana, hepsi senin içinde diye. Kontrol edebileceğini söyledim sana... istiyorsan eğer."

"Neyi kontrol edebileceğimi? Anlamıyorum ne dediğini."

"Duymuyor musun söylediklerimi?" dedi Lee. "Anlatamıyor muyum derdimi? Ne dediğimi anlamıyor musun Cal?"

"Duyuyorum Lee. Ne diyorsun?"

"Onun elinden başka türlüsü gelmezdi Cal. Onun doğası bu. Bildiği tek yol buydu. Seçeneği yoktu. Ama senin var. Anlamıyor musun? Sen tercih yapabilirsin."

Sarmallar o kadar küçülmüştü ki, kurşunkalemin çizgileri iç içe girmiş, sonuçta parlak siyah bir nokta çıkmıştı ortaya.

Cal sessizce cevap verdi: "Pireyi deve yapmıyor musun? Yanılıyorsun. Öyle bir konuşuyorsun ki, duyan birini öldürdüm zanneder. Büyütme Lee. Büyütme."

İçerisi sessizdi. Cal bir iki dakika sonra arkasına döndüğünde oda boştu. Konsolun üzerindeki kahve fincanından buhar tütüyordu. Cal kahveyi kaynar kaynar içti ve salona gitti.

Babası özür dilercesine baktı ona.

"Özür dilerim baba" dedi Cal. "Bu konudaki düşüncelerini bilmiyordum." Şömine rafında duran para paketini alıp daha önceki yerine, ceketinin iç cebine koydu. "Bu konuda bir şeyler yapmaya çalışacağım." Sonra önemsemezmiş gibi bir tonda sordu: "Ötekiler nerede?"

"Ha, Abra'nın gitmesi gerekiyordu. Aron onu geçirmeye gitti. Lee de çıktı."

"Ben de bir dolaşmaya çıkayım" dedi Cal.

**[iv]**

Kasım güneşi çoktan batmış, hava kararmıştı. Cal ön kapıyı hafifçe araladı, sokağın karşı tarafındaki Fransız çamaşırhanesinin beyaz duvarında Lee'nin omuzlarıyla başının siluetini gördü. Lee basamaklara oturmuştu; kalın ceketinin içinde tıknaz görünüyordu.

Cal kapıyı yavaşça kapatıp tekrar salona girdi. "Şampanya susatıyor adamı" dedi. Babası başını kaldırıp bakmadı.

Cal mutfak kapısından dışarıya süzülüp Lee'nin düşüşe geçmiş bostanının içinden yürüdü. Yüksek çitin üstüne tırmandı, koyu renk bataklığın üstüne köprü niyetine konan beş çarpı otuzluk kalası buldu ve Castroville sokağına, Lang fırınıyla tenekeci dükkânının arasına çıktı.

Katolik kilisesinin olduğu Stone sokağına yürüdü, sola dönüp Carriaga'ların, Wilson'ların ve Zabala'ların evini geçip Steinbeck'lerin evinden Central caddesinde doğru sola döndü. Central'da iki sokak yürüyüp West End okulunu geçince yine sola döndü.

Okul bahçesinin önündeki kavak ağaçları neredeyse çıplaktı, ama akşam rüzgârında hâlâ bir iki sarı yaprak döne döne aşağı iniyordu.

Cal'in zihni uyuşmuş gibiydi. Havanın dağlardan aşağı kayan donla soğumuş olduğunun farkında bile değildi. Üç sokak ileride ikiz kardeşini bir sokak lambasının altından geçerken gördü, Cal'e doğru yürüyordu. Kardeşini yürüyüşünden, duruşundan tanımış, hissetmişti. Cal adımlarını yavaşlattı; Aron'a yaklaştığında, "Merhaba" dedi. "Seni aramaya çıktım."

"Akşamüstü olanlara üzüldüm" dedi Aron.

"Senin elinde olan bir şey yok... boşver." Cal döndü, ikisi yan yana yürüdüler. "Benimle gelmeni istiyorum" dedi Cal. "Sana bir şey göstermek istiyorum."

"Nedir?"

"Ne mi? Sürpriz. Ama çok ilginç. İlgini çekecek."

"Uzun sürer mi?"

"Hayır, fazla uzun sürmez. Hiç uzun sürmez."

Central caddesini geçerek Castroville sokağına yöneldiler.

**[v]**

Çavuş Axel Dane genelde Jan Jose askerlik şubesini saat sekizde açardı, ama o biraz geç kalırsa Onbaşı Kemp açardı şubeyi; Kemp şikâyet edecek değildi. Axel'ın durumu yaygın sayılırdı. İspanya savaşıyla Alman savaşı arasındaki barış döneminde ABD ordusunda görev yapmak sivillerin soğuk, düzensiz hayatına uygunsuz hale getirmişti onu. İki görev arasında geçen bir ayda buna ikna olmuştu. Barış döneminde orduda iki görev süresi geçirince de, savaşa tamamen uygunsuz hale gelmiş ve savaşa gitmemek için yeterince yol yordam öğrenmişti. San Jose askerlik şubesi işini bildiğinin kanıtıydı. Axel Ricci'lerin en küçük kızıyla oynaşıyordu; kız San Jose'de oturuyordu.

Kemp fazla zaman geçirmemişti orduda, ama temel kuralı öğreniyordu. Çavuşla iyi geçin, mümkünse hiçbir subayın gözüne görünme. Çavuş Dane'in fazla sert olmayan zılgıtlarına aldırmıyordu.

Saat sekiz buçukta Dane büroya girdiğinde Onbaşı Kemp masasında uyuyor, yorgun görünümlü bir delikanlı da oturmuş bekliyordu. Dane oğlana şöyle bir baktıktan sonra parmaklığın arkasına geçti ve elini Kemp'in omzuna koydu.

"Sevgilim" dedi, "tarla kuşları ötmeye başladı, şafak söküyor bak."

Kemp başını kollarından kaldırdı, burnunu elinin tersine sildi ve hapşırdı. "Aferin sana" dedi çavuş. "Kalk bak, müşterimiz var."

Kemp çapaklı gözlerini kısıp baktı. "Savaş bekler" dedi.

Dane oğlana daha dikkatli baktı. "Aman Allahım, bu ne güzellik. İyi bakarlar ona umarım. Onbaşı, düşmana karşı silah kuşanmak istediğini zannedebilirsin ama bence aşktan kaçıyor."

Çavuşun tam ayılamamış olması Kemp'i rahatlattı. "Sizce bir hatun mu yaralamış onu?" Çavuş hangi oyunu oynamak istiyorsa oynardı. "Yabancı lejyon mu?"

"Belki de kendinden kaçıyordur."

"O filmi gördüm" dedi Kemp. "Orospu çocuğu bir çavuş vardı."

"İnanmam" dedi Dane. "Gel bakalım delikanlı. On sekiz yaşındasın, değil mi?"

"Evet efendim."

Dane adamına döndü. "Sence?"

"Aman be!" dedi Kemp. "Bana kalırsa boyu yetiyorsa yaşı da yetiyordur."

"On sekiz diyelim" dedi çavuş, oğlana. "Bundan böyle de değişmeyecek, anlaştık mı?"

"Evet efendim."

"Sen şu formu doldur bakalım. Hangi yılda doğduğunu sen hesapla, buracığa yaz ve unutma."

## 50

**[i]**

Joe, Kate'in saatler boyunca kıpırtısız oturup dümdüz karşıya bakmasından hoşlanmamıştı. Bu onun düşündüğü anlamına geliyordu; Kate'in yüzünde hiçbir ifade olmadığı için de, düşüncelerine ulaşmak imkânsızdı. Tedirgin oluyordu Joe. Karşısına çıkan ilk gerçek fırsatı kaçırmak istemiyordu.

Joe'nun tek bir planı vardı: Kate'i kendini ele verinceye kadar huzursuz etmek. O zaman Joe istediği yöne zıplayabilirdi. Ama oturduğu yerde duvara bakıyorsa ne olacaktı? Huzursuz muydu, değil miydi?

Hiç yatmadığını biliyordu Joe; kahvaltı isteyip istemediğini sorduğunda Kate başını iki yana o kadar yavaş salladı ki, soruyu duyup duymadığı bile belli değildi.

Joe kendini teskin etti: "Hiçbir şey yapma! Peşini bırakma, gözlerinle kulaklarını açık tut, yeter." Evin kızları bir şey olduğunu biliyorlardı ama birinin anlattığı ötekini tutmuyordu, kaz kafalılar.

Kate düşünmüyordu. Zihni akşam vakti oradan oraya sürüklenip pike yapan yarasalar gibi algıdan algıya sürükleniyordu. Sarışın, güzel delikanlının yüzünü görüyordu, gözleri dehşetten çılgına dönmüş. Kate'ten çok kendini hedef alan çirkin sözlerini duyuyor, kapıya yaslanmış gülen esmer kardeşini görüyordu.

Kate de gülmüştü – en hızlı ve etkili kendini koruma yöntemi. Oğlu ne yapacaktı? Sessizce çekip gittikten sonra ne yapmıştı?

Cal'in kapıyı yavaşça kapatırken kendisini deşen, ağırkanlı ve tatmin yüklü bir acımasızlıkla dolu bakışlarını düşündü.

Kardeşini niye getirmişti? Ne istiyordu? Neyin peşindeydi? Bilse kendini koruyabilirdi. Ama bilmiyordu.

Ağrı yine ellerine sokuluyordu sinsi sinsi; yeni bir yer de vardı. Hareket ettiğinde sağ kalçası alev alev ağrıyordu. Şöyle düşündü: Demek ki ağrı merkeze doğru ilerleyecek, er veya geç bütün ağrılar merkezde toplanıp birleşecek; tıpkı bir sıçan yumağı gibi.

Joe kendi kendine tavsiyesine rağmen işi oluruna bırakamıyordu. Elinde dolu bir demlikle Kate'in odasına gidip kapıyı hafifçe tıklattı, açtı ve içeri girdi. Görebildiği kadarıyla Kate hiç kıpırdamamıştı.

"Size çay getirdim han'fendi" dedi.

"Masanın üstüne bırak" dedi Kate, sonra aklına yeni gelmiş gibi ekledi: "Teşekkür ederim Joe."

"Rahatsız mısınız han'fendi?"

"Ağrılar yine başladı. İlaç kandırdı beni."

"Benim yapabileceğim bir şey var mı?"

Kate ellerini havaya kaldırdı. "Şunları bilekten kesiver." Ellerini yukarı kaldırmanın fazladan ağrısıyla yüzünü buruşturdu. "İnsan çaresiz hissediyor kendini" diye yakındı.

Joe daha önce hiç onun ağzından bir zaaf ifadesi duymamıştı; içgüdüsü harekete geçme zamanı geldiğini söylüyordu. "Belki rahatsız etmemi istemezsiniz" dedi, "ama malum şahısla ilgili bir şeyler duydum." Cevap vermeden önce geçen kısa süreden Kate'in gerildiğini anladı.

"Hangi malum şahıs?" diye sordu alçak sesle.

"Şu hatun han'fendi."

"Ha! Ethel'ı mı kastediyorsun?"

"Evet han'fendi."

"Ethel artık can sıkmaya başladı. Ne olmuş gene?"

"Aynen anlatayım en iyisi. Ben bir mana veremedim. Kellogg'un tütüncü dükkânındayım, herifin teki yanıma geldi. 'Sen Joe musun?' dedi, ben de, 'Kim demiş onu?' dedim. 'Birini arıyormuşun' dedi. 'Öyle miymiş?' dedim ben. Adamı daha önce hiç görmemişim. Sonra dedi ki: 'Aradığın kadın senle konuşmak istiyor.' Ben de dedim ki: 'Niye konuşmuyor öyleyse?' Bunun üzerine uzun uzun, manalı manalı baktı suratıma, 'Hakimin dediğini unuttun galiba' dedi. Herhalde geri dönüşünü kastediyordu." Kate'in yüzüne baktı: kıpırtısız ve solgun, gözler dümdüz karşıya dikili.

"Sonra da para mı istedi?" diye sordu Kate.

"Hayır han'fendi. İstemedi. Saçma sapan bir şey söyledi. 'Faye ismi sana bir şey hatırlatıyor mu?' dedi. 'Yoo, hiçbir şey hatırlatmıyor' dedim ben de. 'Kendisiyle konuşsan daha iyi olur belki' dedi. 'Belki' dedim ben de, sonra da ayrıldım yanından. Ben bir mana veremedim. Size sorayım dedim."

Kate sordu: "Faye ismi sana bir şey hatırlatıyor mu?"

"Hiçbir şey hatırlatmıyor."

Kate'in sesi yumuşacıktı: "Eskiden bu evin Faye'e ait olduğunu hiç duymadın, öyle mi?"

Joe karın boşluğuna sıkı bir yumruk yemiş gibi oldu. Gerizekâlı! Tutamadın çeneni. Zihni çırpınıyordu. "Aa... aslında, düşününce, evet, duymuştum öyle bir şey... Faith* zannediyordum ben."

---

* (İng.) İnanç. (ç.n.)

Ani telaş Kate'e iyi gelmişti. Sarışın kafayla ağrılarını uzaklaştırıyordu. Yapacak bir şey bulmuştu. Bu meydan okumaya adeta zevkle karşılık verdi.

Hafifçe güldü. "Faith" diye mırıldandı. "Bir çay koy bana Joe."

Joe'nun elinin titrediğini, demliğin ağzının fincana çarpıp takırdadığını fark etmiyor gibiydi. Joe fincanı önüne koyup sonra geri geri giderek göz eriminden çıktığında bile ona bakmadı. Joe korkudan tir tir titriyordu.

Kate yakaran bir tonda konuştu: "Joe, bana yardım edebilir misin acaba? On bin dolar versem her şeyi halledebilir misin sence?" Kate bir saniye bekledi sadece; sonra hızla dönüp Joe'yla yüz yüze geldi.

Joe'nun gözleri yaşlıydı. Dudaklarını yalarken yakalandı. Kate'in ani hareketine karşılık sanki tokat yemiş gibi geri çekildi. Kate'in bakışları onu bırakmıyordu.

"Yakaladım mı seni Joe?"

"Ne demek istediğinizi anlamadım han'fendi."

"Git düşün bakalım... çözünce de gel bana söyle. Çözersin sen. Bir de bana Therese'i gönderiver."

Joe açık puan farkıyla yenildiği bu odadan çıkmak istiyordu. Berbat etmişti her şeyi. Fırsatı kaçırmış mıydı acaba? Kaltak, utanmadan bir de, "Çay için teşekkür ederim. İyi çocuksun" demişti.

Joe kapıyı çarpmak istedi ama cesaret edemedi.

Kate hareket edince kalçasına girecek ağrıdan kaçınmaya çalışarak, kaskatı ayağa kalktı. Yazı masasına gidip bir kâğıt aldı. Kalemi tutmakta zorlanıyordu.

Kolunu hareket ettirerek yazdı. "Sevgili Ralph, Şerife söyle, Joe Valery'nin parmak izini kontrol ettirmekte yarar olabilir. Joe'yu hatırlarsın. Yanımda çalışıyor. Sevgiler, Kate." O kâğıdı katlarken Therese korkmuş bir ifadeyle geldi.

"Beni istemişsiniz? Bir hata mı yaptım? Elimden geleni yapıyorum. Biraz rahatsızlanmıştım han'fendi."

"Gel buraya" dedi Kate; kız masanın yanında beklerken Kate yavaş yavaş zarfın üstünü yazıp mühürledi. "Benim için küçük bir alışveriş yapmanı istiyorum" dedi. "Bell şekerci dükkânına git, bir iki buçuk kiloluk, bir de yarım kiloluk karışık çikolata al. Büyüğü

size, kızlara. Krough ezcanesine uğrayıp bana iki orta sert diş fırçası ve bir kutu diş tozu al... hani şu ağızlı kutulardan, bildin mi?"

"Evet han'fendi." Therese çok rahatlamıştı.

"İyi kızsın sen" diye devam etti Kate. "Bir süredir izliyorum seni. Ben iyi değilim Therese. Bu işi istediğim gibi yaparsan, hastaneye gittiğimde idareyi sana bırakmayı ciddi olarak düşünebilirim."

"Sahi mi... hastaneye mi gideceksiniz?"

"Henüz bilmiyorum şekerim. Ama yardımına ihtiyacım olacak. Al şu parayı, çikolatalar için. Unutma... orta sert diş fırçası."

"Başüstüne han'fendi. Teşekkür ederim. Hemen mi gideyim?"

"Evet, belli etmeden gidiver, olur mu? Öteki kızlar sana söylediklerimi duymasın."

"Arka kapıdan çıkarım." Therese kapıya seğirtti.

"Neredeyse unutuyordum" dedi Kate. "Şunu da bir posta kutusuna atıverir misin?"

"Atarın elbette han'fendi. Tabii ki. Başka bir şey var mıydı?"

"Hepsi bu şekerim."

Kız gittiğinde Kate kollarıyla ellerini çarpık parmaklarının hiçbiri havada kalmayacak şekilde yazı masasına yasladı. Buydu korktuğu. Belki de başından beri biliyordu. Öyle olmalıydı... ama şimdi bunu düşünmeye gerek yoktu. Sonra dönecekti o konuya. Joe'nun icabına bakılacaktı, ama başka birisi çıkardı, ayrıca Ethel da vardı. Er veya geç, er veya geç... ama şimdi onu düşünmeye gerek yoktu. Kate zihnini konunun etrafında parmak ucunda gezdirdi ve baştaki kaçamak şeye döndü – başını uzatıp sonra çeken bir şey. Sarı saçlı oğlunu düşünürken gelmişti ilk kez aklına – bir kırıntı. Oğlunun yüzü –incinmiş, şaşkın, umutsuz çehresi– getirmişti. Sonra hatırladı.

Küçücük bir kızdı Kate; yüzü oğlununki kadar güzel ve körpeydi – çok küçüktü. Çoğu zaman diğer herkesten daha akıllı ve daha güzel olduğunu bilirdi. Ama zaman zaman ıssız bir korku çökerdi üstüne, sanki ağaç boyu düşmanlarla çevrili bir ormanın ortasındaymış gibi. O zaman her düşünce, her laf, her bakış onu incitmeyi amaçlardı, kaçacak, saklanacak yer bulamazdı. Kaçışı, sığınağı olmadığı için panik içinde haykırırdı. Sonra bir gün kitap okuyordu. Beş yaşındayken okumayı biliyordu. Kitabı hatırlıyordu: kahveren-

gi, ismi gümüş rengi harflerle yazılmış, kalın mukavva cildin kumaşı parçalanmış. *Alice Harikalar Diyarında.*

Kate ellerini yavaşça hareket ettirip kollarındaki ağırlığı biraz azalttı. Resimler gözünün önündeydi – uzun düz saçlı Alice. Ama hayatını değiştiren, üstünde "iç beni" yazan şişe olmuştu. Alice öğretmişti bunu ona.

Düşmanlar ormanı etrafını çevirdiğinde hazırlıklıydı. Cebinde bir şişe şekerli su vardı; kırmızı çerçeveli etiketine "İç beni" yazmıştı. Şişeden bir yudum içer, küçülür, küçülürdü. O zaman arasınlar bakalım düşmanları! Cathy bir yaprağın altında ya da karınca yuvasından gülerek dışarı bakıyor olabilirdi. Bulamazlardı o zaman onu. Hiçbir kapı onu dışarıda bırakamaz, hiçbir kapı içeriye hapsedemezdi. Kapıların altından dimdik yürüyerek geçerdi.

Ve her zaman Alice vardı oynayabileceği, onu sevip ona güvenecek. Alice onun arkadaşıydı, onu o miniklikte ağırlamaya hep hazırdı.

Bütün bunlar o kadar güzeldi ki... neredeyse üzüldüğüne değerdi. Ama her şey bir yana, daima yedekte tuttuğu bir şey daha vardı. Tehdit ve güvenceydi. Tek yapacağı, şişenin tamamını içmekti; küçülüp küçülüp kaybolacak, yok olacaktı. En güzeli de, artık var olmadığında, hiç var olmamış olacaktı. Bağrına bastığı güvencesi buydu. Bazen yatağında küçücük bir sivrisinek boyunda bir nokta olmasına yetecek kadar "İç beni" içerdi. Ama sonuna kadar gitmemişti hiç... gitmesi gerekmemişti. Cathy'nin herkesten gizli yedekte tuttuğu buydu.

Kate o kopuk kız çocuğunu hatırlayıp hüzünle başını salladı. O harika numarayı niye unutmuştu acaba? Ne çok felaketten kurtarmıştı onu. Bir yonca yaprağından süzülen ışığın altında olmak muhteşem bir şeydi. Cathy'yle Alice dev otların arasında kol kola yürürlerdi... ayrılmaz ikili. Cathy hiçbir zaman "İç beni"yi sonuna kadar içmek zorunda kalmadı, çünkü Alice vardı.

Kate başını çarpık ellerinin arasındaki kurutma kâğıdının üstüne koydu. Üşüyordu, kimsesizdi, yalnızdı, kimsesizdi. Her ne yaptıysa, mecbur kaldığı için yapmıştı. O farklıydı, başka insanlardan olmayan bir şeyi vardı. Başını kaldırdı, gözlerinden boşanan yaşları silmeye yeltenmedi. Doğruydu. Diğer insanlardan daha akıllı ve güçlüydü. Onlarda olmayan bir şeye sahipti.

Tam düşüncesinin ortasında, Cal'in esmer yüzü havada asılı, burnunun dibinde belirdi – dudaklarında acımasız bir tebessüm. Kate'in üzerine bir ağırlık çöktü, nefesini zorla verdi.

Kendisinde olmayan bir şey vardı onlarda ve o bunun ne olduğunu bilmiyordu. Bunu anladığında, hazırdı artık; hazır olunca da, uzun zamandır hazır olduğunu kavradı – belki hayatı boyunca. Zihni tahtadanmış gibi çalışıyordu, bedeni beceriksizce oynatılan bir kukla gibi yamuk hareket ediyordu, ama o işine baktı.

Öğlen olmuştu, yemek odasında toplanmış kızların seslerinden anlamıştı. Tembeller, yeni kalkmışlardı daha.

Kate kapının topuzunu çevirmekte zorlandı, sonunda iki avcunun arasına alıp döndürdü.

Kızların kahkahaları boğazlarına tıkandı, başlarını kaldırıp ona baktılar. Aşçı mutfaktan çıktı geldi.

Kate hasta bir hayaletti; çarpıktı ve korkunçtu bir bakıma. Yemek odasının duvarına yaslanıp kızlarına gülümsedi; tebessümü onları daha da çok korkuttu, çünkü bir çığlığın çerçevesine benziyordu.

"Joe nerede?" diye sordu Kate.

"Dışarı çıktı han'fendi."

"Bakın" dedi Kate. "Uzun zamandır hiç uyuyamadım. İlaç alıp yatacağım. Rahatsız edilmek istemiyorum, akşam yemeği de istemiyorum. Sabaha kadar uyuyacağım. Joe'ya söyleyin, yarın sabaha kadar kimse hiçbir şey için yanıma gelmesin. Anladınız mı?"

"Evet han'fendi" dedi kızlar.

"İyi geceler öyleyse. Henüz öğleden sonra ama iyi geceler diyorum."

"İyi geceler han'fendi" dedi kızlar itaat ederek, hep bir ağızdan.

Kate dönüp yengeç gibi yan yan yürüyerek odasına döndü.

Kapısını kapatıp ayakta etrafına bakındı; basit işlemi biçimlendirmeye çalışıyordu. Yazı masasına gitti. Bu sefer ağrıya rağmen elini zorlayarak açıkça yazdı: "Bütün mal varlığımı oğlum Aron Trask'e bırakıyorum." Tarihi attı, "Catherine Trask" adıyla imzaladı. Parmakları kâğıdın üstünde oyalandı, sonra kalkıp vasiyetnamesini açık olarak masanın üstünde bıraktı.

Ortadaki masada duran soğuk çayı fincanına döktü ve fincanı eklentideki gri odaya götürüp okuma masasının üstüne koydu. Sonra tuvalet masasına gitti, saçını taradı, bütün yüzüne biraz allık sürdü, pudralandı ve hep kullandığı soluk renkli ruju sürdü. Son olarak tırnaklarını törpüleyip temizledi.

Gri odanın kapısını kapattığında dışarıdan ışık girmez oldu, sadece okuma lambasının koni biçimindeki ışığı masaya vuruyordu. Yastıkları düzeltti, kabarttı ve oturdu. Başını denemek üzere kuştüyü yastığa dayadı. Oldukça neşeliydi, partiye gidermiş gibi. Korsajının içinden zinciri dikkatle çekti çıkardı, küçük tüpün kapağını açtı ve sallayıp kapsülü avcuna döktü. Gülümsedi.

"Ye beni" dedi ve kapsülü ağzına koydu.

Çay fincanını aldı. "İç beni" dedi ve acı, soğuk çayı içti.

Zihnini Alice'ten ayrılmamaya zorladı... minicikti, bekliyordu. Dikkatle onu izleyen başka çehreleri gözucuyla görüyordu: babasıyla annesi, Charles, Adam, Samuel Hamilton, sonra Aron ve ona gülümseyerek bakan Cal .

Cal'in konuşması gerekmiyordu. Gözlerindeki parıltı, "Bir şeyi kaçırdın" diyordu. "Onlarda bir şey vardı, sen kaçırdın."

Zihnini zorla Alice'e çevirdi. Karşısındaki gri duvarda bir çivi deliği vardı. Alice orada olsa gerekti. Kolunu Cathy'nin beline dolayacaktı, Cathy de kendi kolunu Alice'in beline; yürüyüp gideceklerdi –ayrılmaz ikili– bir iğne başı kadar minik.

Kollarıyla bacaklarına ılık bir uyuşukluk yayılmaya başladı. Ellerindeki ağrı geçiyordu. Gözkapakları ağırlaşmıştı, çok ağırlaşmıştı. Esnedi.

"Alice'in haberi yok. Geçip gidiyorum" diye düşündü ya da söyledi ya da düşündü.

Gözleri kapandı, bulantılı bir baş dönmesiyle sarsıldı. Gözlerini açıp korkuyla etrafına baktı. Gri oda kararmıştı, ışık konisi su gibi akıp dalgalanıyordu. Sonra gözleri yeniden kapandı, parmakları sanki küçük göğüsleri kavrarmışçasına yuvarlandı. Kalbi ağırbaşlılıkla çarptı, nefesi yavaşladı, giderek küçüldü, küçüldü ve sonra yok oldu – hiç var olmamıştı.

[ii]

Kate onu gönderdiğinde Joe canı sıkkınken hep yaptığı gibi berbere gitti. Saçını kestirdi, yumurta şampuanıyla bakım yaptırdı. Yüz masajıyla çamur maskesinden sonra tırnak kenarlarına manikür yaptırıp ayakkabılarını boyattı. Normalde bütün bunlar, bir de yeni kravat Joe'yu ayağa kaldırırdı, ama elli sent bahşiş verip berber dükkânından çıktığında hâlâ morali bozuktu.

Kate sıçan gibi köşeye kıstırmıştı Joe'yu – pantolonu inik yakalamıştı. Kate'in süratli zihni Joe'nun kafasını karıştırmış, çaresiz bırakmıştı onu. Söylediğinin bir manaya gelip gelmediğini karşısındakine bırakma numarası da iyice kafa karıştırıyordu.

Gece durgun başladı, ama sonra Sigma Alpha Epsilon, Stanford şubesinin on altı üyesiyle iki acemi çaylak, San Juan'da kabul töreninden kahkahadan kırılarak geldiler. İtişip kakışarak şakalaşıyorlardı.

Panayırda sigara içen Florence kötü öksürüyordu. Her deneyişinde öksürüp krize giriyordu. Damızlık Midilli ise ishaldi.

Üniversiteli oğlanlar çığlık çığlığa eğleniyor, birbirlerini yumrukluyorlardı. Sonra çiviyle sabitlenmemiş ne varsa hepsini çaldılar.

Onlar gittikten sonra kızlardan ikisi bezgin ve tekdüze bir kavgaya girişti; Therese'de belsoğukluğunun ilk belirtileri başgösterdi. Ne geceydi be!

Koridorun öbür ucunda o kara kara düşünen tehlikeli yaratık, kapalı kapısının ardında sessizdi. Joe yatmadan önce kapının dışında durup dinledi, bir şey duyamadı. Evi saat iki buçukta kapattı, üçte yataktaydı... ama uyuyamıyordu. Yatakta doğrulup oturdu ve *Barbara Worth'ün Kazanılması*'ndan yedi bölüm okudu; gün ağardığında sessizce mutfağa indi ve kahve yaptı.

Dirseklerini masaya dayadı, kahve kupasını iki elinin arasında tutuyordu. Bir şeyler ters gitmişti, Joe ne olduğunu anlayamıyordu. Kate, Ethel'ın öldüğünü öğrenmişti belki. Ayağını denk alsa iyi olurdu. Sonra kararını verdi, kararı kesindi. Saat dokuzda girecekti odasına, kulaklarını dört açacaktı. Belki iyi duymamıştı. En iyisi şansını denemek, açgözlülük etmemekti. Bin kâğıt alacağını söyler, defolup giderdi; hayır derse zaten defolup gidecekti. Hatunlarla

çalışmaktan bıkmıştı. Reno'da bir kumarhanede iş bulurdu; iş saatleri düzenli, hatun yok. Belki bir daire tutardı kendine, döşerdi, koca koltuklar, bir de divan. Bu boktan kasabada kıçını yırtmanın âlemi yoktu. Zaten eyaletten ayrılsa daha iyi ederdi. Hemen gitmeyi düşündü... Şu masadan kalkıp merdiveni çıkar, iki dakikada bir bavul hazırlar, giderdi. En fazla üç dört dakika sürerdi. Kimseye bir şey söylemeden. Hoşuna gitmişti bu fikir. Ethel fırsatı başlangıçta zannettiği kadar büyük bir fırsat olmayabilirdi ama bin dolar söz konusuydu. Beklemek daha iyi olacaktı.

Aşçı geldiğinde keyifsizdi. Ensesinde bir kan çıbanı büyüyordu; irini toplamak için çıbanın üstüne bir yumurta kabuğunun içindeki zar gerilmişti. Bu haliyle mutfağında kimseyi görmek istemiyordu.

Joe odasına dönüp biraz daha kitap okudu, sonra bavulunu hazırladı. Ne olursa olsun gidecekti.

Saat dokuzda Kate'in kapısını hafifçe tıklatıp iterek açtı. Yatağı bozulmamıştı. Joe tepsiyi bırakıp eklentinin kapısına gitti ve tıklattı, tekrar tıklattı, sonra seslendi. Sonunda kapıyı açtı.

Işık konisi okuma masasının üstüne vuruyordu. Kate'in başı yastığa iyice gömülüydü.

"Bütün gece burada uyudunuz herhalde" dedi Joe. Koltuğun etrafından dolaşıp karşısına geçti, kanı çekilmiş dudakları, yarı kapalı gözkapaklarının arkasında mat gözleri gördü ve ölü olduğunu anladı.

Başını iki yana sallayıp hemen öteki odaya geçerek koridor kapısının kapalı olup olmadığını kontrol etti. Büyük bir süratle şifonyerin tek tek bütün çekmecelerini aradı, çantaları, yatağın kenarındaki küçük kutuyu açtı – ve kıpırtısız durdu. Hiçbir boku yoktu... gümüş sırtlı bir saç fırçası bile.

Parmak ucunda eklentiye girip Kate'in karşısında durdu... ne bir yüzük, ne bir iğne. Sonra boynundaki ince zinciri görüp çekti ve kopçasını açtı: küçük bir altın saat, küçük bir tüp ve iki kasa anahtarı, 27 ve 29 numaralı kasalar.

"Demek her şey orada, kaltak" dedi.

Saati ince zincirden kaydırıp cebine attı. Kate'in burnuna bir yumruk çakmak geçti içinden. Sonra yazı masası geldi aklına.

İki satırlık elyazısı vasiyetname dikkatini çekti. Birileri buna para ödeyebilirdi. Onu da cebine koydu. Masanın bir gözünden bir tomar kâğıt aldı: fatura ve makbuzlar; bir sonraki göz, sigorta; sonraki, bütün kızların kayıtlarının bulunduğu küçük bir defter. Onu da attı cebine. Bir deste sarı zarfın etrafındaki lastiği çıkarıp zarflardan birini açtı, içinden bir fotoğraf çıkardı. Resmin arkasında, Kate'in düzenli, sivri el azısıyla bir isim, adres ve unvan yazılıydı.

Joe yüksek sesle güldü. Bu gerçekten fırsattı. Bir zarfı daha açtı, sonra bir tane daha. Altın madeniydi, altın... adamı yıllarca geçindirirdi. Şu koca götlü belediye meclisi üyesine bak! Joe desteyi yine lastikle tutturdu. Üst çekmecede sekiz adet on dolarlık banknot ve bir deste anahtar. Parayı da attı cebe. İkinci çekmeceyi biraz açıp mektup kâğıdı, mühür mumu ve mürekkep olduğunu gördüğü anda kapı tıklatıldı. Joe gidip kapıyı hafifçe araladı.

"Adamın biri seni soruyor" dedi aşçı.

"Kimmiş?"

"Ben ne bileyim?"

Joe dönüp odaya baktı, kapıdan çıktı, içeriden anahtarı alıp kapıyı kilitledikten sonra cebine attı. Dikkatinden kaçmış bir şeyler olabilirdi.

Oscar Noble öndeki büyük salonda ayakta bekliyordu; başında gri şapkası, kırmızı oduncu ceketi boğazına kadar sımsıkı ilikli. Gözleri açık griydi, bir günlük sakalıyla aynı renk. İçerisi yarı karanlıktı. Kimse storları açmamıştı henüz.

Joe koridordan hafif adımlarla geldi; Oscar sordu: "Joe sen misin?"

"Soran kim?"

"Şerif seni görmek istiyor."

Joe midesine buz saplanmış gibi oldu. "Tutuklama mı?" diye sordu. "Tutuklama emri var mı?"

"Yok yahu" dedi Oscar. "Senin aleyhinde bir şey yok. Kontrol ediyoruz sadece. Geliyor musun?"

"Tabii" dedi Joe. "Niye gelmeyeyim?"

Birlikte çıktılar. Joe ürperdi. "Üstüme bir ceket almalıymışım."

"Dönüp almak ister misin?"

"Boşver" dedi Joe.

Castroville sokağına doğru yürüdüler. Oscar sordu: "Fotoğrafın hiç çekildi mi ya da parmak izin alındı mı?"

Joe bir süre cevap vermedi. "Evet" dedi sonunda.

"Ne diye?"

"Alkolden" dedi Joe. "Polise vurdum."

"Neyse, birazdan anlaşılır" dedi Oscar ve köşeyi döndü.

Joe sokağın karşısına, oradan demiryolu raylarının üzerinden geçerek Çin mahallesinin dükkânlarıyla dar sokaklarına tavşan gibi koştu.

Oscar silahını çıkarabilmek için önce eldivenini çıkardı, sonra ceketini açtı. Hemen bir el ateş edip ıskaladı.

Joe zikzak çizmeye başladı. Bu arada elli metre uzaklaşmıştı ve iki bina arasında bir açıklığa yaklaşıyordu.

Oscar kaldırımda bir telefon direğine yaklaşıp sol dirseğini yasladı, sağ bileğini sol eliyle tuttu ve dar ara sokağın girişine nişan aldı. Tam Joe arpacık hizasına geldiğinde ateş etti.

Joe yüzüstü ileriye doğru savrulup otuz santim kadar da kaydı.

Oscar telefon etmek üzere bir Filipinli bilardo salonuna girdi; dışarı çıktığında cesedin etrafında epey bir kalabalık birikmişti.

## 51

**[i]**

Horace Quinn 1903 yılında rakibi Mr. R. Keef'i yenerek şerif olmuştu. Baş şerif yardımcısı sıfatıyla epey tecrübe edinmişti. Seçmenlerin büyük kısmı, madem işin çoğunu Quinn yapıyor, bari unvan da onun olsun, diye düşünmüştü. Şerif Quinn 1919 yılına kadar bu mevkide kaldı. O kadar uzun müddet şerifti ki, Monterey ilinde büyüyen bizler, "Şerif" ve "Quinn" kelimelerinin doğal olarak yan yana geldiğini sanıyorduk. Quinn görevi başında yaşlandı. Görev süresinin başlarında aldığı bir yaradan ötürü topallardı. Onun gözüpek olduğunu bilirdik, çeşitli silahlı çatışmalardan alnının akıyla çıkmıştı; ayrıca görüntüsüyle de şerifti... biz başka türlüsünü tanımıyorduk. Yüzü

enli ve pembeydi, beyaz bıyığı, uzun boynuzlu sığırları çağrıştırırdı. Geniş omuzluydu ve yaşı ilerledikçe otoritesini iyice sağlamlaştıran bir cüsse edinmişti. Kaliteli Stetson şapka takar, Norfolk ceket giyerdi, son yıllarında tabancasını omuz askısıyla taşımaya başlamıştı. Eski bel kemeri karnını fazla sıkıyordu. İlini 1903'te tanıyor, 1917'de daha da iyi tanıyıp denetimi altında tutuyordu. O bir müesseseydi, Salinas Vadisi'nin bir unsuruydu, tıpkı dağları gibi.

Adam'ın vurulmasından bu yana geçen yıllar boyunca Şerif Quinn Kate'i takip etmişti. Faye öldüğünde muhtemelen Kate'in işi olduğunu içgüdüyle sezmişti, ama onu mahkûm etme ihtimalinin pek olmadığını da biliyordu; dirayetli bir şerif, olmayacak şeye tos vurmaz. Nihayetinde iki fahişeydi söz konusu olan.

Bunu izleyen yıllarda Kate ona yamuk yapmamış, şerif de zamanla ona saygı besler olmuştu. Nasılsa evler olacağına göre, bari sorumluluk sahibi kişiler tarafından işletilsindi. Kate zaman zaman aranan bir adamı tanır, ihbar ederdi. İşlettiği ev belaya bulaşmazdı. Şerif Quinn'le Kate iyi geçiniyorlardı.

Şerif Quinn Şükran Günü'nden sonraki cumartesi günü öğle sularında, Joe Valery'nin ceplerinden çıkan kâğıtları gözden geçirdi. 38'lik mermi Joe'nun kalbinin bir tarafını parçalayıp kaburgalara çarparak yumruk büyüklüğünde bir delik açmıştı. Sarı zarflar pıhtılaşmış kanla birbirine yapışmıştı. Şerif kâğıtları birbirinden ayırabilmek için ıslak bir mendille siliyordu. Vasiyetnameyi okudu; kâğıt katlanmış olduğu için kan arka yüzüne bulaşmıştı sadece. Onu bir kenara koyup zarfların içindeki fotoğrafları inceledi. Derin bir iç çekti.

Her zarfın içinde bir adamın şerefi ve huzuru vardı. Etkili şekilde kullanıldıkları takdirde bu fotoğraflar beş altı intihara yol açabilirdi. Kate, Muller'ın atölyesinde masaya yatırılmıştı bile; damarlarına formaldehit doluyor, midesi bir kavanozda adli tabibin bürosunda duruyordu.

Şerif bütün resimlere baktıktan sonra bir telefon etti. "Benim büroya uğrayabilir misin?" dedi. "Yemek randevunu erteleyiver lütfen, olmaz mı? Evet, önemli, göreceksin zaten. Bekliyorum."

Birkaç dakika sonra, isimsiz adam mahkeme binasının arkasındaki eski kırmızı il hapishanesinin ön tarafındaki bürosunda, masa-

sının önünde durduğunda, Şerif Quinn vasiyetnameyi önüne uzattı. "Avukat sıfatıyla söyle bakalım, bu geçerli midir sence?"

Ziyaretçi iki satırı okuyup burnundan derin bir nefes aldı. "Tahmin ettiğim şahıs mı bu?"

"Evet."

"Eğer kadının adı Catherine Trask idiyse, bu onun elyazısıysa ve Aron Trask oğluysa, bu kâğıt yirmi dört ayar altın sayılır."

Quinn güzel uzun bıyığının uçlarını işaretparmağının tersiyle havaya kaldırdı. "Tanırdın değil mi kendisini?"

"Tanırdım demeyelim de... kim olduğunu biliyorum."

Quinn dirseklerini masasına dayayıp öne doğru uzandı. "Otursana, seninle bir şey konuşacağım."

Ziyaretçisi bir sandalye çekti. Parmakları ceket düğmelerinden birine gitti.

Şerif sordu: "Kate sana şantaj mı yapıyordu?"

"Yok canım. Niye şantaj yapsın?"

"Dost olarak soruyorum. Öldü biliyorsun. Söyleyebilirsin."

"Ne demek istediğini anlamıyorum... bana şantaj yapan filan yok."

Quinn bir fotoğrafı durduğu zarfın içinden çekip iskambil kâğıdı gibi ters çevirdi ve masanın karşı tarafına kaydırdı.

Ziyaretçisi gözlüğünü düzeltti, burnundan ıslıklı bir nefes aldı. "Aman Allahım" dedi alçak sesle.

"Haberin yok muydu bundan?"

"Vardı tabii. Haberim olmasını sağlamıştı. Horace, Allahaşkına... ne yapacaksın bunu?"

Quinn resmi onun elinden aldı.

"Horace, ne yapacaksın onu?"

"Yakacağım." Şerif zarf destesinin kenarında başparmağını gezdirdi. "Cehennem destesi" dedi. "İli darmadağın edebilecek şeyler bunlar."

Quinn bir kâğıda bir isim listesi yazdı. Sonra kendini yukarı çekerek sakat bacağının üstünde durdu ve büronun kuzey duvarına dayalı demir sobaya gitti. *Salinas Morning Journal*'ı buruşturup yaktı ve sobaya attı, gazete tutuştuğunda sarı zarfları üzerine attı, hava

kapağını ayarladı ve sobanın kapağını kapattı. Ateş kükreyerek yanıyor, sobanın ön tarafındaki küçük mika pencerelerin ardında alevler sarı sarı göz kırpıyordu. Quinn ellerini temizlemek istercesine birbirine sürttü. "Negatifler zarflardaydı" dedi. "Yazı masasını gözden geçirdim. Başka baskı yoktu."

Ziyaretçisi konuşmaya çalıştı ama sesi boğuk bir fısıltı olarak çıktı: "Teşekkür ederim Horace."

Şerif topallayarak masasına gitti ve listeyi eline aldı. "Senden bir ricam var. Bir liste yaptım. Bu listedeki herkese resimleri yaktığımı söyle. Allah biliyor ya, hepsini tanıyorsun. Sen söylersen daha kolay kaldırırlar. Kimse masum değil. Her biriyle teke tek konuşup tam olarak anlat. Bak şuraya!" Sobanın kapağını açıp kararmış kâğıtları unufak oluncaya kadar dürttü. "Bunu anlatırsın onlara" dedi.

Ziyaretçisi şerife baktı; Quinn bu adamın ondan nefret etmesine dünyada hiçbir kuvvetin engel olamayacağını anladı. Hayatlarının sonuna kadar aralarında bir duvar olacak, ikisi de bunu asla itiraf edemeyecekti.

"Horace, sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum."

"Bir şey değil" dedi şerif hüzünle. "Arkadaşlarımdan ben de aynısını beklerdim."

"Kahrolası fahişe" dedi ziyaretçisi alçak sesle; Horace Quinn lanetin bir kısmının kendine yönelik olduğunu anladı.

Şerifliğinin bundan sonra pek uzun sürmeyeceğini biliyordu. Bu adamlar suçluluk duygusuyla onu yerinden edeceklerdi – mecburen. İçini çekip yerine oturdu. "Sen yemeğine git" dedi. "Benim yapacak işlerim var."

Şerif Quinn saat bire çeyrek kala Main sokağından Central caddesine döndü. Reynaud fırınından mis gibi mayalanmış hamur kokan bir somun Fransız ekmeği aldı.

Trask'lerin verandasına çıkan basamakları korkuluğun yardımıyla tırmandı.

Kapıyı Lee açtı, beline bir bez bağlamıştı. "Evde yok" dedi.

"Yolda, geliyor. Askere alma bürosundan aradım. Beklerim."

Lee kenara çekilip onu içeriye aldı, salona oturttu. "Güzel, sıcak bir kahve ister misiniz?" diye sordu.

"İyi olur doğrusu."

"Taze yaptım" dedi Lee ve mutfağa gitti.

Quinn etrafına, rahat oturma odasına bakındı. Artık görevini pek uzun süre yapmak istemediğini düşündü. Bir doktordan şöyle bir laf duymuştu: "Bebek doğurtmaya bayılıyorum, çünkü işimi iyi yapınca sonunda bir mutluluk oluyor." Şerif bu lafı sık sık düşünmüştü. Kendisi işini iyi yaptığında sonunda birileri açısından keder oluyor gibi geliyordu ona. Gerekli olduğu gerçeği ise artık eskisi kadar ağır basmıyordu. Kendisi istese de, istemese de, yakında emekliye ayrılacaktı.

Her adam kafasında emekliliği canlandırmıştır; yapmaya vakit bulamadığı şeyleri yapar, yolculuklara çıkar, hep okumuş gibi yaptığı, ihmal edilmiş kitapları okur. Şerif uzun yıllar boyunca bu parıltılı zamanı avlanarak, balık tutarak geçirmeyi hayal etmişti; Santa Lucia dağlarında gezecek, belli belirsiz hatırladığı derelerin kenarında kamp kuracaktı. Şimdi neredeyse zamanı gelmişken, canı istemediğini anlıyordu. Yerde yatarsa bacağı ağrıyacaktı. Bir geyiğin ne kadar ağır; cansız, sallanan hayvanı vurduğu yerden taşımanın ne kadar zor olduğunu hatırladı. Ayrıca doğruyu söylemek gerekirse geyik etine de bayılmazdı. Madame Reynaud şaraba yatırır, baharatlarla çeşnilendirirdi eti, ama o kadar muameleye pabucum da lezzetli olurdu yahu.

Lee perkolatör almıştı. Quinn suyun cam kubbeye çarpışını işitiyordu; tecrübeli zihni Lee'nin taze kahve konusunda doğruyu söylememiş olduğu yorumunu yaptı.

Eski kurdun zihni fena sayılmazdı, işinde bilenmişti. İstediğinde zihninde çeşitli çehreleri, ayrıca sahne ve diyalogları ayrıntılarıyla canlandırıp incelerdi. Tıpkı bir plak ya da film gibi baştan sonra izleyebilirdi. Geyik etini düşünürken zihni oturma odasını sınıflandırma işine girişmişti; şimdi zihni onu, "Hey, burada bir terslik var... bir tuhaflık var" diyerek dürtüyordu.

Şerif zihninin sesine kulak verip odaya göz gezdirdi: çiçekli pamuklu dokumalar, dantel perdeler, ajurlu beyaz masa örtüsü, kanepenin üstünde parlak renkli, cüretkâr desenli minderler. Sadece erkeklerin yaşadığı bir evde kadınsı bir odaydı.

Kendi evinin oturma odasını düşündü. Bir pipoluk hariç o odadaki her şeyi Mrs. Quinn seçmiş, satın almış ve temizlemişti. İşin aslı, pipoluğu da kendi değil, karısı almıştı. O da bir kadın odasıydı. Ama bu sahteydi. Fazla kadınsıydı –bir erkek tarafından tasarlanmış bir kadın odası– ve abartılıydı; aşırı kadınsıydı. Lee'nin işi olsa gerekti. Adam Trask bırak odayı döşemeyi, muhtemelen görmüyordu bile. Lee bir yuva oluşturmaya çalışıyordu, Adam farkında bile değildi.

Horace Quinn yıllar önce Adam'ı sorguya çekişini hatırlıyordu; ıstırap içinde kıvranan bir adam olarak hatırlıyordu onu. Adam'ın saplantılı, dehşet dolu bakışlarını hâlâ görür gibiydi. Onu başka türlüsünü düşünemeyecek kadar dürüst bir adam olarak görmüştü. Sonraki yıllarda da onunla epey görüşmüştü. İkisi de masondu. Aşamaları birlikte tamamlamışlardı. Adam'ın ardından Horace Büyük Üstat oldu; her ikisi de Geçmiş Büyük Üstat rozetlerini takarlardı. Adam ayrı tutulurdu; görünmez bir duvar onu dünyadan ayırırdı. İnsan derinine nüfuz edemezdi; o kendini dışarıya açamazdı. Ama o eski ıstırapta duvar yoktu.

Adam karısı aracılığıyla yaşayan dünyaya dokunmuştu. Horace'ın gözünde kadının şu andaki hali canlandı: gri, yıkanmış, boğazında iğneler, tavandan sarkan kauçuk formaldehit tüpleri.

Adam'ın herhangi bir namussuzluk yapması mümkün değildi. İstediği bir şey yoktu. Namussuz olmak için bir şey arzulamak gerekir. Şerif duvarın ardında neler olup bittiğini, hangi baskılar, hangi hazlar ve kalp ağrılarının bulunduğunu merak etti.

Bacağına binen ağırlığı azaltacak şekilde poposunu tekrar yerleştirdi. Evde hoplayıp zıplayan kahve dışında hareket yoktu. Adam'ın bürodan gelmesi epey zaman aldı. Aklından geçen şey şerifi gülümsetti: Yaşlanıyorum, hoşuma da gitmiyor değil.

Sonra kapıdan Adam'ın sesi geldi. Lee de duydu ve koridora fırladı. "Şerif burada" dedi Lee, belki uyarmak için.

Adam gülümseyerek girdi içeri ve elini uzattı. "Merhaba Horace... tutuklama emrin var mı?" Fena espri sayılmazdı.

"Selam" dedi Quinn. "Adamın bana kahve hazırlıyor."

Lee mutfağa gidip tabak çanakları takırdattı.

"Bir terslik mi var Horace?" diye sordu Adam.

"Benim işimde terslikten başka şey olmaz ki. Kahve gelsin de..."

"Lee'ye aldırma. O nasılsa dinler. Kapalı kapının ardından da duyar. Ondan hiçbir gizlim saklım yoktur, çünkü gizli tutamam zaten."

Lee elinde bir tepsiyle geldi. Kendi kendine dalgın dalgın gülümsüyordu; kahveyi servis edip çıktıktan sonra Adam tekrar sordu: "Horace, bir sorun mu var?"

"Hayır, sarmıyorum. Adam, o kadın hâlâ seninle evli miydi?"

Adam kaskatı kesildi. "Evet" dedi. "Ne oldu?"

"Dün gece kendini öldürmüş."

Adam'ın yüzü çarpıldı, gözleri yaşlarla dolup taştı. Ağzına hâkim olmaya çalıştı, sonra teslim olup yüzünü ellerine gömerek ağladı. "Ah benim zavallı sevgilim!" dedi.

Quinn sessizce oturup Adam'ın içini dökmesini bekledi; bir süre sonra Adam kendini toparladı, başını kaldırdı. "Kusura bakma Horace" dedi.

Lee mutfaktan gelip Adam'a ıslak bir havlu uzattı, Adam gözlerini silip havluyu geri verdi.

"Beklemiyordum" dedi Adam, yüzünde utanç okunuyordu. "Ne yapmalıyım? Gerekeni yaparım. Cenazesini kaldırırım."

"Ben olsam yapmazdım" dedi Horace. "Yani, mutlaka yapman gerektiğini düşünmüyorsan. Ben onun için gelmemiştim." Cebinden katlanmış vasiyetnameyi çıkarıp uzattı.

Adam irkilerek geri çekildi. "Bu... onun kanı mı?"

"Hayır, değil. Alakası yok. Okusana."

Adam iki satırı okudu; kâğıda ve ötesine bakmaya devam ediyordu. "Aron onun... annesi olduğunu bilmiyor."

"Hiç söylemedin mi?"

"Hayır."

"Hey Allahım!" dedi şerif.

Adam içtenlikle konuştu: "Onun hiçbir şeyini istemeyeceğinden eminim. Yırtıp atalım, unutalım gitsin. Aron bilse onun hiçbir şeyini istemezdi, biliyorum."

"Maalesef yırtıp atamayız" dedi Quinn. "Epey yasadışı şey yapıyoruz. Kiralık kasası varmış bankada. Vasiyetnameyi de, anahtarı

da nereden bulduğumu sana açıklamak zorunda değilim. Bankaya gittim. Mahkeme emrini beklemedim. Alakası olabileceğini düşündüm." Adam'a başka fotoğraflar da olabileceği ihtimalini düşündüğünü söylemedi. "Neyse, bizim Bob kasayı açınama izin verdi. Gerekirse inkâr ederiz. Yüz bin dolar değerinde altın sertifikası var kasada. Çuvallarla para var... paradan başka da hiçbir bok yok."

"Hiçbir şey mi?"

"Bir tek şey daha var: evlilik belgesi."

Adam koltuğunda geriye yaslandı. Mesafe yine sarmalamaya başlamıştı onu – kendisiyle dünya arasındaki yumuşak, koruyucu kıvrımlar. Kahvesini görüp bir yudum aldı. "Sence ne yapmam gerekir?" diye sordu normal ve sakin bir sesle.

"Ben ancak senin yerinde olsam ne yapacağımı söyleyebilirim" dedi Şerif Quinn. "Tavsiyemi uygulamak zorunda değilsin. Ben olsam hemen çağırırım oğlanı. Her şeyi söylerim... tek tek her şeyi. Niye daha önce söylemediğini de. Oğlan artık... kaç yaşında?"

"On yedi."

"Koca adam. Bir gün gelecek, yüzleşmesi gerekecek. Hepsini bir anda öğrenmesi daha iyi."

"Cal biliyor" dedi Adam. "Acaba vasiyetnamede neden Aron'ın adı var?"

"Allah bilir. Ee, ne diyorsun?"

"Bilemiyorum, o yüzden de dediğini yapacağım. Sen de yanımda olur musun?"

"Elbette."

"Lee" diye seslendi Adam, "Aron'a söyle gelsin. Eve döndü, değil mi?"

Lee kapının eşiğinde durdu. Ağır gözkapakları bir an inip kalktı. "Henüz gelmedi. Okula dönmüş olabilir."

"Haber verirdi. Şükran Günü'nde çok şampanya içtik de Horace... Cal nerede?"

"Odasında" dedi Lee.

"İyi, onu çağır öyleyse. Gelsin. Cal biliyordur."

Cal yorgun görünüyordu, bitkinlikten omuzları çökmüştü ama yüzü kasılmış, kapalı, sinsi ve fesattı.

Adam sordu: "Kardeşinin nerede olduğunu biliyor musun?"

"Hayır, bilmiyorum" dedi Cal.

"Hiç mi görüşmediniz?"

"Hayır."

"İki gecedir eve gelmemiş. Nerede?"

"Ben ne bileyim?" dedi Cal. "Bekçisi miyim?"

Adam'ın başı öne eğildi, vücudu hafif bir ürpertiyle sarsıldı. Gözlerinin derinliklerinde inanılmaz parlaklıkta minnacık bir mavi kıvılcım çaktı. Boğuk bir sesle, "Belki gerçekten okula dönmüştür" dedi. Dudakları ağırlaşmış gibiydi, uykusunda konuşur gibi mırıldanıyordu. "Sence okula dönmemiş midir?"

Şerif Quinn ayağa kalktı. "Ben yapılacak ne varsa sonra yaparım" dedi. "Sen biraz dinlen Adam. Sarsıldın."

Adam başını kaldırıp ona baktı. "Sarsıldım mı... ha, evet. Teşekkür ederim George. Çok teşekkür ederim."

"George mu?"

"Çok teşekkür ederim" dedi Adam.

Şerif gittikten sonra Cal odasına döndü. Adam koltuğunda arkasına yaslandı, çok geçmeden uykuya daldı, çenesi düştü, ağzı açıldı, damağının gerisinden horlamaya başladı.

Lee onu bir süre seyrettikten sonra mutfağına döndü. Ekmek kutusunu kaldırıp altından deri ciltli ufacık bir kitap aldı, yaldızlı süslerin tamamı dökülmüştü neredeyse: *Marcus Aurelius - Düşünceler*'in İngilizce çevirisi.

Lee tel çerçeveli gözlüğünü bir mutfak beziyle temizledi. Kitabı açıp sayfalarını karıştırdı. Sonra da bilinçli şekilde teselli arayışına gülümsedi.

Kelimeleri dudaklarıyla biçimlendirerek, yavaşça okudu. "Her şey bir günlüktür, hem hatırlayan, hem hatırlanan."

"Her şeyin değişimle meydana geldiğini durmadan gözle; evrenin doğasının en sevdiği şeyin var olanı değiştirmek ve ona benzer yeni şeyler yapmak olduğunu düşünmeye alış. Çünkü var olan her şey bir bakıma olacak olanın tohumudur."

Lee sayfanın aşağısına baktı. "Yakında öleceksin ve henüz yalın değilsin, ne de endişelerden kurtulmuş ya da dışsal olan şeyler tara-

fından incitilmeyeceğinden emin veya her şeye karı iyimser bakışlı; henüz bilgeliğini yalnızca adil davranmakta kullanmıyorsun."

Lee başını kitaptan kaldırdı ve kendi yaşlı akrabalarından birine cevap verirmişçesine yanıtladı kitabı: "Doğru" dedi. "Çok zor. Kusura bakma. Ama unutma ki şunu da söylüyorsun: 'Daima kısa yoldan koş, kısa yol doğal olan yoldur' – bunu unutma." Sayfaları parmaklarının arasında kaydırarak en baştaki boş sayfaya geldi – geniş marangoz kalemiyle yazılmış isme: "Sam'l Hamilton".

Ansızın Lee kendini iyi hissetti. Sam'l Hamilton kitabını hiç aramış mıydı, kimin çaldığını biliyor muydu diye merak etti. Lee'ye tek temiz ve saf yol, onu çalmak gibi gelmişti. Hâlâ içi rahattı bu konuda. Kitabı tekrar ekmek kutusunun altına kaydırırken parmakları cildinin yumuşak derisini okşadı. Kendi kendine, "Elbette biliyordu kimin aldığını" dedi. "*Marcul Aurelius*'u başka kim alacaktı?" Oturma odasına gidip uyumakta olan Adam'ın yanına bir iskemle çekti.

**[ii]**

Cal odasında, masasının başında oturuyordu; dirsekleri masaya dayalı, ağrıyan başını avuçları yerinde tutuyor, elleri başının iki yanına bastırıyordu. Midesi allak bullaktı, ekşi-tatlı viski kokusu üstünde, içinde, gözeneklerinde, giysilerinde yaşıyor, kafasının içinde tembel tembel zonkluyordu.

Cal daha önce hiç içmemişti, içme ihtiyacı duymamıştı. Ama Kate'in yerine gitmek acısını dindirmemiş, intikamı zaferle sonuçlanmamıştı. Hafızası fırıl fırıl dönen bulutlarla, parça parça sesler, görüntüler ve hislerle doluydu. Şu anda neyin doğru, neyin hayal edilmiş olduğunu birbirinden ayıramıyordu. Kate'in yerinden çıkarlarken hıçkıra hıçkıra ağlayan kardeşine dokunmuş, Aron kırbaç gibi bir yumrukla yere devirmişti onu. Aron karanlıkta tepesinde dikilmiş, sonra ansızın dönüp kalbi kırılmış bir çocuk gibi bağırarak koşmuştu. Cal koşan ayak seslerini ve boğuk haykırışları hâlâ duyar gibi oluyordu. Düştüğü yerde, Kate'in evinin ön bahçesindeki yüksek kurtbağrı çalısının altında kıpırtısız yatmıştı. Depoda lokomotif-

lerin oflayıp poflayışını, birleştirilen yük vagonlarının çarpma seslerini duyuyordu. Sonra gözlerini kapamış, hafif ayak sesleri duyup birinin varlığını hissettiğinde gözünü açıp bakmıştı. Birisi üzerine eğiliyordu, Kate zannetti. Sonra siluet hızla uzaklaştı.

Cal bir süre sonra ayağa kalkıp üstünü başını silkeledi ve Main sokağına doğru yürüdü. İçindeki kayıtsızlığa şaşırıyordu. Alçak sesle, fısıldar gibi şarkı söylemeye koyuldu: "Sahipsiz topraklarda yetişir bir gül, hayran bırakır göreni..."

Cal bütün cuma kara kara düşündü. Akşam vakti Joe Laguna litrelik viskiyi getirdi. Cal'in alkol satın almak için yaşı tutmuyordu. Joe Cal'e eşlik etmek istiyordu, ama Cal'in verdiği bir dolarla yetinip kendine yarım litre grappa almaya gitti.

Cal Abbot House'un arka tarafındaki ara sokağa gidip annesini ilk gördüğü gece dibine oturduğu direk gölgesini buldu. Yerde bağdaş kurup oturdu ve sonra, iğrenmesine, bulantıya rağmen zorla içti viskiyi. İki kere kustu, sonra içmeye devam etti; sonunda dünya bir yana yatıp sallanmaya başladı, sokak lambasının ışığı döne döne muhteşem bir daire çiziyordu.

Nihayet şişe elinden kaydı, Cal sızdı, ama uykuda bile azar azar kusuyordu. Kuyruğu kıvrık, kaçın kurası, kısa tüylü, ciddi bir köpek sokağa girip etrafı kolaçan etmeye başladı, ama Cal'i koklayınca etrafında geniş bir daire çizerek yanaşmadı. Joe Laguna da buldu Cal'i, o da kokusunu aldı. Joe, Cal'in bacağına dayalı duran şişeyi salladı, sokak lambasına tuttu ve üçte birinin dolu olduğunu gördü. Tıpasını aradı, bulamadı. Viski dökülmesin diye başparmağını ağzına tıkayarak yürüdü gitti.

Soğuk şafakla birlikte don Cal'i iğrenç bir dünyaya uyandırdı; sakatlanmış bir böcek gibi sürünerek eve gitti. Yol uzun değildi, ara sokağın girişine gidecek ve karşıya geçecekti.

Lee onun kapıyı açtığını işitti; koridorda duvarlara çarpa çarpa yürüyerek odasına gidip kendini yatağa attığında pis kokusunu aldı. Cal'in başı ağrıdan çatlıyordu ve tamamen ayıktı. Kedere karşı direnci yoktu, kendini utanca karşı koruyacak bir yöntemi yoktu. Bir süre sonra elinden ne geliyorsa yaptı. Buz gibi suda yıkandı, vücudunu ponza taşıyla ovalayıp kazıdı; kazımanın acısı ona iyi geldi.

Suçunu babasına söylemesi ve af dilemesi gerektiğini biliyordu. Ayrıca Aron'ın da dizlerine kapanması gerekiyordu; sadece şimdi değil, her zaman. Aksi takdirde yaşayamazdı. Buna rağmen çağrılıp Şerif Quinn'le babasının yanına gittiğinde huysuz bir köpek kadar yaralı ve öfkeliydi ve kendinden nefreti dışarıya, herkese yöneliyordu; sevilmeyen, sevmeyen, hain bir itti.

Sonra odasına döndü, suçluluğu saldırdığında onunla savaşacak silah bulamadı.

İçinde Aron'la ilgili bir panik doğdu. Yaralanmış olabilirdi, başı belada olabilirdi. Kendi başının çaresine bakamayan Aron'dı. Cal, Aron'ı geri getirmesi gerektiğini biliyordu; onu bulup eski haline getirmesi gerekiyordu yeni baştan. Üstelik bunun Cal kendini kurban ettiği halde yapılması gerekiyordu. Sonra kurban fikri bütün suçluluk duyan insanlar gibi onu da pençesine aldı. Verilecek bir kurban Aron'a ulaşabilir, onu geri getirebilirdi.

Cal şifonyerine gidip yassı paketi çekmecedeki mendillerin altından çıkardı. Odaya bakındı, yazı masasına porselen bir tabla getirdi. Derin bir nefes aldı, serin havanın tadı güzel geldi. Gıcır gıcır banknotlardan birini alıp ortadan katladı, sonra bir kibriti masasına sürtüp banknotu ateşe tuttu. Ağır kâğıt kıvrılıp karardı, alev yükseldi; Cal ancak ateş parmak uçlarına ulaştığında kavrulmuş parayı tablaya bıraktı. Bir banknot daha çıkarıp onu da yaktı.

Altı banknot yaktıktan sonra Lee kapıyı tıklatmadan içeriye girdi. "Duman kokusu aldım" dedi, sonra Cal'in yaptığını gördü. "Ha!" dedi.

Cal bir müdahaleye karşı kendini hazırladı, ama öyle bir şey olmadı. Lee kollarını kavuşturup sessizce durdu, bekledi. Cal tek tek bütün banknotları sebatla yakıp bitirdi; sonra kavruk kâğıtları ufalayıp toza dönüştürdü ve Lee'nin yorum yapmasını bekledi ama Lee ne bir şey dedi ne de hareket etti.

Sonunda Cal, "Hadi... benimle konuşmak istiyorsun. Konuş!" dedi.

"Hayır" dedi Lee. "İstemiyorum. Sen benimle konuşmaya ihtiyaç duymuyorsan... biraz durup sonra gideceğim. Şuraya oturayım." Bir iskemleye ilişti, kollarını kavuşturup beklemeye koyuldu. Kendi kendine gülümsüyordu; yüz ifadesinden bir şey anlamak mümkün değildi.

Cal başka yöne döndü. "Ben senden daha uzun oturabilirim" dedi.

"Belki bir yarışmada evet" dedi Lee. "Ama peş peşe günler, yıllar boyunca... kimbilir, belki yüzyıllar boyunca... oturmakta, hayır, Cal. Kaybedersin."

Bir iki dakika sonra Cal terslendi: "Nutkunu çeksen artık diyorum."

"Çekeceğim bir nutuk yok."

"Öyleyse burada ne işin var? Ne yaptığımı biliyorsun, dün gece de sarhoş oldum."

"Birincisinden şüpheleniyorum, ikincisinin kokusunu alıyorum."

"Kokusunu mu?"

"Hâlâ kokuyorsun" dedi Lee.

"İlk defa içtim" dedi Cal. "Hoşuma gitmedi."

"Ben de sevmem" dedi Lee. "Alkol mideme iyi gelmiyor. Ayrıca beni oyunbaz yapıyor, entelektüel ama oyunbaz."

"Nasıl yani Lee?"

"Bir örnek verebilirim sadece. Gençken tenis oynardım. Hem hoşuma giderdi, hem de bir hizmetkâr için güzel bir faaliyetti. Çiftler maçında efendinin aptalca hatalarını telafi eder, teşekkür yerine birkaç dolar alırsın. Bir keresinde, sanıyorum o seferinde şeri içmiştim, dünyada en süratli ve ele geçmesi zor hayvanın yarasa olduğu kuramını geliştirdim. Gecenin bir yarısında San Leandro'da, Metodist Kilise'nin çan kulesinde yakalandım. Elimde bir raket vardı; anlaşılan beni tutuklayan polis memuruna backhand vuruşumu yarasalar üzerinde geliştirdiğimi açıklamışım."

Cal öyle içten güldü ki, Lee neredeyse anlattığını gerçekten yapmadığına hayıflandı.

"Ben sadece bir direğin dibine oturup domuz gibi içtim" dedi Cal.

"Hep hayvanlar..."

"Sarhoş olmazsam kendimi vururum diye korktum" diye araya girdi Cal.

"Öyle bir şeyi asla yapmazsın. Yapamayacak kadar kötüsün" dedi Lee. "Bu arada Aron nerede gerçekten?"

"Kaçtı. Nereye gittiğini bilmiyorum."

"O yapamayacak kadar kötü değil" dedi Lee gergin bir tavırla.

"Biliyorum. Ben de onu düşündüm. Yapmaz, değil mi Lee?"

"Allah kahretsin" dedi Lee sinirlenerek, "insan ne zaman teskin edilmek istese bir arkadaşına doğru olmasını istediği şeyi düşünmesini söyler. Garsona bu gece hangi yemek güzel diye sormak gibi bir şey. Ben nereden bileyim?"

Cal haykırdı: "Niye yaptım... niye yaptım?"

"İşi zorlaştırma" dedi Lee. "Niye yaptığını biliyorsun. Ona kızmıştın; baban senin kalbini kırdığı için kızmıştın. Pek karmaşık sayılmaz. Kötülük etmek istedin."

"Anlayamadığım bu galiba... niye kötülük yapmak istediğim. Kötülük yapmak istemiyorum Lee. Yardım et bana Lee!"

"Dur bir saniye" dedi Lee. "Babanı duydum gibi geldi." Kapıdan fırladı gitti.

Cal kısa bir konuşma geçtiğini duydu, sonra Lee döndü. "Postaneye gidiyor. Öğleden sonranın ortasında asla mektup almayız. Kimse almaz. Ama Salinas'ta herkes postaneye öğleden sonra gider."

"Bazıları yolda bir kadeh içiyor" dedi Cal.

"Herhalde bir çeşit alışkanlık ve dinlenme. Arkadaşlarını görüyorlar." Lee ekledi: "Cal... babanın halini beğenmiyorum. Sersemlemiş bir hali var. Ha, unuttum söylemeyi. Senin haberin yok. Annen dün gece intihar etti."

"Öyle mi?" dedi Cal. Sonra hırlar gibi devam etti: "Acı çekmiştir umarım. Hayır, bunu söylemek istemiyorum. Düşünmek de istemiyorum. İşte yine aynı şey. İşte bu! İstemiyorum... böyle olmasını."

Lee kafasında bir noktayı kaşıdı; bunun üzerine kafasının tamamı kaşınmaya başladı, o da acele etmeden her yanını kaşıdı. Derin derin düşünüyormuş gibi bir görünüm veriyordu ona. "Parayı yakmak sana çok zevk verdi mi?" dedi.

"Galiba."

"Peki kendini böyle kırbaçlamaktan da zevk alıyor musun? Umutsuzluğunun tadını çıkarıyor musun?"

"Lee!"

"Kendini fazla önemsiyorsun. Caleb Trask'in trajik gösterisini hayranlıkla izliyorsun – muhteşem Caleb, benzersiz Caleb. Istırabını yazacak bir Homeros'u hak eden Caleb. Hiç kendini sümüklü bir oğlan olarak düşündün mü? Bazen fesat, bazen inanılmaz derecede

cömert. Alışkanlıkları pis, zihni hayret edilecek kadar saf. Çoğu kişiye göre biraz daha fazla enerjin olabilir –sadece enerji– ama onun dışında bütün diğer sümüklü oğlanlara çok benziyorsun. Annenin fahişe olmasını onur ve trajedi edinmek için mi kullanıyorsun? Kardeşinin başına bir şey geldiyse, katil olmanın itibarını iç edebilecek misin sümüklü?"

Cal yavaşça masasına döndü. Lee onu iğne yaptıktan sonra tepkiyi bekleyen bir hekim gibi, nefesini tutarak izliyordu. Cal'i kasıp kavuran tepkileri görebiliyordu: uğradığı hakarete öfke, saldırganlık, onu izleyen, onun sonucu olan kırgın duygular – rahatlamanın başlangıcı sadece.

Lee iç çekti. O kadar gayretle, o kadar şefkatle uğraşmıştı; başarmış gibi görünüyordu. Alçak sesle devam etti: "Biz şiddete eğilimli bir milletiz Cal. Kendimi dahil etmem sana tuhaf geliyor mu? Hepimizin huzursuz, sinirli insanların, suçluların, münakaşacı, kavgacı, ama aynı zamanda cesur, bağımsız ve cömert insanların torunları olduğumuz belki de doğrudur. Atalarımız öyle insanlar olmasalar, öteki dünyada dişleriyle tırnaklarıyla işledikleri küçük tarlalarında kalır, açlıktan ölürlerdi."

Cal, Lee'ye döndüğünde yüzündeki kasılma kaybolmuştu. Gülümsedi; Lee oğlanı tamamen kandıramamış olduğunu anladı. Cal şu anda bunun bir iş –iyi kotarılmış bir iş– olduğunu biliyor ve minnet duyuyordu.

Lee devam etti: "Bu yüzden kendimi de dahil ediyorum. Babalarımız hangi eski toprağı bırakıp gelmiş olursa olsun, hepimiz bu özellikleri kalıtımla edinmişiz. Amerikalılarda her renk ve karışımdan insanın eğilimleri aşağı yukarı aynıdır. Bir cinsiz, tesadüfler sonucu gelişmiş bir cins. Dolayısıyla fazlasıyla cesur ve fazlasıyla korkağız, çocuklar kadar iyi kalpli ve acımasızız. Fazlasıyla arkadaş canlısıyız, ama aynı zamanda yabancılardan korkarız. Hem böbürleniriz, hem etki altında kalırız. Hem aşırı duygusal hem gerçekçiyiz. Dünyevi ve maddiyatçıyız... peki idealler uğruna eyleme geçen başka bir millet biliyor musun? Fazla yeriz. Zevksiz insanlarız, orantı duygumuz yoktur. Enerjimizi çöp gibi savururuz. Eski topraklarımızda, bizim için barbarlıktan dekadansa, arada bir kültür

olmadan geçtiğimiz söylenir. Acaba bizi eleştirenler kültürümüzün anahtarına ya da diline sahip olmadığı için mi? Biz buyuz Cal, hepimiz. Sen de pek farklı değilsin."

"Anlat, anlat" dedi Cal ve gülümseyip tekrarladı: "Anlat, anlat."

"Daha fazla anlatmama gerek yok" dedi Lee. "Söyleyeceklerim bitti. Baban dönse keşke. Endişeleniyorum." Sonra Lee gergin bir tavırla dışarı çıktı.

Koridorda, sokak kapısının hemen önünde Adam'ı duvara yaslanmış, şapkasını gözlerinin üstüne iyice indirmiş, omuzları çökmüş halde buldu.

"Adam, ne oldu böyle?"

"Bilmiyorum. Yorgun gibiyim. Yorgun gibi."

Lee onu kolundan tuttu; salona tek başına gidemeyecek gibiydi. Adam koltuğuna külçe gibi çöktü; Lee şapkasını başından çıkardı. Adam sol elinin tersini sağ eliyle ovaladı. Gözleri bir tuhaf bakıyordu, gayet net, ama kıpırtısız. Dudakları kurumuş, kalınlaşmıştı, konuşması rüyada konuşan birinin sesiydi, yavaş ve uzaktan gelen bir ses. Elini sertçe ovaladı. "Tuhaf şey" dedi, "bayılmış olmalıyım... postanede. Ben hiç bayılmam. Mr. Pioda yardım etti kalkmama. Bir saniyelik bir şey herhalde. Ben hiç bayılmam."

Lee sordu: "Mektup var mıydı?"

"Evet... evet... vardı galiba." Sol elini cebine soktu, sonra çıkardı. "Elim uyuşuk gibi" dedi özür dilercesine, sonra sağ elini dolaştırıp cebine soktu ve sarı, matbu bir posta kartı çıkardı.

"Okudum sanıyordum" dedi. "Okumuş olmalıyım." Kartı göz hizasına kaldırdı, sonra kucağına bıraktı. "Lee, benim gözlük kullanmam gerekiyor galiba. Hayatta hiç ihtiyaç duymamıştım. Okuyamıyorum. Harfler oynayıp duruyor."

"Ben okuyayım mı?"

"Garip şey... şu gözlük işini hemen halletmeli. Evet, ne yazıyor?"

Lee okudu: "Sevgili babam, ben askerdeyim. On sekiz yaşında olduğumu söyledim. İyiyim. Beni merak etme. Aron."

"Tuhaf şey" dedi Adam. "Okudum gibi geliyor. Ama okumamışım belli ki." Elini ovaladı.

# 52

[i]

1917-1918 kışı karanlık ve korku dolu bir dönemdi. Almanlar karşılarına ne çıkarsa parçalıyorlardı. İngilizler üç ayda üç yüz bin kayıp verdi. Fransız ordusunda çok sayıda birlik isyandaydı. Rusya savaştan çekilmişti. Alman doğu cephesi birlikleri dinlenmiş ve yeniden donatılmış olarak batı cephesine fırlatıldı. Savaş umutsuz görünüyordu.

Cepheye on iki bölük göndermemiz Mayıs'ı buldu; birliklerimiz kalabalık sayılar halinde denizi aşmaya başladığında yaz gelmişti. Müttefik generalleri birbirleriyle kavga ediyordu. Denizaltılar geçen gemileri telef ediyordu.

O zaman savaşın hızlı ve kahramanca bir hücum değil, ağır, inanılmaz derecede karmaşık bir mesele olduğunu öğrendik. O kış aylarında moralimiz çöktü. Heyecanın alevi sönmüştü, uzun bir savaşın sebatını da henüz edinmemiştik.

Ludendorff mağlup edilemiyordu. Hiçbir şey durduramıyordu onu. Kırık dökük Fransız ve İngiliz ordularına saldırı üstüne saldırı düzenliyordu. Çok geç kalmış olabileceğimizi, yakında yenilmez Almanlara karşı tek başımıza kalabileceğimizi anladık.

Savaşa sırtını dönenler az değildi; kimi hayallere dalıyordu, kimi ahlaksızlığa, kimi de çılgınca bir neşeye. Falcılar çok rağbet görüyor, barlar deli gibi iş yapıyordu. Ama insanlar her şeye nüfuz eden korkudan ve umutsuzluktan kaçmak için içe, özel mutluluklarla trajedilere de dönüyordu. Günümüzde bunu unutmuş olmamız garip değil mi? Birinci Dünya Savaşı'nı hızlı bir zafer olarak hatırlıyoruz: bayraklar, bandolar, yürüyüşler, şakalaşmalar, savaştan dönen askerler, barlarda savaşı kendilerinin kazandığını zanneden başbelası Con Kikirik'lerle kavgalar. O kış mevsiminde Ludendorff'un yenilgiye uğratılamadığını, birçok insanın zihinsel ve ruhsal olarak kendini savaşı kaybetmeye hazırladığını ne çabuk unuttuk.

[ii]

Adam Trask üzgünden ziyade şaşkındı. Askere alma kurulundan istifa etmesi gerekmedi. Sağlık sorunları nedeniyle izin verildi kendisine. Saatler boyunca oturduğu yerde sol elinin sırtını ovalıyordu. Elini sert bir fırçayla fırçalayıp sıcak suya batırıyordu.

"Dolaşım sorunu" diyordu. "Dolaşım düzelir düzelmez bir şeyim kalmayacak. Beni rahatsız eden gözlerim. Gözlerimle ilgili hiçbir sorunum olmamıştı. Herhalde muayene olup gözlük takınam gerekecek. Ben ve gözlük! Alışması zor olacak. Bugün gideyim diyordum ama biraz başım dönüyor."

Söylediğinden daha çok dönüyordu başı. Evin içinde bir eliyle duvardan destek almadan dolaşamıyordu. Koltuğundan kalkarken, sabahları yataktan çıkarken Lee'nin yardımı gerekiyordu sık sık; ayakkabılarını da uyuşuk sol eliyle düğüm atamadığından kendi bağlayamıyordu.

Hemen her gün dönüp dolaşıp Aron'a geliyordu. "Bir delikanlının askere gitmek istemesini anlayabilirim" diyordu. "Aron benimle konuşmuş olsa, onu vazgeçirmeye çalışırdım belki, ama menetmezdim. Sen de biliyorsun Lee."

"Biliyorum."

"Anlayamadığım şey bu. Niye gizli gizli gitti? Niye mektup yazmıyor? Onu daha iyi tanıdığımı zannediyordum. Abra'ya yazmış mı? Ona yazmıştır mutlaka."

"Sorarım."

"Sor. Hemen sor."

"Eğitim zormuş. Öyle diyorlar. Belki zamanı olmuyordur."

"Bir kart yazmak zaman almaz ki."

"Siz askere gittiğinizde babanıza mektup yazmış mıydınız?"

"Açığımı yakaladın zannettin, değil mi? Hayır, yazmadım, ama bir sebebi vardı. Ben gitmek istemiyordum askere. Babam zorla gönderdi. Hınç duyuyordum ona. Gördüğün gibi geçerli bir gerekçem vardı. Ama Aron... üniversitede dersleri iyiydi. Hatta mektup yazıp sordular okuldan. Sen okudun mektubu. Yanına giysi almadı. Altın saatini de."

"Askerde giysiye ihtiyacı olmaz, altın saat de istemiyorlar orada. Her şey kahverengi."

"Haklısın galiba. Ama anlamıyorum. Gözlerime baktırmam lazım. Her şeyi sana okutamam ya." Gözleri gerçekten ona rahatsızlık veriyordu. "Harfleri görüyorum" diyordu, "ama kelimeler karmakarışık oluyor." Günde on on beş kere eline bir gazete ya da kitap geçiriyor, gözünü dikip bakıyor, sonra bırakıyordu.

Lee, huzursuz olmasın diye ona gazeteleri okuyordu; o okurken Adam sık sık uyuyakalıyordu.

Sonra uyanıp soruyordu: "Lee? Cal, sen misin? Gözlerimle ilgili hiç sorunum olmamıştı. Yarın gidip baktırayım şu gözlerime."

Şubat ortalarında bir gün Cal mutfağa girip, "Lee" dedi, "aynı şeyi söyleyip duruyor. Gözlerine baktıralım."

Lee kayısı pişiriyordu. Ocağın yanından ayrılıp mutfak kapısını kapattı, sonra yine ocağın başına gitti. "Ben baktırmasını istemiyorum" dedi.

"Neden?"

"Gözlerinde bir sorun olduğunu düşünmüyorum. Öğrenirse daha kötü olabilir. Bir süre rahat bırakalım. Ağır bir şok yaşadı. İyileşsin biraz. Ben istediği kadar okurum kendisine."

"Sence sorun ne?"

"Söylemek istemiyorum. Dr. Edwards dostça bir ziyarette bulunabilir diye düşündüm ben... şöyle bir hatır sormaya."

"Sen bilirsin" dedi Cal.

"Cal, Abra'yı gördün mü?" dedi Lee.

"Tabii, görüyorum. Sırtını dönüp gidiyor."

"Yakalayamaz mısın?"

"Tabii ki... itip yere deviririm, suratına bir yumruk atarım, zorla konuştururum. Ama yapmayacağım."

"Belki sen ilk adımı atsan... Bazen aradaki engel o kadar zayıftır ki, dokunduğun anda devriliverir. Yakala onu. Onu görmek istediğimi söyle."

"Yapmayacağım."

"Çok suçlu hissediyorsun kendini, değil mi?"

Cal cevap vermedi.

"Ondan hoşlanmıyor musun?"

Cal cevap vermedi.

"Böyle devam edersen kendini daha iyi değil, daha kötü hissedeceksin. Biraz açılsan iyi olur. Seni uyarıyorum. Açılsan iyi olur."

Cal haykırdı: "Ne yaptığımı babama söyleyeyim mi istiyorsun? Söyle dersen söylerim."

"Hayır Cal. Şimdi değil. Ama iyileştiğinde söylemen gerekecek. Kendin için söylemen gerekecek. Bunu tek başına taşıyamazsın. Öldürecek sonunda seni."

"Belki de ölmeyi hak ediyorum."

"Kes şunu!" dedi Lee soğuk bir tonda. "Bu yaptığın kendini şımartmanın en bayağı şekli. Kes!"

"Nasıl keseceğim?" diye sordu Cal.

Lee konuyu değiştirdi. "Abra'nın niye hiç gelmediğini anlamıyorum... bir kere bile."

"Artık gelmesi için bir sebep yok."

"Benim bildiğim Abra gelir. Bu işte bir tuhaflık var. Sen gördün mü onu?"

Cal kaşlarını çattı. "Gördüğümü söyledim ya. Sen de deliriyorsun. Üç kere konuşmaya çalıştım onunla. Yürüdü gitti."

"Bir tuhaflık var bunda. Abra iyi bir kadın... gerçek bir kadın."

"O bir kız" dedi Cal. "Sen kadın deyince tuhafıma gidiyor."

"Hayır" dedi Lee alçak sesle. "Bazıları doğdukları andan itibaren kadındır. Abra bir kadının cazibesine ve cesaretine sahip... gücüne ve bilgeliğine de. Çok şey biliyor, çok şeyi kabul ediyor. Onun küçülmesinin, fesatlaşmasının imkânsız olduğuna bahse girebilirdim; kibirli olmanın sevimli görüneceği durumlar hariç kibirli olmasının da."

"Ona gerçekten değer veriyorsun."

"Bizi terk etmeyeceğini düşünecek kadar." Lee ekledi: "Özlüyorum onu. Beni görmeye gelsin, rica et tarafımdan."

"Söyledim ya, bana sırtını dönüp gitti."

"Öyleyse kovala. Onu görmek istediğimi söyle. Özlüyorum."

Cal sordu: "Şimdi babamın gözlerine dönelim mi?"

"Hayır" dedi Lee.

"Aron'dan bahsedelim mi?"

"Hayır."

**[iii]**

Cal ertesi gün bütün gün Abra'yı tek başına yakalamaya çalıştı; ancak okul çıkışı önünde, eve yürürken rastlayabildi. Cal ilk köşeden sapıp paralel sokak boyunca koştu, sonra geriye koştu, zaman ve mesafeyi hesaplayıp Abra gelirken önüne çıktı.

"Merhaba" dedi.

"Merhaba. Seni arkamda görmüş gibiyim."

"Gördün. Önüne geçmek için arka sokaktan koşarak dolaştım. Seninle konuşmak istiyorum."

Abra ona ciddiyetle baktı. "Koşarak öne geçmeden de konuşabilirdin."

"Ne bileyim, okulda konuşmaya çalıştım seninle. Sırtını dönüp gittin."

"Öfkeliydin. Öfkeliyken konuşmak istemedim seninle."

"Nereden biliyorsun öfkeli olduğumu?"

"Yüzünden ve yürüyüşünden belliydi. Şu anda öfkeli değilsin."

"Hayır, değilim."

"Kitaplarımı taşır mısın?" dedi Abra gülümseyerek.

Cal'in üzerine bir sıcaklık yayıldı. "Evet, tabii." Abra'nın okul kitaplarını koltuğunun altına sıkıştırıp yanı sıra yürümeye koyuldu. "Lee seni görmek istiyor. Sana söylememi istedi."

Abra memnun olmuştu. "Öyle mi? Geleceğimi söyle. Baban nasıl?"

"Pek iyi değil. Gözleri rahatsız."

Yan yana sessizce yürüdüler; sonunda Cal daha fazla dayanamadı. "Aron'dan haberin var mı?"

"Evet." Abra durakladı. "Klasörümü aç, ilk sayfayı çevir."

Cal kitapların arasında klasörü buldu. İçinde bir kartpostal vardı. "Sevgili Abra" diye yazmıştı Cal. "Kendimi temiz hissetmiyo-

rum. Sana layık değilim. Üzülme. Ben askerdeyim. Babamın yanına yaklaşma. Elveda, Aron."

Cal klasörü çat diye kapattı. "Orospu çocuğu" diye mırıldandı.

"Ne?"

"Yok bir şey."

"Ne dediğini duydum."

"Niye gittiğini biliyor musun?"

"Hayır. Tahmin edebilirim aslında... düşünsem bulurum. Düşünmek istemiyorum. Hazır değilim... yani, sen söylemek istiyorsan o başka."

Cal ansızın, "Abra, benden nefret mi ediyorsun?" dedi.

"Hayır Cal, ama sen benden biraz nefret ediyorsun. Niçin?"

"Ben... korkuyorum senden."

"Hiç gerek yok."

"Sana sandığından daha çok zararın dokundu. Hem sen benim kardeşimin sevgilisisin."

"Ne zararın dokundu? Ayrıca kardeşinin sevgilisi *değilim*."

"Tamam" dedi Cal acı acı. "Söyleyeceğim... unutma, sen istedin söylememi. Annemiz fahişe. Burada, bizim kasabada bir ev işletiyordu. Ben uzun süre önce öğrendim. Şükran Günü gecesi Aron'ı oraya götürüp annemizi gösterdim ona. Ben..."

Abra heyecan içinde sözünü kesti: "Ne yaptı?"

"Delirdi... resmen çıldırdı. Bağırdı ona. Dışarıya çıktığımızda beni yere devirip koşarak kaçtı. Sevgili annemiz kendini öldürdü; babamsa... onun... iyi değil babam. Şimdi gerçek yüzümü gördün. Artık bana sırt çevirmek için bir gerekçen var."

"Şimdi onun gerçek yüzünü gördüm" dedi Abra sakin bir tonda.

"Kardeşimin mi?"

"Evet, kardeşinin."

"O iyi bir insandı. Niye insandı diyorum? İyi bir insan o. Benim gibi kötü ve pis değil."

Çok yavaş yürümekteydiler. Abra durdu, Cal de durdu, Abra ona döndü.

"Cal" dedi, "ben anneni uzun, çok uzun zamandır biliyordum."

"Öyle mi?"

"Annemle babam konuşurlarken duymuştum, benim uyuduğumu sanıyorlardı. Sana bir şey söylemek istiyorum; zor da olsa, söylenmesi iyi olacak bir şey."

"Söylemek istiyor musun?"

"Söylemek zorundayım. Çok da uzun sayılmayacak bir süre önce ben büyüdüm, artık küçük bir kız olmaktan çıktım. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Evet" dedi Cal.

"Emin misin anladığından?"

"Evet."

"Peki öyleyse. Şimdi söylemesi zor. Keşke o zaman söyleseydim. Aron'ı artık sevmiyordum."

"Niçin?"

"Ben de anlamaya çalıştım. Çocukken kendi uydurduğumuz bir masalın içinde yaşıyorduk. Ama büyüdüğümde masal yetmemeye başladı. Bana başka bir şey lazımdı, çünkü masal artık doğru değildi."

"Ama..."

"Bir dakika... her şeyi söyleyeyim. Aron büyümedi. Belki hiç büyümeyecek. O masalı ve masalın kendi istediği gibi sonuçlanmasını istiyordu. Başka herhangi bir şekilde sonuçlanmasına tahammülü yoktu."

"Peki sen?"

"Ben nasıl sonuçlandığını öğrenmek istemiyorum. Sadece devam ederken orada olmak istiyorum. Ayrıca, Cal... biz yabancıydık birbirimize. Alışkanlık yüzünden sürdürdük. Ama ben artık masala inanmıyordum."

"Ya Aron?"

"O dünyayı kökünden sökmesi gerekse mutlaka kendi istediği gibi sonuçlandırmaya kararlıydı."

Cal gözlerini yerden ayırmıyordu.

"Bana inanıyor musun?" dedi Abra.

"Enine boyuna düşünmeye çalışıyorum."

"İnsan çocukken her şeyin merkezi oluyor. Her olay onunla ilgili. Başka insanlar mı? Onlar konuşmak için sunulmuş hayaletler

sadece. Ama büyüyünce yerini buluyorsun, kendi boyut ve şekline bürünüyorsun. İçinden bir şeyler başkalarına aktarılıyor, başkalarından bir şeyler de sana. Eskisine göre kötü ama aynı zamanda daha iyi. Aron'la ilgili söylediklerine sevindim."

"Niçin?"

"Çünkü şimdi her şeyi kafamdan uydurmadığımı biliyorum. Aron annesiyle ilgili gerçeği öğrenmeye tahammül edemedi, çünkü masalın böyle devam etmesini istemiyordu... başka masal da istemiyordu. Bu yüzden de dünyayı söktü attı. Tıpkı papaz olmak istediğinde beni, Abra'yı söküp attığı gibi."

"Bunu düşünmem gerekecek" dedi Cal.

"Kitaplarımı ver" dedi Abra. "Lee'ye geleceğimi söyle. Artık özgür hissediyorum kendimi. Ben de düşünmek istiyorum. Galiba seni seviyorum Cal."

"Ben iyi bir insan değilim."

"Olmadığın için zaten."

Cal hızla eve yürüdü. "Yarın gelecek" dedi Lee'ye.

"Aa, heyecanlısın sen" dedi Lee.

**[iv]**

Abra eve girdiğinde parmak uçlarına basa basa ilerledi. Koridorda duvarın dibinden, gıcırdamayan tahtaların üstünden yürüdü. Ayağını halı kaplı basamakların ilkine koydu, fikir değiştirip mutfağa gitti.

"Geldin nihayet" dedi annesi. "Doğruca eve gelmedin mi?"

"Dersten sonra kalmam gerekti. Babam daha iyi mi?"

"Herhalde."

"Doktor ne diyor?"

"Baştan beri ne dediyse onu... çok çalışmaktan. Dinlenmesi gerekiyor sadece."

"Yorgun görünmüyordu" dedi Abra.

Annesi bir kutuyu açıp içinden üç büyük patates çıkardı ve lavaboya götürdü. "Baban çok cesur bir adam canım. Tahmin etmem

gerekirdi. Kendi işinin haricinde bir de savaş için çalışıyor. Doktor bazen insanların birden çöktüğünü söylüyor."

"Yanına gideyim mi?"

"Biliyor musun Abra, bana kimseyi görmek istemiyormuş gibi geliyor. Yargıç Knudsen aradı, baban uyuyor dedirtti."

"Sana yardım edebilir miyim?"

"Git üstünü değiş canım. Güzel elbisen kirlenmesin."

Abra babasının odasının önünden parmak ucuna basa basa geçip kendi odasına girdi. Vernik parıltısı göz kamaştırıcıydı, oda canlı renklerde bir duvar kâğıdıyla kaplıydı. Şifonyerin üzerinde anne babasının çerçeveli fotoğrafları, duvarlarda çerçevelenmiş şiirler, dolabı... her şey yerli yerinde, yerler cilalı, ayakkabıları uslu uslu yan yana duruyor. Annesi her şeyi onun yerine yapıyordu, ısrarlıydı bu konuda; onun yerine program yapıyor, onu giydiriyordu.

Abra odasında herhangi bir özel eşya, hatta kişisel eşya bulundurmaktan çoktan vazgeçmişti. O kadar uzun zaman olmuştu ki, odasını özel bir mekân olarak görmüyordu. Onun özel hayatı zihnindeydi. Sakladığı birkaç mektup, oturma odasında, iki ciltlik *Ulysses S. Grant'in Hatıratı*'nın sayfaları arasına yerleştirilmişti; bildiği kadarıyla kitabı matbaadan çıktığından beri kendisi dışında kimse açmamıştı.

Abra memnundu, sebebini deşmedi. Bazı şeyleri şüpheye yer bırakmayacak şekilde biliyor ve bunlar hakkında konuşmuyordu. Mesela babasının hasta olmadığını biliyordu. Bir şeyden saklanıyordu. Adam Trask'in hasta olduğunu da aynı kesinlikle biliyordu, çünkü onu yolda yürürken görmüştü. Babasının hasta olmadığını annesinin bilip bilmediğini merak etti.

Abra elbisesini çıkarıp evde iş yapmak için kullandığı pamuklu iş elbisesini giydi. Saçlarını fırçaladı, babasının odasının önünden parmak ucunda geçti ve aşağı indi. Merdiven altında durup klasörünü açtı, Aron'ın kartpostalını çıkardı. Salona girip *Hatırat*'ın ikinci cildini silkeleyerek Aron'ın mektuplarını aldı, sıkıca katladı ve eteğini kaldırıp külot lastiğine sıkıştırdı. Paket hafif bir şişkinlik yapıyordu. Mutfağa girince şişkinliği örtmek için bir boy önlüğü taktı.

"Havuçları ayıklayabilirsin" dedi annesi. "O su ısınmış mı?"

"Kaynamak üzere."

"Şu fincanın içine bir bulyon tableti atar mısın canım? Doktor babanı güçlendireceğini söylüyor."

Annesi buharı tüten fincanı üst kata götürdüğünde Abra gaz ocağının çöp fırını bölümünü açtı, mektupları içine atıp tutuşturdu.

Annesi döndüğünde, "Yanık kokusu alıyorum" dedi.

"Çöpü yaktım. Dolmuştu."

"Böyle şeyleri yapmadan bana sorsana" dedi annesi. "Çöpü sabah mutfağı ısıtmak için ayırmıştım."

"Özür dilerim anne" dedi Abra. "Düşünemedim."

"Bunları düşünmeye çalış. Son zamanlarda çok düşüncesiz oldun gibi geliyor bana."

"Özür dilerim anne."

"Sakla samanı gelir zamanı" dedi annesi.

Yemek odasında telefon çaldı. Annesi bakmak üzere gitti. Abra annesinin, "Hayır, görüşemezsiniz" dediğini duydu. "Doktorun talimatı. Kimseyle görüşmüyor... hayır, hiç kimseyle."

Mutfağa döndü. "Yine Yargıç Knudsen" dedi.

## 53

**[i]**

Abra ertesi gün okulda ilk dersten itibaren Lee'yi göreceği için sevinçliydi. Ders arasında koridorda Cal'e rastladı. "Söyledin mi geleceğimi?"

"Turta yapmaya başladı" dedi Cal. Üniforması vardı üstünde: boğazını sıkan yüksek yaka, üstüne oturmayan ceket ve dolamalı tozluk.

"Senin talimin var" dedi Abra. "Ben önce varacağım. Neli turta?"

"Bilmiyorum. Ama bana da birkaç tane bırak, olmaz mı? Çilek kokusu alır gibi oldum. İki tane bıraksan yeter."

"Lee'ye hediye aldım, görmek ister misin? Bak!" Abra küçük bir karton kutu çıkarıp açtı. "Yeni bir patates soyacağı. Sırf kabuğunu alıyor. Çok kolay. Lee'ye aldım."

"Gitti benim turtalar" dedi Cal. Sonra ekledi: "Gecikirsem ben gelmeden gitme, olmaz mı?"

"Beni eve geçirip kitaplarımı taşımak ister misin?"

"Evet" dedi Cal.

Abra onun gözlerinin içine uzun uzun, Cal'i yere bakmaya zorlayacak kadar uzun baktı, sonra dönüp dersine gitti.

**[ii]**

Adam sabahları geç uyanır, daha doğrusu çok sık uyur olmuştu, hem gece hem de gündüz, kısa kısa uyuyordu. Lee onu birkaç kere yokladıktan sonra nihayet uyandığını gördü.

"Bu sabah kendimi iyi hissediyorum" dedi Adam.

"Sabah denebilirse. Saat on bir neredeyse."

"Aman Allahım! Kalkmam lazım."

"Ne diye?"

"Ne diye mi? Evet, ne diye! Ama iyi hissediyorum kendimi Lee. Askere alma bürosuna kadar yürürüm belki. Dışarısı nasıl?"

"Soğuk, rutubetli" dedi Lee.

Adam'ın kalkmasına yardım etti. Düğmeler, ayakkabı bağları ve giysilerin önü arkası Adam'ı zorluyordu.

Lee yardım ederken Adam, "Bir rüya gördüm" dedi, "gerçek gibiydi. Babamı gördüm."

"Duyduğuma göre önemli bir beyefendiymiş" dedi Lee. "Kardeşinizin avukatının gönderdiği gazete kupürlerini okudum. Çok müthiş bir beyefendiydi mutlaka."

Adam Lee'ye sakin bir ifadeyle baktı. "Hırsız olduğunu biliyor muydun?"

"Rüyada görmüş olmalısınız" dedi Lee. "Babanız Arlington'da yatıyor. Kupürlerin birinde cenazesine Başkan Yardımcısı'nın ve Savunma Bakanı'nın katıldığı yazılıydı. *Salinas Index* babanızla ilgili

bir yazı yayınlamak isteyebilir, biliyor musunuz? Savaş zamanı olduğundan... Dosyayı incelemek ister misiniz?"

"Hırsızdı" dedi Adam. "Eskiden öyle düşünmüyordum ama şimdi eminim. GAR'yi dolandırdı."

"Buna inanmıyorum" dedi Lee.

Adam'ın gözleri dolmuştu. Bu aralar Adam'ın gözleri sık sık doluveriyordu. "Siz şimdi oturun, ben size kahvaltı getireyim" dedi. "Bugün öğleden sonra bizi ziyarete kim gelecek, biliyor musunuz? Abra."

"Abra mı?" dedi Adam, "Ha, tabii, Abra" diye ekledi sonra. "İyi kız Abra."

"Bayılıyorum ona" dedi Lee sadece. Adam'ı yatak odasındaki iskambil masasının başına oturttu. "Ben kahvaltı hazırlarken siz yapbozla uğraşmak ister misiniz biraz?"

"Hayır, teşekkür ederim. Bu sabah istemiyorum. Rüyamı düşünmek istiyorum unutmadan."

Lee kahvaltı tepsisini getirdiğinde Adam koltuğunda uyuyordu. Lee onu uyandırdı, o kahvaltısını ederken *Salinas Journal*'ı yüksek sesle okudu, sonra tuvalete gitmesine yardım etti.

Turtaların tatlı kokusu mutfağa dolmuştu; meyvelerden bazıları fırında kaynayarak taşınca yanmış, acı-tatlı keskin kokuya bir hoşluk, bir burukluk katmıştı.

Lee'nin içinden sakin bir mutluluk yayılıyordu. Değişimin mutluluğuydu. Adam'ın zamanı azalıyor, diye düşündü. Benimki de azalıyor olsa gerek, ama ben hissetmiyorum. Ölümsüz hissediyorum kendimi. Çok gençken bir ara ölümlü hissediyordum... ama artık öyle gelmiyor. Ölüm geri çekildi. Acaba bu his normal mi, diye merak etti.

Babam hırsızdı derken Adam'ın ne demek istediğini de merak etti. Belki rüyanın bir parçasıydı. Sonra Lee'nin zihni sık sık yaptığı gibi çalışmayı sürdürdü. Farzedelim doğruydu... Adam, yeryüzünde bulunabilecek en dogmatik biçimde dürüst adam, bütün hayatını çalıntı parayla yaşamıştı. Lee kendi kendine güldü... şimdi ikinci bir vasiyetnameyle saflığını biraz kendine yontan Aron, bütün hayatını bir randevuevinin kârıyla yaşayacaktı. Şaka mıydı bu,

yoksa böyle bir denge mi vardı; insan bir yönde fazla ilerlerse terazide otomatik bir kol hareket ediyor ve denge tekrar mı sağlanıyordu?

Sam Hamilton'ı düşündü. Ne çok kapıyı çalmıştı. Ne çok projesi, planı vardı, ama kimse para vermemişti ona. Öyle ya... onun varlığı çoktu, zengindi. Daha fazlası verilemezdi. Para pul, ruhen yoksul olanlara, ilgi ve mutlulukları bakımından yoksul olanlara nasip oluyor sanki. Lafı dolandırmadan söylersek: çok zenginler birtakım zavallı garibanlardır. Acaba doğru mu bu, diye düşündü. Bazen öyle davranıyorlardı gerçekten.

Cal'in kendini cezalandırmak için parayı yakışını düşündü. Ceza suçun kendisi kadar acı vermemişti ona. "Günün birinde Sam Hamilton'la karşılaşacağım bir yer varsa eğer, ona anlatacak çok iyi hikâyelerim olacak" dedi kendi kendine. Zihni devam etti: "Onun da sana!"

Lee Adam'ın yanına gitti ve onu babasıyla ilgili gazete kupürlerinin olduğu kutuyu açmaya çalışırken buldu.

**[iii]**

O gün öğleden sonra rüzgâr soğuk esiyordu. Adam askere alma bürosuna uğramak konusunda ısrar etti. Lee onu soğuğa karşı sarıp sarmaladı ve uğurladı. "En ufak bir zafiyet hissedersiniz olduğunuz yerde oturuverin" dedi.

"Olur" dedi Adam. "Bütün gün hiç başım dönmedi. Belki Victor'a uğrarım, gözlerime bir baksın diye."

"Yarına kadar bekleyin. Ben de gelirim sizinle."

"Bakarız" dedi Adam ve gösterişli bir edayla kollarını sallaya sallaya yola koyuldu.

Abra buz gibi rüzgârdan gözleri parıl parıl, burnu kıpkırmızı geldi; beraberinde öyle bir haz getirdi ki, Lee onu gördüğünde hafifçe kıkırdadı.

"Turtalar nerede?" diye sordu Abra. "Cal'den saklayalım onları." Mutfağa girip oturdu. "Oh, o kadar memnunum ki geldiğime."

Lee konuşmaya yeltendi, boğazı düğümlendi, sonra söylemek istediği şeyin söylenmesinin, dikkatle söylenmesinin iyi olacağını düşün-

dü. Abra'nın etrafında huzursuzca dönüp duruyordu. "Biliyor musun, hayatta pek fazla dileğim olmamıştır" diye söze başladı. "Bir şeyleri dilememeyi çok küçük yaşta öğrendim. Dilemek hak edilmiş hüsrandan başka şey getirmez insana."

Abra neşeyle, "Ama şimdi bir şey diliyorsun" dedi. "Nedir?"

Lee pat diye söyleyiverdi: "Kızım olmanı dilerdim..." Söylediği kendini dehşete düşürmüştü. Ocağın başına gidip çaydanlığın altını kapattı, sonra tekrar yaktı.

Abra alçak sesle cevap verdi: "Ben de babam olmanı dilerdim."

Lee ona hızla bakıp başını çevirdi. "Sahi mi?"

"Evet, isterdim."

"Niçin?"

"Çünkü seni seviyorum."

Lee hemen mutfaktan çıktı. Odasında oturup ellerini sımsıkı kavuşturarak boğazındaki düğümün çözülmesini bekledi. Sonra kalkıp şifonyerinin üstünden küçük, oymalı bir abanoz kutu aldı. Kutunun üstünde bir ejderha gökyüzüne tırmanıyordu. Kutuyu mutfağa götürüp masanın üstüne, Abra'nın ellerinin arasına bıraktı. "Bu senin" dedi, ses tonu dümdüzdü.

Abra kutuyu açtı; içinde koyu yeşil yeşimtaşından küçük bir düğme vardı, düğmenin üzerine bir insanın sağ eli çizilmişti, parmakları kıvrık, gevşek, güzel bir el. Abra düğmeyi eline alıp baktı, sonra dilinin ucuyla ıslattı, usulca dolgun dudaklarında gezdirdi, serin taşı yanağına bastırdı.

"Annemin tek süsü buydu" dedi Lee.

Abra ayağa kalkıp Lee'ye sarıldı ve yanağından öptü; Lee'nin başına böyle bir şey hayatta ilk kez geliyordu.

Lee güldü. "Doğulu sükûnetim beni terk etmişe benziyor" dedi. "Ben çay koyayım canımın içi. Öyle toparlarım kendimi." Ocağın başından, "Bu kelimeyi daha önce hiç kullanmamıştım" dedi, "bir kere olsun söylemedim, yeryüzünde hiç kimseye."

Abra, "Ben bu sabah sevinç içinde uyandım" dedi.

"Ben de öyle" dedi Lee. "Neden mutlu olduğumu biliyorum. Sen geleceksin diye."

"Ona da seviniyordum, ama..."

"Sen değişmişsin" dedi Lee. "Artık küçük kız kalmamış içinde. Söyler misin bana?"

"Aron'ın bütün mektuplarını yaktım."

"Sana kötü bir şey mi yaptı?"

"Hayır. Yaptı diyemem. Son zamanlarda yeterince iyi olmadığımı düşünüyordum hep. İyi bir insan olmadığımı ona hep açıklamak istedim."

"Şimdi mükemmel olman gerekmediği için de, iyi olabilirsin. Öyle mi?"

"Galiba. Öyle olabilir."

"Oğlanların annesinden haberin var mı?"

"Evet. Turtalardan birini bile tatmadım, biliyor musun?" dedi Abra. "Ağzım kurudu."

"Biraz çay iç Abra. Cal'den hoşlanıyor musun?"

"Evet."

"Onun içinde akla gelebilecek iyi ve kötü ne varsa, tepeleme dolu" dedi Lee. "Tek bir insanın, neredeyse parmağıyla..."

Abra başını çayının üstüne eğdi. "Açelyalar açtığında Alisal'a gitmeyi teklif etti bana."

Lee ellerini masanın üstüne koyup uzandı. "Gidecek misin diye sormak istemiyorum" dedi.

"Sorman gerekmez" dedi Abra. "Gideceğim."

Lee, Abra'nın karşısına oturdu. "Bu evden uzun süre uzak kalma" dedi.

"Babamla annem gelmemi istemiyorlar."

"Onları bir kere gördüm sadece" dedi Lee alaycı bir ifadeyle. "İyi insanlar gibi görünüyorladı. Bazen en garip ilaçlar etkili olur Abra. Aron'ın yüz bin doları aşkın bir mirasa konduğunu bilmelerinin yararı olur muydu acaba?"

Abra başını ciddiyetle sallayıp dudaklarının yukarı bükülmemesine gayret etti. "Bence yararı olur" dedi. "Bu haberi onlara nasıl ulaştırsam acaba?"

"Hayatım" dedi Lee, "ben böyle bir haber duysam ilk aklıma gelen, birine telefon etmek olurdu herhalde. Gel gör ki, bağlantı pek iyi olmayabilir, bağırmayı gerektirebilirdi."

Abra başıyla onayladı. "Sen olsan paranın nereden geldiğini söyler miydin?"

"Onu söylemezdim" dedi Lee.

Abra duvarda bir çiviye asılı çalar saate baktı. "Beşe geliyor" dedi. "Gitmem gerek. Babam iyi değil. Cal talimden döner belki diye ummuştum."

"Arayı açma" dedi Lee.

**[iv]**

Abra çıktığında Cal'i verandada buldu.

"Bekle beni" dedi Cal, eve girdi ve kitaplarını bıraktı.

"Abra'nın kitaplarına iyi bak" diye seslendi Lee mutfaktan.

Kış gecesi, buz gibi bir rüzgâr üfleyerek çökmekteydi; sokak lambaları karbonları cızırdayarak, huzursuzca sallanıyor, gölgeleri ikinci kaleye varmaya çalışan beyzbol koşucuları misali ileri geri hamleler yaparmış gibi gösteriyordu. İşten dönen adamlar çenelerini paltolarına gömüp sıcaklığa kavuşmak için hızlı hareket ediyorlardı. Sessiz akşamda sokaklarca ötedeki buz pateni alanından gelen tekdüze, dağınık müzik işitiliyordu.

"Kitaplarını bir saniyeliğine tutar mısın Abra?" dedi Cal. "Şu yakayı çözmek istiyorum. Kafamı koparacak." Yakanın kopçalarını açtı ve rahat bir nefes aldı. "Boynum yara oldu" deyip Abra'nın kitaplarını aldı tekrar. Berges'in ön bahçesindeki büyük palmiye ağacının dalları kuru bir takırtıyla birbirine çarpıyor, bir kedi, kapanıp kendisini dışarıda bırakmış bir mutfak kapısının önünde miyavlayıp duruyordu.

"Senden pek asker olacağını sanmıyorum" dedi Abra. "Fazlasıyla bağımsızsın."

"Olabilirim" dedi Cal. "Bizim Krag-Jorgensens'le yaptığımız bu talimler bana saçma geliyor. Zamanı gelince, ilgilendiğimde başarılı olurum."

"Turtalar harikaydı" dedi Abra. "Sana bir tane bıraktım."

"Sağol. Bence Aron iyi askerdir."

"Evet, öyledir... ayrıca ordunun en yakışıklı askeri. Açelyalara ne zaman gidiyoruz?"

"Baharda ancak."

"Erken gideriz, yanımızda öğle yemeği götürürüz."

"Yağmur yağabilir."

"Yağsa da yağmasa da gidelim."

Abra kitaplarını alıp bahçeye girdi. "Yarın görüşürüz" dedi.

Cal eve yönelmedi. Huzursuz gecede önce lisenin, sonra buz pateni alanının önünden geçti – üzerine koca bir çadır gerili bir zemin ve tangır tungur bir mekanik orkestra. Paten kayan bir Allahın kulu yoktu. Alanı işleten yaşlı adam bölmesinde oturmuş, işaretparmağını üzgün üzgün bilet koçanının dibinde gezdiriyordu.

Main sokağı bomboştu. Kaldırımda kâğıtlar rüzgârla savruluyordu. Polis memuru Tom Meek, Bell şekerci dükkânından çıkıp Cal'in yanı sıra yürümeye koyuldu. "Şu ceketinin yakasını iliklesene asker" dedi yavaşça.

"Merhaba Tom. Çok dar yahu."

"Son zamanlarda geceleri seni görmüyorum ortalarda."

"Doğru."

"Yoksa doğru yolu mu buldun?"

"Olabilir."

Tom ciddiymiş izlenimi uyandırarak insanlarla dalga geçme yeteneğiyle övünürdü. "Bir kız bulmuşsun gibi geliyor bana" dedi.

Cal cevap vermedi.

"Duyduğuma göre kardeşin yaşını büyütüp askere gitmiş. Onun kızı mı kaptın yoksa?"

"Aa, tabii, tabii" dedi Cal.

Tom'un ilgisi arttı. "Neredeyse unutuyordum" dedi. "Duyduğuma göre Will Hamilton senin fasulye işinden on beş bin dolar kazandığını anlatıp duruyormuş. Doğru mu bu?"

"Ha, tabii" dedi Cal.

"Sen daha çocuksun. Ne yapacaksın onca parayı?"

Cal sırıttı. "Yaktım hepsini."

"Nasıl yani?"

"Bir kibrit çakıp yaktım."

Tom, Cal'in yüzüne baktı. "Ya! Öyle demek. Tabii. İyi etmişsin. Ben buraya giriyorum. İyi geceler." Tom Meek dalgaya alınmaktan hoşlanmazdı. "Zibidi, orospu çocuğu" dedi kendi kendine. "Fazla akıllandı bu."

Cal Main sokağında vitrinlere baka baka, yavaş yavaş yürüyordu. Kate'in nereye gömüldüğünü merak etti. Öğrenip bir demet çiçek götürebileceğini düşündü, sonra bu dürtüsüne güldü. Bu iyi bir şey miydi, yoksa kendini mi kandırıyordu? Salinas'ın rüzgârı, bir demet karanfili boşver, mezar taşlarını sökerdi yerinden. Durup dururken karanfilin Meksikalı dilinde nasıl söylendiğini hatırladı. Herhalde çocukken birinden duymuştu. Karanfile Aşk Çivisi diyorlardı, kadife çiçeğine ise Ölüm Çivisi. Kelimenin kendisi de çivi gibiydi: *claveles*. Annesinin mezarına kadife çiçeği bırakabilirdi. "Aron gibi düşünmeye başladım" dedi kendi kendine.

## 54

**[i]**

Kış ısırmaktan bir türlü vazgeçmiyordu. Zamanı çoktan geçmişken soğuğuyla, yağışıyla, rüzgârıyla uzun süre direndi. İnsanlar, "Şu Fransa'da patlattıkları büyük toplar yüzünden" diyordu, "bütün dünyanın iklimini bozdular."

Salinas Vadisi'nde tahılların filizlenmesi epey uzun sürdü; kır çiçekleri o kadar geç açtı ki, bazı insanlar hiç açmayacak sandı.

1 Mayıs günü, yani Alisal'da bütün kilise okullarının piknik gününde, çayın kenarında yetişen yabani açelyaların açmış olacağını bilirdik, en azından açacağına güvenirdik. Açelyalar 1 Mayıs gününün parçasıydı.

O gün hava soğuktu. Buz gibi bir yağmur, piknikleri suya düşürmüştü; açelya çalılarının üstünde açmış tek bir tomurcuk bile yoktu. İki hafta sonra hâlâ açmamışlardı.

Cal piknik programının sinyali olarak açelyaları belirlerken böyle olacağını bilmiyordu, ama bir kere simge saptandıktan sonra çiğnenemezdi.

Ford'u Windham'ın arabalığında hazır bekliyordu; lastikleri şişirilmişti, kolay çalışsın diye iki yeni kuru bataryası da vardı. Lee o gün geldiğinde sandviç hazırlamak üzere alesta beklemekten sonunda sıkıldı ve iki günde bir sandviç ekmeği almaktan vazgeçti.

"Siz gene de gitsenize" dedi.

"Gidemeyiz" dedi Cal. "Açelya dedim bir kere."

"Nereden haberin olacak?"

"Silacci'ler o tarafta oturuyor, her gün okula geliyorlar. Bir hafta-on gün sonra diyorlar."

"Aman Allahım!" dedi Lee. "Pikniği bunca hazırlıkla yormasaydın."

Adam'ın sağlığı yavaş yavaş düzeliyordu. Elindeki uyuşukluk geçmeye başlamıştı. Biraz okuyabiliyordu da... her gün biraz daha çok.

"Harfler ancak yorulduğum zaman hoplayıp zıplamaya başlıyor" diyordu. "İyi ki gözlük alıp gözlerimi mahvetmemişim. Ben biliyordum gözlerimde bir şey olmadığını."

Lee başıyla onaylıyor, seviniyordu. İhtiyacı olan kitapları almaya San Francisco'ya gitmiş, çeşitli makaleler istetmişti. Beynin anatomisi, lezyon ve trombozun belirtileriyle ciddiyeti konusunda dünyada ne biliniyorsa aşağı yukarı hepsini öğrenmişti. Bir zamanlar İbranice bir fiili kapana kıstırıp derisini yüzer, tabaklarken sergilediği azimli gayretle inceleyip araştırmış, sorular sormuştu. Dr. H.C. Murphy, Lee'yi çok yakından tanıma fırsatı bulmuş, Çinli bir hizmetkâra karşı profesyonel tahammülsüzlüğü, bir âlime duyulan içten hayranlığa dönüşmüştü. Hatta Dr. Murphy, Lee'den son gelişmelere ilişkin makalelerle teşhis ve uygulamalar konusundaki raporları ödünç dahi almıştı. Dr. Edwards'a, "O çekik göz beyin kanaması patolojisiyle ilgili benden fazla, hatta belki sizin kadar çok şey biliyor" dedi. Bunun böyle olması sevecen bir öfke uyandırıyordu onda. Alaylı bilgisi, farkında olmasalar da tıp erbabının sinirini hep bozmuştur.

Lee, Adam'ın iyiye gittiğini haber verdi ve "Bana emilme devam ediyormuş gibi geliyor..." dedi.

"Benim bir hastam vardı" dedi Dr. Murphy ve umut veren bir olay anlattı.

"Ben tekrarlanır diye korkuyorum hep" dedi Lee.

"Takdiriilahi" dedi Dr. Murphy. "Atardamarlara iç lastik gibi yama yapamıyoruz. Bu arada merak ettim, tansiyonunu ölçmene nasıl izin veriyor?"

"Ben onunkini tahmin ediyorum, o da benimkini tahmin ediyor, bahse giriyoruz. At yarışından iyi."

"Kim kazanıyor?"

"Aslında ben kazanabilirim" dedi Lee. "Ama kazanmıyorum. Oyun bozulur o zaman... tablo da."

"Peki heyecanlanmasına nasıl mani oluyorsun?

"Kendi icadım" dedi Lee. "Sohbet tedavisi diyorum."

"Bütün vaktini alıyor olmalı."

"Alıyor" dedi Lee.

**[ii]**

Amerikan birlikleri 28 Mayıs 1918'de Birinci Dünya Savaşı'ndaki ilk önemli görevlerini yerine getirdiler. General Bullard komutasındaki Birinci Bölük, Cantigny köyünü ele geçirme emrini almıştı. Köy Avre Irmağı vadisine bakan bir tepedeydi. Siperlerle, ağır makineli tüfek ve toplarla korunmaktaydı. Cephe bir buçuk kilometreden biraz daha uzundu.

28 Mayıs 1918 sabahı saat 6:45'te bir saatlik topçu hazırlığının ardından saldırıya geçildi. Saldırıda yer alan birlikler 28. Piyade Birliği (Albay Ely), 18. Piyade Birliği'nden bir müfreze (Parker), Birinci Mühendisler'den bir bölük, topçu tümeni (Summerall) ve destek olarak da Fransız tankları ve lav silahlarıydı.

Saldırı yüzde yüz başarılı oldu. ABD birlikleri yeni hat üzerinde siper kazıp iki güçlü Alman karşı saldırısını püskürttüler.

Birinci Bölük Clemenceau, Foch ve Pétain'in tebriklerine mazhar oldu.

[iii]

Silacci kardeşler somon pembesi açelya tomurcuklarının patlamak üzere olduğu haberini getirdiklerinde mayısın sonuydu. Bir çarşamba günü, saat dokuz zili çalarken söylediler Cal'e.

Cal aceleyle İngilizce dersine girdi; tam Miss Norris küçük platformda yerini alırken Cal mendilini sallayıp gürültüyle sümkürdü. Sonra oğlanlar tuvaletine gidip duvarın ardından kızlar tarafındaki sifonun sesini bekledi. Su sesini duyunca bodrum kapısından dışarı çıktı, kırmızı tuğla duvarın dibinden yürüdü, karabiber ağacının etrafını dönüverdi ve okuldan görülemeyeceği bir yere geldikten sonra, Abra ona yetişinceye kadar yavaş yavaş yürüdü.

"Ne zaman açmışlar?" diye sordu Abra.

"Bu sabah."

"Yarını beklesek mi?"

Cal başını kaldırıp neşeli sarı güneşe, yılın toprağı ısıtan ilk güneşine baktı. "Sen beklemek istiyor musun?"

"Hayır" dedi Abra.

"Ben de istemiyorum."

Bir anda koşmaya başladılar; Reynaud'dan ekmek alıp Lee'yi işe koştular.

Adam yüksek sesler duyup mutfağa baktı. "Ne bu patırtı?" diye sordu.

"Pikniğe gidiyoruz" dedi Cal.

"Bugün okul yok mu?"

"Var tabii" dedi Abra. "Ama aynı zamanda tatil."

Adam ona gülümsedi. "Gül gibi pespembe olmuşsun" dedi.

"Siz de gelsenize bizimle" diye haykırdı Abra. "Alisal'a açelya toplamaya gidiyoruz."

"Aa, isterim gelmeyi" dedi Adam, sonra, "hayır, gelemem" dedi. "Buzhaneye gideceğim, söz verdim. Yeni tesisat yaptırıyoruz. Hava bugün harika."

"Size de açelya getiririz" dedi Abra.

"Severim açelyayı. Hadi, iyi eğlenceler."

O gittikten sonra Cal, "Lee, sen de bizimle gelsene" dedi.

Lee ona sertçe baktı. "Seni aptal bilmezdim" dedi.

"Hadi gel!" diye haykırdı Abra.

"Saçmalamayın" dedi Lee.

**[iv]**

Alisal, Salinas Vadisi'nin doğusunda, Gabilan Dağları'nın arasındaki koyağında çağıldayarak akan hoş bir çaydır. Sular yuvarlanmış taşların üstünden hoplayıp zıplayarak akar ve çayı yatağında tutan ağaçların cilalanmış köklerini yıkar.

Havaya açelyaların kokusuyla klorofille uğraşan güneşin mahmur kokusu dolmuştu. Ford ırmağın kıyısında duruyor, hâlâ aşırı ısınmadan ötürü hafifçe nefes alıyordu. Arka koltuğa açelya dalları yığılmıştı.

Cal'le Abra kıyıda, öğle yemeğinden arta kalan kâğıtların arasında oturuyorlardı. Suya ayaklarını sarkıtmışlardı.

"Eve gidene kadar solarlar hep" dedi Cal.

"Ama onlar kadar iyi bahane yok Cal" dedi Abra. "Sen yapmayacaksan benim yapmam gerekecek herhalde..."

"Neyi?"

Abra uzanıp Cal'in elini tuttu. "Bunu" dedi.

"Ben korkuyordum."

"Niye?"

"Bilmiyorum."

"Ben korkmadım."

"Galiba kızlar çok şeyden korkmuyor."

"Öyle galiba."

"Sen hiç korkar mısın?"

"Tabii" dedi Abra. "Sen altımı ıslattığını söyledikten sonra senden korkmuştum."

"Hainlikti yaptığım" dedi Cal. "Niye yaptım acaba?" Sonra birden sustu.

Abra'nın parmakları Cal'in elini daha çok sıktı. "Ne düşündüğünü biliyorum. Onu düşünmeni istemiyorum."

Cal kıvrım kıvrım sulara bakarak ayağının ucuyla yuvarlak, kahverengi bir taşı çevirdi.

"Hepsi sende diye düşünüyorsun, değil mi?" dedi Abra. "Kötülükleri çektiğini düşünüyorsun..."

"Aslında..."

"Aslında ben sana bir şey söyleyeceğim. Babamın başı dertte."

"Nasıl dertte?"

"Kapıları dinlemedim, ama yeterince işittim. Babam hasta değil. Korkuyor. Bir şey yapmış."

Cal başını çevirdi. "Ne yapmış?"

"Galiba şirketten para almış. Ortakları onu hapse mi attıracak, yoksa ödemeye çalışmasına izin mi verecekler, bilmiyor."

"Sen nereden öğrendin?"

"Babamın sözde hasta yattığı odasında bağrışırlarken duydum. Sonra annem sesleri bastırsın diye gramofonu açtı."

"Uydurmuyorsun, değil mi?" dedi Cal.

"Hayır. Uydurmuyorum."

Cal ona yaklaşıp başını omzuna yasladı; kolu çekinerek Abra'nın beline dolandı.

"Gördüğün gibi bir tek sen değilsin..." Abra başını yana çevirip ona baktı. "Şimdi korkuyorum" dedi baygın bir sesle.

**[v]**

Lee öğleden sonra saat üçte, yazı masasının başına oturmuş, bir tohum kataloğunun sayfalarını çeviriyordu. Itırşahilerin resimleri renkliydi.

"Bak bunlar arka çitin oraya güzel olur. Bataklık görüntüsünü de keser. Acaba yeterince güneş alıyor mu orası?" Lee kendi sesine başını kaldırıp baktı ve gülümsedi. Ev boşken kendini yüksek sesle konuşurken yakaladığı giderek daha sık oluyordu.

"Yaşlılık" dedi yüksek sesle. "Yavaşlayan düşünceler ve..." Sustu, vücudu birkaç saniye kasılı kaldı. "Tuhaf şey... kulak kabartmak. Acaba çaydanlığın altını mı açık bıraktım? Hayır, hatırlıyo-

rum." Tekrar dinledi. "Allahtan batıl inançlarım yok. Kendime izin versem hayaletlerin ayak seslerini duyacağım. Hatta..."

Ön kapının zili çalındı.

"İşte bu. Buna kulak kabartmıştım. Çalsın. Hislerimin kuklası olacak değilim. Çalsın."

Ama bir daha çalmadı.

Lee'nin üzerine kapkara bir yorgunluk, omuzlarını aşağı bastıran bir umutsuzluk çöktü. Haline güldü. "Gidip kapının altında bir reklam bulabilirim ya da burada oturup salak, ihtiyar zihnimin kapıda ölüm duruyor demesine izin verebilirim. Açıkçası ben reklamı tercih ediyorum."

Lee salonda oturup kucağındaki zarfa baktı. Ansızın tükürdü zarfa. "Tamam" dedi. "Geliyorum, Allah kahretsin" deyip yırtarak açtı zarfı ve bir saniye sonra masanın üstüne koyup yazılı yüzünü ters çevirdi.

Başını dizlerinin arasına sokup yere baktı. "Hayır" dedi, "öyle bir hakkım yok. Herhangi bir yaşantıyı bir başkasından alma hakkına hiç kimse sahip değildir. Hayat ve ölüm vadedilmiştir. Istırap hepimizin hakkıdır."

Midesi kasıldı. "Cesaretim yok. Korkak bir sarı benizliyim ben. Dayanamam."

Banyoya gitti, bir bardağa üç çay kaşığı bromür ölçüp koydu, üzerine de kırmızı ilaç pembeye dönüşünceye kadar su ekledi. Bardağı salona götürüp masanın üstüne bıraktı. Telgrafı katlayıp cebine tıktı. Yüksek sesle konuştu: "Korkaklardan nefret ederim! Korkaklardan ölesiye nefret ederim!" Lee'nin elleri titriyordu, alnında soğuk terler birikmişti.

Saat dörtte Adam'ın kapıyı açmaya çalıştığını işitti. Dudaklarını yaladı. Ayağa kalkıp ağır ağır hole yürüdü. Pembe sıvı dolu bardağı taşıyan eli titremiyordu.

[i]

Trask evinde bütün ışıklar yanıyordu. Kapı yarı açık duruyordu, evin için soğuktu. Lee salonda, lambanın yanındaki koltukta kuru bir yaprak gibi büzülmüş oturuyordu. Adam'ın odasının kapısı açıktı, içeriden konuşmalar geliyordu.

Cal içeri girdiğinde, "Ne oluyor?" diye sordu.

Lee ona baktı ve başıyla telgrafın açık olarak durduğu masayı işaret etti. "Kardeşin ölmüş" dedi. "Babana inme indi."

Cal koridora yöneldi.

"Gel buraya" dedi Lee. "Dr. Edwards'la Dr. Murphy içerideler. Yalnız bırak onları."

Cal gelip Lee'nin karşısında durdu. "Çok mu kötü? Çok mu kötü Lee, çok mu kötü?"

"Bilmiyorum." Eski bir şeyi hatırlarmış gibi konuşuyordu. "Eve yorgun geldi. Ama telgrafı ona okumak zorundaydım. Hakkıydı. Aşağı yukarı beş dakika yüksek sesle tekrarlayıp durdu. Sonra sanki beyninin içine girdi ve orada patladı."

"Bilinci açık mı?"

Lee bitkin bir tonda konuştu. "Otur, bekle Cal. Otur bekle. Alış duruma. Ben alışmaya çalışıyorum."

Cal telgrafı eline alıp üzücü ve şerefli haberi okudu.

Dr. Edward elinde çantasıyla odadan çıktı. Başıyla kısa bir selam verdi, dışarı çıktı ve kapıyı sertçe çekip kapattı.

Dr. Murphy çantasını masaya bırakıp oturdu. İçini çekti. "Dr. Edwards benim açıklamamı rica etti."

"Nasıl durumu?" diye sordu Cal.

"Bildiğimiz kadarını sana da anlatacağım. Artık ailenin reisi sensin Cal. İnme nedir, biliyor musun?" Cal'in cevabını beklemedi. "Bu kez beyinde bir kan sızıntısı. Beynin bazı bölgeleri etkilenmiş. Daha önce daha küçük sızıntılar olmuştu. Lee biliyor."

"Evet" dedi Lee.

Dr. Murphy ona bakıp sonra tekrar Cal'e döndü. "Sol tarafına felç inmiş. Sağ tarafı kısmen felçli. Sol göz muhtemelen hiç görmüyor, ama bunu belirleyemiyoruz. Kısacası, baban neredeyse tamamen âciz durumda."

"Konuşabiliyor mu?"

"Pek az... zorlukla. Onu yormayın."

Cal ne diyeceğini bilemiyordu. "İyileşme ihtimali var mı?"

"Bu safhada tekrar emilme vakaları olduğunu duydum ama gözümle görmedim."

"Yani ölecek mi?"

"Bilmiyoruz. Bir hafta, bir ay, bir yıl, hatta iki yıl yaşayabilir. Bu gece de ölebilir."

"Beni tanır mı?"

"Onu anlamak sana düşüyor. Bu gece için bir hemşire göndereceğim, sonra sürekli hemşire bulmanız lazım." Doktor ayağa kalktı. "Geçmiş olsun Cal. Dayan! Dayanmak zorundasın." Sonra ekledi: "İnsanların nasıl dayandığına hep şaşırırım. Herkes dayanır. Edwards yarın gelecek. İyi geceler." Cal'in omzuna dokunmak üzere elini uzattı, ama o çekilip babasının odasına yöneldi.

Adam'ın başı yastıklarla desteklenmişti. Yüzü sakin, teni solgundu; dudakları düzdü, ne gülümsüyor ne kınıyordu. Gözleri açıktı; müthiş bir derinlik ve duruluk vardı içlerinde; sanki insan o gözlerin derinliklerini, o gözler de çevrelerinin derinliklerini görebilirmiş gibi. Bakışları sakindi, farkında ama ilgisiz. Cal odaya girdiğinde bakışları yavaşça Cal'e döndü, göğsünü buldu, sonra yüzüne çevrildi ve orada kaldı.

Cal yatağın yanındaki iskemleye oturdu. "Geçmiş olsun baba" dedi.

Gözleri kurbağa gözü gibi ağır ağır kırpıldı.

"Beni işitebiliyor musun baba? Anlayabiliyor musun?" Bakışlar değişmedi, hareket etmedi. "Ben yaptım" diye haykırdı Cal. "Aron'ın ölümünden, senin hastalığından ben sorumluyum. Kate'in yerine götürdüm onu. Annesini gösterdim. O yüzden çekti gitti. Kötü şeyler yapmak istemiyorum... ama yapıyorum."

O korkunç bakışlardan kurtulmak için başını yatağın kenarına yasladı; hâlâ görüyordu o gözleri. Hayatı boyunca da göreceğini, onun bir parçası olacaklarını anladı.

Zilin sesi duyuldu. Az sonra Lee peşinde hemşireyle yatak odasına girdi; kalın kara kaşlı, güçlü, yapılı bir kadındı. Bavulunu açarak bir canlılık yaydı etrafa.

"Nerede benim hastam! İşte burada! İyi görünüyorsun sen! Benim ne işim var burada? Sen kalkıp bana baksan daha iyi olacak belki de, iyi görünüyorsun. Bana bakmak ister misin, koca yakışıklı?" Kaslı kolunu Adam'ın omzunun altına geçirdi ve zorlanmadan yatağın üst kısmına doğru çekip sağ koluyla onu oturur pozisyonda tutarken sol eliyle arkasındaki yastıkları kabarttı, sonra yatırdı.

"Serin yastık" dedi. "Serin yastık ne güzel, değil mi? Şimdi, banyo ne tarafta? Ördekle sürgü var mı? Benim için buraya bir portatif yatak koyabilir miyiz?"

"Bir liste yapın" dedi Lee. "Yardıma ihtiyacınız olursa... onu...

"Niye olsun? Biz ikimiz gayet iyi idare ederiz, değil mi tatlım?"

Lee'yle Cal mutfağa geçtiler. "O gelmeden önce bir şeyler yemen için ısrar etmek üzereydim... hani bazı insanlar iyi ya da kötü her şey için yemeği kullanır ya? Bence hemşiremiz o tip insanlardan. İster ye, ister yeme, sana kalmış."

Cal, Lee'ye sırıttı. "Yedirmeye çalışsaydın kusardım. Ama bu şekilde söyleyince... bir sandviç yapayım en iyisi."

"Sandviç yiyemezsin."

"Canım istiyor."

"Her şey inanılmaz şekilde beklendiği gibi oluyor" dedi Lee. "Herkesin aşağı yukarı aynı şekilde tepki göstermesi aşağılayıcı bir bakıma."

"Sandviç değil istediğim" dedi Cal. "Turta kaldı mı hiç?"

"Dolu... ekmek kutusunda. Biraz yumuşamış olabilirler."

"Ben yumuşak seviyorum" dedi Cal. Tabağı olduğu gibi masaya getirip önüne koydu.

Hemşire mutfağa uğradı. "Güzel görünüyor bunlar" deyip bir tane aldı, ısırdı ve bir yandan çiğneyerek bir yandan konuştu: "İhtiyacım olan şeyler için Krough eczanesine telefon edebilir miyim?

Telefon nerede? Çarşaflar nerede duruyor? Getireceğin portatif yatak nerede? Bu gazeteyle işiniz bitti mi? Telefon nerede demiştiniz?" Sonra bir turta daha alıp gitti.

Lee alçak sesle sordu: "Baban seninle konuştu mu?"

Cal başını iki yana salladıkça sallıyor, sanki duramıyordu.

"Feci olacak. Ama doktor doğru söylüyor. İnsan her şeye dayanıyor. O bakımdan harikulade hayvanlarız."

"Ben değilim." Cal'in sesi düz ve monotondu. "Ben dayanamam. Hayır, dayanamam. Dayanamayacağım. Mecburen... mecburen..."

Lee hırsla bileğine yapıştı. "Seni sıçan... seni aşağılık it. Etrafın iyilikle çevriliyken... öyle bir şeyi aklından geçirmeye kalkışma! Senin kederinin nesi benimkinden üstün?"

"Kederden değil. Söyledim ona ne yaptığımı. Kardeşimi öldürdüm. Katilim. Babam biliyor."

"Söyledi mi? Doğruyu söyle, söyledi mi?"

"Söylemesi gerekmiyordu. Gözleriyle, bakışlarıyla söylemiş oldu. Kaçabileceğim bir yer yok... bir yere kaçamam."

Lee iç çekip Cal'in bileğini bıraktı. "Cal" dedi sabırlı bir tonda, "dinle beni. Adam'ın beynindeki merkezler etkilenmiş durumda. Gözlerinde gördüğün herhangi bir şey, beynin görüşünü kontrol eden kısmındaki baskının sonucu olabilir. Hatırlamıyor musun? Okuyamıyordu. Görüşünde bir bozukluktan ötürü değildi... baskı yüzündendi. Seni suçlayıp suçlamadığını bilemezsin. Bilmen mümkün değil."

"Suçladı. Biliyorum. Katil olduğumu söyledi."

"O zaman affedecektir. Söz veriyorum."

Hemşire kapının eşiğinde belirdi. "Ne sözü veriyorsun Çarli? Bana bir kahve sözün vardı."

"Hemen yaparım. Nasıl durumu?"

"Bebek gibi uyuyor. Bu evde okunacak bir şey var mı?"

"Nasıl bir şey istersiniz?"

"Ayaklarımı unutturacak bir şey."

"Ben kahveyi getiririm size. Bir Fransız kraliçesi tarafından yazılmış açık saçık öyküler var. Biraz fazla..."

"Kahveyle birlikte onu da getirirsin" dedi hemşire. "Evlat, sen azıcık kestirsene. Çarli'yle ben ilgileniriz her şeyle. Kitabı unutma Çarli."

Lee perkolatörü ocağa koydu. Masaya gelip, "Cal!" dedi.

"Ne istiyorsun?"

"Abra'ya git."

[ii]

Cal temiz, düzenli verandada durup parmağını zile bastırdı ve tepedeki çiğ ışık yanıp gece sürgüsü gıcırdayarak Mrs. Bacon dışarı bakıncaya kadar da çekmedi. "Abra'yla görüşmek istiyorum" dedi Cal.

Mrs. Bacon'ın şaşkınlıktan ağzı ayrıldı. "Ne istiyorsun?"

"Abra'yla görüşmek istiyorum."

"Görüşemezsin. Abra odasında. Güle güle."

Cal bağırdı: "Abra'yla görüşmek istiyorum dedim."

"Hemen gitmezsen polis çağıracağım."

Mr. Bacon, "Ne oluyor? Kim o?" diye seslendi.

"Yok bir şey... sen git yat. Hastasın. Ben hallederim."

Mrs. Bacon, Cal'e döndü. "İn çabuk o verandadan. Zili tekrar çalarsan polis çağıracağım. Hadi!" Kapı çarpıldı, sürgü gıcırdadı ve tepedeki çiğ ışık söndü.

Cal karanlıkta durduğu yerde gülümsedi; Tom Meek'in lambur lumbur gelip, "Selam Cal. Ne oluyor?" dediğini görür gibiydi.

Mrs. Bacon içeriden bağırdı: "Görüyorum seni. Hadi dedim! İn verandadan!"

Cal sokağa doğru ağır ağır yürüdü ve eve yöneldi; daha bir sokak gitmemişken Abra ona yetişti. Koşmaktan nefes nefeseydi. "Arkadan çıktım" dedi.

"Görecekler kaçtığını."

"Umurumda değil."

"Değil mi?"

"Hayır."

"Abra" dedi Cal, "kardeşimi öldürdüm, babam da benim yüzümden felç oldu."

Abra, Cal'in kolunu iki eliyle sımsıkı tuttu.

"Duymadın mı dediğimi?" dedi Cal.

"Duydum."

"Abra, annem fahişe."

"Biliyorum. Söylemiştin. Benim babam da hırsız."

"Onun kanını taşıyorum Abra. Anlamıyor musun?"

"Ben de babamınkini" dedi Abra.

Yan yana sessizce yürürlerken Cal kendine yeni bir denge arıyordu. Rüzgâr soğuk esiyordu, ısınabilmek için adımlarını hızlandırdılar. Salinas'ın en ucundaki son sokak lambasını da geçtiler; önlerinde simsiyah karanlık uzanıyordu, yol topraktı ve kara killi çamur yapış yapıştı.

Döşenmiş yolun, sokak lambalarının sonuna gelmişlerdi. Ayaklarının altındaki toprak yol bahar çamurlarıyla kayganlaşmış, bacaklarına sürtünen otlar çiyden ıslanmıştı.

"Nereye gidiyoruz?" diye sordu Abra.

"Babamın gözlerinden kaçmak istiyordum. Tam karşımda duruyorlar, her an. Gözümü kapattığımda da onları görüyorum. Daima göreceğim. Babam ölecek, ama gözleri hâlâ bana bakıyor, kardeşimi öldürdüğümü söylüyor olacak."

"Sen öldürmedin onu."

"Evet, ben öldürdüm. Babamın gözleri de aynı şeyi söylüyor."

"Böyle konuşma. Nereye gidiyoruz?"

"Biraz ileriye. Bir hendek, bir de pompa var... ve söğüt ağacı. Söğüt ağacını hatırlıyor musun?"

"Hatırlıyorum."

"Dalları çadır gibi iner, uçları yere değer."

"Biliyorum."

"Öğleden sonraları... güneşli öğle sonraları... Aron'la sen dalları ayırıp içine girerdiniz... kimse göremezdi sizi orada."

"Bizi mi seyrederdin?"

"Tabii. Seyrederdim." Sonra Cal, "Benimle söğüt ağacının içine girmeni istiyorum" dedi. "Yapmak istediğim şey bu."

Abra durdu, elinden çekip Cal'i de durdurdu. "Hayır" dedi. "Doğru olmaz."

"Benimle girmek istemiyor musun içine?"

"Sen kaçıyorsan istemiyorum... hayır, istemiyorum."

"Öyleyse ne yapacağımı bilmiyorum" dedi Cal. "Ne yapayım? Söyle bana ne yapayım?"

"Dinleyecek misin dediğimi?"

"Bilmiyorum."

"Geri dönüyoruz" dedi Abra.

"Geri mi? Nereye?"

"Babanın evine" dedi Abra.

**[iii]**

Mutfağın ışığı üzerlerine dökülüyordu. Lee soğuk havayı kırmak için fırını yakmıştı.

"Zorla getirdi" dedi Cal.

"Getirecek elbette. Biliyordum getireceğini."

"Kendi başına da gelirdi" dedi Abra.

"Bunu asla bilemeyeceğiz" dedi Lee.

Mutfaktan çıkıp bir iki dakika sonra döndü. "Hâlâ uyuyor." Lee masanın üstüne bir sert seramik şişeyle üç küçük yarı saydam porselen fincan koydu.

"Hatırlıyorum bunu" dedi Cal.

"Hatırlaman gerekir." Lee koyu renk içkiyi fincanlara döktü. "Bir yudum alıp dilinizin üzerinde yuvarlayacaksınız."

Abra dirseklerini mutfak masasına dayadı. "Yardım et ona" dedi. "Sen olayları kabullenebiliyorsun Lee. Yardım et ona."

"Olayları kabullenip kabullenemediğimi bilemem" dedi Lee. "Deneme fırsatı geçmedi hiç elime. Hep yanımda... daha kararlı değil de, kararsızlıkla başa çıkmayı daha az becerebilen birileri oldu. Ben tek başıma ağlamak zorunda kaldım."

"Ağlamak mı? Sen mi?"

"Samuel Hamilton öldüğünde dünya bir mum gibi söndü" dedi Lee. "Ben onun güzeller güzeli yaratılarını görmek için mumu tekrar yaktım ve çocuklarının sanki bir intikam alınırcasına savrulup

parçalandığını, mahvedildiğini gördüm. Bırak ng-ka-py dilinin üstünde geriye yuvarlansın."

Devam etti: "Aptallıklarımı kendim bulmam gerekti. Benim aptallıklarım şunlardı: İyilerin yok edildiğini, kötülerin hayatta kalıp refaha erdiğini düşünürdüm."

"Bir zamanlar öfkeli ve bıkkın bir Tanrı'nın, çamurdan yaptığı küçük elişini yok etmek ya da arıtmak üzere bir potadan erimiş ateş döktüğünü düşünürdüm."

"Kendimin hem ateşin yaralarını hem de ateşi gerekli kılan kusurları kalıtımla edindiğimi düşünürdüm... hepsini edindiğimi düşünürdüm. Kalıtımla edindiğimi. Siz de öyle mi hissediyorsunuz?"

"Galiba" dedi Cal.

"Ben bilmiyorum" dedi Abra.

Lee başını iki yana salladı. "Yeterli değil. Düşünce olarak yeterli değil. Belki..." Sonra sustu.

Cal midesinde içkinin sıcaklığını duydu. "Belki ne, Lee?"

"Belki siz de her kuşaktan her insanın tekrar tekrar ateşte pişti-ğini görürsünüz. Bir zanaatkâr, yaşlandığında bile, mükemmel bir fincan, ince, sağlam, yarı saydam bir fincan yapma hırsını kaybeder mi?" Lee fincanını ışığa tuttu. "Bütün kusurlar ateşte arınmış, her şey gözalıcı bir sırlanmaya hazır, bunun için de... daha yüksek ateş. Sonra ya diğerlerine eklenecek bir atık ya da belki dünyada kimsenin vazgeçemediği mükemmeliyet." Fincanındaki son yudumu da içip yüksek sesle, "Cal" dedi, "dinle beni. Bizi yaratan her kimse, sence çabalamaktan vazgeçer miydi?"

"Anlayamıyorum" dedi Cal. "Şu anda anlayamıyorum."

Salondan hemşirenin ağır adımları duyuldu. Bütün haşmetiyle kapıdan girip dirseklerini masaya dayamış, yüzünü avuçlarının arasına almış oturan Abra'ya baktı.

"Sürahi var mı?" dedi hemşire. "Susarlar. Hep yanıbaşında bir sürahi su bulundurmaya çalışırım. Çünkü" diye açıkladı, "ağızlarından nefes alıp verirler."

"Uyanık mı?" diye sordu Ethel. "Sürahi şurada."

"Evet, uyandı, güzel dinlenmiş. Yüzünü yıkadım, saçını taradım. İyi bir hasta. Bana gülümsemeye çalıştı."

Lee ayağa kalktı. "Hadi gel Cal. Senin de gelmeni istiyorum Abra. Gelmen gerekir."

Hemşire sürahiyi musluktan doldurup önlerinden koşuşturdu.

Hep birlikte içeri girdiklerinde Adam sırtı yastıklarla beslenerek epeyce doğrulmuştu yatakta. Beyaz elleri iki yanında, avuçları yere bakacak şekilde duruyordu, parmak eklemleriyle bilekleri arasındaki sinirler gergindi. Yüzü balmumu gibi, sivri hatları daha da sivriydi. Soluk dudaklarının arasından ağır ağır nefes alıp veriyordu. Mavi gözleri, başını aydınlatan gece lambasının ışığını yansıtıyordu.

Lee, Cal ve Abra yatağın ayak ucunda durdular; Adam'ın bakışları bir çehreden diğerine yavaşça geçti, dudakları çok hafif bir hareketle selam verdi.

"İşte, çok iyi görünmüyor mu?" dedi hemşire. "Canım benim o. Tatlı şekerim."

"Susun!" dedi Lee.

"Hastamı yormanıza izin veremem."

"Çıkın odadan" dedi Lee.

"Bunu doktora bildirmem gerekecek."

Lee fırıldak gibi hemşireye döndü: "Odadan çıkın, kapıyı da kapatın. Gidin raporunuzu yazın."

"Çekik gözlerden emir almak âdetim değildir."

"Çıkın artık, kapıyı da kapatın" dedi Cal.

Hemşire kapıyı öfkesini ancak belirtecek kadar çarptı. Adam sesi duyunca gözleri kapanıp açıldı.

"Adam!" dedi Lee.

Ayrık mavi gözler sesi aradı, sonunda Lee'nin parlak kahverengi gözlerini buldu.

"Adam" dedi Lee, "neyi duyabildiğinizi, anlayabildiğinizi bilmiyorum. Eliniz uyuşup gözleriniz okumayı reddettiğinde ben öğrenebileceğim her şeyi öğrendim. Ama bazı şeyleri sizden başka kimse bilemez. O gözlerin ardında tetikte ve kavrayışlı da olabilirsiniz, karışık, gri bir rüyanın içinde yaşıyor da. Belki yeni doğmuş bir bebek gibi sadece ışık ve hareketi algılıyorsunuz."

"Beyniniz hasar gördü; bu dünyada yepyeni bir varlıksınız belki. Eski iyi kalpliliğiniz şimdi kötülüğe, katışıksız dürüstlüğünüz

huysuzluğa, entrikacılığa dönüşmüş olabilir. Bunları sizden başka kimse bilemez. Adam! Beni duyuyor musunuz?"

Mavi gözler bocaladı, yavaşça kapandı, sonra açıldı.

"Teşekkür ederim Adam" dedi Lee. "Ne kadar zor olduğunu biliyorum. Sizden çok daha zor bir şey yapmanızı rica edeceğim. Bu sizin oğlunuz... Caleb... tek oğlunuz. Bakın ona Adam!"

Soluk gözler Cal'i aradı buldu. Cal'in kurumuş ağzı oynadı, hiç ses çıkmadı.

Lee araya girdi: "Ne kadar yaşayacağınızı bilmiyorum Adam. Belki uzun bir süre. Belki bir saat. Ama oğlunuz yaşayacak. Evlenecek, onun çocukları sizden kalan son parçalar olacak." Lee parmağıyla gözlerini sildi.

"Caleb öfkeye kapılıp bir şey yaptı Adam, çünkü sizin onu reddettiğinizi sandı. Öfkesinin sonucu olarak onun kardeşi, sizin de oğlunuz öldü."

"Lee" dedi Cal, "yapma."

"Mecburum" dedi Lee. "Ölümüne sebep olsa da mecburum. Tercih hakkım var." Sonra hüzünle gülümseyip alıntı yaptı: "'Kabahat varsa, kabahat benimdir.'" Lee'nin omuzları dikleşti. Sert konuştu: "Oğlunuz suçluluğun damgasını taşıyor, kendi iradesi dışında... iradesi dışında... neredeyse kaldıramayacağı bir suçluluk. Onu reddederek ezmeyin. Ezmeyin onu Adam."

Lee'nin nefesi boğazında ıslık çaldı. "Adam, ona hayır duanızı verin. Suçluluğuyla baş başa bırakmayın onu. Adam, beni duyuyor musunuz? Hayır duanızı verin ona!"

Adam'ın gözlerinde korkunç bir parıltı çaktı; gözlerini kapattı ve kapalı tuttu. Kaşlarının arasında bir çizgi belirdi.

"Yardım edin ona Adam" dedi Lee. "Yardım edin. Ona bir fırsat verin. Özgür kılın onu. İnsanın hayvandan üstün tek yanı bu. Özgür kılın onu! Hayır duanızı verin!"

Yatağın tamamı o yoğunlaşmanın gücüyle sarsılıyordu sanki. Adam'ın nefesi bu çabayla hızlandı, sonra sağ eli yavaşça kalktı... iki üç santim kalkıp tekrar yatağa düştü.

Lee'nin yüzü allak bullaktı. Yatağın başucuna gidip hastanın ıslak yüzünü çarşafın kenarıyla kuruladı. Kapalı gözlere baktı. Fı-

sıldadı: "Teşekkür ederim Adam, teşekkür ederim dostum. Dudaklarınızı oynatabilir misiniz? Onun adını söyletin dudaklarınıza."

Adam bir hastanın bitkinliğiyle baktı ona. Dudakları aralandı, yapamadı, tekrar denedi. Sonra ciğerleri şişti. Havayı dışarı verdi, telaşlı bir iç çekiş çıktı dudaklarının arasından. Fısıldadığı kelime havada asılı kaldı adeta:

*"Timşel!"*

Gözleri kapandı, uyudu.

Nobel Ödüllü yazar John Steinbeck derinlikli olay örgüsü ve her biri tanıdık özellikler barındıran büyüleyici karakterleriyle *Cennetin Doğusu*'nda, insanlık tarihinin Âdem'den bu yana en eski ve vazgeçilmez anlatısına, yani iyilik ve kötülüğün bitmek bilmez çekişmesine ve aralarındaki karmaşık ilişkiye modern bir yorum getiriyor.

Geçtiğimiz yüzyıl başında Amerika'da ayakta kalma mücadelesi veren iki ailenin yollarını cennetvari topraklarda, Salinas Vadisi'nde kesiştiren Steinbeck, kötülüğün bir yazgı mı yoksa iyiliğe ulaşmak için özgür iradeye başvurularak aşılması gereken bir basamak mı olduğunu kutsal kitapların mitolojilerine göndermeler ve zengin metaforlarla, kuşaklara yayarak irdeliyor.

Habil ile Kabil, çiftçi ve çoban, çılgınlık ve bilgelik, erdemlilik ve ahlaksızlık, kardeşlik ve haset, insan ve insan, "Bugüne kadar yazdıklarım, bu kitap için bir hazırlık niteliğindeydi" diyen Steinbeck'in görkemli anlatısında çarpışıyor.




ISBN: 978-975-570-883-6
9 789755 708836

40 TL

selyayincilik selyayin selyayincilik
www.selyayincilik.com